

STATVTA MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

ADDITIS EIVSDEM CIVITATIS, Priuilegijs, & Partibus, ac decretis quibusdam Illustriss. Dominij Venetiarum.

VERONAE,

Apud Sebastianum à Donnis. M. D. LXXXII.

De Licentia Superiorum.

MAG.^co DOMINO
HERMETI FORCATVRAE
IVRISCONS. EXCELLENTISSIMO.

Sebastianus à Donnis S. P. D.

CVM *cognouissem, multisq; haud dubijs argumentis perspexissem, te in hac administratione pro statutis huiusce Magnificæ Ciuitatis acriter pugnaße, eaq; pro uiribus defendisse: cumq; à me uehementer contenderetur, ut ea iterum pub. utilitatis causa imprimenda curarem, statui huic communi desiderio satisfacere; eaq; tibi potißimum tanquam eorum patrono dedicare, atque nuncupare, non modo ob spem certißimam, quam habeo, ut tu in uestigijs doctißimi, ac sapientißimi uiri Matthiæ tui patris insistens sæpius ad nos reuertaris in hisce publicis sellis maxima omnium lætitia ad iudicandum sessurus; sed etiam, ut hoc leuidensi munusculo me tibi dicarem, totumq; in uoluntariam seruitutem traderem, hisce præsertim diebus, quibus inter te, nobilißimamq; uirginem ex illustri, uetereq; familia Comitum à Leone nuptiæ contractæ sunt. Reliquum est, ut te suppliciter orem, munus hoc, qualecunque est, ut libenti animo, hilariq; fronte accipias meq; (licet infimæ sortis hominem) inter tui studiosißimos, cupidißimosq; recipere ne dedigneris. Vale. Veronæ Nonis Septembris* M. D. LXXXII.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI.

DVODECIM, ET QVINQVAGINTA Reipublicæ Veronensis præsidentium in leges, & Statuta Ciuitatis Veronæ.

PROOEMIVM.

Quemadmodum nonnulli sapientes. Et in primis Plato. Ciuitatem humano corpori simillimam esse dixerunt. Ita etiam leges in ea vitalē quasi sanguinem, vel validissimos neruos esse censuerunt. Quia sicut illud exangue, & enerue. Ita etiam hanc legibus pro tempore quoque reformationibus carētem pęnitus interire prorsusq; dissolui necesse foret. Fuere, & alij, qui mores Ciuitatis, & instituta quasi muros. Alij autem quasi rerum cardinem appellarint. Siue igitur hoc, siue illud, omnes eo in mirum spectasse videri possunt. Ciuitatem quæ Beata, ac sempiterna optet esse oportere eam non tam originis vetustate, ac situs opportunitate, ædificiorum quæ magnificentia, virorum etiam præstantia, quàm iuris, & iustitiæ ornamentis, atque pręsidijs præditam esse. Etenim si ijs quasi naturę, & corporis bonis fidendum esset. Quis negaret Veronam posse cum reliquis non modo Italiæ. Sed ex terrarum etiam gentium vrbibus conferri, ne dixerimus anteponi. In primis namque scriptores hæbraici, a Sem, Noe, filio eam conditam tradunt, posteaq; minorem Ierusalem Munitione Locorum, agrorum amœnitate, fructuum affluentia, situs fere totius similitudine vocitatam. Nam & in hunc vsque diem apud nos, vt loca eadem sic maxime montis Domini, qui est Olfueti, montis Caluarij, vallis Domini, Nazareth, Bethlem, sepulchri nomina consequentia præstant. Qua laude vetustatis nulla maior, aut præstantior proferri potest. Quam deinde Galli gens ferox, & bellicosa, noxerunt. In montem deinde dimidia ferme parte consurgens speciosa, & magni-

fica arce munita medium, quem Virgilius vocat amænum Athesim suscipit. Vrbi quasi vallum, atque agro munitissimum. In quem nulli finitimo populo a Tridento in mare Adriaticum vsq; ius habendi pontis est, Mœnia quoque, & priuata, & publica spectandę magnitudinis. Inter quæ primum omnium Amphiteatrum quod vulgo arena appellatur eminet, opus tam spectandæ molis, & inextricabilis structurę, vt in toto fere orbe par non haberi credatur. A quo muri duo velut brachia, vetusta quondam vrbis Mœnia sese præferunt. Quorum in altero, qui fori maioris, & veteris arcis viam intermediat. Est apud Beati Michaelis templum, quod ab ea ducit agnomen porta gemina bursari nominata. Supra cuius fornicem Epigramma vetustum legitur. Colonia augusta Verona noua galliemana Valeriano II. & Lucillo, Conf. Muri Veronensium fabricati ex die iij. non. Aprilium dedicati, j. non. Decembr. iubente Sanctissimo Gallieno Aug. N. Insistente Aur. Marcellino V. p. duc. duc. curante Iul. Marcellino. Beatissimi quoque Zenonis basilica magnificentissimæ extructa opulentissimæ dotata visitur. In qua est sanctissimum illud eius ipsius præsulis nostri corpus, quem patronum, ac protectorem ciuitas præcipue colit, & veneratur. Ager vero cum alpibus Baldis Lacu Benaco, Mintio cum Pischeria, Hostilia, & Leniaco. Colonia opidis sane semiurbibus, atque olim Abatia, Vangaditia, Lonato, Ripa, vallibus, etiam themi, & lagri, munitissimus fontium quoq; amnium, collium, pascuorum, piscationis, venationis, aucupij, amœnitate, atque oportunitate conspicuus. Frugum præterea omnis generis, atque optimarum; & olei præsertim feracissimus. Lanarum etiam copia, atque præstantia Vberior. cuius agri ambitus ad passum circiter ducenta milia, vrbis vero vltra septena milia proferatur. Vbique demum aer saluberimus. Situs arridens, regalis vndique tutus. Solum indigenis non mutandum sodes autem alienigenis appetenda. Huc accedit nostrorum hominum ingenia summa, & singularia consilia, ac virtute præstantia, cuius rei maximi, atque optimi testes habentur illustres domi, ac foris Plinij duo, tum æmilius macer, tum Catullus. De quo Marcialis in epigrammatis, Tantum magna suo debet Verona Catullo, quantum parua suo Mantua Virgilio. Nec minus Guarrinus sumus, ac clarus Orator Græci, & Latini Eloquij nostra ætate facile princeps. Id ipsum etiam declarant res quondam præclare, ac magnificæ gestæ. Cum Verona marchiæ fuerit aliquando caput, ac regni sedes, tum quidem

diui

diui Philippi Senioris Augusti, Tum Theodorici, tum Albomi, huius Longobardorum, Illius Gothorum, & Italiæ regis Pipini, etiam aliquando Francorum regis. Omittimus autem quod Italicarum quoque rerum, vel tum maxime fuit ipsa quasi Princeps, cum Scalidarum heroum temporibus Vincentię, Paduæ, Taruisio, Feltro, Belluno, Brixię, Parmę, Regio, Luce, eodem ferme est tempore dominata. Eiusmodi igitur sunt hæc tum naturæ munera, tum fortune ornamenta, vt ex omnibus Italiæ vrbibus Verona his bonis dotata beata haberi, ac prædicari posset. Sed ad eius fęlicitatem constituendam, & cumulandam accedere legum suarum institutionem secundum superiorem sapientum sententiam dicere posset quispiam. Sed nec ipse leges fuere beatitudinis suæ causa primaria. Verum optimi earum administratores ij sunt per quos eam esse beatissimam liceat dicere. Et enim quid prodest obsecro ius in ciuitate, vt ait Pomponius esse. Nisi adsint in ea, qui iura regere possint. Namq; Verona leges habuit semper etiam pro temporibus commodas. Sed licet leges haberet bonas ab earum tamen administratoribus habebatur ipsa aliquando non bonis. Quam ob causam diu illa discordijs, & seditionibus, ac bellis ciuilibus vexata in scenum tandem Iccerini de Romano dominatum corruit. Quod quidem seruitutis initium fuit. Anno incarnati verbi. M. CC. L. Hunc etiam varię postea tyrannicæ potestates consecutę sunt. Etenim decimo post anno Mastino primo scalæ, ac deinceps minoribus eius annis prope centum & xxvij. Ioanni quoque Galeatio vicecomiti ligurum duci duo de viginti, & Franc. demum Carrariensi biennio per extremas calamitates intollerabilesq; iacturas, ac miserabiles erumnas seruierit. Nam scallide duces, & ipsi quidem ciues quamuis rem populi agere primum viderentur, sibi tamen imperium ad extremum quæsiuisse inuenti sunt. Sed nec ipsa quidem priscæ libertatis tempestate eam fuisse liberam nostra hæc tempora docent. Nam leges, in præsentiarum, & iudicia quæ omnem libertatis statum tuentur, & continent. Vt à potentibus sic, & à sapientibus sine vi, & cupiditate reguntur. Tum quidem omnia violento intemperatoq; præmebantur arbitrio. Agitur enim quintus, iam, & quadragesimus annus. Cum ab Illustrissimo atque amplissimo Venetorum Senatu concessu, ac beneficio Dei Ciuitas ista regitur. Quo tempore quanta fuerit erga nos pietatis, iustitiæ, religionis magnitudo enarrare quis posset. Harum.n. virtutum tam præcipuus, atque obseruantissimus cultus illis est, vt suam

iam

iam supra mille annos libertatem egerint, & liberos simul, ac beatos effecerint eos, qui vt nos illis sponte, & affectatæ pareant. Id quod non tam per aliorum exempla, quam per nostram comprobationem longa ipsarum rerum experientia ducti plane prędicare possumus. Nihil enim nobis abest, quod ad veram, & iocundam libertatem spectare videatur, cum & Senatus habendi, & legis condendę, & creandorum magistratuũ potestas nobis permissa sit, & vniuersę tandem ciuitatis, & Reip. Gubernandę honor, ac dignitas. Ipsis autem Principibus ac Senatoribus Venetis relicta sit cura, opera, labor, sumptus, sudores, pericula. Nos quidem sumus in arce quasi vere, ac tranquillę libertatis constituti, & ab intestinis seditionibus liberi, & ab externis perturbationibus tuti. Age ꝙ Venetę Reip. regimen sic institutum habetur, vt etiam ab ipso illo celsiore Ducali solio libera permittatur cuique prouocatio, ut non minus inopi aduersus iniuriam quàm diuitiori aditus pateat. Liceatq; cuiq; coram tum dicere quod libeat, tum audire quod cupiat, unde clementiam cum animaduersione coniunctam, nocentes, boni autem dignitatem commodis, & honore permistam ab illa senatoria maiestate, ac ducali sede reportant. Sub qua est cuiq; rerum suarum liber vsus. Sub qua vxorum pudor, ac pudicitia inuiolata. Sub qua liberorum coniugia nõ coacta. Sub qua denique arbitria hominum non circumscripta. Ex quo quidem Venetiarum ciuitas iustitię templum dici potest. In quam illam pridem hominum sceleribus offensa cum ascendisset in cœlum, de cœlo nunc descendisse videtur. Habeant sibi alij uel regiam potestatem, uel rem popularem. In hac quidem sollicitæ libertatis imaginem. In illa autem seruilis metus miseriam in vtraque multiplices uarias calamitosasq; rerum mutationes comperient. Nobis autem relinquant excelsę, ac colendissimę Venetę dominationis sortem. Nobis relinquant nostrã hanc parendi, & imperandi conditionem. Nobis relinquant nostrum hunc moderatę libertatis statum. Cum ex Platonis sententia sit tam immoderata semper libertas, mala, quam immoderata seruitus pessima. Est enim mirabile dictu, quòd & à sapientibus regimur liberi, & cum sapientibus dominamur subiecti. Quo statu quis in terris liberior, quis iocundior, quis stabilior, quis dici potest optatior? Cum principibus enim, & optimatibus nostra omnis res est. Quorum principatum græci ἀριστοκρατίαν vocant. Quamobrem ciuitatis ac Reipublicæ nostræ Fortunatus ac Fœlix status habendus est, quia medius inter

ter extrema versetur, ex quo ille honestior tutiorq; & esse,& haberi possit: & eadem ipsa ratione beatior, cum ut Plato inquit, genus humanum non anteo desinat in malis uersari, quam rerum publicarum gubernacula, ut homines recte philosophantes adepti sint, aut ij, quibus gubernare contigerit, diuina quadam sorte philosophentur. Id autem, & si superiori tempore cognouimus, tum maxime Zacharia Triuisano prætore nostro perspeximus, uiro quidem cum omnium liberalium artium doctissimo, tum philosophiæ, ciuilisq;, ac pontificij iuris insignibus decorato; ac uitæ quoque, ac præcipue paternæ, magis autem propriæ uirtutis, rerumq; a se gestarum gloria refulgente. Cuius præclarissimas in omni genere, atque præstantia laudes explicare difficile ac longum esset, eas etiam, quas hoc anno præturæ nostræ experti sumus. Cum singularem illius iustitiam, integritatem, constantiam, sapientiam, liberalitatem, prudentiam, antea quidem late celebrem, ad nos etiam fama perlatam, singularemq; in primis eius in nos pietatem re, atq; opere ipso cognouimus. Cui cum maxime huius populi fides, studium, obseruantia erga Venetum imperium perspecta fuerit. commoda nostra, honores, amplitudinem, non modo ut equissimus prætor, sed ut diligentissimus paterfamilias, curare, augere, tueri, propagare studuit. cuius tantopere apud nos ualuit auctoritas, ut necessariam iuris legum nostrarum reformationem eo prætore aggredi non dubitauimus. Vt per hanc & absens semper adesse, & mortuus usque quaque Veronensis prætor uiuere nobis uideatur. Cum igitur uetus illa Statutorũ traditio ex magna parte rebus præsentibus, & ipsorum nostrorum opportunitatibus minime congrueret. Ad quas omnis legum ratio semper est accommodanda. Ita ut tempus quasi parens iuris recte dici possit. Cumq; multa iam essent continua desuetudine exoleta, Extarentq; plurima Veneti Senatus decreta, prætorum nostrorum edicta, nostra quoque Senatus Consulta extra volumen ipsum uagantia. Visum est unum in corpus, & stilo conuenientiore a continuiori ordinatione omnia enucleata, & digesta conferre. Illa etiam præcipua ad hanc reformationem ratio nos compulit. Quia cum nomen Venetum in animis nostris tot annos fixum & impressum geramus, adeo ut pro Imperij sui salute, ac gloria per tot, & tantos labores, per tanta incommoda, per tantam rerum indigentiam, cum primum Sigismondi pannoniorum regis, & Brunorij Scalæ, tum proximæ Philippi Mariæ Viceecomitis Lygu-

rum Ducis, ac Ioannis Francisci Gonzagæ Mantuæ Marchionis incursiones, obsidiones, oppugnationes, direptiones tulerimus. Ita ut nec ferrum, nec fames, nec pestis nos à Veneti Imperij charitate, ac fide separare potuerit. Non erat consentaneum, nec prorsus decens, ut quod hęserat in corde non legeretur in codice, nam antea Ioannis Galeatij nomen ubiq; personabat. Quam quidem ad rem conficiendam reformatores ex tribus ciuium, & uirorum ordinibus delegimus D. Antonium à tertijs Bergomensem ipsius nostri prætoris assessorem. D. Petrum Frãciscum a Iustis. D. Christophorum a Campo. D. Antonium Peregrinum, D. Bartholomæum Cipolam Iurisconsultos prudentissimos. Præterea. D. Iacobum Lauagnolum equitem nostrum. D. Bartholomæum Peregrinum. Augustinum Montaneam. Antonium Rodulphum ciues vsu rerum plurimarum peritissimos. Deinde Vitalianum Faelam. Antoniũ Donatum Cauodasinum. Ioannem Michaelem a Falcibus, & Bernardũ Lombardum Tabelliones probatissimos. Et vna quoq; Siluestrum Landum Ciuitatis, ac Reip. Cancellarium. Qui etiam hanc ipsam legum nostrarum præfationem confecit. Et earum reformationi, atque ordinationi plurimum tribuit. Cæterum quia ad huius tanti operis confectionem, affuit in primis (Vt ante dictum est) ipsius prætoris nostri auctoritas, atque sentẽtia. Qui plurima de suo, ut iuris peritissimus, & rerum usu prudentissimus addidit. Videtur ius Zacharianum recte appellari posse, & quidem conuenientius quam Papirianum ac Flauianum ius fuerit appellatum. Cum neque Papirius ad leges regnum in unum compositas. neque Flauius ad librum actionum Appio Claudio surreptum quicquam attulerint. Id quod diuina quadam sorte uidetur factum. Cum Zacharias senior clarissimus in primis iuris consultus equestrisq;, ac senatorij ordinis, & in omni genere laudis omnium sui temporis præstantissimus, Iam pridem prætor noster commendatissimus quarto in nos Imperij anno hanc ipsam reformationem adortus, magistratus autẽ exitu præuentus perficere nequierit. Vnde eam filio perficienda quodammodo reseruasse, tradidisseq; existimari potest. Atque ideo ius ipsum sic appellandum per primam legem decernimus. Vt hoc ipso iuris cognomine vtriusque patris, & filij meritorum apud nos, & posteros nostros sempiterna sit memoria. Tu igitur Verona tot, & tantis naturæ, ac fortunæ bonis dotata, & in primis nouo libertatis genere decorata, leges has tuas tanti prętoris nomine, & auctoritate illustratas, am-

babus

babus (vt aiunt) manibus suscipe, vt tibi cumulata fœlicitas adsit. Cum abundare te videas agrorum vbertate, legum religione, administratorum earum fide, atque integritate. quos quidem bonos, vel bonis legibus anteponendos preoptandosq; Arist. iudicat, Idipsumq; experta es, Tu altera Ierusalem surge illuminare Veneto sydere, a quo tibi religio, iustitia, libertas illuxit, cui confide parendo, regnare didicisti, gradere in hoc lumine, perge pulchra frui libertate. quam anteponendam ducas, queq, non in armis, aut opibus, sed in fide tantum, ac studio custoditur: nam sicut diuina maiestas, ita diuina celsitudo corda ipsa hominũ metitur, & spectat, in qua quidem fœlicitate corroborata iam, & confirmata suffragante tibi diuino cultu, spiritu in eternum permaneas. Data in Cancellaria communis Verone, xiiij. Kal. Septemb. Anno incarnati verbi, M. CCCC. L. Indict. xiij. D. Zacharia Triuisano Iuniore pretore. Et D. Antonio Venerio equestris ordinis præfecto præsidij, Ducatus vero illustrissimi principis D. Francisci Foscari Venet. Anno xxviij. Imperij autem in nos Venet. xiv. Iacobo, Aleardo, & Tebaldo Capella viris prudentibus, & patritijs Reip. prouisoribus.

INDEX MATERIARVM.

Quæ in hoc uolumine continentur.

IN LIBRO PRIMO HAEC SVNT,

IN LIBRO SECVNDO.

IN LIBRO TERTIO.

IN LIBRO QVARTO.

IN LIBRO QVINTO.

Post libros Statutorum Posita.

STATVTORVM MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

Liber Primus.

De Honorifico introitu Domini Poteſtatis. Cap. I.

SICVT Ius Prætorium veteres ab honore Prætoris honorarium appellarunt. Ita eius inſignia tanto honoraria eſſe decet, quantum & mittentis principis celſitudo, & ſuſcipientis ciuitatis dignitas exigit. Inter hæc igitur ſplendorem ineundæ præturæ maximè computantes, hoc primo Statuimus, & ordinamus, quòd dominus Poteſtas Veronæ, qui modo eligitur, & mittitur per Illuſt. dominium noſtrum Venetiarum, etiam cum ſui Status adminiſtratione, intrare debeat regimen ſuum ad ſonitum campanæ groſſæ communis ad martellum conſuetis inſignibus dignitatis ſuæ, quàm honorificentius fieri poteſt, per portam Sancti Spiritus. Et primo viſitare Eccleſiam Sancti Zenonis protectoris noſtri. deinde cathedralem Eccleſiam, & ſucceſsiuè cum fuerit ad plateam communis, aſcendere debeat ſolitam ſedem capitelli. Vbi habita ad eum condigna oratione, ſceptrum recipiat Poteſtarie ciuitatis, & diſtrictus Veronæ, iuxta veterem conſuetudinem & dignitatem ciuitatis.

De familia Domini Poteſtatis, & quidem perſonarum forenſium. Cap. II.

CONDVCEERE, & habere debeat dominus Poteſtas expēſis camere Illuſtriſsimi noſtri dominij per totum tempus regiminis ſui infraſcriptos officiales. videlicet Vnum Vicarium legum doctorem. Vnum iudicem maleficiorum iuriſperitum. Duos iudices ad ciuilia aſſeſſores iuriſperitos. Vnum cancellarium, duos milites ſocios. Vnum comeſtabilem: Et quòd prædicti, & quilibet alij de famil. domini Poteſtatis ſint forenſes. Ita quòd ipſe dominus Poteſtas non poſsit, nec debeat conducere, nec habere in familia ſua, qui ſit quocunque ciuis, vel diſtrictualis Veronæ. aut habeat vxorem de Verona, niſi talis vxorem habens Veronenſem eſſet ciuis originarius Venetiarum.

De iuramento officialium domini Poteſtatis. Cap. III.

MAXIMVM obſeruandarum legum remedium eſt iuris iurandi religio. Propterea Statuimus, quòd dominus Poteſtas. ſicut ipſe venit à prælibato dominio iuratus ſuper ſua commiſsione ſeruanda, quæ etiam Statutorum noſtrorum continet obſeruationem. Ita ipſe quando intrat ſtatim conſignato ſibi ſceptro Poteſtariæ adhuc ſedens ad capitellum in maieſtate ſui fœlicis introitus coram populo deferre debeat ſingulis officialibus ſuis prædictis iuramentum in forma infraſcripta, de cuius delatione per cancellarium communis fiat ſcriptura.

Forma iuramenti domini Vicarii, domini Iudicis maleficiorum, & II. Iudicum ad ciuilia assessorum. *Cap.* IIII.

IVRO ego talis ad sancta Dei euangelia, me gerere in hoc meo officio bene, & fideliter ad honorem Dei, & bonum Statum Illustrissimi nostri dominij Venetiarum, ac communis Veronæ; & ius reddere sine acceptione personarum, cum omni sinceritate, & integritate secundum Deum, & Iustitiam, & honorem regiminis domini Potestatis. Et seruare Statuta, & ordinamenta communis Veronæ. Et specialiter habere manus mundas, & continentes a donis, ac baratarijs, quas, & quæ, nec pro meo posse consentiam.

Forma iuramenti cancellarii, Comestabilis, & duorum militum sociorum domini Potestatis. *Cap.* V.

IVRO ego talis ad sancta Dei euangelia, quòd bona fide sine fraude faciam officium meum, secundum quòd in commissione domini Potestatis continetur, & secundum statuta, ac ordinamenta communis Veronæ, & honorem regiminis domini Potestatis, & specialiter donum non accipiam, nec vllam vnquam faciam, nec pro meo posse consentiam barataria m.

De obedientia Comestabilis, & baroeriorum, & militum domini Potestatis, in exequendo mandata sine salario. *Cap.* VI.

COMESTABILIS domini Potestatis, & quilibet eius baroerij, & similiter duo milites socij esse debeant prompti, & obedientes ad exequendum omnia mandata domini Potestatis, & etiam domini Vicarij, ac aliorum iudicum domini Potestatis, & similiter aliorum iudicum, & iudicum consulum communis Veronæ pro eorum officio exercendo, tam de die, quàm de nocte, & sine alio salario, vel lucro a communi Veronæ percipiendo. Et specialiter ire debeant cum viatoribus communis Veronæ, ad pignorandum quamlibet personam debentem aliquid communi Veronæ ex quacunque causa, & etiam ad capiendum, si capi deberet persona, quæ deberet aliquid communi. Et non debeant aliquid lucri facere: seu habere a communi, nec singularibus personis occasione prædicta, nisi aliter domino Potestati videretur: & sic dominus Potestas eos mittere, & compellere debeat.

De armatis, siue baroeriis domini Potestatis. *Cap.* VII.

EX viginti baroerijs, quos tenere debet dominus Potestas, quilibet habere teneatur arma, quæ ipsi domino Potestati videbuntur pro suo officio expedire; & debeant omnes viginti, siue plures, siue pauciores arbitrio domini nostri pro tempore fuerint esse induti vniformiter ad vnam insigniam, siue diuisam ab alijs vestimentis aliorum de familia domini Potestatis, vel ad minus portare continue insigniam armorum domini Potestatis consutam ad manicam. Et si quis contrafecerit puniatur in.xl.sol. pro quaque vice.

Quod Baroerii domini Potestatis non vadant foras ad pignorandum, nisi pro maleficio: & nisi in iuatoris subsidium. *Cap.* VIII.

ITEM Statuimus, quòd nullus famulus, seu baroerius domini Potestatis audeat, vel præsumat, seu debeat ire extra ciuitatem, & burgos Veronæ ad pignorandum aliqua ratione, iure, vel causa, nisi pro maleficio, vel officio maleficiorum, & nisi in subsidium viatoris ad pignorationes, & executiones per vim faciendas.

Ne quis de familia domini Potestatis pro quocunque intercedat. Cap. IX.

ITEM quòd nullus de familia domini Potestatis possit: seu debeat ire coram domino Potestate, vel Vicario seu aliquo ex iudicibus suis, vel alijs officialibus communis Veronæ pro supplicando, deprecando, aduocando, seu dicendo aliquid pro seruitio alicuius personæ. Et si contrafactum fuerit per aliquem, puniatur, pro quolibet, & qualibet vice, in quinquaginta soldis, & quòd ipse Vicarius, & Iudices, & alij officiales teneantur vinculo sacramenti non audire eos, nec aliquem ipsorum, & denunciare domino Potestati omnes facientes contra hoc Statutum infra etiam diem, & ipsi denunciati credatur.

Ne Pheudum accipiatur. Cap. X.

ITEM quòd, Nec dominus Potestas, nec eius Vicarius, Nec aliquis eius iudex, nec aliquis alius de familia sua possit, nec debeat per se, vel alium directæ, vel indirectæ accipere aliquod pheudum, nec de pheudo modo aliquo cum aliqua persona mundi participare. Et idem intelligatur de quocunque alio officiali forensi recipiente salarium a communi, vel a Camera Veronæ.

De auxilio prastando regimini domini Potestatis. Cap. XI.

AVXILIVM, consilium, fauorem, & iuuamen. Quilibet homo ciuitatis, & districtus Veronæ teneatur, & debeat dare, & præstare domino Potestati, vt suum regimen faciat, & exerceat cum omni iustitia, & melioramento, & maiori honore, & Statu Illustriss. nostri dominij Venetiarum, & communis Veronæ defendendo, & manutenendo secundum iura, & Statuta communis Veronæ, quod qui non fecerit puniatur in libr. xxv. & plus & minus in arbitrio domini Potestatis.

De vno libro memoriali criminalium tenendo per dominum Potestatem. Cap. XII.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas habere teneatur vnum librum memorialem de omnibus accusis, quærelis, denuncijs, & inquisitionibus factis in ciuitate Veronæ, & in districtu, in quo teneatur scribi facere illos quos miserit pro maleficijs inquirendis, & vbi, & pro quibus maleficijs eos miserit & alia, quæ scribenda sunt ad memoriam habendam. Et quæ ipsi domino Potestati videbuntur vtilia fore communi Veronæ. Et quilibet memorialis debeat in ipsius domini Potestatis custodia permanere. Et iudex maleficiorum teneatur, & debeat habere etiam penes se dicti memorialis exemplum.

De tribus voluminibus Statutorum faciendis, & apud quos stare debeant. Cap. XIII.

TRIA volumina Statutorum communis Veronæ eiusdem tenoris Statuimus fieri debere. Vnum quorum permaneat penes dominum Potestatem, Aliud vero ad banchum Iudicis maleficiorum, Aliud autem ad tribunal Regine Leone, penes notarium originarium ciuem, electum in consilio generali. Videlicet quando dantur breuia in palacio. Ad hoc, vt quilibet possit ipsorum Statutorum copiam habere, qui etiam notarius sub ipso Iudice Regine Leone possit acta conscribere.

Quod dominus Poteſtas faciat ſibi legi in principio regiminis ſui Statuta Ciuitatis. Cap. XIIII.

ITEM quòd dominus Poteſtas teneatur ſibi facere legi in principio regiminis ſui omnia Statuta, & ordinamenta communis Veronæ. Et quòd eius Vicarius ſub pœna libr. x. pro qualibet vice teneatur, & debeat reducere ad memoriam dicti domini Poteſtatis in principio cuiuslibet menſis omnia Statuta, quæ infra certum tempus debent executioni mandari, vt ipſa Statuta efficatius obſeruentur.

De Statutis, & ordinamentis, & additionibus Statutorum ponendis, & ſcribendis in libris Statutorum communis Veronæ. Cap. XV.

STATVTA & ordinamenta, & additiones Statutorum, ac etiam reformationes, quæ haberent Statuti, & pro Statuto deberent obſeruari, facta & factæ, ſeu quæ de cætero fierent. Paces etiam, & pacta facta, ſeu quæ fierent inter communæ Veronæ & communia alicuius Ciuitatis, ſeu loci cum licentia Illuſtriſs. noſtri Dominij omnia, & ſingula infra octo dies & poſtquam fuerint publicata, ſeu facta ponantur, & ſcribantur in libris Statutorum communis Veronæ, vel ſaltem in libro Statuti, qui pœnes D. Poteſtatem habet remanere.

Vt hoſtia palatii, & domus noua ſtent aperta. Cap. XVI.

ITEM Statuimus, quòd omnia hoſtia palatij, & domus nouæ, in qua habitant Vicarius, & Iudices D. Poteſtatis continuè per totum diem, ex quo mane aperientur vſq; ad horam veſperum ſtare debeant aperta, ita quòd quælibet perſona, tàm minor quàm maior, tam pauper, quàm diues, tàm humilis quàm ſublimis, poſsit libere abſque contradictione aliqua ire ad dictos Vicarium & Iudices. Et coram ipſis præponere & dicere, & facere dici ſua iura, & rationes, ac etiam ſi in aliquo vltra quàm deberent grauarentur. Et dicti Vicarius, & Iudices imponendo bannum, vel alio quocunque modo alicui perſonæ prohibere non poſsint, quo minus ad ipſos vadat, vel aliquem voluerit ipſorum pro ſuis iuribus, & rationibus dicendis, & proponendis.

De campanariis ſuper Turrim palatii. Cap. XVII.

ITEM Statuimus, quòd campanarij, qui poſiti, & deputati fuerint ad manendum ſuper turrim palatij communis Veronæ teneantur, & debeant ibi ſolicite ſtare de die, & de nocte & bene, ac ſæpe proſpicere, & maximè de nocte per ciuitatem ſi viderent, vel ſentirent aliquid importantiæ, & ſimiliter per diſtrictum ad ſigna fortilitiorum. Et illud continenti notificare teneantur D. Poteſtati, & quotiens contrafecerint, puniatur pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice in.lx. ſoldis veronenſibus. Quos ſi non ſoluerint infra tertiam diem ponantur in fundo turris, & inde non extrahantur donec ſoluerint. In quam pœnam etiam incidant, quacunque nocte omitterent pulſare campanam de media nocte. Item quòd quotiens campanella parua appenſa extra turrim ter non fuerit pulſata, & ipſe campanarius ad turrim non venerit, vel apparuerit, puniatur in.v.ſol. pro quaque vice.

De Caſtellis, & fortilitiis non alienandis ſine licentia domini. Cap. XVIII.

ITEM Statuimus, quòd nulla perſona collegium, vel vniuerſitas, quæ vel quod haberet aliquod Caſtellum, ſeu fortilitium in diſtrictu Veronæ ſeu ius aliquod partem, vel particulam in aliquo prædictorum, poſsit, nec debeat aliquo modo cauſa vel ingenio ipſum Caſtellum, vel fortilitium in totum partem, vel particulam, ſeu ius aliquod haberet in eo

vendere

vendere, permutare, vel aliquo modo alienare, seu aliquem contractum de ipsis facere in aliquam personam, collegium, vel vniuersitatem, sine speciali licentia Illustriss. nostri domini, & si contrafactum fuerit, ipso iure non valeat, nec teneat & puniatur contrafaciens in arbitrium prælibati domini.

De pedagiis non accipiendis. *Cap. XIX.*

ITEM Statuimus, quod dominus Potestas operam det, quòd aliquis de Verona, & eius districtu non soluat, nec accipiat pedagium pontaticum, seu tholoneum de his rebus, quæ ab. xl. annis citra, ab anno domini. M. CC. XXXV. indictione octaua, retro incepta sunt dari vel auferri, nisi ostenderint illi, qui illud acceperint, quòd illud habere debeāt cum ratione. Quod si aliquis contrafecerit omne id, quod acceperit contra prædicta, duplum illi, vel illis, a quibus exigerit, restituere teneatur. Et communi Veronæ in viginti quinque libris pro qualibet vice condemnetur.

De Tholoneis non accipiendis per flumem Athesis hominibus de Verona. *Cap. XX.*

THOLONEVM aliquód ciuibus Veronæ, & eius districtus non accipiatur per flumen Athesis. Et si extra districtum Veronæ tholoneum aliquod acciperetur hominibus de Verona, & eius districtu per homines alicuius ciuitatis, siue loci. Statuimus quòd simile tholoneum accipiatur hominibus dictarum ciuitatum, & locorum in Verona, & eius districtu. Et quòd dominus Potestas Veronæ præcise teneatur hoc Statutum obseruare, & inquisitionem facere de terris, in quibus Veronenses soluunt datium Saluis tamen pactis, quæ essent inter cōmune Veronæ, siue Illustrissimum dominium nostrum pro eo, & alias ciuitates.

De Ponte inter Leniacum, & portum. *Cap. XXI.*

PONTEM super Athesim inter portum, & Leniacum dominus Potestas debeat refici facere, & refectum manuteneri de bonis columnis, & trabibus prout melius, & vtilius videbitur. Pro cuius quidem refectione camera Illustriss. nostri domini facere debet expensam columnarum fictarum. Reliquam vero expensam facere debent Colonia cum omnibus aliis villis fluminis noui, & Leniacum cum aliis villis Zosane. Manutenere autem postea illum debent Leniacum, & Portum cum pertinentiis suis. Et hoc etiam iuxta declarationem Illustriss. nostri domini.

De securitate facienda per commune Porti & Leniaci. *Cap. XXII.*

ITEM Statuimus, quòd vna securitas quingentarum libra. accipiatur a commune Porti. Et vna alia quingentarum libra. accipiatur a commune Leniaci, per quemlibet Potestatem Veronæ in principio regiminis sui scribenda per cancellarium communis Veronæ nominatim pro reddendo vnicuique cui damnum acciderit ad pontem Porti, & Leniaci. Et pro auferendo ab eis communibus bannum, si non attenderint præcepta domini Potestatis. Et de non accipiendo pontaticum alicui. Et communia illarum villarum Leniaci, & Porti teneantur, & compellantur, ita aptare ab vtraque parte pontis Leniaci, quòd bene possit eleuari, & naues inde possit transire ab vtraque parte pontis cum trasto.

Vt tholoneum hominibus de Verona auferri non debet. Cap. XXIII.

ITEM quòd dominus Poteſtas debeat prohibere, quòd nullum tholoneum, ſiue pedagium ſiue pontaticum auferratur hominibus de Verona, & eius diſtrictu ad portam cluſæ, nec coruarie, nec ad pontem Porti, nec ad alios pontes diſtrictus Veronæ.

Ne theotonici traiiciantur vltra flumen Athesis. Cap. XXIIII.

THEOTONICI non portentur vltra Atheſim a Verona ſuperius, vel a Verona inferius per diſtrictum Veronæ. Sed per ciuitatem Veronæ ipſum flumen tranſire debeant, ſub pœna arbitrio domini Poteſtatis.

Vt Poteſtas, qui non ſit de Verona, non ponatur in ablatia policini. Cap. XXV.

CONTINVANDO noſtram antiquam poſſeſsionem. Statuimus, quòd Monaſterij Abbas ſanctæ Mariæ de vangaditia non ponat, habeat vel accipiat Poteſtatem in villa ſeu loco abatie, vel in alijs villis, quæ per abbatiam diſtriguntur, niſi qui ſit de Verona, quòd ſi contrafecerit D. Veronæ Poteſtas infra menſem ex quo ſciuerit, facere debeat, quòd Abbas illum Poteſtatem quem poſitum habuerit; debeat remouere. Et quòd ipſe D. Poteſtas operam dare debeat, quod Caſtellum in ipſo loco abbatie factum in virtutem deueniat communis Veronæ, ſiue Illuſtriſs. domini noſtri Venetiarum. Et quòd tholoneum ibidem ad ruptam abbatiæ alias ablatum reſtituatur. Et de cætero non auferantur. Et quòd Abbas dictæ abbatiæ Poteſtatem quem accipere voluerit, debeat illum accipere cum conſilio Domini Poteſtatis Veronæ, ſiue domini noſtri prælibati.

Vt non impeditur dominus Epiſcopus Veronæ, nec ſui Vicarii, vel nuncii in iuriſdictione Bodoloni. Montisfortis. Cap. XXVI.

ITEM Statuimus, quòd dominus Poteſtas, Iudices communis Veronæ, Conſules & alij officiales quocunque nomine cenſeantur, non poſsint, nec debeant impedire dominum Epiſcopum Veronæ, ſuos Vicarios, vel nuncios in iuriſdictione Bodoloni, & Montisfortis. Sed ipſum dominum Epiſcopum ſuos Vicarios, vel nuncios debeant, & Sacramenti vinculo teneantur in ipſa iuriſdictione, & in poſſeſsione, vel quaſi iuriſdictione defendere, & manutenere.

Denuntiatio domini Poteſtatis facienda domino Epiſcopo circa iuris adminiſtrationem. Cap. XXVII.

INTENDENTES quòd idem ius in cauſis ciuilibus reddatur æqualiter inter perſonas eccleſiaſticas, & ſeculares adinuicem litigare volentes, tàm in curia, ſiue foro palatij communis Veronæ, quàm foro canonico, ſiue curia Epiſcopali. Statuimus quòd dominus Poteſtas pro ſe, & alijs officialibus Veronæ infra. xv. dies introitus ſui officij denunciare debeat, ſeu denunciari facere domino Epiſcopo Veronæ, ſiue eius locumtenenti, ſi placet eidem, quòd Statuta communis Veronæ loquentia de cauſis ciuilibus obſeruentur in ſuo foro in fauorem laycorum contra perſonas eccleſiaſticas. Et capitula eccleſiarum. Quoniam eidem dominus Poteſtas, & cæteri officiales communis Veronæ ipſa eadem Statuta obſeruabunt, & obſeruari facient contra laycos in fauorem clericorum, & ipſorum capitulorum, & Eccleſiarum: Et de ipſa dennuciatione, & reſponſione ipſius domini Epiſcopi faciat confici per Cancellarium communis publicum inſtrumentum. Et ſi dictus dominus Epiſcopus reſponderit ſic, tunc fiat ratio ipſius clericis, & capitulis Eccleſiarum, etiam ſecundum

cundum ipsa Statuta. Si vero responderit non, tunc obseruentur eis solummodo iura communia, & secundum ea, tantum eis iura reddantur, & non secundum ipsa Statuta.

De auxilio præstando Ichonomo, siue procuratori Episcopatus. Cap. XXVIII.

AVXILIVM, & fauorem dominus Potestas dare debeat sindico, & Ichonomo, siue procuratori Episcopatus, siue Episcopo Veronæ ad inquirenda, & inuenienda bona, & possessiones, ac rationes dicti Episcopatus.

De contractibus inter dominum Aleardum Episcopum Veronæ, & quasdam villas obseruandis. Cap. XXIX.

CONTRACTVM, siue contractus, celebratum, seu celebratos, factum vel factos. Inter dominum Aleardum Veronensem Episcopum pro Episcopatu Veronæ. Et D. Azonem estensem Marchionem Potestatem Veronæ. Et inter infrascriptas villas, & homines communia, ac vniuersitas infrascriptarum villarum, seu aliquos eorundem nomine pro eis, a cdictum D. Azonem, & eius officiales pro communi Veronæ super iurisdictione Imperio honore, & districtu Erimanie fodro, & super omnibus alijs, quæ in dicto contractu continentur D. Potestas in omnibus, & per omnia integraliter prout ibi continetur, attendat & obseruat, ac attendi, & obseruari faciat, & firma teneat & teneri faciat, & vt hoc semper imperpetuum inuiolabiliter obseruetur, operam det, & neque patiatur, vel sustineat, quòd aliquis de cætero exerceat aliquid ex prædictis infrascriptis locis, & eorum pertinentijs, vel personis, vel rebus ibidem nunc, & in futurum existentibus, vel commorantibus. Quinnimo vetet Episcopis, & omnibus alijs excepto communi Veronæ. Et exceptis cõmunibus earum villarum, vt ibidem aliquid ex prædictis, villæ autem sunt hæ, Leniacus, Rupeclaria, Tomba, Canoua, Calderium, Terniacus, Marcenicus, Centrum, Montaurus, S. Georgius. Et quæ aliæ villæ in dicto contractu, vel contractibus cõtinentur. Et hæc postea, siue Statutum semper remanere, & esse debeant in postis siue Statutis communis Veronæ.

De contractibus comitisse Ailicis obseruandis de factis Coloniæ. Cap. XXX.

CONTRACTVM, & contractus factum, & factos. Inter dominam Ailicem comitissam, & eius filium Azolinum .q. domini Azonis estensis Marchionis ex vna parte, necnon dominum Rofinum de capite pontis noui Veronæ pro communi Veronæ. Et homines, ac vniuersitatem Coloniæ ex altera. Et postea inter dominum Isnardinum de D. Riprandino de carcere, & Zeninum de cauazenis ex vna parte, & D. Bonzennum .q. domini Aldeurandini de cresentijs sindicum, & procuratorem, & actorem communis Coloniæ, & vniuersitatis pro ipso communi ex altera. Inter Vgucionem de crescentijs Veronæ Potestatem pro communi Veronæ ex vna parte. Et prædictum D. Bozennum sindicum, & procuratorem, & actorem communis Coloniæ pro ipso communi, & vniuersitate ex altera, de quadam petia terræ cum domo, & curte posita ante portam Castri Coloniæ, & de omnibus terris, & fictibus & redditibus, ac vasalus villæ & pertinent æ Colloniæ. Et de omnibus, quę in eo contractu, vel in eis contractibus continentur, D. Potestas attendat, & obseruet, & firmiter manuteneat firmum, firmosq; per commune Veronæ perpetuo teneri, & obseruari faciat. Et prędicta omnia Colonię, seu cõmuni, & hominibus Colonię, & cui vel quibus dederint, vel causam ab eis habuerint ab omni persona omniq; tempore defendat, nec dictum contractum, vel contractus in aliquo infringi, vel mutari, aut violari ab aliquo, vel aliquib. aliquo modo, vel quouis ingenio vllo tempore permittat, vel patiatur, aut sustineat inquietel impedire, seu turbare homines, & cõmune, aut vniuersitatẽ Coloniæ, vel qui causam

ab eis habuerint de aliquo ex prædictis, quæ in dicto contractu, vel contractibus cõtinetur. Et non permittat dominum Isnardinum de carcere, & Zeninum de cauazenis, nec aliquos creditores, vel hæredes eorum inquietari, vel molestari de pecunia ab eis accepta, & habita occasione prædictorum contractum, & contractus zumelle a domina Ailice estensi comitissa, & eius filio Azolino, & hæredibus eorum. Nec ab aliqua alia persona loco, seu collegio, qui tempore contractuum prædictorum non fuerit districtus Veronæ. Et hæc quidem posta, siue Statutum, nec per consilium, nec per arengum nec vllo modo tolli, vel mutari, vel minui, seu cancellari, aut abrogari, seu derogari possit. Sed perpetuo in posta, seu postia Statuto, siue Statutis communis Veronæ integre esse & permanere inuiolabiliter debeat.

De priuilegio Sancti Iacobi ad tombam, & de infirmis recipiendis. Cap. XXXI.

ECCLESIAM, & hospitale Sancti Iacobi ad tombã. Cuius patronatus ad commune Veronæ noscitur pertinere per bullam maximè, siue priuilegium domini Alexandri quinti, & eius terras, & possessiones bona, & iura. Et maximè arbitrium, & compromissum, & præcepta, atque concessionem factam in dominum, & per dominũ Iacobum olim electum super transactione bonorum infirmorum, atque conuersorum ecclesiæ & hospitalis sanctæ Crucis in Ecclesiam S. Iacobi ad tombam in totum, & per totum, prout de ipso facto continetur in instrumentis per Gulielmum notarium de bonuillano, & Pizollum de braida factis, dominus Potestas teneatur, & debeat manutenere, & defendere, & non permittere dictam Ecclesiam S. Iacobi ad tombam, nec infirmos, siue rectores, vel fratres ibidem commorantes inquietari ab illis de S. Cruce occasione bonorum, & possessionum translatorum de Ecclesia Sanctæ Crucis in Ecclesiam S. Iacobi, & ibidem commorantes pro temporibus perpetuo defendere, ad hoc vt prior, siue rector, fratres, seu conuersi dictæ Ecclesiæ, & hospitalis, & habitantes ibidem pium officium exercentes ad dictum hospitale recipiant, & retineant omnes malesanos, & leprosos ciuitatis, & burgorum, districtus Veronæ. Et eisdẽ subsidia necessaria administrent, quos infirmos ciuitatis & districtus Veronæ dicti prior fratres & conuersi recipere teneantur infra triduum facta sibi denunciatione per dominum Potestatem, vel prouisores communis. Et ibidem permanere debeant dicti leprosi, & non alibi.

De iuribus, & possessionibus monasterii sancti Zenonis manutenendis. Cap. XXXII.

IVRA & possessiones monasterij Sancti Zenonis, quas visum est habere tenere, & possidere ab anno domini. M.CCC.LXXXVIII. citra. Saluo iure omnium, qui voluerit dicere se ius habere in eis, dominus Potestas manutenere debeat, & similiter iura, & rationes dicti monasterij S. Zenonis in poleto, & poletello, & in omnibus ad ipsum poletũ, seu poletellum pertinentibus. Quamuis alio nomine ab illis appelletur. Et prohibere debeat ne per ipsum Monasterium, seu per aliquem alium nomine Monasterij prædictum poletum, seu poletellum in homines, seu communia alterius districtus alienetur sine voluntate consilij. xij. & .l. ad vtilia communis Veronæ deputatorum.

De fauore Ecclesiæ sancti Georgii in braida. Cap. XXXIII.

AD reuerentiam beati Georgij, & deuotionem Monasterij sui in braida Veronæ Statuimus, quod dominus Potestas, & Iudices, & quilibet officialis communis Veronæ petitiones iustas, & iuri consonantes D. Prioris, sindicorum, vel procuratorũ, eiusdem Ecclesiæ siue Monasterij debeant benignè audire, ac iura sua pro timore iustitiæ toto posse defendere, ac tueri non obstantibus aliquibus Statutis, vel reformationibus in contrarium loquentibus.

De

De sancta domo pietatis. Cap. XXXIIII.

PIETATE sola Deo pares sumus. Cuius ideo cultus sicut Dei agnitione, & proximi subuentione constat. Ita rerum publicarum, quæ ab hominum cœtu sunt iure viuentium præcipuũ est fundamentum. Cum igitur in anno. M. CCCC. XXV. existente prætore nostro Pio viro. D. Victore Bragadino promouenteq́; & ad id etiam impendente venerabili collegio notariorum Veronæ. Accedentibus autem nostris pro nostra propensiori religione fauoribus, & operibus. Nec minus Illustris. nostri dominij Venetiarum munificentia. Quæ suum palatium nobis supplicantibus Potestate nostro D. Ioanne nauagerio dono dedit, Sancta pietate domus in dicto palatio iuxta maiorem Ecclesiam fuerit erecta, & constituta pauperum. s. infirmantium refugium, & puerorum expositorum alimentum. Et ea sic abinde citra Deo propitio mirabiliter adaucta. Ideo Statuimus, quod D. Potestas Veronę teneatur, & debeat Statuta, quæ ipsi domui de, & super eius regimine in Anno Domini. M.cccc.xiij. domino Iacobo lauredano commendatissimo prætore nostro edidimus, & quæ in futurum per communæ Veronæ, pro meliori dictę domus conseruatione, & augumento edi contigerit obseruare, & facere obseruari. Ac insuper dictę domui, siue gubernatoribus, & factoribus eius ius summarium, & expeditum omni tempore, & de omnibus causis dictæ domus ministrare. Et partibus dictę domus semper cum iustitia, & honestate fauere.

De Dominica totius populi, & de currendo ad brauium. Cap. XXXV.

MAIORVM traditionem pro nostra religione, in melius commutantes, vt verbo Domini tempus, quòd est Dei, reddatur Deo. Et quod est mundi, mundo. Statuimus, quod Dominica totius populi, quę ab antiquo est prima in quadragesima loco soliti festi brauiorum fieri debeat vna solemnis, & deuota processio cum toto clero, & populo ad honorem Dei, & gloriosę Virginis Marię, & beati Sebastiani, vt gloriosis eorundem virginis & martyris intercessionibus, & meritis hęc Ciuitas à pestilentia specialiter perseruetur intacta. Festum autem ipsum brauiorum a modo cõuenientius sit translatum non solum extra quadragesimam. Sed etiam extra sanctificatum diem Domini, in diem iouis grassam, in qua die, deinceps curratur ad brauium hoc solito nostri temporis modo, videlicet quia per Camerã Illustris. nostri dominij. Exponi debent quattuor brauia, quorum primum sit. vi. brachiorum panni viridis sambugati & fini. Ad quod curratur per mulieres honestas, etiam si esset vna. Et si de honestis nulla tunc haberetur currens, tunc in supplementum accipiatur de prostitutis. Secundum vero sit sex brachiorum scarlatini fini. Ad quod curratur per viros. Et cũ hoc sit vnus gallus, qui cum vno pari cirotecharum detur vltimo currenti. quem palam portare debeat per ciuitatem. Tertium autem sit. xxv. brachiorum pignolati albi, ad quod curratur per asinos. E quartum sit. xxv. brachiorum veluti carmelini, palam ad quod curratur per equos masculos, & integros, & cum hoc sint duæ bassæ, siue mezenę porcinę salatę, & bonę, quę vltimo equorum currenti dentur, de quibus bassis licitum sit cuilibet incidere, & tolere postquam currens habuerit ad collum equi ligatas. Sed in die pręcedenti leuari debeât dicta brauia cum dictis mezenis. Et gallo de domo domini Potestatis cum solemnitate tubarum. Et portari circum circa plateam communis, & deinde super domum nouam. In qua eius Vicarius habitat, & ibi exponi super dictam plateam. Sequenti vero die festi post nonam portari similiter debeant cum solemnitate, & cum sonitu campanę grossę communis ad marcellum versus portam braidę. Et ex inde ad portam castri veteris. Et super dictam stratam cursus portari ipsa brauia vsq; ad plateam Sanctæ Anastasiæ, & ibi ad lapidem singula brauia exponi. Vt primo currendi quodlibet detur. Loca autem, vnde currendum est, sint primo mulieribus ex opposito platęę sanctorũ Apostolorum. viris ex opposito putei contractę omnium sanctorum, asinis ex opposito monasterij sanctæ Lucię veteris. Equi vero dismurata pro illa die porta Sisti debeant subcliuum sanctę Lucię foris. Item quòd pro illa solemnitate dari debeant per dictam cameram iuxta solitum infrascripta paria cirotecharum. Videlicet

ri debeant per dictam cameram iuxta solitum infrascripta paria cirothecarum. Videlicet, magnificis dominis Potestati, & Capitaneo, & camerario, singulum par valoris vnius ducati, vel circa, pro quoq; pari. Item paria .lxv. de quibus D. Vicarius D. Potestatis D. Iudex maleficiorum, duo iudices assessores. Cancellarius D. Potestatis, & Cancellarius communis. Et duo milites Domini Potestatis, & duo milites communis habere debeant singulum par honorabile. Item quòd per vnum mensem ante dictum festum, D. Potestas mittere debeat publicas proclamationes per ciuitatem, & burgos Veronæ, quòd quilibet volens currere ad dicta brauia, seu curri facere debeat se parare ad prædicta, & venire, se mittere debentes currere ad faciendum se scribi coram ipso D. Potestate per Cancellarium communis in die proximè præcedenti dictum festum. Et insuper D. Potestas in die ipso festi possit, & debeat mittere, & imponere illa banna, & illas ordinationes facere circa solemnitatem, & celebritatem dicti festi, & letitiæ populi, quæ sibi videbuntur, & punire quemlibet impedientem & facientem contra ea, quæ per ipsum fuerint ordinata.

De Iudæis fœnerantibus non conducendis, & aliis manifestis vsurariis non sustinendis. Cap. XXXVI.

VSVRARVM licentiam, quam aliquando nostra Ciuitas sub publicè vtilitatis opinione permisit. Nunc pro nostra propensiori religione, & canonum reuerentia tanquam latentem pauloq; serpentem pestem, aut demum voracissimam bestiam pro rerum experientia detestantes propulsareq; volentes Statuimus, quòd aliqui fœnerantes Iudęi sine quorum, & aliorum fœnore per plures annos contra plurimorum opinionem vel indurissimis aduersissimorum temporum augustijs stetimus, optimæq; successit, nullo vnquam tempore conduci possit, nec debeant ad fœnerandum in ciuitate, vel districtu Veronæ. Sed nec permitti, aut tollerari modo aliquo, vel ingenio, vel sub aliquo quæsito colore, causa, vel occasione, quòd stare possint in Ciuitate, vel in aliquo loco territorij Veronæ ad mutuandum sub vsuris. Idem & magis intelligatur de Christianis, & magis de ciuibus. aut districtualibus Veronæ qui tenerent, seu tenere vellent mensam paratam ad mutuandum omnibus sub vsuris. Et quòd D. Potestas, & prouisores communis Veronæ sacramenti vinculo teneantur obuiare, & non permittere, quòd aliquid vnquam in contrarium directe, vel indirectæ proponatur, seu tractetur in consilio aliquo tanquam proposito, & tractatus mortalis contaminationis, & christianis auribus execrabilis, & tanquam blasphemia Dei, Domini nostri IESV CHRISTI, & Ecclesiæ suę sanctę furorem eius prouocatura, & desolatura possibiliter Ciuitatem. sub pœna prouisoribus cent. duca. auri, pro quoque, & priuationis perpetuę ab officio prouisorię, & cuilibet consiliario, qui staret ad audiendum, & non recederet incontinenti de consilio .x. duca. auri, & priuationis de consilio per illum annum, & nihilominus quodcunq; tractaretur, & deliberaretur sit ipso iure nullum. Et ipsi Iudęi, ac Christiani sic fœnerantes cadant in pœnam perpetui banni de Ciuitate, & districtu Veronę, & perdendi capitale cum vsuris, & tantundem pro pœna.

Quod Iudæi portant vnum .O. Cap. XXXVII.

ITEM, quod quilibet iudeus habitans, seu conuersans in Ciuitate, vel districtu Veronę. Et quilibet alius iudeus in ipsa Ciuitate, vel districtu repertus, teneatur, & debeat portare in supra veste aperte ante in pectore bene apparens vnum .O. quod sit vna cordella zalla lata vno digito, & magnitudinis vnius panis a quatuor denarijs. Sub pœna librarum. xxv. pro quoque, & quaque vice. Cuius dimidia sit magnificorum Rectorum Veronę, & alia dimidia camere. Sed si interuenerit accusator tunc dicta pœna per tertium diuidatur. Et de ipsa pœna non possit fieri donum gratia, vel remissio vllo modo.

De cap-

De capsellariis a festa expellendis de Ciuitate. Cap. XXXVIII.

ITEM Statuimus, quòd nullus capselarius a festa de his, videlicet, qui vadunt cum capsis vendendo confortinos, scaletas, cielas, & similia, quę pueri vocant festam debeat intrare vel stare in Ciuitate Veronę. Et quòd nullus debeat eos in sua domo tenere, vel hospitari. Sed de ipsis debeant incontinenti expellere. Et qui contrafecerit pro quolibet, & qualibet vice in .c. sol. puniatur.

De hæreticis capiendis, & non a domino Potestate puniendis. Cap. XXXIX.

HAERETICOS capere dominus Potestas teneatur, in Ciuitate, & districtu Veronæ, & si examinati a domino Episcopo, vel ab ipso domino Potestate, & ab illis, quos dominus Episcopus, vel eius Vicarius, & dominus Potestas voluerit interesse, hęretici fuerint iudicati, & infra .xv. dies non respuerint ad hęretica prauitate, & ad fidem sanctam, & catholicam redire contempserint per dominum Potestatem legitimę puniantur.

De debito hominum Veronensium recuperando. Cap. XL.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas operam det, quòd omnis persona de Ciuitate, & districtu Veronę, cui debetur aliquid extra districtum Veronę suum, vel ibi debitum recuperet, & ei soluatur. Et debeat ipse dominus Potestas ad totum suum posse, & suam fortiam recuperare omne, quod alicui de Ciuitate, vel districtu Veronę, vel communi Veronę, deberetur ab aliqua persona, vel ab aliquo communi. Et ad voluntatem creditorum, & illorum de Verona. Qui ab exterris aliquid deberet percipere, & habere, & ad eorum expensas debeat solicitare Potestatem, & Rectores Ciuitatum & aliorum locorum, vel ipsos eosdem, qui deberent, quòd nostris ciuibus satisfaciant. Et post denunciationem factam, nisi per vnum mensem satisfecerint. Eidem det operam, & iuuamen. Vt id, quod est sibi debitum valeant re habere intromittendo de bonis ipsorum debitorum vsq; ad summam debiti, siue debitorum. Et si quęstio aliqua verteretur de debitis aliquibus personarum, quę sint de terra latina, inter quas Tridentina Ciuitas, & Episcopatus computetur, dominus Potestas det operam, quòd quęstio ipsa per Iudices communium Ciuitatum, & locorum infra mensem post denunciationem factam cognoscatur, & terminetur sine appellationis obstaculo faciendo. Quod si non fecerint vel infra duos menses a denunciatione non satisfecerint habere debentibus dominus Potestas operam det, & iuuamen recuperare prędicta debita. Intromittendo de bonis dictorum debitorum, vt supra.

De recuperando debitum, vel ablatum extra districtum Veronæ, & de intromissione facienda de bonis debitorum, & hominum depradantium illius loci. Cap. XLI.

ITEM, quod dominus Potestas pro posse suo operam det, quòd omnis persona de Ciuitate & districtu Veronę, cui aliquid debetur extra ipsum districtum suum, vel sibi debitum, vel ablatum recipiat, & ei soluatur, & restituatur. Et ipse D. Potestas intromittere teneatur de bonis illorum debitorum deprædantium, & omnium hominum illius Ciuitatis, seu ciuitatum, vel castrorum, & burgorum districtus earum, & eorum Episcopatum, & omnium locorum ipsarum Ciuitatum, & locorum vsq; ad summam debiti, vel ablati, & expensarum. Et hoc post denunciationem factam rectoribus illarum ciuitatum, & locorum, vbi depredatio, vel intromissio facta fuerit. Et ꝙ ipsa denunciatio fieri debeat in hunc modum.

Videlicet

videlicet quòd dominus Poteſtas ad voluntatem ſuam, & ipſorum quibus debeatur. Et qui depredationem paſsi fuerint ad expenſas eorum ſolicitare, & denunciare debeat Poteſtati, ſeu Rectoribus ciuitatum, & locorum, vt ſatisfiat hominibus noſtræ ciuitatis, & diſtrictus. Et poſt denunciationem factam vno menſe elapſo teneatur facere exiſtimare res intromiſſas per duos bonos homines, & exiſtimatione facta creditoribus, vel depredatis dare in ſolutum. Si vero bona alicuius perſonæ noſtræ ciuitatis, & diſtrictus ſine denunciatione facta Poteſtati Veronæ fuerint intromiſſa teneatur ad voluntatem illorum, quorum intromiſsio fuiſſet, intromittere, & dare licentiam intromittendi de bonis hominum illius terrę, in qua, & ſuper qua intromiſſo facta fuiſſet. Et hoc ſine denunciatione aliqua. Et date in ſolutum in modum prædictum.

De emptionibus factis a factoria Veronæ. Quod affictales ſcripti, intelligantur liuellarii. Cap. X L I I.

ITEM Statuimus, quod aliqua perſona, quæ emiſſet olim a factoria Veronæ de bonis ipſius factoriæ, ſiue dominorum tunc Veronæ. Aut a factoribus, vel procuratoribus eorũ ab anno. M.CCCLXXXVII. Retro aliquas terras, domos, ſeu poſſeſsiones in inſtrumentis quarum emptionum deſcripti eſſent aliqui affictales, ſeu conductores, ipſarum rerum emptarum. Non poſsit nec valeat ipſos affictales, ſeu conductores, vel eorum hæredes, ſeu ſucceſſores expellere de ipſis rebus emptis, ſeu de poſſeſsione ipſarum, nec eas ab ipſis auferre ex eo, quod non habeant, ſeu non oſtendant inſtrumenta conductionum ipſarum rerum. Cum ipſa veritas ſit, & habeatur, quòd qui ſcripti erant pro affictalibus ipſarum rerum ſuper libris, ſiue memorialibus dictæ factoriæ, & inde ſcripti ſeu reducti ſuper dictis inſtrumentis dictarum emptionum ſint, & habeantur, vt veri emphitheotæ, & veri conductores ad imperpetuum, ſiue ad maius tempus. Et habere, ſeu habere poſſe ius in ipſis rebus, ſicut habere poſſunt emphitheotæ, ſeu conductores ad imperpetuum, ſiue ad maius tempus. Ita quòd ipſe res ipſis affictalibus, ſeu conductoribus neque eorum hæredibus, ſeu ſucceſſoribus auferri non poſsint. Et ad locationes ad renouandum expreſse faciendas de ipſis rebus dicti emptores dictis conductoribus totaliter teneantur. Sed nec etiam ipſi affictales, ſeu conductores, vel eorum hæredes, & ſucceſſores poſsint, nec valeant eas relaxare, ſeu refutare dictis emptoribus, nec ſuis hæredibus, vel ſucceſſoribus. Niſi de ipſorũ emptorum, ſiue eorum hæredum & ſucceſſorum voluntate proceſſerit. Sed ad ficta, ſeu penſiones ſoluendas, & locationes ad renouandum expreſſe recipiẽdas de ipſis rebus. Et ad omnia alia, & ſingula, quæ emphitheotæ, ſeu conductores ad imperpetuum, vel ad maius tempus tenentur locatoribus ſuis, totaliter teneantur, & obligati ſint, licet ſuper dictis libris factoriæ, & in dictis inſtrumentis emptionum non fiebat, nec fiat mentio, quòd ipſe res eiſdem affictalibus, ſeu conductoribus, vel eorum præceſſoribus, aut auctoribus fuerint locatæ, ad renouandum. Et non obſtante etiam quòd dicti libri, ſuper quibus deſcripti erant dicti affictales, non reperiantur. Et hoc non habeat locum, nec habere intelligatur in illis venditionibus in quibus non ſunt deſcripta hæc verba. SALVO IVRE CONDVCTORIS. Et quòd omnes, & ſingulæ venditiones factæ per iudicem & militem procuratorem communis Veronæ, vel alterum eorum de bonis alicuius perſonæ ſub prætextu alicuius crediti dictę factoriæ, vel dictorum dominorum, de quibus conſtent publica, & autentica inſtrumenta valeant, & teneant. Et idem intelligatur de omnibus venditionibus, donationibus, permutationibus, & alienationibus cuiuſcunq; condictionis factis per factoriam Veronæ, ſiue per dominos de Scala, ſeu ſucceſsiue per dominum Comitem virtutum, ſiue eius, vel eorum procuratores, aut factores, & factorio nomine pro eo, vel eis. Et quòd dominus Poteſtas, eiuſq; Iudices, & officiales ipſos tales emptores, vel eorum hæredes in dictis talibus bonis emptis manuteneant, & defendant, & omnibus conquerentibus, ſeu conquæri volentibus audientiam denegare debeant, & hæc omnia non obſtantibus aliquibus Statutis in contrarium loquentibus.

Com-

Communia villarum teneantur laborare terras in sua pertinentia sitas si domini earum iusta causa non auderent. Cap. XLIII.

SI aliquis ciuis Veronæ haberet aliquas terras, seu possessiones in aliqua Villa, vel loco districtus Veronæ, ad quem accedere non auderet, seu in ipso secure manere forte timore alicuius sui inimici, vel aliqua alia iusta de causa, vel forte non inueniret in ipsa villa, vel loco, in quo sunt dictæ possessiones, qui eas vellent laborare timore, vel amore alicuius habitantis in ipsa villa, vel alibi, vel alia qualibet iusta de causa. Statuimus quòd tunc commune illius villæ teneatur, & debeat expensis illius cuius sunt dictæ possessiones, & terræ, facere eas bene coli, & laborari, & fruges colligi & conduci Veronam ad domum habitationis dicti domini, si inde dictum commune ipsius villæ, & loci fuerit requisitum. Sub pœna, cen. sol. de bonis proprijs, massarij, & .x. lib. de bonis communis illius villæ, & loci. Et ad refectionem damni & interesse illi, vel illis. Quorum, vel cuius erunt dictæ possessiones. Nihilominus condemnetur totiens quotiens fuerit contrafactum.

De vno bono massario sibi elligendo per singula communia villarum & aliter ipsa communia & quilibet de ipsis communibus pro dicto massario teneatur. Qui etiam intelligatur esse sindicus sui communis. Cap. XLIIII.

COMMVNIA villarum, & locorum singula teneantur, & debeant eligere vnum bonum massarium qui bene attendat, & obediat, & non discipet pignora in suis manibus consignata, & si aliter fecerint, teneantur ipsa communia, & homines ipsorum communium ad debita pignerum. Et de prædictis posit in solidum realiter ipsa communia, & singulos de communitatibus conueniri, nec liberentur nisi debitorem ad carceres communis Veronæ conduxerint, vel pignera designata conduxerint in manibus massarij pignerum Veronę. Quo facto ipsa communia, & homines liberentur, & vlterius molestari non posit. Et in omnibus casibus prædictis dicti homines, & communia regressum habeant realem, & personalem contra debitores, quorum prætextu fuerint molestati, etiam si regressus de facto non fuerit datus, & quilibet massarius pro suo nuncio teneatur. Qui etiam massarij sint, & intelligantur esse suarum communitatum sindici ad lites ad agendum, & defendendum.

De vna securitate generali facienda per massarios villarum in principio regiminis domini Potestatis. Cap. XLV.

ITEM, quòd omnes massarij, & communia villarum teneantur, & debeant in principio regiminis domini Potestatis, videlicet intra mensem facere bonam, & Idoneam securitatem pro eorum villis secundum qualitatem, & quantitatem villarum coram domino Potestate Veronæ scribendam per Cancellarium communis de attendendo & obseruando omnia præcepta domini Potestatis, & suorum Iudicum, & officialium, & de emendando damna & robarias, quæ fierent in eorum villis, & pertinentijs. Et de non acceptando, nec permittendo in eis ad totum suum posse aliquos rebelles Illustrissimi nostri dominij, nec bannitos communis Veronæ. Nec barros. Immo potius de capiendo illos & omnes alios malefactores, & conducendo illos in fortiam domini Potestatis pro posse suo. Et quòd dictæ securitates sint generales, & durent per vnum annum. Et quòd Iudices, & notarij, & cęteri officiales communis Veronæ non posint. Nec debeant accipere alias securitates a dictis communibus, seu dictis suis massarijs pro ipsis villis. Et quòd D. Potestas teneatur facere attendi, & obseruari omnia prędicta. Et admonere in primo mense sui regiminis omnes suos Iudices, & officiales, quòd aliam securitatem a dictis communibus non accipiant.

Et si

Et si quis iudex, seu notarius, siue quispiam alius officialis contrafecerit, soluat pro vna quaque centum sol.

Quod communia villarum nullam faciant adunantiam, viciniam, siue consilium, nec datiam imponant sine licentia sui Vicarii. *Cap. XLVI.*

ITEM, quòd aliqua communia, & homines districtus Veronæ non audeant, nec præsumant aliquam facere adunantiam suorum hominum, neque vicinantiam, siue consilium, sine licentia sui Vicarij, ad hoc, vt ipse possit interesse, vel suum notarium mittere, & communia, quæ contrafecerint, cadant in pœnam libr. xxv. Et massarius, aut alius, qui vocauisset, aut vocari fecisset vicinantiam, siue consilium cadat in pœnam lib. x. pro quoque. Et quod ipsa communia similiter non possint aliquam datiam ponere sine licentia ipsius Vicarij. Aliter autem imponentes, vel exigentes cadant in pœnam. x. libr. denariorum pro quoque, quarum pœnarum tertia sit accusatoris, & tertia ipsius Vicarij, Et alia tertia Cameræ Illustrissimi nostri dominij. Et vbi non sit accusator illa tertia veniat in communæ Veronæ.

De iuratis, & rasoneriis contractarum, & securitatē ipsorum iuratorum. *Cap. XLVII.*

IN principio cuiuslibet anni dominus Potestas compellere debeat contratas, seu homines contratarum ciuitatis, & burgorum Veronæ facere in vna quaque contrata vnum, seu duos iuratos secundum qualitatem, & quantitatem dictæ contratæ, qui pro dicto anno non habeant, nec faciant iurariam alterius alicuius contratæ. Sub pœna centum soldorum pro quoque iurato contrafaciente, exigenda per prouisores communis. Et similiter duos rasonerios, quorum omnium electio fieri debeat in publica vicinia per eum modum, & formam, & ad illud salarium pecuniarium certum, & quantitatem determinatam, secundum, quòd homines viciniæ fuerint in concordio, seu maior pars viciniæ, aut hominum ipsius contratæ. Qui iurati, & rasonerij, ex quo facti fuerint debeant facere, exercere negocia suæ contratæ, quæ pertinent, seu pertineant ad officium iurariæ, & rationariæ. Et durare debeant per vnum annum. Sed quilibet iurati contratarum infra vnum mensem, postquam electi fuerint teneantur, & debeant facere vnam bonam, & Idoneam securitatem coram domino Potestate Veronæ de bene custodiendis, saluandis, & non baratandis pignoribus, quæ in eorum manibus fuerint per viatores communis Veronæ designata, aut aliter ad eorum manus ex suo officio peruenerint, sub pœna centum soldorum denariorum pro quoque exigenda per prouisores communis. Et nihilominus dictam securitatem præstare teneantur.

De gastaldionibus misteriorum. *Cap. XLVIII.*

VNICVIQVE misterio liceat eligere, & accipere sibi gastaldionem, quem voluerit, qui sit de suo misterio, & qui exerceat illud misterium, & nullum alium possit eligere. Nec debeat, qui non exerceat illud pro quo ellectus fuerit. Ita tamen, quòd illæ qui fuerit electus gastaldio, habere debeat triginta annos, vel vltra. Et steterit ciuis Veronæ per quinque annos. Et electores, qui contra prædicta, vel aliquod prædictorum fecerint, puniantur pro quolibet electore, & qualibet vice in x. libr. Quod si electus receperit gastaldiam puniatur in cen. sol. Et perdat ipsum officium. Et quod quilibet qui fuerit gastaldio alicuius misterij, siue artis cessare debeat a gastaldia ipsius misterij, & artis, & qualibet alia gastaldia alterius misterij, seu artis per biennium. Et quòd quicunque fuerit gastaldio pro vno

misterio,

misterio, non possit, Nec debeat aliquo modo, vel casu, vel ingenio eodem tempore esse gastaldio alicuius alterius misterij. Et quòd nullus de masnata, vel natus ex non legitimo matrimonio possit esse gastaldio alicuius misterij.

De misteriis, & conuiuiis in suis veteribus consuetudinibus manutenendis, & de monopoliis non faciendis. Cap. XLIX.

ITEM, quòd mysteria, & conuiuia, & quòd ad misteria pertinent sine fraude facta, in suis veteribus consuetudinibus, hinc retro habitis debeant manuteneri, & conseruari, facta, & confirmata cum præsentia Vicarij, vel Consulum domus mercatorum Veronæ. Et quòd dominus Potestas Veronæ, ac dicti Vicarius, & consules domus mercatorum omnino, & semper debeant prohibere, ne aliquod misterium faciat, vel teneat postam, seu regulam, seu aliquod pactum, vel ordinamentum de non seruiendo, vel de non dando alicui de suo ad minus certo precio, vel aliquod aliud monopolium. Et illud misterium, quod inuentum fuerit contrafecisse, vel tenuisse multari debeat in libris quinquaginta denariorum, & plus arbitrio domini Potestatis, seu dictorum Prætorum domus, & totum, quod contra hoc fecisset, sit irritum, & inane.

Qui voluerit se guadiare sub aliquo misterio, non cogatur soluere ultra sol. LX. Cap. L.

ITEM, pro augmento misteriorum. Statuimus, quòd aliqua persona, quæ voluerint se guadiare sub aliquo misterio, seu arte, non possit exigi per gastaldionem sub quo se guadiabit vltra sexaginta sol. Veronen. paruorum pro dicta guadatione. Et quòd gastaldio, & massarius dictæ artis, qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in duplum. Et ille quem recipere noluerit, nihilominus possit dictum misterium exercere. Et de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem.

HAEC SVNT STATVTA CONSILIORVM Ciuitatis Veronæ.

De auctoritate Consilii duodecim, & quinquaginta, cum domino Potestate. Cap. LI.

QVOD Communitas Veronæ solita antiquis temporibus regi per Consilium xv. ancianorum, & lxxx. ac non vnquam quingentorum deputatorum, deinceps sub Illustriss. nostro dominio Venet. more nostri temporis solito regatur, & gubernatur per dominum Potestatem cum consilio. xij. & .l. ad vtilia communis deputatorum. Quod consilium omnimodam habeat cum domino Potestate in Repu. auctoritatem. Preter quam si domino Potestati videretur in rebus magnis arduis vocandum esse vniuersale consilium totius anni, quod est sex mude deputatorum cum dicto consilio .l. Auctoritas autem ipsorum. xij. sit cum domino Potestate. De obseruationibus Statutorum, & ordinum communis Veronæ. De executionibus prouisionum, & partium consilij prædicti. xij. & .l. De defensionibus iurium, & iurisdictionum nostri communis. Ac de alijs Rempu. concernentibus. Præterquam de conferendis officijs. De creandis ciuibus. De expendendis pecunijs communis. Et de causis in quibus expensa veniat. De alienandis, vel obligandis, quo quō aliquibus iuribus, aut bonis communis. Et de condendis, seu reformandis legibus, aut prouisionibus, vel Statutis. Et describendis aliquibus omnino recommendaticijs litteris pro aliqua persona, vel vniuersitate. Sed ea iurisdictio & arbitrium sit consilij etiam quinquaginta cum domino Potestate. Et tamen in prædictis

ctis exceptatis.xij. deputati officium habeant tractandi, & formandi cum præsentia D. Potestatis, vel sui locumtenentis ea, quæ sibi utilia videbuntur, & omnia referendi ad iudicium consilij etiam quinquaginta.

Quomodo consilium eligatur. Cap. LII.

ITEM, quòd ad finem cuiuslibet anni in consilio.xij.&.l.per scrutinium, & suffragia siue ballotas eligi debeat ad vltimam mudam.xij.deputatorum vna additio aliorum.xij.videlicet sex de numero quinquaginta, & sex de extra, & ipsi vigintiquatuor, vel duæ partes ex eis coram D. Potestate, vel suo locumtenente congregati, & iurati de sincera, ac bona consiliariorum electione facienda, & de taciturnitate habenda omnium, quæ de quoquam ibi dicta, & facta fuerint. Facere debeant in nomine Dei consilium.xij. &.l. hoc modo videlicet. Ballotari debeant per librum estimi singuli patresfamilias, qui cupiam de dicto consilio vigintiquattuor videantur idonei siue in eorum defectu filij familias perfecte ætatis. Et quicunque a duabus partibus fuerit approbatus in electione remaneat. Deligantur postea ex cumulo centum & vigintiduo consiliarij per totum annum hoc modo. Videlicet quia incipiendum erit a maiori numero ballotarum, & postea descendendum ad sequentem minorē numerum, & sic deinceps per ordinem donec completus numerus consiliariorum habeatur. Sed in eo numero ballotarum in quo consilium veniet esse completum. Ii semper præponantur, qui eo anno de consilio non fuerunt. Et si ipsi, qui de consilio non fuerunt non impleuerint adhuc consilium, tunc de alijs eiusdem numeri ballotarum paribus D.Potestas eligere possit quos voluerit ad complendum, distribuantur autem hoc ordine, quia illi, qui fuissent de.xij. deputatis, debeant collocari in numero quinquaginta, ita vt ab officio duo denario vacent per vnum annum. Et fieri debeant sex mudæ.xij.deputatorum, præstantium virorū bene intelligentium de regimine ciuitatis, quarum quælibet habeat vnum iuristam de collegio. Qui maximè inter alios, quos prouisores communis conducere vellent in causis communis patrocinium suum præstare teneantur. Et ibi tunc sorciantur, quæ nam sit prima, quæ secunda, & sic de alijs, & quælibet per suum bimestre faciat officium, in cuius fine tres ex omnibus ipsius veteris sorciantur, vel eligantur per D. Potestatem, qui intrent, & seruiant etiā in muda sequenti, & sic de alijs pro informatione nouorum. Sed habeatur respectus, quòd in qualibet muda non sit vltra quam vnus de vna familia, siue agnatione. Et similiter etiam in numero.l. non sit vltra quam vnus alius.

Reformatum per Ducales litteras datas.xxx. December: M.CCCC.LV.

Quod fiat per consilium totius anni a tribus partibus supra. Et additum quòd parentales exeant de consilio in ballotando per partem captam.ix.Ianuarij. M.CCCC.LVI.

De iuramento consiliorum. Cap. LIII.

CIVITAS illa iustissimæ ordinata est, vbi quisque proprios nescit affectus. Propterea Statuimus, quòd quinquaginta deputati, & similiter quælibet muda duodecim deputatorum prima vice.qua congregabuntur coram D.Potestate iurare debeant ad sancta Dei euangelia bene, & fideliter consulere secundum Deum & bonam conscientiam suam honorem, & proficuum status Illustri.nostri dominij, & Reipu.Veronensis. Et secretum habere, ac tenere, quicquid per ipsum dominum Potestatem de silentio fuerit impositum.

De vocando & congregando consilio. Cap. LIIII.

ITEM, quòd consilium.xij.deputatorum vocari, & congregari debeat omni die, si fuerit expediens ad præsentiam D.Potestatis, vel sui locumtenentis pro tractandis de emergentibus Reip. negotijs. Consilium vero.xij.&.l.vocari & congregari debeat regulariter omni die veneris, & quotiens opus videbitur cum licentia semper, & præsentia prædicta.

Additum

Additum die xx. Martij. M. cccc. lij.

Quod nemo de xij. deputatis se absentet a ciuitate. Cum in. xij. ad vtilia deputatis sit omne principium omnisq; forma rerum tractandarum vadit pars, quòd de. xij. deputatis. Quilibet per tempus bimestre suæ mudæ venire, & stare debeat firmiter in ciuitate. Et nullus ex dicto numero, in quo etiam tres de veteribus adiuncti intelligantur praesumat de ipsa ciuitate recedere sine scientia prouisorum communis, & licentia Magnifici domini Potestatis. Sub pœna vnius ducati pro quoque, & quaq; vice, exigenda per prouisores. Vt per talem absentiam & difficultatem habendi, quando expedit legitimum numerum facta nostri communis non transeant sicut sæpe accidit in sinistrum. Sed & Magnifici Rectores nostri possint eos ad omnia sua mandata coram se habere. Capta de ballotis. xxviij. pro. xvij. contra;

De pœna consiliariorum non venientium ad consilium. *Cap. LV.*

ITEM, quòd quilibet de consilio monitus per viatorem ex parte domini Potestatis, vel prouisorum communis Veronæ personaliter, vel ad domum, si tempore admonitionis erat in Ciuitate venire, & esse debeat ad consilium ad horam sibi deputatam, vel saltem ad sonum campanæ grossæ. Et inde non recedere sine licentia domini Potestatis, vel sui locumtenentis. Sub pœna in vtroque prædictorum x. soldorum pro quaque vice, applicanda officio prouisorum in communi.

Reformatum, & additum per consilium die. xvij. Septembris. M. cccc. liiij.

Ad sonum campanæ marangonæ pulsandæ demum extenso sono ad cordam per vnum quartum horæ, postquàm pulsata fuerit campana minor bis ad bottos, & postea grossa etiam ad bottos.

Qualiter debeat arengari, & dari partita in consilio, & quot voces sufficiant ad capienda partita. *Cap. LVI.*

ITEM, quòd nemo debeat concionari, seu arengare in consilio. xij. & l. nisi ad rengeriam. Et quòd nullus ad rengeriam debeat arengare, vel consilium dare, nisi super his capitulis, quæ proposita fuerint in consilio per dominum Potestatem, vel suum locumtenentem, vel per prouisores communis, aut alterum ex eis, vel per consilium. xij. deputatorum, aut aliquem ex eis cum licentia semper dicti domini Potestatis, vel sui locumtenentis, sub pœna. xx. soldorum, pro quolibet & qualibet vice. Et quòd partitum debeat poni secundum dicta concionantium super propositis in ipso consilio. Et non super alijs non propositis. Et quòd dominus Potestas, seu aliquis de prædictis dans partitum in dicto consilio xij. & quinquaginta, debeat ea partita dare voluendo, & reuoluendo, replicando, & expressando partitum, sicut prius fecerat imponendo. Et quilibet de ipso consilio possit libere super ipso partito suam dicere opinionem. Et quòd illa partita valeant, teneant & obseruentur, ac executioni mittantur, quæ cum præsentia & auctoritate domini Potestatis, vel sui locumtenentis capta, & deliberata fuerint per maiorem partem consilij tunc præsentis, dummodo in ipso consilio sint duæ partes de tribus partibus præsentes. Nisi partitum esset de creandis ciuibus. De expendendis pecunijs communis. Et de causis in quibus expensa veniat. De alienandis, vel obligandis, quoquomodo aliquibus iuribus, aut bonis communis. Et de condendis, seu reformandis, abrogandis, vel derogandis legibus, aut prouisionibus, vel Statutis. Et similibus præiudicantibus, aut præiudicare volentibus communi Veronæ. In quibus singulis partitis capiendis, & deliberandis concurrere oporteat duas partes de tribus partibus præsentium in dicto consilio. Intelligendo, quòd in eo interesse debeant similiter duæ partes omnium de dicto consilio. xij. & l.

De dandis secreto ballotis. Et quòd quilibet ballotandus exeat tunc de loco consilii. - Cap. LVII.

ITEM. Et vnusquisque de secreto ponens ballotam pro aliqua re tractanda, & concludenda in consiliis communis Veronæ teneatur, & debeat ponere manum in ambobus bussolis, & mittere ballotam secretam. Sub pœna soldorum.xx. denariorum, pro quoque & quaque vice, applicanda communi Veronæ officio Prouisorum. Et vt omnes ampliorem licentiam habeant dicendi, & libere faciendi parere suum. Quod vnusquisque, qui de cætero in consilio fuerit ballotandus si fuerit in consilio debeat exire de loco consilij pro tempore, quo balotabitur, & postea ingredi.

Additum die nono Ianuarij: M. cccc. lvi. per consilium.

Quod quemadmodum Illustrissima. D. nostra per suas litteras cum consilio rogatorum datas.xxx. Decembris decreuit, quòd in electionibus consilij Vicariatuum, & Potestariarū, quando quisque ballotabitur, exeant de consilio non solum, qui sunt de familia ballotandi, sed etiam ascendentes, & descendentes per lineam maternam, & germani, consanguinei soceri, generi, & sororij. Ita hoc ipsum seruetur etiam in electione aliorum quorumcunque officiorum nostri communis. Adeo quòd qui exire debuerit & non exiuerit, cadat in pœna soldorum decem statim exigendam per Prouisores; & ballotatio facta illi ballotato non prosit Intelligendo de familia, idest de illa agnatione, siue de nominatione Casade.

Additum.xx. Februarij. M. cccc. lviij.

Vt etiam nipotes pro auunculis, & auunculi pro nepotibus exeant.

Quod nulla persona, quæ non sit ciuis Veronæ, & quæ non facit publicas factiones possit esse de aliquo consilio vel officium habere, & qui intelligantur ciues. Cap. LVIII.

ITEM Statuimus, quòd aliqua persona non possit esse de aliquo consilio, nec habere aliquod officium publicum a communi Veronæ, siue eo vti in Ciuitate, vel in villis districtus Veronæ, nisi sit Ciuis Veronæ origine, vel fuerit ex priuilegio per quinquennium, & faciat cum communi Veronæ publicas factiones, & sit de iurisditione communis Veronæ, vel steterit, & habitauerit in Ciuitate Veronæ, ipse vel eius maiores per decennium, & de præsenti faciendo, & subeundo onera & factiones cum communi Veronæ per dictum tempus, quo casu etiam talis intelligatur esse Ciuis, nisi esset rusticus seu de villis Ciuitatis Veronæ. Et si eligeretur aut poneretur de aliquo consilio, aut ad aliquod officium exercendum, electio nihil valeat ipso iure, & elector communi Veronæ in centum soldis puniatur per Prouisores communis, exigendis.

Ne Clericus aliquod officium vel munus publicum habeat. Cap. LIX.

NE Clerici negocijs secularibus se immisceant: Statuimus quòd aliquis clericus seu persona Ecclesiastica habere non possit aliquod officium in communi Veronæ, siue in aliqua villa. Si modo alius in villa Notarius fuerit qui exercere possit officium notariæ, nec esse in villa loco Iudicis vel pro Iudice seu aliquo alio officio, & specialiter non possit esse Aduocatus, Iudex ordinarius, delegatus, seu Consiliarius, Procurator, Curator, Sindicus, nisi esset pro se vel Ecclesia sua vel Collegio. Nec Arbiter seu Arbitrator in aliquibus causis, seu q̃stionibus ciuilibus, vel criminalibus, ordinarijs vel extraordinarijs, nec aliquo modo alterius nomine esse in causa, coram domino Potestate Veronæ Iudicibus, seu consulibus communis Veronæ vel aliquibus alijs officijs, seu officialibus communis Veronæ. Nec esse in matricula & bussolis Iudicum, siue Aduocatorum communis Veronæ, & si qui sunt incontinenti tollantur, nec possint aliquod officium habere in communi Veronæ, & si quid per eos vel aliquem eorum contra aliquod prædictorum factum fuerit, non valeat, nec teneat ipso iure.

HAEC

HAEC SVNT STATVTA CIVITATVM.

De modo supplicandi & creandi Ciues. Cap. LX.

QVICVNQVE voluerit ciuis Veronæ creari, porrigere teneatur in scriptis domino Potestati, & Cõsilio. xij. & quinquaginta deputatorum supplicationem de dicta ciuilitate & de toto eo, quod proponere & petere intendit. Et quòd tunc dicta supplicatio duobus vel numero. xij. deputatorum sortiendis. Committatur ad informandum, & referendum vna alia die in ipso consilio. Quibus duobus tunc deferri debeat iuramentum de integra formatione referenda. Et cum ipsi informatores suam fecerint relationem. Tunc dicta supplicatio iterum legi debeat, & super ipsa poni partitum ad ballotas. Pro quo si fuerint duæ partes trium partium dicta supplicatio sit & intelligatur admissa præterquam si dictus supplicans fuerit rusticus Veronensis, & tunc oporteat habere tres partes quattuor partium dicti consilij, & si aliter fieret vlla ciuilitas ipso iure non valeat, intelligendo quòd supplicatione ciuilitatis semel facta & commissa & relata vt supra, & reprobata, non posit nec debeat talis supplicans vsq; per quinquennium pro ipsa ciuilitate audiri. Et si aliter fieret ipso iure non valeat.

De honorantia ciuilitatis. Cap. LXI.

ITEM Statuimus, quòd quælibet persona, quæ obtinuerit & creata fuerit ciuis Veronæ secundum formam supradicti Statuti, soluere teneatur communi Veronæ ad officium Prouisorum, si fuerit forensis quinquaginta libras denariorum. Et vnum ducatum Cancellario communis pro priuilegio. Et si fuerit de rusticis Veronensibus. Centum libras & duos ducatos Cancellarios communis, & hoc infra vnum mensem proximum. Aliter autem dicta ciuilitate non gaudeat donec soluerit. De quibus quidem honorantijs non posit fieri donum, gratia, vel remisio. Et si Cancellarius communis daret priuilegium ciuilitatis alicui in forma non soluta prius officio Prouisorum honorantia prædicta, illam de suo proprio soluere teneatur, habendo regressum contra personam creatam ciuem.

De iuramento & securitate ciuium creatorum. Cap. LXII.

ITEM, quòd quælibet persona de nouo creata ciuis Veronæ secundum formam, supradicti Statuti, incontinenti iurare teneatur in manibus domini Potestatis fidelitatem, honorem, & proficuum Illustrisimi nostri dominij Venetiarum, & communis Veronæ, & infra mensem se facere estimari in communi Veronæ per Prouisores communis cum consilio xij. deputatorum. Et idoneæ satisdare pœnes Cancellarium communis de attendendo pro estimo suo factiones & onera cum communi Veronæ, sicut alij ciues faciunt per decennium, & si ante prædicta Cancellarius cõmunis daret priuilegium ciuilitatis in forma alicui, teneatur de suo proprio soluere in communi habendo regressum contra personam creatam ciuem.

Quanto tempore stare debeant ciues ex priuilegio creati ad habendum de officiis. Cap. LXIII.

ITEM, quòd aliqua persona creata ciuis ex priuilegio, non habeat nec habere posit habilitatem ad honores & officia, qui, & quæ in communi Veronæ conferuntur, nisi post

quennium, & quilibet de prædictis, qui ante dictum tempus aliquod officium, seu beneficium communis acceptaret, condemnetur communi Veronæ in duplo omnis salarij & emolumenti, quòd in dicto officio percipisset, exigenda per prouisores communis.

Quod rustici creati ciues teneantur habitare in Ciuitate cum sua massaria & familia. *Cap. LXIIII.*

ITEM, quòd quælibet persona de districtu Veronæ creata Ciuis ex priuilegio teneatur & debeat ipsa & quilibet descendentes sui firmiter stare & habitare cum sua massaria & familia in Ciuitate Veronæ, sicut alij ciues faciunt, & abstinere sese in totum ab operibus rusticanis. Sub pœna quinquaginta librarum pro quoque & quaque vice applicanda communi Veronæ, exigendo per prouisores. Et priuationis omnis ciuilitatis in æternum. In quas pœnas ipso iure, & ipso facto incurrisse intelligatur, & tunc nihilominus dicta talis persona soluere & attendere teneatur, deinceps durante dicto estimo omnia & singula onera & factiones ciuitatis cum Ciuitate & ruris cum rure, vnde illa fuerat assumpta & exempta. Posit tamen dicta talis persona pro suis recoltis ire ad standum in villa a festo S. Barnabæ de mense Iunij vsque ad festum Sancti Martini de mense Nouembris & non vltra, abstinendo semper sese a quibuscunque operibus rusticanis sub pœna prædicta.

Quod quilibet rusticus creatus Ciuis teneatur sibi acquirere domum in ciuitate vsque ad vnum annum. *Cap. LXV.*

ITEM, & quælibet persona de districtu Veronæ assumpta, & creata, Ciuis Veronæ teneatur & debeat vsque ad vnum annum proximæ futurum, fabricasse sibi, vel fabricatã sibi acquisiuisse in Ciuitate Veronæ seu burgis vnam domum de muro solarijs & cupis in qua cum tota sua familia, & massaria stet & habitet continuæ secundum formam Statuti proximæ suprascripti. Quod si non fecerit cadat in pœnam quinquaginta librarum denariorum pro omni anno quo destiterit fabricasse, vel acquisiuisse, vt supra, exigendam per prouisores communis, & quòd interea dicta ciuilitate non gaudeat.

De immunitate forensium ad Ciuitatem venientium & de stipendiariis, *Cap. LXVI.*

ITEM Statuimus, quòd quilibet forensis bonæ opinionis, & famæ, amicus, & fidelis Illustrissimi nostri dominij & communis Veronæ securæ venire posit ad standum & habitandum in Ciuitate Veronæ seu burgis, & habere debeat exemptionem siue immunitatem ab oneribus datijs & factionibus Ciuitatis Veronæ vsque ad quinque annos a die, quo primum venerit connumerandos, si se infra mensem coram domino Potestate præsentauerit, & eius præsentationis ac immunitatis litteras acceperit. Excepto eo quod soluere teneatur pro terris & possessionibus eidem pertinentibus iure domini, vel quasi directi, vel vtilis sicut alij ciues faciunt. Et quòd teneatur & compellatur subire facere & soluere omnia onera ciuilia in contrata in qua repertus fuerit habitare, sicut alij sui vicini faciunt. Exceptis stipendiarijs Illustrissimi nostri dominij, qui habeant, & habere debeant immunitatem ab oneribus, & factionibus ciuitatis, prætérquam pro bonis, quæ in ipsa Ciuitate, aut districtu haberent, præter æquos & arma.

HAEC SVNT STATVTA OFFICIORVM COMMVNIS VERONAE.

Quod omnia officia eligantur ad breuia in consilio maiori communis Veronæ. Cap. LXVII.

PONVM quanto communis tanto diuinius, & æquabilitate nihil in Repub. melius. Propterea Statuimus, quòd omnia officia tam ordinaria, quàm extraordinaria, & tàm quæ dantur per scrutinium & ballotas in consilijs, quàm non. Poni & eligi debeant singulis sex mensibus ad breuia in consilio maiori communis Veronæ. Et quòd ad ipsa breuia quilibet ciuis ætatis ad minus. xx. annorum sustinens onera & factiones cum communi Veronæ saltem suæ contractæ per decem annos proximè præteritos posse se facere scribi. Et quando semel habuerit breue nigrum alicuius officij taxati, vt infra cessare debeat & vocari non possit ad ipsa breuia vsq; ad vnum annum, videlicet per duas electiones sequentes, postquam habuerit dictum breue nigrum, & si vocaretur, eius electio non valeat, quæ quidem breuia & cronice stare debeāt iuxta solitum pœnes gastaldionem, & sacristiam venerabilis collegij notariorum. Quilibet vero, cui venerit breue nigrum de ipsis infrascriptis officijs habere & percipere possit ac debeat ab illo, qui esset in dicto officio per aliquod consilium ciuitatis vel collegium notariorum deputatus, vel quem ipse cui venerit breuæ idoneum eligere & deputare maluerit in dicto officio, si non fuerit de illis, quæ per scrutinium & ballotas conferuntur, vel per collegium notariorum deputantur infrascriptas taxationes prout vnicuique eorum ascriptum est, quæ tamen decennio in decennium possint per consilium. xij. & quinquaginta secundum temporum, & officiorum condictiones augeri & minui.

Sex notarij ad banchum domini Potestatis & eius Vicarij lib. i. sol. x. dena. pro quoque.
Sex notarij ad banchum Maleficiorum, siue eorum notariorum qui exercent officium.
Duodecim notarij ad banchum Griffonis.
Duodecim notarij ad banchum Reginæ Leonæ.
Vnus notarius Statutorum.
Quattuor notarij ad banchum Pauonis.
Quattuor notarij ad banchum Draconis.
Quattuor notarij ad banchum Leopardi.
Quattuor notarij ad banchum Moltoni.
Vnus notarius memorialis.
Duo notarij concionum.
Quattuor Milites consules, qui soluant in fine officij.
Quattuor notarij Dugalium.
Iudex fortium & regularum.
Sex notarij datiorum, vel eorum qui exercent officium.
Iudex Procuratorum.
Duo Milites procuratores.
Duo Suprastantes officij bullæ commissionum.
Vnus notarius dicti officij.
Vnus Massarius commissionum, siue condemnationum ex commissionibus.
Quilibet prædictorum soluere debeat viginti soldos.
Cancellarius communis.
Duo Iudices dugalium.
Iudex datiorum.

Horum quilibet debeat soluere quadraginta soldos.
Vnus Massarius dugalium.
Duo notarij fortium.
Quattuor notarij estimatorum, vel eorum qui exercent officium.
Laycus estimatorum.
Duo consiliarij Iudicis procuratorum.
Quilibet prædictorum soluat decem soldos.

Quod notarii palatii singulo anno mutentur, & ad tribunalia deputentur per officiales venerabilis collegii notariorum
Cap. LXVIII.

CONFIDENTES de bono & certiori iudicio venerabilis collegij notariorũ, siue suorum officialium. Statuimus & loco illorum quibus breuia veniunt officiorum palatij communis, quòd qui suo arbitrio facere solent electiones notariorum ad tribunalia, vt plurimum eorundem, qui nunquàm vel raro mutabantur amodo. Gastaldio, Sacrista, & Examinatores dicti collegij sint illi, qui vel eorum maior pars singulis annis facere debeant electiones & deputationes notariorum debentium ad tribunalia infrascripta seruire & facere officia in actis causarum conscribendis: Et hoc secundum exigentiam loci & ipsorum notariorum sufficientiam. Ita quòd ipsi notarij postea omnino vacare debeant per vnum annum ab vllo tribunali, ad quod seruiuerint. Et nihilominus bis in anno soluere teneantur sortes ipsorum officiorum iuxta taxationes ascriptas illis, quibus breuia ipsorum venerint, perinde ac si ab habentibus illa breuia electi fuissent. Et quòd aliquid notarius non possit nec debeat stare nec officium facere ad aliquod tribunal ad quod non fuerit per modum prædictum deputatus. Sub pœna librarum decem pro quolibet & qualibet vice applicanda pro dimidia cameræ nostri Illustrissimi dominij, & pro alia dimidia officio prouisorum in communi, & si quilibet de prædictis accusator fuerit, diuidatur per tertium. Sed & dominus Vicarius & Iudices domini Potestatis, & alij Iudices & Iudices consules communis Veronæ teneantur & debeant vinculo sacramenti non permittere stare coram se ad acta conficienda aliquem notarium, nisi electum & deputatum ordine suprascripto.

Deputationes autem faciendæ sunt infrascriptæ, videlicet.

Ad tribunal domini Potestatis, siue eius Vicarij	Notarij sex.
Ad tribunal Griffonis	Notarij duodecim.
Ad tribunal Reginæ Leonæ non computato	Notario stabili.
Statutario qui duret ad beneplacitum dicti collegij notarij duodecim.	
Ad tribunal domini Iudicis Maleficiorum	Notarij sex.
Ad tribunalia Iudicum Consulum, & Consulum Militum communis Veronæ & Iudicis procuratorum.	Notarij quattuor pro quoq; eorum.
Ad tribunal Iudicis fortium	Notarij duo.

In alij vero locum habeat electio, quam habentes breuia fecerint de alijs idoneis seruata mutatione prædicta, & debita vacatione, & si electus non esset idoneus, vel renunciauerit, vel non acceptauerit, quòd alius loco sui eligatur per dominum Potestatem cum consilio xij. & l. deputatorum cadente electore ab electione prædicta.

Additum die. xxv. Nouembris. M. cccc. lxviij.

Quod tres assignentur specialiter & nominatim ad scribendum in casibus mere criminalibus, & alij tres in causis de quasi maleficijs, & illi de quasi non se impediant vllo modo de mero, nec econtra. Sed tamen omnia lucra & emolumenta dicti vtriusq; membri sint inter ipsos sex communia, & æqualiter inter ipsos sex sicut ex vno corpore diuidantur, & proinde sibi constituant massarium vnum ex seipsis super omni perceptione solutionum prædictarũ.

De

De octo consulibus & eorum officio & salario. Cap. LXIX.

VBI maius est periculum, ibi cautius est agendum. Propterea Statuimus quòd in consilio.xij.&.l. deputatorum Veronæ singulis sex mensibus eligantur octo consules. Quorum quattuor sint Iudices de collegio aduocatorum, & quattuor alij sint layci boni & idonei: Et quòd Iudices consules possint cognoscere de qualibet quæstione ciuili. Layci autem consules possint cognoscere de quæstionibus ciuilibus non excedentibus summam seu valorem quinquaginta librarum. Et quòd quilibet consulum prædictorum habere debeat pro suo salario medij anni lib.xx. denariorum Veronensium a Camera Illustrissimi nostri dominij. Et quòd dicti consules teneantur continue venire ad palatium omni die in quo ius redditur, & stare ad banchas suas secundum quòd fuerint deputati a principio campanelle, quæ pulsatur pro iure reddendo vsq; ad aliam campanellam, quæ pulsatur, pro curia separanda. Et insuper interesse debeant curie condemnationum & in ipsa curia & condennationibus & absolutionibus vocem habere cum domino Potestate eius Vicario & suis Iudicibus constitutis, & quod dicti consules de precepto domini Potestatis seu Iudicis maleficiorum teneantur ire ad villas, & loca districtus Veronæ. Quando in aliqua villarum commissum fuerit aliquod maleficium mortis ad inquirenda maleficia & ad facienda ea quæ in prædictis fuerint opportuna. Et quod eis satisfiat pro itinere & labore suo de bonis malefactorum per communia hoc modo, videlicet quòd vsque ad decem miliaria & abinde infra habeant & habere debeant pro quoque vnum ducatum auri, & abinde supra vsq; ad viginti miliaria vnum ducatum auri cum dimidio & abinde supra, quotquot sint miliaria tres ducatos auri omnibus ipsorum iudicum consulum & consulum militum & cuiuslibet eorum expensis. Iudex vero maleficiorum, qui cum ipsis æquitauerit habere debeant. Idem salarium & medietatem de pluri. Cæterum in casu mortis quæ casualiter accideret quòd aliquis suffocaretur in aquis vel de alto caderet vel aliter ex se violenta morte periret. Accipere possint prædicti consules & iudex maleficiorum dimidium eius quod supradictum est. Nec vltra supradictas quantitates aliquid aliud accipi possit pro expensis dono seu aliter. Sub pena librarum centum cuilibet contrafacienti & qualibet vice, & perpetuæ priuationis officij, quod haberet applicandarum pro dimidia Cameræ Illustrissimi nostri dominij, & pro alia dimidia officio prouisorum in communi. Et si accusator affuerit diuidatur per tertium, & teneatur in credentia. Et prædicta de salario locum non habeant in vrbe, nec suburbijs, pro inquisitionibus vero homicidiorum spectantibus Magnifico domino Capitaneo. Stipendiariorum præfecto loco consulum, quos ipse non habet. Aequitare debeat iudex maleficiorum domini Potestatis tanquàm iudex maleficiorum domini Capitanei cum cancellario ipsius domini Capitanei. Qui iudex habeat idem salarium, quod supra. Cancellarius vero idē, quod notarium consulum habet. Et hoc de bonis malefactoris tantum. Ita quòd communia villarum de stipendiarijs nullatenus teneantur, nec vltra per dictum Iudicem & cancellarium & alium quemcunq; accipi possit. Quod supra limitatum est. Sub pœna prædicta applicanda vt supra. Et quòd dicti consules in principio sui regiminis iurare teneantur coram domino Potestate attendere & obseruare præcepta domini Potestatis & reddere ius omnibus petentibus secundum leges & bonos mores, & Statuta communis Veronæ, & in condemnationibus & absolutionibus iustum iudicium pro bona sua conscientia secuturos, sub pœna decem librarum denariorum pro quoq; & quaq; vice, applicanda vt supra.

Interpretatum fuit per consilium die.xxvij. Augusti. M. cccc.lvi.

Quod doctores non collegiati non possint eligi milites consules, tanquam qui layci non sint.

Additum die.xxvij. Augusti. M. cccc.lxiij. per consilium.

Quod consules curiæ faciant inter se bussolum de caualcatis faciendis cum.D. Iudice maleficiorum. Ita quòd per sortem ordinariam vnusquisque eorum ad quem, & prout sors venerit equitet cum dicto. D. Iudice ad maleficia sub pœna amissionis vnius ducati de suo salario pro quaque vice, qui sibi retineatur in sua bulleta, nisi iustam habuerit causam ap-

probandam per dominum Poteſtatem, qui taliter excuſatus ponatur in buſſolum ſortiendos perſequentes vices.

De ſex tabellionibus ad banchum maleficiorum. *Cap. LXX.*

ITEM Statuimus, quòd ſex notarij eligantur, quando dantur breuia in palatio illo modo & forma, quibus alij eliguntur, & per collegium notariorum deputantur qui exerceant officium notariæ coram domino Poteſtate; & coràm Iudice maleficiorum, & debeãt ire cum conſulibus vel ſine conſulibus iuſſu domini Poteſtatis vel ſui iudicis maleficiorum pro maleficijs inquirendis, tàm in ciuitate quàm extra, qui habere debeant tantundem ſalarij pro itinere ſuo prout conceſſum eſt conſulibus in proximo præcedenti Statuto comprehenſa, & hoc locum habeat ſolummodo in villis, & quod eorum officium duret per annum & non vltra. Et quod aliquo modo ſtare non poſsint ad dictum officium niſi ceſſauerint per vnum alium annum. Et quod dicti notarij poſt exitum ſui officij infra quinq; dies debeant præſentaſſe & dediſſe omnia ſua acta, proceſſus & quaternos Iudici maleficiorum. Sub pœna. x. librarum denariorum, qui iudex infra tertium diem poſt quinque dictos dies diſtribuere debeat dictos proceſſus inter notarios ſubſequentes ad ſortem. Sub pœna librarum decem denariorum. Item quòd nullus notarius debeat ſedere ad banchum maleficiorum, qui non habeat ibi officium, ſub pœna libr. x. denariorum. Item quòd nullus notarius maleficiorum anno præcedenti poſsit eſſe conſul laycus.

De notariis concionum, & eorum officio ac ſalario.
Cap. LXXI.

ITEM Statuimus, quòd notarij concionum communis Veronæ vocati antiquitus notarij cameræ communis Veronæ ſolummodo duo eſſe debeant, & eligantur in conſilio maiori quando dantur breuia in palatio & deputentur per collegium notariorum. Qui teneantur facere omnia inſtrumenta ad quæ vocati fuerint pertinentia communi Veronæ ſine aliquo precio. Et non debeant aliquem ſcribere in treuga, ſeu extra treugam communis Veronæ ſine mandato domini Poteſtatis ſeu eius Vicarij, vel ſuorum Iudicum, vel Iudicum Conſolum, vel Iudicis procuratorum communis Veronæ, excepto, quòd pro debitis & reclamis etiam de mandato Conſulum & eſtimatorum communis Veronæ poſsint aliquos extrahere de treuga. Et ipſos in treugam ponere, ſecundum quòd receperint in mandatis. Et quòd dicti notarij concionũ teneantur per vnum menſem ante exitum ſui officij facere duos libros, in quibus ſcribantur exempti de treuga ab excedendo dictos libros. In vno quorum contineantur exempti de treuga pro maleficijs, & in alio exempti pro debitis & reclamis. Et tres alios libros. In vno quorum ſcribantur publicationes emancipationum. In ſecundo publicationes tenutarum, quæ fiunt pro ancionijs mulierum coniugatarum, videlicet pro exactione ſuarum dotium conſtante matrimonio. In tertio vero publicationes alienationum, quæ per Statutum ſolent publicari, & vnum alium librum omnium cridatuum exemptionis de treuga, ac etiam vnum librum treugarum ſiue bannorum. Qui libri ſemper maneant ad cameram ipſis notarijs deputatam. Et in exitu eorum officij dictos libros ſuis ſucceſſoribus debeant conſignare. Ita quòd continuæ debeant in camera permanere. Et teneantur ſingulos dies iuridicos per ordinem notare in libro membrano, per quem librum dies iuridici cõprobentur, vel per cartam autenticam inde ſumptam, ſicut per librum, qui hodie fit & tenetur ad banchum iuris domini Poteſtatis. Et illud idem intelligatur de generali locatione placitorum ad hoc vt volentes poſsint habere copiam de omnibus prædictis, & quando extrahunt aliquem ſeu aliquos de treuga pro aliquo ſeu aliquibus debitis, debeãt ſcribere in libro, pro quibus debitis, & quantitatem debiti, ſeu debitorum, & ad petitionem quorum ea facta fuerint, & quòd prædicti notarij habere & percipere debeant à camera Veronæ duodecim libras denariorum Veronenſium pro eorum ſalarijs pro quoq;. Et ſi fecerint inſtrumẽta

alicui

alicui personæ vel vniuersitati percipere possint de condemnatione centum librarum, & abinde supra cuiuscunque condictionis triginta soldos Veronenses & non vltra, & a centum libris infra vsq; ad .l. libras .xv. soldos. Et a .l. libris infra quinq; soldos, etiam si plures fuerint condemnati in eadem condemnatione. De absolutionibus autem possit accipere quinque soldos, etiam si plures de eodem negocio fuerint absoluti. Et prædicta locum habeant in absolutionibus & condemnationibus, quæ fiunt per dominum Potestatem de voluntate curiæ absque consilio sapientum. De condemnationibus autem & absolutionibus, quæ fiunt per ipsum dominum Potestatem de consilio sapientum extra curiam possint percipere & habere medietatem eius, quod habere debent consiliarij, & pro precijs antedictis dicti notarij faciant, & dent petentibus dicta instrumenta condemnationum & absolutionum, si autem absoluti dicta instrumenta absolutionum non peterent. Tunc dicti notarij habere debeant duos soldos. Item accipere possint dicti notarij quattuor soldos pro extrahendo de treuga, homines seu personas pro debitis & reclamis etiam si plures essent exempti & obligati pro vno debito, & si fuerit autenticatum sex soldos. Item soldos sex pro quoq; posito in treuga, pro maleficio & debito. Et quòd si plures essent, qui ponerentur in treuga pro vno maleficio & debito, siue pro vno debito dicti notarij non possint, nec debeant plus recipere: Exceptis positis in banno pro homicidio vel alio delicto, vnde quis deberet damnari ad mortem, de quibus accipere possint viginti soldos, & minus inspecta qualitate personarum & condictione facti. Item tres soldos de treuga, & carta treuge de illis, qui sunt extra treugam communis Veronæ vsque ad summam .l. librarum a quolibet petente, & abinde supra vsq; ad centum lib. quinq; soldos, & a centum lib. supra cuiuscunq; quantitatis sit, & quacunq; de causa .x. soldos. Item tres soldos de carta dierum iuridicorum autenticata pro quoque mense. Item .v. soldos de carta publicationis tenutarum, venditionum, donationum, & aliarum alienationum. Et quarumcunque aliarum publicationum. Saluo, quòd si continerent in se plures petias terrarum, siue res, sit arbitrio iudicantis. Et quòd notarij talearum, nec aliqui alij possint, nec debeant de prædictis sententijs latis in concione facere istrumenta pœna sexaginta soldorum pro quoque contrafaciente & quaque vice.

Quod notarii non vendant nec permutent officia.
Cap. LXXII.

ITEM Statuimus, quòd nullus notarius, nec alius officialis communis Veronæ ordinarius vel extraordinarius possit vendere neque permutare, neque aliter dare suum officium, sed per seipsum facere teneatur. Saluo Statuto præcedenti posito sub rubrica. Quod notarij singulo anno mutentur, & si quis contrafecerit, puniatur in libris .xxv. applicandis pro dimidia Cameræ Illustrissimi nostri domini, & pro alia dimidia communi Veronæ officio prouisorum. Et si accusator fuerit per tertium diuidatur. Et insuper dictus talis tabellio cadat ab officio.

Quod electi ad officia teneatur ipsa personaliter exercere.
Cap. LXXIII.

ITEM Statuimus, quod quicunque deinceps electus fuerit in aliquod officium ordinarium vel extraordinarium communis Veronæ. Illud personaliter debeat exercere. Et, non per interpositam personam vllo modo, vel ingenio, nec se ab illo absentare sine licentia domini Potestatis. Sub pœna amissionis salarij, si fuerit de habentibus salarium & priuationis ab officio, & decem librarum denariorum, & plus arbitrio domini Potestatis cum consilio .xij. deputatorum applicandarum pro dimidia cameræ Illustrissimi nostri domini, & pro alia dimidia communi Veronæ officio prouisorum, & si accusator fuerit per tertium diuidatur, & quod nullus possit vel debeat stare ad aliquod officium exercendum, nisi electus

fuerit

fuerit ad illud secundum ordines. Sub pœna.xxv. librarum pro quolibet contrafaciente. Et tantundem pro quolibet acceptante volente & substinente ipsum sic stare ad officium ad quod electus non fuerit applicanda vt supra.

Quod officiales teneantur esse & stare ad sua officia omnibus diebus & horis debitis. Cap. LXXIIII.

ITEM Statuimus, quod omnes & singuli officiales communis Veronæ, tam qui eliguntur ad breuia palatij, vel deputantur per collegium notariorum, quàm qui eliguntur per consilia ciuitatis esse debeant omnibus diebus, & horis debitis ad sua officia, & ea solicitare & exercere cum diligentia quantum conuenit. Sub pęna cuique non reperto ad suum officium decem soldorum pro quaque vice. siue appontatura exigenda per prouisores communis, qui per se vel per fidelem officialem suum de hoc esse debeant omnibus diebus, & horis soliciti inquisitores. Non derogando per hoc Statuto proximæ præcedenti.

Quod nullus intret officium, sine iuramento præstito & litteris domini Potestatis. Cap. LXXV.

ITEM Statuimus quòd aliquis qui fuerit electus ad aliquod officium de his, quæ conferuntur in consilio.xij.&.l.deputatorum, aut xxiiij. intrare illud non præsummat sine debito iuramento prius præstito secundum ordines super dicto officio coram domino Potestate in actis cancellarij communis & sine litteris domini Potestatis de dicto officio ab ipso cancellario scriptis. Et si quis contrafecerit, non valeat quod fecisset, & cadat ab officio, aut soluat.xxv.libras denariorum arbitrio domini Potestatis, & nihilominus dictum iuramentum præstare, & litteras accipere teneatur, & quilibet sic acceptans volens, aut substinens ipsum cadat in pœnam librarum.x. quarum pœnarum dimidia sit cameræ Illustrissimi nostri dominij. Et alia dimidia officio prouisorum in communi.

De Cancellario communis eligendo. Cap. LXXVI.

MVNVS cancellariæ communis Veronæ propter summam tamen personæ tum rei ipsius importantiam & diuturnitatem speciali nota dignum est. Et eo quidem magis quo illud est cum cancellaria domini Potestatis vnitum. Propterea Statuimus, quòd cum bona semper & matura deliberatione fieri debeat electio de viro, qui sit de collegio notariorum Veronæ, & ciuis originarius Veronæ, ipsæ & pater eius. Bonus, prudens, & doctus, & in arte dicendi peritus, & in primis fidelis ad statum Illustrissimi nostri dominij, & ad communæ Veronæ, & hoc in consilio. xij. &.l. ad vtilia communis Veronæ deputatorum cum præsentia domini Potestatis, in quo consilio sint ad minus tres partes de quattuor partibus per scrutinium & ballotas, & qui plures habuerit ballotas dummodo habeat duas partes præsentium in dicto consilio. Illæ sit cancellarius communis ad beneplacitum communis Veronæ. Duraturus sicut est de præsenti Siluester de Landis eiusmodi cancellarius noster, & processores sui loco illorum duorum, qui ab antiquo vocabantur notarij intus domini Potestatis seu dictatores, de cuius cancellarij electione confirmanda per Illustrissimum nostrum dominium detur eidem Illustrissimo dominio notitia per dominum Potestatem. Qui cancellarius eligere & tenere sibi debeat vnum bonum & fidelem ac expertum coadiutorem notarium, & ciuem originarium Veronæ, & accipere cum cancellario domini Potestatis solutiones scripturarum secundum limitationem factam per Statutum communis Veronæ positum in secundo libro. Et secundum bonos mores & laudabiles consuetudines cancellariæ, vbi Statutum non disponit.

De

De duobus prouisoribus communis eligendis, qui etiam sint Sindici. Cap. LXXVII.

ITEM Statuimus, quòd duo ciues eligantur prouisores communis Veronæ per scrutinium & ballotas in consilio.xij.&.l. deputatorum ciues natione maturæ ætatis honorabiles & præstantes ac bene intelligentes de regimine ciuitatis. Quorum officium duret sex menses tantum, & vacare debeant ab eodem tantum per menses decem & octo, & fieri debeat dicta electio singulis tribus mensibus de vno. Ita quòd alter præueniat alterum in officio per tres menses. Qui prouisores sint etiam sindici communis Veronæ ad lites ad agendum & defendendum & substituendum in illis & mutare debeant inter vices per trimestre, Ita quòd vnus attendat per tres menses specialiter ad capsam, & ad exigendum quascunque pecunias communis. Alter vero eodem tempore ad conuocanda consilia, & ad tractandas causas,& negocia communis, in quibus tamen vterque sibi inuicem suffragentur. Et in principio iurare teneantur in manibus domini Potestatis, vtilia facere pro communi Veronæ, & inutilia præmittere.
Et ipsum commune in defensum non relinquere. Saluo eo quòd semper vti valeant veritate. Et saluo semper & anteposito honore Illustris. nostri dominij Venetiarum.

Additum in fine die. xviij. Iulij. M.cccc.li. per consilium.

Et non posint nec debeant se ab officio, seu a ciuitate absentare. Sub pœna amittendi salarium vnius mensis pro quaque vice, posit tamen altero eorum remanente ab officio, seu a ciuitate se absentare, per quinque dies tantum in mense. Cum licentia semper .d. Potestatis inscriptis. Qui per plures dies licentiam dare non debeat sine consensu consilij.xij. deputatorum. Sub pœna prędicta, prouisori alteri impetranti.

Additum etiam die.xviij. Octob. M.cccc.lviij.

Quod duo de eadem casada non posint simul eodem in officio esse.

De scribano prouisorum eligendo. Cap. LXXVIII.

ITEM Statuimus, quòd in dicto consilio.xij. & quinquaginta per scrutinium & ballotas eligatur vnus ciuis ętatis ad minus.xx.annorum bonus sufficiens & fidelis pro scribano prouisorum communis specialiter ad memoriale siue librum incontri dictorum prouisorum. Et ad alia quæ scribenda occurrerent maximè circa intratas & expensas communis secundum mandata ipsorum prouisorum. Qui scribanus durare debeat in dicto officio ad beneplacitum communis. Et in principio iurare debeat in manibus domini Potestatis suum officium fideliter exercere.

Quod de pœnis applicatis communi Veronæ officiò prouisorum. Prouisores ipsi habeant quartam partem ipsarum a sese exactarum. Cap. LXXIX.

ITEM Statuimus, quòd prouisores communis Veronæ de omnibus & singulis pœnis applicatis per Statuta communi Veronæ quas ipsi prouisores executioni mandauerint, seu mitti fecerint, & exegerint in communi habere debeant quartam partem ipsarum a sese exactarum.

De Sacrestia pro iuribus communis conseruandis. Cap. LXXX.

ITEM Statuimus, quòd constitui debeat vnus locus bene tutus, & aptus pœnes locum officij prouisorum pro sacrestia communis in qua reponantur & seruentur omnia instrumenta priuilegia & iura communis Veronæ bene ordinata, & suis locis bene disposita per cancellarium

Cancellarium communis, & quòd super ipsa sacrestia esse debeant tres claues. Quarum vna stet pœnes ipsum cancellarium. Alia pœnes iuristam, qui de tempore in tempus repe-rietur caput consilij.xij. deputatorum, & alia pœnes prouisores communis.

Quod omnes scripturæ ad communæ pertinentes consignari debeant officio prouisorum per omnes officiales communis eorum officio finito infra mensem. Cap. LXXXI.

ITEM, quòd omnes officiales communis Veronæ quocunque nomine censeantur te-neantur & debeant eorum officio finito infra vnum mensem dare & consignare officio prouisorum communis in sacrestia reponendas omnes scripturas ad communæ Veronæ pertinentes per eos in dictis eorum officijs factas. Et qui contrafecerit pro quolibet & qua-libet vice in libr.x. denar. per prouisores exigendis.

De priuilegijs communis Veronæ manutenendis, & scribendis, & eorum ori-ginalibus in edem sacrestia deponendis. Cap. LXXXII.

PRIVILEGIA & concessiones data & concessa communi Veronæ a D. Federico olim Romanorum Imperatore, & ab alijs principibus Ecclesiasticis, & secularibus inuiola-biliter obseruentur, & diligenter perquirantur. Et ipsis adinuentis auctoritate iudicis in formam publicam exemplentur, quorum originaria in edem sacram deponantur. Exem-pla vero eorundem reponantur in sacrestia communis Veronæ registrata, etiam in cancel-laria communis, eodemque modo fiat, & obseruetur etiam de priuilegijs obtentis ab Illu-strissimo nostro dominio Venetiarum.

De parangonis ponderum & mensurarum habendis & tenendis in officio prouisorum. Cap. LXXXIII.

AD obuiandum fraudibus Statuimus, quòd prouisores communis Veronæ fieri faciant expensis communis, & perpetuo habere ac tenere debeant in officio suo sub claui, pa-rangona omnium & singularum mensurarum, tàm capacitatis, sicut sunt a blado, vino, oleo, sale, & similibus, quàm mensurationis sicut sunt passus perticæ, & similia. Item om-nium & singulorum ponderum, tàm de stateris quàm de balancijs de quorum omnium & singulorum custodia & conseruatione quilibet prouisor teneatur.

De affictationibus possessionum communis prouisores communis securitates ac-cipiant, & librum de eis faciant. Cap. LXXXIIII.

ITEM Statuimus, q̃ prouisores communis Veronæ teneantur accipere bonas & ido-neas securitates ab omnibus personis, quibus locauerint aliquid de possessionibus per-tinentibus communi Veronæ. Quæ securitates scribantur pœnes officium dictorum pro-uisorum. Qui insuper teneantur fieri facere vnum librum dictarum locationum. In quo scribantur nomina conductorum, & quid locatum fuerit, pro quanto precio. Et ad quan-tum tempus. Et hoc attendat banno centum soldorum pro quaque vice.

De possessionibus & iuribus communis manifestandis. Cap. LXXXV.

ITEM Statuimus, quòd quicunq; indebite tenuerit de possessionibus vel iuribus cõmu-nis Veronę, si eas & ea non manifestauerit in communi Veronę puniatur arbitrio domi-ni Pote-

ni Potestatis, & totius curiæ, vel maioris partis. Et de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De præmio dando manifestantibus loca, & iura communis occupata. Cap. LXXXVI.

ITEM Statuimus, quòd prouisores communis Veronæ, & milites procuratores teneantur inquirere & inquiri facere contra quoscunq; occupantes loca communis & alios occultantes iura communis. Et intuendo & recuperando loca & iura operam pro viribus dare. Et quilibet possit denunciare, & lucretur duos soldos pro libra precij, vel rei ex dicta denunciatione recuperare & teneatur in credentia. Et siquis de possidentibus dicta loca sentiret se grauari possit habere recursum ad dominum Potestatem pro suo iure tuendo.

De possessionibus in communi manifestatis non auferendis sine causæ cognitione. Cap. LXXXVII.

ITEM Statuimus, quòd si possesio aliqua manifestata fuerit in communi tanquam communis Veronę, siue quòd debeat ipsi communi sub aliquo quocunq; nomine, vel causa pertinere. Non possit, nec debeat auferri ipsa possesio, nisi primo cognita fuerit ratio dictæ possessionis, ad quem spectet de iure, dummodo ille, qui teneret seu possideret ostenderit se possidere quę quidem cognitio esse debeat summaria, & illi qui iniuste manifestauerunt dictam possessionem in communi condemnentur in.x.libr.pro quoq; & quaq; vice ipsis manifestatoribus prius citatis ad defendendum manifestationes per eos factas, si adesse voluerint, & prędicta causa agatur cum ipsis manifestatoribus & non cum prouisoribus: aut sindicis communis Veronę. Sed ipsi prouisores vel sindici possint, si voluerit ipsi causę adesse. Et quòd ipsi manifestatores si conuicti fuerint non iuste manifestasse condemnentur in omnibus expensis factis in iudicio occasione dictę manifestationis illi qui obtinuerint in lite.

Quod ratio fiat de dotibus, quæ debentur ex bonis communis Veronæ. Cap. LXXXVIII.

DOTIS, actio semper est vbiq; pręcipua. Propterea Statuimus, quòd si aliqua persona in bonis eorum, qui sunt vel erunt extra Ciuitatem Veronæ pro inimicis Illustrissimi nostri dominij Venetiarum, & communis Veronę, vel contra eos habet aut habuerit aliquod ius occasione dotis, quę debebatur ab ipsis. Et de hoc fuerit instrumentum publicum, vel alię legitimę probationes. Quod fiat ei ratio non obstante aliqua præscriptione temporis, nec Statuto aliquo loquente in contrarium.

De Vicario domus merchatorum eligendo, & aliis officialibus dictæ domus. Cap. LXXXIX.

VICARIATVS domus merchatorum inter omnia communis Veronę officia iurisdictionem habentia sicut a maioribus nostris. Ita a nobis habetur, & perpetuo habendus est primus, & pręcipuus. Ita vt Vicarius ipsę primum pœnes dominos Rectores locum debeat obtinere. Statuimus igitur, quòd quibuslibet sex mensibus in consilio.xij. &.l.deputatorum eligatur Vicarius ciuis originarius Veronę honorabilis, prudens bonę reputationis & famę. Item cum eo eligatur vnus alius ciuis bonę condictionis, & famę, & bene doctus & praticus, maximè de arte lanę, & de omnibus pertinentibus ad illam. Et de factis aliarum artium, & mysteriorum dictæ domui suppositorum, qui sit miles consul dictæ domus.

Item eligantur eodem tempore tres alij ciues Idonei, & sufficientes consules dictæ domus.

Item

Item Notarius stabilis vnus.
Item vnus Massarius.
Qui omnes, & singuli in manibus domini Potestatis iurare teneantur suum officium benè, & rectè facere secundum Statuta, & ordinamenta dictæ Domus, & secundum honorem regiminis domini Potestatis, & communis Veronæ.

Declaratum die. xviij. Octob. M. cccc. lviij.

Quot duo de eadem casada non possint simul eodem in officio esse, etiam cognati.

Vt sententiæ, & condemnationes latæ per Vicarium, & consules Domus Mercatorum executioni mandentur & de appellationibus earum. Cap. LXXXX.

ITEM, quòd sententiæ, & condemnationes latæ per Vicarium, vel Consules Domus Mercatorum Veronæ executioni mitti debeant, & attendi super facto mercandariæ, & artium, siue mysteriorum etiam per dominum Potestatem eiusq; Vicarium & Iudices, & Iudices consules communis Veronæ, ab ijs tamen sententijs, quæ summam, vel valorem excederent lib. x. & a diffinitiuis tantum quilibet grauatus possit appellare ad dominum Potestatem, & d. Camerarium Veronæ infra tertiam diem. Soluendo tamen, aut dando securitatem, de satisfaciendo sententiæ. Qui dominus Potestas, & Camerarius dictas appellationum causas teneantur, & debeant omnino in termino. xxx. dierum diffinisse & expediuisse ipsas sententias, seu condemnationes, confirmando, vel infirmando, seu reformando: Et ipsa diffinitio sit res iudicata, & executioni mittatur, nec contra eam illi vel alij vlla vlterius audientia præbeatur. Et dicta appellationis instantia durare possit. xxx. diebus continuis, a die appellationis interpositæ, & non vltra. Qui terminus, xxx. dierum non possit per dominum Potestatem, vel Camerarium modo aliquo, etiam de partium voluntate prorogari, nisi semel tantum dummodo ipsa prorogatio alios. xxx. dies non excedat vllo modo. Sed ipsa sententia & condemnatio, lapso dicto termino in rem transeat iudicatam, & executioni mittatur nulla exceptione prorsus obstante. Et quòd pro executione sententiarum, & condemnationum dictæ domus a. x. lib. supra dominus Potestas pro cõmuni Veronę præconizari, & vendi faciat bona eorum, qui in solutionibus cessauerint per estimatores communis Veronæ tantum, & obseruata forma Statutorum cõmunis Veronæ, etiam non per alios.
Reformatum die vltimo Maij. M. cccc. lij. & confirmatum per Ducales litteras datas die. x. Iunij. M. cccc. lij. Vt loco domini Camerarij intret Magnificus. d. Capitaneus Veronæ:

De appellationibus non recipiendis a sententiis & condemnationibus latis per Vicarium & Consules Mercatorum a decem libris infra. Cap. XCI.

ITEM, quòd dominus Potestas & dominus Camerarius Veronæ admittere non debeant appellationes a sententijs vel condemnationibus latis per Vicarium, vel Consules Mercatorum super facto mercandariæ, & artium siue misteriorum, non excedentibus summam, seu valorem lib. x. Veronensium. Sed ipsas sententias & condemnationes de lib. x. & abinde infra ipse. d. Potestas attendi faciat & executioni mittere debeat, nulla exceptione obstante, omni occasione, & minori ætate cessante.

Quod

Quod Statuta Domus Mercatorum obseruentur dummodo non sint contraria Statutis Ciuitatis. Cap. XCII.

POSTE, siue Statuta Dominus Mercatorum Veronæ omnia, & singula debeant obseruari, dummodo non sint contra Statuta Ciuitatis, seu communis Veronæ. Et si quæ poste seu ordinamenta facta fuerint, seu fierent per domum mercatorum absque consilio. xij. & quinquaginta ad vtilia communis Veronæ deputatorum, ipso iure non valeant.

De quibus instrumentis crediti officiales domus mercatorum cognoscere non poßint. Cap. XCIII.

ITEM, quòd officiales domus mercatorum cognoscere non posint, nec debeant de aliquo instrumento alicuius crediti facti sub specie alicuius mercati, seu mercandariæ, nisi constet creditorem tempore facti instrumenti fuisse vseuolum mercatorem eius mercationis, de qua in dicto instrumento fit mentio. Et quicquid contrafactum fuerit, ipso iure sit irritum & inane.

De quibus causis cognoscere poßint Consules dominus Mercatorum, & dequibus non & inter quos. Cap. XCIIII.

ITEM, quòd Vicarius, & Consules Domus Mercatorum Veronæ cognoscere non possint nec debeant de aliquibus causis, nisi mercationum, & de his, quæ spectant ad mercandariam. Et tantum inter mercatores vseuolos, vel qui sint de aliquo misterio. Et quicquid contrafactum fuerit, ipso iure non valeat.

De Capitaneo carcerum eligendo, & eius officio. Cap. XCV.

PIETATEM cum Magnificis Rectoribus nostris colentes in primis erga carceratos. Statuimus, quòd per ipsos dominos Rectores eligatur, & deputetur Capitaneus carcerum Veronæ vnus vir bonus, timens Deum pius & caritatiuus. Qui sit in dicto officio ad beneplacitum ipsorum dominorum Rectorum. Et cum illis custodibus qui, & quot eis videbuntur. Cuius officium sit in primis bona custodia dicti carceris, deinde omnis iustus fauor dictorum carceratorum. Et maximæ notificandi, & reducendi sepè ad memoriam.d. Rectorum & Iudicum de personis, & caussis singulorum carceratorum. Et teneatur de bona custodia facienda per ipsum, & famulos custodes sibi deputatos. Præstare ipsis dominis Rectoribus idoneam securitatem, de illa quantitate pecuniarum, quę ipsis.d. Rectoribus videbitur conuenire. Qui etiam teneatur apud ipsos. d. Rectores curare, quòd per ipsos sit deputatus vnus bonus Massarius, siue Caniparius elymosinarum, quę fiunt ipsis carceratis. Et introitum, & legatorum dictorum carcerum, & carceratorum.

ITEM similiter duo boni, & reputati ciues dispensatores dictarum elymosinarum, & introitum, tàm pro victu, quàm pro relaxatione pauperum carceratorum simul cum Capitaneo prędicto, qui etiam deputati dispensatores debeãt sępius carceres visitare, & Magnificis Rectoribus denunciare, si qua forte iniustitia, aut violentia fieret alicui carcerato, per ipsum Capitaneum, vel custodes suos, contra Statuta dictorum carcerum, & bonas consuetudines.

De duobus Capitaneis ad vetita citra, & vltra Athesim eligendis & de eorum officio. Cap. LXXXXVI.

ITEM Statuimus, quòd eligi debeant duo Capitanei vetiti per nostrum Illustrißimum dominiũ, siue per dominos Rectores in districtu Veronę. Vnus citra Athesim, alter vltra,

cum.

cum illo numero æquorum, & stipendio, prout videbitur Illustris. nostro dominio: Viri prudentes, fideles, boni & apti, quorum officium principaliter sit contra rebelles Illustris. dominij nostri, & bannitos communis Veronæ ad capiendum illos, & conducendum in fortiam communis Veronæ, & incontrabannis, quæ per Veronensem districtum conducerentur, seu fierent. Et contra portantes arma vetita, & facientes rixas & maleficia, & alia contra Statuta communis Veronæ, ad suum officium armorum, & vetitorum pertinentia, cuius etiam commissio consueta est infrascripta. Salua tamen omni alia commissione siue capitulo, quod & quam videretur Illustris. nostro dominio, dare, addere, vel mutare.

Primo, quòd ipse Capitaneus habeat equos duodecim cum salario ducatorum duodecim, pro quaque lancia, a camera dominationis nostræ.

ITEM, quòd dictus Capitaneus habeat auctoritatem, & libertatem persequendi, & capiendi, & capi faciendi quoscunque homicidas, fures, robatores stratarū, assassinos, malandrinos, malefactores, & quoscunque rebelles & suspectos. Illustris. nostro dominio, & bannitos de vita. Et quoscunque receptatores scienter ipsorum, & omnes dantes eis, auxilium, consilium, & fauorem, aut cibum, potum, vel hospitium, & quoscunque inflagranti crimine repertos. Et etiam condemnatos ad carceres, illos captos ea die, vel sequenti consignet, & præsentet dominis Rectoribus Veronæ. Sub pœna priuationis officij, & plus & minus arbitrio ipsorum dominorum Rectorum.

ITEM capiendi, & capi faciendi quoscunque repertos arma vetita portare actualiter de die, & de nocte, ac ipsos captos conducant, & consignent dominis Rectoribus condemnandos suo arbitrio intra terminum suprascriptum. Sub pœna prædicta. Quarum condemnationum de armis vetitis dimidia sit dicti Capitanei, & alia cameræ dominationis nostræ. Exceptis infrascriptis. Videlicet primo forensibus, viandantibus, & alienigenis, ab alijs partibus accedentibus ad territoria p̄fatæ dominationis, vel recedentibus, vel per ea transeuntibus dummodo cum fuerint hospitati, arma deponant, quousque recedere voluerint.

ITEM nobilibus & ciuibus, & merchatoribus consuetis cum omnibus famulis suis.

ITEM omnibus licentiam habentibus inscriptis a dominis Rectoribus, vel altero eorū.

ITEM quibuscunque prouisionatis, & officialibus præfatę dominationis eorumq; famulis secum ad vinum panem & vinum commorantibus.

ITEM quibuscunque datiarijs, & eorum officialibus, quibus vigore pactorum concessum fuerit arma portare per dominum Potestatem inscriptis.

ITEM rusticis portantibus instrumenta ferea apta ad agriculturam, & nemora.

ITEM, dictus Capitaneus, si cognouerit aliquem de his, qui possint arma portare esse hominem rixosum, & tumultuosum, habeat libertatem huiusmodi licentiam armorum interdicere, & id dominis Rectoribus significare.

ITEM quòd ipse Capitaneus nullam seruet licentiam extra prædictos casus concessam arma portandi. Saluo si per dominum Potestatem talis licentia esset concessa causa aliquos capiendi, quę pro tunc debeat obseruari. Item, quòd ipse Capitaneus si sciuerit de aliquo rixoso & scandoloso homine consueto talia committere, per quæ turbetur pacificum viuere, talem debeat capere, & d. Rectoribus consignare infra terminum prædictum. Sub pœna prædicta.

ITEM, quòd ipse Capitaneus per se, vel aliquem de familia sua non pręsumat aliquo modo ad petitionem alicuius personę cuiuscunque conditionis existat citari facere, neque pignorare, nec aliquam commissionem, nec sequestrum, nec aliquem actum iudiciarium facere, vel fieri facere, neque aliter se impedire, nisi vt supra in dicta commissione continetur. Sub pœna prędicta, & famuli qui contrafecerint standi quattuor mense in carceribus Veronę. Cum licentia autem speciali dominorum Rectorum possint detinere omnes inobedientes, quos ipsi vel alter eorum scripserint per suas litteras suo sigillo de sua cancellaria bullatas detineri debere & non aliter.

Contra vero debitores camerę Veronę, qui scilicet sunt principales debitores, & non contra aliquos alios vllo modo procedere possit, quando sibi per dominos Rectores fuerit scriptum

ptum per suas litteras bullatas, vt supra & non aliter.

Et tunc debeat aut pignera accipere, aut personaliter ipsos debitores detinere & praesentasse, aut illa, aut illos infra terminum suprascriptum.

Et nullam solutionem ab illis possit accipere, nisi prius, aut pignus acceperit, aut personam detinuerit.

Quo casu sibi faciat solui condecenter ab ipsis sub poena praedicta.

ITEM quod tenere non debeat aliquem cancellariũ, vel notarium, vel alium, qui faciat officium tabellionis, neque tenere banchum ad reddendum ius vel faciendum aliqua acta.

Et quòd non debeat accipere per se, vel famulos suos aliquas securitates, vel defesias a massarijs villarum sub poena praedicta.

ITEM quod ipse Capitaneus praeter suam firmam habitationem commorari non possit in aliquo loco districtus Veronae per se, vel famulos suos, vltra tres dies continuos, sed debeat equitare, & sollicitare de loco ad locum persequendo malefactores.

ITEM quòd ipse per se, & suos famulos debeat diligenter attendere ad contra banna salis, bladorum, lanarum & omnium aliorum vetitorum.

Et quaecunque contra banna inuenerit per se, vel famulos suos, illa debeat ea die, vel sequenti denunciare vt supra.

Et quod non possit pro ipsis quicquam accipere, nisi illud quod per condemnationem sibi veni sub poena praedicta.

De Capitaneo Lacus Gardae eligendo. *Cap. LXXXXVII.*

ITEM Statuimus, quòd in consilio duodecim & quinquaginta eligi debeat vnus bonus, & fidelis ciuis natione Veronensis maturae aetatis bonae prudentiae & aptitudinis confirmandus per Illustrissimum nostrum dominium, siue per dominos Rectores.

Qui sit Capitaneus Lacus Gardae, cum salario a camera Illustr. nostri Dominij consueto.

Cuius officium principaliter sit contra rebelles Illustrissimi nostri Dominij.

Et bannitos communis Veronae.

Et in contra bannis quae sursum deorsum & versum quaque conducuntur per vniuersum ipsum Lacum, vsque in ripas forenses exclusiuae.

Cuius etiam commissio est infrascripta, videlicet.

Salua tamen omni alia commissione, siue capitulo, quod & quam videretur Illustrissimo nostro Dominio dare addere vel mutare.

Primo quòd dictus Capitaneus habeat de salario de Camera Illustrissimi nostri Dominij. ducatos decem auri.

ITEM quod vigilanter & sollicite attendere debeat ad bonam custodiam dicti Lacus prouidendo, quod in ipso. Nec per ipsum transeant aliqui tractantes. Aut agentes aliquid cõtra statum & honorem praelibati Dominij. Nec aliqui ipsius rebelles & inimici, aut banniti communis Veronae. Quos omnes capere debeat, & in fortiam dominorum Rectorum conducere.

ITEM quòd teneatur habere & tenere specialiter pro sua persona vnum ganzerolum armatum in puncto & ordine, in quo exequi possit omnia, quae ad suum spectant officium expensis eorum, qui ad id tenentur secundum modos consuetos.

ITEM quòd procurare & facere debeat quòd vnumquodque communae dicti Lacus habens ganzarram & alias naues & obligatum ad tenendum & nauigandum illas debeat easdem in bono ordine & puncto tenere cum remigantibus deputatis, vt quandocunque necesse foret sint prompte ad obediendum & exequendum ea quae sibi fuerint per dominos Rectores imposita.

ITEM quod debeat prouidere, quòd nulla quantitas bladorum farinae & leguminum conducatur per dictum Lacum ad alienas terras, & loca non subiectas nostro Dominio, & omnia quę reperierit cõduci arestare debeat & retinere, & dominis Rectoribus incontinenti

denunciare, vt procedi posſit ſecundum tenorem litterarum Ducalium datarum.xi.Decembris. M.cccc.xvij.

ITEM attendere debeat quòd nulla quantitas ſalis conducatur per dictum Lacum ab alienis terris & locis ad terras & loca noſtri Dominij aliqua ratione.

ITEM quòd nullæ mercantiæ cuiuſcunque generis exiſtant, conducantur extra diſtrictum Veronæ abſque debitis bulletis & licentijs, ſpecialiter autem quòd lanæ Veronenſes & pecudes non extrahantur & omnia quæ inuenerit contra tales ordines conduci debeat areſtare, & dominis Rectoribus denunciare.

ITEM quòd ſimiliter debeat inuigilare, quòd omnis quantitas piſcium quæ capietur per homines communitatū dicti Lacus debeat conduci Veronam toto quadrageſimali tempore excepta illa quantitate quæ pro victu eorum tantum eſſet neceſſaria. Sub pœna illis vnius ducati auri pro quoque penſæ piſcium conductorum alio quàm Veronam, de quibus omnibus debeat dominis Rectoribus denunciare vt condemnari poſsint ſecundum formam litterarum Ducalium datarum ſeptimo Aprilis. M.cccc.xi.

HAEC SVNT STATVTA SVPER ELECTIONE OFFICIO & Sindicatu Vicariorum, & officialium ſuorum.

De Vicariis eligendis diſtrictus Veronæ, & quomodo in ipſa electione procedatur. Cap. LXXXXVIII.

VT Vicariorum electio ſicuti multum importat, ita facilior & melior habeatur, Statuimus, quòd dicta electio fieri debeat modo & forma infraſcriptis, videlicet. Primo quòd in principio menſis Nouembris omni anno in conſilio. xij. & quinquaginta deputatorum Veronæ per ſcrutinium & ſuffragia ſiue ballotas eligi debeat ad vltimam mudam. xij. deputatorū vna additio aliorum.xij. videlicet ſex de numero quinquaginta & ſex, de extra ipſum numerum, & ipſi.xiiij.vel duæ partes ex eis coram domino Poteſtate, vel ſuum locumtenente congregati, & iurati de ſincera & bona Vicariorum electione facienda, & de taciturnitate habenda omnium, quæ de quoquam ibi dicta, & facta fuerint, facere debeant in nomine Dei electionem Vicariorum hoc modo videlicet.

Reformatum per Ducales litteras cum Illuſtriſsimo conſilio Rogatorum datas.xxx. Decembris indictione quarta. M.cccc.lv.

Quod loco prædictorum vigintiquattuor adunentur illi quinquaginta, &c. lxxij. qui fuerint eo anno quo finire debebunt, aut a tribus partibus ſupra, & per eos ad buſſolos, & ballotas eligantur &c. Omnes etiam Vicariatus diſtrictus Veronæ de cætero dentur per quinquaginta &.lxxij.congregatos a tribus partibus eorum ſupra. Poteſtas vero Leniaci & Piſcheriæ de cæterò per.lxxij.&.l. congregatos a tribus partibus ſupra.

Ballotari debeant per librum eſtimi ſinguli patresfamilias, qui cuipiam de dicto conſilio xxiiij. videantur idonei, ſiue in eorum defectu filij familias perfectæ ætatis, ciues quidem Veronæ, qui ſtent & habitent in ipſa Ciuitate, & ſubierint cum communi Veronæ factiones & onera per decem annos proximæ præteritos, & ſubeant de præſenti, extimati tamen non minus.x. ſol.& quicunque a duabus partibus fuerit approbatus in electione remaneat & factis de ſingulis nominibus ſingulis breuibus omnes imbuſſolentur.

Extrahatur poſtea ex omni numero approbatorum, & imbuſſolatorum ad ſortem per ordinem primi ſecundi tertij &c. Illæ numerus in quo veriſimiliter acceptatio omnium Vicariatuum poſsit haberi, qua ſorte diligenter & per ordinem ſcripta, admoneantur omnes & ſinguli perſonaliter, vel ad domum quòd infra tertiam diem veniſſe, & reſpondiſſe debeant cancellario communis ſi volunt de dictis Vicariatibus acceptare, qui ſi non reſponderint habeatur,

beatur, quòd non velint. Et deinceps acceptare non possint.

Suscipiantur ergo postea de primis in sorte tot nomina acceptantium per ordinem venientia, quot fuerint Vicariatus conferendi, & ipsa nomina per breuia, vt supra sortiantur cum breuibus Vicariatuum extrahendo, & vocando ad singulum nomen vnum Vicariatum. Et quicunque postea acceptauerint illi sunt Vicarij, quilibet sortis suæ per illum annum incipiendo primo Ianuarij, ad quam quidem sortem acceptandam terminum habeant trium dierum admonitione præmissa personaliter, vel ad domum, quibus elapsis pro refutantibus habeantur, si expresse pœnes cancellarium communis non acceptauerint.

Et tunc suscipi debeat vna alia muda tot aliorum nominum de prædictis primo acceptantibus in ordine succedentium, quot fuerint Vicariatus refutati vel habiti pro refutatis. Et de ipsis alia similis sors fiat nominum & Vicariatuum, & in ipsis atque alijs ordinatæ succedentibus similiter. Et totiens obseruetur & fiat donec impleta fuerit omnium ipsorum Vicariatuum acceptatio, ad quam si extracti prius de bussolo non sufficerent, tunc de alijs nominibus per modum antedictum extrahatur, & fiat semper, sicut superius dictum est.

Quicunque tamen primo dixerit velle de Vicariatibus, acceptare possit ante sortem de se faciendam cum Vicariatibus præsentare dicto consilio suum filiumfamilias, vel nepotem ex filio perfectæ ætatis secum commorantem. Et similiter fratrem in simul habitantem in communione bonorum, & extimi. Qui præsentati si fuerint similiter per duas partes dicti consilij approbati possint & debeant loco patrum vel fratrum, vel aliorum cum Vicariatibus sortiri. Et ad ipsos sint electi. Quemadmodum si primo scrutinio, & sorte venissent. M. cccc. liiij. die. viij. Nouembr.

Declaratum est per consilium, quòd illæ qui præsentauerit filium nepotem aut fratrem vt approbetur. Si ipsæ præsentatus non remanserit approbatus, non propterea cadat ab electione de se facta.

Siquis autem Vicariatum suæ sortis acceptans, & postea pœnitens, in tantum distulerit refutare, quòd sine ipso Vicariatu sors mude sequentis sit facta, non possit plus illo anno, neque anno sequenti de dictis Vicariatibus habere.

Ab hoc ordine excipiuntur ratione maioris importantiæ Potestaria, siue Vicariatus Leniaci, & porti. Et Potestaria Pischeriæ, quorum electio fieri debeat per consilium. xij. & quinquaginta deputatorum de sex ciuibus pro quoque ipsorum officiorum. Et præsentari domino Potestati, qui arbitrium habeat diligendi & deputandi vnum ex eis, qui sibi melius placuerit in Vicarium & Potestatem.

Commißio generalis Vicariorum Veronensium districtus, in quibus comprehendatur etiam Potestas Pischeriæ, & alii Potestates Veronæ districtus. Cap. XCIX.

PRIMO quòd teneantur & debeant suum officium personaliter & non per interpositam personam, siue delegatum exercere. Et qui contrafecerit officio priuetur. Et alius de approbatis, & imbussolatis mittatur loco sui. Et hoc non habeat locum in casu infirmitatis, vel alijs legitimis causis discutiendis & approbandis per dominum Potestatem cum consilio. xij. deputatorum, possint tamen ab officio se absentare per quinq; dies tantum in mense cum licentia semper domini Potestatis inscriptis. Qui per plures dies licentiam dare non debeat sine consilio. xij. deputatorum relinquente semper dicto Vicario vnum idoneum delegatum loco sui. Et redeunte ad officium infra terminum licentiæ sibi date, & qui contrafecerit cadat in pœnam librarum decem pro quaque vice. Cuius medietas sit communis Veronæ exigenda per Prouisores communis, & alia medietas sit accusatoris, & teneatur in credentia.

ITEM quòd dicti Vicarij ducere & habere debeant vnum notarium, & vnum famulum.

ITEM quòd habere & tenere teneantur ad minus vnum equum.

ITEM quòd habere debeant vltra salarium suum, quòd est communiter. xx. lib. in mense

medietatem quorumcunque bannorum, seu manifestationum, quæ per ipsos Vicarios, & eorum famulos, seu saltuarios villarum & locorum Vicariatuum fieri continget, & alia medietas perueniat in illis communibus super quorum pertinentijs dicta banna, & manifesta facta fuerint. Et quòd dannum dantes, vel in bannum euntes condemnentur per ipsos Vicarios secundum Statuta communis Veronæ.

ITEM quòd ille qui fuerit in Vicarium electus dare debeat illi personæ, quæ sortem dicti Vicariatus habuerit libras decem, statim primo mense perseruito.

Et officio Prouisorum communis Veronæ decem libras incontinenti pro vtraque sorte.

ITEM quòd possint & valeant ius reddere vnicuique personæ coram eis legitime comparenti vsque ad summam librarum decem paruorum, & non vltra, sine speciali commissione domini Potestatis, ac etiam de damno dato. Et similiter de factis publicis, suarum communitatum sicut est de sale, de datijs, & alijs impositionibus, & factionibus illarum communitatum, in omni summa. Sed quod de dominio, vel quasi, aut de possessione non possint se aliqualiter impedire sine speciali commissione domini Potestatis.

ITEM quòd ipsi Vicarij teneantur & debeant solecitare, & facere, quòd pontes & strate dugalia & aggeres, qui, & quæ sunt super locis & campaneis suis aptentur, & manuteneantur, adeo quòd transeuntes valeant commode, & libere transire, & vt campaneæ aquis non sumergantur. Sed quòd per hoc non diminuatur Iudici dugalium arbitrium suum.

ITEM quòd dicti Vicarij saltem semel omni mense teneantur, & debeant communia sibi subiecta visitare, ac videre, & examinare quomodo se regunt. Et si expense, quas faciunt, sunt iuste, vel non, & si exactiones impositionum denariorum in causis legittimis expenduntur. Et de voluntate hominum an non. Et quòd ipsi Vicarij teneantur habere pœnes se vnum librum, in quo sint omnes rationes communium ei suppositorum, vt in dictis communibus aliqua fraus committi non possit.

ITEM quòd dicti Vicarij singulariter aduertere debeant, quòd aliqua communia sibi supposita non faciant aliquam adunantiam suorum hominum, neque vicinantiam, siue consilium sine licentia ipsius Vicarij, ad hoc vt ipse possit interesse, vel suum notarium mittere, & quòd ipsa communia similiter non ponant aliquam datiam sine licentia ipsius Vicarij. Et communia quæ inuenerint contrafacere in aliquo prædictorum debeant condemnare in lib. xxv. & massarium, aut alium, qui vocasset aut vocari fecisset vicinantiam siue consilium, aut proposuisset de datia imponenda vel eam exigisset, condemnent in libris decem pro quoque. Quarum pœnarum tertia pars sit accusatoris, & tertia ipsius Vicarij, & alia tertia Cameræ Illustrissimi nostri Dominij, & vbi non sit accusator illa tertia pars veniat in commune Veronæ.

ITEM vt omnes fraudes circa expensas & intratas communitatum districtus Veronæ tollantur quòd omnia communia teneantur & debeant habere vnum librum, in quo & super quo ordinate scribi faciat omnes intratas & expensas quas faciunt. Qui quidem liber debeat in principio manu Vicarij sui paginari, hoc modo videlicet. Quòd primo ponatur millesimus secundo dicatur liber, siue quaternus intratarum, & expensarum talis communis bombacinus, cum permulis membranis tot cartarum signatarum tali signo, siue stampo. Qui quidem liber vt non transeat in sinistrum deponatur pœnes idoneam personam sui communis eligendam per Vicarium suum, & per homines ipsius communis. Et quòd in quocunque introitu, & in quacunque expensa scribantur, & declarantur causæ vnde prouenit pecunia, & cur expenditur. Et si aliquod communæ ad terminum sibi per Vicarium suum datum prædicta non fecerit, cadat in pœnam sexaginta soldorum applicandam pro dimidia ipsi Vicario, & pro alia dimidia communi Veronæ officio prouisorum.

ITEM quòd aliquis deputatus pro Vicario in districtu Veronensi, non possit nec debeat ipse nec aliquis de sua familia per se nec per interpositam personam conducere aliquod datium vel decimam, seu affictationem, nec in eis partem habere durante eius officio sub pœna priuationis ab officio & vlterius ad arbitrio domini Potestatis.

ITEM

ITEM quòd aliquis de prædictis Vicarijs durante eius officio non posit nec debeat acceptare, seu exercere sindicatum alicuius communis suæ iurisdictioni suppositi. Sub pœna priuationis ab officio & vlterius ad arbitriũ domini Potestatis, nec litem mouere alicui personæ suæ iurisdictionis coram domino Potestate vel aliquo alio magistratu præterquam de fictibus dictis, & decimis, soccidis, & debitis, & damnis datis in possessionibus suis tempore sui regiminis.

ITEM quòd vnusquisque Vicarius durante eius officio ordinet, & faciat, quòd quilibet paterfamilias suæ iurisdictionis plantet super suo quattuor arbores fructiferas diuersorum fructuum. Sub pœna.xl.soldorum pro quaque arbore non plantata, cuius pœnæ medietas fit ipsius Vicarij, & alia medietas cameræ Illustrissimi nostri Dominij. Et de prædictis etiam milites Procuratores communis Veronæ possint inquirere, & ipsi aut alij, qui essent accusatores habeant partem dicti Vicarij.

ITEM quòd prædicti Vicarij diligenter aduertant & intendant quòd de terris & locis iurisdictionis suæ non abducantur, seu extrahantur aliquæ pecudes Veronenses, vel earum lana vel aliqua blada alicuius maneriei, vel pisces de Lacu Gardæ causa conducendi ad aliena loca extra districtum Veronæ neque per ipsum districtum versus confinia ad duo miliaria, prope ipsa confinia, neque per Lacum Gardæ. Et si tales conducentes, alicubi reperirentur ipsos cum rebus detineant, & subsequenter de tali detentione notitiam faciant domino Potestati, nisi tales conducentes pisces blada, licentiam haberent de Cancellaria domini Potestatis scriptam & sigillatam.

ITEM quòd ipsi Vicarij diligenter inquirere debeant de retibus duarum allarum & formulis & alijs fraudibus ac laqueis a columbis, & quoscunque inuenerint habentes de illis vel capientes de columbis, debeant sibi ipsa retia & artes auferre, & dominum Potestatem de omnibus aduisare.

ITEM quòd ipsi Vicarij toto eorum posse teneantur obuiare, ne per viatores & baroerios communis Veronæ, aut alios quoscunque officiales venientes ad pignerandum, fiant in pignerationibus & commissionibus exequendis aliquæ extorsiones, seu baratariæ aliquibus communibus & hominibus sui Vicariatus, & si sentient aliquid ex prędictis debeant illud incontinenti domino Potestati & Prouisoribus communis notificare, & si dicti viatores & baroerij & alij officiales venirent ad dictas pignerationes & executiones contra ordines, vtputa cum commissionibus non bullatis vel pluribus numero, aut cum taxis contra Statuta debeant sibi executiones inhibere, & impedire. Et insuper omnes commissiones quas habuerint sibi auferre, & eas domini Potestati transmittere, dando etiam de prædictis notitiam Prouisoribus communis.

ITEM quòd ipsi Vicarij pro exequendo officio possint petere brachium omnium viatorum & baroeriorum & Capitanei armorum, qui se in terris sui Vicariatus reperirent. Et ipsi officiales coadiuuare debeant dictorum Vicariorum officium, & eorum mandata executioni mandare in ijs, quę ad ipsorum Vicariorum officium pertineant, & quę statum, & honorem Illustrissimi nostri Dominij, & communis Veronæ concernant.

ITEM, quòd ipsi Vicarij exigere non possint, nec debeant salarium suum vltimi mensis nisi tum demum facto sindicatu dicti sui officij & secundum quòd sindicatores mittendi de ipso salario disposuerint & mandauerint. Sub pœna dupli si ipsi Vicario contrafacienti.

ITEM, quòd dicti Vicarij finito eorum officio consignare teneantur successoribus omnes processus pendentes, & inchoatos in eorum officio.

ITEM similiter consignent librum Statutorum, quem si communia sui Vicariatus non haberent debeat quilibet Vicarius statim in principio sui officij facere fieri vnum in cartis membranis, & cum parmulis ligni, expensis communitatum sui Vicariatus, videlicet quintum librum voluminis Statutorum communis Veronę incipiendo a pagina Statutorum cõmunium fortibus, & regulis ciuitatis & districtus, cum his etiam ordinibus pręsentis commissionis, quem successori debeat consignare, vt supra.

ITEM quod notarij, & famuli sui accipere non posint neque debeant pro sua mercede vltra infrascriptas denariorum quantitatis. Sub pœna restitutionis quadrupli & vltra arbitrio sindicatorum.

NOTARII.

Pro commisione præcepti.	sol.	i	denar.	vi
Pro relatione.	sol.	o	denar.	vi
Pro ambasciata.	sol.	i	denar.	o.
Pro commisione sequestri.	sol.	ii	denar.	o.
Pro relatione.	sol.	i.	denar.	o.
Pro commisione pignerationis speciali contra vnum debitorem tantum, siue contra plures ad vnum debitum copulatos cum relatione.	sol.	ii	denar.	o.
Pro commisione contra plures & diuersos cum relatione pro quoque nomine, siue debito.	sol.	i	denar.	o.
Pro manifesto.	sol.	i	denar.	vi
Pro defensione.	sol.	ii	denar.	o.
Pro qualibet licentia concedenda per Vicarium.	sol.	i	denar.	o.
Pro qualibet littera.	sol.	iij	dena.	o.
Pro copia cuiuslibet littere.	sol.	i	denar.	vi

De solutionibus autem aliarum scripturarum obseruentur Statuta superinde disponentia.

FAMVLI.

Primo in villa residentiæ.

De præcepto.	sol.	o	denar.	ix
De pigneratione.	sol.	i	denar.	o.
De sequestro.	sol.	ii	denar.	o.

ITEM EXTRA VILLAM.

De præcepto specialiter misso contra vnum debitorem siue plures ad vnum debitum copulatos pro quoque miliari.	sol.	i	denar.	o.
De præceptis autem misis contra plures & diuersos accipiant solutionem non ad computum viæ, sed ad computum nominum, videlicet pro quoque nomine.	sol.	i	denar.	o.
De pigneratione, vel sequestro speciali. Contra vnum debitorem tantum, siue plures ad vnum debitum copulatos pro quoque miliari.	sol.	i	denar.	vi
De pignerationibus autem contra plures & diuersos accipiant solutionem non ad computum viæ, sed ad computum nominum, videlicet pro quoque nomine siue debito.	sol.	i	denar.	vi
De sequestris misis contra plures & diuersos, vt supra pro quoque nomine siue debito accipiat.	sol.	ii	denar.	o.

Reformatum die.xvij. Decemb. M.cccc.li. per consilium.

Quod dictæ solutiones reducantur, & fiant, ac taxatæ sint notarijs Vicariorum secundum quod sunt & fiunt notarijs palatij communis Veronæ. Et famulis Vicariorum secundum quod sunt, & fiunt viatoribus communis Veronæ. Ita quòd eadem Statuta seruientia ciuitati circa solutiones scripturarum & viæ, & omnis mercedis notariorum, & viatorum, seruiant etiam notarijs, & famulis in districtu. Firma tamen remanente vltima parte infrascripti capituli incipientis. Sed de commisionibus.

NOTARII ET FAMVLI.

Sed de commissionibus præceptorum pignerationum, & sequestrorum pro factis publicis sicut est pro salario Vicarij, pro sale, pro datia, & alijs impositionibus, & factionibus villæ accipere possit, ac debeat, tàm Notarius, quàm famulus dimidiam tantum eius, quod supra limitatum est.

Ne quis Vicarius villarum vltra summam libr. decem cognoscere possit Leniaco & Pischeria exceptis. Cap. C.

VT decus & dignitas iurisditionis, & regiminis ciuitatis Veronæ ad cuius examen omne genus causarum ciuitatis, & districtus eiusdem tàm ciuilium, quàm criminalium, noscitur pertinere, plenius conseruentur. Quorundam officialium villarum abusione sublata, cum sibi ipsarum causarum cognitionem indebite vsurpabant. Statuimus quòd nullus Potestas, Vicarius, Rector, seu alius officialis alicuius villæ, Castelli, vel loci districtus Veronæ, qualitercunque ibidem electus, & deputatus fuerit possit de aliqua causa ciuili cognoscere inter aliquas personas collegium, vel vniuersitatem, summam librarum decem excedenre, nec de aliqua quæstione, seu causa alicuius possessionis, nec huic Statuto per partes possit renunciari. De criminalibus quoque causis, seu maleficijs cuiuscunque condictionis, aut generis, siue quantitatis sint, nullo modo se intromittant nec per modum accusationis, nec per modum inquisitionis, siue sit delictum, siue quasi delictum. Et si contra prædicta fecerit, vel aliquod prædictorum puniatur arbitrio domini Potestatis, & curiæ. Et quod factum fuerit ipso iure sit irritum, & inaniæ. Et hoc non obstante aliqua lege, vel Statuto in contrarium loquente. Saluo quod per hoc Statutum non derogetur Statutis communis Veronæ super regulis communium villarum, & fortium ciuitatis, & districtus Veronæ. Et saluo quod Potestas, siue Vicarius Leniaci, & Porti, & Potestas Pischeriæ cognoscere possint de causis ciuilibus. Item quasi de maleficijs, vsq; ad summam tantum librarum centum. Et quod appellationes a sententijs prædictorum Potestatum, & Vicariorum ad Magnificum dominum Potestatem Veronæ deuoluantur.

Qui a decem libris supra faceret rationem in villis suspectus dici possit. Cap. CI.

ITEM quod reus possit recusare, & dicere suspectum Vicarium, vel Rectorem, & omnes, qui facerent rationem in Villis, seu Castellis a decem libris supra. Et illa ratio postea fieri debeat in Ciuitate Veronæ exceptis Leniaco cum Porto, & Pischeria, vsque ad centum libras, vt supra in proximo Statuto continetur.

Quod sententiæ latæ super illis causis valeant & teneant. Cap. CII.

ITEM, quod sententiæ latæ super illis causis de quibus cognoscere possunt prædicti Vicarij diebus festiuis, præterquam in diebus dominicis, & alijs solemnibus a iure communi introductis teneant, sicut tenerent alijs diebus non feriatis. Saluo beneficio appellationis. Et saluo eo quod possint vti in causa appellationis nouis testibus super quibus in principali causa testes non fuerint producti, & quilibet possit appellare a sententijs latis contra aliquem solummodo a .lx. soldis superius in villa.

De sindicandis Vicariis Iudicibus Dugalium, & officialibus suis. Cap. CIII.

VICARIOS & officiales nostros sindicatus ipse bonos non solum præmiorum exortatione, verumetiam metu pœnarum efficere potest, Cupientes igitur, vt ab ipsis distri-

ctuales nostri, cum omni iustitia & moderatione tractentur. Statuimus quod in consilio xij. & .l. deputatorum Veronę eligantur omni anno de mense Decembris quattuor ciues sindicatores. Quorum duo sint de Collegio aduocatorum viri vtique præstantis intelligentiæ consçientiæ aptitudinis & integritatis, qui nisi iustam causam habuerint approbandam per dominum Potestatem cum consilio duodecim deputatorum refutare non possint. Sed exire teneantur prima die mensis Ianuarij. Sub pœna quinquaginta librarum denariorum applicanda communi Veronæ pro quoque. De qua non possit fieri donum gratia vel remissio neq; suspensio. Sub pœna cuiq; ponenti partem in contrarium aliarum libr. l. Et quę pœnę exigantur per prouisores communis Veronę infra vnum mensem sub eadē pœna.

Reformatum die. x. Octob. M. cccc. lxvi.

Quod vbi dicit quattuor ciues dicat sex ciues, quorum duo sint de numero Aduocatorum & quattuor layci.

Qui Sindici iurare debeant in manibus domini Potestatis bene & fideliter exercere officium sindicatus secundum ordines sine acceptatione personarum odioq; & qualibet humana gratia cessante, nec non referre exequi, & expedire secundum ordines.

Et sortiri debeant, vt duo videlicet vnus de collegio Aduocatorum cum socio suo vadant vltra Athesim, & alij duo citra.

Reformatum vt supra vt duo, dicat vt tres, videlicet vnus de collegio Aduocatorum cum duobus socijs suis. Declarando tamen, quòd in ipsis duabus copulis non sint, qui sese excludant de consilio iuxta ordinem additum die. ix. Ianuarij. M. cccc. lxvi. ad Statutum. clvij. primi libr.

Notarium sibi ipsi eligat vtraque muda collegiatum & sufficientem, qui habere debeat pro suo salario & mercede vt infra. Et insuper participet de omnibus pœnis & mulctis & prouenientibus dictis sindicatoribus pro dimidia eius, quod quilibet eorum sindicorum erit habiturus.

Cum exierint ad sindicatum, ad quem exire debeant in principio mensis Ianuarij. Reuerti non possint ad ciuitatem, nec aliter a sindicatu desistere aliquis eorum ante finem datum suo sindicatui, sub pœna librarum vigintiquinque pro quoque eorum applicanda & eligenda vt supra.

Sindicare debeant omnes Vicarios territorij Veronensis & Potestatem Pischeriæ, ac Leniaci & Porti, tàm qui mittuntur per communæ Veronæ, quàm per particulares ciues collegia & vniuersitates Ecclesiasticas & seculares, qui Potestariæ Veronæ suppositi sunt prout inferius ipsi omnes alij Vicariatus priuatorum sindicandi specificantur. Et similiter Iudices dugalium.

Et omnes notarios, famulos, & officiales eorum. Non tollendo propterea per dictam specificationem quin alij Vicariatus, si qui sunt, vel in futurum apparerent sindicandi, Ecclesiastici vel seculares possint, ac semper debeant sindicari.

Quilibet autem Vicarius secundum tempus admonitionis, siue citationis sibi factæ, ex parte dictorum sindicatorum reperire se debeat personaliter ad locum sui Vicariatus, & inde non recedere, sine dictorum sindicatorum licentia. Sub pœna. l. librarum denariorum applicanda pro tertia parte cameræ Illustrissimi nostri Dominij, & pro alia tertia communi Veronæ exigenda per prouisores. Et pro alia tertia ipsis sindicatoribus, & tamen contra eos absentes pro sua contumacia procedi possit & debeat per dictos sindicatores, de & super omnibus & singulis querellis & accusis contra eos factis tanquam contra veræ contumaces & confessos, excepto Iudice dugalium contra quem ipsi sindicatores quærellas, & accusas recipiant in districtu per loca, & eos postmodum in ciuitate expediant.

Iuxta equitatum suum mittere debeant publicas cridas, quòd siqui sunt, qui velint conqueri de suo Vicario vel Iudice dugalium, aut de notarijs, famulis, & alijs officialibus suis debeant tali die loco coram ipsis comparere. Scientes omnes, quod sindici ipsi habent arbitrium & auctoritatem a domino Potestate & communi Veronæ faciendi restitui omnia

male

male ablata cum expensis damnis, & interesse cuiuscunque quantitatis existant.

Libertatem habeant dicti sindicatores inquirendi, cognoscendi, procedendi, mulctandi, condemnandi, & absoluendi, & executioni mandandi in omni summa. specialiter autem restitui faciendi incontinenti, maximè super salario vltimi mensis, quod ipsæ Vicarius non debeat tangere, nisi ad mandatum sindicatorum. Sub pœna dupli, omnem partem & commodum, quæ & quod ad aliquem Vicarium de aliquibus iniustis bannis, & manifestis vel Iudicem dugalium de iniustis inuentionibus, aut condemnationibus, vel aliter malo modo peruenisset, vel quod aliquis notarius de scripturis, & alijs, aut viator, vel famulus de via sua, & de alijs indebite extorsisset. Et in primis restituendi communitatibus omne salarium, quod ipsi Vicarij habuissent pro omni tempore, quo non stetissent personaliter in loco ad suum officium exercendum, non intelligendo de diebus, de quibus a domino Potestate licentiam se absentandi habuissent. Quam quidem salarij restitutionem, sit ipsa communia non vellent, tunc ipsi sindicatores dictam quantitatem applicare debeant pro tertia parte sibiipsis, & pro tertia communi Veronæ, & pro alia tertia cameræ prædictæ, & insuper mulctandi, & condemnandi omnes suo bono arbitrio de omnibus commissis, & omissis præter & contra ordines & Statuta communis Veronæ, vel aliter malo modo, & contra bonos mores, & contra dignitatem vel honestatem, specialiter autem de male ablatis mulctare debeant ipsi sindicatores dictos Vicarios vltra restitutionem in quarto pluri. Quarum quidem mulctarum, & pœnarum tertia pars veniat cameræ Illustrissimi nostri Dominij & vna tertia communi Veronæ, & alia tertia sindicatoribus ipsis. Excepto quarto prædicto, quod sit dictorum sindicatorum.

Et ab aliquo huiusmodi sindicatu nemo possit appellare, querellare, supplicare, nec alio remedio iuuari, vsque ad summam librarum decem tantum pro quaque causa. Abinde vero supra habere possit recursum ad dominum Potestatem, & consilium .xij. per viam supplicationis, vel querellæ tantum.

Additur de eo, s. vel ab eo, quod dicti sindici tres simul, & concorditer fecerint, aliter autem reclamantes audiantur, præterquam si vnus ex eis excluderet illum Vicarium, vel officialem de consilio aut excluderetur ab eo secundum partem prædictam. Et alij duo simul, & concorditer fecissent. Qui duo in dicto casu sufficiant, ac ab ipso a decem libr. infra reclamari non possit. Abinde vero supra, siue fuerit a duobus, siue tribus, quilibet possit habere recursum ad dominum Potestatem, & consilium .xij. per viam supplicationis, vel querelle tantum.

Finito vero sindicatu suo, quem finisse debeant in termino vnius mensis, referre debeant in consilio .xij. & .l. deputatorum Veronæ bona, & mala portamenta vniuscuiusq; nominatim, vsque ad vnum alium proximè subsequentem mensem ad hoc, vt pro futuro cognoscantur. Et exhibuisse libros totius completi sindicatus in manibus, & officio Prouisorum communis, sub pœna periurij, & librarum centum denariorum pro quoque eorum applicanda pro tertia parte cameræ Illustrissimi nostri Dominij, & pro alijs duabus partibus communi Veronæ.

Reformatum in consilio .xij. & .l. die octauo Aprilis. M. cccc. lxviij.

Primo quod relationes sindicatorum fieri amodo debeant in consilio totius anni incipiendo ab ista, quæ de proximo est facienda, non solum de malis portamentis prædictorum in officijs, sed etiam de nominibus, & operibus omnium aliorum, qui præsumpsissent ipsos sindicatores repellere, aut eos aliter non obedire.

ITEM quod dicti sindicatores vtriusq; mudæ, nunc & in futurum factis dictis eorum relationibus teneantur, & debeant præsentare pœnes cancellarium communis etiam duas ipsas paratas paginas nominum omnium huiusmodi Potestatum, Vicariorum, & Iudicum dugalium, qui sub eorum officio fuerint, de quibus ipsi omnes tres cuiuscúq; mudæ, vel duo, ex eis bene concordes extiterint, vnam videlicet sub rubrica, qui se bene gesserunt. Alteram vero sub rubrica, qui se male gesserunt, & sub illis insuper describere debeant nomina prædictorum aliter, qui eos non recepissent, vel aliter impediuissent, vt supra. Et hoc sub vinculo sacramenti, & sub pœna libr. l. denar. pro quoque eorum contrafacientium, applicandarum

pro

ordine excipiuntur. Primo officium Prouisorum Communis Veronę propter eius maiorem importantiam, de quo sic ordinatur, quod quicunque dictum officiũ Prouisoris habuerit per menses sex, cessare debeat ipso eodem officio per menses decem, & octo. Nihilominus interim in spacio illorum mensium decem octo, ipsi prouisores possint quodlibet aliud officiũ habere secundum ordines suprascriptos. Et econtra quicunq; habuerint aliquod aliud ex alijs officijs possint finito officio statim dictum officium Prouisoriæ habere. Item officium Iudicis procuratorum, quod vacare debeat ab illo officio tantum per menses decemocto. Et officium consiliariorum suorum ad quod nulla sit ex alijs officijs prohibitio. Si autem ab ipso vacatio per menses sex. Item officium consulum curię domini Potestatis, ad quod similiter nulla sit ex alijs officijs prohibitio. Sit autem ab ipo vacatio per menses sex. Item officia Garzariæ, quæ vacationem habeant ab illis tantum per menses sex. Et ad ea ex aliis omnibus officiis, tam intus quàm extra, finitis possit intrari. Item officium notariorum registri ad quod nulla sit ex alijs officijs prohibitio. Sit autem ab ipso vacatio per vnum annum.

Reformatum die. xi. Februarij. M. CCCC. LXVIII.

Quod in omni electione officiorum, cum aliquis habuerit aliquod officium de illis quæ dantur per consilium. xij. &.L.deputatorum, exceptis consulibus, Prioris ad Tombam, & Rationatoribus communis, ille, vel alius de dicta familia siue estimo non possit eodem tempore de alijs officijs habere intus, vel extra, quæ per consilium eliguntur, intelligendo etiam de officijs, quæ a seipso tantum vacant. Et quod quicunque fuerit ipsæ, vel de sua familia eiusdem estimi Vicariorum sindicator ab eodem officio cessare debeat per duas sequentes sindicatorum mudas. Et qui ad dictum sindicatum fuerit legitimæ electus non possit similiter infra duos menses a die suæ lectionis continuandos ad aliud officium eligi, postea vero secundum ad dictum officium exiuerit, nulla sit ad aliud officium prohibitio. Quod tamen si acceptauerit ipso iure, & ipso facto, sindicatus vacare intelligatur.

De pœna acceptantis officium ante impletum tempus suæ vacationis. Cap. CV.

ITEM quod quicunque electus fuerit ad aliquot officium in communi, & illud acceptauerit ante impletum tempus suæ vacationis ab alio, contra ordines, perdat salarium suum totum, & præeminentias quod & quę veniant in communi, & insuper vacet per tempus limitatum super dicto officio, ac si debite obtinuisset illud, & tantundem vltra.

Additum die. xx. Nouembris. M. CCCC. LII. per consilium.

Debitor communis non intret officium.

Quod aliquis designatus ad aliquod officium communis Veronæ, de ijs quæ per consilia ciuitatis conferuntur, non possit nec debeat modo aliquo intrare ad dicti officij exercitium, existens debitor communis Veronæ, in aliquo de suis datijs, impositionibus, factionibus, administrationibus, & aliter quomodocunque immo teneatur omne eius debitum ante dictum tempus introitus persoluisse. Et si intrauerit non soluto prius omni debito suo, cadat in pęnam dupli ipsius debiti, Cuius tertium sit camerę Illustris. nostri Dominij. Tertium communis Veronæ, & tertium Denunciantis. Et si propter debitum non solutum, quis desisteret suo tempore debito intrare officium suum cadat ab electione, & designatione dicti officii, & nihilominus soluat debitum.

Proposita per Nobilem. V. Tebaldum de la Capella Prouisorem communis, & capta de bal. xlij. pro. iij. contra.

De Ambasciatoribus qui mittuntur pro communi Veronæ, quod mandatum non excedant, nec suam aut aliorum causam tractent. Cap. CVI.

ITEM Statuimus, quod aliquis Ambasciator communis Veronæ excedere non debeat fines mandati, & commissionis suæ, & qui contrafecerit cadat in pœnam ipso iure, & ipso facto,

facto, quod amittat omnem taxationem salarij & expensarum receptam, & recipiendam pro dicta andata, & ambasciata, retro exigendam incontinenti, seu recipiendam per prouisores communis. Et quòd sit priuatus de consilio, & officijs, & ambasciarijs, per quinq; annos. In quam eandem pœnam incurrat, qui pro se, aut pro alio aliquid supplicaret, vel impetraret, vel ageret, vel defenderet in aliquo iudicio loci dictæ suæ legationis fine licentia consilij. xij. & .L. deputatorum. Et quòd quicquid dictus ambasciator fecerit, præter & contra mandatum & commissionem suam ipso iure nõn valeat.

De non conueniendis officialibus. *Cap. CVII.*

DE his quę communi nomine, vel per officium communis Veronę facta fuerint per aliquem Consulem, Procuratorem, Massarium vel executorem siue sub eo, dominus Potestas non admittat agentem, nec inquietari permittat quenquam, nisi principaliter suo nomine obligauerit.

Qualiter satisfieri debeat his qui se pro aliis obligauerunt occasione officiorum. *Cap. CVIII.*

SI aliqui extiterint fideiussores, vel securitatem fecerint pro alijs, occasione officiorum vini, salis, procurationum, & aliorum datiorum, & officiorum communis Veronę, vel pro ijs qui missi fuerint ad confinia, siue recumbiati, vel qui exire debeant, vel non debeant de districtu Veronæ pro mercandaria exercenda vel alia causa. Si exinde damnum substinuerit, vel aliquid de suis bonis soluerint, vel amiserint, quòd eis plenarię, & summarię sus reddatur, auditis rationibus, & allegationibus illorum, qui se pro alijs obligauerunt, & eorum pro quibus factę fuerint securitates.

De pecuniis & bonis communis Veronæ non retinendis prætextu crediti, vel alia ratione. *Cap. CIX.*

AD reprimendam sacram auri famem, quę adeo mortalia pectora cogit, vt neque ipsi publico iuri parcatur. Statuimus quod quilibet Prouisor, siue Sindicus, Exactor, Massarius, intelligendo etiam de Massario Camerę pignerum Veronę. Notarius siue scribanus communis Veronę, & quęlibet alia persona salariata, & non salariata a communi Veronę, quę administrauerit, vel ad eius manus sub nomine cuiuscunq; officij, vel aliter quocunq; modo de pecunijs pigneribus, bonis, seu rebus communis Veronę peruenerit. Intelligendo etiam de pigneribus Camerę pignerum, teneatur, & debeat finita administratione sua vel officio infra vnum mensem libros suarum rationum cum datis & receptis libere pręsentare & consignare Prouisoribus communis Veronę. Quod si non fecerit, cadat ipso facto, & ipso iure, transacto dicto mense, in pœnam.xxv. librarum. Et nihilominus consignare teneatur. Item in dicto mense simul cum dictis libris totum, quod pœnes se extaret de dictis pecunijs, pigneribus bonis seu rebus communis, vel communi eisdem Prouisoribus denunciare, & integraliter soluere, ac consignare. Quod si non fecerit, cadat ipso facto, & ipso iure, transacto dicto mense in pœnam dupli eius, quod apparebit esse pœnes eum, calculatis rationibus suis. In qua pœna pro condemnato habeatur applicanda dicto communi, & hoc non obstante aliquo suo credito, cuius vigore pretenderet aliquam fieri compensationem, aut aliqua alia ratione, & vlterius sit priuatus a quocunq; officio, beneficio & dignitate cõmunis Veronę per triennium. Quod quidem triennium duplicetur, si forte aliquod officium, vel dignitatem communis acceptaret, & totiens quotiens contrafecerit, amittat etiam quicquid de salario, & lucro percepisset, & veniat totum in commune. Et nihilominus quodcũq; ad eum peruenit de habere, & bonis communis reddere compellatur. At si dicta talis persona iam esset mortua, tunc omnis pecuniaria pœna prędicta, in quam defunctus incidisset, transeat

set, transeat ad hæredes suos, & hæredes ipsi teneantur infra duos menses, a die denunciationis sibi factæ, pecunias, & bona sic retentas, & retenta dictis Prouisoribus in totum soluere, & consignare sub alia pœna dupli, non obstante prætenso credito, & compensatione, vel aliqua alia ratione.

De rationatoribus communis, & de eorum officio, ac salario. Cap. CX.

ITEM quod omni anno, & quando, & quotiens videbitur expedire, eligantur in Consilio duodecim & .l. deputatorum, duo vel plures rationatores communis, ad videndum, & examinandum, calculandum, & solidandum omnes & singulas rationes de personis & causis, quæ comprehenduntur in Statuto proximè præcedenti in termino eis per Consilium. xij. deputatorum assignando. Qui eligendi non sint de his debitoribus, siue administratoribus, qui in dicto Statuto comprehenduntur. Et ipsi rationatores libertatem habeant pro veritate habenda, vocandi ad se quascunque personas de ciuitate, & districtu Veronæ. Et eas ad sacramentum astringendi, & aliter inuestigandi & inquirendi, prout sibi melius videbitur, pro conclusione rationum sibi commissarum. Et earum conclusionem in primo Consilio. xij. & .l. claræ & apertæ referre. Et quòd vltra omne salarium sibi taxatum habere debeant a communi Veronæ quartam partem pœnæ deuenientis in commune occasione malæ retentæ pecuniæ, vel pignerum, seu bonorum, aut rerum communis, aut de communi, secundum formam suprascripti Statuti.

De vno Magistro in Grammatica, & Rhetorica eligendo. Cap. CXI.

IN Grammatica eligatur vnus bonus, & doctus Magister, qui legat, & doceat studia humanitatis in Verona, cum salario a communi Veronæ.

De vno Doctore in iure ciuili eligendo: Cap. CXII.

ITEM quod vnus Doctor legum, qui sit idoneus & sufficiens eligatur, & constituatur per Dominium nostrum prælibatum, qui stare debeat in ciuitate Veronæ, & tenere scholas, & docere scholares, & legere continuè libros ordinarios scholaribus volentibus audire leges, & non debeat ascendere palatium causa placitandi pro se nec pro alio, de cuius salario ei prouideatur per Dominium nostrum prelibatum, si ita sibi videbitur.

De vno Doctore in iure Canonico eligendo. Cap. CXIII.

ITEM, quod dominus Potestas Veronę cum voluntate, & consilio Reuerendissimi. d. Episcopi Veronensis, & vener. clericorum. Quos idem. d. Episcopus secum habere voluerit, tractare, ordinare, & disponere debeat de habendo & eligendo vno bono Doctore in iure canonico. Qui legere debeat decretales in ciuitate Veronę ad vtilitatem audire volentium, pro salario competenti, secundum quòd melius fieri poterit. Quod salarium solui debeat per Clerum Veronæ. Cuius salarij medietas soluatur eidem doctori infra tres menses, ex quo legere inceperit. Alia vero medietas infra alios tres menses.

De vno Doctore artium & medicinæ eligendo. Cap. CXIIII.

ITEM quod vnus bonus & sufficiens Medicus doctor artium, & medicinę eligatur per Dominum nostrum prelibatum, si ita sibi videbitur, cum salario competenti. Qui legere debeat artes, & physicam si habuerit auditores, & etiam medicare homines & personas ciuitatis Veronę.

De vno Magistro Aritmeticæ, siue Abachi eligendo. Cap. CXV.

ITEM quod vnus bonus Magister agorismi, & Abachi eligatur per Consilium: xij. & L. deputatorum Veronæ, cum salario percipiendo a Domo Mercatorum Veronæ, qui debeat omnes adiscere volentes Abachum.

De disputationibus faciendis. Cap. CXVI.

ITEM quod quilibet professor cuiuslibet artis liberalis, pro communi Veronæ salariatus, teneatur, & debeat singulis mensibus hyemis facere vnam disputationem & ipsam determinare.

De immunitate scholarium, Magistrorum, & Medicorum, & Aduocatorum. Cap. CXVII.

ITEM, quod Scholares studentes iuri ciuili, aut canonico, aut artibus, aut physicæ non compellantur ire ad custodias murorum Ciuitatis; aut alicuius Castelli, vel loci, nec ad exercitus, nec ad aliquas andatas. Item intelligatur de magistris liberalium artium, medicis, & aduocatis, qui scripti erunt in matricula ipsorum.

De immunitate concessa Doctoribus legum & decretalium, Medicis, Magistris liberalium artium, & de eorum matriculis ordinandis. Cap. CXVIII.

ITEM quod omnes Doctores legum, & decretalium ciuitatis, & districtus Veronæ Medici, & Magistri liberalium artium, in eorum matriculis scripti habere debeant immunitatem ab omnibus oneribus personalibus communis Veronæ. Realia vero & mixta secundum eorum estima, prout alij ciues omnino soluere & subire teneantur. Et quod dominus Potestas cum Consilio. xij. deputatorum infra duos menses ab introitu regiminis sui, eligere debeat personas fideles, & peritas, quæ & quot sibi videbuntur, qui debeant in matricula ponere, & poni facere omnes Medicos, qui digni sint esse in matricula medicorum. Qui Medici in dicta matricula positi; habere debeant supradicta immunitatem. Et quod si aliqui Medici reperirentur in ipsa matricula scripti, qui digni non essent propter defectum scientiæ, vel imperitiam artis suæ, quod de ipsa matricula pœnitus cancellentur & remoueantur, & pro remotis & cancellatis ipso iure, præsentis Statuti auctoritate habeantur. Idem intelligatur & fiat de Magistris ac Doctoribus liberalium artium. Et quod Medici in dicta matricula scripti mittere teneantur Medicos idoneos & sufficientes ad exercitus & caualcatas suis expensis, qui medicare debeant omnes infirmos, & vulneratos in dictis exercitibus, & caualcatis sine aliquo precio vel aliquo alio ab eis recipiendo. Et quod quilibet Medicus teneatur & debeat tempore pestis stare & habitare firmiter in ciuitate Veronę. Et qui contrafecerit, non gaudeat aliqua immunitate reali vel personali quomodocunque specialiter vel generaliter sibi concessa. Sed teneatur & compellatur subire & soluere quæcunq; onera, & factiones communis Veronæ de cætero pro quanto durauerit estimum illud tunc currens, vsque ad noui estimi refectionem. Et quod Aduocati siue Iudices positi, & de cætero ponendi in matricula iudicum sint a personalibus muneribus excusati. Et quod teneantur aduocare pro pauperibus & miserabilibus personis ciuitatis & burgorũ, & districtus Veronæ, quandocunque ab eis fuerint requisiti sine aliquo salario.

Quod

Quod medicare nemo præsummat, nisi prius approbatus, matriculatus & iuratus. Cap. CXIX.

VBI agitur de vita accuratius esse prouidendum. Propterea Statuimus, quod nullus Medicus, vel qui pro Medico se gerat terrerius, vel forensis audeat, vel præsummat medicare, nec artem medicinæ exercere physicæ, vel chirurgiæ in ciuitate Veronæ, vel burgi, seu in aliqua parte districtus Veronæ, nec consulere aliquibus in dicta arte, & officio medicandi nisi prius fuerit approbatus per peritos dictarum artium physicæ, seu chirurgiæ. Et alios discretos, & litteratos viros sacramento astrictos eligendos per dominum Potestatem cum Consilio.xij.ad vtilia communis Veronæ deputatorum. Et nisi prius iurauerit bene, & fideliter dictam artem, medendi exercere. Et scriptus etiam reperiatur in matricula aliorum medicorum Veronæ, & si qua persona inuenta fuerit contrafacere realiter & personaliter puniatur ad arbitrium domini Potestatis & totius curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum & delicti.

Quod Medicus ab initio commemorare teneatur infirmo de statu animæ & rerum suarum. Cap. CXX.

VBI agitur de anima, etiam magis esse succurrendum. Propterea statuimus, quod quilibet Medicus prima die, vel sequenti cum accesserit ad infirmum eidem per sacramentum dicere teneatur, quòd de statu animæ suæ & rerum suarum disponat & ordinet. Et quòd dominus Potestas infra.xv.dies ab introitu sui regiminis compellat ipsis medicos, & quemlibet ipsorum iurare attendere & obseruare prædicta.

De matricula & statutis Aduocatorum, & quod etiam districtuales ex eis intelligatur ciues. Cap. CXXI.

IVRISCONSVLTI habitantes in ciuitate Veronæ possint, & debeant sibi inter se facere, matriculam siue Collegium & Statuta per ipsos facta ad ipsam matriculam, siue Collegium pertinentia, primitus approbata per dominum Potestatem & consilium.xij. & .l.Veronæ inuiolabiliter obseruentur. Et vt scholares causam & desiderium capiant addiscendi, quod omnes iurisperiti oriundi districtus Veronæ scripti in matricula ciuitatis Veronæ tanquam ciues, & pro ciuibus ciuitatis Veronæ habeantur, & si fraus adderit ipso iure perdant immunitatem. Et per hoc non intelligatur, quòd ascendentes, & collaterales ipsius, qui facerent cum villis deberent esse ciues.

Quod nullus iuris Professor ponatur in Collegio Aduocatorum, nisi audiuerit leges per quinquennium & approbatus fuerit in Collegio. Cap. CXXII.

ITEM quòd nullus possit de cętero poni in Collegio Aduocatorum Veronæ, nisi audiuerit leges per quinquennium & examinatus fuerit, & approbatus per ipsum Collegiũ. Et si aliquis est in dicta matricula, qui non audiuisset per quinquennium ab ipso Collegio remoueatur omnino.

De matricula & Statutis Notariorum approbatis obseruandis. Cap. CXXIII.

NOTARII habitantes in ciuitate Veronæ possint & debeant sibi inter se matriculam facere siue Collegium. Et quòd Statuta per ipsos facta & facienda ad artem notarię pertinentia, perinde valeant & teneant, & ab ipsis perinde debeant obseruari, ac si in Statutis communis Veronę essent specialiter descripta, dummodo Statutis communis Veronę

contraria

contraria non existant, & sint per dominum Potestatem, & Consilium.xij.&.l. deputatorum Veronę, siue per Illustrissimum nostrum Dominium approbata.

Vt tabelliones sub eorum Gastaldionibus se guadient. Cap. CXXIIII.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas requisitus facere teneatur quoslibet tabelliones ciuitatis & districtus Veronę volentes exercere officium notarię guadiare se sub illis qui fuerint gastaldiones communitatis artis notarię: Et vt Statutis, & ordinamentis eorundem pareant, dum tamen non sint facta contra honorem, & vtilitatem communis Veronę, & eius Statuta, vel contra leges & iura.

Quod nullus possit exercere officium notariæ, nisi fuerit sub gastaldionibus guadiatus. Cap. CXXV.

ITEM quod nulla persona exercere possit officium notarię, neque exerceri, siue mitti in loco notarij ab aliquo officiali communis Veronę, nisi fuerit persona, quę sit notarius & guadiata sub gastaldione, vel gastaldionibus artis notarię. Alioquin si contigerit, quod illę qui prius non erit guadiatus, vt superius continetur, eligeretur in aliquo officio siue lucro. Quod notarius ab ipso priuetur, & perdat lucrum, & alius loco eius debeat poni, & ordinari.

Quod nullus exerceat artem notarii, nisi matriculatus nec ponat in locationibus pacta quod conductor cadat a iure suo. Cap. CXXVI.

ITEM quod nullus Notarius audeat vel pręsummat facere vel exercere artem, vel officium notarię in ciuitate Veronę, vel eius districtu, nec aliquod instrumentum vel contractum, nisi fuerit scriptus in matricula Notariorũ ciuitatis Veronę, & de iurisditione communis Veronę. Et qui contrafecerit condemnetur in.xxv. libr. denar. pro quoque & quaque vice. Et de prędictis quilibet sit accusator & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia. Item quod nullus Notarius descriptus in matricula, & collegio Notariorum audeat vel pręsummat ponere vel scribere modo aliquo vel ingenio in aliquo contractu alicuius locationis infrascripta verba vel alia. Idem importantia videlicet. Quod quando vendit conductor ius suum vel refutat, ꝙ teneatur, & debeat dare, & soluere, seu dari, & solui facere aliquod locatori, vel eius successori pro venditione, seu refutatione, item conductor si non soluerit sua ficta infra aliquod tempus quod cadat a iure locationis, item si conductor non petierit inuestituram infra terminum in sua locatione contentum, quod cadat a iure locationis, item si dicti conductores decederent absque filijs masculis legitimis, quod tunc & eo casu ius suum, quod habebat dictus conductor in dicta re locata deueniat, & deuenire debeat in dictum locatorem, vel suos hęredes vel successores, vel loco sui. Nec etiam scribere in instrumento sub inuolucro verborum, quod locator inuestiat conductorem cum pactis contentis in antiquis locationibus. Sed teneatur & debeat pacta conuenta inter partes seriatim scribere, ad hoc vt possit videri vtrum verba importent aliquid quod haberet idem dicere prout supra continetur, necne. Et quòd nullus Prętor nec alius Officialis communis Veronę pręsens & futurus audeat vel pręsummat, nec iurisdictionem siue auctoritatem aliquam habeat sententiare nec pronunciare aliqualiter contra pręsentis Statuti intentionem pœna & banno .l. librarum denariorum Veronensium pro quoque & quaquę vice applicanda pro dimidia camerę Illustrissimi nostri Dominij. Et pro alia dimidia parti lęsę. Et nihilominus ipse prętor, vel officialis teneatur condemnato ad emendationem interesse damni & expensarum per ipsum condemnatum occasione prędicta & eadem pœna puniatur consultor,

tur consultor, qui consulet contra prędicta, & quòd dictum aut sententiatum fuerit non valeat, & Notarius qui contrafecerit pro quolibet & qualibet vice puniatur in centum libr. denar. & quilibet sit accusator, & habeat tertiam partem banni, & teneatur in credentia, & alia tertia sit camerę Illustriss. nostri Dominij, & alia tertia communis Veronæ. Et si Notarius secunda vice in prædictis contrafecerit puniatur in centum libr. denariorũ & priuetur perpetuo ab arte, & officio notariæ, & si post priuationem aliquod instrumentum fecerit ipso iure non valeat.

Quod Notarii palatii habitent in ciuitate. Cap. CXXVII.

ITEM quod omnes Tabelliones exercere volentes artem tabellionatus in Palatio communis Veronę coram domino Potestate Iudicibus & Consulibus communis Veronę morari debeant in Ciuitate Veronæ vel suburbijs, cum massaritia & familia, & aliter non admittantur, nec substineantur in dicto officio.

Ne Tabellio occupet locum alicuius sui officialis. Cap. CXXVIII.

ITEM quòd nullus Tabellio approprìet sibi locum aliquem ad banchum alicuius sui Iudicis vel officialis. Sed omnia loca cuiuscunq; banchi, siue tribunalis in principio cuiuslibet deputationis & mudę secundum formam Statuti positi sub rubrica, quòd notari palatij singulo anno mutentur. Sortiri debeant inter omnes ibi deputatos, & quilibet eorum teneatur stare in dicto ordine & loco suæ sortis. Et qui contrafecerit omni vice.x. soldos communi Veronę componere teneatur.

Notarii non faciant ex se commißiones. Cap. CXXIX.

ITEM quod nullus notarius officium exercens in Palatio communis Veronæ præsumat ex se facere aliquam commissionem pignerationis vel sequestri contra aliquam personam, nisi de commissione sui Iudicis, & ad instantiam creditoris, seu legittimi eius nuncij aut procuratoris asserti, quam cum relationibus in actis suis tanquam acta publica scribere teneatur. Et qui contrafecerit puniatur in centum soldis denariorum pro quoque & quaque vice, & quilibet possit esse accusator, & habeat medietatem pœnæ, & teneatur in credentia. Exceptis commissionibus quas Iudex ex suo officio commisserit, quas Notarius facere possit secundum quod Iudex ipse mandauerit, & quas in actis scribere teneatur cum relationibus suis. Sub pœna prædicta saltem cum tali forma verborum quod appareat quid sit factum.

Quod nullus Notarius precium sententiæ petat, nisi in publicam formam redactæ. Cap. CXXX.

ITEM quod nullus Notarius qui scripserit sententiam latam per dominum Potestatem vel Iudices communis Veronæ, seu alios officiales communis Veronæ debeat petere precium sententiæ ab eo qui sententiam voluerit, nisi prius ipsa fuerit in publicam formam redacta.

Ne Tabellio aliquid extorqueat pro imbreuiatura inuenienda a quinquennio citra. Cap. CXXXI.

ITEM, quod nullus Tabellio possit aliquid extorquere pro cercatura imbreuiaturæ alicuius instrumenti, quod ipse fecerit infra quinquennium.

Quod nullus Notarius stipuletur aliquem contractum ad mentem, videlicet sine scriptura prius facta. Cap. CXXXII.

ITEM quod aliquis Notarius quantumcunque memoriosus, & fidelis non præsummat vllo modo etiam partibus volentibus stipulari & rogare aliquem contractum cuiuscũque conditionis existat sumptum ad mentem, nisi prius ante aliquam stipulationem & rogationem ipse Notarius scripturam fecerit in suo Prothocollo ordinario consequentem & continuatam in præsentia contrahentium de omnibus & singulis partibus saltem substantialibus contractus, & negocij. Et secundum quod Contrahentes erunt in concordio. Et quod antequam contractus ipse stipuletur, & rogetur per Tabellionem teneatur & debeat ipse Tabellio legere saltem semel contrahentibus ad eorum claram intelligentiam, sicut præcisæ ab eo scriptum fuerit. Et tunc postea volentibus partibus possit & debeat ipsam scripturam coram testibus legere, & publicare, & ipsum contractum stipulari & rogare, & non aliter. Et quod ex quo contrahentes diuerterint ad extraneos actus non possit dicto contractu aliquid addi vel minui. Et prædicta obseruentur pœna & banno centum soldorum pro quolibet & qualibet vice.

Vt Tabelliones in instrumentis non ponant litteram portantem numerum, & ponant imbreuiaturas continuatas, & nomina, & pronomina, & contratas. Cap. CXXXIII.

ITEM quòd nullus tabellio ponere debeat in aliquo instrumento alicuius contractus aliquam litteram quæ leuet seu importet numerum alicuius quantitatis, seu speciei vel annorum Domini. Sed per seriem litterarum scribat, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in viginti soldis. Et quilibet Tabellio Veronæ, & eius districtus teneatur ponere imbreuiaturas continuas de quolibet contractu quem fecerit in quaterno. Et etiam commissiones, & relationes, & omnia alia acta publica pœna. xx. soldorum pro quaque vice. Et quòd Notarius teneatur ponere in omnibus contractibus, & scripturis publicis, quos & quas faciet proprium nomen & pronomen ipsius, & nomen patris eius, & contratam vbi moratur pœna. xx. soldorum pro quolibet & qualibet vice.

Quomodo Notarii scribere & ordinare debeant acta, & instrumenta & infra quantum tempus scripsisse debeant. Cap. CXXXIIII.

ITEM quòd quilibet notarij ponere teneantur in cartulis, & testibus, & manifestationibus faciendis nomen, & supranomen suum, & etiam nomen diei, & præsentiam, & millesimum, & capitulum super quo testes producuntur & continuatas, ac consequentes imbreuiaturas facere in quaternos de singulis contractibus de quibus fuerint ipsi rogati. Et scribere imbreuiaturas, & confessiones infra triduum, postquàm fuerint a partibus date. Et idem intelligatur de omnibus alijs instrumentis, quòd in quaterno scribere debeant infra octo dies continuos. Et qui contrafecerit in lx. soldis puniatur. Et quòd teneatur facere instrumenta secundum imbreuiaturas infra alios. xv. dies, si fuerint de centum libr. & abinde infra, quæ officio Registri non præsentantur pœna centum soldorum, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & curiæ, & ille ad quem pertinet instrumentum satisfacere teneatur ipsi Tabellioni ad dictum terminum. Quod si non fecerit pigneretur suis expensis sine aliqua citatione quolibet tempore feriato, & non feriato placitis, locatis & non locatis. Si vero fuerint de excedentibus summam librarum centum, tunc infra. xl. dies a die rogationis in ciuitate, & quinquaginta in districtu, teneantur ipsi Notarij dicta instrumenta in publicam formam releuasse, & parti petenti dedisse prius habita suæ mercedis solutione, præter instrumenta inuentariorum perfectorum de quibus terminum habeant ad reuelandum. lx. dierum.

dierum. Et quòd omnes Notarij qui fuerint electi ad aliquod officium ordinarium, vel extraordinarium teneantur in rubricare suos libros, & causam ipsorum & suorum officiorum, pœna & banno decem librarum, pro quolibet & plus, & minus arbitrio domini Potestatis & totius curiæ, vel maioris partis.

De Notario mulctando, qui instrumentum dare retardat. Cap. CXXXV.

ITEM quòd si quis Notarius post factam sibi solutionem de instrumento, quod confecerit non dederit illud, postquàm requisitus fuerit infra terminũ releuationis sibi in præcedenti Statuto assignatum, vel paratus dare non fuerit iusto impedimento remoto dominus Potestas auferat ei pro banno.xx.soldos; saluo Statuto de instrumentis registrandis posito in pagina Statutorum registri, sub rubrica infra quantum tempus notarij rogati debent releuasse exhibuisse parti instrumentum in forma. Et si Notarius ante sibi factam solutionem instrumentum fecerit, vel paratus fuerit dare ei cuius debet esse instrumentum auferantur pro banno.xx.sol. Si infra.xv. dies non soluerit.

HAEC SVNT STATVTA REGISTRI INSTRVMENTORVM.

De loco & clauibus Registri. Cap. CXXXVI.

CVM integritati, tum conseruationi iurium cuiuscunque consulentes & salubres prouisiones, per constitutionem officij Registri immittantes. Quas pridem auctore Prætore domino Egidio Mauroceno in anno domini. M.cccc.viij. Edidimus ac deinde sub domino Andrea Donato milite in anno domini. M.cccc.xli. Magistra experientia.

Reformamus statuimus, & ordinamus quòd ipsum Officium habeatur, & manuteneatur perpetuum, & factum in curtiuo palatij communis Veronæ in loco consueto, claues cuius commendatæ sunt fidei venere. suprastantis dicti Officij.

De suprastante eligendo officii Registri. Cap. CXXXVII.

SVPRASTANS autem dicti Officij eligatur per scrutinium, & plures ballotas in Consilio.xij.&.l. ad vtilia communis Veronæ deputatorum. Qui sit notarius de Collegio Notariorum Veronæ intelligens quidem & praticus bonæ opinionis & famæ. Qui singulis diebus & horis opportunis attendere debeat ad dictum Officium, illudque personaliter & non per substitutum exercere.

De quattuor Notariis Registri. Cap. CXXXVIII.

NOTARII vero quattuor deputentur. Qui primo eligantur per Collegium Notariorum in numero.xij. Notariorum qui sint sufficientes & bonæ conditionis & famæ, & pulchri scriptores. Et ipsi duodecim sic electi præsententur præfato Consilio.xij.&.l.deputatorum, in quo singulorum nomina ponantur ad ballotas. Et ita de pluribus ballotis ipsi quattuor deligantur procedendo etiam de electo in electum secundum maiorem numerum ballotarum, si quispiam refutaret.

De tempore electionis suprastantis, & Notariorum. Cap. CXXXIX.

ANTE Kalendas Nouembris fieri debeat electio tàm suprastantis quam Notariorum, ad hoc vt intrare possint Officium in Kalendis Ianuarij. Ita quòd interea in ipsis duo-

bus mensibus posit ipse suprastans releuare omnia instrumenta sua, de quibus pridem rogatus fuisset. Et ea posint registrari ante suum officij ingressum. Quoniam ordo præsens hoc declarat, quòd sub ipso suprastante non posint aliqua instrumenta sua registrari. Intelligendo instrumenta sua, etiam illa, de quibus ipse cum aliquo socio eius rogatus fuisset, licet essent per dictum socium scripta.

Sed nec ipse posit durante Officio conficere, rogare, vel stipulari per se, vel insolidum cum aliquo instrumentum registrandum, nec similiter esse Causidicus, Procurator Sindicus Actor vel Aduocatus alicuius, agendo vel defendendo causas in iudicio ordinario, nec aliquod aliud officium exercere. Et si contrafecerit periurium incurrat.

Notarij quoque non posint pro alio procurare in iudicio ordinario, nec aliquod aliud officium exercere sub dicta pœna periurij.

De iuramento Suprastantis & Notariorum. Cap. CXL.

IVRARE autem debeant tam Suprastans, quàm Notarij ante ingressum officij in manibus domini Potestatis pure & fideliter ac cum bona diligentia suum officium exercere, & presentes ordines obseruare & exequi.

Quantum durare, & quantum vacare debeant Suprastans & Notarii. Cap. CXLI.

DVRARE debeat officium tàm Suprastantis, quàm Notariorum per vnum annum. Vacare autem debeat Suprastans a dicto officio, & alijs secundum ordinem & regulam aliorum officiorum intus vacare.

Abrogatum die vltimo Februarij. M. cccc. lxvi. per Consilium. Vt ipse Suprastans vacet ab illo suo officio tantum per vnum annum. Notarij vero vacare debeant a dicto officio tantum per vnum annum, declarato quod quilibet posit intrare Notarius Registri secundum ordines dicti officij, non obstante quod alius de eadem familia esset in alio officio communis. Et similiter dicti Notarij non habeant impedire, quin alius de eadem familia posit ad alia officia communis eodem tempore admitti.

Infra quantum tempus Notarii rogati debent releuasse, & exhibuisse parti instrumentum in forma, & infra quantum tempus postea pars debet illud ad Registrum præsentasse. Cap. CXLII.

ITEM, statuimus & ordinamus quod vnusquisque Notarius ciuitatis & districtus Veronæ qui rogatus fuerit aliquod instrumentum conficere de genere infrascriptorum teneatur & debeat in termino, xl. dierum in ciuitate, & l. in districtu illud in publicam formã releuasse, præter instrumenta inuentariorum, & perfectorum, & diuisionum de quibus Notarius habeat terminum ad releuandum. lx. dierum. Et illud dedisse parti petenti prius habita solutione mercedis suę. Sub pœna. x. librarum denariorum. Et totius damni, & interesse parti lęse. Ad hoc vt pars posit illud officio registri præsentare.

Reformatum per consilium die. xxix. Maij. M. cccc. lix.

Quod notarius habeat terminum de quocunque instrumento trium mensium in ciuitate, & quattuor in districtu.

Ad quod pręsentandum ipsa pars terminum habeat aliorum decem dierum. Et si ipsum instrumentum non fuerit infra dictum terminum officio registri pręsentatum, non posit amplius pręsentari nec registrari, nisi iusta de causa, vtputa infirmitatis, vel mortis tabellionis, vel alia intercesserit censenda arbitrio domini Potestatis cum causę cognitione, vel nisi partes coram domino Potestate consentirent ipsum instrumentum registrari debere.

Quod

Quod fides non adhibeatur instrumento non registrato. Cap. CXLIII.

VT ulli instrumento non registrato secundum ordines, fides non adhibeatur, in iudicio, nec extra iudicium, verumtamen contractus siue continentia dicti instrumenti probari possit per testes vel aliter. Et dominus Potestas debeat ipsum contractum, siue continentiam sic probatam facere per partes obseruari.

Qui modus in præsentatione, & registratione instrumenti seruari debeat. Cap. CXLIIII.

IN præsentatione autem & registratione cuiuscunque instrumenti ordo iste seruetur, videlicet. Quod omnia instrumenta debeant superstanti dicti officij præsentari. Qui primo videre debeat, si illud est confectum manu notarij autentici matriculati in Collegio Notariorum Veronæ, & si est in termino præsentationis. Et tunc & non aliter illud acceptare. Sub pœna periurij & priuationis ab officio. Et statim debeat subtus nomen ipsius notarij manu propria subscribere actum dictæ præsentationis cum die suo in hac forma videlicet. PRAESENTATVM FVIT HOC INSTRVMENTVM MIHI TALI SVPRASTANTI REGISTRI VERONAE DIE TALI, TALIS MENSIS ET ANNI. Et hoc ipsum in consonantia notare debeat ipsæ superstans. Super suo speciali libro præsentationum sub pœna centum soldorum pro quoque instrumento applicanda pro tertia parte accusatori, & pro alijs duabus partibus communi Veronæ exigenda per Prouisores. Et tunc pro posse suo debeat exigere ac facere exbursari a producente in manibus massarij dicti officij tantum quantum verisimiliter sit solutio registrationis dicti instrumenti vel circa, & deinde consignare, & distribuere ad registrandum, seruando semper inter suos notarios in distribuendo equalitatem. Et aliquis notariorum non possit, nec debeat registrari aliquod instrumentum, non prius visum, & subscriptum manu dicti suprastantis. Et per ipsum distributum & consignatum ad registrandum. Sub pœna.x.librarum pro quoque & quaque vice applicanda pro tertia parte dicto suprastanti, & pro duabus alijs partibns communi Veronæ exigenda per Prouisores communis.

Quod in cartis membranis sit omne registrum, & quomodo Notarii dicti officii incontrare & subscribere debant. Cap. CXLV.

IN cartis vero non papireis, sed in nouis membranis sit omne registrum instrumentorum & tabularum repertorialium; & Notarij debeant omnia instrumenta sibi per superstitem distributa, & consignata sollicite registrare cum suis in fine transcriptionis nominibus atque signis. Et postea auscultare, siue incontrare & manu propria scribere in instrumento producto subtus subscriptiones tabellationis, & suprastantis in hac forma, videlicet. REGISTRATVM EST HOC INSTRVMENTVM PER ME TALEM NOTARIVM SCRIBAM OFFICII REGISTRI COMMVNIS VERONAE, ET CVM TALI NOTARIO AVSCVLTATVM. Et completo vno quaterno debeant illum statim dicto suprastanti, resignare, sub pœna.xx.soldorum pro quoq; quaterno applicanda pro dimidia suprastanti, quod pro alia dimidia communi Veronæ, qui etiam superstans concedere possit suis notarijs si & quando sibi videbitur de die in diem, quod possint domi laborare & registrare de instrumentis pro vno quaterno tantum.

toribus, sed a creditore tantum pro prima, videlicet & secunda cõmissione in Ciuitate duos marchetos pro quaque, & extra Ciuitatem grossetum vnum, pro tertia vero de eo, quod pignerauerint, siue in totum si acceperint pignus sufficiens, siue pro rata de eo quod pignerauerint. Et hoc etiam a Creditoribus, vel Massario pignerum expensis tamen postea Debitorum, videlicet quod solutionem habeant pro ipsa tertia secundum taxam Statutorum, quæ augerri non possit &c.

Quod de salariis Viatorum, & Baroeriorum nulla fieri possit commissio contra Debitores, & infra quantum tempus debent facere sibi solui a Creditoribus. Cap. CLVIIII.

ITEM quod pro salarijs, & expensis Viatorum, & Baroeriorum nulla fieri possit commissio, tam intus quàm extra ad ipsorum instantiam contra aliquos Debitores ad quos iuerint de salario autem quod eis a creditore mittente deberetur teneantur & debeant ipsi Viatores facere sibi solui & satisfieri infra vnum mensem, postquam executionem fecerint sibi commissam, alioquin elapso mense, nulla eis postea fiat ratio de prædictis.

Quod Viatores pro salario sibi taxato accipere possint pignera debitoribus & ea conducant in manibus Creditorum. Cap. CLX.

ITEM quod Viatores Communis missi ad pignerandum accipere possint pignera Debitoribus pro suo salario per Statutum limitato, & ea conducere in manibus Creditorum teneantur & debeant, quo casu dicti Creditores habito pignere teneantur, & debeant soluere statim ipsis Viatoribus pro suo salario. Et si ipsi Viatores non conduxerint, & non consignauerint ipsa pignera de salario in manibus Creditorum vt supra condemnetur pro quoque & quaque vice in.lx. soldis.

Quod Viatores pignera designent, & Iurati, ac Massarii ea recipere teneantur, & similiter sequestrari. Cap. CLXI.

ITEM, Statuimus quòd Viatores communis Veronę possint & debeant designare pignera Iuratis contratarum vel Massarijs villarum pœna,& banno.lx.soldorum. Et quod prędicti Iurati, vel Massarij teneantur & debeant manuprendere dicta pignera,quę tunc dicti Viatores eis voluerint designare, & eorum fidei committere. Et si aliquod sequestrum fieri contigerit, tunc ipsi Iurati vel Massarij illud similiter in se recipere, & custodire, & saluare teneantur,& debeant expensis facientis fieri sequestrum eisdem soluendis infra triduum post pręceptum eisdem factum per Iudicem pœna & banno ad arbitrium ipsius Iudicis. Ad quod quidem sequestrum faciendum & recipiendum. Quilibet de illa communitate requisitus pręstare teneatur Viatori, & Massario auxilium & vires, sub pœna centum soldorum.

Quibus Officialibus Iurati, & Massarii intendere debeant in facto præceptorum, & pignerationum a Ciuitate venientium. Cap. CLXII.

ITEM Statuimus quod nullus Iuratus contratarum ciuitatis Veronę, nec Massarius alicuius villę audeat vel pręsummat ducere seu duci facere aliquem Officialem causa pignerandi, seu percipiendi ad domum alicuius personę, nisi infrascriptos officiales, videlicet. Primo Officiales Camerę Illustr. nostri Dominij. Officiales Palatij communis Veronę Domus mercatorum communis Veronæ, Episcopalis curię Veronę. Dummodo Officiales Episcopalis curię non faciant nec vadant contra formam iuris, aut contra decreta pręlibati nostri Dominij. Et Officiales Viatorum suarum villarum. Et qui contrafecerit puniatur pro quoque & quaque vice in.xxv.libris denariorum. Et de prędictis quilibet sit Accusator, & habeat medietatem banni & teneatur in credentia.

Quod

Quod hostia clausa pignerandorum in villis possint per Viatores aperiri præsente Massario. Cap. CLXIII.

ITEM quod si quis Viator communis Veronę iuerit ad pignerandum ad villam aliquam seu locum districtus Veronę, & inuenerit hostia Domus illius quem iuerit ad pignerandum esse clausa, si non aperirentur sibi possit, & debeat illa hostia per vim aperire pręsente Massario illius villę, seu loci vel eius Nuncio, licet in commissione non contineatur de aperiendo hostia, ad quę facienda ipsę Massarius, vel eius Nuncius, & quilibet requisiti pręstent ipsi Viatori vim auxilium & fauorem.

Si Iuratus, vel Massarius fraudem Viatori fecerit. Cap. CLXIIII.

SI quis Iuratus Contratę Veronę, vel Massarius villę aut eius Nuncius fraudem commiserit puta in dicendo debitorem non habitare, vel inducendo Viatorem ad loca vbi non sunt bona debitoris, vel aliter fraudando, tunc illę talis ad soluendum totum debitum creditori teneatur habendo regressum contra ipsum debitorem.

HAEC SVNT STATVTA SVPER COMMISSIONIBVS *Palatii Bullandis & earum relationibus.*

De duobus Suprastantibus Commissionum eligendis. Cap. CLXV.

STATVIMVS primo quod in Consilio.xij.&.l.Deputatorum Veronę eligantur omni anno per scrutinium & ballotas duo pręstantes viri bonę sufficientię & integritatis, qui non sint notarij de exercentibus artem notarię suprastantes commissionum Palatij communis Veronę, qui a dicto & ab alijs officijs vacent secundum regulam aliorum. Et eorum officij locus statuatur super dicto Palatio, ad quod omni die bis debeant quantum expedierit residere, adeo quod semper horis opportunis saltem vnus eorum intersit, & iurare debeant in principio sui officij in manibus domini Potestatis diligenter & fideliter suum officium exercere.

Additum die.xx. Februarij. M. cccc.lviij. per Consilium.

Nec possint quenquam subrogare, nisi cum licentia Magnifici domini Potestatis per aliquot paucos dies, sub pęna priuationis ab officio & libr.xxv.in quam pęnam pecuniariam cadat etiam Subrogatus, & ipsarum pecunialium poenarum dimidia sit Accusatoris.

De vno Notario dicti officii eligendo. Cap. CLXVI.

ITEM quod dicto tempore per Collegium Notariorum Veronę eligantur quattuor sufficientes Notarij matriculati, quorum nomina pręsententur in Consilio.xij.&.l. Deputatorum Veronę, & in illo ballotentur. Et qui ex eis plures ballotas habuerit excedendo dimidiam Consilij sit notarius dictorum suprastantium per illum annum, iurando coram domino Potestate diligenter & fideliter suum facere officium. Ad quod quidem intrare debeat per vnum mensem post, vt eius Pręcessor per illum mensem remaneat ad informationem nouorum Suprastantium, & successiue seruari debeat, vacando ab hoc, & ab alijs secundum regulam aliorum.

De bullandis commissionibus. Cap. CLXVII.

ITEM quod omnes, & singulę Commissiones pignerationum, & sequestrorum dicti Palatij, & similiter commissiones, pręceptorum, de sequestris conducendis intelligendo de commissionibus priuatorum, non autem Iudicis dugalium, vel Sortium, vel Procuratorũ, & similium

& similium antequam portentur ad exequendum, & similiter earum relationes antequam reddantur, presentari debeant dictis ciuibus. Qui illas debeant bene videre & examinare, & de ipsis omnibus commissionibus, & andatis facere teneri per suum Notarium computum ordinatum, faciendo specialiter notari nomen Notarij a quo exiuerint, & numerum nominum, & tempus & nomen Viatoris, & diem in qua eas dederit ad exequendum, & insuper eas subscribere & bullare dummodo non transierit dies sextus a die commissionis earum. Non excedendo aliquo modo numerum centum secundum Statutum positum sub rubrica de numero commissionum, quas portare possit Viatores ad exequendum in districtu. Et similiter postea earum relationes debeant diligenter, & singulatim bene examinare, si ipsę commissiones debito modo & tempore fuerint executæ. Et tunc eas subscribere, & facere reddi notato prius in suo libro die redditus Viatoris, & prius similiter notata per massarium commissionum infrascriptum supra vno alio Libro de per se relatione de singulis pigneribus vel sequestris designatis, aut in se vocatis, aut vetitis. Vt ratio omnis inobedientiæ haberi possit, & pœna infallibiliter exigi, & si quis Viator, Baroerius, vel alius Officialis in aliquo contrafecerit cadat in pœnam libr. x. quarum tertia sit Iudicis committentis, alia tertia dictorum suprastantium, & alia tertia fabricę Palatij officio dicti Massarij applicanda. Et insuper standi ad catenam arbitrio domini Potestatis, & insuper etiam sit priuatus omni officio Ciuitatis, & districtus per triennium. Et proinde non sit aliquis Notarius, neq; Creditor qui audeat vel præsummat exhibere alicui Viatori, vel Baroetio, nec alij Officiali, nec aliquis Viator, Baroerius, nec alius Officialis recipere aliquam commissionem pignerationis, vel sequestri, nisi de manibus proprijs dictorum suprastantiũ, qui soli habeant & debeant exhibere, & distribuere andatas Viatoribus quibus & quomodo sibi videbitur. Preferendo, tamen quicunque viator sibi a creditore presentaretur. Sub pena tam danti, quàm recipienti soldorum sexaginta diuidenda vt supra. Tollentes expresse abusionem inductam sub prætextu datiæ cleri Veronen. Et mandantes quod exactor cleri non possit mittere cõtra laycos aliquas commissiones, nisi de Palatio, & ab officijs palatij & secundum regulam aliorum.

Additum die xvi. Augusti. M. cccc. liij. per Consilium.

Et si qua pignera ante relationem præsentarentur tam dictus Massarius condemnationũ, quàm Massarius pignerum habere debeant singulam vachetam extrauagantem, in qua dictam consignationem scribant sine vlla expensa consignantis, & expectare relationem. Et tunc eam cum dicta consignatione facta transferre in ordinarium Librum.

Additum die. xx. Febru. M. cccc. lviij. per Consilium.

Et si Suprastantes aliquas relationes acceptauerint de manu alterius Viatoris, quàm pridem designato, aut factas minus debito modo & tempore, cadat acceptans in pœnam priuationis ab officio & libr. xxv. denar. quarum dimidia sit dicti Accusatoris. Declarando quod Notarius eorum non possit nec debeat aliquam relationem acceptari sine præsentia, & scientia suprastantis.

De salario dictorum Suprastantium, & Notarii. *Cap. CLXVIII.*

ITEM, quod dicti Suprastantes, & Notarijs habere debeant pro omni salario, & mercede sua vltra participationem ipsorum Suprastantium de pœnis vt supra pro quoq; nomine, siue debito quattuor denarios, videlicet duos a Viatore expensis ipsius Viatoris, & duos a Creditore expensis Debitoris inter sese equaliter diuidendos.

Reformatum die. xx. Febru. M. cccc. viij. per Consilium.

Tres denarios, videlicet duos a viatore expensis Viatoris, & vnum a Creditore expensis Debitores inter sese equaliter diuidendos.

Additum vt supra. Et si Viator dictos duos denarios soluere recusauerit, vel eos in totum, aut in parte a Creditore acceptauerit priuetur ab officio, & cadat etiam in pœnam lx. soldo. Intelligendo de commissionibus priuatorum, non autem Iudicis Dugalium, vel fortium vel Procuratorum & similium, quas etiam sub emolumento prædicto priuatarum

teneantur bullare pro nihilo, & nihilominus, de eis etiam & earum relationibus sicut de alijs tenere computum ordinatum, sub pœna priuationis ab officio, & libr. xxv. denar. pro quoque & quaque vice, quamuis dimidia sit accusatoris.

De pœnis commißionum applicandis ad fabricam palatii, & de Maßario super illis constituendo. *Cap. CLXVIIII.*

ITEM quod omnes & singulæ pœnæ pecuniariæ impositæ per quæcunque Statuta Notarijs, & Viatoribus, & baroerijs in facto commissionum Palatij communis Veronæ, & similiter omnes condemnationes de pignere vetito, & de pignere, siue etiam sequestro non conducto applicari debeant ad fabricam dicti Palatij, & exigi per Massarium hoc modo deputandum, videlicet, quod omni anno tempore quo eliguntur Suprastantes commissionum eligi debeat in eodem Consilio etiam vnus Massarius similis conditionis, qui iurare debeat in manibus domini Potestatis suum officium bene & rectæ facere. Cuius officium sit penes banchum dictorum suprastantium ad videndum cum illis omnes & singulas relationes de pigneribus & sequestris designatis, aut in se vocatis, & ad notandum illas diligenter in autentico libro, & tenendum de omnibus inobedientijs, & condemnationibus secundum dicta Statuta computum ordinatum, & ipsas condemnationes diligenter & fideliter debeat exigere. Ita tamen quod taliter Condemnatus, & postea pro dicta condemnatione pigneratus, vel aliter molestatus non possit plus de pignere, vel sequestro vetito occasione dictæ condemnationis super condemnari. Sed contra ipsos realiter, & personaliter nullo iuris ordine seruato per ipsum Massarium procedatur, & maximæ pro pœna, & condemnationem massarij. Quilibet etiam de communitate possit realiter conueniri. Qui quidem Massarius commissionum percipere possit ac debeat vnum quintum totius eius, quod exigerit de prędictis pro omni salario, & mercede officij sui & sub illo aptare debeat Debitores soluentes sine aliqua eorum expensa, etiam illos quos dominus Potestas de iustitia, vel gratia in totum vel in parte dimitteret.

HAEC SVNT STATVTA CAMERAE PIGNERVM COMMVNIS VERONAE.

Pridem reformata tempore regiminis domini Pauli Bernardo Potestatis Veronæ in Anno Domini. M. cccc. xlvij.

Cum antea habuissent initium sub domino Paulo Trono in Anno Domini. M. cccc. xxix.

De loco Cameræ Pignerum. *Cap. CLXX.*

PRIMO Statuimus quod locus dicti Officij sit, & manuteneatur in curtiuo Palatij communis Veronæ subtus Officium Prouisorum Communis, penes Canipam salis vbi est de præsenti, cui addatur sala, quæ est supra officium Prouisorum pro repositione maximæ lætorum, & aliorum similium pignerum.

De electione Maßarii, & eius vacatione. *Cap. CLXXI.*

ITEM quod Massarius dicti Officij eligatur ad minus annorum triginta in Consilio. xij. & .l. deputatorum ad plures ballotas. De duobus, in duobus annis; cuius vacatio nihilominus reguletur ad instar officiorum vnius anni, & dicta electio fieri debeat per duos menses ante.

De iuramento Massarii & securitate praestanda. *Cap. CLXXII.*

ITEM quod dictus Massarius antequam ineat Officium, iurare teneatur, & debeat in manibus domini Potestatis de bene, & fideliter suum officium exercendo, & secundum ordines dicti Officij, & praeterea praestare Prouisoribus Communis penes cancellarium communis idoneos fideiussores de ducatis quingentis auri de reddendo rationem bonam de omnibus pigneribus quae ad eius manus peruenerint, siue de pecunijs quas ex ipsis pigneribus venditis fuerit consecutus.

De libro habendo per Massarium in quo pignera describantur. *Cap. CLXXIII.*

ITEM quod dictus Massarius habere debeat vnum Librum in quo distincte, & clare describant numerum, & qualitatem pignerum nomina Debitoris & creditoris cum quantitate debiti, & Viatoris, siue Nuncij praesentantis & Notarij ex cuius commissione fuit acceptum cum tempore in commissione contento. Quibus sic scriptis vnicuique pigneri siue mude pignerum apponat breue conforme dictae scripturae, & reponat in officio.

De modo tenendo per Massarium in venditione pignerum. *Cap. CLXXIIII.*

ITEM quod elapsis octo diebus a die praesentationis pignerum acceptorum in Ciuitate, & quindecim super pigneribus acceptis in Districtu, si pignus non fuerit de dicto Officio exactũ per debitorem, debeat ipse Massarius facere dictum pignus, siue pignera estimari per Estimatores idoneos, cum sacramento ac deinde infra vnum mensem debeat dicta pignera secundum ordines infrascriptos vendidisse, videlicet. Quia debet ipse Massarius publicum tenere Incantum ter in septimana, videlicet die Martis Iouis & Sabbati semper de mane vsque ad horam nonę quando maior est frequentia personarum, vel si in aliquo dictorum dierum festum aliquod solemne occurrerit tunc in vigilia ipsius festiuitatis. Et debet ipse Massarius sic ter exponere vnumquodque pignus ad incantum, & experiri si qui sunt qui velint ponere & quantum velint ponere super illo, ac postea illud incantare & vendere, & plus offerenti vltra estimationem deliberare. Infra autem estimationem nullo modo possit, nisi cum deliberatione & praesentia vnius Prouisoris communis Veronae, qui quotienscunq; fuerit a dicto Massario requisitus ire teneatur. Verum quia pignera male saluabilia, alium respectum important relaxatur super conscientia & discretione Massarij. Quod elapsis octo diebus a die praesentationis pigneris, ipse possit illa facere estimari, & vendere in prima, secunda & tertia die incantus secundum quod sibi videbitur pro Debitore.

De Custode Incantatore, & eius salario. *Cap. CLXXV.*

PRAETEREA quia ipse Massarius opus habet fido Custode, etiam Incantatore, eidem Custodi Incantatori quem sibi eligere voluerit taxatur vnum marchetum pro quoque pignere, siue muda pignerum ab Emptore, vltra quem accipere non debeat. Sub poena quadrupli, tàm ipsi accipienti, quam Massario consentienti.

Additum per Consilium die iij. Martij. M.cccc.lxvi.

Aestimatores vero pignorum eligantur in Consilio omni tempore electionis dicti Massarij duo vnus.s. Aurifex pro rebus de arte sua, & vnus Pezzarolus pro reliquis, qui iurare debeant in manibus Prouisorum communis de iusta cuiusq; pignerum aestimatione facienda secundum bonam conscientiam suam & habere Librum specialem ad incontrum in quo particulariter describant aestimationes suas.

De

De salario Massarii. Cap. CLXXVI.

ITEM quòd omnes huiusmodi venditiones ipse Massarius notare debeat super libro ad paginam suam, & habere pro salario suo sex denarios pro quaque libra æstimationis pigneris de quibus dare debeat estimatoribus duos denarios pro quaque libra æstimationis pigneris æstimati.x.libris, & abinde infra, pro æstimatis vero abinde supra vnum denarium pro quaque libra.

De pignere quoque quod non venderetur, sed restitueretur habeat ipse Massarius vnum denarium pro libra æstimationis, vel quantitatis pro qua fuisset acceptum, si nondum esset æstimatum. Et æstimatores si fuerit æstimatum habeant vnum alium, nam permittitur quòd Creditor possit facere pignus reæstimare Debitori, vel differre illius venditionem quam dilationem Massarius ipse obseruare, & substinere teneatur ad omnem creditoris voluntatem saltem vsque ad duos menses. Et si dictus Massarius vltra acceperit, reddat quadruplum.

Quod Massarius & sui Officiales nihil emant de dicto Officio. Cap. CLXXVII.

ITEM quòd dictus Massarius, vel æstimatores, vel alius dicto Officio Inseruiens per se, vel alium nullo modo audeant, vel præsummant emere de dictis pigneribus, sub pœna librarum centum denariorum, pro quoque & quaque vice, & cassetur de dicto Officio. Et quilibet sit Accusator & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia, & alia medietas veniat in Communi.

Quomodo Massarius debet Creditoribus satisdare, & reliqua consignare. Cap. CLXXVIII.

ITEM quòd deductis expensis prædictis Massarius teneatur de precio pigneris pro quanto est satisfacere Creditori, & quòd si quod superfuerit restitueri debitore, & si Dominus pigneris, vel eius heredes non reperirentur, de quo teneatur ipse Massarius diligentem facere inquisitionem, in dicto saltem termino duorum mensium per publicam cridam & per omnem alium modum de restituendo dictum restum, cui debetur. Tunc illud totum consignare debeat in duos menses ab exitu sui officij eius successori qui in fine sui officij post duos menses teneatur, & debeat in totum consignare Rectoribus sanctæ Pietatis Veronæ, sub pœna dupli. Cum hoc quòd quandocunq; Creditor venerit, dicta Domus teneatur ipsi Creditori volenti suum debitum restituere.

De consignatione facienda finito officio per Massarium tam pignerum quàm librorum. Cap. CLXXIX.

ITEM quòd dictus Massarius infra vnum mensem pòst exitum sui officij teneatur & debeat consignare primo eius Successori omnia & singula pignera dicti officij cum nominibus & causis suis. Item Prouisoribus communis Veronæ vnum librum rationum sui officij, in quo descriptum sit quantum & quibus dare restat. Super quo quidem libro possint, & debeant ipsi Prouisores vna cum Rationatoribus Communis facere: & calculare rationes ipsius Massarij exeuntis.

PAsqualis Maliperio Dei gratia Dux Venetiarum &c. nobilibus & sapientibus viris Nicolao Marcello de suo mandato Potestati Nicolao superantio Capitaneo Veronæ & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum significamus vobis quòd in nostro Consilio Rogatorum xxviij. Ianuarij proximè præteriti capta fuit pars infrascripta, videlicet: Quoniam nostrum officium est vt omnibus iustitia ministretur: quę fieri non ęstimatur nisi quòd iuste decretum est, iuste etiam exequatur. Et propter corrup.elas in terris, & locis

& locis nostris introductas contra mentem & scientiam nostram: quibus & creditoribus non satisfit: & continuis expensis afflictiones adduntur afflictis debitoribus, & satellites aluntur calamitatibus & sanguine pauperum: vadit pars quòd Milites Comestabiles Viatores Baroerij: & omnes alij qui ad exigendum fuerint deputati, quouismodo accipere seu habere non posint a debitoribus, nisi pignus vel debiti solutionem. Expensas vero itineris nullo modo accipere posint nisi de eo quod pignerauerint siue in totum, si acceperint pignus sufficiens, siue pro rata de eo quod pignerauerint, & has expensas habeant a creditoribus vel Massarijs vendentibus pignera, quæ tamen expensæ ponantur ad rationem debiti sub pœna priuationis officij, & standi per vnum diem in berlina irremisibiliter. Non posint quoque præfati Executores ire impensionem sub eadem pœna. Item non posint accipere vltra taxam limitatam per statuta sua, seu per ordines ciuitatis sub eadem pœna. Quam taxam nullus Prætor, vel Iudex posit augere sub pœna ducatorum centum & priuationis officij.

Præterea nullus Prætor, vel Iudex posit committere plures quàm tres commisiones, nec Notarius notare sub pœna cuilibet contrafacienti ducatorum centum & priuationis officij. Quæ commisiones fiant iuxta modos & ordines per Statuta sua declaratos, vel qui per Consilia sua determinabuntur cum præsentia, & consensu Rectorum, & tertia commisio firma, & valida perduret vsque ad totius causæ expeditionem, siue debiti exactionem. Quare cùm præfato Consilio mandamus, quòd hanc Partem & deliberationem nostram obseruetis & faciatis inuiolabiliter obseruari. Faciendo eam in locis solitis vestri regiminis publicæ proclamari, ac etiam significando eam Rectoribus, siue Officialibus, & vicarijs illius Territorij nostri, vt omnibus nota sit. Et denique volumus quòd Partem ipsam in illa Cancellaria nostra, & alijs locis vbi opus erit ad futurorum memoriam registrari faciatis.

Data in nostro Ducali Palatio, die tertio Febr. indictione septima. M. cccc. lvij.

Publicata ad Capitellum per Castellanum Tubatorem legente me Siluestro Cancellario die Iouis. xvi. Februarij, & similiter die sabbati decima octaua. Item missa per districtum.

Pasqualis Mariperio dei gratia Dux Venetiarum &c. nobilibus & sapientibus iuris Carulo Marino de suo mandato Potestati. Et Nicolao superantio Capitaneo Veronæ & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Intelleximus quantum fidelis ciuis noster Ioannes Donatus de Odonibus nobis exposuit parte illius nostræ fidelissime Communitatis circa declarationem per nos fiendam de parte in Consilio nostro Rogatorum diebus superioribus capta pro impensis parcendis pauperibus subditis debitoribus, & quamuis ipsa Pars per se clara sit & alia non egeat interpretatione, tamen declaramus esse contentos, vt prima & secunda vice quibus Viator ibit pro pignerando debitorem habeat in Ciuitate marchetos duos pro qualibet vice, & extra ciuitatem grossetum vnum & denarios exburset creditor ante tractum, & ponat ad computum debitoris sicut est iustum. Declaramus præterea, vt si quis vt aiunt mittere voluerit ad pignerandum quenquam ad postam id facere valeat cum solutione per Statuta declarata soluenda per creditorẽ, vt supra, partem autem Consilij Rogatorum cui in nihilo derogatum esse volumus propter huiusmodi declarationes, quæ ad eius robur factæ sunt ad vnguem obseruate, & obseruari facite.

Data in nostro Ducali Palatio die xxviij. Marcij indictione sexta. M. cccc. lvij. Publicata ad Capitellum. xxviij. Marcij.

Finis Libri primi Statutorum.

INDEX CAPITVLORVM PRIMI LIBRI.

HAEC SVNT STATVTA DOMINI POTESTATIS, & eius Iudicum, & Officialium, & earum rerum quæ ſpecialia ei committuntur.

De

HAEC SVNT STATVTA CONSILIORVM CIVITATIS VERONAE.

HAEC SVNT STATVTA CIVILITATVM.

HAEC SVNT STATVTA OFFICIORVM COMMVNIS VERONAE.

Quod

HAEC SVNT STATVTA SVPER Electione Officio & sindicatu Vicariorum & officialium suorum.

HAEC SVNT STATVTA Registri Instrumentorum.

HAEC SVNT STATVTA DE VIATORIBVS.

HAEC SVNT STATVTA SVPER commisionibus Palatij bullandis & earum relationibus.

HAEC SVNT STATVTA CAMERAE pignerum & de eius Massario.

Finis Tabulae Primi Libri.

STATVTORVM MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

LIBER SECVNDVS.

HAEC SVNT STATVTA LOCATIONVM placitorum ac Iudicum causarum ciuilium.

Quod omnibus diebus iuridicis ius reddatur, exceptis feriis solemnibus & repentinis, & diebus veneris & sabbati. Cap. I.

STATVIMVS & ordinamus, quod dominus Potestas Veronæ teneatur, & facere debeat quod ius reddatur per ipsum dominum Potestatem, & eius Vicarium, & Iudices ad iura reddenda in Ciuitate Veronæ deputatos, & consules, & alios officiales communis Veronæ. Primum secundum Statuta, & consuetudines Ciuitatis Veronæ. Et eis deficientibus secundum iura Romana, & glosas ordinarias Accursii approbatas per ipsum Accursium. Et inquantum sibi adinuicem contradicerent, tunc iudicetur secundum illam glosam quam approbat Dinus. Et hoc quibuslibet diebus, exceptis diebus festiuis solemnibus infrascriptis introductis in honorem Dei, quibus etiam de partium voluntate renunciari non possit. Et exceptis diebus Veneris, & Sabbati, & horis quibus fieret curia seu condemnationes publicantur, seu Consilium. xij. & .l. fieret. Et exceptis & aliis feriis messium, & vindemiarum, & temporibus etiam quibus commune Veronæ esset impeditum occasione exercituum, seu aliorum iustorum impedimentorum, seu quibuslibet aliis temporibus, quibus videretur Illustrissimo nostro Dominio Venetiarum, seu domino Potestati quod cessaretur a iure reddendo aliqua iusta vel necessaria causa interueniente, quibus dominus Potestas, Vicarius, & alij Iudices, & Consules communis Veronæ, sedere non debeant pro iure reddendo. Excepto Iudice maleficiorum & Datiorum, & procuratorum communis Veronæ, & Iudicibus dugalium & Sortium, qui possint sedere quandocunque voluerit pro eorum officio exercendo.

Dies autem festiuitatum solemnium feriarum singulorum mensium sunt hi, videlicet. Cap. II.

De mense Ianuarii.

Circuncisio Domini.	Die primo.
Sacratissimus dies Dominicas per totum annum.	
Dies Epiphaniæ Christi.	Die sexto.
Sanctus Antonius de Viena.	Die xvij.
Sanctus Sebastianus.	Die xx.
Sancta Agnes.	Die xxi.
Conuersio Sancti Pauli.	Die xxv.

De mense Februarii.

Purificatio Sanctæ Mariæ Virginis.	Die ij.
Sanctus Blasius.	Die iij.

Sancta Agata.	Die v.
Sancta Apollonia.	Die ix.
Sanctus Matthias Apostolus.	Die xxiiii.

De mense Martii.

Sanctus Gregorius.	Die xij.
Sanctus Ioseph.	
Annunciatio Sanctæ Mariæ Virginis.	Die xxv.
Sacri quoque dies Paschæ Resurrectionis Domini, qui septinali numero præcedunt, & sequuntur.	

De mense Aprilis.

Depositio Sancti Zenonis Episcopi & confessoris, & defensoris Ciuitatis Veronæ.	Die xij.
Sanctus Georgius.	Die xxiiij.
Sanctus Marcus Euangelista.	Die xxv.
Sanctus Petrus martyr ordinis Prædicatorum oriundus Veronæ.	Die xxix.

De mense Maii.

Festiuitas Apostolorum Philippi & Iacobi.	Die primo.
Inuentio Sanctæ Crucis Dominicæ.	Die tertio.
Singulis tribus diebus Letaniarum vsque ad tertias propter Rogationes.	
Ascensio Domini nostri Iesu Christi.	
Pentecostem cum duobus diebus sequentibus.	
Translatio Sancti Zenonis Episcopi Veronæ.	Die xxi.

De mense Iunii.

Sanctus Barnabas Apostolus.	Die xi.
Festum Sacratissimi Domini nostri Iesu Christi Corporis.	
Natiuitas Sancti Ioannis Baptistæ.	Die xxiiij.
Festiuitas omnium Apostolorum Petri & Pauli.	Die xxix.

De mense Iulii.

Sancta Felicitas, & septem Fratres filij eius.	Die x.
Sancta Margarita.	Die xiij.
Sanctus Quiricus & Yolita.	Die xv.
Sancta Maria Magdalena.	Die xxij.
Festiuitas Sanctorum Iacobi, & Christophori.	Die xxv.

De mense Augusti.

Vincula Sancti Petri.	Die primo.
Sancta Maria a Niue.	Die quinto
Sanctorum Firmi & rustici.	Die ix.

Sanctus

Sanctus Laurentius Martyr.	Die x.
Assumptio Sanctæ Mariæ Virginis.	Die xv.
Sanctus Rochus.	Die xvi.
Sanctus Bartholomeus Apostolus.	Die xxiiii.
Sanctus Augustinus.	Die xxviii.
Decolatio Sancti Ioannis Baptistæ.	Die xxxi.

De Mense Septembris.

Natiuitas Sanctæ Mariæ Virginis.	Die viii.
Sanctus Nicola de Tolentino.	Die x.
Exaltatio Sanctæ Crucis.	Die xiiii.
Sanctus Mattheus Apostolus & Euangelista.	Die xxi.
Dedicatio Ecclesiæ Sancti Michaelis Archangeli.	Die xxix.
Sanctus Hieronymus.	Die xxx.

De Mense Octobris.

Sancta Iustina ob Victoriam contra Classem Ottomanam.	Die vii.
Sanctus Lucas Euangelista.	Die xviij.
Vndecim millia Virginum.	Die xxi.
Sanctorum Simonis, & Iudæ.	Die xxviij.

De Mense Nouembris.

Festiuitas omnium Sanctorum, & sequens dies pro commemoratione,	Die i.
videlicet ante tertias inclusiuæ.	Die ij.
Sanctus Martinus Episcopus & Confessor.	Die xi.
Sancta Caterina Virgo.	Die xxv.
Sanctus Andreas Apostolus.	Die xxx.

De Mense Decembris.

Sanctus Nicolaus Episcopus.	Die vi.
Sanctus Ambrosius.	Die vij.
Sanctus Zeno Episcopus Veronæ. seu conceptio Beatæ Mariæ.	Die viij.
Sancta Lucia Virgo.	Die xiii.
Sanctus Thomas Apostolus.	Die xxi.
Vigilia Natiuitatis Domini.	Die xxiiij.
Natale Domini.	Die xxv.
Sanctus Stephanus.	Die xxvi.
Sanctus Ioannes Euangelista.	Die xxvij.
Sancti Innocentes.	Die xxviij.
Sanctus Thomasius Martyr. cum die sequenti.	xxix. & xxx
Sanctus Siluester Papa.	Die xxxi.

Et ne differatur latronum, seu furum, & aliarum sceleratarum personarum punitio, vel vindicta. Statuimus quod etiam diebus solemnibus suprascriptis possit contra lattrones & fures, aliasque sceleratas personas procedi, & fieri sententia. Et hoc summi numinis speretur venia, pro eo quod multorum salus, & incolumitas personarum, atq; vtilitas procuratur.

De Locatione Placitorum in genere, & qualiter locari possint. Cap. III.

ITEM Statuimus quòd placita possint, & debeant locari per do. Potestatem cum voluntate omnium Iudicum, & Consulum communis Veronæ, vel maioris partis. Et quotienscunque omnia placita generaliter locantur, intelligantur esse locata omnia placita appellationum nullitatum, & questionum a.x. libr. suprà cuiuscunque generis sint. Exceptis criminalibus quæ agitantur coram Iudice Maleficiorum, & non de quasi, quæ locari possint. Et exceptis quæstionibus de mercede non excedente summam. xxxij. libr. & quæstionibus Carceratorum, ac de drictis, & fictis, & de decimis, armis, & equis, & alimentis, & de factionibus & oneribus & causis Rusticorum ad villas reuocandorum, & cautionibus damni infecti, & nunciatione noui operis, & causis quibus actio esset tempore peritura infra dictum tempus dictarum feriarum, seu locationis placitorum. Qui casus excepti nullatenus in generali locatione Placitorum includantur, nec includi possint. Et quòd prædicto tempore possint etiam fieri interdicta, & sequestrationes in casibus concessis a iure, & Statutis communis Veronæ, super quibus possit tamen vsque ad descriptionem rerum, & satisfationem & cassationem procedi. Possint etiam instrumenta iudiciali auctoritate exemplari, & releuari, & Tutores, & Actores dari & remoueri tempore prædicto.

De locatione Placitorum in specie. Cap. IIII.

PLACITA etiam cuiuslibet singularis personæ euntis, seu stantis in seruitio communis Veronæ, dominus Potestas ad voluntatem suam solus quidem locari possit, & locari facere. Et etiam placita illarum personarum quarum fuerit Aduocatus Sindicus & Procurator Curator, tutor, seu Actor, vel cum satisdatione Defensor ille qui iuerit seu steterit in seruitio communis Veronæ, dummodo prædicti ante suum recessum litem fuerint contestatam seu domini litis effecti. Et hoc ad requisitionem illarum personarum quarum fuerit Aduocatus. Sindicus, Procurator, Curator, Tutor seu Actor, vel cum satisdatione Defensor, de qua requisitione appareat autentica scriptura. Et tunc solum intelligatur esse locata a tempore dictæ requisitionis in antea vsque ad reditum dictarum personarum. Et si aliqua persona habuerit in causa seu lite plures Aduocatos, Sindicos, Procuratores, Curatores, Tutores, seu Actores, tunc propter absentiam vnius eorum placita ipsius personæ locari non possint. Et si contrafieret ipso iure non valeat, & in causa seu lite nihilominus procedi possit. Et a die litis contestatæ, vel habitæ pro contestata partes infra. v. dies teneantur, & debeant cum sacramento declarare Aduocatos suos etiam si super hoc non fuerint requisitæ, alias non possit allegari locatio placitorum.

Quod Officiales venire teneantur ad placita, & stare ad banchas ad sonum campanæ Officialium. Cap. V.

ITEM Statuimus & ordinamus quòd Iudices communis Veronæ, & Iudices consules, & Consules layci, & extimatores, & Iudex procuratorum communis Veronæ, & sex notarij domini Potestatis siue domini Vicarij, & alij Notarij aliorum tribunalium Palatij, & Notarij Concionum, & Notarij Procuratorum, & omnes alij Officiales Palatij communis Veronæ venire debeant ad Palatium ad ipsorum officium exercendum antequam pulsetur ter campana Officialium. Et stare debeant ad eorum Banchas pro ipsorum officio exercendo. Et non debeant se de bancha separare sine licentia domini Potestatis, vsquequo pulsabitur campanella pro curia separanda, nisi irent pro ipsorum officio exercendo vel occasione sui officij, vel in seruitio communis Veronæ. Et si aliquis prædictorum Iudicium communis Veronæ contrafecerit soluat pro qualibet vice. xx. soldo. Et si aliquis prædictorum Iudicum Consulum, & aliorum, consulum, & extimatorum vel Procuratorum contrafecerit soluat pro quaque vice decem soldos. Et si quis prædictorum notariorum contrafecerit soluat pro qualibet vice tres soldos.

Quod

Quod tempus quo Iudices non ueniunt ad Banchum in instantiis causarum non computetur. Cap. VI.

CVM contingat interdum quòd placita alicuius personæ litigantis, vel generaliter vel specialiter locantur modo compræhenso in Statutis de locatione placitorum, & quando iungitur Officialibus communis Veronæ, vt nemini iura reddant, vel ex causa congregationis sapientum, videlicet Consilij. xij. & .l. vel alia simili ad auditoria sua non sedeat propter quòd in causis quæ coram ipsis ventilantur procedi non potest. Et litigantes quorum causæ seu lites, quæ debent infra certum tempus terminari damnum circa lapsum temporis & causę. Instantiam non modicum patiuntur. Statuimus quòd quotiescunq; contigerit aliquod prædictorum si huiusmodi casus acciderit, tempus, quod cucurrerit illo medio ipso iure cucurrisse non intelligatur, & in aliqua instantia siue tempore nullatenus cōputetur etiam restitutione aliqua non petita. Et si casus acciderit quòd aliquis prædictorum officialium ex causa infirmitatis, vel absentię a Ciuitate ad Banchum venire cessauerit, eo casu teneatur & debeat incontinenti idem officialis vnum loco sui subrogare, & omnia gesta per ipsum subrogatum coram eo valeant & teneant, quòd si non fecerit cadat & cecidisse intelligatur in pœna centum soldorum, & in danno interesse parti.

Quod Iudices non exerceant aliquid quod ad contentiosam pertineat iurisdictionem nisi ad sua auditoria quibusdam exceptis. Cap. VII.

ITEM Statuimus, quòd Vicarius domini Potestatis & alij Iudices & Consules Procuratorum Extimatores, & omnes alij Officiales deputati ad iura reddenda in Palatio cōmunis Veronæ non possint, nec debeant sententias, nec aliquod, quod ad contentiosam pertineat iurisdictionem exercere, nisi prius pulsata ter campana Officialium, & sederint ad Banchas, seu loca sibi deputata. Et antequam Campanella pro curia separanda pulsetur, præterquam in casibus exceptatis in fine secundi Statuti præsentis libri, cuius rubrica incipit de locatione placitorum in genere. Sed tamen teneantur & debeant dictis temporibus ad Banchas venire, & sedere pro super prædictis iura reddendo bis in die. Et quicquid super prædictis etiam dictis temporibus per dictos ius dicentes alibi quam ad Banchum iuris factum fuerit ipso iure sit irritum & inane. Et si quis prædictorum contrafecerit puniatur pro qualibet sententia, & qualibet vice cōmuni Veronæ in centum sold. Veronensiū. Et sententia taliter lata ipso iure sit nulla. Et quicquid cōtra prędicta factum fuerit nihil valeat. Voluntariam autem iurisdictionem, vbiq; etiam quandocunque exercere possint. Saluo quòd Iudex maleficiorum Datiorum & Procuratorum communis Veronæ & Iudices Dugalium, & Sortium quolibet tempore, & qualibet hora possint sua officia exercere.

Vt contentiosam habens iurisdictionem inter confitentes, & volentes possint, in omni loco condemnare, & quilibet Notarius usque ad.lx. soldo. Cap. VIII.

ITEM Statuimus quod quilibet Officialis communis Veronæ contentiosam habens iurisdictionem, possit condemnare quoslibet confitentes, & volentes in omni loco, & tenutam committere de partium voluntate, & Tutores, & Curatores, & Actores dare & constituere, decreta sua interponere. Et quilibet Notarius de Verona collegiatus possit condemnare quoslibet confitentes, & volentes vsque ad.lx. soldos.

Quod nullus Officialis communis Veronæ debeat loqui secrete, nec consiliari cum aliquo stando ad banchas. Cap. IX.

ITEM Statuimus quod nullus Iudex communis Veronæ Consul, Procurator, vel Extimator cū, sedet, vel stat ad locū suum, pro ratione reddenda possit vel debeat consiliari

aut

aut secrete loqui, cum aliqua persona magna vel parua, nisi euidenter iusta causa hoc fieret. Et si contrafecerit iudex communis Veronæ puniatur pro qualibet vice in.xx.soldo. & quilibet aliorum supradictorum Officialium in.x.sold. Et quòd de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De Iudice suspecto recusando. Cap. X.

SI REVS ciuili actione conuentus ante litem contestatam dixerit suspectum se habere dominum Vicarium domini Potestatis, aut alium Iusdicentem sub quo vocatus fuerit. Statuimus quòd ipsum recusare possit antequam contestetur lis. Et ipse dominus Vicarius & quilibet alius Iudex statim sine aliquo grauamine partes ire permittat ad alium Iudice, & ad vnum ex alijs Iudicibus ad iura reddenda deputatum ire teneantur, & ibidem de iustitia respondere, quem vlterius in dicta causa nequeat recusare. Et illud idem intelligatur in delegato domini Potestatis locum habere, qui si contigerit recusari, eatur postea ad vnum ex Iudicibus siue consulibus communis Veronæ, quem actor siue prouocans duxerit eligendum.

Ne Vasallus in causa domini sit Iudex. Cap. XI.

CAVSAM illius cuius quispiam iusdicens sit Vasallus coram se non tractet neque diffiniat, si alius sit ex eius socijs, qui ipsam causam possit & velit tractare & diffinire. Eodem modo nec dominus vassalli sui causam tractet.

Quod Vicarius siue Delegatus & alii Iudices domini Potestatis forenses de aliqua causa non cognoscant alicuius conteranei sui. Cap. XII.

ITEM Statuimus quòd Vicarius, seu Delegatus domini Potestatis & alij Iudices sui qui sunt forenses, non possint nec debeant cognoscere de causa seu causis ciuilibus alicuius personæ, quæ sit de ipsa terra vnde fuerint. Saluo quòd si contigerit aliquem eorum mutari, & in locum mutati aliquem forensem subrogari, qui esset de terra alicuius forensis seu forensium litigantium, seu qui litigabant coram mutato. Tunc successor teneatur eas causas alteri Iudici communis Veronæ delegare sine debito terminandas. Et quicquid contra factum fuerit ipso iure non valeat, nisi aliter de partium voluntate procederet.

HAEC SVNT STATVTA NOTARIORVM, & scripturarum suarum.

Quod Notarii non scribant in causa Patris, Filii, vel Fratris. Cap. XIII.

TABELLIONES aliqui non præsumant in aliqua quæstione scribere pro aliquo suo Patre, Filio, seu Fratre litigante suo nomine vel alieno, nec pro aliquo suo Procuratore. Et si aliquis contrafecerit, non valeat quòd scripsit in ipsa quæstione.

Quod Notarii non litigent ad Banchum, vbi officium exercent. Cap. XIIII.

ITEM Statuimus quòd aliqui Tabelliones suo, vel alieno nomine non præsumant causam dicere, nec aliquo modo litigare ad aliquo Banchum siue tribunal, ad quod essent deputati, sub pena quòd acta non valeant nisi pro solutionibus scripturarum suarum, quas ad dictum Banchum confecissent.

Quod

Quod Notarii de scripturis suis ad Bancha, vbi sunt deputati procedere possint, & Iudices cognoscere quolibet tempore. Cap. XV.

ITEM Statuimus quòd Iudices, & Consules, & alij Officiales communis Veronæ compellere possint quemlibet satisfacere Notarijs suis de scripturis factis coram eis. Et de quæstionibus scripturarum cognoscere die feriato non introducto in honorem Dei, & non feriato, & de qualibet quantitate pecuniæ.

De solutionibus scripturarum quantum Notarii ciuilium causarum accipere possint. Cap. XVI.

ITEM Statuimus quòd omnes Tabelliones teneantur, & debeant infrascriptam formam, & modum obseruare in solutionibus scripturarum vbicunque, & quamcunque occasione factarum. In primis de Ambasciata vnum soldum, de Autenticatione vnum alium soldum. Item de recusatione Iudicis, soldos.xi. & si fuerit Autenticata, alios duos soldos. Item de præsentatione scribenda.i. soldum, & si fuerit autenticata, vnum alium soldum. Item de Licentia siue Combiato.vi.denar. & si fuerit autenticata alios sex denarios. Item de Porrectione Libelli cum Protestatione vnum soldum. Et de Receptione cum Protestatione vnum soldum, & de quolibet Libello magno, vel paruo autenticato, vel non autenticato & de responsione libelli, arbitrio Iudicantis. Item de dilatione seu Termino, vnum soldum, & si fuerit autenticata vnum alium soldum. Item de Termino, siue Dilatione cum sacramento.xi. soldos. Item de Protestatione vnum soldum. Item de Exceptione.xi.soldo. Item de Interrogatione facta ante litem contestatam.xi. soldos. Item de sacramento calumniæ.xi. soldos. Item de Litis contestatione. xi. soldos. Item de Positione prima cum eius responsione. xi. soldos, & de qualibet alia cum responsione. viij. denar. Et de Positione ad quam responsum fuerit se velle deliberare.vi.denar. Item de Iuramento omnium Testium cuiuslibet causæ facto vna eadem hora, sine contextu.xi.soldo. Item de quolibet Capitulo sex denario. & de capitulo continente plures petias terrarum, siue res vel partes sit arbitrio Iudicantis. Item de scriptura cuiuslibet Testis in quacunque causa, siue sit coram Iudice, siue coram Arbitro, vel alio Officiale pro quolibet capitulo, & eius interrogationibus consuetis.xi.soldo. Et si capitulum contineret plures petias terrarum, vel res, siue partes quod vnaquæque petia terræ & vnaquæque res, siue pars capituli quantum ad solutionem Notariorum pro vno capitulo habeatur, si super vnaquaque petia terræ, vel vnaquaque re vel parte capituli factæ fuerint interrogationes separatæ. Et si Testis dixerit super capitulis se nihil scire, vel taliter quod non sit necessariæ interrogationes tunc Notarius habeat pro quolibet capitulo tantum vnum soldum. Item pro Exemplatura dictorum Testium dimidiam dicti precij. Item de Scriptura cuiuslibet Testis recepti sine capitulis duos soldos, & non plus. Item de Apertura Testium vnum soldum. Item de Præsa siue Interrogatione, & Responsione parua duos soldo. & si fuerit autenticata duos alios soldos. Item de præsa & responsione magna arbitrio Iudicantis. Item de Commissione interlocutoria duos soldos, & si fuerit diffinitiua duos soldos. Item de Commissione tenutæ, siue Pignerationis. Interdicto, Sequestratione, & Cassatione tenutæ, siue pignerationis interdicti sequestrationis, & eorum relatione pro qualibet earum.xi. soldo. Nisi in eis plures petiæ terrarum siue res continerentur, quo casu augeri possit salarium supradictorum arbitrio Iudicantis, sed si dictæ commissiones pignerationis vel sequestri essent pro debitis, tunc expensæ dictarum commissionum & relationum soluantur Notarijs per Creditores tantum, sibi postea per Debitores reficiendæ. Qui Notarius habere possit, & debeat pro quoque nomine debitorum, & pro relatione duos soldos, tempore quo ipsam commissionem exhibebit, intelligendo tamen quod si plura nomina essent ad vnum debitum copulata, intelligatur esse vnum nomen tantum. Et habere possit duplum

plum pro vnaquaque speciali commissione & relatione pigneris siue sequestri specialiter facta contra vnum Debitorem tantum, siue plura ad vnum debitum copulata vt supra. Item de Sentētijs tam interlocutorijs, quàm diffinitiuis Notarius possit accipere medietatē eius quantitatis quam Consiliarius cui quæstio commissa fuerit accipere potest secundum formam loquentis Statuti de salario Iudicum Consiliariorum, & non vltra, s. si quæstio fuerit vsque ad summam trecentarum libr. & abinde infra, & si fuerit abinde supra habeat tertium eius, quod consiliarij habere debent. Item de Præcepto. xi. soldo. Item de Prorogatione temporis duos soldos. Item de Pronunciatione duos sold. Item de Libello, siue scriptura appellationis, & nullitatis, & de iuramento appellationis non autenticato duos soldos. Et Autenticato, & dato parti duos alios sold. Item de cessione litis, & Pronunciatione facta occasione dictæ cessionis. viij. sold. Item de Legatione duos sold. & minus arbitrio Iudicantis. Et quod dicti tabelliones non possint per se, vel alium modo aliquo vel ingenio plus accipere, & teneantur prędictas Scripturas Instrumenta, Attestationes, & Acta omnia scribere & exemplare manu sua propria, & sub signo & nomine, & reddere parti petenti pro medietate eius, quod supra taxatum est pro autentico pœna. lx. soldo pro quolibet & qualibet vice, & quilibet sit Accusator & habeat medietatem banni. Et quod si Notarius dederit partibus, seu parti testes scripturas & acta in aliquo quaterno membrano non viciato, nec abraso, & cum signo suo in principio, & cum nomine in fine. Et cum diebus loco & testibus millesimo, & indictione, quod prædicta intelligantur esse, & sint vt publicum Instrumentum. Ad hoc vt fides ei adhibeatur vt publico instrumento. Et dominus Potestas Iudices communis Veronæ, & omnes alij officiales præcisæ prędicta obseruari facere teneantur vinculo sacramenti, & ius reddant, & faciant summarium dictis Notarijs de solutionibus dictarum suarum scripturarum quolibet die & tempore feriato, & non feriato placitis, locatis, & non locatis.

Infra quantum tempus Notarii exigisse debeant suarum scripturarum solutionem. Cap. XVII.

ITEM quod omnes & singuli Notarij, qui acta conficiunt in Palatio communis Veronæ exigisse debeant Solutiones suarum scripturarum, & actorum factorum per ipsos tempore sui officij, & sibi fieri satisfecisse infra tres menses continuos numerandos a tempore exitus suorum officiorum, nisi infra dictum tempus emersetit tempus feriatum, vel nisi steterit in seruitio communis Veronę vel valetudine grauiter impediti vltra autem prę dictum tempus nullus Notarius de prædictis audiatur.

Quod saltem duo Testes cognoscant Contrahentes. Cap. XVIII.

ITEM Statuimus quod saltem duo ex Testibus in contractu adhibitis cognoscant Cōtrahentes seu asserant se cognoscere. Et hoc Tabellio ponat in instrumento, & eidem credatur, & aliter non debeat stipulari, nec rogare instrumentum alicuius contractus pęna, & banno. lx. soldo. pro quolibet & qualibet vice.

Quod tam Notarii, quàm Testes, qui in testamentis, & aliis ultimis uoluntatibus, ac etiam alienationibus interfuerit sint de iurisdictione communis Veronæ. Cap. XIX.

ITEM Statuimus, quod in omnibus & singulis Contractibus Testamentis, Codicillis, Donationibus tam causa mortis, quàm inter viuos, & alijs vltimis voluntatibus, ac etiam alienationibus quibuscunque, de cætero condendis ordinandis, aut faciendis, per aliquem vel aliquos iurisdictioni communis Veronæ subiectum, vel subiectos modus forma, &

ma, & solemnitas huiusmodi obseruetur, videlicet, quod tam Notarius, quàm Testes, qui prędictis, vel alicui prædictorum ordinandis, condendis, aut faciendis vocati fuerint, & interesse debuerint, in eo numero qui sufficiat ad Testamentum ordinandum, vel Codicillos, aut alium Contractum celebrandum, in quo adhibiti fuerint, sint & esse debeant de iurisdictione communis Veronæ, & de subeuntibus onera & factiones cum communi Veronæ, & cum hominibus ciuitatis eiusdem, vel districtus. Et si aliter aliquo modo factum fuerit ipso iure non valeat, nec teneat quod factum fuerit, sed pro infecto penitus habeatur.

Quod duo Notarii in Testamentis, & aliis vltimis voluntatibus interueniant. Cap. XX.

ITEM, Statuimus quod in confectione cuiuslibet Testamenti nuncupatiui, & cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, Interesse debeant duo Notarij, quorum vnus scribat, & alter se subscribat. Aliter autem non valeat tale Testamentum, nec quęlibet alia vltima voluntas. Testamenta quoque in scriptis vnicuique sit licitum facere secundum iura communia et qui de iure communi testari potest.

De imbreuiaturis releuandis defunctorum Notariorum, & de Instrumentis exemplandis. Cap. XXI.

ITEM Statuimus quod omnia Instrumenta in publicam formam redacta, seu releuata per aliquem bonum, & legalem Notarium ciuitatis & districtus Veronæ, & per alium Notarium scripta ex imbreuiatura, vel imbreuiaturis manu cuiuscunque fidelis Notarij defuncti ciuitatis Veronæ, vel districtus. Ex præcepto quidem, & auctoritate domini Potestatis, vel eius Vicarij, seu alterius alicuius Iudicis, aut Iudicis Consulis communis Veronæ firma & rata debeant obseruari; & eis plena fides debeat adhiberi, perinde ac si forent facta per Tabellionem, qui dictam imbreuiaturam fecisset. Et hoc locum habeat, primo citatis his quorum interest, aliter autem eis non præiudicet. Idem per omnia intelligatur, & obseruetur de instrumentis publicis, quæ exemplantur per aliquem Tabellionem, qui scribat & alium qui sub scribat auctoritate alicuius Iudicis, vel Prætoris communis Veronæ, propter vetustatem, vel aliam iustam causam. Et si imbreuiatura alicuius Testamenti confecta fuerit vbi fuerint duo Notarij, & vnus ipsorum Notariorum decesserit, quod vnus alius Notarius auctoritate prędicta possit se in dicto Testamento subscribere. Et si ipsi Notarij ambo essent mortui, quod ex ipsa imbreuiatura possit instrumentum confici, per alios duos Notarios auctoritate prædicta.

De imbreuiaturis releuandis viuentium tabellationum. Cap. XXII.

ITEM quod si quis Notarius bonę opinionis, & famę fecerit, vel fecisset aliquam imbreuiaturam alicuius contractus, vel vltimę voluntatis, quę de iure possit, & debeat in publicam formam reduci, & ipse Notarius aliquo casu fuerit absens a Ciuitate, & districtu Veronę, nec superetur, quod de proximo sit rediturus, & maximæ quia citatus non venit ad ipsam imbreuiaturam in publicam formam reducendam, vel sit grauiter occupatus, aut infirmitate vel senectute confectus vel alio modo inutilis factus quo minus dictam suam imbreuiaturam releuare, & autenticare possit. Tunc ad petitionem eorum quorum interest, citatis illis quos res tangit seu qui ex tali releuatione lędi possent, auctoritate domini Potestatis vel eius Vicarij, aut alicuius iudicum communis Veronæ, possit ipsa imbreuiatura releuari, & in publicam formam reduci, per duos Notarios Veronę, Ciues fide dignos, quorum vnus scribat, & alter se subscribat, cui imbreuiaturę sic releuatę, & autenticatę, plena fides adhiberi debeat perinde, ac si per ipsum Tabellionem qui eam scripserit foret autenticata.

HAEC SVNT STATVTA EORVM
Qui legitimè stare possunt in iudicio.

De Sindicis ordinandis. Cap. XXIII.

SI aliqua vniuersitas alicuius Villæ, Castelli, vel Burgi, seu Contratæ, & quęlibet alia vniuersitas ciuitatis, & districtus Veronæ fecerit aliquem Sindicũ de sua vniuersitate, vel aliunde in publica Vicinia sua ad sonum campanæ vel tabulæ, vel per vocem viatoris, vel alio solito more coadunata, cum licentia domini Potestatis in præsentia Raxoneriorum, & Iurati si fuerit in Ciuitate, & Burgis, & cum licentia Vicarij, vel sui Locumtenentis, in pręsentia ipsius Vicarij, vel Locumtenentis, vel Massarij si fuerit in Villis, vel in Castellis. Statuimus quod ipsius constitutio valeat & teneat, licet ibi duæ partes hominum illius vniuersitatis vel amplior numerus non fuerit. Et hoc locum habeat in causis, & placitis tantum. Et si inde appareat publicum instrumentum.

Nullus Aduocatus de matricula possit esse Sindicus, Procurator, Curator, Tutor, vel Actor in Palatio, vel Curia communis Veronæ. Cap. XXIIII.

ITEM, Statuimus quod nullus Aduocatus, qui sit in matricula Iudicum, siue de Collegio Aduocatorum ciuitatis Veronæ possit esse Sindicus alicuius Collegij, vel vniuersitatis nec esse Procurator, Tutor, Curator, nec Defensor alicuius personæ ad lites in Palatio, siue Curia communis Veronæ, nisi parentis, fratris, sororis, vel vxoris. Et si aliquis contrafecerit remoueatur incontinenti de Matricula & priuetur ab auocationibus & consilijs Iudicum, & quæ gesta fuerint per eos, vel aliquem ipsorum in exercendo aliquod dictorum officiorum ipso iure non valeant, & pro infectis pœnitus habeantur. Item quod ire vel accedere non possint ad aliquod Banchũ quando ius reddatur, ad aliquod dicendũ, vel faciendum aliqua ratione, vel causa prætерquam pro personis supradictis exceptatis, nisi per assessorem fuerint requisiti pœna. xx. soldo. pro quoque & quaque vice.

De Procuratoribus ad agendum, & defendendum constitutis, & de eo, qui se Procuratorem dixerit, cum non esset. Cap. XXV.

ITEM si aliqua persona Procuratorem constituerit ad agendum, & defendendum, de quo publico instrumento constet, Statuimus, quod legitimè constitutus esse intelligatur, & acta per eum in iudicio valeant & teneant, ac si legitimus foret Procurator, & quod quilibet qui coram Iudice, vel Prætore dixerit se esse Procuratorem alicuius, & non ostenderit infra terminum a Iudice constitutum, se legitimum fuisse Procuratorem, condemnetur communi Veronæ in centum soldis, & in restitutione omnium expensarum litis damnorum, & interesse, quæ pars aduersa substinuerit. Item intelligatur si quis in aliqua causa tanquam Sindicus, Tutor, Curator, vel Actor alicuius extiterit, & si principalis persona teneretur in causa aliqua satisdationem præstare, quod Procurator, vel alius eius nomine in iudicio existens ipsam præstare teneatur.

De securitate præstanda a quolibet, qui iurisditioni communis Veronæ non subiaceat. Cap. XXVI.

ITEM quod quilibet Sindicus Procurator, & quælibet alia persona, volens agere, accusare, vel defendere in aliqua causa, vel lite ciuili, vel criminali, pro aliqua persona Col-

na Collegio, vel Vniuersitate, quæ non sit de iurisditione communis Veronæ, antequam ei audientia præbeatur, facere debeat bonam, & idoneam securitatem, per personas communi Veronæ subiectas de soluendo expensas aduersæ parti si in causa succumbuerit, nec audiatur, iuratoriam præstando cautionem, idem intelligatur de quibuslibet non subiectis iurisditioni communis Veronæ volentibus agere, accusare, vel defendere suo nomine. Et quod ex stipulatione Iudicis, vel sui notarij, ius parti acquiratur perinde, ac si ipsa principalis persona fuerit stipulata, & quod si inueniatur in actis Notarij aliqua satisdatio, vel securitas de prædictis quod omnia intelligantur solemniter acta perinde, ac si principalis, & fideiussores solemniter se obligassent.

De non danda audientia Bannitis, nisi certis personis, & certa forma. Cap. XXVII.

SI aliqua persona fuerit extra treugam communis Veronæ, statuimus quod eidem audientia in ciuilibus non præbeatur, nisi fuerit Tutor, Curator, & Pater, vel Auus legitimus Administrator, quibus Tutorio, vel Curatorio, vel Administratorio, nomine agentibus audientia præbeatur. Et nisi is qui extra treugam fuerit, petere vellet sibi debitum rei mobilis, vel se mouentis, & tunc audientia præbeatur eidem, citatis illis creditoribus, qui ipsum debitorem eximi de treuga fecerint, & quod illud debitum quod fuerit exactum deponatur ad vnum ex Notarijs, vel aliam idoneam personam, quam Officialis coram quo quæstio ventilabitur elegerit. Et soluatur vel detur Creditori, qui ipsum eximi de treuga fecerit, seu alteri comparenti, & potiora iura habenti, inter cōcurrentes vero Creditores distribuantur pro rata debiti secundum formam iuris, quod facere, & obseruari facere teneatur Iudex, vel officialis coram quo prædicta agitabantur, & quod creditor antedictus actionem habeat contra eum apud quem depositum fuerit factum, ac si ipse idem deposuisset.

Quod aliquorum Bannitorum nullus sit Aduocatus Sindicus Procurator vel Actor. Cap. XXVIII.

ITEM quod nulla persona de Verona, & Veronensi, seu aliunde posit, nec debeat esse Aduocatus, Sindicus, Procurator, Tutor, Curator, & Actor, alicuius, vel aliquorum Bannitorum communis Veronæ, qui non stant ad mandata communis Veronæ exceptis his casibus, quibus per Statuta Bannitis agentibus audientia datur.

Qualiter puniatur, qui citari aliquem fecerit, & citatus duos habuerit combiatus. Cap. XXIX.

SI aliqua persona pręcipi fecerit alicui vt sit vel esse debeat coram domino Potestate, vel alijs quibuscunque Iudicibus, & Officialibus communis Veronæ, ad libi in iure respondendum, & illa persona cui factum fuerit pręceptum se præsentauerit, & bis fuerit licentiatus ab vno officiali, statuimus quod ille ad cuius requisitionem, pręceptum factum fuerit condemnetur parti in xx. sold. & in expensis restituendis personę citate prout iudicanti videbitur, si persona fuerit de Ciuitate, & Burgis, si vero fuerit de Villa condemnetur in quadraginta soldis, & in expensis.

Ne quis citari aliquem faciat coram diuersis officialibus, ne ire quis pro eadem re sub diuersis conueniatur Iudicibus. Cap. XXX.

ITEM quod aliquis non posit citari, nec pignerari facere aliquam personam, nec cum ea litigare, nisi coram vno Iudice, vel Officiali communis Veronæ, nec alio extra Palatium etiam cum licentia ire coram alio Prætore, licet plures haberet cum eo quæ-

stiones, dum tamen illæ Iudex, vel Officialis sit competens, ad cognoscendum de omnibus illis quæstionibus, & qui contrafecerit puniatur pro qualibet vice in centum soldo, & nihil valeat quod factum fuerit contra eum, qui citabitur. Item quod nulla persona pro eadem re eodem tempore a diuersis personis sub pluribus seu diuersis Iudicibus, valeat conueniri. Quod si contra hæc contigerit conuenari quod factum fuerit coram secundo Iudice non valeat ipso iure. Insuper conuentus coram secundo teneatur denunciare actoribus agentibus contra eum, quod de eadem re sibi pridem mota est quæstio coram tali Iudice, vel Pretore. Et etiam primo actori similem facere teneatur denunciationem sub pœna omnis damni interesse & expensarum restituendarum damnum passis.

Ex quo quis asseruerit se tenere & possidere rem aliquam in iudicio postea ipsam alienare non possit. Cap. XXXI.

SI aliquis in iudicio asseruerit se rem tenere & possidere, de qua conuentus fuerit, & ipsa res eidem postea infra decem dies iuridicos fuerit in iudicio petita. Statuimus quod nullo modo vel ingenio possit rem ipsam in aliam transferre personam Ecclesiasticam vel Secularem, quo minus si fuerit condemnatus restituere compellatur petitori, & petitor in possessione defendatur contradictione illius non obstante, in quem res nouiter esset translata, nisi per sententiam eiusdem Iudicis pronunciaretur, & appareret alium in eadem re potiora iura habere. Et si aliter fiat quicquid factum fuerit contra prædicta, vel aliquod prædictorum ipso iure non valeat. Et puniatur tam illæ qui alienaret, vel in alium transferret quam illæ in quem translatio fieret, eius rei conscium in. x. libr. pro quoque, & plus & minus arbitrio domini Potestatis; inspecta qualitate personarum & facti.

De respondendo positionibus clarè, & apertè per principales personas, & depositionibus duplicibus non faciendi. Cap. XXXII.

POSITIONES aliquæ, Statuimus non petantur dari pro exemplo, nec dentur, nisi prius responsum fuerit per Principalem vbi per Aduersarium requiritur responsio Principalis. Et quod Iudex, & Officialis coram quo aliqua de prædictis quæstio orietur, ea die vel sequenti teneatur & debeat dictam quæstionem dirimere sine alicuius commissione consilij. Saluo quod Iudices, & Officiales Veronæ teneantur & debeant consulibus communis Veronæ præbere consilium super prædictis si ab ipsis consulibus fuerint requisiti. Et quod in interrogationibus, Positionibus, & Capitulis, quæ fiunt in causis procedatur arbitrio Iudicantis, omni cauillatione remota sine partium expensis. Et quod Iudices vel alij Officiales, positionibus quæ sibi videbuntur faciant responderi claræ, & apertæ, & absque vlla conditione. Saluo quod iure impertinentiæ, & duplicitatis absentibus Aduocatis, & procuratoribus partium, nisi ipsi Procuratores ponerent, vel responderent de principalium partium voluntate. Et quod nullus faciat positionem duplicem, vel implicitam, vel iuris, & si facta fuerit, & ei responsum fuerit non præiudicet respondenti, & habeatur pro non responso, & quod quilibet Procurator, tam Actoris, quàm Rei possit ponere positiones, & quod tam Actor, quàm Reus durante termino probe. xl. dierum locato a Statuto Veronæ ad probandum de iuribus suis non possint nec debeant recedere de ciuitate Veronæ vel eius districtu, ad hoc vt possint & debeant personaliter positionibus respondere, & in cōpellendo vt veniant ad respondendum procedatur hoc ordine, videlicet. Citetur illæ qui debet positionibus respondere personaliter, vel ad eius domum, præsente Iurato Contratæ, in qua habitauerit ipsæ qui debet respondere vel Massario villæ, in qua steterit, vel duobus hominibus de contrata, vel villa, si Iuratus vel Massarius non adesset. Et si dicta persona taliter citata non venerit ad respondendum elapsis duobus diebus iterum simili modo citetur, & si adhuc non venerit ad respondendum pro tertio termino, & peremptoriæ citetur eodem modo, quibus vltimis duobus diebus elapsis, & non responso

responso dictis positionibus, positiones ipso facto, & ipso iure pro confessis habeantur. Eo saluo si aliquis ante litem contestatam esset absens à Ciuitate Veronę, & non venerit in Ciuitate Veronæ durante termino probe xl. dierum. Quod tunc Procurator ipsius absentis possit positionibus respondere, & si ad præceptum Iudicis, vel facta vna citatione personaliter, vel duabus citationibus ad eius domum, per interuallum vnius diei, inter primam & secundam citationem præsente Iurato, vel duobus bonis hominibus suæ Contratę, non responsum fuerit per ipsum Procuratorem, tunc ipsæ Positiones habeantur pro confessis ipso iure, & ipso facto, vt supra. Et si quis in iudicio dixerit non credo habeatur pro negato.

De pœna illius qui in iudicio negauerit aliquem esse Filium, vel Filiam, Patrem, Fratrem, vel Sororem, & qui intelligantur mortui. Cap. XXXIII.

ITEM si aliqua persona coram domino Potestate & eius Officialibus, Iudicibus, Consulibus, & alijs Officialibus quibuscunq; communis Veronæ, necnon coram Arbitris, vel Arbitratoribus negauerit per sacramentum in aliqua causa aliquam personam esse Filium, vel Filiam, Fratrem, vel Sororem alicuius, vel aliquorum de quo, vel quibus sonus, & publica fama fuerit esse Filium, vel filiam, Fratrem, vel Sororem, & ipsos, vel ipsas esse, vel fuisse in possessione filiationis vel fraternitatis, manifeste amittat pro qualibet persona & qualibet vice x. lib. soluendas communi Veronæ. Idem intelligatur si negatum fuerit prædictas personas fore legitimas, vel aliquam personam esse mortuam de quibus sit sonus, & fama quòd sit mortua, vel legitima, & quòd in causis sufficiat probatio facta de publica voce, & fama de prædictis, nisi manifeste ostendatur contrarium, & illi intelligantur esse mortui, qui per quadraginta annos steterunt absentes extra ciuitatem Veronæ, & eius districtum, & intra prædictum tempus non comparuerunt, nec aliqui requisierunt, in districtu Veronæ, nisi allegantes eos viuere probent ipsos viuere, & intelligatur negasse, qui responderit non credere.

De Testibus, & eorum numero in causis producendis. Cap. XXXIIII.

IN qualibet causa ciuili. Statuimus, quòd quælibet pars tam Actor, quàm Reus producere possit vsque ad x. testes & non vltra, nisi fuerint diuersa capitula, diuersas terras & possessiones, seu res continentia. Et tunc super quolibet capitulo produci possint per quamlibet partem, vsq; ad sex testes & non vltra, dummodo antequam aliqui recipiantur testes super diuersis capitulis continentibus diuersas terras, & possessiones seu res ille qui eos produxerit seu producere voluerit declarauerit super quo capitulo, seu capitulis producit, seu producere intendit, quemlibet testem, & super illo, seu super illis capitulis declaratis, ipsi testes recipiantur, & non super alijs. Et quòd Tabelliones quando recipiunt in aliqua causa dicta testium, teneantur & debeant in fine dicti cuiuslibet testis quem receperint scribere diem quo ille testis deposuerit dictum suum.

De interrogationibus Testium, & de salario Iudicis, aut Notarij suprastantis. Cap. XXXV.

ITEM quòd super vnoquoque capitulo siue petia terræ, vel vnaquaq; re, vel parte capituli possint & debeant fieri quæstiones siue interrogationes arbitrio Iudicantis, & tot quot sibi videbitur faciendas receptis interrogationibus a partibus, & ipsis receptis prius correctis, seu legitimatis. Et si testis dixerit se illud scire quod in dicto suo dixerit per credulitatem, vel per auditum vlterius non procedatur interrogando. Et quòd Iudex qui receptum testium superstteterit, habeat pro suo salario & labore tantum quantum Notarius qui dicta ipsorum testium receperit. Et si Notarius suprasteterit, habeat vnum soldum, pro quolibet capitulo cum interrogationibus, & sine interrogationibus sex denarios.

Quod Banniti pro maleficio non posint esse testes. *Cap. XXXVI.*

ITEM quòd Banniti pro maleficio vel pro reclamo maleficij, non posint esse testes, in causis ciuilibus, seu criminalibus, nec ferre testimonium in eis, & quòd dictis eorum non credatur.

Qui testificari non coguntur in causis in quibus interuenerint. *Cap. XXXVII.*

ITEM quòd nulla persona posit nec debeat compelli testificari in causa in qua sit vel fuerit Sindicus Aduocatus, Procurator, Tutor, Curator, seu Actor, ipsa causa durante.

De testificatis mittendis ad cognoscentem de causa. *Cap. XXXVIII.*

SI qua causa extra Ciuitatem, vel eius Suburbia ventilabitur, dominus Potestas faciat testes iurare veritatem pro vtraque parte dicere, & dicta testium sub sigillo suo clausa mittat illi Iudici, qui de causa cognoscet.

De Iuramento calumniæ in causis communis Veronæ non præstando. *Cap. XXXIX.*

PROVISORES communis Veronæ Milites Procuratoris, & alij Sindici, & Aduocati communis Veronæ in causis communis Veronæ, sacramentum calumniæ facere non cogantur, nec partes subire teneantur, sit tamen in domini Potestatis arbitrio.

Vt Episcopus de calumnia non iuret. *Cap. XL.*

SI in causa Episcopatus iurandum erit, Episcopus non iurabit, nec sacramento parabolam dabit. Quippe actorem episcopi cui licitum sit facere Procuratorem, vel Actorem ante litem contestatam in propria causa vel Episcopatus, vel Episcopalis causæ, iurare sufficiat, omnes autem alios Actores siue Prælatos Ecclesiarum, sacramentum calumniæ per seipsos facere dominus Potestas cogat si ab aduersa parte fuerit requisitus, si tamen in suo arbitrio. Confesioni tamen prælati stetur, licet Sindicus contrarium dixerit nisi suum correxerit errorem.

HAEC SVNT STATVTA DE FICTIS ET ALIIS Creditis Priuilegiatis quomodo procedatur.

De Fictis, & Drictis, quòd quolibet die cognosci posit, & qualiter debentes soluere compellantur. *Cap. XLI.*

DE Fictis, & Drictis quolibet die feriato, & non feriato exceptis ferijs in honorem Dei introductis, pulsata campanella pro iure reddendo, & etiam non pulsata, placitis locatis, & non locatis. Statuimus quòd posit & debeat cognosci, & terminari per dominum Potestatem, eiusq; Vicarium, & per omnes Iudices, & Iudices Consules communis Veronæ, & quòd Debitor Dricti, & Ficti realiter, & personaliter ad soluendum compellatur, nulla exceptione vel bonorũ cesione obstante, & quòd nulla admittatur exceptio, nisi primo facto deposito, vel Debitore carcerato. Et quòd inquilini in alienis domibus habitantes ad fictum completum non audeant, nec præsummant de dictis domibus exire, nec res, seu massaritias suas de ipsis domibus extrahere, causa recedendi, & eundi ad standum alio nisi prius soluerint, seu satisfecerint fictum dictarum domorum illi vel illis, a quibus eas tenent ad fictum, pœna & banno centum soldo. & plus arbitrio d. Potestatis, & totius curiæ, vel maioris partis. Et

quòd

℘ Vxor, Filij, & Filiæ dictorum Inquilinorum in dictis domibus habitantes teneantur, & compelli possint ad ipsum fictum soluendum sicut ipsi Inquilini, & quilibet ipsorũ insolidũ.

Quando intelligatur solutio Ficti, seu alterius præstationis esse facta legitimè, & cui debuerit. Cap. XLII.

ITEM quod si aliqua persona secularis, ecclesiastica, Collegium, vel Vniuersitas tenent vel in futurum tenebunt terras, domos possessiones seu aliqua alia in locatione in emphiteosim, in liuellum vel in feudum conditionale ad fictum seu aliquam aliam præstationem annuatim soluendam seu præstandam, ab aliqua persona seculari ecclesiastica Collegio, vel vniuersitatis, & dicatur vel allegetur prædictas personas, Collegium, vel vniuersitatem cecidisse a iure suo, ex eo quia fictum, vel præstationem non soluerint, tempore debito, aut illis personis quibus soluere legitimè tenebantur. Si tenentes probauerint dictum fictum, seu præstationem se soluisse domino Procuratore suo, vel eius familiæ Prælatis ecclesiarum Sindicis, seu clericis dictæ Ecclesiæ, vel alicui eorum Monacis, Monialibus conuersis, Massarijs vniuersitatum, vel Collegiorum, vel alijs qui ficta, vel præstationes reciperent, intelligantur legitimè, & cui debuerint soluisse. Quæ quidem probatio fiat per duos testes, vel saltem per vnum cum iuramento soluentis, inspecta quantitate ficti, seu præstationis, & conditione personarum. Idem obseruetur quando Dominus petit Fictum, seu Liuellũ, siue drictum ab emphiteota liuellario, vel collono, vt prædictæ probationes sufficiant. Hoc etiam addito, quod in prædictis casibus bulleta sufficiat, scripta manu Domini, vel eius Procuratore, aut Factoris, aut Sindici, etiam si in dicta bulleta non sint testes scripti. Quã bulletam prędictæ personæ gratis facere teneantur ad requisitionem conductorum sine aliqua eorum expensa, cum eis satisfactum fuerit, de fictis, & drictis suis manu sua propria si scribere sciant, alioquin si scribere nescirent vel altitudine fieri faciant bulletam alterius manu scriptam, cum duobus testibus in ipsa appositis, vel saltem vno bonæ famæ, & opinionis, quæ ad probationem sufficiant, vt supra, in & sub pœna x. librarum denar. pro quolibet contrafacienti, & qualibet vice. Et dominus Potestas Iudices communis Veronæ, & omnes alij Officiales quocunque nomine censeantur, teneantur & debeant prædictos soluentes & in possessione vel quasi dictarum rerum defendere, & tueri per communæ Veronæ, aliquibus exceptionibus non obstantibus.

Si Fictum nunc plus valet dummodo pridem non valebat duplum defendatur. Ca. XLIII.

SI aliqua persona secularis vel Ecclesiastica Collegium, vel Vniuersitas tenent, vel in futurum tenebunt aliquas terras, domos, possessiones, seu aliqua alia ab aliqua persona seculari Ecclesiastica, Collegio, vel vniuersitatis, ad fictum, seu præstationem soluendum, vel soluendam in locatione in emphiteosim, siue liuellum, & dicatur per concedentes siue hæredes, vel successores eorum, quòd plus valet fictum nunc, quam eisdem præstetur. Statuimus quòd propterea res ab eis auferri non possit, nisi concedentes & hæredes, & successores eorum, per bonos testes probauerint, quòd tunc temporis quando fuit facta concessio, res valebat duplum eius, quod nunc præstatur. Et dominus Potestas, Iudices communis Veronę, & cęteri officiales, quocunque nomine censeantur teneantur & debeant prędictos, & quemlibet eorum defendere, & tueri per commune Veronę in prędictis rebus & iuribus, exceptionibus aliquibus non obstantibus.

De inuestitura per Vasallum, emphiteotum, Collonum, vel inquilinum, non petita a Domino qui absens stetit. Cap. XLIIII.

SI aliqua persona, vel eius maiores permanens ad mandata communis Veronę teneat, vel de cętero tenuerit aliquod Feudum, Liuellum, vel Fictum ab aliquo, vel aliquibus, qui

non steterint continuè cum familia in ciuitate vel districtu Veronæ, non præiudicet Vassallo Emphiteote, Collono, vel Inquilino, vel habenti causam ab eis, si per dictum tempus absentiæ inuestitura liuelli, feudi vel ficti petita non fuerit, nec eisdem posit opponi, quòd infra tempus à iure Statutum inuestitura petita non fuerit, ita quòd propter inuestituram non petitam, & cessationem pensionis, seu ficti non soluti, nullum posidenti, vel quasi præiudicium generetur. Et aliqua persona non posit, nec debeat inquietari de aliqua pensione ficto, vel præstatione, quam communi Veronæ, vel alij personæ mandato Iudicis præsoluisset.

In quibuscunq; Ecclesiastici possunt restitutionem in integrum petere aduersus laycos, & dicere contractus sententias processus nullos in eisdem, & similibus hoc idem layci facere & dicere posint. Cap. XLV.

IN quibuslibet casibus in quibus personæ Ecclesiasticæ, seu Ecclesiæ Collegia, Capitula, seu Conuentus Ecclesiæ, seu Sindici, vel Actores eorum, vel aliæ personæ pro eis agentes aut interuenientes, & omnes aliæ personæ non suppositæ, seu subiectæ iurisdictioni domini Potestatis, & communis Veronæ, posint petere restitutionem in integrum aduersus Laycos agendo, vel defendendo in eisdem, & similibus casibus Layci seu pro eis interuenientes, simili modo posint restitutionem petere aduersus Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, non subiectas iurisdictioni prædictæ, & pro eis agentes & defendentes, & in quibuscunq; casibus Ecclesiæ, seu dictæ Ecclesiasticæ personæ, vel aliæ personæ non suppositæ, seu subiectæ iurisdictioni domini Potestatis & communis Veronæ, vel pro eis agentes aut defendentes, posint dicere sententias, contractus, seu processus nullos cum Laycis celebratos, & ipsos contractus petere infringi, vel annullari in eisdem, & similibus, Layci simili modo posint dictos contractus sententias, seu processus factos cum prædictis dicere nullos & facere ipsos infringi, vel annullari per modum recipiendi, vel reconueniendi, & per quemcunq; alium modum per quem melius posint. Contra quod Statutum quilibet excipiens vel proponens, nullatenus audiatur, etiam si à Iudice per prædictos fuerit requisitum sibi dari consilium sapientis Statuto aliquo loquente in contrarium non obstante.

De decimis terrarum circa ciuitatem ratio non fiat. Cap. XLVI.

DE Decimis terrarum, siue vinearum, & verzeriorum, quæ per homines ciuitatis, & burgorum Veronæ regulantur, & quæ sunt circa Ciuitatem, & de quibus non reperitur, quòd a.xl.vel.l.annis citra, continuè fuerit data decima nulla debeat alicui petenti decimam, de prædictis ratio fieri.

De eodem. Cap. XLVII.

DE terris & possessionibus, clusuris, seu casalibus & ortis, qui essent circa ciuitatem & burgos Veronæ, & distarent per vnum milliare, vel infra à ciuitate & burgis Veronæ nulla persona teneatur nec debeat soluere decimam alicui personæ, cum intelligantur, & intelligi debeant dictæ terræ & possessiones, clusuræ & casalia sic distantes per vnum milliare esse, tanquam orti, & viridarij ciuitatis & burgorum Veronæ, pœna & banno arbitrio domini Potestatis auferenda.

De decima & debitis vsurarijs cognosci posit in Palatio communis Veronæ. Cap. XLVIII.

SI inter aliquos Laycos quæstio aliqua de decima oriretur. Statuimus quòd dicta quæstio cognosci & terminari posit in Palatio communis Veronæ coram domino Pote-

state

ſtate eiuſq; Vicario, Iudicibus & aliis Officialibus communis Veronæ non obſtante quòd allegaretur decimam rem eſſe ſpiritualem, & per conſequens ſecularem Iudicem non poſſe cognoſcere, & quòd ſententiæ datæ per dominum Poteſtatem, vel eiuſque Vicarium, vel Iudices ſeu alios Officiales communis Veronæ non poſsint, nec debeant annullari eo quòd diceretur decimam eſſe rem ſpiritualem, nec eadem occaſione poſsit in cauſa appellationis obtinere perſona, quæ in quæſtione decime ſuccubuiſſet. Idem obſeruetur de debitis vſurariis, vel quę allegarentur vſuraria. Et ſi quis in prędictis caſibus, vel aliquo ipſorum allegaret in competentiam Iudicis, ſeu iuriſdictionem ipſius declinaret, condemnetur in centum libr. parti quarum dimidia deueniat communi, & alia dimidia parti, & nihilominus eius exceptio, vel oppoſitio in dictis caſibus oppoſita non admittatur.

Quando præſummatur contractus rei immobilis vſurarius: Cap. XLIX.

SI aliqua perſona, quę ſolita fuiſſet eſſe vſuraria, emptionem fecerit de aliqua domo, terra, vel aliqua alia poſſeſsione, ſeu poſſeſsionibus, quę emptio facta non fuerit ab extimatoribus communis Veronę, nec publicata in arengo communis Veronę. Statuimus quod pręſummatur eſſe debitum vſurarium & factum in fraudem vſurarum, ſi venditor remanſerit in poſſeſsione rei vendite, eo ſaluo quod ſi Emptor publice ſteterit per vnum annum in poſſeſsione rei empte, quod tunc non pręſummatur debitum eſſe vſurarium, vel factum in fraudem vſurarum; & intelligatur & pręſummatur debitum, vel contractus eſſe vſurarium, vel fuiſſe, & eſſe vſurarius, ſi perſona, quę dictum debitum, vel contractum celebrauerit fit & fuerit vſeuolus vſurarius, vel manifeſtus, ſeu quę tenuerit mēſam paratam per ſe, ſeu tenere fecerit per aliquem de familia ſua, vel per alium ſeu alios ſuo nomine, in domo propria, vel conducta, vel alibi, ad dandum pecuniam omnibus ſub vſuris, vel de qua aliter probari legittimè poſsit, quod illa perſona fuerit vſuraria non obſtante, quod prędictus contractus factus, ſeu celebratus fuerit ſub nomine, ſeu forma venditionis, vel depoſiti, vel commodati, vel cuiuſcunque alterius contractus.

De modo & forma rationis reddendæ de debitis non vſurariis, & de dotibus, & donationibus. Cap. L.

DE debitis non vſurariis & dotibus ac donationibus fiat ratio in hunc modum, videlicet. Si debitum fuerit .l. librarum, vel abinde ſuperius, & Debitor dare voluerit Creditoribus de ſuis bonis inſolutum valentibus quantitatem debiti, ſecundum extimationem faciendam per communes amicos, tunc Creditor eligat vnum, & Debitor alium, ad extimandum poſſeſsiones, & bona mobilia Debitoris, ſi ſe concordabunt, & ſi ſe concordare dicti Extimatores non poſſent, Extimatores communis Veronę dare debeant tertium Extimatorem qua extimatione facta, Creditor teneatur inſolutum accipere; & ipſe Creditor non poſsit, nec debeat conuenire, nec moleſtare Debitorem volentem ita ſatiſfacere, vt dictum eſt. Sed Debitor ipſe volens ſatiſfacere Creditori de ſuis bonis, vt ſuperius dictum eſt. Compellat ſuo ſacramento dare omnia ſua mobilia, & immobilia in ſcriptis Creditori, & in ipſius Creditoris, vel Creditorū electione ſit accipere de bonis & poſſeſsionibus Debitoris, vel Debitorum, quas & quę voluerint vbicunque ſint, exceptis domibus in quibus Debitor habitat, & orto, & curia, & ſi aliquid omiſſerit, puniatur in quarta parte eius quod omiſſerit parti. Et hęc locum habeant, niſi partes aliter conueniſſent, & huic Statuto expreſſe renunciaſſent.

De præſcriptione decennii. Cap. LI.

PRODVCENTI inſtrumentum vel ſententiam debiti, ex cauſa mutui, vel ex cauſa venditionis animalium, vel cuiuſcunque alterius contractus rerum mobilium, vel etiam ſi Debitor confeſſus fuerit debitum, vel etiam ſi per teſtes probetur debitum, & debitor

alleget

alleget solutionem ipsius debiti, quam dicat se fecisse, quamuis eam non probet, si per.x. annos soluerit, & de debito non conquestus fuerit, nec aliquid pro ipso acceperit, vel in territorio non steterit, vel aliam legittimam interruptionem Creditor non fecerit, vel si fecerit, & postea decennium transierit, perinde obstet exceptio decennij, & solutionis allegate, ac si nulla interruptio facta foret. Et sic post decennium audientia minimè prębeatur, & hoc nisi fuerit pupillus, vel absens iusta de causa, saluo quòd hoc Statutum non vendicet sibi locum in dote repetenda & donatione propter nuptias petenda, nec in socedis, nec in fictis, nec in drictis nec in mutuis, siue subuentionibus factis colonis partiariis occasione dricti, seu laborandi.

Quæ res non possint accipi in tenutam vel pignus. *Cap. LII.*

ITEM Statuimus quòd nulla persona accipiat, seu accipere possit pro aliqua tenuta, seu pignere Boues, nec Vacas a iugo, nec Plaustrum, vel Aratrum, nec aliquod Apparamentum a Plaustro vel aratro, nec Fenum, nec aliud Stramen a bestijs, nec Paleas, nec Zapas, nec vangas vel badille, nec aliquid quod pertineat ad agriculturam. Et qui contrafecerit, si fuerit viator puniatur in.l.sold.Veronen. & si alia persona fuerit quàm Viator reddat prędicta sine aliquibus expensis, vel sine aliquibus quęstionibus litigijs, & cauillationibus. Saluo quòd si de bonis Debitoris facta fuerit legittima excussio per Creditorem, seu Creditricem per modum seu formam a Statuto communis Veronę introductam, tunc in subsidium prędicta bona pro pignere capi possint.

Interprętatum die vij. Marcij. M. cccc. liij. per Consilium.

Quod neque sequestra de his fieri possint, nisi in supplementum, siue subsidium, vt in fine Statui.

Si Debitor ad tertiam commissionem vetuerit sit condemnatus, & in duplo qui dispignauerit. *Cap. LIII.*

SI Debitor ad tertiam commissionem tam pigneris, quàm sequestri vetuerit dignus, declarato, perinde quòd Notarij debeant suas commissiones signare primam, secundam, & tertiam. Statuimus quòd tunc per solam viatoris relationem condemnetur, & pro condemnato habeatur ipso iure, & ipso facto, alia non expectata accusa denunciatione, vel sententia scilicet masculus in libris quinque & fœmina in libris tribus, quę tamen pœna in termino tantum dierum decem remitti possit per creditorem, cum quo Debitor fuerit in concordio, & vlterius in dicto casu non exigatur; & si aliqua persona publica vel priuata dispignerauerit postquàm Viator pignus habuerit, & sibi contra eius voluntatem fuerit acceptum habeatur pro condemnato in duplo.

Reformatum die.xviij. Augusti. M. cccc. liiij. per Consilium.

Vt pœna pigneris vetiti modificetur in masculo de libr. quinque, in tres tantum, in fœmina autem de libr. tribus in duas tantum. Item quòd terminus remissionis a Creditore.x. dierum elongetur, vt sit viginti dierum.

ITEM reformatum die.xx. Februarij. M. cccc. lviij. per Consilium.

Quod volente, & instante Creditore condemnetur, & pro condemnato habeatur.s. masculus in sol.xl. & fœmina in sol. xx. Qui etiam Creditor possit in termino dierum.xx. a die dictę suę declarationis dictam pęnam remittere Debitori, qui cum eo venerit in concordiũ.

Si Debitor vltra primam vetationem pigneris fuerit pertinax capiatur. *Cap. LIIII.*

ITEM quòd si Debitor vltra primam vetationem pigneris fuerit pertinax vetando iterum pignus, vel non dando, vel aliter non obediendo. Tunc dominus Potestas, siue Iudex coram quo prędicta agitabuntur ad instantiam partis teneatur ipsum pigneratum capi facere,

facere, & coram eo conduci, & deinde carceribus detrudi. Et ſi captus dixerit ſe non teneri, vel ſoluiſſe, tunc facta idonea ſecuritate de iudicio ſiſti, & de iudicato ſoluendo relaxetur, non intelligendo de iuratoria cautione, exceptis caſibus comprehenſis in Statuto, in quibus depoſitum facere tenetur, & facto depoſito, poſtea procedatur ſuper prędictis ſecundum formam Statuti loquentis de pręcepto in Debitorem, in illis partibus in quibus ipſum Statutum de prędictis facit mentionem, ſingula ſingulis referendo, poſito autem tali Debitore in carceribus dominus Poteſtas, vel Iudex coram quo prędicta agitabuntur, teneatur aſsignate terminum, ſeu terminos probe agenti, ſecundum quòd aſsignanti videbitur infra quem, ſeu quos teneatur agens probare. Sed ſi infra dictum terminum, ſeu terminos non probauerit de credito prąallegato, tunc agens ad damnum, & intereſſe carcerato teneatur. Quo relaxato ſaluum ſit Creditori, in proſequendo ius ſuum, & Debitori in ſe defendendo, & ſit in arbitrio domini Poteſtatis, vel Iudicis facere dictum carceratum relaxari actore non probante.

Si relatum fuerit de bonis Debitoris non inueniri. Cap. LV.

ITEM quòd in caſu in quo per Viatorem referreretur cum modis ordinatis, quòd de bonis Debitoris non reperiatur, tunc Debitor habeatur pro exempto de treuga communis Veronę, & ad inſtantiam partis capiatur, & coram domino Poteſtate, ſeu Iudice coram quo prędicta agitabantur, conducatur, nec relaxetur, niſi fecerit bonam & idoneam ſecuritatem de iudicio ſiſti, & de iudicato ſoluendo, non intelligendo de iuratoria cautione, quod ſi non fecerit intrudatur ad carceres. Et poſtea procedatur ſecundum formam iuris & Statutorum communis Veronę. Sed in deſignatione bonorum teneatur oſtendere, bona eſſe ſua, & ipſum tenere, & poſsidere dicta bona, taliter quòd appareat ipſum non committere aliquam fraudem in ipſa deſignatione bonorum. Et ſi reperiatur ipſum fraudem commiſiſſe puniatur, & condemnetur in libr. xxv. denar. & nihilominus in carceribus communis Veronę detrudatur. De quibus non relaxetur, niſi cum Creditore fuerit in concordio, ſi vero facta relaxatione prędicta, Creditor venire voluerit ad bona immobilia, aut nomina debitorum, ſeu ad bona poſſeſſa per tertium poſſeſſorem, & agere contra eum, tunc licet Creditori facere Debitorem eximere de treuga communis Veronæ, & proſequi ad prędicta ſecundum formam Statutorum ſuper prędictis diſponentium. Et per prędicta omnia, aut aliquod prędictorum, in hoc, & proximo pręcedenti Statuto contentorum non derogetur, Statutis diſponentibus, de fictis, drictis, decimis, ſocedis, & expenſis tranſactis.

De Interdictis, & Sequeſtris, & quomodo fieri debeant. Cap. LVI.

ITEM Statuimus, ꝙ Interdictum, ſeu pręceptum, vel Sequeſtrum aliquod nullus Iudex communis Veronę, nec aliquis alius Officialis poſsit facere, vel fieri facere, ad requiſitionem alicuius perſonę ſecularis, vel eccleſiaſticę de aliquibus terris domibus, & poſſeſsionibus, nec de frugibus pendentibus earũ, alicui perſonę, niſi prius citari fecerit illum, vel illos, contra quos peteretur illud, ſeu qui ipſas, domos, terras, & poſſeſsiones poſsidebunt. Et ſi aliquis contrafecerit ipſo iure ſit nullum. Et quod dictus Iudex, vel Officialis incontinenti ſicut contradictor extiterit, debeat de facto caſſare ipſum Interdictum, ſeu pręceptum, vel Sequeſtrum, ad petitionem ipſius contradicentis, ſine aliqua ſcriptura, vel petitione facienda, quod ſi non fecerit, puniatur in. x. libr. Veronenſium pro qualibet vice. Et pars quę contradixerit dictę reuocationi, & eius Aduocatus puniatur pro quolibet, & qualibet vice, in. lx. ſold. Veronen. Et nihilominus fiat dicta caſſatio, De re autem mobili, & nominibus debitorum fiat Interdictum, ſeu Sequeſtrum incontinenti ſi perſona dicatur ſuſpecta, quòd incontinenti tollatur ad petitionem eius contra quem, & ſub cuius nomine factum eſt. Et ei res ipſa reſtituatur incontinenti, prius facta ipſius rei deſcriptione, & ſatiſdatione idonea, de ipſa re mobili, ſaluanda, cuſtodienda, & non baratanda, & reſtituenda, ſeu ſoluenda pecunia pro qua nomina debitorum fuerint interdicta, ſi de iure debebit ei, qui eam fecerit Interdici,

vel Sequestrari. Et si alius ipsi interdicto, vel Sequestro comparuerit contradicturum, quam ille contra quem fuerit impetratum, cassetur quantum est in eius contradicentis prȩiudicium, non tamen res eidem restituatur. Sed interim stet in sequestro, donec apparuerit rem eius esse, vel meliora, & potiora iura in ea habere quàm ille qui eam interdici fecit. Intelligendo semper, quod Dominus directi, vel vtilis dominij, vel quasi illius fundi, cuius fructus collecti, vel colligendi, erunt sequestrati, si comparuerit contradicturus, vt supra, siue etiam ipse fecerit dictos fructus interdici, intelligatur meliora, & potiora iura habere in ipsis fructibus pro suo fictu, & liuello ipsius fundi. Et si aliqua persona fecerit fieri aliquod sequestrum, vel intromissionem, seu descriptionem de bonis alicuius tanquam debitoris, & non apparuerit ipsum esse verum debitorem, tunc condemnetur in.x. libr. denar. Veronensium applicandis parti, contra quam factum fuerit sequestrum, seu intromissio, vel bonorum descriptio; & super prȩdictis procedatur quolibet die, & tempore feriato, & non feriato, placitis locatis, & non locatis summariè, & de plano cognoscendo saltem vsq; ad rerum descriptionem, cassationem, & satisdationem ipsius interdicti, seu sequestri.

De commissionibus non committendis alicui, nisi primo citato illo contra quem, quibusdam exceptis. Cap. LVII.

ITEM Statuimus quod per dominum Potestatem eiusque Vicarium, & Iudices per alios, etiam Iudices, & officiales communis Veronȩ, nullȩ fieri debeant commissiones, nec ab aliquo impetrari, nisi primo citato illo contra, quem commissio impetraretur; exceptis infrascriptis commissionibus, quȩ impetrari, & concedi possint quolibet tempore feriato, & non feriato, placitis, locatis, & non locatis, specialiter, seu generaliter, Statuto aliquo non obstante, videlicet per Iudicem Datiorum, & Iudicem Procuratotum communis Veronȩ, & Iudicem Sortium, & Dugalium, occasione regularum, & sortium villarũ, districtus Veronȩ, & terrarum circunstantium Ciuitatis, & Burgorum Veronȩ. Et commissionibus executionum sententiarum latarum, & de fictis, & drictis, & decimis, & commissionibus pro datijs, & oneribus, & factionibus exigendis, seu faciendis tam in Ciuitate quam in villis. Et exceptis commissionibus, quȩ fiunt ex pacto expresso, vel ex cõnuentione partium, quȩ tamen tempore solum iuridico communi possint executioni mandari. Et non tempore feriato solemni. Et si contractum fuerit ipso iure non valeat, & impetrator ad expensas teneatur.

Infra quantum tempus creditores pignera accepta faciant sibi conduci. Cap. LVIII.

ITEM Statuimus quod quilibet Creditor, ad cuius instantiam, ex commissione pignerationis, vel sequestri accepta fuerint aliqua pignera, & designata per Viatorem Veronæ, penes Iuratum, vel Massarium, seu a Iurato, vel Massario manupræhensa teneatur, & debeat dicta pignera conduci facere, aut aliter ius suum prosequi, infra duos menses continuos si ea accepta designata, vel manuprȩhensa fuerint, in Ciuitate, Burgis, & Suburbijs. Si autem dicta pignera accepta designata, vel manuprȩhensa fuerint in quacunque parte districtus Veronæ; tunc teneatur ipse Creditor illa conduci facere vsque ad quattuor menses continuos, vel aliter ius suum prosequi in eis. Alioquin a dicto termino in antea ille Iuratus, vel Massarius absolutus sit ab ipsa pignerum obligatione, designatione vel manuprȩhensione, & amplius conducere non teneatur, nec similiter commune illius Massarij, nec alius de sua communitate teneatur.

De pœna non conducentis pignus, seu sequestrum. Cap. LIX.

ITEM Statuimus quod quilibet Iuratus & Massarius cui designatio pigneris facta fuerit, aut qui steterit de pignere, teneatur, & debeat illud cõducere ad Cameram pignerũ Veronæ

sonæ infra quinque dies in Ciuitate, Burgis, & Suburbijs, & infra.x.dies in villis, absque alia admonitione, sub pœna quinque libr. denar. pro quoque & quaque vice; & nihilominus conducere teneatur, sub eadem pœna, in quam pœnam incurrat quilibet inobediens qui non conduxerit ad præceptum sequestrum, sibi designatum, & quilibet prædictorum pro condemnato habeatur ipso iure, & ipso facto cum contrafecerit. Et quod a prædictis nullatenus se tueri possit per aliquam bonorum cessionem. Non derogãdo per hoc, Statuto posito in primo libro de electione bonorum Massariorum per cõmunia villarum facienda.

Reformatum die.xx. Febr. M. cccc.lviij. per Consiliũ, super verbo quinq;, trium dicat.

Reformatũ vt supra, volente, & instante Creditore, & non aliter super verbo habeatur.

Additum vt supra. Immo vltra pœnas prędictas committi debeat ad omnem Creditoris requisitionem, contra talem Massarium, cui designatio pigneris, vel sequestri facta fuerit aut qui steterit de eo vna sola commissio pignerationis realis tantum, ac per vim contra ipsum eundem Massarium; & si Viator non poterit ex ea habere a dicto Massario sufficientia pignera portatilia cum persona, vel iumento, siue plaustro. Tunc ipsa commissio valeat, & intelligatur commissa, atq; ita executioni mitti debeat per eundem Viatorem incontinenti breui manu, contra quemlibet de illa communitate, & omnino ex ea fieri pignera de portatilibus, vt supra. Quæ quidem pignera Viatori ipsi sine vlla consignatione de ipsis facienda cuique ad conducendum, conducere teneantur, & præsentare Massario pignerum Veronæ, sub pęna libr.x. pro conducendis autem huiusmodi pigneribus Massarij, communia, & homines teneantur ipsis Viatoribus requirentibus prouidere de iumentis secundum exigentiam, expensis Debitorum sub pœna libr.x. & plus, & minus, mandato domini Potestatis.

De eximendis de treuga propter debitum Cap. LX.

DEBITOR qui in solutione cessauerit, & non fuerit inuentarij beneficio munitus, extrahatur de treuga communis Veronæ ad postulationem Creditoris hoc modo; videlicet. Quod citetur personaliter, vel ad domum vbi habitat, seu habitare consueuerit, vel eius hæredes, aut præconizetur in Palatio, & in Capitello Mercati fori, si domum non habuerit, & pignoretur. Et si viatore referente quod de bonis debitoris, vel eius hæredum non inueniat aliquod ad auferendum tenutam, & quod ad inquirendum de bonis Debitoris habuerit secum iuratum contratæ, vel Massarium villæ, vel duos homines de illo loco in quo Debitor habitat, vel consuetus est habitare. Et postea Debitor, vel eius hæredes exempti fuerint de treuga, tunc excussio bonorum Debitoris vel eius hæredum legitimæ facta esse intelligatur, si prædicto modo facta fuerit, & taliter quod ex aliquo alio euentu processus hypothecariæ inceptus impediri non possit, nec retractari occasione non legitimè excussionis. Et quod si aliqua persona fuerit de treuga communis Veronæ exempta occasione debiti, vel sententiæ ipsam treugam intrare non possit, nisi de voluntate illius personæ ad cuius postulationem fuerit exempta, nisi bonam & idoneam fecerit securitatem coram ipso Prætore, vel Iudice de stando, & parendo iuri, & iudicato soluendo, solutis etiam primo expensis legitimè factis occasione extrahendi ipsum de treuga. Item quod Pupilli, & Pupillæ non possint extrahi de treuga; & facta suprascripta citatione, & pigneratione, & relatione a Viatore prædicto contra quemcunque beneficio inuentarij munitum, & quoscunque Pupillos, seu Pupillas quamuis non sint de treuga exempti, possint postea hypothecaria actione agi contra extraneos possessores.

De Debitoribus personaliter compellendis post excussionem, ad indicationem bonorum suorum, & quomodo cedatur bonis. Cap. LXI.

ITEM quod Debitor excussione legitimè facta contra eum, qui exceptus fuerit de treuga cõmunis Veronæ, occasione debiti, vel sententiæ ad petitionem cuiuslibet Creditoris secun-

ris secundum formam Statuti antedicti positi sub rubrica de eximendis de treuga propter debitum capiatur, & compellatur personaliter comparere coram domino Potestate eius Vicario, vel alijs iudicibus, & officialibus communis Veronæ, coram quibus si omnia sua bona indicauerit, & ea creditoribus cesserit libere relaxetur. Si vero bona non indicauerit, nec cesserit intrudatur in carceribus communis Veronæ, & ibidem detineatur donec iudicauerit, & cesserit, vt dictum est. Et si postea reperiatur in indicandis suis bonis fraudem fecisse, condemnetur communi Veronæ in.xxv. libr. & in carceribus communis Veronę intrudatur. Si autem dixerit se bona aliqua non habere, nihilominus teneatur cedere bonis, quod si non fecerit, incarceretur vt supra. Item si quis bona debitoris fraudulenter occupauerit in damnum creditorum ipsa in duplum Creditoribus restituere teneatur iuxta extimationem de ipsis factam. Et insuper communi Veronę condemnetur in centum sold. Item quęlibet volens cedere bonis Creditoribus suis primo sono tubę pręmisso super Capitello mercati, occasione ipsius cessionis faciendę talis Debitor conductus ad pręconum Curtiui Palatij vbi solitę sunt fieri proclamationes extimatorum communis Veronę, & exutus pannis vsque ad camisciam brachisq; eius abano depressis det cum ipso ano nudo super dicto pręcono tribus vicibus vna incontinenti post aliam; aliter autem facta cessio ipso iure non valeat. Et quod cedentes bonis post ipsam cessionem non vtantur vestibus alicuius panni valoris vltra sex sold. pro brachio. Aliter autem ab eo qui contrafecerit liceat a Creditoribus auferre vestimenta prędicta, & in se illa retinere.

Quod exempto de treuga occasione debiti ars possit interdici. Cap. LXII.

SI quis de treuga communis Veronę exemptus fuerit propter debitum, vel occasionem debiti Iudex, vel Officialis, qui fecit eum extrahi de treuga possit, & debeat ad petitionem Creditoris eidem sic exempto interdicere artem, vel mysterium, quod & quam exercet, vel exercere solitus est, & ex quo personaliter fuerit alicui pręceptum, ne det ei auxilium, & consilium tanquam de treuga exempto, tunc ille cui fuerit personaliter pręceptum non debeat huic dare auxilium ad laborandum, nec ei laborare. Et qui eidem sic prohibitus postea auxilium dederit in dicta arte, vel aliquo alio modo cum tenuerit teneatur ad illud debitum propter quod ille de treuga fuerit exemptus, exceptis Marito, Vxore, Liberis, & Parentibus, Fratribus, & Sororibus, & suis Familiaribus, siue de familia sua.

Quod nulla persona possit se obligare alicui, vt personaliter capiatur. Cap. LXIII.

ITEM Statuimus quod nulla persona possit nec debeat se obligare, vt personaliter capiatur pro aliquo debito, vel occasione alicuius debiti, & si se obligauerit ipso iure non valeat, & non possit, nec debeat alicubi capi occasione prędicta, & si captus fuerit incontinenti dominus Potestas, eiusque Vicarius, vel alius Officialis ipsum faciat relaxari sine aliquibus ipsius capti expensis; sed expensis illius, qui ipsum capi fecisset. Et quod nullus Notarius debeat de hoc instrumentum facere. Et hoc Statutum locum habeat, siue Debitor conueniri debuerat, aut capi in Ciuitate Veronę, & eius districtu, siue alibi, ipsique Statuto per pactum renunciari non possit aliquo modo, vel ingenio. Et si renunciatum fuerit, renunciatio non valeat, nec teneat ipso iure. Quod Statutum non vendicet sibi locum inter forenses ex vtraque parte contrahentes. [Saluo quod per ipsum non pręiudicetur Statuto loquenti, de cessione bonorum, nec Statuto de fictis, & drictis, nec Statuto de expensis tassatis factis in lite, vel occasione litis.

Vt

Vt Tenute, & Commißiones finito officio committentis, vsque ad vnum mensem poßit exequi, & de ipsis tenutis recuperandis. Cap. LXIIII.

ITEM Statuimus quod si aliqua tenuta commissa fuerit per aliquem Iudicem, seu Iudicem Consulem, vel alium Officialem communis Veronę, qui eam de iure committere possit prędictam tenutam, quilibet Viator communis Veronę possit prędictam Tenutam dare, & commissionem exequi infra vnum mensem post exitum officialis, qui eam commisserit quolibet tempore feriato, & non feriato. Et illud idem intelligatur de qualibet commissione pignerandi, seu pręcipiendi; dummodo eam exequatur, & reddat infra tempora limitata per Statuta, & ordinamenta Ciuitatis Veronæ. Quę tenuta sit data quolibet tempore, etiam feriato recuperari possit, sine libelli datione, & sine aliqua petitione in scriptis reddigenda, & omni cauillatione cessante.

De Tenuta recuperanda, & quis intelligatur Actor in causa cassationis. Cap. LXV.

STATVIMVS quod si aliquis quacunque ratione, vel causa acceperit Tenutam alicuius rei quę non possideatur ab eo cuius causa fuerit accepta tenuta, ipso iure talis tenuta non valeat, nec aliquod faciat præiudicium possidenti, etiam si reclamatio facta fuerit, vel venditio per Extimatores communis Veronę, & Iudices communis Veronę, & alij Officiales, qui tenutam illam commisissent incontinenti sicut contradictor extiterit, qui dicat & alleget se tenere, & possidere rem prędictam, & tenutam fuisse in sui pręiudicium acceptam, & iuret prędicta, ipsam tenutam, & quicquid ex ea, vel ob id secutum est debeant de facto cassare, & irritare, & nullius valoris fuisse, & esse pronunciare sine aliqua scriptura inde facienda quantum est in pręiudicium contradicentis, quod si non fecerint perinde habeatur, ac si cassata fuisset de facto. Et hoc si declarauerit coram quo Iudice dicta tenuta fuerit accepta. Quod si declarare recusauerit, tunc & eo casu, quilibet Iudex communis Veronę possit eam tenutam cassare, prout supra dictum est, quamuis commissionem illius non commisserit. Si vero ille contra quem data fuerit, comparuerit contradicturus Tenutę acceptę, vel datę de iure, quia citatus ad causam non venit seu litem, prius solutis expensis, vel oblatis, & depositis pœnes vnum ex Notarijs dicti officij cassetur tenuta, Scilicet expensis Notarij, qui scripsit cartam commissionis Tenutæ, & relationis eiusdem, & Notarius qui scripsit qualiter positus erat in tenuta per Viatorem cōmunis, & expensis ipsius Viatoris, alias autem expensas minime soluere teneatur. Si vero dixerit tenutam non iure datam, eius ratio ante prædictarum expensarū restitutionem, remanente interim tenuta pœnes accipientem audiatur. Et si infra mensem tenuta recuperata non fuerit exinde Creditor qui tenutam acceperit habere & lucrari fructus debeat, pro rata temporis, & debiti quantitate. Si vero dicta Tenuta data fuerit, vel accepta nulla citatione præmissa incontinenti sicut contradictor extiterit. Iudex, vel Officialis coram quo prędicta agitata fuerit, prædictam Tenutam cassare teneatur sine aliquibus expensis, & sine aliqua scriptura inde facienda. Et si ipsam cassare incontinenti recusauerit, perinde habeatur, ac si cassata fuisset. Si vero tenuta fuerit in reali actione, lite contestata, vel quasi de fictione Statuti facta requisitione in scriptis, & reo personaliter inuento quod veniat responsurus de iure. Et si non venerit, quod dabitur tenuta contra eum de repetita, & efficietur de possessore petitor, tunc nisi veniet infra tres menses non audiatur volens ipsam possessionem, vel tenutam recuperare, nisi interim iusta causa, coram ipso Prætore venire impediretur. Et de prædictis cognoscatur quolibet tempore feriato, & non feriato, placitis, locatis & non locatis. Et si aliquis iurauerit se possidere, & non

possit

posſiderit puniatur in .x. libr. & minus inſpecta qualitate negocij, & perſonarum. Et Iudices coram quibus ventilabuntur prædicta debeant obſeruare pœna .x. librarum; & quod ille intelligatur Actor qui petierit fieri caſſationem, ſeu reuocationem Tenutæ, ſeu pignerationis. Si vero tenuta fuerit executoria ad requiſitionem Debitoris, vel Fideiuſſorum eius, dicta tenuta reuocari non debeat, niſi vellet probare ſolutionem debiti, vel aliud oſtendere propter quod dicta tenuta non fuiſſet committenda.

Qui fuerit in tenuta pro communi Veronæ de re immobili lucretur fructus, pro tempore tenute. Cap. LXVI.

ITEM Statuimus, quòd ſi aliqua reclamatio facta fuerit, per aliquam perſonam de aliquo a quo velit petere fundum, domum, terras & poſſeſsiones coram domino Poteſtate, Iudicibus Conſulibus, & officialibus communis Veronæ, & noluerit ad rationem, ſeu iudicium comparere, & tenuta data fuerit de re, quæ in requiſitione continetur, ille qui tenutam acceperit, debeat habere, & lucrari fructus, & redditus dictæ rei, elapſo menſe pro toto tempore quo ſteterit in tenuta, & poſſeſsione de aliquibus terris, domibus, fundis, & poſſeſsionibus decimis, & iuriſdictionibus, & quòd ille qui tenutam acceperit, debeat habere, & lucrari fructus & redditus dictarum poſſeſsionum pro toto tempore quo ſteterit in tenuta, & poſſeſsione pro rata temporis & quantitate debiti.

De frugibus & fructibus data Tenuta non computandis in ſortem. Cap. LXVII.

QVALITERCVNQVE data fuerit vel data ſit poſſeſsio, fructus non computetur in ſortem Creditoribus pro ea ſumma pro qua data fuerit poſſeſsio, pro rata debiti, ſi modo apparuerit per inſtrumentum, vel ſententiam vel ſolum per Teſtes eum eſſe Creditorem quos fructus Creditores lucrentur, nomine pœnæ, & intereſſe, pro quantitate debiti, & rata temporis, vt in præcedenti Statuto continetur cuius rubrica incipit, de tenuta recuperanda.

Compenſatio vltra quàm ſemel non opponatur. Cap. LXVIII.

ITEM quòd nulla perſona vltra quàm ſemel audiatur volens opponere compenſationem in aliqua quæſtione.

De commodato. Cap. LXIX.

COMMODATARIVS de omni fortuito caſu teneatur. Eo ſaluo quòd ſi animal commodatum fuerit, non teneatur commodatarius ſi eodem modo interierit, vel deterius factum fuerit, quomodo interijſſet vel deterius factum fuiſſet, ſi commodatum non foret, & idem de omni alia re commodata.

De expenſis reficiendis illi perſonæ, qui ædificauerit in ſolo alterius abſentis. Cap. LXX.

ITEM Statuimus quòd ſi aliqua perſona, vel vniuerſitas in ſolo alterius perſonæ, quæ ſteterit extra diſtrictum Veronæ inuenta fuerit aliquod ædificium conſtruxiſſe, ſeu aliquod aliud melioramentum feciſſe, ſeu cauſam habere ab illis, qui dictum ædificium, ſeu melioramentum feciſſet, aut fieri feciſſet, & veniat illa perſona cuius apparuerit eſſe ſolum petens ſolum ſuum ſibi dari, & ille qui poſsidet excipiat de expenſis per eum factis, ſeu eius auctoritates, circa ædificium, ſiue melioramentum factum in dicto ſolo, quòd

tunc

tunc dominus Poteſtas, ſiue alij Officiales communis Veronæ, coram quibus prædicta fuerint agitata compellere debeant vnamquamq; partium, ſuum dare extimatorem, qui cum electi fuerint. Et per eos prius preſtito ſacramento, quòd bona fide extimabunt ea quæ fuerint ſibi impoſita debeant extimare ædificium, ſiue melioramentum, quod in dicto ſolo per poſſidentem vel per eius auctores apparuerit factum. Et eodem modo ſolum in quo factum fuerit dictum ædificium, ſiue melioramentum debeant extimare, nulla conſideratione adhibita dicti ædificij ſeu melioramenti. Et ſi in dictis extimationibus prædicti extimatores non poterunt concordare. Tunc dominus Poteſtas, ſiue dicti alij iudices, & officiales pro tertio dare debeant aliquem bonum virum, qui ſit inſtructus, & idoneus ad prędicta. Et poſtea eum compellere prædicta extimare; & eam ſummam in qua ipſi tres, vel duo ex ipſis Extimatoribus concurrerent, debeant approbare, qua probatione facta licitum ſit domino ſoli eligere vtrum malit, an vele offerre extimationē ædificij, ſiue melioramenti. Et tunc Poſſeſſor dictum ædificium, ſiue melioramentum pro dicta extimatione, eidem Domino ſoli vendere compellatur. An vero potius vendere ſolum pro dicta extimatione facta, & tunc Poſſeſſor dictum ſolum pro dicta extimatione emere compellatur. Et ſi Dominus ſoli prædicta facere recuſaret, tunc ei ad petendum ſolum audientia denegetur. Si vero Poſſeſſor recuſaret facere vt ſupra continetur, tunc eidem dictarum expenſarum petitio, & retentio denegetur. Et ſi Dominus ſoli elegerit offerre extimationem ędificij, ſiue melioramenti poſſeſſori eiuſdem. Quod dictus Poſſeſſor regreſſum habeat de euictione, vſque ad ſummam, ſiue quantitatem dictæ eſtimationis ædificij, ſiue melioramenti, vel vſque ad verum precium, vel conuentum dictæ rei, prout Poſſeſſor elegerit contra Venditorem, ſeu Venditores ſuos, & contra alios a quibus cauſam habuiſſet de dicto ſolo, & ædificio, ſeu de ſolo tantum, vel ædificio tantum, perinde ac ſi dictum ſolum, vel ædificium, vel alterum ipſorum legitimè in iudicio ordinario ſibi euicta fuiſſet. Si vero Dominus elegerit vendere dictum ſolum facta extimatione prædicta eodem modo, ſiue eo caſu Poſſeſſor ipſius regreſſum habeat, de euictione vſque ad dictam extimationem de ſolo factam, vel vſque ad verum precium, vel conuentum dicti ſoli, ſiue terræ, prout idem Poſſeſſor elegerit contra venditorem ſuum, ſiue contra illos a quibus cauſam habuiſſet pro rata eius; quod ſoluerit Domino ſoli pro extimatione ipſius ſoli, ac ſi ipſum in iudicio ordinario ſibi legitimæ fuiſſet euictum. Et de prædictis præfatis poſſeſſoribus ſoli, ſiue ædificij, aut melioramenti contra Venditores ſuos, ſeu contra illos a quibus cauſam habuiſſet, & contra bona ſua, ſeu quæ ipſorum fuiſſent, & contra ipſorum Poſſeſſores ſummariè iuſtitia, & eius reddatur, & fiat ſine libelli datione, litis conteſtatione, & ſine ſtrepitu, & ſine figura iudicij, nulla iuris ſolemnitate ſeruata.

Ex quo tempore intelligatur quis viam habere per alienum fundum. Cap. LXXI.

QVI per alienum fundum quiete, & ſine contradictione Domino ſciente, vel eius Laboratore, & non contradicente per.xl.fuerit annos, ſi aliunde viam non habet, per quam poſſit commodè ire intelligatur ipſum habere inde viam eo ordine quo vſus fuerit. Et ſi quis ire poteſt ad poſſeſsiones quas tenet, vel ad aquam hauriendam per ſtratam publicam, vel vicinalem, non poſſit, nec debeat ire per alienas poſſeſsiones, vel domos pęna.lx.ſoldo.pro quaque vice.

Quod proximus Vicinus viam vendere compellatur ei, qui non habuerit. Cap. LXXII.

PROXIMVS vicinus, vel vicini poſſint cogi, & compellantur viam vendere ei qui non habuerit viam eundi ad ſuum fundum ad eius petitionem vnde melius & vtilius Iudici ſuper prædictis cognoſcenti videbitur expedire, ſecundum quod per duos communes amicos extimabitur, qui ſi ſe concordare non poterunt tertius per ipſum Iudicem adiungatur.

De damnis domorum denunciandis Domino per inhabitantes. Cap. LXXIII.

HABITANTES in domibus alienis, denunciare teneantur Dominis pro quibus habitant, eo die, vel sequenti, si quid noui, aut damni fieret, ab alio in ipsis domibus absque licentia Domini ipsius domus; alioquin teneatur ipsis Dominis ad interesse suum, si quod incurrissent, propter omissam denunciationem, vel propterea, quod ignorassent ipsam nouitatem, vel damnum datum.

De terris Domino demonstrandis per Laboratores earum. Cap. LXXIIII.

TENENTES, seu laborantes alienas terras, seu possessiones ad fictum, vel drictum, vel alio quocunque modo ab aliqua persona Collegio, vel vniuersitate, siue eorum hæredes, vel successores, teneantur designare Dominis, vel eorum nuncijs ad oculum quãdocunq; fuerit ab eis requisitum ipsas terras, & possessiones cum omnibus earum cohærentijs. Et si celauerint aliquam terram seu possessionem partemuè eius, & eam non designauerint, puniantur in amissióne omnis iuris, quod haberent in ea terra, seu possessione celata, & non designata, si Dominus voluerit, & insuper condẽnentur in.xxv.libr.denar. communi Veronæ, & minus arbitrio Domini Potestatis, & totius Curię, vel maioris partis & nihilominus designare teneantur, sub eadem pœna totiens quotiens exigenda fuerit.

De interpretatione verborum in instrumentis locationum, seu contractuum emphiteoticorum. Cap. LXXV.

AD declarationem & omnem dubitationem remouendam verborum in locationibus iam factis, & faciendis comprehensorum. Statuimus quod si in instrumento locationis, siue emphitheosis contineantur verba ista. Ad bene laborandum, studendum, & ad meliorandum, & non peiorandum, ex virtute ipsorum verborum teneatur Rusticus, siue Conductor allotare terras aratorias, oliuas, & vineas omni tertio anno, & arare, & zapare, & vineas benè lignamare, singulis annis tot vicibus, quot expediens & conueniens videbitur, quod si non fecerit pro prima vice qua denunciatus fuerit, puniatur in centum soldo. pro secunda in totidem, pro tertia in totidem, & pro quarta cadat ipso iure ab omni suo iure. Et vltra condemnetur in quolibet casuum prędictorum in damno, & interesse Locatori, & dominus Potestas, & quilibet alius Officialis ad requisitionem Domini, vel illius a quo teneret, teneatur prædictos sine aliqua quæstione de ipsis terris, & possessionibus expellere.

De eo qui vendiderit, vel promissionem fecerit de vendendo, quod præcise compellatur rem ipsam tradere si facultatem illius habeat. Cap. LXXVI.

SI aliqua persona vendiderit, locauerit, vel permutauerit, vel promissionem fecerit de vendendo, locando, vel permutando, alicui, aliquam domum vel terram, possessionem, vel rem, seu iura, & facultatem habeat tradendi, præcise condemnetur, & compellatur ipsam rem, domum terram, vel possessionem, vel iura tradere seu vendere, locare, vel permutare, & manu militari si opus fuerit res ab ipso auferatur, nec liberetur præstando, seu præstare volendo interesse. Et si Venditor, Locator, Permutator, vel Promissor, alicuius contractus supradictorum, vel eius hæredes scienter fecerit, quo minus habeat facultatem tradendi illud, quod venditum, locatum, permutatum, vel promissum fuerit vt supra, tunc taxatione præmissa a Iudice deferatur Emptori, Conductori, & alteri permutatori, seu stipulatori, vel eius hæredi, iuramentum in litem, & quanti iurauerit sua interesse, postea

ea sibi condemnetur Venditor, vel promissor, aut eius hæredes, & vltra condemnentur dem in quarto pluri verę extimationis rei alienatæ, vel promisse.

e eo, qui in possessione rei alienatæ permanserit, & qualiter ipse alienationes debeant in arengo publicari. Cap. LXXVII.

T quorundam fraudibus malignantium obuietur. Statuimus quod si aliqua persona de Ciuitate, vel districtu Veronę donationem, aut venditionem, seu alienationem aliam fecerit in filios, vel nepotes, vel alias personas suorum bonorum vel partis, aut rei ngularis, & manifeste Donator, Venditor, seu Alienator, in possessione remanserit rei ienatę, ipsa alienatio ipso iure non pręiudicet, postea contrahentibus cum eodem, nisi sa donatio venditio, vel alienatio in concione communis Veronę fuerit publicata infra ensem, vel postea quandocunque, ante secundam alienationem, seu contractum, & ex nc dicta donatio, & venditio, siue alienatio præiudicet, post ipsam publicationem ontrahentibus.

De emancipatonibus in arengo publicandis. Cap. LXXVIII.

TEM Statuimus, quod omnes Emancipationes de cętero faciendę legantur in Arengo communis Veronæ, infra.xv. dies, vel saltem in prima concione quam fieri contingerit ost ipsam emancipationem, quod si factum non fuerit ipso iure non valeat; & quod nul Emancipatio facta pręiudicet communi Veronæ, nec singularibus personis, nisi Filij, Nepotes seorsum a Patre, vel Auo habitent.

De alimentis præstandis Patri, vel Matri præcise. Cap. LXXIX.

ITEM Statuimus, quod dominus Potestas, eiusque Vicarius, & Iudices & cęteri Iudices & Officiales communis Veronæ, sine Libelli datione, vel aliqua ratione inscriptis reddigenda omni die feriato, & non feriato, etiam placitis, locatis quolibet loco incontinenti teneatur pręcisę quamlibet personam habentem patrem, vel matrem compellere ad pręstanda alimenta suo patri, vel matri, & alijs ascendentibus condecenter secundum suarum facultatum possibilitatem, nisi Pater, & Mater, vel alius Ascendens tantas haberent facultates, vnde se allerent. Et eodem modo, ac iure pręstare compellantur parentes alimenta filijs, & alijs descendentibus suis nisi ipsi tantas haberent facultates, vel artem, seu mysterium vnde se allere possent, dumtamen valitudine tali non detineantur, cuius occasione arte, vel mysterio suo vti non possent.

Quod nulla persona possit spoliari, vel remoueri de possessione, quam habet, nisi ea prius conuicta in iudicio ordinario. Cap. LXXX.

ITEM Statuimus quòd nulla persona possit, vel debeat spoliari, aut remoueri, de possessione, vel quasi alicuius rei, quam habet, & possidet, vel quasi per dominum Potestatem, vel Vicarium, vel alios Iudices Potestatis, seu alios Officiales communis Veronę, ad petitionem alicuius personæ communis Collegij, Capituli, vel Vniuersitatis, nec per ipsam personam commune Collegium, Capitulum, vel Vniuersitatem, nisi primo dicta persona tenens, & possidens, vel quasi in iudicio ordinario coram dicto domino Potestate, vel officialibus antedictis conuicta fuerit. Immo dominus Potestas, & cæteri Officiales prędicti teneantur & debeant vinculo sacramenti quamlibet personam possidentem, vel quasi manutenere, & defendere aliquo Statuto in contrarium loquente non obstante. Non

obstantibus etiam aliquibus priuilegijs factis vel faciendis. Et quod in omnibus priuilegijs factis, & faciendis intelligantur illa verba. SALVO IVRE OMNIVM PERSONARVM IN PROPRIETATE POSSESSIONE, VEL QVASI In quolibet capitulo, & puncto in ipsis priuilegijs, vel cõcessionibus posito, licet ipsa verba in eis posita non fuerint. Et si aliqua persona spoliata sit, vel fuerit possessione rei, vel quasi quam antea detinebat, vel quasi prætextu alicuius priuilegij, vel concessionis, vel alia ratione, ipsa prius in iudicio ordinario non conuicta, vt superius dictum est. Dominus Potestas vinculo sacramenti, & similiter officiales prædicti teneantur, & debeant ipsam personam spoliatam, vel eius hæredes sine aliqua scriptura, & nulla iuris solemnitate seruata in possessione, vel quasi inducere rei qua fuerit spoliata incontinenti, cum fuerint requisiti aliquo cursu temporis non obstante, & ipsam inductam defendere teneatur.

HAEC SVNT STATVTA SVCCESSIONVM.

Possessio quam Defunctus habeat tempore mortis coniunctim transeat in hæredes. Cap. LXXXI.

POSSESSIO bonorum defunctæ Personæ, quam habebat tempore mortis Coniunctim transeat ad hæredes. Siue ex testamento, siue sine testamento succedentes secundum ordinem successionis ipso iure, etiam si a defuncto non fuerit apprehensa, non obstante quod aliquis sua propria auctoritate, post mortem dictæ Personæ defunctæ, occupasset, seu ingressus fuisset ipsam possessionem.

Quod prima causa successionis Parentum sit Liberorum masculorum per lineam masculinam descendentium pro conseruatione agnationis, & pro quibus quotis fiat inter masculos fœminasque diuisio. Cap. LXXXII.

ET in successionibus Parentum, quæ liberis deferuntur omnis quærimonia conquiescat, & bona Parentum in Filios masculos, & cæteros per lineam masculinam descendentes conseruentur, pro conseruandis domibus, & oneribus communis Veronæ substinendis. Statuimus, quod extantibus Filijs, vel Nepotibus, vel deinceps Masculis per lineam masculinam descendentibus filiæ, vel nepotes, vel deinceps fœminæ per vtranque lineam descendentes, vel nepotes, vel deinceps masculi per lineam fœmininam descendentes non succedant Patri, Matri, Auo, Auie, nec alijs per vtranque lineam ascendentibus, si modo dictæ filiæ neptes. & aliæ descendentes personæ dotatæ fuerint ab aliquo ex parentibus antedictis, de quibus dotibus contente sint, & idem in nepotibus, & cæteris per lineam fœmininam descendentibus obseruetur. Si eorum matres, vel auie, vel cætere personæ ascendentes dotate fuerint ab aliquo ex parentibus antedictis, vel præsummantur fuisse dotate ex forma capituli sequentis.

De eodem pro ingressis Monasterium. Cap. LXXXIII.

ITEM quòd si filia, vel neptis, vel alia mulier per vtranq; lineam descendens ingrediatur siue ingressa fuerit monasterium, & professa, vel steterit tanto tempore in monasterio quòd præsumatur de iure professa, non admittatur ad hæreditatem parentum prædictorum, filijs vel alijs proximiæ supradictis extantibus. Et illud idem, quod dictum est, in filiabus, & cæteris personis monasterium ingredientibus intelligatur in filijs & nepotibus, & dein-

& deinceps per vtranque lineam descendentibus, qui monasterium ingressi fuerint, & professi, vel tanto tempore in monasterio steterint, quod præsummatur de iure professi.

De eodem pro legatis fœminarum. *Cap. LXXXIIII.*

ITEM quòd si aliquis ex parentibus antedictis extantibus eius filijs nepotibus, vel deinceps masculis pro lineam masculinam descendentibus legauerit pecuniam, vel aliquas res, seu aliquod, quouismodo in testamento, codicillis, vel alia vltima voluntate relinquerit filiæ, vel alijs fœminis, per vtranque lineam descendentibus, vel nepotibus ex filia, vel cæteris alijs per lineam fœmininam descendentibus, filia, & aliæ descendentes fœminę per vtranque lineam & nepotes ex filia, vel alij descendentes ex alijs descendentibus per lineam fœmininam contentæ sint dicto legato, vel relicto quantum ad hæreditatem illius, qui legatum, vel fideicommissum reliquerit. Et quòd ad hæreditatem illius nullatenus admittatur, etiam si non forent institutæ, siue verbo institutionis honoratæ. Saluo eo quòd ex testamento, vel alia vltima voluntate filiæ, & aliæ supradictæ personæ càpere possit, sicut filij & nepotes & alij per lineam masculinam descendentes, prout supradictis eorum, & earum parentibus placuerit eis relinquere.

De eodem pro quotis. *Cap. LXXXV.*

ITEM quòd si Pater, vel Mater, vel alij per vtranq; lineam ascendentes decesserint nullo condito testamento, aut alia vltima volũtate, & nullo legato, vel fideicommisso relicto filiabus, vel alijs descentibus ex filiabus, & ipsis non dotatis ab aliquo ex prædictis, tunc diuisio bonorum, & hæreditatis prædictorum parentum fiat modo & forma infrascriptis, videlicet. Quod si fuerit vnus Frater, & vna Soror, quod Frater habeat tres partes, & Soror quartam partem prædictorum bonorum; si vero fuerit vnus Frater, & duæ Sorores, Frater habeat duas partes, & dictæ Sorores tertiam partem. Si vero fuerit vnus Frater & tres Sorores vel abinde supra, Frater habeat medietatem, & dictæ Sorores aliam medietatem. Si vero fuerint duo Fratres, vel abinde supra quotcunq; sint Sorores quilibet Frater habeat duplum eius, quod habebit quælibet Sororum prædictarum. Ita quòd in partibus supradictis ad hæreditatem prædictorum ascendentium admittantur in stirpes, vel in capita, ac si dictæ partes eisdem de iure communi deberentur. Et illud idem intelligatur in quibuscunque personis per lineam fœmininam descendentibus. Et quòd hoc Statutum locum habeat in præteritis, præsentibus & futuris negocijs, quæ non sint sententia transactione, diuisione, vel alia amicabili compositione sopita.

De successione Matris, & transuersalium, tàm Agnatorum, quàm Cognatorum. *Cap. LXXXVI.*

SVCCESSIONI masculinæ fauere volentes, quæ prosapies, & familiarum nomen conseruat. Statuimus quòd Matre, & Agnatis simul masculis, & fœminis de iure communi defuncto ab intestato succedentibus, tunc mater ipsa, & agnatæ fœminæ, & quælibet ex ipsis & præmortuarum agnatarum filij succedant in tertia tantum parte eius, quam habitura, vel habituri essent ab intestato, & masculi agnati vnus, vel plures succedant in reliquo toto bonorum & hæreditatis. Saluo in omnibus prædicto iure successionis in stirpem, vel in capita.

De successione matris sole, vel simul cum agnatis fœminis tantum. *Ca. LXXXVII.*

MATRE vero, vel sola, vel simul cum agnatis tantum fœminis vna, vel pluribus, vel & cum præmortuarum agnatarum filijs, de iure communi defuncto succedente, vel succedentibus extantibus Agnatis masculis, vsque ad tertium gradum inclusiue de iure

 canonico,

canonico, tunc mater ipsa, & quilibet ex dictis agnatis, vel præmortuarum agnatarum filij succedat, & succedant defuncto in tertia tantum parte eius, quam quælibet ipsarum, vel agnatarum filij habitura, vel habituri essent ab intestato. Saluo iure successionis in stirpem, vel in capita masculis agnatis prædictis, siue vno, siue pluribus succedentibus in reliquo toto bonorum hæreditatis. Salua inter dictos agnatos masculos gradus prærogatiua; & nulla habita differentia coniunctionis ex vtroque, vel ex altero tantum.

De successione transuersalium Agnatarum vtriusq; sexus.
Cap. LXXXVIII.

DESCENDENTIBVS vero, & ascendentibus ipsi Defuncto non extantibus, sed agnatis tantum, tunc si Fœminæ agnatæ cum Masculis agnatis, simul de iure communi succederent, dictæ Agnatæ fœminæ, siue vna, siue plures, vel & præmortuarum Agnatarum filij habeant de bonis, & de hęreditate Defuncti tertiam tantum partem eius, quam habiturę, vel habituri esset ab intestato, reliquo toto bonorum, & hęreditatis remanente ipsis Agnatis masculis siue vno, siue pluribus. Saluo inter prędictos iure successionis in stirpem, vel in capita.

De successione transuersalium Agnatarum fœminarum.
Cap. LXXXIX.

SI vero Agnatæ fœminæ sole, siue vna, siue plures, vel & præmortuarum Agnatarum filij de iure communi defuncto succederent, tunc extantibus agnatis masculis, vsque ad tertium gradum inclusiuè de iure canonico ipsa, vel ipsę Agnatę fœminæ, & quęlibet ipsarum, & præmortuarum filij succedant in tertia tantum parte eius, quam quælibet ipsarum, & præmortuarum filij habitura, vel habituri essent ab intestato; saluo iure successionis in stirpem, vel in capita. Et Agnati prędicti vnus, vel plures succedant in reliquo toto bonorum, & hęreditatis. Salua inter ipsos agnatos gradus pręrogatiua, & nulla habita differentia coniunctionis ex vtroque, vel ex altero tantum.

De successione transuersalium Agnatorum, & Cognatorum simul.
Cap. XC.

NVLLIS vero Descendentibus & Ascendentibus Defuncto extantibus. Sed agnatis & cognatis, qui simul de iure communi Defuncto succederent, tunc cognati ipsi si dicti Agnati masculi erunt, quotquot sint Cognati, vel Agnati, succedant in tertia parte tantum eius, quam dicti Cognati habituri essent ab intestato, reliquo toto bonorum, & hęreditatis remanente dictis Agnatis masculis. Saluo inter prędictos iure successionis in stirpem, vel in capita.

De successione transuersalium Cognatorum. Cap. XCI.

SI vero Cognati soli de iure communi ad successionem Defuncti vocarentur Agnatis masculis, vsque ad tertium gradum inclusiue de iure canonico extantibus, tunc ipsi Cognati vnus vel plures, succedant in tertia tantum parte eius, quam habituri essent ab intestato, & reliquum totum bonorum hęreditatis deueniat ad dictos Agnatos masculos vnũ vel plures. Saluo inter ipsos Agnatos gradus prorogatiua, & nulla habita differentia coniunctionis ex vtroque, vel ex altero tantum. Et omnia & singula supradicta vendicent sibi locum etiam in Pupillis.

De

De possessionibus, quæ teneantur ad liuellum, seu fictum per non habentes Filios, vel Nepotes, quòd in proximiorem deueniant attinentem. Cap. XCII.

SI aliqua persona aliquam habeat possessionem ad liuellum, seu fictum, de qua tenetur dare alicui personæ Ecclesiasticæ, Capitulo, vel Collegio, liuellum, vel fictum, vel aliā prçstationem, & ipsa decesserit ab intestato sine liberis, & nepotibus ex ea descendentibus quod successio, & ius illius liuelli, & ficti, vel alterius prçstationis libere, & liberaliter deueniat in proximiorem attinentem, sicut deueniret in filios, non obstante aliquo pacto in contrarium facto, quod iudicari debet extortum, & illicitum, nec aliqua consuetudine quç potius corruptella iudicanda est in contrarium introducta.

HAEC SVNT STATVTA. DOTIVM.

Mulier maritata si per x. annos steterit, quod non petierit se dotari, dotata præsummatur. Cap. XCIII.

ITEM: Statuimus quod si aliqua Mulier fuerit maritata: & per decem annos steterit quod non petierit in iudicio, vel extra se dotari a Patre, vel a Fratribus, vel ab aliȷs, qui eam dotare tenerentur, prçsummatur ipsam dotatam fuisse, & amplius non possit petere se dotari debere, nec eius hçredes, vel partem successionis ab eis, nec ab hçredibus eorum, qui eam tenerentur dotare, nisi ostenderit se dotatam non fuisse.

De fructibus & redditibus parcipiendis per Maritos de bonis, & rebus Vxorum. Cap. XCIIII.

SVBVENIRE volentes substinentibus onera matrimonȷ. Statuimus quod fructus redditus, & obuentiones bonorum, & rerum mulierum non habentium dotes, parcipiantur per Maritos ipsarum, vel Soceros sustinentes onera matrimonȷ, perinde, ac si fuissent in dotem datæ; & quod bona ipsa, & res prçsumantur: & intelligantur data esse in dotem dicto eius Marito, pro oneribus matrimonȷ substinendis. Si vero Mulieres habeāt dotem & extra dotem habeant alias res, & bona quorum fructus, & redditus veniant in domum mariti, vel soceri sustinentis onera prçdicta, ipse Maritus, vel Socer, dictos fructus, vel redditus habeat, & percipiat pro rata temporis constantis matrimonȷ, perinde ac si dictæ res fuissent in dotem datæ quantum est solum ad ipsorum fructuum perceptionem.

Quod de dote Vxoris prædefunctæ Maritus lucretur dimidiam communibus liberis non extantibus. Cap. XCV.

ITEM Statuimus, quod si mulier dotata de cętero in matrimonio decesserit sine liberis ex dicto suo Marito, maritus ipse lucretur medietatem dotis prædictæ: quam dicta Mulier de iure dotare potuerit, & aliam medietatem restituere teneatur cui de iure fuerit restituenda, & idem intelligatur in dote promissa Mulieris traductæ. Si vero Maritus prçdecesserit Mulierem liberis communibus similiter non extantibus quòd mulier integram dotem percipiat, & nil vltra dotem hçredes Mariti restituere teneantur, exceptis annullis cum quibus dicta mulier fuerit guadiata si extabunt, si non extabunt eorum valorem, pactis aliquibus dotalibus in contrarium factis non obstantibus. Saluo quòd per prædicta nullum fiat prçiudicium, quin Maritus, & Vxor ex testamento, vel alia vltima voluntate sibi adinuicem relinquere possint.

G 4 De

De emolumentis dotalibus. *Cap. XCVI.*

ITEM Statuimus quòd emolumenta dotis, tam dandæ, quàm restituendæ, taxari debeant per quemlibet Iusdicentem in ratione sex pro centenario.

De bonis de quibus Mulieres sunt in tenuta pro dote, & donatione propter nuptias extimandis ad petitionem creditorum, & qualiter possit ipsis mulieribus satisfieri. *Cap. XCVII.*

ITEM quòd mulieres, quæ sunt vel fuerunt in possessione bonorum Mariti viuentis vel Mortui pro dote & donatione propter nuptias, & pro expensis legitimè factis pro ipsa dote, & donatione propter nuptias recuperanda, & defendenda ad postulationem Creditorum teneantur, & debeant esse contentæ habere de bonis Mariti sui, tantum quantum habere debent pro ipsa dote tantum, & expensis prædictis secundum existimationem faciendam per duos communes amicos eligendos vnum, ab ipsa Muliere, & alterum a Creditore, & si non essent in concordio, tunc per Extimatores communis, vel alios Iudices domini Potestatis, vel communis Veronæ ad hoc requisitos detur tertius, residuum vero dictorum bonorum Creditoribus relinquatur, vel si Creditores offerre, & soluere vellent dictam dotem in casu mortis Mariti, & expensas, dictæ Mulieres teneantur ab ea bona dictis Creditoribus relinquere expedita, & prædicti officiales communis Veronæ ad postulationem Creditoris, vel Creditorum teneantur prædicta facere, & executioni mandare quolibet die feriato, & non feriato, placitis, locatis, & non locatis, sine libelli datione, sine aliqua scriptura facienda, & nulla iuris solemnitate seruata, & quidem infra vnum mensem vinculo sacramenti, & sub pœna.c.sold.pro quolibet & qualibet vice.

Quomodo cincionii, siue excussiones pro dote fieri debeant & publicari. *Cap. XCVIII.*

ITEM Statuimus, quòd quælibet Mulier, quæ de cætero voluerit constante matrimonio facere cincionem, siue excusionem occasione dotis, & donationis de bonis sibi obligatis occasionibus prædictis, facere debeat coram domino Potestate, eiusque Vicario, aut alio Iudice, vel Consule communis Veronæ, & petitione redacta in scriptis coram illo, & probatione facta per testes tantum, quòd locus est exactioni dotis, & lata sententia super hoc, & tenuta apprehensa pro ipsa sententia, dicta Mulier scribi faciat nomen suum, & Mariti, diem, & millesimum, & quantitatem cincionij, siue excusionis, & nomen Notarij, qui illud scripserit per Notarium concionum. Et postea in concione sequenti communis Veronæ legatur; aliter autem facta non valeant, nec teneant ipso iure, nec præiudicet communi Veronæ, nec alicui personæ, & quòd omnia bona mobilia, quæ reperirentur scripta in instrumento apprehensionis tenutæ cincionij, vel solutionis existimentur & computentur in dotis solutione; & quòd de vna dote fieri non possit cincionium nisi semel vsq; ad completam dotis solutionem. Sed si Mulier steterit cum Marito ad victum vestitũ & letũ; ei non prosit cincionium contra Creditores ex causis mercationum, vel de drictis, & fictis.

Quod nulla Mulier constante Matrimonio possit alienare sine trium Agnatorum, vel Cognatorum præsentia. *Cap. XCIX.*

ITEM Statuimus quòd nulla Mulier possit, nec debeat constante matrimonio, facere donationem inter viuos alicui personæ de suis bonis, absque præsentia trium eius Agnatorum

torum proximiorum masculorum maiorum.xxv.annis, vel ipsis, aut aliquibus eorum non extantibus, tunc in præsentia trium eius Cognatorum Proximiorum masculorum maiorum, vt supra. Ita quòd numerus agnatorum suppleri possit per cognatos. Et si contrafecerit ipso iure non valeat donatio, nec teneat, nec præiudicet alicui succedenti dictæ Mulieri. Et dicta donatio taliter facta sit cassa irrita, & nullius valoris. Idem intelligatur in venditione, & in quacunque alia alienatione, nisi ex legitima causa, & in quocunque prædictorum casuum, præter quàm donationis si dicti attinentes recusauerint velle interesse, vel si non extarent, quòd tunc dominus Potestas teneatur & debeat mittere tres Homines Ciues Veronæ perfectæ ætatis, qui superesse debeant ad videndum & examinandum, vtrũ venditio, vel alienatio fiat vi, necne, an vero ex necessitate necne.

De Minoribus quod alienare non possint sine trium Agnatorum, vel Cognatorum præsentia, & Decreto Iudicis. *Cap. C.*

AETATIS facilitati consulentes. Statuimus quòd Minores viginti annis sui iuris puberes vtriusque sexus, non possint, nec valeant aliquo modo alienare, nec distrahere inter viuos bona sua immobilia, iura, & actiones, nec liberare.q. eorum Tutores, Curatores, negociorum Gestores, & alios Administratores eorum quoscunque, nec se obligare, nec distrahere, vltra summam libr. centum paruorum, nisi præsente domino Potestate Veronæ, vel vno ex Iudicibus consulibus communis Veronæ, & in præsentia trium proximiorum Agnatorum extantium. Et si non extarent in præsentia trium Cognatorum proximiorum possit tamen suppleri numerus Agnatorum si non esset ad plenum per Cognatos, qui extarent, & econtra. Et his omnibus deficientibus seu recusantibus in pręsentia trium bonorum Ciuium Veronę, dandorum, & eligendorum per dominum Potestatem Veronæ, vel vnum ex Consulibus communis Veronæ, coram quo debeat ipse actus fieri. Qui omnes Agnati, vel Cognati, vel ciues apponendi, & eligendi sint & esse debeant maiores. xxv.annis, & cognoscentes dictum Minorem, qui debeant bene videre vtrum contractus, vel distractus sit necessarius, vel vtilis; & fiat sponte per ipsum Minorem an coactum, vel fraudulenter inductum dolosè, seu re ipsa. Quod si cognouerint.s. contractum, vel distractum ipsum fieri per metum fraudem re ipsa, vel dolum, & cohertione, aut non esse necessarium, vel vtilem, tunc illud significet domino Potestati, vel Iudici consuli coram quo fiet ipse contractus vel distractus; aliter autem etiam si Minor iurasset obseruare dictum contractum, vel distractum, ipse contractus, vel distractus non valeat, nec teneat ipso iure, sed pręsumatur dolosè in fraudem, & per metum celebratus & iuramentum vitiosè extortum. Et si prędicta solemnitas obseruata fuerit, contractus, vel distractus valeat & teneat irreuocabiliter, nec rescindi possit ratione minoris ętatis, nec aliqua alia ratione, vel causa, & præsens Statutum non habeat locum in liuellis, & in contractibus emphiteotis renouandis.

HAEC SVNT STATVTA ADVOCATORVM, ET CONS. SAPIENTIS, ET APPELLATIONVM.

De Aduccatis compellendis vt causis intersint. *Cap. CI.*

ADVOCATVS quilibet de matricula. Statuimus quod compelli possit per dominum Potestatem, & Iudices communis Veronæ, & alios Officiales, pręstare patrocinium, pro quolibet petente eius aduocationem, nisi iusta causa a lege concessa se excusauerit. Et si recusauerit patrocinium pręstare, quod priuetur ab Aduocationibus, & consilijs quęstionum per vnum annum. Et si quis cuiuscunque conditionis, & gradus existat dixerit aliqua iniuriosa verba, vel pro eo dictum fuerit alicui Aduocato, quòd non pręstet auxilium, vel patrocinium alicui personę, puniatur in libr.xxv. Veronensium.

De

De patrocinio præstando per quemlibet Aduocatum contra alium Aduocatum.
Cap. CII.

ITEM, quòd si aliquis de Ciuitate Veronæ, vel Districtu habuerit aliquam quęstionem cum aliquo Aduocato, vel aliqua persona Ciuitatis Veronæ, vel forensi, quilibet Aduocatus qui fuerit requisitus per illum, qui habet quæstionem cum Aduocato, vel eius Procuratore teneatur eidem patrocinium præstare, non expectato præcepto domini Potestatis, vel alicuius Iudicis; & qui contrafecerit puniatur in.x. libr. Et nihilominus patrocinium præstare teneatur. Et illæ cui patrocinium fuerit denegatum, teneutur & debeat infra triduum a denegatione denunciare denegantem domino Potestati, vel Iudici maleficiorum, banno centum soldorum.

Quod vltra vnum Aduocatum quis habere non possit. *Cap. CIII.*

ITEM Statuimus quòd Litigantes habere non posśint, nisi vnum Aduocatũ pro quoqȝ in tota causa principali, & primæ appellationis, quem Litigantes sacramento teneantur coram Iudicentibus dicere, & nominatim declarare cum nominibus etiam aliorum omnium, qui sibi consulerint in quęstionibus vertentibus inter ipsos Litigantes, cum ab aduersa parte fuerit requisitus, & ipsorum Aduocatorum nomina apud acta scribi faciant tempore porrectionis sui libelli & contestationis litis verę, vel dictæ. In causa vero secundæ appellationis in tertia instantia, posśint habere vnum Aduocatum tantum pro parte, de his qui remanserint in Collegio Aduocatorum vltra Consultores, quibus causa commissa fuerit, in quorum numero Aduocatorum etiam interueniri posśint, illi qui consuluissent in causa principali primę appellationis, declarando tamen quod Pars succumbens propter interuentionem primorum consultorum maioribus non grauetur expensis.

De salario Aduocatorum, & quod nullus posśit aduocare, nec consulere nisi matriculatus, & tunc compelli posśit aduocare.
Cap. CIIII.

ITEM Statuimus quòd Aduocati accipere posśint pro suo salario aduocationis, de quęstione.xx.libr.aut eius valoris, vel abinde inferius. xl. soldo. pro tota causa, abinde vero superius vsque ad.l. libr. quattuor libr. a.l. vero libr. vsque ad centum libr. libr. sex a centum vero libr. vsque ad quingentas libr.x. libr. a quingentis vero libr. supra cuiuscunqȝ quantitatis vel valoris sit.xx. libr. & in quolibet prædictorum casuum Iudex, seu Officialis, coram quo quęstio agitabitur, non posśit etiam de partium voluntate dictum salarium, & dictas quantitates salariorum augere vel minuere, & quod pro ipsorum Aduocatorum patrocinio pręstito fiant commisśiones reales, & personales, quolibet die, etiam tempore feriato & non feriato, placitis, locatis, & non locatis contra, eorum Clientulos in dicta solutione cessantes. Item quod nullus posśit aduocare nec consulere in quæstionibus, nisi fuerit in matricula Aduocatorum scriptus & approbatus. Et qui contrafecerit puniatur, pro quolibet & qualibet vice in.lx.soldis.

Committi non posśit aliqua Quæstio alicui Iurisperito, qui non sit de Collegio, nec similiter Iusdicenti, nec forensi. *Cap. CV.*

ITEM Statuimus quòd nulli Iurisperito terrigenę, vel forensi, qui non sit de Collegio Aduocatorum Veronę, & scriptum in ipsorum matricula, & qui non sit pręsens in ciuitate Veronę, & stet, & habitet in ipsa ciuitate cum eius massaricia & familia, posśit committi aliqua quęstio, seu consilium dandum super aliqua quęstione, nec ad taxandum expensas.

pensas. Et si aliter factum fuerit ipso iure non valeat. Item nullus Iurisperitus ciuitatis Veronę possit eligi in Iudicem ad aliquod tribunal, vel officium communis Veronę, nisi scriptus fuerit in ipsa Matricula, & si eligeretur, electio non valeat. Et quod aliquibus Iudicibus ad iura reddenda deputatis, non possint, nec debeant committi aliqua consilia, etiã si in matricula iurisconsultorum scripti forent. Quod si contrafactum fuerit, committens, & recipiens in.xxv.libr. Veronensibus condemnetur. Et quod exinde secutum fuerit ipso iure non valeat. Item quod nulli iurispetito, qui non sit natione de Verona vel Veronensi, aliqua causa, seu consilium habendum, super aliqua causa principali, vel incidenti committatur vel committi possit, & qui non steterit Veronæ, vel in Veronensi, & subierit, seu substinuerit onera ciuitatis Veronę, tanquam ciuis per decem annos.

Quod nulla causa committatur alicui forensi, de cuius ciuitate fuerit aliquis ipsius causæ Aduocatus. Cap. CVI.

ITEM si contigerit quod aliquis Forensis Iurisperitus foret Aduocatus in aliqua causa, seu quęstione. Statuimus quod illa causa, siue quęstio committi non possit ad consulendum alicui Iurisconsulto, qui fuerit eiusdem ciuitatis vel districtus, de qua fuerit Aduocatus eiusdem quęstionis. Et si aliquis contrafecerit, tam committens, quam recipiens ipsum consilium, puniatur in centum soldo. Veronen. pro quolibet & qualibet vice. Et quicquid ex ipsa commissione subsecutum fuerit, ipso iure non valeat. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & huic Statuto renunciari non possit, nec possit etiam mutari per Consilium.

De habendo consilio in qualibet quæstione, cum fuerit a partibus requisitum, & de modo committendi quæstiones, & consilio sequendo. Cap. CVII.

EX forma etiam partis captę in Consilio Rogatorum, & litterarum Ducalium, super illa datarum quarto mensis Decembris. Indictione octaua. M. cccc. xxix.

Statuimus quod omnes Causę, seu quęstiones ciuiles, a.x. libr. supra, in quibus ferenda sit diffinitiua sententia, vel vim diffinitiuę habens cum fuerit a partibus requisitum, vel altera earum, debeant committi per dominum Potestatem, Vicarium, & Iudices, ac Iudices Consules communis Veronę consilio Iurisperiti, de Collegio Aduocatorum Veronę, in quibus quidem committendis, nullum possint dare partes suspectum, sed dare teneantur suos confidentes, cum fuerint per iudices, vel partes requisiti, notandos incontinenti per notis causę in actis suis, & tot confidentes dare teneantur, quod in vnum concurrant, cui causa committi debeat, vel saltem ad minus tres confidentes dare teneantur pro quaq; partium. Et si concurrerent in plures, quod vnus eligatur ad sortem, cui causa committatur. Et si non concurrerent, quod eligatur singulus per quamlibet partem, de confidentibus amborum partium, de quibus duobus vnus eligatur per sortem, & ei causa cõmittatur. Quod si aliqua partium peremptorie citata vel requisita, quod suos det confidentes, fuerit contumax, siue eos dare recusauerit. Tunc dominus Potestas, & quilibet alius Iudex ipsam quęstionem vni ex confidentibus alterius partis committere possit, & debeat, dummodo non committatur alicui de ascendentibus, nec descendentibus partis aut iusdicentis, nec collateralibus, vsque ad secundum gradum inclusiue secundum ius canonicum computando. Et quod secundum consilium dicti Iurisperiti ferri debeat sententia infra tertium diem, nulla emergente, seu aliqua exceptione obstante, & secundum ipsum consilium in quęstione prędicta procedatur. Et si aliter quęstiones committerentur, ipso iure non valeant dictę commissiones, nec consilium, quod sequeretur ex ipsis. Et sententia taliter lata nullam mereatur executionem, & partes reuertantur in illis statu, & esse in quibus erant tempore pe-

titæ

tię commifsionis ad iurifperiti confilium. Et nihilominus pars pro qua lata fuiffet talis fententia, fi fe intra triduum non remouerit a dicta fententia & omni fauore quod fibi ex ea prouenire poffet, non renunciauerit, teneatur alteri parti in expenfis, in quibus pro condemnato habeatur, quæ declarentur per facramentum partis, cui refici debeant præmiffa Iudicis taxatione.

De eodem, & de appellationibus a fententiis domini Poteflatis eiufque Vicarii, feu Delegati de Confilio latis, fimiliter committendis. *Cap. CVIII.*

ITEM vt honor & dignitas domini Poteftatis & fui regiminis conferuetur. Statuimus quòd omnes caufæ, & quæftiones ciuiles a.x. libris fupra quæ coram ipfo domino Poteftate, vel eius Vicario, aut Delegato verterentur cum fuerit a partibus requifitum, vel earum altera vt fupra in proximo capitulo continetur, debeant per ipfum Vicarium, feu delegatum committi confilio Iurifperiti, cuius confilium fequi teneatur vt fupra in ipfo capitulo continetur. Ad quàm quidem commifsionem faciendam ipfe dominus Poteftas cõpellere debeat ipfum Vicarium, feu Delegatum, & quocunque nomine cenfeatur. A cuius fententia pars grauata appellare pofsit & debeat ad dominum Poteftatem, qui ipfam appellationem, & nullitatis caufam in omnibus cafibus in quibus appellatio, feu nullitatis caufa per Statuta eft permiffa audire, & in ea procedere pofsit & debeat. Et eam vt fupra committere confilio Iurifperiti affumendi fecundum formam antedicti capituli, & fecundum confilij tenorem, caufam & quæftionem terminare, quæ fi fuerit confirmatoria cum prima, tranfeat in rem iudicatam, nec ab ea pofsit vlterius appellari; fed fi fuerit diuerfa vel contraria a prima, & a dicta terminatione, feu diffinitione per diuerfam partem appellatio fuerit interpofita, in cafibus per Statuta permifsis, vt fupra, eam cognofcere, & audire, & tandem terminare, & diffinire pofsit & debeat, fecundum confilium trium iurifperitorum, de confidentibus partium affumendorum de Collegio Aduocatorum Veronæ exiftentium in vrbe Veronæ, vel diftrictu, remotis Aduocatis, & Confultoribus principalis caufæ, & primæ appellationis qui tres in manibus domini Poteftatis iurare teneantur, feu iuftum iudicium in confulendo fecuturos, & quod per duos ex tribus fuerit confultum firmum fit, & iudicens illud fequi teneatur. Quod fi de tribus duo non erunt in opinione concordes, fed in toto, vel parte aliqua, vel capitulo, effent difcordes, fuas opiniones, circa illud in quo fuerunt difcordes referre teneantur domino Poteftati, & illud quod approbauerit dominus Poteftas cum vno ex ipfis tribus, valeat, & per dominum Poteftatem, & quemlibet alium Iudicem, coram quo quæftio pendebat; executioni mandetur, nec ab eo vlterius pofsit appellatio interponi alicubi.

De eodem, & de appellationibus a fententiis Vicar. & aliorum Iudicum abfque confilio, vel de confilio latis. *Cap. CIX.*

ITEM ab omnibus fententijs diffinitiuis, vel vim diffinitiuarum habentibus, & a quibus per Statuta liceat appellare, latis per dominum Vicarium vel alios Iudices, & Iudices confules communis Veronæ, vel eorum Delegatos, abfque confilio Iurifperiti, puta quia non fuerit per aliquam partem petitum haberi confilium Iurifperiti, pofsit & debeat appellatio, feu nullitas deuolui ad dominum Poteftatem, qui in dicta caufa procedere debeat, & eam ad requifitionem partis committere teneatur Confilio fapientis, fecundum formam primi capituli fupradicti. Ab illis autem quæ late effent per prædictos de Confilio fapientis, appellatio tunc deuoluatur ad dominum Poteftatem, vel eius Vicarium, & ad alios Iudices, & Iudices confules communis Veronæ, referuata appellanti electione coram quo ex prædictis appellationem vel nullitatem profequi maluerit, & ad requifitionem appellati eligere iudicem appellationis teneatur appellans, quem fi non elegerit infra dies.x. tunc immediate continuos fequentes, tam feriatos quàm non feriatos, ipfe appellatus eligere eum pofsit, & caufam appellationis, & nullitatis profequi.

De

De eodem & de appellationibus à sententiis domini Potestatis suo arbitrio latis. Cap. CX.

ITEM si per dominum Potestatem aliqua ferretur sententia diffinitiua vel vim diffinitiuæ habens in aliqua causa, vel quæstione ciuili absque consilio Iurisperiti, vtputa quia non fuerit per aliquam partium petitum, vel aliter de iuris necessitate sibi remanserit decidenda, appellatio vel nullitas dictæ sententiæ, si appellare vel nullam dicere permissum sit ex forma Statutorum deuoluatur ad Auditores nouos sententiarum in Venetijs.

De interlocutoriis. Cap. CXI.

ITEM quòd omnes interlocutoriæ quæstiones quæ fierent, tam ante litem contestatam quàm post, dirimi debeant absq; Sapientis consilio, sine expensis partium, infra triduũ sub pœna cuilibet Iusdicenti pro quaq; vice qua contrafecerit lib.x. Et si aliqua pars fuerit interlocutoriè grauata, quod Iudex appellationis, iuxta formam Statuti loquentis de libello, possit omne grauamen remouere, & non Iudex qui fuerit interlocutus.

Infra quantum tempus Consultores deponere debeant sua consilia, & quantum duret instantia quæstionis. Cap. CXII.

COMMISSA causa Consilio sapientis, incontinenti Officiales committentes, siue pars, aut partes teneantur illud notificare Consultori, quod si non fecerit, condemnetur pro quolibet & qualibet vice in.x. libr. Et quod a die dictæ commissionis, instantia quæstionis durare possit solummodo.xl. diebus continuis, & non vltra, infra quos.xl. dies quilibet Consultor teneatur suum consilium in scriptis dare & deponere clausum, & sigillatum officialibus committentibus, & penes acta Notarij scribentis; ita quod dictis.xl. diebus continuis vt supra dictum est, solummodo duret instantia a tempore commissionis, vsque ad consilij depositionem, quo consilio deposito, instantia quæstionis propter lapsum temporis non expiret & si expiraret, seu periret, quia consiliũ debito tempore prædicto depositũ non fuerit, tunc ille Consultor cadat ab ipsa causæ commissione, & condemnetur in centum libr. Verone. communi Veronæ, & in expensis & in damnis, & interesse passis per vtranque partem. Eo saluo, quòd si infra terminum dictorum.xl. dierum, & ipso durante placita locarentur. Ita quod de illa causa, aut causis ius non redderetur, seu quòd dictum consilium legi, & publicari non posset, sic quòd locatio extenderet se vltra dictum terminum.xl. dierum, quod tantummodo dictus Consultor saltem tertia die iuridica ventura immediate post dictam finitam locationem deposuisse teneatur sub pœna præmissa, & quilibet Officialis, qui requisitus dicta consilia infra dictum tempus, sibi dari non fecerit, & infra tertiam diem non pronunciauerit, nulla emergenti, seu aliqua exceptione obstante, condemnetur in x. libr. Veronen. pro quolibet & qualibet vice. Sed prædicta de instantia & termino.xl. dierum locum non habeant in casibus, in quibus trium Iurisperitorum consilium requiritur. De quibus ita specialiter statuitur. Videlicet quod commissa causa, nullum partibus tempus currat, nullum circa instantiam vel aliud sibi præiudicium generetur. Si tamen Consultores ipsi, aut eorum aliquis in negligentia aliqua deprehendetur. Dominus Potestas debeat sibi terminum & pœnam imponere, pro expeditione causæ & pœnam irremissibiliter exigere.

De salario Iudicum consiliariorum. Cap. CXIII.

ITEM Statuimus, quòd in diffinitiuis, si quæstio fuerit a.x. libr. vsque ad viginti accipiantur a qualibet partium.xv. sold. Abinde vero vsque ad.l. libr.xxx. sold. A l. vero vsque ad centum libr. xl. soldos. Abinde vero vsque ad tricentum libr. lx. sold. Abinde vero vsque ad quingentas libr. quinque libr. denariorum. A quingentis vero vsque ad mille libr.

libr. octo libr. A mille vero vsque ad.ij. millia. libr. xij. libras. Abinde vero vsque ad.iij. M.xvi.libr.denar. Abinde vero vsque ad.iiij. M.xx.libr. Abinde vero supra cuiuscunque quantitatis sit.xxv.libr. Quę quidem salaria singula singulis referendo, duplicentur tribus Consultoribus tertiæ sententiæ inter eos æqualiter diuidenda, & in quolibet prædictorum casuum. Iudex, vel Officialis, coram quo quæstio ventilabitur, non possit etiam de partium voluntate dictum salarium, & dictas quantitates salariorum augere, vel minuere. Et si quis prædictorum sapientium vltra suprascriptam quantitatem acceperit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice communi Veronæ in centum sold. & in tantundem condemnentur partes, & quælibet earum, quæ dictis Consiliarijs vltra prędictam quantitatem dederit. Et quòd ante commissionem quęstionis Officialis, coram quo quęstio agitatur faciat deponi salarium sapientum, nec permittat ipsum salarium dari ipsis sapientibus ante depositionem consilij dati ipsi Officiali. Et partes litigantes realiter, & personaliter pignorentur pro salario Consiliatiorum quolibet die & tempore feriato, & non feriato, placitis locatis, & non locatis, & ex officio Iudicis, coram quo quęstio ventilabitur, si apud eum, vel apud Notarium scribentem acta ipsius quęstionis non deposuerint dictum salarium saltem infra tertiam diem commissa quęstione.

De celando consilio & sententia. Cap. CXIIII.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas & quilibet alij Iudices, & Officiales communis Veronę, vinculo sacramenti teneantur habere secretam sententiã, vel consilium placiti, & non manifestè ante causam finitam. Et simili modo Consultores, qui sunt ad consilia danda, sacramenti vinculo teneantur tenere in credentiam consilia donec fuerint pronunciata, nec dicere partibus, quòd dabunt sibi ad perdendum, vel ad vincendum. Et qui prędictorum officialium domini Potestatis, & communis Veronę contrafecerit, perdat pro banno .x. libras, pro quolibet & qualibet vice; & de hoc sit quilibet accusator, & habeat medietatem banni, & illud intelligatur de Consulibus, & Notarijs, & Officialibus, qui intersunt curię, siue taleis, & condemnationibus faciendis.

Quod principales personæ citari debeant ad sententiam diffinitiuam audiendam, interlocutoriis vero sufficiat citari procuratorem. Cap. CXV.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas eiusque Vicarius, Iudices, ac Iudices consules & cęteri Officiales communis Veronę teneantur, & debeant vinculo sacramenti facere citari tempore cuiuslibet sententię diffinitiuę ferendæ principales Personas, & eorum Tutores, Procuratores, Curatores, seu Actores, atque Sindicos, & defensores, personaliter vel ad domos vbi habitant. Et si domum, vel habitationem non habuerint in Ciuitate, & Districtu Veronę, pręconizentur super salis officiorum Palatij communis Veronę, Pręcono ipsius Palatij, & Capitello Mercati fori, vt sint ad sententiam audiendam, & qui contrafecerit ex prędictis Officialibus domini Potestatis vel communis Veronę, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xl. libr. Interlocutoriis vero faciant citari Procuratores, Tutores, Curatores, Actores, Sindicos, seu Defensores, vel Principales personas, eorum personaliter, vel ad domum habitationis eorum sub pœna prędicta Officialibus antedictis, quod Statutum locum non habeat in sententijs, quę feruntur in concione generali communis Veronę, cum pulsatio Campanę ipsius arengi habeatur, quantum ad ipsas sententias ferendas pro legitima citatione.

Vt victus victori condemnetur in expensis litis de ipsarum commissione, & taxatione. Cap. CXVI.

VICTVM victori dominus Potestas, & quilibet alius Iusdicens, in expensis litis debeat condemnare, tempore sententię, vel postea, quandocunque ab ipso victore fuerit requisitus etiam altera parte absente, omni die feriato, non introducto in honorem Dei, & non feriato qui quidem victus etiam si in sententia, siue illa fuerit interlocutoria, siue diffinitiua nihil dictum vel declaratum fuerit, pro condemnato habeatur, & intelligatur in expensis ipsius litis, ex quo placitum se quęstionem ammiserit, & in ipsis succubuerit, & non obtinuerit in eo, quod petebat, seu contendebat, quæ quidem expensę taxentur per Iudicem, seu Officialem, coram quo factę fuerint, vel per alium Sapientum, cui eas commiserit, de qua taxatione accipere possit Consiliarius a qualibet parte solummodo decem soldo. hoc excepto quòd Iudex, vel Officialis coram quo prędicta agitata fuerint vel agitabuntur, dictum salarium augere & minuere possit, secundum suum bonum arbitrium, inspecta, & considerata ipsa causa & importantia ipsius, & multitudine Scripturarum examinandarum, & labore Ipsius Sapientis & allegationibus audiendis. Et hoc locum habeat tam in ciuilibus, quam in criminalibus quęstionibus. Et quod in sententia interlocutoria non possint poni expensæ Aduocati, Procuratoris, vel Sindici, seu alterius personę alieno nomine agentis, & defendentis. Et quod perempta instantia causę Actor teneatur soluere reo expensas legitimè factas in causa secundum quòd taxabuntur, & quod ille qui petit expensas teneatur eas suo sacramento declarate, primo tamen facta taxatione per Iudicem. Qua facta si pars contra quam dictę expensę fuerint taxatę senserit se grauatam, possit tamen semel a dicta tali taxatione appellare, cuius appellationis instantia solum duret, & durare possit. x. diebus continuis a die dictę appellationis interpositę & non vltra. Et in ea summarie procedatur, sine libelli oblatione, & litis contestatione, & sine alia solemnitate. Quibus igitur taxatis, & per sacramentum declaratis compellatur pręcisè videlicet pignoribus captis, persona detenta, & quibuscunque iuris remedijs, in denarijs vel rebus mobilibus, ipsas expensas soluere non obstante cessione bonorum, & quacunque compensatione opposita, super quibus excipiens vel opponens nullatenus audiatur nisi vtrique parti expense deberentur, ex eadem sententia, vel processu. Quo casu compensatio opponi possit & admitti debeat. Et prędicta executioni mandentur quolibet tēpore feriato, & non introducto in honorem Dei, & non feriato, placitis locatis, & non locatis absque vlla iuris solemnitate. Et quod expensę ad taxandum committantur illi in quem partes concordauerint, & si non concordauerint, tunc committantur receptis a qualibet partium confidentibus, si dare voluerint, vel altera partium altera parte prius citata, & si aliter committerentur, ipso iure non valeat.

A quibus casibus sit licitum appellare, & quibus non, & de supplicationibus tantum faciendis contra sententias in arengo latas. Cap. CXVII.

A QVALIBET sententia diffinitiua super possessione, vel proprietate, siue super quacunque alia re, iure vel facto lata, in principali causa, appellari possit, infra. x. dies, pręterquam in casibus per Statuta communis Veronę prohibitis, sed neutra partium vltra quam semel audiatur appellans. Et aliqua sententia vltra quam semel non possit dici nulla. Et infra. x. dies, sententia nulla dici debeat, quo tempore elapso, postea de nullitate non audiatur, agendo vel excipiendo, sed aliqua sententia in causa appellationis lata non possit dici nulla. Et aliqua sententia non possit dici nulla, nec ab ea appellari, nisi fuerit diffinitiua. Et omnes quidem sententię latę ante litem contestatam, & ante diffinitiuam sententiam sint & esse intelligantur interlocutorię, omnes autem sententię latę super tenutis, vel pigneribus, & sequestris reuocandis, vel non reuocandis, pigneribus conducendis, vel non

non conducendis, restituendis, vel non restituendis, & super decimis, armis, equis bobus, & alijs bestijs, alimentis datijs, factionibus, causis rusticorum reuocandorum ad villas, cautionibus damni infecti & nunciatione noui operis fiunt, & intelligantur esse diffinitiuæ. Sed neque sententiæ in Arengo latæ per dominum Potestatem, cum liberatione suorum Iudicum, & Iudicum consulum, & consulum Militum communis Veronæ, seu maioris partis posint dici nullæ, nec ab eis aliqualiter appellari, posit autem ab eis tantummodo supplicari ad Illustris. Dominium nostrum Venetiarum, vel ad alium cui ipsum Dominium hoc duxerit committendum. Sed si contingat in causa appellationis supplicantem succumbere, tunc puniatur ipse & condemnetur communi Veronæ in quarta parte eius in quo erat prius condemnatus vltra primam condemnationem, vt eius calumnia non sit impunita. Cæterum a sententijs in causa ciuili latis, siue de Consilio sapientis, siue non iuxta formam Statuti positi sub rubrica de habendo consilium in qualibet quæstione, & non in Arengo, semel tantum a qualibet partium liceat appellare, secundum formam, & modum à dicto Statuto in casu siue casibus suis datam, quæ quidem causa appellationis admitti debeat, & admissa infra tempus in Statuto vel Statutis loquentibus de appellationibus comprehensum, debeat finiri & terminari. Alioquin postea sententia firma maneat. Et quilibet appellans iurare debeat coram Iudice appellationis, quod non appellauerit frustratorie nec dilationis causa, Sed quia putat male esse iudicatum, & tam appellans, quam ille contra quem est appellatum posint ex die appellationis in iure prosequi appellationis causam quandocunque voluerint.

Quando citatus ad sententiam, ab ea posit appellare, siue restitutione petenda.
Cap. CXVIII.

SI quis personaliter citatus fuerit ad sententiam audiendam, & comparuerit coram Iudice, vel ad eius Banchum, ipso Iudice adhuc pro tribunali sedente, vel campanella pro curia separanda nondum sonata, lata sententia posit ab ea appellare, sine aliqua restitutione petenda.

De executionibus sententiarum faciendis post x. dies. Cap. CXIX.

SENTENTIAE appellatione, in integrum restitutione, nullitate, vel alia iuxta causa non suspensæ executioni mandentur elapsis. x. diebus quadrimestri temporis, exceptione non obstante.

Ab executione non appelletur, nec à sententiis inter confitentes latis.
Cap. CXX.

ITEM Statuimus quod sententiæ, vel præcepta inter Confitentes, seu earum vel eorum executiones non posint dici nullæ, nec ab eis aliquatenus appellari, nec ab executionibus aliquarum sententiarum.

Vt acta & sententiæ factæ per bannitum valeant. Cap. CXXI.

ITEM quod acta facta in Palatio communis Veronę, & sententiæ late per Bannitum, vel eum qui est extra treugam communis Veronæ valeant, & teneant, perinde ac si non fuissent Bannitus, vel extra treugam.

HAEC

HAEC SVNT STATVTA ARBITRORVM.

De compromissis inter coniunctos faciendis. *Cap. CXXII.*

INTEREST Reipublicae de caritate, & pace inter coniunctas personas conseruanda. Propterea Statuimus quod si qua quęstio, lis, vel controuersia orta fuerit, ac de caetero oriri contigerit. Intelligendo quaestionem, seu controuersiam ortam esse per solam citationem factam inter aliquas de infrascriptis coniunctis personis legitimis & naturalibus tantum, siue maioribus siue minoribus. xxv. annis, siue etiam pupillis, videlicet per inter ascendentes, & descendentes, vtputa Patrem, & Filium, Auum, & Nepotem, & sic de caeteris ascendentibus & descendentibus vel inter collaterales ex linea paterna, vel materna coniunctos, vsque ad sextum gradum inclusiue, intelligendo gradum secundum iura ciuilia, vel inter, Maritum, & Vxorem, vel inter Affines infrascriptos, tam qui essent, quàm qui fuissent, videlicet inter Socerum, seu Socrum, & Generum, seu Nurum, vel inter Leuiros & Leuiras, seu inter habentes, aut qui habuissent duas sorores in vxores, intelligendo semper masculinum genus comprehendere foemininum.

Teneantur & debeant ipsae partes omnino venire ad compromissum, vt infra teneaturque & debeat dominus Potestas eiusque Vicarius, & quilibet alius Iudex, & Iudex consul communis Veronę coram quo dicta quaestio sic orta fuerit, compellere personas litigantes seu litigare volentes realiter & personaliter, ac captis pigneribus, multa in dicta, omnino facere compromissum, & eligere communalem amicum, vel communales amicos duos vel tres, vel plures quàm tres, videlicet singulum pro quaque parte, si litigantes essent plures quam duo. Ita quòd inter eos seruetur aequalitas dummodo ipsi communales amici eligendi sint, Ciues Veronae, vel districtuales, ciuitatis Veronae, si dicti Litigantes erunt Ciues, vel districtuales, ad Confidentes quidem partium producendos hoc modo.

Quod per quamlibet partem dentur vigintiquinque Confidentes sui, ex quibus de concurrentibus fiat electio prędicta. Et si plures concurrerent, quam necesse foret, tunc in arbitrio partium sit eligere quem ex ipsis voluerit, a se productis pro electione duorum pro electione vero tertij, dicti plures concurrentes ponantur ad sortem, & sic ipsius tertij fiat electio, si autem nulli vel tot non concurrerent, dentur sequenti dię alię mudę similes. xxv. confidentium pro quaque parte, ex quibus similiter de concurrentibus fiat electio praedicta, vel eius aut eorum qui restarent eligendi. Et si nec adhuc reperieretur Concurrentia aliqua, vel sufficiens tunc eadem die dominus Potestas, eiusq; Vicarius, & quilibet aliud Iudex, coram quo dicta quaestio sit orta fuerit datis sibi in secretum per partes omnibus suspectis suis suo bono arbitrio, & pro bonis conscientia sua, nominet & eligat non de suspectis. Et hoc nisi in eligendo partes ipse aliter essent concordes, quo casu intelligatur dictum compromissum legitime factum esse iuxta formam praesentis Statuti.

Qui quidem Arbitri, & Arbitratores, & amicabiles Compositores, iurare in primis debeant bona fide, sine fraude, omni affectione & passione remota, pro eorum bona conscientia procedere, cognoscere, & terminare possintq; ac debeant summarie & de plano, & absque strepitu, & figura iudicij, quolibet loco & tempore feriato, & non feriato, placicitis, locatis, & non locatis pręsentibus partibus, & absentibus, citatis, & non citatis, stando & sedendo, & omni iuris solemnitate omissa, tam de iure, quàm de facto cognoscere, & diffinire de quęstione, & controuersia praedictis, pęnam apponentes in diffinitione sua, si & prout sibi melius videbitur, considerata conditione personarum, & causę, in quam partes non attendentes ad quid diffinitum, vel ordinatum fuerit per dictos electos, vel eorum maiorem partem, vel aliter non obedientes eis, vel suę diffinitioni & ordinationi totiens incidant, quotiens contrafecerint. Et nihilominus diffinitio ipsa in sui firmitate perduret.

Quam quidem diffinitionem dicti electi fecisse teneantur infra tres menses a die facti compromissi, aliter autem incidât in pęna librarum. xxv. denar. pro quoque eorum, & plus

arbitrio domini Poteſtatis, ſiue Iudicis coram quo dicta electio facta fuerit, niſi hoc iuſto remanſerit impedimento approbando per dominum Poteſtatem. Si vero diffinierint & terminauerint, ſalarium habeat quilibet eorum, ſicut habent Sapientes de Collegio Aduocatorum, quibus cauſæ committuntur ex forma Statuti, de Salario Iudicum conſiliariorũ. Et ita dominus Poteſtas vel eius Vicarius, & quilibet alius Iudex requiſitus compellat realiter & perſonaliter dictos electos ad cognoſcendum, & diffiniendum, & fine debito terminandum inter partes, infra dictos tres menſes. Nec non ſecramenti vinculo teneatur, & debeat quicquid dicti electi, vel eorum maior pars in dicta ſua diffinitione diffiniendo dixerint, aut ſtatuerint totum illud omnibus iuris remedijs, executioni mandare, & cogere partes adimplere, & perpetuo obſeruare, nulla appellatione ſeu alia contradictione obſtante. Ita quod à dicta diffinitione non poſsit appellari, vel de nullitate dici, nec peti ad arbitrium boni viri reduci, nec in integrum reſtitui, nec ſupplicari, nec aliter contrarij etiã per viam exceptionis, vel compenſationis, retentionis, vel officium Iudicis implorando. Nec aliquo alio modo qui poſsit excogitari. Sed dominus Poteſtas, & eius Vicarius, & quilibet Iudices præfati domini Poteſtatis, vel communis Veronæ teneantur, & debeant, dictam diffinitionem, ſiue ſententiam arbitralem omnino exequi, remota prorſus omni exceptione quantumcunque allegaretur eſſe legitima. Etiam ſi dolus expreſſus verus, vel præſumptus propter enormem læſionem allegaretur ipſorum arbitrorum, qui talis dolus verus, vel præſumptus vigore præſentis Statuti nullo modo præſummatur. Sed talis petitio reductionis ad arbitrium boni viri, & nullitatis interpoſitio, & appellatio, & integrũ reſtitutionis petitio, & officij Iudicis imploratio, & quælibet alia contradictio intelligantur & præſummantur vigore præſentis Statuti per calumniam dolum, & fraudem eſſe factæ. Et ſi præſumptio iuris, & de iure contra quam, probatio in contrarium non admittatur. Et ipſe dominus Poteſtas, eiuſque Vicarius, & Iudices prædicti nullam habeant iuriſdictionem, nec iuriſdictionis exercitium contra dictam diffinitionem, ſiue ſententiam, neque in cognoſcendo, neque in diffiniendo, neque vllo modo poſsint audientiam præbere alicui contrauenire volenti, ſiue per viam nullitatis appellationis, reductionis ad arbitriũ boni viri reſtitutionis in integrum officij Iudicis implorationis, ſupplicationis, ſiue alio quocunque modo qui excogitari poſsit. Et ſit præciſum & contrafaciens incidat in pœna periurij & nullius ſit valoris quicquid in contrarium fuerit attentum. Et hoc Statutum intelligi debeat, prout iacet ad litteram. Nec poſsit vllo modo gloſari nec interpretari, nec alium quemuis ſenſum, vel intellectum recipere, quam ſenſum, vel conſtructionem grammaticalem, vt intellectus ipſius in aliud non diſtorqueatur, quam ipſa littera ſonat.

Quod nullus poſsit eſſe arbiter, arbitrator, vel amicabilis compoſitor alicuius quæſtionis, in qua interueniſſet. Cap. CXXIII.

ITEM quod nullus poſsit, vel debeat eſſe Arbiter, Arbitrator, ſeu amicabilis Compoſitor alicuius quæſtionis, vel cauſæ, cuius eſſet vel fuiſſet Aduocatus, Procurator, Sindicus, Actor, Tutor, Curator, vel Defenſor. Et quod dominus Poteſtas, & Iudices Veronæ, & omnes alij Officiales communis Veronæ, quocunque nomine cenſeantur, non poſſint nec debeant, etiam de partium voluntate, ipſis Aduocatis quæſtionem committere, de qua fuiſſent Aduocati, & quilibet Iudex officialis domini Poteſtatis, vel communis Veronæ, qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in .x. libr: & ſententia, ſiue arbitrium, vel compoſitio facta, aut lata ipſo iure non valeat, nec teneat, & eadem pœna teneatur compromittens in eis, ſiue eligentes eos, vel aliquem eorum ad prædicta, vel aliquod prædictorum.

De sententiis Arbitrorum exequendis, & quæ possunt peti reduci ad arbitrium boni uiri, & quæ non. *Cap. CXXIIII.*

ITEM quod sententiæ, & pręcepta factæ, & facta, siue late, vel de cætero ferendæ, per Arbitros, Arbitratores, seu amicabiles Compositores, debeant executioni mandare per dominum Potestatem, Vicarium suum, & eius Iudices, & Iudices, & Consules communis Veronæ, si inde fuerint requisiti, perinde ac si a dictis Iudicibus & Consulibus latæ, & lata forent, primo tamen requisitis illis, contra quos prędicta petuntur executioni mandari, si contra prædictas sententias, & pręcepta aliquid opponere voluerint. Saluo quod dictæ sententiæ & præcepta facta, & factæ, siue latę, vel de cætero ferendæ, per quoscunq; arbitratores & amicabiles Compositores, vbicunque in Ciuitate Veronę, & eius districtu, & etiam alibi, si de ipsarum viribus agatur in Ciuitate Veronæ, possint peti reduci ad arbitrium boni viri, non obstantibus pactis & promissionibus, renunciationibus, siue obligationibus, sacramentis, siue pœnis in ipsis compromissis insertis, seu positis, in sententijs, pronunciationibus, præceptis, siue laudis, nec quolibet alio per ipsos Arbitratores, & amicabiles Compositores, vel communes amicos promulgatis. Et hoc locum non habeat in sententijs Arbitrorum latis inter attinentes & coniunctas personas secundum formam superioris Statuti de compromissis inter coniunctos faciendis.

HAEC SVNT STATVTA EXTIMARIAE.

De officio Extimatorum communis Veronæ. *Cap. CXXV.*

STATVIMVS quod ad officium Aestimatorum esse debeant vnus Iudex de matricula Aduocatorum, & vnus Laycus, Ciues Veronæ electi in Consilio generali quando breuia dantur in Palatio, qui facere debeant venditiones pro communis Veronæ, & in solutum dationes de bonis Debitorum, in solutione cessantium. & reliqua ad eorum officium pertinentia secundum formam Statutorum communis Veronæ, qui etiam decretum, & auctoritatem interponere possint contractibus minorum.

Qualiter venditiones fieri debeant per Aestimatores pro communi Veronæ de bonis Debitorum in solutione cessantium. *Cap. CXXVI.*

ITEM quod venditiones, quæ fient pro communi Veronæ, fiant per Aestimatores ordine infrascripto, videlicet quod data, & accepta, seu apprehensa tenuta per Creditorem, de bonis Debitoris in solutione cessantis, de quibus ipse Debitor si viueret tempore dictæ tenutæ acceptæ, seu apprahensæ, esset in tenuta, & possessione, vel ipso defuncto ipse Debitor fuisset in tenuta tempore mortis suæ, vel eius hęredes essent in tenuta & possessione tempore tenutæ acceptæ, & tenuta non fuerit recuperata, seu cassa, vel habita pro cassata, secundum formam Statuti positi sub rubrica de tenuta recuperanda, de quibus omnibus ex officio inquiratur per Iudicem, & Laycum Aestimatorum communis Veronæ, ipse Creditor per.xv.dies in tenuta esse debeat quibus elapsis vsque ad annum res ad Aestimariam poni possit. Si vero annus elapsus fuerit ad Aestimariam poni non possit, nisi citetur ille contra quem tenuta data fuerit, vel eius hęredes, & facta ipsa citatione, res vendenda, vel vendendę, si fuerint in Ciuitate, vel suburbijs pręconizetur ad locum Aestimatorum, & in Palatio communis Veronę super pręono, & in Mercato fori super Capitello, & ante domum in qua Debitor bonorum quę pręconizabuntur ad vendendum habitare consueuit, & si res fuerit in villa, vel Castello, vel domibus campaneę, districtus Veronę,

 ibidem,

ibidem præconizetur vbi vicinia congregatur. Et si habitator ciuitatis Veronæ, vel eius districtus, non fuerit, nec esse consueuerit, præconizetur in villa, & loco, vbi fuerit res quæ vendi debet coram domo laboratoris si laborator affuerit, & vbi vicinia illius terræ congregatur, ita quod bene sciri posit. Et nihilominus etiam in Ciuitate, in locis suprascriptis. Et Preco bona Debitoris specificet, & preconizet hoc modo. OMNES SCIANT quod ad postulationem talis Creditoris, bona talis Debitoris, vel eius hæredum posita sunt ad Estimariam vendenda pro communi Verone pro vno debito tante quantitatis, loca, & coherentias bonorum specificando. Et si aliquis vult contradicere, vel in predictis bonis ius aliquod apportare vel prætendere tenutam acceptam de dictis bonis fuisse cassatam, hinc ad octo dies proximos, coram dicto Iudice Aestimarie, debeat comparere cum suis rationibus, sciendo quod abinde in antea prædicti Aestimatores super prædictis procedent, secundum formam iuris & Statutorum communis Veronæ. Elapsis igitur dictis octo diebus, dicti Aestimatores per homines iuramento astrictos ad minus quattuor illius terræ, & loci, vbi res est vendenda veritatem iusti precij. Et si res est Debitoris, vel suorum hæredum. Et si alius in ea ius habeat secundum eorum credulitatem diligenter inquirat, & si per ipsos mentio aliqua facta fuerit, quod dicta res alicui persone pertineat, vel aliquod ius in ea re habeat illam personam citari faciant, vt coram eis debeat comparere, & suas rationes ostendere ad certum terminum eorum arbitrio ordinandum. Et idem obseruetur si res fuerit in Ciuitate, vel suburbijs, vt per quatuor homines illius ore vbi res fuerit vendenda, veritatem de prædictis secundum ipsorum credulitatem diligenter inquirant, quibus obseruatis dicti extimatores res predictas iterum præconizari faciant ad suum Banchum, & in Præono, & in Mercato fori ad Capitellum, trium dierum termino Statuto, quo elapso dicti Extimatores, vna cum ex militibus procuratoribus communis Veronæ pulsata campana, more solito, bona predicta ad suum Banchum preconizari faciant in hunc modum, videlicet, quòd preco dicat. VNVSQVISQVE SCIAT. Quod talia bona, exprimendo locum & coherentias, talis Debitoris, posita sunt ad vendendum pro communi Verone, ad petitionem talis Creditoris, pro tanta pecunie quantitate. Et quòd dicta bona tanto sunt extimata exprimendo estimationem cuiuscunque rei, quam singulariter fuerint extimata. Vnde si aliqua persona vult contradicere, ne dictorum bonorum venditio fiat, vel in solutum dentur seu etiam aliquod ius in predictis apportare, vel aliquid plus offerre, vsque ad decem dies coram dictis extimatoribus, debeat comparere, sciendo quod elapsis decem diebus, dicti extimatores, ad venditionem, vel in solutum dationem procedent, & plus offerrenti dabunt. Quam quidem extimationem, cum dictis bonis Notarij dicti Officij teneantur, & debeant in scriptis dare, omnibus & singulis sibi predicta in scriptis dari petentibus, sub pœna. xxv. libr. denari. pro quoque & quaque vice. Et quilibet sit accusator & habeat medietatem banni. Quibus igitur peractis, & elapso termino dictorum decem dierum dicti extimatores facta legitima subastatione, in tribus vel quatuor diebus, ad venditionem, in solutū dationem procedant, & plus offerenti dent. Et quod, Creditores priores tēpore possint pecuniam ex venditione bonorum Debitore redactam percipere, vel habere, & etiam ipsa bona in solutum accipere si aliquis plus eo, non obtulerit. Ita quod Extimatores teneantur & debeant appellare, illum qui plus in venditione, vel in solutum datione, dare voluerit, quotiens alius plus offerrens inuentus fuerit, & ab eo requirere, si plus offerre maluerit. Et hoc locum habeat nisi ante venditionem, vel in solutum dationem, aliquis appareuerit Contradictor. Si vero aliquis ante venditionem, vel in solutum dationem, extiterit Contradictor, qui causam rationabilem proponat, seu proponere videatur, prestito prius ab eo sacramento calumnie si fuerit requisitum, super ipsa contradictione cognoscatur. Et si venditiones vel in solutum dationes aliter fierent ipso iure non valeant.

Quod

Quod vltra quantitatem debiti, & expensas de bonis Debitorum non vendantur, nec in solutum dentur per Extimatores, quamuis res vltra valeat. Cap. CXXVII.

ITEM quod Extimatores communis Veronæ non possint, nec debeant, venditionem facere, nec in solutum dare de bonis alicuius, vel aliquorum, vltra quantitatem debiti, & expensas quam habere debuerit ille qui postulauerit bona subastari, vel alij Creditores, qui iura sua apportauerint coram Extimatoribus prædictis, licet bona subastata vltra dictam quantitatem valeant. Et quod facta subastatione bonorum alicuius, vel aliquorum ad vendendum si ille, vel illi quorum bona proclamata fuerint ad vendendum satisfecerint ei ad cuius postulationem bona fuerint proclamata cancelletur, & perinde habeatur, ac si ipsa bona non fuissent ad vendendum proclamata. Et Extimatores teneantur facere restitui omnes expensas ab his, quorum bona fuerint proclamata, eis omnibus qui occasione eius proclamationis cancellandæ coram ipsis Extimatoribus, vel alibi occasione ipsius proclamationis expensas fecissent.

De securitate accipienda per Extimatores a creditore, antequam uenditionem, uel in solutum dationem, faciant rei subastate. Cap. CXXVIII.

ITEM quod Extimatores antequam venditionem, vel in solutum dationem faciant, bonam & idoneam accipiant securitatem a Creditore, ad quem precium rei debet peruenire, vel cui res in solutum danda fuerit, de tanta pecuniæ quantitate restituenda, pro quanta venditio vel in solutum datio facta fuerit. Et si apparuerit aliquam personam vsq; ad quadriennium, meliora iura habere in dictis bonis, quàm Creditor antedictus cui res insolutum data fuerit, vel ex venditione rei prædictæ precium venerit, quod dictam pecuniam restituet Creditori, qui in dictis bonis meliora iura habeat, & quod facta venditione vel in solutum datione, vt superius dictum est, is qui rem acceperit a communi, de re sit securus, & de ea nunquam inquietetur, eo tamen saluo, & reseruato, quòd si Emptor precium bonorum sibi venditorum ad terminum sibi Statutum per dictos Extimatores, non soluerit, ipso iure talis venditio sit nulla & nullius valoris ac momenti, & teneatur dictus Emptor ad omne damnum, & interesse tam Creditori quàm Debitori, in eo pro quo vnuiscuiusque eorum interierit, & nihilominus possint & debeant procedere dicti Extimatores ad aliam venditionem, seu in solutum dationem ex dictis bonis faciendam, secundum formam Statuti communis Veronæ officij dictorum Extimatorum, & pro dictis damno, & interesse possit & debeat Emptor compelli, realiter & personaliter, ad soluendum. Saluo quòd si aliquis post dictam venditionem, vel in solutum dationem infra quadriennium tantum apparuerit qui asserat se ius habere in proprietate, vel quasi de vsufructu, siue habitatione, vel eius seruitute in ipsis terris, domibus & possessionibus venditis vel in solutum datis eius ratio audiatur & terminetur secundum iustitiam. Si autem aliquis apparuerit, qui se dicat Creditorem ratio eius audiatur infra quadriennium aduersus Creditores, quibus rei precium datum est, vel quibus res data fuerit in solutum quantum est pro precio vel Extimatione, in quo precio vel Extimatione tale ius habeat quale habeat in ipsis rebus venditis, vel in solutum datis. Et si de prædictis quæstio oriatur ad cognitionem, & diffinitionem Extimatorum perueniat, minori autem non curant prædicta tempora, nisi post maiorem ætatem, nec absentibus nisi post eorum reuersionem. Et si qua venditio, vel insolutum datio facta fuerit per dictos Extimatores de aliquibus bonis sub nomine Debitoris, vel eius hæredum quæ non possiderentur per ipsum Debitorem, vel eius hæredes tempore acceptæ tenutæ a Creditore, quod ipsa venditio, vel in solutum datio ipso iure non valeat, & nullum præiudicium faciat possidenti, nisi in casibus infrascripto proximo Statuto sequenti comprehensis.

Quibus casibus res non possessa per Debitorem poni possit ad Aestimariam. Cap. CXXIX.

ITEM quod si quis Creditor pro re sibi hypothecata contra possessorem egerit, & obtinuerit, & ex ipsa sententia possessionem seu tenutam eius rei adeptus fuerit, vel si quis Creditor ex pacto auctoritate propria tenutam seu possessionem, rei quam eius Debitor vel eius heredes possidebant ingressus fuerit, vel si possesio rei sibi obligatæ ad Creditorem, sine vicio peruenerit, & in dictis casibus in tenuta dicta, vel possessione steterit per.xv. dies tunc elapsis xv. diebus Creditor possit ponere, & poni facere ad Aestimariam communis Veronæ, rem prædictam, prius citato Debitore, vel eius hærede, personaliter, vel ad domum in qua habitabat Debitor tempore mortis, an contradicere velit, ne res prædicta ad Aestimariam ponatur, & procedatur per Extimatores communis Veronæ ad venditionem, vel in solutum dationem faciendam, solemnitate Statutorum communis Veronæ seruata, ac si Creditor Iudicis auctoritate possessionem vel tenutam ingressus fuisset, non obstante eo quod Debitor tempore acceptæ Tenutæ, vel apprahensæ vel peruentionis prædictam non posideret.

Quod Emptor vel insolutum acceptor eandem habeat rationem contra Conductorem, vel Locatorem illius cuius illa bona fuerint. Cap. CXXX.

ITEM quod facta venditione vel insolutum datione, modo & forma prædictis Emptor vel in solutum acceptor, habeat, & habere debeat eandem rationem, contra Conductorem, vel Locatorem illius cuius bona fuerint vendita, vel in solutum data, pro communi Veronæ, in pœna duplo, & interesse, ficto, & alijs conditionibus, alijsq; obligationibus, sicuti Locator habebat, & ipse Locator, & Conductor contra Emptorem, vel in solutum acceptorem eandem habeant rationem, licet non data fuerit.

Quod res præconizata ad Aextimariam alienari non possit per illum cuius fuerit, nisi prius satisfecerit illi, qui eam tunc fecerit subastari. Cap. CXXXI.

ITEM quod postquam res fuerit præconizata ad vendendum, pro communi Veronæ coram Aestimatoribus communis Veronæ, illæ cuius fuerit bona, vel res subastata, non possit alicui venditionem vel alienationem facere, nisi prius satisfecerit illi, qui tunc fecerit subastari, & alijs qui instrumenta coram Extimatoribus apportauerint vel alias rationes, & ea in actis coram Extimatoribus scribi fecerint. Et si contrafactum fuerit ipso iure non valeat.

Quod Tenuta & auctoritas ingrediendi tenutam dari possit per Aestimatores emptoribus, vel in solutum acceptoribus. Cap. CXXXII.

ITEM quod Aestimatores communis Veronæ de re quam pro communi Veronæ vendiderint, vel in solutum dederint, possint dare, & dari facere, per se vel per alios, tenutam & possessionem Emptoribus, & in solutum acceptatoribus, & eorum nuncijs, & insuper concedere vt sua auctoritate accipientis, ingredi possint & intrare tenutam & corporalem possessionem, vel quasi rei venditæ, vel in solutum date, & manifestare possint dicti Aestimatores rem venditam vel insolutum datam sese pro Emptore, vel in solutum acceptatore posidere vel quasi, & valeat hæc concesio vel manifestatio, perinde ac si esset facta per illum cuius res vendita vel in solutum data fuerit. Et quod si res vendita vel in solutum data euicta fuerit ei cui vendita vel in solutum data fuerit vel hæredibus suis,

illæ

illæ cuius nomine res vendita vel in solutum data fuerit de euictione in duplum teneatur, ac si ipse idem de duplo promisisset.

Quod omnes alienationes factæ pro communi Veronæ per Aextimatores, secundum formam Statutorum valeant & obseruentur. Cap. CXXXIII.

ITEM quod omnes venditiones, in solutum dationes, vel aliæ quælibet alienationes factæ pro communi Veronæ, per Extimatores communis, vel quæ de cætero fient, valeant & teneant, & robur obtineant perpetuæ firmitatis. Et quod dominus Potestas teneatur obseruare, & obseruari facere omnes venditiones, seu in solutum dationes, ac alias quaslibet alienationes factas, per dictos Aestimatores secundum formam Statutorum communis Veronæ. Et quod nulli in contrarium audientia præbeatur. Eo saluo quod a tempore emptionis, vel in solutum dationis factarum, vel de cætero faciendarum vsque ad quadriennium pro communi Veronæ per Extimatores communis, ille cuius res fuerit subastata vendita, vel in solutum data si fuerit deceptus vltra dimidiam iusti precij possit agere infra dictum quadriennium sicut posset alias de iure communi ad venditionem restituendam, vel ad iustum precium sibi supplendum. Præterea Creditor possit eodem modo agere aduersus Emptorem, qui emit rem sui Debitoris, vel in solutum acceperit infra dimidiam iusti precij, sicut potest Debitor dominus rei. Et quod Creditor, & Debitor possint prędicta aduersus quemlibet possidentem etiam si per plures manus transiuerit vsque ad quadriennium.

De solutionibus scripturarum duorum Tabellionum Aextimatorum communis Veronæ. Cap. CXXXIIII.

ITEM quòd non permittatur aliquem Notarium pro scriptura præconizationis alicuius poderis, factæ in Ciuitate Veronæ Burgis, vel Castello, habere vltra nouem soldos inter Notarium, & Viatorem, si illud podere fuerit minoris quantitatis centum libr. de quibus.ix. sold. Viator habere debeat tertiam partem, & Notarius duas partes, & si fuerit maioris quantitatis centum libr.& inde superius permittatur eum accipere vsque ad xij. soldos & non vltra, de quibus Viator tertiam partem habere debeat; Notarius vero superfluum, si ille qui electus fuerit ad venditiones pro communi Veronæ pro suo labore, illud arbitratum fuerit. Ita quòd arbitrium non excedat quantitatem. xij. sold. Idem obseruetur in instrumentis venditionum & confirmationum;& Notarius debeat esse contentus iusto precio pro operæ & scriptura sua in ipsius Aestimatoris arbitrio, si inde fuerit quæstio, vel eius cui Aestimator ipse commiserit. Ita quòd de carta, seu scriptura alicuius securitatis, & de pecunia præstanda, in manibus Massarij cuiuscunq; quantitatis fuerit, non debeat accipere vltra.xij.soldos denar. de carta vero promissionis similiter etiam si sæpius promissio facta fuerit ab vna persona, dummodo facta sit eodem die de præsentia, de confessione autem vel termino non autenticato vltra sex denar. de carta alicuius libri quantum accipere debeat sit in arbitrio Aestimatoris. Et teneantur Tabelliones ostēdere, & cercare prædictas scripturas præcepto Aestimatoris de confirmatione, seu pro confirmatione aliqua quam non scripserit, nihil accipiat de itineribus vero, quando vadunt extra Ciuitatem pro præconatione alicuius poderis, sit in arbitrio Aestimatoris, quantùm accipere debeant inspecta quantitate & qualitate itineris & poderis, atque laboris, & prædicti Aestimatores teneantur extimare secundum prædictū modum, bona fide. Et Notarius massarius extimatorū sit contentus in.xij. denar. instrumentorū centum libra. & inde inferius a centum libris superius in duobus soldis, & duo Notarij eligantur idonei, qui exerceant officium coram Aestimatoribus. Et eodem officio finito coram eis non sedeant, nisi elapso anno, qui in sequenti tempore eligentur & debeant esse contenti de suo labore arbitrio Extimatorum. Et Extimatores sint astricti bona fide arbitrari. Et quilibet

rius possit facere contractus confirmationis coram Extimatoribus, qui sit habitator Ciuitatis Veronæ, vel eius districtus. Et quòd Notarius debeat præstare & dare cartas Emptionum, & venditionum factarum coram Extimatoribus communis Veronæ, omnibus quibus pertinent habere & non alijs. Et Notarius habere debeat de carta emptionis, vel in solutum dationis a.l.libr. & inde inferius.x. sold. & de carta a.l. libris, & inde superius vsque ad centum libr.xx.sold. Et de carta a centum libr.superius vsq; ad quinque centum libr.xl.soldos. Et de carta a quinque centum libr.superius.v.libr. denar. Veronen. Et qui contrafecerit in.lx.soldo. Veronen.puniatur.

HAEC SVNT STATVTA DE ORDINE PROCEDENDI IN CAVSIS CIVILIBVS.

De ordine procedendi in causis, secundum formam Statutorum infrascriptorum. Cap. CXXXV.

AD hoc vt omnes lites, causæ & quæstiones velocius terminentur. Statuimus quòd in qualibet quęstione, seu lite ciuili, excedente summam.xxxij.libr.denar. quam aliquis mouere voluerit contra aliquem, de eo quod non fuerit publicum instrumentum, vel scriptura priuata, manu illius, contra quem litem mouere voluerit, seu illius, aut illorum in cuius vel quorum loco successerit, & scripta manu trium testium debeat offerri libellus, siue actionibus, si petatur, & dominus Potestas, & Iudices sui, & alij Iudices, & Officiales communis Veronę, coram quo, seu quibus lites & quęstiones mouebuntur sacramenti vinculo oblatum libellum præcise ipsum conuentum recipere compellat in continenti, quem si ad præceptum Iudicis sibi personaliter factum, vel ad eius domum ex commissione ipsius Iudicis per Viatorem, vel ad eius domum per binam citationem per interuallum trium dierum inter vnam citationem & aliam non receperit, habeatur pro recepto, & eidem infra triduū à die porrectionis libelli respondere teneatur, quem libellum siue receperit, siue non, siue responderit, siue non, lis habeatur pro contestata, post dictum triduum, & procedatur in causa, non obstantibus exceptionibus, peremptorijs, dilatorijs emergentibus anomalis, & alijs generis cuiuscunque, quę omnes sint saluę tempore disputationibus, & diffinitiuæ sententiæ possint tamen dictæ exceptiones post litem contestatam, vel habitam pro contestata, tam cum testatione litis facienda super ipsis exceptionibus, quàm sine & etiam probari. Sed solummodo in fine litis tempore quo debeat proferri diffinitiua sententia, & terminari, saluo quòd si aliquis esset beneficio inuentari munitus, eidem infra tempus a iure concessum, non possit libellus porrigi. Sed possit porrigi, elapso termino ipsius inuentarij conficiendi. Item si aliqua partium peteret aliquid fieri in principio ante litem contestatam, cuius omissio haberet reddere processum retro nullum. Verbi gratia quòd peteret vt Filius facere Patrem consentire, vel vt veniret minor ad iudicium cum auctoritate Tutoris, aut Curatoris, vel similia, quòd tunc & eo casu Iudex sine expensis partium sub pena.x. libr. non obstante aliquo Statuto in contrarium loquente, teneatur & debeat illud terminare, seu fieri facere omnibus iuris remedijs opportunis, infra octo dies cum petitum fuerit, ad hoc vt processus non vicietur postea occasione prædicta. Et Iudex compellat conuentum cuilibet interrogationi quæ de natura sua habet fieri ante litem contestatam respondere, ac etiam vtrum teneat, & possideat rem petitam, vel quę peti intenditur, suo nomine vel alieno, & pro quo, vel quibus teneat vel possideat, & etiam ante libelli oblationem. Et quilibet Agens veluti hæres, vel conuentus vel vt hæres, teneatur ante omnia respondere an sit hęres ex testamento, vel intestato, an non, & si dixerit quòd sit hęres ex testamento quòd teneatur & debeat testamentum producere, ad instantiam Legatoriorum. Conuento autē reali actione fiat rei petite designatio; ita demum si iurauerit rem petitam ignorare, & tunc

fiat

fiat ei designatio, infra terminum per Iudicem statuendum, & eo termino elapso, si per Actorem non steterit, quo minus designationem fecerit, tunc Conuentus præcise compellatur respondere, si teneat vel non teneat, possideat vel non possideat rem, quæ petitur, vel peti intenditur, & vtrũ suo nomine, vel alieno, & pro vel quibus. Et si postea in diffinitiua sententia alia pars fuerit grauata, non solum diffinitiuæ, sed etiam interlocutoriæ, & si ab ea sententia diffinitiua fuerit appellatum, quòd Iudex appellationis possit omne grauamen remouere. Quod si Reus, vel alia legitima persona pro eo in causa principali, vel appellatoria, in iudicio, præsente parte, vel absente confessus fuerit, in totum, vel in parte libellũ, Iudex teneatur facere condemnationem, siue parte præsente, vel absente, in continenti in totum, vel pro illa parte pro qua fuerit libellus confessatus, & tam cum citatione, quàm sine citatione, non obstante quòd in dicta responsione contineantur illa verba vel similia non animo contestandi litem veræ fictæ. Et si confessio non esset pura præcisa, & clara, sed conditionalis, vel obscura vel alio modo dubiosa, tunc & eo casu lis habeatur pro contestata, & procedatur in causa, & ad declarationem per diffinitiuam sententiam, perinde ac si Reus siue alia legitima persona pro eo negasset. Si vero Reus vel Conuentus non haberet habitationem, tunc cridetur ante domum eius solite habitationis si habuerit in Verona vel districtu, & si non habuerit, super salis Palatij communis Veronæ, Preono ipsius Palatij, & Capitello Mercati fori. Et si non comparuerit ad recipiendum libellum, tunc possit porrigi in manibus Iudicis. Et elapso triduo a die porrectionis, lis habeatur pro contestata, & procedatur in causa & terminetur, ac si dictum libellum recepisset.

De precepto in debitorem. Cap. CXXXVI.

SI autem fuerit publicum instrumentum vel in scriptura priuata trino teste notata ex quacunque causa Iudex, vel Officialis competens sine aliquo libello, seu petitione formanda in scriptis, & sine aliqua litis contestatione, in continenti de ipso debito soluendo, & attendendo, preceptum faciat in Debitorem, ad.xij.dies iuridicos si fuerit debitum centum libr. & abinde infra. Abinde vero supra vsque ad quingentas libr. inclusiue ad.xviij. dies iuridicos, infra quos audiantur exceptiones si quas opponere voluerit, ille in quem præceptum factum extiterit, ac etiam replicationes & intentiones petentis. Quas exceptiones & replicationes, & intentiones predicti, siue partes inuicem litigantes infra dictum terminum probent, & probare debeant. Quod si probare nequierit, ex aliquo iusto impedimento, quòd suo sacramento affirmauerint, vnusquisque terminus dictorum terminorum in suo casu, ad alios quinque dies iuridicos parti probare volenti prorogetur. Nec vltra protrahi possit, spacium dictorum terminorum, & si infra dictas dilationes, seu terminos aliquid contra dicta talia instrumenta, & scripturas priuatas, non fuerit probatum quod releuet, tunc & in eum casum preceptũ vigore dictorum instrumentorum, siue scripturarũ factarum, prorsus omnibus iuris remedijs contra bona, & secundum formam Statutorum de cessione bonorum executioni mandetur. Si vero publicato processu, per partem diceretur vel non diceretur esse probatum quod releuare haberet, tunc ad petitionẽ partis teneatur & debeat Iudex Consilio Sapientis committere quæstionem, infra duos dies continuos a die publicationis processus connumerandos. Qui Consultor teneatur & debeat, infra.x.dies continuos a tempore quo fuerit sibi denunciatum predicta sibi fore commissa, per partem ad cuius instantiam fuerint prædicta commissa connumerandos, deponere Consilium suum sub pena vigintiquinque libr. denar. & damni & interesse parti, in quibus pro condemnato habeatur, quo Consilio lecto, & publicato super prædictis possit quælibet partium a sententia lata super prædictis semel tantum appellare, vel nullam dicere, infra quinque dies continuos. Quæ causa appellationis seu nullitatis finiatur & terminetur infra viginti dies continuos a tempore appellationis interpositæ exclusiuè, & non vltra, in quibus diebus etiam computentur placita locata. Et quòd Consilium depositum, super dicta causa appellationis, seu nullitatis, possit & debeat infra dictos.xx.dies

publicari

publicari & pronunciari, omni die feriato, & non feriato, dummodo non fuerit dies feriata in honorem Dei, placitis, locatis, & non locatis, pulsata campanella pro iure reddendo, & curia separanda, & non pulsata, & hoc Statutum non habeat locum in debitis vsurarij. Et si quis solum allegauerit debitum fore vsurarium, & non probauerit infra.xv. dies continuos, coram Iudice competenti, vlterius de iure suo non audiatur. Et pro condemnato habeatur in debito petito, & vltra in.x. libris actori. Vbi vero ageretur vigore instrumentorum pro fictis & drictis & sententijs expensarum, tunc compellatur Debitor, realiter & personaliter ad soluendum, siue ad depositum faciendum, quo facto super exceptionibus si quæ opponerentur, procedatur, & fiat eo modo & forma, quibus de instrumento publico, & scriptura priuata supra dictum est.

De causis.xxxii libr. & abinde infra. Cap. CXXXVII.

IN causis vero triginta duarum librarum, & abinde infra, vsque ad decem libr. siue in quantitate, siue in specie consistant, siue fuerit publicum instrumentum aut scriptura priuata siue non procedatur, cognoscatur, & terminetur summariè de plano, sine strepitu, & figura iudicij, absque libelli vel alicuius scripturæ porrectione, seu solemnitate, & absque litis contestatione, quolibet die & tempore feriato & non feriato, placitis locatis, & non locatis, & liceat vtrique partium semel tantum appellare, a sententia in dictis causis lata, vel eam nullam dicere, infra triduum a die sententiæ latæ, cuius appellationis instantia, duret & durare debeat solummodo.xij. diebus iuridicis, & non vltra, a die interpositæ appellationis connumerandos, qui terminus prorogari non possit, etiam de partium voluntate, neque per compromissum, quod fieret inter partes, nec alio modo seu colore vero, vel ficto. Ita quod elapsis dictis.xij. diebus iuridicis, instantia istius causæ, & quæstionis, amplius non duret, sed expirata sit & expirasse intelligatur, non possit tamen dici nulla aliqua sententia lata in huiusmodi causis appellationum.

De causis decem librarum, & abinde infra. Cap. CXXXVIII.

IN causis autem a.x. libr. & abinde infra, siue in quantitate, siue in specie consistant, eodem modo quo supradictum est, procedatur, cognoscatur, & terminetur, sed absq; commissione causæ, & absq; vllo salario, & quod sententiæ in ipsis causis late non possint dici nullæ, nec ab eis appellari, quærelari, vel supplicari, nec ab eis in integrum restitutio postulari, sed executioni mandentur, aliquibus exceptionibus non obstantibus, idem intelligatur in sententijs expensarum.x.libr.abinde infra.

Quod Iudex causæ fieri faciat omnem declarationem quæ sibi videbitur de capitulis. Cap. CXXXIX.

ITEM quod Iudex coram quo quęstio ventilabitur teneatur, & debeat ex suo officio, vel ad postulationem partis ante litem contestatam, & post fieri facere omnem declarationem, per quamcunq; partem, prout sibi melius videbitur de omnibus capitulis quæ sibi videbuntur declarari debere, ad clariorem euidentiam veritatis & iustiorem terminationem causæ, ad hoc etiam, vt dictæ partes melius possint deliberare quid habeant agere, & hæc fiant non obstantibus verbis supradictis, vel similibus non animo contestandi litem verè vel fictè.

De Libellis alternatiuis & conditionalibus. Cap. CXL.

ITEM quòd Libelli alternatiui & conditionales, dummodo aliter concludant, de iure procedant, nisi fuerint in effectu contrarij, nec possit contra eos opponi in principio litis, nec in fine, quòd Actor teneatur eligere.

De positionibus. *Cap. CXLI.*

ITEM quòd tam principales personæ, quam quælibet alia persona legitimè comparens in iudicio, possit ponere & positiones facere, & positionibus respondere, & vterque puniatur eadem pœna, si negauerint secundum formam Statuti positi sub rubrica de pœna illius qui in iudicio negauerit, aliquem esse filium, vel filiam, & cætera. Et si quis in iudicio dixerit non credo habeatur pro negato, & puniatur pœna Statuti.

De productione instrumentorum lite contestata. *Cap. CXLII.*

ITEM ꝙ statim lite contestata vel habita pro contestata, Actor, siue alia legitima persona pro eo teneatur infra quinque dies, & peremptoriè producere, & in productione singulariter nominare & deponere pœnes officium Iudicis, coram quo quæstio ventilabitur, omnia instrumenta quibus vti voluerit, & consentire quod eorum copia detur parti aduersæ, & Reus vel alia legitima persona pro eo infra.xv.dies a die dictæ litis contestate vel habite pro contestata, teneatur similiter producere & nominare omnia instrumenta, quibus vti voluerit, & consentire quòd eorum copia detur Actori, siue alij personæ pro eo legitimè comparenti, quibus terminis elapsis, non possit amplius producere, nec nominare, & si produxerit, & nominauerit non prosit productio, nec nominatio, nisi manifeste appareat Consultori, vel Consultoribus, nullam fraudem seu deceptionem fieri ei, contra quem fit productio seu nominatio.

De termino.xl.dierum lite contestata, in quo etiam in diebus veneris & sabbati procedi possit. *Cap. CXLIII.*

ITEM pro lite contestata, vel habita pro contestata in illis causis, in quibus debet offerri Libellus, secundum formam Statuti prædicti, quod incipit ad hoc vt omnes lites, statim intelligatur locatus esse terminus.xl. dierum continuorum vtrique parti ad probandum, & probatum habuisse de iuribus suis. Ita tamen quod in istis.xl.diebus non computentur placita locata, & Actor siue alia legitima persona pro eo teneatur infra octo proximos dies dicti termini produxisse omnes suos articulos, siue capitula. Et Reus, siue alia legitima persona pro eo infra.xvi. dies duraturos a tempore litis contestate, vel habite pro contestata, super quibus capitulis, siue articulis probationes inducere seu facere velint. Et quod Actor teneatur esse contentus dicto termino octo dierum, nec possit etiam vlterius in dicto termino Reo assignato, producere aliqua capitula siue articulos, & Reus elapsis.xvi.diebus non possit amplius producere capitula, siue articulos, nisi ex capitulis rei aliquid appareret, ex quo actori necessitas probationis incumberet. Et de quo verisimiliter non poterat Actor esse prouisus quo casu solo & super eo solummodo possit Actor capitula infra triduum producere quod triduum incipiat a tempore, quo capitula rei eidem Actori exhibita fuerint, & quod in diebus veneris & sabbati, infra terminum prædictum possit produci articuli, siue capitula, & super eis testes citari, & iurare, nisi fuerit dies feriata in honorem Dei introducta, & omnes alij actus tam contentiosi, quàm voluntarij fieri possit Statuto in contrarium loquente non obstante.

De publicatione processus & copia. *Cap. CXLIIII.*

ITEM quod elapsis.xl. diebus in illis casibus in quibus debet offerri Libellus secundum formam Statuti, quod incipit ad hoc vt omnes lites, dictus Iudex teneatur in continenti publicare processum, quem si non publicauerit, nihilominus habeatur pro publicato. Et teneantur Tabelliones scribentes in lite facta sibi prius solutione facere copiam totius

tius processus, infra quinque dies partibus cum fuerint requisiti sub pœna.x.librarum pro quoque Tabellione, & quaque vice.

De termino uiginti dierum publicato processu ad reprobandum testes.
Cap. CXLV.

ITEM quod in continenti publicato processu, vel habito pro publicato, quælibet partium infra alios. xx. dies continuos in quibus non computentur placita locata, debeat fecisse omnes suas probationes, quas facere voluerit, tam contra testes, quàm dicta eorum, & quod elapso termino.xx. dierum neutra partium admittatur ad probationes faciendas per testes, & publicetur totus processus; & quamuis publicatus non fuerit, pro publicato habeatur.

De committendis causis. Cap. CXLVI.

ITEM quòd elapsis.xx. diebus de quibus fit mentio in suprascripto proximo Statuto, Iudex coram quo quęstio ventilabitur, teneatur in continenti committere quæstionem cum de hoc fuerit requisitus, secundum formam Statuti, siue Statutorum sub rubrica positorum de habendo Consilio in qualibet quæstione.

De secundo Consiliario petito adiungi primo. Cap. CXLVII.

ITEM quòd si aliqua partium voluerit primum Consiliarium associari debere, illud debeat dicere infra. xx. dies, a die commissionis factæ, & deposuisse salarium socij, alias non possit petere Consultorem associari, nec etiam Consultor met possit petere se associari elapsis dictis.xx.diebus. Quod Statutum non habeat locum in causa appellationis, & quòd ipse qui venerit pro socio Consultori non possit renunciare, ipso dato pro confidente per vtranque partem vel vnam partem tantum, altera parte legitimè citata, nisi manifesta causa apparuerit.

De confessionibus partium & depositionibus testium instantia finita, & de interlocutoriis.
Cap. CXLVIII.

ITEM quòd finita instantia, confessiones partium & depositiones testium non expirent idem intelligatur, si pronunciatur instantiam seu iudicium esse nullam, vel nullum sed perinde valeant ac si instantia duraret, vel non esset finita, & quòd omnia & singula in suprascriptis, & in infrascriptis Statutis comprehensa, quæ loquuntur in causis principalium instantiarum, habeant locum non solum in causis diffinitiuis, sed etiam interlocutorijs quæ principaliter oriuntur, & non pendent ab aliqua quæstione seu lite pendente, quæ talis interlocutoriè in omnibus, & per omnia intelligantur principales & diffinitiuæ aliquibus Statutis in contrarium loquentibus non obstantibus.

Quod etiam ad Banchum Maleficiorum prædicta habeant locum.
Cap. CXLIX.

ITEM quòd omnia suprascripta Statuta seruentur etiam, & habeant locum ad Banchum Iudicis Maleficiorum, super illis quæstionibus quæ appellantur de communi, si de possessione turbata, seu spoliata, damnis datis, baratatione, & malo more.

De tempore locationis placitorum computando, vel non computando in causarum instantiis. *Cap. CL.*

ITEM quòd vbicunque dictum est quòd tempus locationis placitorum non computetur in instantijs causarum siue in alijs terminis, quòd illud intelligatur esse dictum solummodo in illis causis, quæ non possunt examinari, & in eis non potest procedi tempore locationis placitorum, si autem talis sit causa, in qua potest produci tempore locationis placitorum, tunc & eo casu dicta tempora locationis placitorum in talibus terminis & instantijs debeant computari.

Quantum durat nullitatis & appellationis instantia. *Cap. CLI.*

ITEM quòd causæ appellationum, & nullitatum a tempore primæ appellationis interpositæ siue viua voce, siue in scriptis, infra lx. dies continuos, finiantur, in quibus diebus non computentur placita locata, & quòd instantiæ causarum & nullitatum, ac etiam causarum principalium non possint etiam de partium voluntate prorogari, nec in integrum restitutio contra lapsam instantiam peti. Et hoc Statutum solummodo habeat locum in causis, in quibus Libellus porrigitur secundum formam Statuti.

De allegationibus Aduocatorum dandis in scriptis Consultori, & de causis exprimendis per Consultorem in suo Consilio & secundum ipse Consultor debeat iudicare. *Ca. CLII.*

ITEM quòd quilibet Aduocatus post commissionem quæstionis factæ infra octo dies teneatur producere allegationes in scriptis, quas facere voluerit pro parte sua, coram Iudice coram quo quæstio ventilabitur, in pœna .x. librarum pro quolibet Aduocato, & qualibet vice. Qui Iudex ipsis allegationibus receptis, ipsas allegationis, ea die vel sequenti, teneatur facere dari Consultori, cui dicta quæstio commissa fuerit consulenda. Et quòd Consiliarij in Consilijs suis teneantur dicere & exprimere causas, propter quas consulunt, & etiam expressare certam absolutionem vel condemnationem pœna & banno .xxv. libr. denar. pro quoque, & quaque vice. Et quod dictus Consultor teneatur consulere secundum formam Statuti primi huius libri, videlicet. Primo secundum Statuta & consuetudines Ciuitatis Veronæ, & eis deficientibus secundum iura Romana, & glosas ordinarias Accursii per ipsum approbatas. Et inquantum sibi adinuicem contradicerent, tunc consulatur secundum illam glosam, qua Dinus approbat, & Consultor, qui Consilium dederit contra prædicta, teneatur, & obligatus sit parti læse ad damnum expensas, & interesse, pro quibus conueniri possit coram domino Potestate Veronæ, eiusque Vicario breuiter & summatim sine strepitu & figura iudicij, & Statutum esse intelligatur partibus terminus .xv. dierum continuorum a die quærelle, seu qualis petitionis porrecte contra dictum Iudicem Consultorem probandi, producendi, opponendi, & excipiendi omnia, & singula, quæcunque dictæ partes voluerint, quo elapso processus dictæ causæ habeatur pro publicato, & dictus dominus Potestas vna cum eius Vicario & alijs suis Iudicibus, vel per maiorem partem ipsorum sine aliqua commissione facienda teneantur, & debeant infra alios .xx. dies currentes immediate sequentes dictam quæstionem & causam decidere & terminare.

De causis Pauperum. *Cap. CLIII.*

NAM & si in iudicijs non sit acceptio personarum habenda, Pauperes tamen sicut in alijs, in procedendo fauorabiliores haberi debent proinde prouidere volentes Pauperibus personis nè diu per cauillationes in quæstionibus & litigijs teneantur, & expensis intollerabilibus consumentur, Statuimus quòd dominus Potestas, eiusque Vicarius, & alij Iudices, & Officiales communis Veronæ quotienscunque fuerit ab eis requisitum,

sacramenti

facramenti vinculo teneantur ius summarium facere & reddere personis Pauperibus secundum modum & formam inferius declaratam, videlicet petitione dicti Pauperis coram Iudice, vel Officiali proposita per ipsum Pauperem, vel eius Procuratorem, dictus Iudex vel Officialis incontinenti faciat petitionem per aliquem ex suis Notarijs in scriptis reduci si data non fuerit in scriptis, & ea sic scripta siue in scriptis data & lecta, Reum conuentum siue illum a quo petitur vel eius legitimum Procuratorem dictę petitioni seu scripturę respondere compellat ea die vel sequenti non obstantibus aliquibus exceptionibus dilatorijs, declinatorijs, & peremptorijs, & alijs generis cuiuscunque, quę exceptiones sint saluę partibus & proponi ac produci & probari possint & debeant tam per testes, quàm per instrumenta, & alios legitimos probandi modos infra illam dilationem, & terminum tantummodo qui postea assignabitur partibus ad probandum de iure suo. Et si Reus conuentus infra dictum terminum dictę petitioni non responderit vel etiam si responderit lite habita pro contestata per dictum Iudicem, vel Officialem coram quo dicta quęstio ventilabitur, procedatur in causa incontinenti per eum locetur terminus .xv. dierum & peremptoriè partibus ad probandum de iure suo, & producendum quicquid producere, & probare voluerit & intenderit. Ita quod nullus alius terminus ad probandum & producendum testes iura, vel instrumenta dictis partibus possit, nec debeat vlterius assignari. Et quod testes qui producti fuerint pro parte Pauperis recipiantur super ipsa petitione vel aliquo capitulo vel capitulis porrectis per eum secundum quod ipsi Pauperi melius placuerit. Et idem intelligatur, & seruetur in testibus productis, & producendis per aliam partem. Et quod omnes testes qui producti fuerint per dictas partes recipi, & publicari debeant infra dictum terminum xv. dierum, quo termino elapso Iudex, vel Officialis coram quo prędicta quęstio ventilabitur, teneatur & debeat dictam quęstionem committere vni ex Consultoribus de matricula Consultorum Ciuitatis Veronę dato ad confidentes per partes secundum formam Statutorum communis Veronę. Et si vna dictarum partium requisita non dederit, tunc dictus Iudex, seu Officialis committere teneatur dictam quæstionem vni ex Consultoribus, seu Confidentibus alterius partis quæ suos dederit confidentes: Ita quòd dicta commissio non possit aliquo modo reuocari. Et Consultor cui commissa fuerit dicta quęstio teneatur & debeat Consilium suum in scriptis dare dicto Iudici, vel Officiali qui eam commisserit, & successori, si fuerit mutatus infra sex dies, ex quo sibi commissa fuerit, & Iudex seu officialis qui commisserit dictum Consilium ea die vel sequenti pronunciare debeat, nulla exceptione obstante nisi tempus emergeret feriatum introductum in honorem Dei. Quo tempore dictus Iudex pronunciare non possit, & quòd dictus Iudex, vel Officialis secundum consilium sibi datum, teneatur & debeat in dicta quæstione procedere. Et prædicta tam Consultor qui dicta quæstio commissa fuerit, quam Iudex, vel Officialis qui ipsam quæstionem commiserit, obseruare & attendere teneatur banno. x. libr. denar. pro quoque & quaque vice. Et quòd Notarius etiam qui in dicta quæstione scripserit teneatur & debeat incontinenti sicut dicta quæstio commissa fuerit notificare illius Consultoribus quibus commissa fuerit, quod si non fecerit condemnetur pro quolibet & qualibet vice in. x. libr. & in dictis quæstionibus procedi possit quolibet die feriato & non feriato placitis, locatis, & non locatis dummodo non sit tempus feriatum introductum in honorem Dei, quo tempore nullatenus procedatur. Et illæ personæ intelligantur esse Pauperes in casu præmisso, & quantum ad hoc Statutum quæ fuerint æstimatæ in æstimo communis Veronæ .xv. soldis, & abinde infra. Si vero non fuerint æstimatæ in æstimo communis Veronæ quod tunc Iudex coram quo quęstio ventilabitur suo bono arbitrio teneatur & debeat æstimare & declarare prædicta ex aspectu & qualitate conditionis & personæ, & secundum quod suæ æstimationi melius videbitur extimandæ, cui extimationi, & declarationi stetur, & stari debeat omni exceptione & reuocatione cessante. Et quod nihilominus quælibet persona quæ dixerit se Pauperem & voluerit, seu petierit propter paupertatem ius summarium sibi reddi debere, teneatur primo & ante omnia iurare se esse pauperem personam, & non posse substinere expensas per viam ordinariam litigando.

Quæ

Quæ omnia & singula suprascripta locum habeant & obseruentur non solum Pauperibus personis petentibus vel agentibus. Sed etiam in conuentis, & non solum in causa principali, sed etiam causa appellationis nullitatis, & restitutionis.

HAEC SVNT STATVTA DE RVSTICIS REVOCANDIS AD VILLAS.

Quod omnes rustici teneantur cum loco originis, & cum loco habitationis attendere factiones & onera. Cap. CLIIII.

STATVIMVS, & ordinamus quòd quælibet persona Veronensis districtus quæ recesserit de aliqua villa, vel domo Campaneæ, eiusdem districtus, de qua esset originaria & iuerit ad standum, & habitandum in aliqua alia villa, seu loco, districtus Veronæ teneatur & debeat datias factiones, & onera attendere cum illa villa de qua fuisset originaria pro illis bonis mobilibus & immobilibus quæ haberet vel aliquo tempore acquireret, seu acquisiuisset in eadem villa originis suæ, & teneatur & debeat etiam attendere eadem onera datias & factiones reales, & personales cum illa villa seu loco, in qua vel in quo iuerit ad standum, vel habitandum pro illis bonis quæ ibidem habebit, & acquiret.

ITEM, quòd si dicta talis persona recesserit de villa, vel loco in quo iuisset ad standum & reuersa fuerit ad standum & habitandum in villa seu loco de quo fuisset originaria tunc, & eo casu teneatur, & debeat attendere onera, datias, & factiones reales, & personales solum cum illa villa vel loco in quo reuersa fuerit ad standum & habitandum, & de quo fuerit originaria, pro eius persona & omnibus suis bonis mobilibus, & immobilibus quæ haberet vel acquireret, & quæ habuerit & acquisierit in quacunque villa, seu loco donec ibidem steterit, & habitauerit.

ITEM quòd si dicta talis persona recesserit de villa vel loco de quo non fuisset originaria, & iuerit ad standum & habitandum in alia villa, vel loco de quo etiam non fuisset originaria, dicta talis persona teneatur & debeat attendere, & facere onera & factiones reales cum illa villa, vel loco de quo fuerit originaria, pro illis bonis mobilibus, & immobilibus quæ haberet siue acquisierit in ipsa villa, vel loco originis, ac etiam teneatur, & debeat attendere datias onera & factiones reales, & personales cum illa villa vel loco in quo ibit ad standum, & habitandum, vel in quo stabit & habitabit pro omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, quæ habebit, vel acquisierit in quolibet alio loco Veronensis districtus. Saluo quàm pro illis bonis quæ haberet in dicto loco originis suæ, pro quibus cum dicto loco originis semper attendere teneatur, vt supra dictum est.

ITEM quòd quælibet persona Veronensis districtus quæ recesserit de aliqua villa, seu domo Campaneæ eiusdem districtus, de qua fuerit originaria, & venerit ad standum, & habitandum in Ciuitate, & Burgis Veronæ teneatur, & debeat facere & attendere datias, onera, & factiones reales, & personales cum illa villa, vel loco de quo recesserit, & de quo etiam fuisset originaria pro illis bonis mobilibus, & immobilibus, quæ habebit, vel acquireret in dicto loco originis, & pro omnibus illis bonis mobilibus vel immobilibus, quæ acquiret in Ciuitate Veronæ, & in quolibet alio loco districtus Veronæ, ac etiam teneatur & debeat cum communi Veronæ attendere donec ipsa stabit, & habitabit in dicta Ciuitate Veronæ, & Burgis.

ITEM quòd quælibet persona Veronensis districtus, quæ recesserit de aliqua villa, seu domo Campaneæ eiusdem districtus de qua non esset originaria & veniret ad standum in Ciuitate, & burgis Veronæ teneatur facere, & attendere datias, onera, & factione reales cum illa villa, vel loco de quo fuisset originaria pro illis bonis mobilibus, vel immobilibus quæ ipsa habebit vel acquiret in dicto loco originis. Et etiam teneatur attendere datias,

tias, onera, & factiones reales, & personales cum communi Veronæ, pro omnibus bonis mobilibus vel immobilibus quæ ipsa habebit vel acquiret in Verona, & Burgis, & etiam cum illa villa vel loco de quo recessisset & venisset ad standum & Veronæ licet ibidem nata non fuisset pro omnibus illis bonis mobilibus, & immobilibus quæ ipsa habebit vel acquiret in Verona, & Burgis & in quolibet alio loco Veronensis districtus. Saluo quàm pro illis bonis quæ haberet vel acquireret in villa, vel loco originis suæ, cum quo semper sit obligata attendere secundum quod supra dictum est.

De eis qui pro famulis se defendunt. Cap. CLV.

ITEM quòd omnes qui se pro Famulis defendunt ab oneribus, & factionibus villarum teneantur & debeant pro suo proprio cum ipsis villis omnia onera, & factiones subire & facere aliquo Statuto in contrarium non obstante.

Quod aliqua immunitas quemquam Rusticum iuuare non possit ab oneribus, & factionibus substinendis, & de cassatione priuilegiorum, & irritatione diuisionum villarum. Cap. CLVI.

ITEM omnes Rustici qui haberent immunitatem aliquam ab oneribus, & factionibus villarum aliqua de causa seu cessassent facere onera, & factiones cum Communi alicuius villæ prætextu alicuius immunitatis sibi datæ, & concessæ per Commune ipsius villę, vel per aliquam aliam personam, præterquàm per communitatem Veronæ cum auctoritate domini Potestatis siue steterint in ipsa villa, siue non seu alibi a tempore dictę immunitatis citra, non obstante dicta immunitate siue aliqua transactione, vel pacto teneantur & debeant soluere & facere onera & factiones cum ipsa villa, ipsi & eorum filij, & nepotes siue fuerint nati in Ciuitate Veronę, siue alibi. Insuper cassamus, irritamus, & nullius Valoris, ac momenti ex certa scientia esse volumus, & pronunciamus omnes & singulas immunitates & concessiones ac priuilegia data, seu datas, & concessas quocunque modo, seu quacunque forma alicui vel aliquibus de aliqua villa per ipsam villam vel per aliam quamcunque personam, præterquàm per communitatem Veronæ cum auctoritate domini Potestatis, excepta immunitate concessa per Statutum communis Veronæ iuris consultis oriundis in districtu Veronę scriptis in matricula Aduocatorum Ciuitatis Veronæ, cui Statuto per hoc, seu per aliqua quæ superius in dictis Statutis contineantur, non derogetur in aliquo, prohibentes omnino quòd nullæ immunitates alicui de villa de cætero concedantur ab aliquo prQterquàm per commune Veronæ cum domino Potestate vt supra dictum est. Et si concederentur, ipso iure non valeant & concedentes, & recipientes pro quolibet & qualibet vice In vigintiquinque librarum puniatur insuper auctoritate pręsentis Statuti ex certa scientia cassamus, & reuocamus cassas irritas, atque irrita pronunciamus & denunciamus omnia, & singula priuilegia, omnesque concessiones, gratias, atque immunitates quocunque modo & quacunque forma hinc retro data & concessa, datas & concessas, & de cętero concedendas aliquibus Terris, villis seu contratis districtus Veronæ, seu Suburbiorum Ciuitatis de non soluendis, subeundis, vel substinendis oneribus, datijs & factionibus cum communi Veronæ, seu cum seipsis villis, Terris, vel contratis, seu cum illis villis Terris, & Contratis, cum quibus alias ad substinendum onera suprascripta copulatę & coniunctæ fuissent pariter & ęqualiter cum alijs. Insuper Statuimus, quòd si qua, Diuisio, siue Particio alicuius villę facta sit, vt si de villa siue Communi duę, vel duo factę vel facta sint, ipsa Diuisio vlterius non valeat, nec teneat & ipso iure sit cassa. Et ad priorem statum, & vsum reuertantur non obstantibus aliquibus pactis, priuilegijs, concessionibus, vel quibuscunque alijs, quę prędictis in aliquo obuiarent, quę omnia cassamus, & irritamus, nisi aliter procederet vel fieret de Illustriss. nostri Dominij voluntate.

Quod

Quod Rustici non obstantibus pactis cum loco suæ habitationis attendere teneantur. Cap. CLVII.

ITEM quòd omnes Rustici teneantur & debeant onera rusticana subire cum villis secundum formam suprascripti proximi Statuti non obstantibus pactis, transactionibus mutuis, vel alijs conuentionibus, & obligationibus. Saluo quòd si aliquis Rusticus dedisset, seu mutuasset aliquam pecuniam, seu aliam quamcunque rem communi villæ occasione prædicta, tunc Communæ ipsius villæ illi sibi restituere teneantur ad quam restituendam dominus Potestas, seu Officiales communis Veronæ vinculo sacramenti teneantur Communæ villæ infra tres menses a tempore requisitionis præcise compellere. s. primo mense tertiam partem, secundo aliam tertiam, & vltimo aliam.

De Filijs, & Nepotibus Rusticorum etiam natis in Verona compellendis ad factiones, & onera villæ. Cap. CLVIII.

ITEM quòd Filij, & Nepotes Rusticorum vbicunque nati sint, seu steterint siue in Ciuitate Veronæ aut alibi fecerint onera & factiones, siue non, si ipsi vel eorum patres aut Aui a dicto tempore citra fecissent aut facerent onera & factiones in aliqua villa districtus Veronæ, teneantur & compellantur ad faciendum, & subeundum ibidem onera, & factiones tanquam Rustici ipsius villæ sicut eorum Patres, vel Aui faciebant aut faciunt prout tenentur vigore antedictorum Statutorum.

De Clericis rusticis vxoratis. Cap. CLIX.

ITEM quòd Clerici vxorati, vel aliter facti layci qui sint de villis Teneantur, & debeant cum suis villis secundum formam antedictorum Statutorum subire & facere factiones, & onera nulla præscriptione temporis, vel exceptione, aut priuilegio obstante.

Quod etiam Clerici pro suo proprio extimentur. Cap. CLX.

ITEM quòd Clerici Ciuitatis, & districtus Veronæ habentes bona patrimonialia vel aliter extra suas præbendas, & Ecclesias temporaliter acquisita in ipsa Ciuitate, vel districtu, debeant Estimari & pro ipsis bonis suis proprijs subire & facere onera, & factiones communis Veronæ.

Quod prætextu conuersionis, vel religionis habitus nemo possit a factionibus, & oneribus se excusare. Cap. CLXI.

ITEM quòd nullus qui teneatur facere onera, & factiones cum communi alicuius villæ, seu cum communi Veronæ possit se ab ipsis oneribus, & factionibus excusare sub prætextu alicuius conuersionis vel habitus religionis nisi intrauerit Monasterium, vel religionem & ibi publice, & continuè habitu eiusdem religionis suscepto habitauerit. Immo ipsa onera & factiones plene & integre facere teneatur. Et si contrafieret in prædictis pars dimidia bonorum suorum deueniat in commune Veronæ, & alia dimidia in Commune villæ, & sit præcisum idemq; de ciuibus intelligatur.

De Rusticis confugientibus ad fortilicia. Cap. CLXII.

ITEM si aliquæ personæ propter guerram, vel metum hostilis incursus ex villis suis confugerint in aliquod fortilicium Veronæ districtus, cum personis, & rebus suis, & sine rebus teneantur, & debeant pro personis tantum, & non pro rebus facere custodias, & alia onera personalia subire cum illo loco fortilicij, & hominibus eiusdem de quanto

ibidem stabunt, & habitabunt occasione prædicta, realia vero subire & intendere debeāt cum illa villa vel loco siue locis cum quibus faciebant antequam ita confugerent vt supra. Et si aliquæ personæ de districtu confugerint ex dicta causa ad fortilicia iurisdictioni Veronæ non subiecta. Nihilominus facere, & attendere teneantur quælibet onera, & factiones reales, & personales illius villæ vel loci siue locorum cum quibus faciebant antequam ita confugerent, vt supra.

De his qui ad aliam villam stantibus oneribus, & factionibus guerræ suas transferunt habitationes. Cap. CLXIII.

ITEM quòd inceptis, & durantibus aliquibus oneribus vnius guerræ, videlicet armatorum, Vastatorum, equarum, vel plaustrorum, nauarolorum etiam & similium quicunque de sua villa, & loco recesserint & ad aliam villam, siue locum districtus Veronæ iuerint ad habitandum, nihilominus teneantur & debeant dicta onera per totam illam guerram continuè attendere, & soluere cum villa sua siue loco in qua vel quo reperti fuerint pridem habitare, tempore primæ impositionis onerum dictæ guerræ, & non cum villa vel loco, in quo post ipsam impositionem iuissent ad habitandum.

Infra quantum tempus finiri debeant dictæ causæ Rusticorum, & quòd sententiæ illæ sine remedio firme sint, Cap. CLXIIII.

ET si de prædictis, vel aliquod prædictorum quæ in suprascriptis Statutis continentur quæstio orir etur. Dominus Potestas, Iudices, & alij Officiales communis Veronæ teneantur & debeant ipsas quæstiones audire, cognoscere, & terminare infra tres menses continuos summariè factis positionibus, capitulis, & probationibus sine libelli porrectione litis contestatione, & sine aliqua iuris solemnitate. Et quòd dictæ quæstiones omnino infra dictum tempus terminentur, nec vltra durare possint, nec debeant, nisi instrumentorum, vel testium productorum in dicta causa accusatio de falso facta fuerit. Quo casu Iudex coram quo dicta quæstio agitabatur, super sedere debeat super dicta quæstione, ipsa remanente in eodem statu, in quo erat, & erit tempore, quo dicta accusatio de falso facta fuerit donec dicta accusatio falsitatis fuerit terminata, & quòd ipsum tempus trium mensium etiam de voluntate partium non possit prorogari, nec processus aliter agitari. Et quod sententiæ super prædictis late non possint dici nullæ, nec ab eis appellari, nec beneficium restitutionis postulari, nec aliquo alio modo retractari.

De Extimis faciendis in villis, & qua forma fieri debeant, & de datiis imponendis. Cap. CLXV.

QVANDO Extimum nouum in aliqua villa, vel loco districtus Veronæ fieri debuerit, Statuimus quòd Massarius illius villæ, vel Loci cum licentia sui Vicarij teneatur, & debeat congregari facere suam Viciniam, & omnes citari ad domum suam in qua duæ partes intersint vicinorum masculorum in Extimo villæ scriptorum. xviij. annorum vel inde superius vsque ad. lxx. annos ad minus, & inter vicinos dictæ terræ faciant eligi ad breuia, seu fabam sex bonos, & legales homines dictæ terræ, s. duos de minoribus, & duos de mediocribus, & duos de maioribus qui sex cum electi fuerint modo prædicto, incontinenti si præsentes fuerint vel die sequenti coram Vicario, vel suo Delegato iurare debeant ad sancta Dei Euangelia bona fide sine fraude facere Extimum nouum suæ terræ, & ipsum complere infra. x. dies postquam electi fuerint vel amplius tempus si viciniæ, vel maiori parti placuerit. Et Extimare omnes personas debentes facere, & soluere datias, onera, & factiones cum dicto Communi, & hominibus, & omnia sua bona mobilia, & immobilia possessiones, & iura exceptis Domibus muratis, & cupatis quas inhabitant & tenent ad vsum

ad vsum suum, & Familiæ suæ. Et non debeant se Extimare, sed postea Extimentur modo prædicto per tres Extimatores tantum, eodem modo electos infra quinque dies ex quo electi fuerint posiit, tamen vnaquæque Vicinia secundum quòd magis esset populosa eligere Extimatores plures numero, vtputa tres de minoribus, tres de mediocribus, & tres de maioribus, dummodo in dictis tribus gradibus seruetur æqualitas, & facere suum Extimum per tres mudas Extimatorum abiciendo postea maiorem, & minorem quantitatem extimi, & retinendo mediocrem siue etiam per quinque mudas Extimatorum, abiciendo similiter maiorem, & minorem, & intertiando postea tres mediocres, in quibus quidem casibus idem modus seruetur in extimando; postea Extimatores prædictos per minorem tamen numerum eo in quo fuerint priores Extimatores, quod quidem Extimum taliter factum duret per vnum annum proximè venturum, dantes licentiam dictis Extimatoribus eligendis, quòd ponere possint ad sacramentum omnes personas quas voluerint dictę terræ, & cuiuslibet alterius districtus Veronæ pro inueniendo bona possessiones & iura personarum soluere debentium cum dicta terra. Cognoscentes quòd si qua persona cessauerit dicere & manifestare dictis Extimatoribus omnia sua bona, vt superius dictum est omnium, quę cessauerit manifestare eis quarta pars deuenire debeat in commune villæ bāno.xxv.libr. pro qualibet persona contrafaciente, & omnes Datiæ quæ de cætero fuerint imponendæ in ipsa villa ponantur, & poni debeant pro lib. sui Extimi. Cæteræ autem factiones, & onera operariorum Armatorum, Plaustrorum, & aliorum quæ in faciendo consistant ponantur, & poni debeant, secundum voluntatem maioris partis ipsius Vicinię.

De Rusticis villarum & Ciuibus Veronæ compellendis subire onera cum suis villis & Contratis. Cap. CLXVI.

ITEM Statuimus quod dominus Potestas, & omnes Iudices, & Officiales communis Veronæ possint, & debeant omnes, & singulas personas villarum, & locorum districtus Veronæ compellere realiter, & personaliter soluere & attendere datias, onera, & factiones in villis in quibus fuerint Extimati secundum, lib. sui Extimi, secura forma antedictorum Statutorum. Idem intelligatur de Ciuibus ciuitatis, & Burgorum Veronæ vt compellantur soluere datias, & alia onera substinere cum communi Veronæ, & cum Contratis vbi fuerint Extimati, seu scribi se fecerint. Et si aliquis comparuerit & dixerit se nimium in sua Extimatione grauatum, quòd primo soluere compellatur, & postea eius ratio audiatur. Sed si quis dixerit se de iure nihil soluere debere, statim audiatur eius ratio prius quàm soluere compellatur, & idem intelligatur de qualibet collecta, siue datia posita in aliqua Contrata Ciuitatis, & Burgorum Veronæ.

Quod omnes datiæ in villis & contratis imponendæ de voluntate viciniæ & licentia domini Potestatis vel sui delegati imponantur. Cap. CLXVII.

ITEM Statuimus, quod omnes Datiæ imponendæ in prædictis villis, & Contratis, vel per Officium sortium, aut Dugalium imponantur de voluntate Viciniæ maioris partis, seu consortium, vel maioris partis, & de licentia domini Potestatis, vel eius delegati aut Vicarij villæ. Quod si aliter fieret imponentes pro quolibet puniatur in.x. libr. & nullus ipsas Datias, & factiones soluere compellatur, & quòd in scribenda qualibet licentia ponendi Datias exprimantur, & declarentur omnes causæ, & quantitates pro quibus ipsa Datia poni debeat, ac etiam nomina exactorum eiusdem, & dies quando dicta datia data fuerit eis ad exigendum, & eo modo scribatur rubrica rotuli, siue quaterni ipsius Datiæ exigendę. Et quod de datijs imponendis per Officium sortium, aut Dugalium de vo-

luntate Consortium vel maioris partis. & de licentia domini Potestatis, vel eius delegati fieri debeant duo libri, quorum vnus stet & stare debeat penes Officiorum Prou sorum Communis. Alius vero penes ipsum Iudicem ad hoc vt rationes de datijs impositis videri possint.

De scribendis ordinate datiis, & factionibus in villis, & Contratis. Cap. CLXVIII.

ITEM Statuimus, quod Massarij villarum, & Rasonerij Contratarum, ac alij Officiales villarum, & Contratarum teneantur omnes Datias onera, & factiones ordinatæ scribi facere in libris rationum officij eorum, vt de prædictis possint plenè, & integre reddere rationem, & qui contrafecerit, puniatur, in. xxv. libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis.

Vt datia imposita præcisa pro vna causa in alia causa non expendatur. Cap. CLXIX.

ITEM Statuimus, quòd si aliqua datia imposita fuerit in aliqua villa seu Contrata Ciuitatis, & Burgorum Veronæ occasione alicuius causæ determinatæ, illa datia expendi non possit, seu poni in aliam causam, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in centum sold. sed nec possit ab aliquo pro aliquo suo credito retineri sub pœnis contentis in Statuto posito in primo lib. sub rubrica de pecunijs, & bonis Communis non retinendis prætextu crediti, vel alia ratione.

De ratione reddenda ex actionis datiarum, & onerum. Cap. CLXX.

ITEM Statuimus, quòd Massarij, Burserij, & Exactores datiarum, onerum, & factionum in villis teneantur eorum officio infra. xv. dies in publica Vicinia suæ villæ reddere rationem eorum introitus, & expensarum & si quid dare Communi restauerint illud soluisse debeant infra. xv. dies. Et qui contrafecerit puniatur in. lx. soldo. Et nihilominus prædicta attendere & facere teneatur. Idem obseruetur in Iuratis Contratarum, & exactoribus, & Burserijs Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, & alijs officialibus Contratarum Veronę ad quos de rebus, vel denarijs Communis, vel suarum Contratarum peruenerit, non derogando propterea Statuto posito in primo libro sub rubrica de pecunijs, & bonis Communis non retinendis prætextu crediti vel alia ratione. Et quòd omnes Burserij, & Exactores datiarum teneantur, & debeant datias tempore sui officij impositas, infra mensem exigisse ex quo dare fuerint ad exigendum. Et quòd Massarij, & Sindici, Burserij, Exactores datiarum de villis teneantur consignare, & dare infra octo dies finito eorum officio omnes scripturas & rationes factas occasione suorum officiorum Massario sequenti, ad hoc vt quotiens opus fuerit, possit haberi copia de prædictis pœna & banno. lx. soldo. Idem obseruetur in Iuratis, Rasonerijs, Massarijs, & Exactoribus Ciuitatis, & Burgorum Veronæ.

De non impediendis Ciuibus consortibus villarum, nec eorum aut vxorum suarum bonis pro factionibus villarum non attenditis. Cap. CLXXI.

ITEM Statuimus, quòd Ciues Veronæ consortes villarum attendentes factiones, & onera cum Ciuitate Veronæ, bona quęque & res ipsorum Ciuium, nec non vxorum suarum etiam quæ essent in dictis villis, non impediantur, nec molestentur pro datijs, oneribus, & factionibus illarum villarum de quibus fuerit consortes, si dictæ villæ non attenderent, seu attendere non possent communi Veronæ, nisi essent illius villæ fideiussores.

tes, & quòd ipsi Ciues, seu consortes non compellantur ad securitatem faciendam pro communibus ipsarum villarum, seu Massarijs eorum. Et quòd dominus Potestas, Iudices, & omnes alij Officiales Communis Veronæ vinculo sacramenti teneantur & debeant hoc Statutum præcise inuiolabiliter facere obseruari.

De oneribus per omnes Ciues indifferenter sustinendis.
Cap. CLXXII.

EQVALITATE onerum nihil melius intuenda Ciuium tranquillitate, ac pace perpetua. Propterea Statuimus, quòd omnes & singuli Ciues Veronæ, & qui pro Ciuibus se defendunt, uel volunt tanquàm Ciues se defendere, vel tãquàm Ciues volunt se admitti ad aliquos honores, vel officia, vel aliter vti & gaudere citadinantiæ beneficio, teneantur, & compellantur soluere, & subire omnia onera, omnesq; datias, & factiones cum communi Veronæ, & cum illis Contratis in quibus habitant, seu habitauerint sicut alij de dicto communi & de dicta contrata faciunt & subeunt, seu subire tenentur. Cassamus insuper & cassa irrita esse pronunciamus omnia & singula Statuta, & priuilegia concessiones, & immunitates hactenus facta & factas aliquibus personis immunitatem aliquam concedentia, & concedentes, præter qui immunitates specialiter concessas Medicis, & Magistris, & dominis Legistis, & alijs secundum quòd in Statuto primi libri posito sub rubrica de immunitate concessa Medicis continetur, quibus immunitatibus prædictis concessis non derogetur in aliquo, & de cætero nulli personæ concedatur immunitas neque per Statuta, neque per reformationes, neque per priuilegia, nec aliquo quocunque modo. Et si fuerit impetrata vel concessa ipso iure non valeat, & præsumatur per fraudem, siue aliter malo modo obtenta, vel potius extorta. Et non valeat, & præsumatur per fraudem, siue aliter malo modo obtenta, vel potius extorta. Et non possit illa talis persona vti persona vti nec gaudere aliquo beneficio Ciuitatis Veronensis nisi aliter de voluntate Illustriss. nostri Dominij procederetur.

De Ciuibus habitantibus in villis, quod in Contratis Ciuitatis, & in rotulis æstimorum sunt scripti. Cap. CLXXIII.

ITEM quòd omnes Ciues, & qui pro Ciuibus se defendunt ab oneribus rusticanis & qui habitant in villis teneantur & debeant se facere scribi, & essem scripti in Extimo communis Veronæ, & in Contratis Ciuitatis Veronæ & in Extimo ipsarum Contratarum, seu rotulis datiarum, in quibus scripti sunt alij homines ipsius Contratæ vbi consueuerant habitare vel in qua contrata si placuerit, & habere ibi aliquam personam sufficientem quæ de datis & factionibus pro se respondeat & attendat secundum quòd de cætero sibi imponetur. Et qui prædicta non obseruauerit, puniatur in .x. libris & teneatur soluere omnes datias, & factiones in Ciuitate Veronæ, & etiam in villa in qua repertus fuerit habitare donec prædicta talis obseruauerit secundum quòd erit Extimatus.

De Ciuibus pignerandis in contratis suis alioquin in villis.
Cap. CLXXIIII.

ITEM Statuimus quòd omnes Ciues debeant pignerari in suis contratis in ciuitate, seu Burgis Veronæ si ibi habent domos proprias, vel conductas, & facultates, & si non haberent tunc possint pignerari in villis in quibus reperti fuerint habitare, & tunc Massarij villarum teneantur ea pignera manupendere, & conducere sicut de alijs.

Qui & in quibus locis habitantes in ciuitate Veronæ soluere teneantur factiones & onera. *Cap. CLXXV.*

ITEM Statuimus, quòd quælibet persona teneatur, & debeat onera, & factiones subire cum illis Contratis Ciuitatis Veronæ in quibus habitant siue sint Patresfamilias, siue filijfamilias seorsum habitantes a patribus, siue sint Ciues, siue rustici, siue forenses exceptis Stipendiarijs Illustrissimi Dominij nostri non habentibus bona præter equos, & arma, & alijs personis quibus per Statuta communis Veronæ, siue per priuilegia Illustrissimi nostri Dominij concessa esset immunitas. Itatamen quòd per hoc Statutum dicti Rustici non intelligantur ab oneribus rusticanis absoluti subeundis in illis villis in quibus, & cum quibus facere, & subire tenentur.

Transferentes habitationem de Contrata ad Contratam teneantur utriusque Iuratis, seu Sindicis denunciare. *Cap. CLXXVI.*

ITEM Statuimus, quòd quicunque iuerit de Contratā ad Contrata ad standum denunciare pridem teneantur Iuraro, siue Sindico Contratæ de qua exire voluerit quòd vult inde recedere, & ire ad standum in tali contrata, & quòd infra octo dies similiter denunciet Iurato, & Sindico contratæ ad quam iuerit ad habitandum quod venit ad ibi habitandum, & si hoc non fecerit soluat pro banno communi Veronæ.xl.sold.& insuper teneatur cum vtraque Contrata subire factiones, & onera, & Iurati Contratarum teneatur, & habere debeant libros in quibus nomina prædictorum scribi faciant sub dicto banno.

De custodiis puteis fontibus & alijs laborerijs contratarum, quibus in ipsis habitantes soluant, exceptis stipendiariis. *Cap. CLXXVII.*

ITEM Statuimus, quòd quælibet persona exceptis Stipendiarijs Illustrissimi nostri Dominij non habentibus bona præter equos, & arma, teneantur & debeant soluere de datia custodum, & puteorum, & fontium in Contratis in quibus habitant, & etiam de alijs laborerijs in ipsis Contratis faciendis aliquo Statuto in contrarium loquente non obstante.

Quod pro aliquibus qui recessissent homines contratarum non grauentur. *Cap. CLXXVIII.*

ITEM Statuimus, quòd omnes qui de Ciuitate recesserint, & mandata communis Veronæ non attenderint, vel conuicti fuerint ire ad standum ad villas à quibus venerant ad habitandum in Ciuitate Contratæ in quibus habitant pro ipsis nullatenus de aliquibus grauaminibus pro communi Veronæ debeant impediri, seu molestari.

De famulis ciuium & de ipsorum immunitate. *Cap. CLXXIX.*

ITEM Statuimus, quòd nulla persona audeat fraudulenter contrahere cum aliquo Rustico alicuius villæ sub specie Famuli, vel aliter, & quòd dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum ad postulationem cuiuslibet petentis, teneantur omnibus modis inquirere quibus poterunt contra illos qui dicerentur dictam fraudem commisisse. Et si quos inuenerint commisisse condemnent communi Veronæ in. xxv. libr. & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curię, seu maioris partis. Et quòd nullus Rusticus possit esse, vel effici famulus alicuius in illa villa in qua possessiones haberet, siue in qua sit solitus subire onera, & factiones, & si contrafieret nihilominus compellatur soluere, & subire onera, & factiones cum ipsa villa, & priuilegia famulis concessa eis prodesse non debeant. Et tam qui

qui talem Famulum conduxit, quàm ipse Famulus condemnari debeat communi Veronę in.x. libr. pro vnoquoque, & quòd Famuli bona fide & non contra Statuta conducti ab omnibus oneribus personalibus excusentur. Realia vero pro bonis, & possessionibus quas haberent soluere teneantur, & quòd omnes conducentes Famulos infra mensem ex quo eos conduxerint teneantur eos facere scribi coram domino Potestate, vel eius Delegato, & specialiter iurare quòd dictos Famulos sub specie alicuius fraudis non conduxerunt. Sed quia pro eorum factis ipsis indigent, & aliter Famuli ipsi careant immunitate. Et hoc Statutum locum habeat in Famulis Dominorum qui faciunt onera, & factiones cum Communi Veronę, & non in alijs. Et prædicta etiam habeant locum in Famulis habitantibus cum Ciuibus Ciuitatis Veronæ in ipsa Ciuitate bona fide, scilicet quòd a personalibus oneribus excusentur. Realia vero, seu patrimonialia pro bonis, & possessionibus quas haberent facere & subire teneantur, & siue sint condictitij, siue non, in ea videlicet Contrata, vbi illa persona moratur cum qua habitant si nullam habeant familiam. Si vero habeant familiam, tunc in ea Contrata vbi stat & habitat familia sua, vel maior pars familiæ.

De immunitate Rusticorum forensium laboratorum terræ. *Cap. CLXXX.*

ITEM Statuimus quòd qualibet persona forensis de alieno districtu venire posit ad standum, & habitandum in villis districtus Veronæ causa laborandi, & colendi terras, & possessiones districtus Veronæ, & laborando eas habere debeat immunitatem, & excusationem ab oneribus, seu muneribus rusticanis vsque ad quinque annos computatos ab eo tempore quo primum venerit ad nostrum districtum si se infra duos menses coram domino Potestate præsentauerit, & eius præsentationis & immunitatis litteras acceperit a Cancellario Communis iuxta solitum, exceptis datijs, custodum, puteorum, fontium, refectionis viarum, & pontium, & onere salis. Et excepto quòd si haberet ibi aliquas terras, seu possessiones iure proprietatis vel quasi sibi pertinentes, quòd pro illis soluere teneantur secundum quod alij sui Vicini faciunt, & excepto quod ad exercitus ire teneatur pro Vastatore, vel Armato. Quibus quidem annis quinque transactis prædictus qui sic venerit de alieno districtu teneatur, & compellatur soluere, & facere omnes datias, & factiones, & omnia onera substinere cum illa villa in qua repertus fuerit habitare, non obstante quod per dictum tempus quinque annorum particulariter habitauerit in pluribus villis districtus Veronæ.

De immunitate Forensium ad Ciuitatem uenientium, & de Stipendiariis. *Cap. CLXXXI.*

ITEM Statuimus, quòd quilibet Forensis bonæ opinionis, & famæ amicus, & fidelis nostri Illustrissimi Dominij & Communis Veronæ secure posit venire ad standum & habitandum in Ciuitate Veronæ, seu Burgis, & habere debeat excusationem, seu immunitatem ab oneribus, datijs, seu factionibus Ciuitatis Veronæ vt ad quinque annos à die quo primum venerit connumerandos si se infra mensem coram domino Potestate præsentauerit, & eius pręsentationis ac immunitatis litteras acceperit a Cancellario Communis iuxta solitum. Excepto eo quòd soluere teneatur pro terris, & possessionibus eidem pertinentibus iure dominij vel quasi directi vel vtilis, sicut, alij Ciues faciunt, & quod teneatur soluere de datijs quæ in Contrata vbi habitauerit imponentur, pro custodibus puteis, & fontibus. Quo quidem tempore transacto teneatur & compellatur subire facere & soluere omnia onera ciuilia in Contrata in qua repertus fuerit habitare, sicut sui vicini faciunt, exceptis Stipendiarijs Illustrissimi nostri Dominij, qui habeant, & habere debeant,

immunitatem ab oneribus, & factionibus Ciuitatis præterquam pro bonis quæ in ipsa Ciuitate, aut Districtu haberent præter equos, & arma.

De immunitate habentium duodecim filios. *Cap. CLXXXII.*

ITEM Statuimus, quòd habentes .xij. filios stante eo numero habere semper debeant immunitatem ab omnibus & singulis oneribus, & factionibus realibus, & personalibus, siue mixtis in Ciuitate Veronæ, excepta datia suæ Contratæ, & puteorum, & fontiũ.

De immunitate alicui concedenda vel obseruanda in præiudicium communis Veronæ Dominus Potestas aut alii officiales cognoscere non possint.
Cap. CLXXXIII.

ITEM Statuimus, quod dominus Potestas, seu aliquis Iudex, vel Officialis Communis Veronæ non possit, nec debeat terminare, seu cognoscere de aliqua immunitate alicui danda, vel obseruanda ab aliquo onere seu factione in præiudicium communis Vero. exceptis personis quibus immunitas per Statuta communis Veronæ conceditur, vel aliter de mandato Illustris. nostri Dominij concessa fuisset, & si aliqua sententia lata esset vel ferretur super huiusmodi ea nudata iuribus ipso iure non valeat.

De concessione facta a cedente bonis. *Cap. CLXXXIIII.*

CESSIONEM sponte factam dationem etiam, vel reputationem, tam in feudis, quàm in alijs rebus siue ab eo qui bonis cesserit, siue a debitore, de fraude suspecto, dominus Potestas eiusque Vicarius & Iudices, ac Iudices Consules ad nihilum reddigant, & ipsa nihil valeat.

Quod nullus Ciuis possit cedere iura & actiones alicui forensi, & econuerso.
Cap. CLXXXV.

ITEM quod nulla persona de Ciuitate Veronæ, vel eius Districtu possit acquirere aliqua iura vel actiones aliquo modo vel ingenio ab aliquo Forensi, nec aliqua persona de Ciuitate vel Districtu Veronæ possit cedere iura, & actiones aliquo modo, vel ingenio alicui Forensi. Et si qua cessa reperirentur vel de cætero cederentur ipso iure non valeant nec teneant, exceptis cessionibus factis, seu relictis in testamento, codicillo, donatione causa mortis, diuisione rerum communium, siue alia qualibet vltima voluntate, & exceptis cessionibus iurium & actionum factis & datis insolutum, pro dotibus quæ cessiones iurium, & actionum firmitatem in agendo & excipiendo debeant obtinere, & exceptis cessionibus iurium & actionum factis occasione rerum obligatarum quas aliquis possidet, quæ quantum ad excipiendum valere debeant & tenere. Saluo etiam quòd si plures Debitores fuerit obligati in debito alicui Forensi, & vnus vel plures soluerint debitum, tunc Creditor possit cedere iura & actiones illi vel illis, qui soluerint contra illum vel illos qui non soluerint. Et ei contra quem ageretur hypothecaria actione, & quicunque voluerit agere ex iure sibi cesso requisitus iurare teneatur ad sancta Dei Euangelia coram Iudice, coram quo voluerit litigare antequam audientia sibi præbeatur in præsentia alterius partis vel saltem legitimè citate, quod dicta cessio est vera & non simulata, & si aliquo tempore reperiretur simulata, quod dominus Potestas suo arbitrio debeat ipsum condemnare in .l. lib. & vltra & minus inspecta qualitate & quantitate negocij & conditione personarum, & prædicta cessio simulata ipso iure sit irrita & inanis.

De alienationibus rerum immobilium prohibitis fieri alicui forensi.
Cap. CLXXXVI.

ITEM quòd aliqua persona cuiusuis conditionis existat, non possit vel debeat vendere, permutare, legare, donare, dotare, aut in testamento, vel alia vltima voluntate relinquere, nec etiam vsumfructũ relinquere, nec locare vltra x. annos, nec ad renouandum, nec in feudum dare, nec aliquo alio modo qui dici vel excogitari possit, proprietatem vel vsumfructum transferre, seu aliquo alio modo causa vel titulo alienare, aliquam rem immobilem positam seu sitam in aliqua parte, seu loco ciuitatis aut districtus Veronæ alicui qui non sit Ciuis, & habitator Ciuitatis Veronæ, vel eius Districtus, & de iurisdictione, Communis Veronæ, & cum communi, & hominibus Veronæ non subeat & faciat onera, datias collectas & alias, quaslibet factiones, & non vadat cum hominibus & Communi Veronæ prædictis in exercitum, caualcatas, & alias quaslibet andatas, quicquid autem contra vnius Statuti prohibitionem quocunque modo vel causa fuerit attentatum sit ipso iure irritum, & inane, res quoque alienata, vel relicta ipso iure intelligatur publica, & in communi Veronæ deueniat in ipsius communis proprietate in super quod Venditor precium amittat & veniat in communi. Et Notarius qui idem fecerit instrumentum.s. venditionis, legati, donationis, aut testamenti, aut vlterius vltimæ voluntatis, vel alterius de prædictis condemnetur in dimidia valoris rei, & Testes in dimidia eius quo Notarius fuerit condemnatus pro quolibet & qualibet vice, qua fuerit contrafactum, & de prædictis omnibus & singulis quilibet sit Accusator, & habeat medietatem banni. Et hoc Statutum non habeat locum in Rusticis forensibus venientibus cum massaricia & familia ad standum & habitandum in districtu Veronæ pro laborando terras de dicto Districtu. Et saluo quòd Clerici succedere possint coniunctis personis, tam ex testamento, quam ab intestato prædicto Statuto non obstante.

CONSVETVDINES VERON. APPROBATAE, ET IN SCRIPTIS REDACTAE.
Cap. CLXXXVII.

CONSVETVDO est quòd Viatores Veronæ etiam sine licentia Iudicis, ex suo proprio officio vocant personas ad iudicium coram Officialibus Cõmunis Veronæ ad petitionem, singularum personarum, & vniuersitatum tam, Clericorum quàm Laycorum, & quòd talis eorum citatio seu vocatio valeat & teneat.

Consuetudo est quòd ipsi Viatores ex debito sui officij tenentur & debent citare personas ad iudicium ad petitionem cuiuslibet personæ, & vniuersitatis, & reddere ambasciatam suarum citationum Notario officij, quem ille qui citari fecerit duxerit eligendum, prius soluto & satisfacto ipsi Viatori de salario suæ citationis.

Consuetudo est quod si vocatus ad iudicium non comparuerit, ipse vel legitima persona pro eo in termino ordinato, quod in ipso termino non detur tenuta contra ipsum vel eius bona, sed demum elapso termino hora sequenti, similiter si ille qui vocari fecerit reum ad iudicium, ipse vel legitima persona pro eo, non comparuerit in termino ordinato quod in ipso termino nõ detur licentia ipsi Reo recedendi, sed demum termino elapso.

Consuetudo est quòd Viatores Communis Veronæ pro capiendo, siue detinendo, & carcerando quempiam, habeant cum Baroerijs infrascriptas tantum quantitates, videlicet in Palatio communis Veronæ, & in Platea Mercati fori, & in Platea Dominationis, & in vijs circa ipsas Platea soldos quindecim, & in alijs locis ciuitatis, soldos.xxv. extra muros, & in Suburbijs ciuitatis soldos.xxx.

Consuetudo

Consuetudo est quod in diebus quadragesimalibus per totam quadragesimam, & in diebus iuridicis dictæ quadragesimæ ius non reddatur nisi post nonam.

Consuetudo est, quòd nec die Veneris, nec die Sabbati per totum annum ius reddatur.

Consuetudo est quod salaria Procuratorum, Tutorum, Curatorum, Actorum, & Sindicorum & omnium personarum pro alijs agentium, & defendentium non possint, nec debeant excedere dimidiam partem salariorum Aduocatorum ordinatorum, siue ordinandorum per Statuta communis Veronæ. Sed in ea quantitate sint, & esse debeant contenti & vltra eam taxari non possit.

Consuetudo est quod Extimatores, & Procuratores communis Veronæ, & quilibet eorum possint emancipare Tutores & Curatores dare Confidentes, & volentes condemnare, & Actores ad lites constituere, & omnia alia exercere, quæ ad voluntariam spectant iurisdictionem.

Consuetudo est quòd Massarij villarum possint agere, & conueniri pro suis Communitatibus, & habeantur pro legitimis personis ad agendum, & conueniendum pro ipsis communitatibus tempore suæ massariæ, & quòd inceptum fuerit per vnum, per alium eius socium ad effectum possit perduci, & etiam per successores suos in officio dictæ massariæ.

Consuetudo est quòd quatuor interrogationes fieri possint super quolibet capitulo, nisi capitulum sit duplex, quo casu possint fieri vsque ad octo interrogationes.

Consuetudo est, quòd Pars quę produxerit Testes, & fecerit eos venire de villa ad Ciuitatem teneatur ei facere expensas victus, donec sua dicta deposuerint, videlicet quinque soldo. pro quoque pasto. Similiter & si quis de villa in ius fuerit vocatus, & ille qui fecerit eum vocari ad placitum non venerit, vel veniens in primo termino destiterit, vt vocato debeant expensæ præstari. s. v. soldo. denar. dari pro quoque pasto.

Consuetudo est, quòd ficta & pensiones domorum, & stationum, siue apothecarum ad tempus finitum locatarum in principio cuiuslibet medij anni pro dimidia soluantur.

Consuetudo est quòd conductores rerum alienarum, & emphiteotæ liuellarij, & feudatarij, & habentes precario, & alię similes personę fieri faciunt instrumenta dictorum contractuum suis expensis, & vnum instrumentum ipsorum contractuum dant domino dictarum rerum absque aliquo precio.

Consuetudo est, quòd Conductores pędicti ad imperpetuum tenentur soluere sua ficta, & liuella dominis etiam pro tempore guerrę, cuius occasione dictis possessionibus gaudere in nulla parte potuissent.

Consuetudo est quòd si per aliquem Pręlatum, Capitulum, vel Collegium personarum ecclesiasticarum Ciuitatis, & Districtus Veronæ vel eorum Sindicum ad hoc legitimè constitutum facta fuerit aliqua locatio ad aliquod tempus renouandum, vel ad longum tempus licet non ad renouandū, non intercedente sui superioris consensu, vel auctoritate, quòd locatio perinde valeat & teneat, & robur sortiatur, ac si superioris sui intercessisset auctoritas vel consensus.

Consuetudo est quòd si Domini, seu Laboratores terrarum, vel alij pro eis tempore collectionis frugum ipsarum ter alta voce in ipsis terris vocauerint Decimales Contratæ, seu Loci vbi sunt dictæ terræ pro Decima accipienda, & ipsis non venientibus dimiserint ipsam decimam in ipsis terris, ipso facto non possint ad ipsam Decimam soluendam conueniri.

Consuetudo est quòd partiarij Coloni tempore collectionis fructuum terrarum, quas laborant ad partem tenere debeant Dominum suum, vel eius Nuncium, cum vno equo supra ipsarum collectionem honorifice secundum qualitatem diei, omnibus suis expensis, donec ipsa collectio fructuum durabit.

Consuetudo est, quòd si Dominus habet, & reseruat sibi super sua possesione domum pro sua habitatione tempore frugum, & si habet nemora super ipsa possesione partiarij Coloni de ipsis nemoribus facere, & conducere debeant ligna in curtiuum Domini sibi, & suæ familiæ necessaria de quanto Dominus ibi habitat pro recoltis.

Consuetudo est quòd finita locatione, siue aliter quando partiarij Coloni, vel Laboratores de possessionibus recedunt, omnes paleæ & omnia letamina facta per bestiamina tam laboratorum, quàm domini super ipsa possessione remaneant Domino libera. Fœna vero quę reperiuntur facta de pratis Domini debeant in totum ipsi Domino remanere eo soluente dicto laboratori. xxx. sold. pro quoque plaustro pro omnibus expensis occursis pro dicto fœno, vel dante ipsi Laboratori tertiam partem dicti fœni in electione ipsius Domini.

Consuetudo est quod in electione sit Dominorum possessionum accipere a partiarijs Colonis, vel Laboratoribus suis partem suam bladorum in campis, videlicet in garba, vel accipere illam trituratam in granum simul cum parte ipsorum laboratorum, vel curtiuo ipsius Domini. Et quòd in omnem casum dicta omnia bladatam pro parte laboratorum, quàm Domini conducantur in garba in curtiuum Domini. Et quòd paleę omnes remaneãt super ipsa possessione.

Consuetudo est, quòd nundine Sancti Zenonis de Mense Maij, celebrentur diebus tribus, videlicet in Vigilia in die ipso, & die sequenti, pręter diem Dominicum, & dies Paschales si forte caderent. Et quòd in dictis tribus diebus ius non reddatur, & quòd in ipsis tribus diebus quęlibet persona posit libere & secure ad ipsas nundinas venire non obstantibus aliquibus suis debitis publicis vel priuatis.

Consuetudo est, quòd per Mysteria Artium fiant tres oblationes cęrę in anno, videlicet in die Sancti Marci, in die Sancti Ioannis Baptistę, in die Sancti Zenonis de mense Maij ad ipsas Ecclesias in earum reparationem & ornamenta, & hoc de quantitate cęrę vnicuique Mysterio taxate, vt infra. Sub pœna.lx.soldo. pro quoque Mysterio vltra taxe solutionem. Oblatio vero quę fit in die Sancti Petri Martyris ad Ecclesiam suam. Est de cęra in quantitate placita cuilibet Arti.

Ars Notariorum.	libr.	x.	Ars Brentariorum	libr.	v.
Ars Draperiorum	libr.	xi.	Ars Radarolorum	libr.	viij.
Ars Aurificum	libr.	viij.	Ars Formageriorum	libr.	iij.
Ars Scapizatorum	libr.	viij.	Ars Borocerioru̇m	libr.	iij.
Ars Spiciariorum	lib.	xij.	Ars Sellariorum	libr.	ij.
Ars Vfbergeriorum	libr.	vi.	Ars Barloteriorum	libr.	ij.
Ars Ferrariorum	libr.	vi.	Ars Tabernariorum	libr.	v.
Ars Messetorum	libr.	v.	Ars Linarolorum	libr.	iij.
Ars Tinctorum	lib.	viij.	Ars Macelatorum	libr.	v.
Ars Sartorum.	libr.	v.	Ars Fornaseriorum	libr.	iij.
Ars Pignolatorum	libr.	iij.	Ars Marangonorum	libr.	iiij.
Ars Zuperiorum	libr.	v.	Ars Murariorum	libr.	iij.
Ars Pezarolorum	libr.	iiij.	Ars Nautarum	lib.	ij:
Ars Garzatorum	libr.	v.	Ars Piscatorum	libr.	iij.
Ars Pelipariorum	libr.	vi.	Ars Molendinariorum	libr.	v.
Ars Caliariorum	libr.	iiij.	Ars Copertorum domorum	libr.	ij.
Ars Cerdonum	libr.	v.	Ars Zauateriorum	libr.	ij.
Ars Pistorum	libr.	iij.	Ars Caratorum	libr.	ij.
Ars Texariorum	libr.	iiij.	Ars Portatorum vini	libr.	ij.

Die Martis vigesimoseptimo Octobris. M. cccc. lxxij. subtus Lodiam Magnifici Domini Potestatis Veronę, pręsentibus. Sp. militibus domino Lodouico de Nogarolis, & domino Christophoro de Peregrinis, & alijs militibus.

Pro

Pro mercede Viatoris, de detentione, siue incarceratione.
Cap. CLXXXVIII.

MAGNIFICVS dominus Antonius Erizo Veronæ Potestas. Ex quærella sibi facta per Martinum.q.galeoti galearij detentum ex commissione pignerationis realis, & personalis pro debito librarum trium dena. ad instantiam Francisci a medico, & per Siluestrum de Frassalastis eius fideiussorem, & promissorem de præsentando ipsum ad carceres, aut de soluendo, quòd Belinus viator velit pro sua tali detentione absque incarceratione sibi solui soldos quindecim in Palatio, vbi non incarcerando veniunt sibi soldi solummodo sex, sicut pro pignere, quod dare potuisset, & cætera. audito dicto Belino, & visa consuetudine scripta, quæ est quarta in consuetudinibus secundi libri. Quæ loquitur copulatiue pro detinendo, & carcerando, & cętera. Declarauit, & mandauit, quòd merces dicti Viatoris pro dicta sola detentione sit soldorum sex. Et hoc ex dicta fideiussione quæ equipolet pigneri, quantum est ad ipsius Viatoris solutionem.

Vt masculinum genus comprehendat fœmininum.
Cap. CLXXXIX.

QVONIAM sub auctoritate iuris ciuilis perniciosæ quandoque erratur. Statuimus quòd in omnibus & singulis Statutis communis Veronę masculinum Genus comprehendat etiam fœmininum, si illud de quo tractatur communiter se habeat ad vtrunque.

Finis Secundi Libri.

INDEX CAPITVLORVM SECVNDI LIBRI.

HAEC SVNT STATVTA LOCATIONVM Placitorum ac Iudicum causarum ciuilium.

HAEC SVNT STATVTA NOTARIORVM, & scripturarum suarum.

De.

HAEC SVNT STATVTA EORVM QVI LEGITIME STARE POSSVNT IN IVDICIO.

HAEC SVNT STATVTA DE FICTIS ET ALIIS CREDITIS PRIVILEGIATIS QVOMODO PROCEDATVR.

Si fictum

HAEC SVNT STATVTA SVCCESSIONVM.

HAEC SVNT STATVTA DOTIVM.

De

HAEC SVNT STATVTA ADVOCATORVM CONSSAPIENTIS ET APPELLATIONVM.

HAE C SVNT STATVTA de Rusticis reuocandis ad Villas.

CONSVETVDINES VERON. APPROBATAE ET IN SCRIPTIS REDACTAE.

Finis Tabulæ Secundi Libri.

STATVTORVM MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

LIBER TERTIVS.

HAEC SVNT STATVTA OFFICII MALEFICIORVM, ET DE ORDINE PROCEDENDI in causis criminalibus.

De Officio Iudicis Maleficiorum, & de quibus cognoscere possit.

Cap. I.

STATVIMVS quòd Iudex Maleficiorum cognoscere possit de omnibus Maleficijs, vel quasi, & alijs prohibitis per Statuta, & ordines communis Veronæ, in quibus aliqua pœna veniret imponenda, & applicanda Fisco, & de omnibus accusis, & denunciationibus, & inquisitionibus Maleficiorum, & de omnibus causis sibi per Illustriss. Do. nostrum Venetiarum sibi per dominum Potestatem Veronæ commissis, & de omni eo quod sibi per Vicarium, & Consules Domus Mercatorum Veronæ commissum fuerit. Et de omnibus expensis factis, & faciendis occassionibus prædictis, & si de alijs intermiserit ipso iure non valeat.

De vno Notario ad memoriale Maleficiorum eligendo, & de accusis denunciationibus, & inquisitionibus in memorialibus ponendis.

Cap. II.

ITEM Statuimus quòd vltra memoriale quod habere debet dominus Potestas, de quo habetur in primo libro ad capitula. xij. sub rubrica de vno libro memoriali criminalium tenendo per dominum Potestatem fiant ad Dischum, seu Banchum maleficiorum duo memorialia membrana bullata per singulas cartas, bulla Sancti Marci expensis Cameræ, vnum quorum stare debeat penes Iudicem maleficiorum, aliud vero penes Notarium memorialis eligendum, vt infra, super quibus omnes Notarij maleficiorum omnes accusas, denunciationes, quærelas, inquisitiones, eo die incontinenti scribere teneatur, ac eas suo Iudici notificare, & non possint, nec debeant aliquam personam accusatam denunciatam, quærelatam, vel inquisitam, citare, seu citari facere, nisi primo scriptæ reperiantur in memorialibus prædictis pœna. x. librarum, pro quoque & quaque vice, & plus, & minus, arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, siue maioris partis. Et quòd dictus Notarius memorialis eligi debeat, per dominum Potestatem cum Curia sua Iudicum, & Iudicum Consulum communis Veronæ, qui Notarius interesse debeat, Curiæ domini Potestatis quando condemnationes fiunt. Et scribere super suo memoriali omnes absolutiones, condemnationes, & cancellationes, quæ fiunt per Curiam con corditer, scribendo, cum Vicario do. Potestatis, vel altero ex Iudicibus suis, qui scribet super memoriali dicti Iudicis Maleficiorum. Et quod ipse Notarius memorialis pro eius salario dimidij anni habere debeat sexaginta libras Veronensis a Camera.

Et non posit officium habere ad Banchum Maleficiorum, nec aliquam societatem cum aliquo Notario habente officium ad Banchum Maleficiorum, in & sub pœna xxv. libr. pro quoque & quaque vice.

Quomodo acta scribi debeant in quaternis per Notarios Maleficiorum, & alios. Cap. III.

ITEM Statuimus, quod Notarij qui stant ad Dischum Maleficiorum, & Procuratores communis Veronæ, & omnes alij Notarij habentes officia publica teneantur omnes & singulas accusas, denunciationes, & inquisitiones, & omnia acta & scripturas quas fecerint occasione eorum officiorum scribere in quaternis ordinatis solummodo, & non in rodulis, siue cedulis, apponentis in principio cuiuslibet quaterni, millesimum, nomen Officialis, & Tabellionis scribentis cum suo signo consueto, sub pœna in singulis prædictis, pro quoque & quaque vice lx. sold.

De solutionibus Notariorum ad Maleficia pro scripturis. Cap. IIII.

ITEM Statuimus, quod Notarij ad Banchum Maleficiorum deputati non possint, nec debeant accipere, nec habere vltra quam infrascriptas solutiones, pro suis scripturis primo, videlicet de manifestatione accusa, defensione, denunciatione, & inquisitione, pro qualibet duos soldo. Item de instrumento alicuius commisionis duos sold. de autenticatis alios duos sold. Item de confesione termino, & securitate pro qualibet duos soldos, de alijs uero actis stetur Statuto de solutionibus scripturarum ciuilium, posito in secundo lib. & ultra non possint, nec debeant accipere, nec petere. Et qui contrafecerit puniatur, pro quolibet & qualibet uice in centum soldos. Et hoc credatur uni Testi bonę famæ, & teneatur in credentia. Et quod dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum prædicta, & quodlibet prædictorum faciant obseruari, si fuerint requisiti. Et quod eandem solutionem accipiant omnes Tabelliones pro similibus scripturis faciendis, & non ultra banno prędicto.

Vbi & apud quos accusationes de præcepto contempto, & de dispignoratione, & pignore vetito fieri debeant, & qualiter in eis sit procedendum. Cap. V.

CVM secundum legem unicuique magistratui liceat, suam tueri iurisdictionem pœnali iudicio. Statuimus quod Iudices communis Veronæ Vicarius, siue delegatus domini Potestatis Iudices Consules, & Iudices Consules, Procurator, & Dugalium, & Sortium possint procedere, & cognoscere, de accusis factis corã eis occasione suorum officiorum de pignoribus uetitis dispignorationibus de pręceptis contemptis, & pignoribus non conductis, & de dictis procesibus condemnationes facere, aliquas tamen formandas consules layci requirere debeant, consilium alicuius ex Iudicibus, consulibus non derogando per hoc Statutis positis in secundo libro de pignore uetito, & de dispignoratione, & pignore non conducto. Et quod quilibet prædictorum singulum librum memoriale habeat penes se ex pensis suorum Notariorum, in quo ipsi Tabelliones eo die incontinenti quo factę fuerint, seu recepte accusationes prædictæ scribantur, ad quas scribendas infra terminum prædictum, prædicti Tabelliones teneantur pœna centum soldor. pro quoque & quaque uice.

De rixis, & ferutis denunciandis per Massarios villarum & Iuratos Contratarum. Cap. VI.

IVRATI Contratarum, & Massarij uillarũ Veronæ teneantur, & debeant denunciare d. Potestati, uel Iudici Maleficiorum homicidia, rixas, mesclantias, & ferutas ex quibus sanguis exiuerit, factas, & facta in eorum contratis, seu villis, & earum pertinentijs eo die,

eo die, vel sequenti, quo commissa, seu commissæ fuerint, si fuerint in Ciuitate, vel Burgis. In villis autem infra tertiam diem, pœna & banno centum soldorum paruorum. Et quod ipsi Iurati, & homines de ipsa Contrata teneantur, & debeant persequi Malefactores, qui prædictas rixas, mesclantias, vel ferutas, & homicidia fecerint. Et eos capere, & conducere in fortiam domini Potestatis, vel communis Veronæ, quod si non fecerint, tunc omnes ipsius Contratæ exceptis, viduis, orphanis, pupillis, & alijs miserabilibus, & inutilibus personis condemnentur, & puniantur pro qualibet rixa mesclantia, seu feruta, vnde sanguis exiuerit in. xxv. libr. & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curię, vel maioris partis, secundum qualitatem rixe, & contratæ, pro homicidio vero in. l. libr. & non vltra, sed minus arbitrio domini Potestatis, & Curiæ prædicte secundum qualitatem malefici), & Contratæ, & quod Iurati, & homines Contratę illius in qua commissum fuerit maleficium, & cuiuslibet alterius Contratæ per quam aufugeret Malefactor teneantur, & debeant eleuare rumorem contra Malefactorem, si ipse Malefactor persecutus fuerit ab aliquo clamante post Malefactorem pœna arbitrio domini Potestatis, & curiæ inspecta qualitate delicti, & quod Massarij, seu Rectores, & homines villarum, & locorum districtus Veronæ sub eisdem pœnis teneantur, & debeant malefactores capere, & in fortiam communis Veronæ conducere, & hoc locum habeat si maleficium fuerit factum in villis, vel infra sexaginta perticas, seu vnam tornaturam iuxta villam, & quod si homines Contratæ, vel villarum seu locorum condemnati conduxerint, & dederint huiusmodi Malefactores in fortiam communis Veronę ante condemnationem vel infra. xv. dies post condemnationem non teneantur ad dictas condemnationes soluendas, sed ab ipsis condemnationibus absoluantur & absoluti sint, & si aliqua ex prædictis rixis, seu mesclantijs, seu ferutis facta fuerit in taberna, vel prope tabernam aliquam, siue in locis vbi venduntur carnes, quod tabernarij, & quod omnes qui ibi erunt causa bibendi, & becharij teneantur, & debeant prosequi Malefactores, & eos capere, & in fortiam communis Veronę conducere, quod si non fecerint teneantur pro suo æstimo soluere de dicta condemnatione cum illis Contratis, siue villis in quibus commissum esset maleficium, & quod hominibus prędictis de Contratis, siue de villis condemnatis occasione prędicta solutione facta per ipsos, Iudex Maleficiorum teneatur, & debeat regressum dare prædictis, seu cuilibet prædictorum pro ea quantitate quam soluissent occasione condemnationis, & expensarum inde factarum contra prædictos Malefactores realiter, & personaliter, & consilium, & iuuamen, ad ipsos capiendum si inde fuerit requisitus. Item quod si quæ mesclantiæ seu ferutæ de prædictis fierent in postribulis publicis, vel ante postribula, vel per. xv. perticas prope illa, quod illi de illis Contratis non teneantur. Et quod nulla Contrata neque villa, neque Vniuersitas aliqua possit condemnari, nisi primo Iurati, & Massarij earum fuerint ad suam defensionem faciendam requisiti.

De vulneratis denunciandis per medicos cyrurgiæ. Cap. VII.

MEDICI cyrurgiæ teneantur & debeant omnes personas denunciare quasi ipsi medicarent occasione vulnerum infra duos, vel tres dies, postquam inceperint medicare, in & sub pœna. xxv. lib. pro quoq; & quaq; vice, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatē banni, & teneātur in credentia, & tunc & dicti Medici declarare teneātur, an vulneratus sit in periculo, & si quis datus fuerit in periculo, tunc Iudex maleficiorum cum de hoc fuerit requisitus teneatur, & debeat habere consilium vnius Medici, vel plurium, & ipsum, vel ipsos vinculo sacramenti constringere, vt debeant dicere vtrum ille sit in periculo sine aliqua conditione de quo consilio si percussus erit in Ciuitate, & Burgis Veronæ non possit accipi vltra vnum ducatum pro quoque Medico, sub pœna prædicta, & si percussus erit extra Ciuitatem, vel Burgos Veronæ soluatur dicto Medico, vel Medicis pro suo labore & consilio arbitrio iudicantis.

Quomodo citari debeant Accusati, Denunciati, vel inquisiti.
Cap. VIII.

ITEM Statuimus quod Notarij Maleficiorum ad expensas accusantis, seu denunciantis mittant Viatores ad Citandum accusatos, vel denunciatos, & testes quos accusatores seu denunciatores producere volũt, & quod aliqua persona accusata, seu denunciata, vel inquisita non posit, nec debeat extrahi de treuga communis Veronæ nisi primo citetur personaliter si reperiri potest in Verona vel districtu, vel ad domum habitare consueuerit, vel si nescitur vbi soleat habitare publice super capitello citetur, & proclametur si fuerit de Ciuitate, seu Burgis, & si fuerit de villa publice citetur in platea ipsius villæ vel loco publico ipsius villæ, si ibi Platea non fuerit. Et saltem bis per duos diuersos Viatores spacio trium dierum interiecto inter primam, & secundam citationem, & aliter contra aliquem tamquam contra contumacem procedi non potest.

Vt Contumaces pro maleficio requisiti, & Banniti pro confessis habeantur, ratione sua contumaciæ. Cap. IX.

NE Inobedientes gaudeant de sua contumacia, sed de sua temeritate cum digna pœna afficiantur. Ordinamus, quòd quicunque fuerit requisitus, seu citatus pro maleficio, seu occasione alicuius maleficij, & infra terminum assignatum non comparuerit, immo passus fuerit se extrahi de treuga communis Veronæ cum certo banno in quod occurrerit propter suam inobedientiam de dicto maleficio pro quo fuerit requisitus, & bannitus, vt idem ratione suæ contumaciæ habeatur pro confesso, & tanquam contra præsentem confessum posit, & debeat fieri sententia contra ipsum, nisi ante sententiam venerit paratus mandatis domini Potestatis, & communis Veronæ, quo casu eius ratio audiatur, & eius defensione libere admittantur, & hoc Statutum locum habeat in criminalibus in quibus non esset pœna sanguinis, vel personæ.

Quod Accusatores, & Denuntiatores Accusati, vel denunciati non veniant cum pluribus tribus personis in Palatio communis Veronæ. Cap. X.

ITEM Statuimus, quòd quicunque accusare, vel denunciare voluerit ipsi accusatores siue denunciatores, & accusati, siue denunciati, vel inquisiti de maleficijs non debeant nullo modo in Palatium communis Veronæ venire pro prædictis accusis, seu denunciationibus, vel inquisitionibus, nec earum occasione cum pluribus tribus personis, nisi cum fuerit occasione securitatum quas facere deberent, sub pœna libr. decem pro quoque & quaque vice.

Quod accusantibus, & accusatis licitum sit eligere quem Tabellionem voluerint ad scribendum pro se, & quod Consules mittantur per sortem.
Cap. XI.

ITEM Statuimus quòd quicunque voluerit aliquam accusationem, seu denũciationem, vel quærelam facere, posit eligere quem Tabellionem voluerit de stantibus ad Dischum maleficiorum, & similiter ille qui fuerit accusatus, denunciatus quærelatus, vel inquisitus, posit eligere Notarium quem voluerit, de prædictis ad recipiendum suam defensionem, & probationes quas facere voluerit, exceptis propinquis attinentibus dicti Accusatoris, seu Accusati, vel inquisiti vsque ad quartum gradum secundum ius canonicum computando.

computando. Idem obseruetur in causis de quasi maleficijs; & quòd si duo Notarij dicti fuerint, videlicet vnus ex parte accusantis, & alius ex parte accusati, quòd dicti Tabelliones simul procedere debeant, in actis scripturis, & probationibus recipiendis concorditer scribendo. In consulibus autem mittendis pro inquisitionibus faciendis pro maleficijs, domino Potestas seu Iudex maleficiorum mittat vnum ex dictis Consulibus eligendum per sortem.

Quod Notarius legat, & vulgarizet accusationem, seu denunciationem Accusanti, & Accusato, denuncianti & denunciato, & inquisitionem inquisito.

Cap. XII.

ITEM Statuimus, quòd recepta accusatione, seu denunciatione, seu inquisitione formata. Notarius qui eā recepit, teneatur incontinenti legere, & vulgarizare dictam Accusationem seu Denunciationem, siue Inquisitionem dicto Accusatori, seu Denunciatori. Et similiter legere, & vulgarizare Accusato, seu Denunciato, vel Inquisito defensionem quam fecerit. Idem obseruetur de dicto cuiuslibet testis in suis dictis.

Quod locum Accusator, seu denunciator debeat declarare, & testes nominare, & de exemplo dando accusæ, vel denunciæ, & defensione recipienda.

Cap. XIII.

ITEM Statuimus, quòd si aliquis facere voluerit aliquam accusationem, seu denunciationem de aliqua iniuria, seu offensione sibi facta, quòd incōtinenti in dicta accusatione, seu denunciatione, Accusator ipse, seu Denunciator dicere, & declarare teneatur locum vbi facta fuerit dicta iniuria, vel offensio, & nominare testes quos sciuerit, vel scire potuerit, tunc fuisse præsentes per quos suam intentionem vult probare. Et Accusati, seu Denunciati, cum venerint incontinenti teneantur suas facere securitates, vel in carceres detrudantur, si ipsas non fecerint, & incontinenti Notarius accusam, pro exemplo dare teneatur recepto prius dicto Accusati, seu Denunciati, & postea debeant suas facere defensiones in scriptis si voluerint, & quòd dominus Potestas, & Iudex maleficiorum possint fidantium seu saluum conductum concedere condemnato, seu bannito pecunialiter absque clausula de si quo veniendi ad se defendendum, & testificandum coram ipso Iudice Maleficiorum in causis ad suum Banchum vertentibus, & quod nulla Accusatio, seu Denunciatio ab aliqua persona recipiatur de aliquibus rixis, mesclantijs, seu seruitijs, nisi a persona iniuriata, vel a patre eius, matre, auo, filiis, fratribus, & marito, vel ab illis quorum singulariter interest, excepto de homicidio, & rapina, seu præda, & alijs criminibus in quibus quilibet ad accusandum de iure communi admittitur. Et quòd dominus Potestas, & Iudex maleficiorum inquirere possint, de maleficijs infrascriptis. Videlicet homicidij proditionis, sine datione capitulorum, & sine aliqua iuris solemnitate aliquibus denunciationibus sibi factis non obstantibus. Saluo quòd si de rixis sine sanguine, de quibus pęna vigintiquinque librarum, vel minor imponitur per Statuta communis Veronæ infra decem dies a tempore citationis compositio interuenerit tunc in prædictis non procedatur vlterius, & hoc Statutum non vendicet sibi locum in accusationibus, seu denunciationibus, seu defensionibus, quæ occasione possessionum fiunt in quibus securitate dentur accusæ pro exemplo.

De exemplo dando accusationum, vel denunciationum. *Cap. XIIII.*

ITEM Statuimus quòd Iudex maleficiorum, receptis securitatibus ab Accusatis, seu Denunciatis, siue inquisitis, vel ipsis facere non volentibus suas securitates in carcerem positis, teneatur & debeat ipsis Accusatis, vel Denunciatis, siue Inquisitis, dare exemplum dictarum

dictarum accusationum, siue inquisitionum, si eas petierint banno. lx. soldo. dicto suo super accusationibus, denunciationibus, vel inquisitionibus prius recepto.

Qui Accusati, & qui testes non debent carcerari. Cap. XV.

ITEM Statuimus, quod si aliquis fuerit accusatus, seu denunciatus, vel inquisitio facta fuerit contra eum de tali crimine, quo probato non ingereretur pœna sanguinis, seu alias non deberet corporaliter condemnari, & paratus sit idoneæ satisdare, non ponatur, nec poni possit in carcere cõmunis Veronæ, & si aliquis Iudex, vel Officialis contrafecerit puniatur pro qualibet vice in. xxv. libr. Et quod testes qui vocati fuerint ad testimonium faciendum non ponantur in carcere, nec in Palatio communis Veronæ detineantur, excepto pro criminibus proditionis robariæ, falsitatis instrumentorum, & testium, & aliis criminibus in quibus per Statuta est pœna sanguinis constituta, quibus casibus possint detineri, si facto interfuisse dicantur, & vacillent, dicto suo, & non aliter.

De securitate non percipienda, nisi prius causa fuerit declarata, & quod securitas solum in causa declarata valeat. Cap. XVI.

ITEM Statuimus, quod dominus Potestas, & Iudices Consules, & alĳ Officiales communis Veronę non debeant aliquam personam de Verona, & eius districtu cogere ad securitatem aliquam faciendam, nisi prius causam, vel causas specialem, vel speciales propter quam pręcipiat, & velit securitatem debere fieri declarauerit, & expresserit illi cui pręcepit, vel præcipere intendit securitatem faciendam, & si aliter fieret, ipsa securitas ipso iure non valeat. Et si quis, vel si qua persona fecerit aliquam securitatem propter aliquam causam, vel causas, quod ipse, & hi qui pro dicta securitate se obligauerint, teneantur tantum pro illa causa, vel causis pro qua, vel quibus securitas ipsa fuerit, pręcepta, etiam si in securitate generalia verba fuerint apposita, vel compræhensa. Item quod dominus Potestas Iudex Maleficiorum, & alĳ Officiales communis Veronę, & eorum Notarĳ quando recipiunt aliquam securitatem teneantur & debeant dicere, & declarare, fideiussoribus, qui promiserint illi securitati, & cuilibet eorum, de quo fit illa securitas, si est de attendenda præcepta dom. Potestatis, seu de præsentando, vel de soluendo, siue in aliquo alio. Et quod ipsi notarĳ, debeant ipsam securitatem in principio eiusdem ita rubricare, pœna arbitrio domini Potestatis. Aliter autem ipsi fideiussores in nihilo teneantur.

Quod nullus sit obligatus, nec se obligare possit apud commune Veronæ vltra infrascriptas quantitates. Cap. XVII.

ITEM Statuimus quod Notarĳ Maleficiorum pro securitatibus quæ fiunt coram Iudice Maleficiorũ teneantur & debeant omnes personas recipere volentes facere securitatem pro infrascriptis quantitatibus, videlicet Quod quælibet persona, quæ sit in æxtimo. xx. sol. debent recipi pro fideiussore pro. x. libr. Et quælibet persona quæ sit in ęxtimo vltra. xx. sol. vsque ad. xxx. sol. inclusiue debeat recipi pro fideiussore pro. xxv. libr. Et quælibet persona quæ sit in ęxtimo. xxx. sol. vsque ad. xl. exclusiue debeat recipi pro fideiussore pro centum libr. qui vero fuerit æxtimatus. xl. soldos, & abinde supra debeat recipi pro qualibet libra & in ratione libre æxtimi sui in centum libr. in securitatem, & vltra dictas quantitates recipi non possint, quæ securitates debeant recipi de præsentando, vel soluendo. Et qui præsentauerit a dicta securitate liberatus sit;

Quod

Quod Principales & eorum bona antequam Fideiussores compellantur.

Cap. XVIII.

ITEM Statuimus, quod si aliquis fuerit Fideiussor alicuius apud commune Veronæ, quod dominus Potestas, & Iudices communis Veronæ, teneantur primo constringere, & constringi facere Principalem in persona, vel in rebus mobilibus, & si habuerit Principalem in personam Fideiussor ipso iure non teneatur. Et si in persona vel rebus mobilibus non reperiretur, postea Fideiussores eius, pro rata tantum debeant conueniri, si ad soluendum sint sufficientes altoquin sufficientes tantum pro rata teneantur.

Quod Testes in defensione nominati veniant ad deponendum antequam Accusatus, vel denunciatus recedat de Palatio. Cap. XIX.

ITEM Statuimus, quod Accusati, seu Denunciati de maleficiis, homicidÿ, furti, robariæ, incendÿ, adulterÿ, incestus, stupri, falsitatis instrumentorum, & testium, percussionum & vulnerationum ex quibus sanguis exierit si in sua dixerint defensione se alibi fuisse quam in loco vbi facta fuerit offensio siue iniuria, & aliquos nominauerint per quos velint suam probare defensionem quod ipsi Accusati, vel Denunciati non se debeant de Palatio communis Veronę remouere aliquo modo vel ingenio quousque venerint Testes per quos probare voluerint suam defensionem, & ipsorum Testium dicta fuerint plenariæ recepta.

Quod examinationi testium dominus Potestas debeat interesse.

Cap. XX.

ITEM Statuimus, quod examinationi testium faciendæ super criminalibus, homicidÿ, furti robariæ, incendÿ, adulterÿ, incestus, stupri, falsitatis instrumentorum, & testium, & aliorum excessuum, ex quibus alÿs excessibus vitam aut membrum quis perdere deberet, dominus Potestas debeat esse præsens simul cum Iudice Maleficiorum. Et si occurreret quod Ipse Iudex equitaret extra Ciuitatem pro homicidio in Districtum commisso post acceptas ibi testificationes admonere debeat dictos testes quod infra tertiam diem Veronam venient vbi coram domino Potestate dictæ testificationes legi debeant & ipsi testes etiam ab ipso domino Potestate examinentur, siue repetantur delato sibi iterum per dominum Potestatem sacramento, quòd ita fuerit & sit rei veritas.

HAEC SVNT STATVTA DE POENIS.

Qui præceptum contempserit, quomodo puniatur. Cap. XXI.

ITEM Statuimus, quòd si aliqua persona contempserit aliquod præceptum sibi legittime factum per aliquem Officialem communis Veronæ iurisdictionem contentiosam habentem, vel per aliquem Viatorem communis Veronę ex parte alicuius ipsorum Officialium & legittimè, ad petitionem alicuius singularis personæ Collegÿ, siue Vniuersitatis, vel etiam motu proprio ipsius Officialis puniatur masculus in.lx.sol. fœmina vero in xl.sol. & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis. Et quod occasione præcepti contenti non possit aliqua persona condemnari vltra quantitatem principaliter in præcepto contentam.

Si Debitor ad commissionem tertiam vetuerit, sit condemnatus & in duplo qui dispignorauerit. Cap. XXII.

ITEM si Debitor ad tertiam commissionem tam pignorationis quam sequestri vetuerit pignus, declarato proinde, quod Notarij debeant suas commissiones signare primam secundam & tertiam, Statuimus quod tunc per solam Viatoris relationem condemnetur, & pro condemnato habeatur ipso iure, & ipso facto alia non expectata accusa denuncia vel sententia, scilicet masculus in libr. quinque, & fœmina in libr. tribus, quæ tamen pœna in termino tantum decem dierum remitti possit, per Creditorem. Cum quo debitor in concordio fuerit, & vlterius in dicto casu non exigatur. Et si aliqua persona publica, vel priuata dispignorauerit postquam Viator pignus habuerit, & si contra eius voluntatem fuerit acceptum habeatur pro condemnata in duplo.

Qui iuerit in sero sine lumine post tertium sonum campanæ, quomodo puniatur: Cap. XXIII. a

ITEM Statuimus, quod nulla persona debeat ire per Ciuitatem, & Burgos Veronę, sine lumine post tertium sonum campanæ, quæ de sero pulsatur, nec extra domum stare. Et qui contrafecerit puniatur pro qualibet vice in.xl.sol. Et quod quilibet tenere debeat hostia clausa de nocte post tertium sonum campanæ, pœna quinque soldorum.

De custodibus nocturnis, & quid facere habeant. Cap. XXIII. b

ITEM Statuimus, quod Milites dominorum Rectorum facere debeant bona fide & diligentia custodias noctis per omnes cōtractas in corpore Ciuitatis, & similiter caput Baroselorum cum suis Baroselis in Burgo sancti Zenonis, & aliud caput vltra Athesim ne furta fiant, vel alia damna dentur, neue rixe aut maleficia fiant. Qui Custodes retinere debeant quoscunque inuenerint post tertium sonum campanæ, quę de sero sonatur, ire aut stare extra domum sine lumine, & etiam cum lumine, si habuerit arma, & non relaxare eos sine securitate de presentando sede mane sequenti coram domino Capitaneo Veronæ, qui tales mulctare possit secundum ordinem & Statuta, exceptis hijs quos inuenirent facere rixas, seu mesclantias aut aliquod maleficium, quos tales seruare sub bona custodia debeant vsque mane, & tunc præsentare illos domino Potestati, vel conducere ad carceres communis Veronæ, prout sibi videbitur per ipsum dominum Potestatem cum Curia puniendos, & si fuerit homicidium, vel aliud graue delictum illud incontinenti eadem nocte Domino Potestati denunciare teneantur, sub pœna arbitrio ipsius domini Potestatis.

Qui transierit schaionatas siue fossata Burgorum vel Muros Ciuitatis, quomodo puniatur. Cap. XXIIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona debeat transire fossas schaionatas, vel muros de die vel de nocte nisi per pontes, & portas earum qui contrafecerit in die soluat pro banno .x. libras, in nocte vero.xxv. libras, & plus, & minus arbitrio dominorum Rectorum Veronæ. Et eadem pœna puniatur qualibet persona, quæ inuenta fuerit auferre aliquod lignum vel clauum de dictis schaionatis. Et nihilominus emendet damnum, & de prædictis omnibus quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Qui ligna furantur, quomodo puniantur. Cap. XXV.

ITEM Statuimus, quod quicunque inuentus fuerit furari ligna a domibus, vel ab igne in ripis, seu locis vbi venduntur, vel alibi in x.lib. pro vnaquaq; vice, & plus, & minus arbitrio

bitrio domini Poteſtatis, & in reſtitutione damni, mulctari debeat, inſpecta qualitate facti, & perſonarum.

Qui verba iniurioſa dixerit, quomodo puniatur. Cap. XXVI.

ITEM Statuimus, quod quicunq; iniurioſa verba dixerit alicui, puniri debeat ad arbitrium domini Poteſtatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inſpecta qualitate verborum conditione perſonarum, & loco ſiue præſentia.

Qui Deum, vel Beatam Virginem, vel ſuos ſanctos blaſphemauerit, quomodo puniatur. Cap. XXVII.

ITEM Statuimus, quòd aliqua perſona non debeat blaſfemare DEVM, vel dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, nec aliqua turpia verba de eo dicere, vel dicere malum gratum habeat Deus, nec Deus poſsit facere, nec alia ſimilia dicere, nec ſimiliter blaſfemare eius matrem Virginem MARIAM, nec Sanctos & Sanctas Dei, nec prædicta aut aliqua alia turpia verba de ea vel eis dicere. Et qui contrafecerit puniatur de Deo. l. lib. de Virgine Maria in xxv. libr. de Sanctis. xv. libr. & minus xv. arbitrio domini Poteſtatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inſpecta qualitate perſonarum & facti. Et dictarum pœnarum dimidia ſit Accuſatoris, qui etiam teneatur in credentia, & alia dimidia Cameræ, & credatur vni teſti boni famæ cum ſacramento qui non ſit Viator, nec Barocerius, nec Socius. Et ſi delinquens non haberet, vnde ſoluere, ſi fuerit in hyeme ter in lauello Capitelli ſuper Platea. Et ſi fuerit de aliquo alio tempore fruſtrigetur ter circumcirca ipſum Capitellum.

Qui inſultum fecerit contra aliquem, quomodo puniatur. Cap. XXVIII.

ITEM Statuimus, quod ſi quis de die, vel de nocte ſolus vel aſſociatus cum alijs inſultum fecerit cum armis, vel ſine armis contra aliquem ad eius domum, vel alibi puniatur arbitrio domini Poteſtatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inſpecta qualitate facti perſonarum & loci.

Qui alapam alicui dederit, in quanto puniatur. Cap. XXIX.

ITEM Statuimus, quòd ſi quis dederit alapam alicui puniatur in xxv. lib. & plus & minus arbitrio domini Poteſtatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inſpecta qualitate facti perſonarum & loci.

Qui ſuerunt arma, qualiter puniatur de die & de nocte. Cap. XXX.

ITEM Statuimus, quòd nullus portet arma ad offenſionem in die per Ciuitatē, & Burgos, vel villas ſeu caſtra. Et qui contrafecerit puniatur pro cultello a punta triuellata in quinque libr. pro cultello a guagina longa plus vna ſpana habentem puntam communem in viginti ſoldis, pro daga in quinque libr. pro enſe, lanze, vel lanzono, vel lanzeta, vel giauerina, vel dardo, vel ſpontono, vel falzono, vel rangono, vel aza, vel plombata, vel alijs ſimilibus armis in x. libr. pro quolibet dictorum armorum, & qualibet vice, & q dictæ pœnæ duplicentur in nocte, vel ſi portentur abſconſe, in villis autem qui contrafecerit puniatur ſolummodo in medietate dictarum pœnarum. Si vero aliquis portauerit dicta arma, vel aliqua de prædictis in Palatio communis Veronæ, in Platea mercati fori, aut domin. Rectorum, vel in Palatio domini Poteſtatis, vel domini Capitanei, vel in domo

noua

noua vbi habitat dominus Vicarius, & Iudices domini Potestatis puniatur pro quolibet, & qualibet vice in duplum, & in amisione armorum, exceptis militibus equestris ordinis & ciuibus habentibus publica officia cum famulis suis. Et quod qualibet persona in domo cuius aliquis forensis fuerit hospitatus eidem teneatur in continenti denunciare quod arma interdicta deponat. Quòd si non fecerit puniatur in.lx.sol. Et si denunciauerit & nihilominus portauerit foresterius arma interdicta. Tunc forensis, vt ciuis condemnetur. Eo saluo quod quilibet posit portare rangonum factum ad modum sesole, seu messore sine fraude eundo ad clusuras, siue agros & redeundo. Eo saluo quòd forensibus itinerantibus, & alienigenis ab aliis partibus accedentibus ad territorium Veronen. vel recedentibus, vel transeuntibus liceat arma portare, dummodo cum fuerint hospitati ipsa arma deponant quousque recedere voluerint. Similiter Nobilibus, & Ciuibus, & Mercatoribus, & omnibus suis famulis consuetis, & omnibus habitatoribus ciuitatis Veronæ eundo & redeundo de Ciuitate ad villam, & de villa ad Ciuitatem, & de villa ad villam, & de villa ad clusuras campaneam, siue campos liceat arma portare generis cuiuscunque & vndecunque pertranseant. Non committendo tamen aliquid contra honorem regiminis domini Potestatis. Et de prædictis quilibet sit Accusator, & habeat medietatem dictarum pœnarum. Et quod prædicti contrafacientes debeant condemnari, vt supra, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiç, vel maioris partis in omnibus & singulis casibus & pœnis in Statuto præsenti compræhensis.

Qui arma ad defensionem portauerit, quomodo puniatur. *Cap. XXXI.*

ITEM quòd nullus portet arma ad defensionem in die per Ciuitatem, & Burgos Veronæ villas, seu Castella districtus Veronæ. Et si quis contrafecerit condemnetur pro quolibet, & qualibet vice, & pro quaque arma. Videlicet pro cellata siue ceruderia vel collario, scuto, vel rutella in.xx. sold. & pro panceria, & coracia in xl. sold. & in nocte condemnetur in duplum. Saluo quod Habitatores Veronæ cum suis familiis. Et Forenses in casibus exceptatis in supradicto proximo Statuto posint etiam dicta arma portare.

Quod nullus currat ad rumores cum armis, nec cridet ad arma. *Cap. XXXII.*

ITEM quod nulla persona in Ciuitate, & Burgis Veronæ, & villis eius districtus debeat currere ad rumorem cum armis, nec eleuare rumores, nec cridare ad arma ad arma, nec aliquod aliud dicere, seu facere, ex quo tumultus posit in populo suscitari. Et qui contrafecerit puniatur in centum libr. & plus & minus, & realiter, & personaliter arbitrio dominorum Rectorum, siue domini Potestatis, & Curiæ vel maioris partis, attenta conditione, & qualitate loci facti personarum & temporum.

Qui rumorem fecerit cridando heus foras, vel aliter, quomodo puniatur. *Cap. XXXIII.*

ITEM quod si aliqua persona rumorem fecerit de die, vel de nocte cridando heus foras, vel aliter sine iusta causa, puniatur in.x.libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti & personarum.

Qui cum armis interdictis, vel non interdictis percusserit, vel vulnerauerit qualiter puniri debeat, & de expensis medicorum, & curæ reficiendis,
Cap. XXXIIII.

ITEM si aliquis percusserit aliquam personam cum armis interdictis de qua percussione sanguis exierit condemnetur pro quolibet, & qualibet vice in libr.l. & plus, & minus arbitrio domini Potestatis & curiç, vel maioris partis, inspecta qualitate vulneris, facti & personarum, & si cum baculo vel aliter percusserit, & sanguis exierit in xxv. lib. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate vulneris facti & personarum. Et si fecerit mesclantia sine sanguine puniatur in x. lib. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & curiæ, vel maioris partis, & si prædictç percussiones, seu mesclantiæ, seu aliquæ prædictarum factæ fuerint in Palatio, vel in domo noua communis Veronæ, vel in vijs, seu Platea circundantibus Palatium & domum nouam communis Veronæ, & Palatia dominorum Rectorum Veronæ, vel in mercato fori, tunc malefactor condemnetur in duplum, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti & personarum & loci. Et quod ille qui aliquem vulnerauerit compellatur per dominum Potestatem, seu Iudicem Maleficiorum ad soluendas & præstandas vulnerato omnes expensas quas vulneratus fecerit, vel substinuerit in medicis medicinis, & aliter occasione vulnerationis, de quibus expensis stetur sacramento vulnerati præmissa Iudicis taxatione pro quibus expensis possit realiter & personaliter pignorari. Eo tamen saluo & reseruato, quod si accusatus vel inquisitus, seu denunciatus comparuerit coram domino Potestate, vel Iudice Maleficiorum ad excusandum se a dicta accusatione, inquisitione, seu denunciatione, & confessus fuerit crimen, siue delictum, siue in totum, siue in partem de quo procederetur contra eum, tunc quarta pars eius in quo condemnari debuisset secundũ formam iuris, & Statutorum pro eo toto, siue pro ea parte pro qua confessus fuerit sibi remittatur. Et si vltra eius confessionem pacem ab offenso habuerit ante condemnationẽ, & ipsam in iudicio produxerit, & per duos dies ante ipsam sententiam, tunc alia quarta pars eius in quo condemnari debuisset, vt supra eidem remittatur, vt præmium portet qui veritatem dixerit.

De ponendis & non ponendis ad tormenta, & in quibus casibus possint poni ad tormenta. Cap. XXXV.

ITEM Statuimus, quod dominus Potestas possit inquirere, & ponere ad tormentum prout ei videbitur suo arbitrio quamlibet personam. Videlicet pro homicidio, furto, robaria, incendijs, ac adulterio, & falsitate instrumentorum, & testium & alijs maleficijs ingerentibus pœnam sanguinis, vel pecuniariam, centum vel.l. libr. vel abinde supra, & in prædictis casibus præcedentibus Iudicijs, cum consilio, & voluntate omnium Iudicum consulum communis Veronæ, vel maioris partis, & in prædictis maleficijs dominus Potestas liberum habeat arbitrium puniendi cum consilio & voluntate omnium Iudicum & consulum communis Veronç vel maioris partis.

Quod de vno vulnere de quo quis mortuus fuerit non possit, nisi vnus tantum ad mortem condemnari. Cap. XXXVI.

ITEM Statuimus, quod si acciderit aliquem vulnerari, siue percuti vno vulnere, seu percussione. Et ex dicto vulnere seu percussione mortuus fuerit, & ob id plures fuerint accusati, denunciati, vel inquisiti dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum teneantur diligenter inquirere quis fęcerit dictum vulnus vel percussionem, & eum quem magis verisimile fuerit probationibus, præsumptionibus, & Iudicis dictum Maleficium commisisse debeant tanquam vulnerantem, seu percutientem de homicidio condemnare. Cæteris

teris autem pœna inferatur, prout vnusquisque inuentus fuerit culpabilis. Ita tamen quod vnus tantum de homicidio, siue de morte condemnetur, vbi tantum fuerit vnum vulnus mortale, vel plura ab vno illata. Saluo quod hoc Statutum non habeat locum in homicidijs pensate & præmeditate commissis. An vero homicidium fuerit pensatum, vel non pensatum, hoc sit in determinatione domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis.

Qui dolose sagittauerit, vel de cuius domo aliquis fuerit sagittatus, quomodo puniatur. Cap. XXXVII.

ITEM Statuimus, quòd si aliquis dolo malo aliquem sagittauerit cum balista, vel arcu condemnetur communi Veronæ in centum libris, plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis, inspecta qualitate personarum, & facti. Et si de domo alicuius prædicta commissa fuerint Domino domus sciente condemnetur communi Veronæ centum libr. saluo iure mortis & membri debilitati.

Qui membrum alicuius absciderit, vel inutile fecerit, quomodo puniatur. Cap. XXXVIII.

ITEM Statuimus, quòd qui membrum, vel partem membri alicuius absciderit, vel penitus inutile fecerit puniatur realiter & personaliter arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis.

Qui homicidium fecerit, quomodo puniatur, & de assasinis & multis aliis circa hæc & pœnis eorum. Cap. XXXIX.

PRO bono & pacifico statu communis Veronæ, Statuimus quòd si aliquis, vel aliqua persona de cætero fecerit homicidium in amputatione capitis condemnetur si fuerit in fortia communis Veronæ, & si non fuerit in fortia ponatur in banno perpetuo de homicidio, si non comparuerit coram Iudice ad terminum Statutum. Et si quo tempore postea peruenerit in fortiam communis Veronæ, dominus Potestas qui est, vel pro tempore fuerit cum Curia faciat ipsum quæstionibus subici, & si repertus fuerit culpabilis puniatur secundum formam Statutorum. Eo saluo quòd si quis, vel si qua interficeret aliquem Bannitum de maleficio ex quo pœna mortis veniret inferenda, vel aliquem repertum in domo sua de nocte furantem, vel cum vxore, nuru, matre, filia, vel sorore, male conuersante talis interficiens non puniatur. Et si aliqua persona de ciuitate, & districtu Veronæ, siue aliunde pro pecunia vel aliqua re, seu promissione recepta, vel recipienda aliquem interfecerit, vel venerit ad Ciuitatem, vel Districtum Veronæ causa aliquem interficiendi. Et licet illud maleficium quod attentauerit non perfecerit puniatur ad mortem ordinandam arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis. Et omnia bona dicti Malefactoris publicentur in communi. Et si maleficium perfecerit hæredibus mortui assignentur & dentur, & si non perfecerit remaneat in communi, eadem pœna puniatur, cuicunque dictum maleficium fieri procurauerit. Si vero aliquis de Ciuitate, vel districtu siue aliunde non pro pecunia, siue alia recepta, siue recipienda, sed forte vindictæ, seu inimicitiæ suæ causa aliquem interfecerit vel ad Ciuitatem, vel Districtum Veronæ venerit de alieno districtu forte ex dicta causa vindictæ, seu inimicitiæ suæ ad aliquod homicidium faciendum, & illud perfecerit personaliter puniatur ad mortem, si autem non perfecerit, sed facere temptauerit, seu præsumpserit, tunc ei vna manus, & pedes debeant amputari. Eadem pœna puniatur quicunque prædictos scienter receperit, vel tenuerit in domo sua. Et quòd testamenta codicilli donationis causa mortis, & quæcunque aliæ vltimæ voluntates facta vel factæ per aliquos malefactores, qui ad mortem fuerint condemnati, & quorum

malefactores, qui ad mortem fuerint condemnati, & quorum bona non debeant publicari, vt supra siue prædicta fuerint ante condemnationes, siue post, valeant & teneant, ac si aliquod crimen non fecissent, seu facere non temptassent.

Qui casu, & non præmeditate hominem occiderit realiter puniatur. Cap. XL.

ITEM quòd si quis aliquo casu, & non præmeditate hominem occiderit, si in culpa aliqua reperiatur pro qualitate culpæ puniatur realiter, arbitrio domini Potestatis & totius curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti personarum.

Qui cognouerit carnaliter aliquam Mulierem quomodo ipse, & Mulier puniatur. Cap. XLI.

ORDINAMVS, quòd si quis cognouerit carnaliter aliquam Mulierem habentẽ Maritum de voluntate ipsius Mulieris, & non per violentiam puniatur in trecentis libr. Et ad standum sex menses in carceribus communis Veronæ, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis, inspecta conditione & qualitate personarum, & Mulier ipsa condemnetur Marito in amissione dotis, quæ deueniat ipsi Marito, vel eius hæredibus, vel si non habet dotem condemnetur in trecentis libr. & plus, & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, quæ similiter ipsi Marito deueniant, & in vtroque casu condemnetur insuper ad voluntatem tamen Mariti ad standum sex menses in carceribus communis Veronæ. Et qui Stuprum commiserit cum aliqua Muliere de voluntate ipsius Mulieris, & non per violentiam condemnetur in trecentis libr. denar. & ad standum sex menses in carceribus communis Veronæ, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti & conditione personarum: Et hoc etiam si matrimonium sequatur inter eos, & si matrimonium non sequatur condemnetur insuper ad emendationem iniuriæ Proximiorum ipsius Mulieris, & qui commiserit Incestum cum aliqua Muliere de voluntate ipsius Mulieris, & non per violentiam puniatur realiter & personaliter vsque ad mortem inclusiue arbitrio domini Potestatis & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecto gradu, & qualitate personarum. Et quæcunque persona quæ accusationem fecerit & dixerit prędicta per violentiam fuisse commissa, & repertum fuerit fuisse de voluntate Mulieris, tunc Accusator condemnetur in centum libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum & facti. Et insuper ad standum in carceribus pro tempore arbitrio prædicto, & quòd quælibet persona volens accusationem facere de Adulterio, Stupro, vel Incestu commissis in Ciuitate Veronæ, vel Districtu possit dictam accusam facere infra vnum mensem si fuerit in Ciuitate, & Burgis, & si fuerit in Districtu infra duos menses, & hoc ab eo tempore quo Malefactor in dicto crimine fuerit repertus, vel publicatus, vel notorium fuerit, seu manifestum vel fama publica prædicta fuisse commissa, vltra autem prædictum tempus nulla persona postea de prædictis audiatur, & quòd aliter in dictis criminibus non procedatur intra prædictum tempus, nec vltra dictum tempus per inquisitionem vel alio modo. Et quòd hoc Statutum non habeat locum in Mulieribus malæ famæ, & malæ opinionis, seu malę conuersationis vel conditionis. Nec habeat locum in Monialibus, sed de ipsis iuri communi stetur. Si vero per vim quis aliquam mulierem honestam carnaliter cognouerit capite puniatur.

Quod contra accusatum cognouisse carnaliter non per vim Mulierem si infra mensem eam disponsauerit, & pacem habuerit vlterius non procedatur. Cap. XLII.

ITEM, quòd si quis Accusatus fuerit cognouisse carnaliter aliquam Mulierem non per vim cum qua posset contrahere matrimonium, & post accusationem factam infra mēsem habita pace cum Proximiore, vel Proximioribus mulieris & inter eos matrimonium fuerit subsecutum non condemnetur, nec contra ipsum vlterius procedatur.

De sponsalibus furtiuis, & qualiter contrafacientes, & Notarii, & Testes puniantur. Cap. XLIII.

ITEM Statuimus quòd si aliquis disponsauerit, seu duxerit, in matrimonium aliquam mulierem habentem Patrem, vel aliquem ex ascendentibus, vel habentem fratrem, vel fratres occulte, & sine eorum scientia & consensu condemnetur realiter vel personaliter arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & conditione personarum. Et eadem pœna puniatur qualibet persona quæ dederit, seu fecerit aliquam suam filiam sororem, neptem, vel propinquam guadiare occulte vel palam ab aliquo habente patrem, seu auum nisi foret emancipatus. Et quòd testes qui fuerint ibi præsentes, & notarius qui confecisset de prædictis instrumentum puniantur, testes pro quolibet in centum libr. & Notarius in ducentis, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis.

Qui binas vxores eodem tempore habuerit, quomodo puniatur. Cap. XLIIII.

ITEM quod si quis habens Vxorem, & ea viuente cum alia de facto Scienter contraxerit matrimonium puniatur in trecentis libr. denar. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis; & in restitutione totius eius quod nomine dotis recepisset. Fœmina vero quæ prædicta committeret puniatur in amisione dotis applicanda Marito.

Quod nulla domus pro aliqua causa uel Maleficio diruatur. Cap. XLV.

ITEM Statuimus quod nulla de causa nec pro aliquo Maleficio aliqua domus diruatur in Ciuitate, & Burgis, & Districtu Veronæ, sed ipsa domus in communi Veronæ Permaneat si pro aliqua causa, vel Maleficio contigerit publicari. Et quod hoc Statutum locum habeat & obseruetur præcise aliquo Statuto in contrarium loquente non obstante.

Qui offenderint dominum Potestatem, suos Milites, & Familiam suam, seu Iudices communis Veronæ, quomodo puniantur. Cap. XLV.

ITEM si quis offenderit, seu iniuriam fecerit domino Potestati Veronæ, suis militibus, siue eius Familiæ, vel Iudicibus communis Veronæ, aut alicui eorum puniatur arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti personæ & loci.

Qui scienter falsum fecerit instrumentum, quomodo puniatur.
Cap. XLVII.

SICVT veritate quæ Deus est totum stare orbem nemo dubitat, ita falsitate nihil est, quod magis Deo naturæ hominibus iustitiæ iudicioque repugnet. Propterea Statuimus primo, quod si quis falsum instrumentum scienter fecerit falsificauerit, vel fabricauerit ei manus amputetur dextera, perpetuaque notetur infamia, & omnia instrumenta quę per aliquem Notarium de falso condemnatum fierent ipso iure non valeant. Idem intelligatur de scripturis, & actis publicis in Notarijs. In alijs autem personis non Notarijs falsificantibus instrumenta, vel scripturas, & acta publica in præiudicium alterius, dicta talis persona condemnetur. Primo in amissione causæ quantumcunque iustam foueret. Item si præiudicium fuerit ducentarum libr. & abinde infra dicta talis persona condemnetur in quadruplum, & mitriata in publicum perducatur, & ter circa Plateam mercati fori conducatur. Et si fuerit a ducentis libr. supra vsque ad duo milia libr. in amputatione manus, vel in abscisione linguæ puniatur arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & conditione personarum. Sed si mitigabitur, vt lingua tantum abscidatur, tunc etiam mitrietur, & per Plateam conducatur vt supra. Si vero fuerit a duabus millibus libr. supra, tunc, & mitrietur, vt supra & ei manus dextera amputetur. Et in omnibus prædictis casibus tam Notarijs, quam non Notarijs in falsitate repertus, vt supra condemnetur parti læsę etiam ad refectionem omnis damni expensarum, & interesse. Eisdem pœnis puniatur quicunque fabricari, seu falsificari fecerit instrumentum falsum, seu scripturas, & acta publica, & qui mandauerit, & procurauerit si falsitas secuta fuerit singula singulis referendo.

Qui scripturam priuatam falsam fecerit, & falsificauerit, quomodo puniatur.
Cap. XLVIII.

ITEM quod quęlibet persona, quę scripturam priuatam scienter falsam fecerit, vel falsificauerit, vel fabricauerit, vt buletas, vel apocas, vel librum rationum, vel cyrographum, vel similia in damnum, & pręiudicium alterius, si illud fuerit ducentarum libr. vel infra dicta talis persona condemnetur in quadruplum. Abinde vero supra condemnetur in quadruplum, & vltra realiter vel personaliter, arbitrio domini Potestatis & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti & conditione personarum. Et in omnibus prędictis casibus dicta talis persona condemnetur etiam in amisione causæ quantumcunque iustam foueret, & ad reficiendum parti læse omne suum damnum expensas & interesse. Eisdem pęnis puniatur quicunq; fabricari, seu falsificari fecerit dictam scripturam priuatam, & qui mandauerit, & procurauerit, si falsitas secuta Fuerit, singula singulis referendo.

Qui falsum testimonium dixerit, quomodo puniatur. Cap. XLIX.

ITEM quod si aliqua persona reperta fuerit falsum dixisse testimonium in aliqua causa, quæstione, seu lite in Ciuitate Veronæ, vel eius Districtu coram quocunque Iudice ordinario, vel Delegato ecclesiastico, vel seculari, siue etiam Arbitris, vel Arbitratoribus dolosè circa merita substantialia causæ, vel facti in damnum alterius, si dicta talis persona fuerit masculus, & id fecerit pecunia, vel præmio mitrietur, & ei manus amputetur, si vero id fecerit sine præmio vel pecunia mitrietur, & producatur in publicum, & ei lingua abscindatur, & in vtroque casu condemnetur parti læse ad refectionem totius damni expensarum, & interesse. Si autem sit fœmina, & id pecunia vel pręmio fecerit mitriata frustigetur semel circa plateam mercati fori, & ei lingua abscidatur. Sed si absq; pecunia, vel pręmio mitriata frustigetur, vt supra, & in vtraque genua buletur. Et eisdem pœnis

puniatur qui instruxerit, & induxerit falsum testem ad falsum testificandum, siue vt taceat veritatem in aliqua causa quæstione vel lite singula singulis referendo.

Qui produxerit falsum instrumentum, vel testem, qualiter puniatur. Cap. L.

ITEM quod si aliqua persona suo nomine, vel alieno scienter produxerit falsum testẽ, vel instrumentum, aut acta, siue aliter scripturam priuatam trino teste notatam, vel eo aut eis vsa fuerit vbicunque in Ciuitate Veronæ, vel eius Districtu coram quocunque Iudice ordinario, vel delegato ecclesiastico vel seculari, seu etiam Arbitris, seu Arbitratoribus in aliqua causa quæstione, seu lite, puniatur eisdem pœnis, & eisdem modis, quibus per suprascripta Statuta quis puniri debet de falso instrumento, & scriptura facta, seu falso testimonio lato singula singulis referendo. Et intelligatur scienter produxisse, vel vsu fuisse, qui interrogatus, post productionem instrumenti, siue scripturæ, & publicationem testium dixerit velle, vti cui respondere clare, & simpliciter teneatur ad terminum per Iudicem statuendum. Et si dixerit nole vti non adhibeatur tali testi, vel instrumento siue scripturæ fides, & si ad terminum Statutum non responderit simpliciter, & clare vt supra intelligatur nole vti, & teneatur per sacramentum dicere causam propterquam ab vsu talis instrumenti, seu scripturæ, vel testimonij desistit. Intelligendo tamen quod si quis alieno nomine comparuerit, & principalis persona responderit, vel respondere parata sit cum effectu, tunc responsio ipsius principalis sufficiat.

Qui accusationem de falso fecerit, & in probatione defecerit, quomodo puniatur. Cap. LI.

ITEM quod si aliqua persona voluerit accusationem facere de falso teste, vel instrumento, aut scriptura publica, vel priuata, vel de producente falsum testem aut instrumentum, seu scripturam, vel de vtente eo, vel ea teneatur prius securitatem facere contra Notarium de trecentis libr. & dicere ac exprimere in accusatione causas omnes falsitatis, & si in probatione defecerit contra Notarium condemnetur in trecentis libr. denar. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis inspecta qualitate facti & personarum, nisi prædictum instrumentum, vel testis suspectum vel suspectus fuerit, & tunc in. l. libr. condemnetur. Contra vero aliam personam non Notarium teneatur prius facere securitate de centum libr. & dicere ac exprimere in accusatione causas omnes falsitatis. Et si in probatione defecerit condemnetur in centum libr. nisi prædicta scriptura priuata suspecta fuerit, & tunc in. xxv. libr. condemnetur, & qui securitatem prædictam contra Notarium, vel non Notarium facere non poterit, vel noluerit, ponatur in carceribus Communis Veronæ, & procedatur ac si facta foret securitas. Et quod pendente accusatione falsi testis, vel instrumenti, vel scripturæ priuatæ, siue etiam contra producentem falsum testem, vel instrumentum, aut scripturam priuatam, supersedeatur quæstioni ciuili, in qua dicta talis productio facta fuerit. Ita quod instantia causæ nullatenus curat a tempore accusationis factæ, donec ipsa causa falsitatis fuerit terminata. Et quod de cætero non fiant nec recipiantur accusationes de suspecto teste, vel instrumento, vel scriptura priuata in quibus essent euidentes causæ falsitatis. Item quod principalis possit accusari de productione facta per Procuratorem suum si prius ipse principalis fuerit interrogatus vt supra in proximo Statuto continetur, & responderit velle vti.

Qui interpellauerit aliquem Notarium de falso instrumento, vel testem de falso dicto, aut Notarius vel testis sit interpellatus, quomodo puniatur. Cap. LII.

ITEM quod si aliqua persona interpellauerit aliquem Notariũ quod falsum instrumentum faciat, & factum fuerit, aut testem quod falsum testimonium dicat, & ita dixerit, debeat

debeat eadem pœna puniri cum Notario, vel teste secundum formam Statutorum prædictorum, si autem solum interpellauerit, & instrumentum falsum non fuerit confectum per Notarium, vel testimonium falsum non fuerit dictum, per testem condemnetur de interpellando Notarium in trecentis libr. & de interpellando testem in centum libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis, inspecta qualitate facti & personarum. Et eadem pœna puniatur Tabellio qui aliquem interpellauerit, vt et falsum instrumentum ipse Tabellio conficiat, aut falsum testimonium ipse testis deponat. Et hæc omnia sibi vendicent locum ex sola interpellatione facta de falso, non derogando per hoc pœnis in superioribus Statutis appositis.

De pœna Notarii, qui circa diem, mensem, annum, vel inditionem per imprudentiam peccauerit. Cap. LIII.

ITEM Statuimus, quod si aliquis Notarius peccauerit in instrumento conficiendo, per imprudentiam, vel errorem circa diem mensem annum, vel inditionem, puniatur pecuniaria pœna arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum & facti, & quod idem Notarius compellatur per Iudices, & Prætores Veronæ ipsum errorem corrigere.

De pœna viatoris facientis falsam ambasciatam, vel relationem. Cap. LIIII.

ITEM Statuimus quod Viator qui fecerit falsam ambasciatam, siue relationem, condemnetur in .x. libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum conditionis, & facti, & in refectione totius damni & expensarum facienda damnum passo, & non possit esse amplius Viator in Verona, nec eius districtu, neque Barocrius domini Potestatis, quas si soluere non poterit frustrigetur ter circa Capitellum, & postea bulletur in fronte.

De puniendis Bannitoribus saltuariis, & aliis officialibus falsas accusas, vel manifestationes facientibus. Cap. LV.

ITEM Statuimus, quod si aliquis Bannitor Saltuarius, & quilibet alius Officialis aliquam falsam accusationem, seu manifestationem fecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, & emendet expensas manifestato, siue accusato, qui fecerit dictam accusationem.

Qui falsam monetam fecerit, quomodo puniatur, & de cridatu faciendo per dominum Potestatem superinde. Cap. LVI.

STATVIMVS, quòd si aliqua persona fecerit, vel fieri fecerit falsam monetam magnam vel paruam igne cremetur. Et quod dominus Potestas infra .xv. dies ab introitu regiminis sui præcipi & clamari faciat, quod omnes denarij falsi in Verona, & eius Districtu cerni debeant & curari. Et quod vnusquisque Ciuitatis, & Districtus Veronæ omnes denarios falsos suos, & alienos, qui ad manus eius peruenerint frangere teneantur. Et omnes qui frangere vetauerint domino Potestati manifestare debeant, & qui non fregerit, & frangere vetauerit puniatur in sexaginta soldo. & quod omnes Campsores, & Discipuli sui a tredecim annis superius, & similiter omnes Mercatores teneantur frangere omnes denarios falsos, tam suos, quàm alienos, qui ad eorum manus peruenerint, pœna centum soldo. pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet sit de prædictis Accusator, & habeat medietatem banni. Et omnes Campsores teneantur denunciare domino Potestati,

vel Iudici Maleficiorum omnes personas quæ sibi portarent denarios falsos grossos ad cambiandum vltra sex pœna prædicta. Saluo quod pro quolibet denario aureo illud idem denunciare teneantur.

Qui monetam totondisset, quomodo puniatur. *Cap. LVII.*

ITEM quod si aliqua persona inuenta fuerit totondisse, vel alio modo diminuisse denarium aliquem, vel monetam, eius forma manente, ei manus dextera amputetur.

Quod aliqua moneta non pineletur, bolzonetus, balanzetur nec trabuchetur, & de artificiis ad ea non tenendis. *Cap. LVIII.*

ITEM quod nullus Campsor, nec aliqua persona de familia sua, nec aliquis eius Discipulus, nec aliqua alia persona terreria, vel forensis, & cuiuscunque sit conditionis, aut status audeat, vel præsumat pinelare, trabuchare, balanzare, vel bolzonare, publice, vel occulte aliquam monetam grossam, vel minutam acursatam, seu quæ acursabitur in futurum in Ciuitate Veronæ ad expendendum nisi publice hoc fecerit causæ permutandi seu cambiandi ipsam monetam personis volentibus ipsam cambiare, vel permutare in aliã monetam, & quod nulla persona vendat, nec emat dictam monetam alicui personæ, vel ab aliqua persona ad pondus, seu marchiam nisi esset iniusta, & quod nullus teneat aliqua artificia ad prædicta facienda. Et qui contrafecerit condemnetur in centum libr. pro quolibet, & qualibet vice, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis, & de prædictis quilibet sit Accusator, & habeat medietatem banni, & dominus Potestas ac Iudex Maleficiorum teneantur de prædictis inquirere solicita cura, & vinculo sacramenti.

Qui scienter expenderit falsam monetam grossam, quomodo puniatur. *Cap. LIX.*

ITEM quòd qualibet persona quæ scienter expenderit, aliquam monetam grossam falsam, puniatur realiter & personaliter arbitrio domini Potestatis, & totius Curię, vel maioris partis, inspecta qualitate, & conditione personæ, & quantitate pecuniæ, & facti conditione.

Qui conduxerit, vel conduci fecerit monetam falsam, vel reprobatam, quomodo puniatur. *Cap. LX.*

ITEM quòd si aliqua persona terreria, vel forensis conduxerit, seu conduci fecerit in Verona vel eius Districtu aliquam monetam falsam, seu reprobatam per Commune Veronæ sciens eam esse falsam, vel reprobatam, expendendi causa, seu cambiandi, & eam expenderit, seu cambiauerit, puniatur in centum libr. denar. pro qualibet vice, & in amissione ipsius pecuniæ, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis. Et qui eam receperit teneatur infra tertiam diem prædicta denunciare domino Potestati seu Iudici Maleficiorum sub pœna prædicta.

Qui ruperit pacem Bannito, quomodo puniatur. *Cap. LXI.*

ITEM Statuimus, quod si aliquis præmeditate occiderit, vel percusserit eum cui pacem fecerat siue a quo mendum acceperit, ex qua percussione membrum aliquod admittat, quamuis sit bannitus cogatur mendum illud quòd susceperit ipsi si viuit, sin autem hæredibus eius reddere, hæredibus autem non existentibus deueniat in Communi Veronę, & quod dominus Potestas teneatur facere restitui quod receperit, & aliud tantundem & facere

facere rationem de prædicto mortuo, vel vulnerato ac si esset in treuga omnibus supradictis obseruatis, & quod de pace rupta, puniatur rumpens pacem arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis.

De non danda audientia Bannitis, siue exemptis, de treuga pro maleficiis. Cap. LXII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona est, vel fuerit bannita, siue exempta de treuga Communis Veronæ, cum certo banno pro homicidio, vel alio crimine, seu delicto, ex quo, vel ex quibus inferatur, seu inferri debeat pœna capitis, seu personæ, & talis Bannitus fuerit mortuus, vel offensus in persona, vel in rebus, quod de ipso mortuo, vel offenso dominus Potestas, vel Iudex Maleficiorum teneatur denunciationem, vel accusationem non recipere, nec inquisitionem facere de commisso. Sed omnibus conquerentibus audientiam denegare. Saluo Statuto de pœna illius qui ruperit pacem Bannito. Si autem fuerit Bannitus, vel extra treugam communis Veronæ, exemptus occasione alicuius Maleficij propter quod debeat sibi aliquod membrum auferri, vel occasione adulterij, stupri, vel incestus, vel occasione ferute, vnde sanguis exierit, & talis Bannitus vulneretur, vel sine sanguine offendatur, dummodo non occidatur, tali vulnerato siue offenso, omnis ratio per dominum Potestatem, & Iudicem Maleficiorũ denegetur, nisi talis vulneratus, vel offensus, soluerit, bannum, pro quo extra treugam communis Veronæ reperiretur exemptus. Et tunc soluto banno & canzellato plena audientia præbeatur. Et hoc intelligatur si postea de nouo fuerit offensus, & eo existente in treuga communis Veronæ. Alij vero Banniti aliter quam ex caussis superius nominatis, si fuerint in personis vel rebus sine sanguine offensi, de ipsorum iniuria per dominum Potestatem, & Iudicem Maleficiorum nulla quærimonia audiatur. Nisi talis Bannitus damnum soluerit, quo soluto ad ius plenariæ audiatur, & intelligatur si postea de nouo fuerit offensus, & eo existente in treuga Communis Veronæ. Et hoc intelligatur, & locum habeat in illis Bannitis tantum qui essent extra treugam occasione iniuriæ illatæ alicui priuatæ personæ, & alteri cuicunq; Communi, Collegio, & Vniuersitati.

De illis qui non intelliguntur esse extra treugam communis Veronæ, licet exempti reperiantur. Cap. LXIII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona fuerit extra treugam Communis Veronæ exempta ex aliqua causa, ex qua non fuerit talia, vel condemnatio subsecuta, quod talis non sit, nec intelligatur esse extra treugam communis Veronæ. Idem intelligatur quod non sit extra treugam, si talia, seu condemnatio data occasione dictæ treugæ fuerit persoluta, vel relaxata fuerit amore Dei, quod Statutum non habeat locum in illis qui essent extra treugam pro debitis, & reclamis, vel occasione debiti, seu sententiæ.

De eo qui positus fuerat in Banno, & postea pecunialiter condemnatus. Cap. LXIIII.

ITEM Statuimus, quod si aliquis positus fuerit in banno Communis Veronæ, & postea pecunialiter condemnatus, illico bannum in condemnationem deuenisse, intelligatur, etiam si dictum non fuerit computato banno in condemnatione.

Qui ceperit aliquem Malefactorem ipsum ducat directe ad Palatium Communis Veronæ & non alio. Cap. LXV.

ITEM Statuimus, quod si aliquis de cętero captus fuerit pro maleficio, seu occasione alicuius maleficij in Ciuitate, seu Burgis, aut Districtu Veronæ ille, vel illi, qui eum

ceperint, siue cui, vel quibus designatus fuerit, & datus custodiendus, & conducendus in fortiam Communis Veronæ teneantur, & debeant ipsum captum, seu designatum directe ducere ad Palatium communis Veronæ, & ipsum præsentare domino Potestati, seu Iudici ad maleficia deputato, & quod talem Captum nullo modo conducant ad domum alicuius singularis personæ Ecclesiasticæ, seu secularis in Ciuitate Veronæ, seu Burgis, & eius Districtus. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet Capto, & qualibet vice in.xxv. libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & personarum & delicti, & quod quælibet persona requisita ab eo, vel eis qui ipsum cepissent, vel Captum haberent teneatur, & debeat dare auxilium, consilium, & iuuamen ad ipsum Captum taliter conducendum, pœna, & banno arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & personarum & delicti.

Qui acceperit Malefactorem de manibus aliquorum, quomodo puniatur. Cap. LXVI.

ITEM Statuimus, quod quicunque auferre præsumpserit de manibus aliquorum qui cepissent aliquem Malefactorem, vel Bannitos, ad conducendum in fortiam domini Potestatis, vel prohibuerit quo minus dicti Malefactores capiantur, puniatur, & condemnetur pro quolibet Malefactore, & Bannito siue homicidio in.l.libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ vel maioris partis, inspecta qualitate personarum, & facti. Si vero esset Malefactor, vel Bannitus pro homicidio, ex quo pœna mortis, vel membri veniret inferenda, puniatur, & condemnetur pro quolibet, & qualibet vice realiter, & personaliter ad voluntatem domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta conditione personarum & facti.

De præmio dando illis qui ceperint aliquem Bannitum pro maleficio. Cap. LXVII.

ITEM Statuimus quod si quis ceperit, & fortiam Communis Veronæ conduxerit aliquem, qui Bannitus fuerit pro homicidio, vel robaria, seu pro aliqua causa, qua secundum formam Statuti mori deberet, dominus Potestas teneatur, & faciat infra octo dies dare ei, vel eis qui eum ceperit libr. centum Veronen. de bonis banniti, si habet vnde, & si non habet, de Camera Illustriss. Dominij nostri. Cæterum ille, vel illi qui ceperit ex alijs Bannitis superius comprehensis non dignis morte habere debeat. xxv. libr. modo supradicto. Et quod hoc locum habeat si Bannitus fuerit condemnatus a centum lib. supra vsque ad quingentas libr. si autem vltra quingentas libr. fuerit condemnatus habere debeat.l.lib. Si autem a centum libr. infra vsque.xxv. libr. habere debeat.x.libr. quas soluere faciat dominus Potestas, vt superius continetur, & quicunque aliquem Bannitum capere voluerit non debeat hoc facere sine licentia domini Potestatis, vel Iudicis Maleficiorum, vel domini Camerarij, & cum commissione. Et si aliter fecerit non debeat habere a Camera quæ superius Statuta sunt.

De præmio dando illi, qui præsentauerit in fortiam communis Veronæ aliquem Malefactorem. Cap. LXVIII.

ITEM Statuimus, quod quicunque præsentauerit in fortiam communis Veronæ aliquem Malefactorem habere debeat a Camera Illustriss. nostri Dominij pro Malefactore qui debeat mori, centum libr. Si vero debeat membrum amittere, vel pecunialiter condemnari, vltra centum libr. habere debeat. xxv. libr. Si vero debeat condemnari quinquaginta libr. vel abinde supra vsque ad centum libr. habere debeat.x.libr. de bonis Malefactoris, si habet vnde, & si non habet vnde, a Camera prędicta. Et hoc si ceperit cum licentia, & commissione secundum formam suprascripti proximi Statuti.

Quod

Quod quilibet Requisitus teneatur capere Malefactorem, & ad ipsum capiendum fauorem, & auxilium praestare. Cap. LXIX.

ITEM Statuimus, quod quilibet Requisitus cum armis, vel sine armis teneatur capere Malefactorem, & auxilium, consilium, & fauorem, & consilium praestare ad ipsum capiendum, poena arbitrio domini Potestatis, & totius Curiae, vel maioris partis. Et si Malefactor fugiendo defensionem fecerit cum armis ad defensionem, & contingeret ipsum malefactorem percuti a persequente, vel persequentibus occasione praedicta non teneantur persequens, vel persequentes ad poenam communis Veronae ex dicta percussione, & dictis armis.

Qui aliquem Malefactorem scienter acceptauerit, quomodo puniatur, & de auxilio non praestando Malefactori. Cap. LXX.

ITEM Statuimus, quod si Malefactor aliquis fugerit in domum habitationis alicuius, & ab eius habitatoribus, vel habitatore fuerit scienter, vel fraudulenter acceptus ille, qui ipsum Malefactorem sic receptauerit teneatur illum domino Potestati, vel Iudici Maleficiorum praesentare, poena & banno arbitrio domini Potestatis, & totius Curiae, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum, & maleficij ipsius Malefactoris. Similiter puniatur ille vel illa qui vel quae scienter, vel fraudulenter dederit alicui Malefactori, auxilium, consilium, & fauorem dicto & facto.

Qui receptauerit aliquem Bannitum, aut ei iuuamen dederit, quomodo puniatur. Cap. LXXI.

ITEM Statuimus, quod nulla persona de Ciuitate, vel Districtu Veronae cuiuscunque conditionis existat, nec Commune alicuius villae audeat, vel praesumat scienter tenere, seu receptare in domo sua in Ciuitate villa, seu Castello, seu quolibet alio loco Veronen. districtus aliquam Personam bannitam per Commune Veronae pro maleficio, seu occasione maleficij habentis clausulam, de si quo, vel aliter corporaliter condemnatam, nec ei aliquod auxilium, vel iuuamen scienter dare aliquo modo, vel causa, & qui contrafecerit puniatur in centum libr. Et si fuerit Commune villae in ducentis libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiae, vel maioris partis inspecta qualitate villae personarum & facti. Eadem poena puniatur quaecunq; persona haberet iurisdictionem in villa, seu Castello postquam ei fuerit denunciatum per dominum Potestatem vel eius Nuncium, nec permittat Bannitum, seu Condemnatum pro Maleficio praedicto proprio nomine designatum morari in dicta villa, vel Castello, si postea publice moratus fuerit & de hoc sit in arbitrio domini Potestatis, & totius Curiae, vel maioris partis an habuerit potestatem expellandi Bannitum, seu Condemnatum, necne.

Qui Carceratis dant consilium ad exeundum de carceribus, & qui eos receptant, quomodo puniantur. Cap. LXXII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona, vel Vniuersitas, vel Collegium dare debeat alicui exire volenti de carceribus communis Veronae, auxilium, consilium, & iuuamen contra voluntatem domini Potestatis, & communis Veronae, nec de praedictis scienter in domo tenere aliquem, nec receptare, & qui contrafecerit puniatur in .L. libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiae, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & personarum.

De columbis non capiendis, & retibus, atque artibus ad illos non tenendis. *Cap.* LXXIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona terreria, vel forensis audeat capere Columbos ad retia duarum allarum siue alia retia laqueos, formulas, zambellos, vel alia fraudulentia, aut artes, vel alio quocunque modo, nec sagittare ad Columbos columbariarum in toto Territorio Veronensi, sub pœna .lx. sold. pro quoque pari Columborum, & emendandi damnum passo, de quo quidem damno, & Damnatore stetur iuramento Domini columbariæ vsque ad summam .x. libr. abinde vero supra stetur iuramento illius, si prout videbitur domino Potestati, & totius Curiæ, vel maiori parti, inspecta quantitate damni. Et conditione personarum.

ITEM quod nulla persona tenere debeat retia duarum allarum, neque retia quæ copertoria vocantur, neque formulas pro capiendo columbos, sub pœna libr. x. pro quoq;, & quaque vice, nisi officio Cancellariæ domini Potestatis idoneam præstiterit securitatem de non capiendo Columbos, formulas autem nunquam vllo modo tenere possit.

ITEM quod quilibet Massarij quarumcunque villarum inquirere, & denunciare debeant officio prędicto omnes, & singulos tenentes de dictis retibus, formulis, & artibus, & capientes Columbos in pertinentijs suis, in pœna librarum decem.

ITEM quod Vicarij villarum Capitanei ad vectia millites communis Veronæ, & alij quicunque Officiales inquirere possint, & debeant de prædictis omnibus & singulis, & omnia incontinenti denunciare domino Iudici Maleficiorum, auferendo tamen interea dicta omnia retia, formulas, & artes, quæ etiam sint prædicta, & habeant medietatem bannorum suprascriptorum ipsi, & quilibet alij Accusatores.

HAEC SVNT STATVTA DE DAMNIS DATIS.

De damnis absconse datis in villis. *Cap.* LXXIIII.

ITEM Statuimus, quod si in aliqua villa districtus Veronæ, siue in eius pertinentia, aut guardia aliquod damnum absconse fuerit datum per aliquam personam terreriam, vel forensem, exceptis casibus fortuitis in aliquibus domibus, vel in, & de rebus in eis existentibus, ortis, terris, pratis, molendinis, seu fullis, arboribus, fructiferis, vel non, vineis, oliuis, nemoribus pascuis, piscantijs aquis aquarum ductibus, & in alijs quibuscunque possessionibus, vel in, & de aliquibus rebus quæ essent in prędictis, & quolibet prędictorum, seu bestijs, vulneratis, aut mortuis, exceptis euntibus ad traynum, s. sine custodia, de quibus nulla fiat ratio, siue illud damnum datum fuerit per incendium, siue per furtum, siue quocunque alio modo, & in quibuscunque alijs bonis, & rebus datum fuerit, quod tunc Commune illius villę damno passo, restituere teneatur secundum quod probatum fuerit, vel iuratum, cui quidem iuramento damnum passi stetur de illatione damni, de Extimatione vero dicto iuramento stetur vsque ad quantitatem libr. x. abinde vero supra stetur dicto iuramento si & prout videbitur domino Potestati, & toti Curię, vel maiori parti, inspecta qualitate facti, & conditione personarum. Et quod illa persona cui datum fuerit dictum damnum teneatur, & debeat dicere, & iurare in sua accusatione quod nescit quis dederit dictum damnum, nec ipsum fecit nec fieri fecit, nec adiutorium, nec consilium ad id faciendum dedit & bona fide operam dabit ad inueniendum quem illud fecerit. Et cum inuenerit, illud domino Potestati, seu Iudici Maleficiorum incontinenti denunciabit, & illas probationes, & indicia quę, vel quas inde habere poterit bona fide monstrabit, & dabit. Et quod

quod si facta accusatione comparuit aliqua persona idonea quę possit esse in dicto iudicio, & pręstiterit bonam & idoneam securitatē de damno dato restituendo, si hoc pronunciabitur debere restitui, & confessa fuerit se fecisse, vel fieri fecisse aut dedisse dictum damnum, quod tunc contra Cōmune ipsius villæ vlterius non procedatur. Sed contra illum qui confessus fuerit prędicta procedatur, ex virtute dictæ accusationis ad solutionem, vel condemnationem, tam Communi Veronę, quam damnum passo in eo quod esset confessus, vel contra eum probaretur, aut iuraretur, vt supra, in eo vero quod ille non confiteretur, vel contra ipsum non probaretur, aut non iureretur vt supra, Commune condemnetur ad dandum secundum quod probabitur, aut iurabitur, vt supra contra Commune. Eo etiam saluo, quòd si Commune illius villæ dederit Damnatorem, & probauerit, tunc ad emendationem damni minimè teneatur. Sed ille de quo probatum fuerit ipsum damnum dedisse teneatur, & condemnetur tam Communi Veronę, quam damnum passo, eo prius citato, & requisito. Et quando Commune villæ fuerit accusatum occasione damni dati, cuius custodia pertinebat ad Saltuarios illius villæ, vel sortis, vel regulæ, quod ex officio Iudicis Maleficiorum, ipsi Saltuarij requiri debeant, tunc, quando Massarius villę citabitur, vt debeat dare Damnatorem, & probare ipsum damnū dedisse, q; si non fuerit probatum Cōmune villę post condemnationem statim habeat regressum ad sortem & expensas contra Saltuarios ipsius sortis, vel regulæ in qua dictum damnum datum est, qui ad custodiam illarum rerum tenerentur, in quibus dicitur esse dictum damnum. Et quod dicti Saltuarij qui ad dictam custodiam, siue emendationem tenentur, non possint produci in testes in prędictis, nec tanquam testes admitti. Et quòd Iudex Maleficiorum ex suo officio teneatur, & debeat diligenter inquirere, an dolo alicuius incendium sit factum, an inhabitantium culpa. Et si per probationes, & indicia debita, seu per Iudicis inquisitionem apparuerit incendium culpa inhabitantium contigisse, Commune illius villæ ad emendationem damni ex dicto incendio minimè compellatur. Et quod si damnum datum fuerit in confinio plurium Communitatum propinquior Communitas ad ipsius damni refectionē condemnetur, & magis teneatur. Et si Commune vel legitima persona pro eo citata ad defensionem non comparuerit, quod pro contumacia condemnetur in centum sold. communi Veronę, & in restitutione damni, secundum quod probabitur, aut iurabitur, vt supra lite contestata vel non. Et quod possit quilibet de Communitate condemnata realiter, & personaliter pro toto damno conueniri, habendo regressum contra suam Communitatem, & damnum dantem de eo, quod coactus soluerit pro damni refectione.

De damnis absconse datis circa Ciuitatem Verona. *Cap. LXXV.*

ITEM Statuimus, quod si contigerit aliquod damnum absconse dari circa Ciuitatem Veronę in Suburbijs in aliquibus possessionibus, seu rebus de quibus supra in proximo Statuto facta est mentio, & Contrata, siue Vicinia illius Suburbij accusata fuerit de dicto damno, tamen procedatur & fiat contra ipsam contratam, & Viciniam dicti damni emendationem in omnibus, & per omnia sicut in supradicto Statuto de damnis datis in villis ordinatum est singula singulis referendo.

Pro Statuto de damnis absconse datis. Reformato. *Cap. LXXVI.*

SPECTABILES viri dominus Leonardus de Peregrinis, & dominus Cristophorus de Bandis Prouisores communis Veronæ, tulerunt ad hoc Consilium infrascriptam dicti Statuti cum rigore & iustitia practicati reformationem compilatam quidem in pluribus sessionibus plurium omnis generis Ciuium, tenoris infrascripti, videlicet.

CHRISTOPHORVS Mauro, Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Alexandro Marcello de suo mandato, Potestati, & Alouisio Bembo Capitaneo

Capitaneo Veronę & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Venientes ad conspectum nostri Dominij fidelissimi nostri Tebaldus de la Capella, & Frãciscus de la Turre Oratores istius fidelissimę Communitatis nostrę infrascripta capitula, seu Statutorum reformationes nomine Communitatis ipsius porrexerunt. Supplicantes, vt illa confirmare dignemur. Nos itaque, qui pro deuotione, & fide Communitatis ipsius ad nostrum Dominium in illam propensi sumus cum nostro Collegio, a Rogatorum Consilio auctoritatem habentes, ea approbauimus, atque confirmauimus, volentes, vobisque mandantes, vt illa seruare, ac seruari faciatis.

Reformetur autem hoc Statutum de damnis absconse datis, quod est. In tertio libro voluminis Statutorum ad capitula. lxxv. vt debeat amodo intelligi, practicari, & obseruari, cum correctionibus, modificationibus, & additionibus infrascriptis, videlicet.

PRIMO quod quicunque voluerit de damno sibi absconse dato, accusam, denunciã, vel quærelam facere teneatur, & debeat illam facere in termino dierum. xx. scientiæ, & iurare non ante sciuisse, vltra quod tempus nullatenus audiatur.

ITEM quod dictus talis Accusator teneatur, & debeat in dicta sua accusa, denuncia, vel quærela tunc declarare, quod, & quale damnum sit sibi datum, & simul de quanta quantitate rei, ac de quanto valore ipsius damni ipse potest, & est paratus iurare ad sacramentum sibi deferendum, vt infra & hoc vt aduersę parti sit facultas ante tale iuramentum probandi contrarium de toto, vel de parte; quod si fecerit, idest, si probauerit dictum damnum fuisse citra dimidiam eius, quod ille obtulerit se iurare, ipse Accusatus in expensis condemnetur. Et vt facilius pro vtraque parte veritas habeatur, teneatur Accusator cui damnum sit datum in frugibus terrę, vel fructibus arborum pendentibus videri fecisse dictum damnum, per personas idoneas, antequam aliquid aliud de ipsis frugibus, aut fructibus moueat, aliter autem non audiatur.

ITEM quod de illatione cuiusque damni stetur sacramento damnum passi, vt in Statuto. De quantitate vero, & de æstimatione stetur iuramento illius vsq; ad summam tantum librarum trium denariorum. Abinde vero supra tam de quantitate, quàm de æstimatione obseruetur Statutum. Et si tale iuramentum aliter, quam per dominum Potestatem, & Curiam delatum fuerit a dictis libr. tribus supra non valeat, neque teneat, & nullum aduersæ parti inferat præiudicium.

ITEM, quòd super huiusmodi accusis, denuncijs, vel quærelis, & similiter super alijs quibuslibet de quasi, dominus Iudex, siue & Notarij Maleficiorum, procedere non possint nec debeant, nisi ad instantiam Accusantis, vel Quærelantis, & eius expensis iuxta Statutum octauum in tertio lib. Et quod non possint nec debeant mittere vltra quàm duas citationes ad defensionem. Quæ quidem signari debeant in principio commissionis intitulando de quasi, & primam pro prima, & secundam pro secunda, sub pœna Notario qui contrafecerit, priuationis ab officio per illum annum.

Qua quidem reformatione sic lecta, & disputato pro, & contra super ipsa, posita fuit pars & capta de ballotis. lix. pro. i. contra publicata die sabbati. xxij. Febr. M. cccc. lxvi.

Data in nostro Ducali Palatio, die. xviij. mensis Iulij. Indictione. xiiij. M. cccc. lvi.

De Maleficiis, seu damnis datis a Bannitis.
Cap. LXXVII.

SED si Bannitus aliquod maleficium, seu damnum fecerit in villa aliqua, vel eius pertinentia per incendium, per incisionem vinearum, oliuarum, aut aliarum arborum, seu bladorum, vel aliarum rerum, seu aliter damnum dederit de his quæ in superiori Statuto de damnis absconse datis in villis comprælienduntur. Et de quibuscunque alijs seu per violentiam, seu quocunque alio modo de die, vel de nocte, quod Commune illius Terræ, in cuius curia factum fuerit, siue propinquius Commune, si esset factum in confinio plurium, vt supra in dicto Statuto continetur compellatur ad voluntatẽ D. Potestatis, & totius Curię,

vel maioris partis dictum damnum emendare. Secundum quod probatum, vel iuratum fuerit, vt supra, in dicto Statuto continetur. Si vero villa fuerit parua, quæ a Bannitis se defendere nequiuerit sit arbitrio domini Potestatis, & dictæ Curiæ, an ipsa villa debeat emendare, vel non. Et hoc modo, quod illa persona cui mendum factum fuerit per aliquod Commune alicuius villæ dare debeat omnes suas rationes quas contra Malefactores habuerit illi Communi quod mendum fecerit.

Quod Communia villarum teneantur dare Malefactores in fortiam communis Verona. Cap. LXXVIII.

ITEM Statuimus, quod si quis fecerit maleficium, aut damnum dederit aliquod de prædictis, in tribus superioribus. Statutis compræhensis, siue sit Bannitus, siue non, & steterit in villa tempore quo fecerit maleficium, siue damnum, & post illud perpetratum, quod Commune & Homines teneantur eum, & eos capere, & dare ac consignare domino Potestati Veronen. & eius Nuncijs, quod si non fecerint damnum restituere teneantur, si Malefactor soluendo non esset.

Qualiter deprædatis in districtu Veronæ satisfieri debeat. Cap. LXXIX.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona in aliqua villa districtus Veronæ fuerit deprædata, & Homines dictæ terræ fuerint negligentes ad prosequendum, & capiendum Malefactores, quod tunc Commune ipsius villæ ad emendationem damni, si prædictis resistere potuerint omnino de teneantur. Et si prædicta extra villam fuerint perpetrata tunc sit in arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, vtrum velint eos qui fuerint in agris vicinis, seu proximis dictæ robariæ, siue eos qui audiuerint aut audire potuerint rumorem condemnare ad damni restitutionem, an Communæ villæ.

Vt Massarii villarum teneantur ponere Custodes ad merces, ad habere & ad naues expensis Mercatorum. Cap. LXXX.

ITEM Statuimus, quod si alicui villæ districtus Veronæ de cætero aliquis Nauta cum naui, seu Mercator cum mercibus, vel habere in die applicuerit, & ibi hospitatus fuerit, & a Massario illius villæ petierit in die, vt nauis, vel habere custodiatur in nocte per Homines illius villæ. Idem Massarius & Commune teneantur idoneos custodes dare ad expensas petentis. Et si facere recusauerit Massarius, aut Commune, & damnum datum fuerit de naui, seu habere dominus Potestas cogat illum Massarium requisitum, & suum Commune damnum prædictum restituere, & reficere, & vnusquisque dictorum custodum habere debeat pro sua mercede sex soldis.

HAEC SVNT STATVTA DE REBVS PROHIBITIS conduci extra & intra districtum Veronæ.

De lignamine non conducendo extra Districtum sine licentia. Cap. LXXXI.

LIGNAMEN nulla persona extrahere possit, neque conduci facere extra Districtum Veronæ sine licentia domini Potestatis, sub pœna eius arbitrio.

De straziis, & vitris non extrahendis. *Cap. LXXXII.*

ITEM Statuimus, quod aliqua persona non audeat extrahere, nec extrahi, seu conduci facere, extra Districtum Veronæ aliquas stratias a cattis, neq; vitria rupta a fornasiis, sub pœna perdendi illas, & illa. Et tantumdem quantum valent. Cuius dimidia sit Accusatoris, si Accusator fuerit, & reliquum Domus Mercatorum.

De blado, & aliis victualibus non portandis extra Ciuitatem, sine licentia domini Potestatis, & quæ, ac quantæ res portari possint per Districtum Veronæ sine bulleta. *Cap. LXXXIII.*

ITEM Statuimus, quod nulla persona deferat, seu portari faciat extra Ciuitatem, & Burgos Veronæ, sine licentia domini Potestatis bladum, farinam, & legumen, vinum oleum, sal, & carnes, seu alia victualia, & si detulerit, seu deferre inuentus fuerit vsque ad duo minalia bladi, vel farinæ, seu liguminis, rem amittat, & pro minali quolibet, & in ratione minalis in.x.sold.communi Veronæ condemnetur. Et si vltra duo minalia bladi, vel farinæ, seu liguminis deferre inuentus fuerit, seu detulerit, rem ipsam amittat, & pro quolibet minali, & in ratione minalis Communi Veronæ in.xx. soldo. condemnetur. Et hoc habeat locum vsque ad.x. minalia. Si vero vltra decem minalia detulerit, siue deferre inuentus fuerit, rem ipsam amittat, & in.xl.soldo. pro quolibet minali, & in ratione minalis Communi Veronæ condemnetur. Et prædicta locum habeant, si prædictæ res non portentur extra Districtum, vel apud confinia Districtus Veronæ. Eo saluo quod Molendinarij qui habent molendina in Suburbijs, vel apud Ciuitatem, vel Burgos Veronæ, possint ipsum bladum, vel legumen portare ad ipsa molendina pro macinando, cuius bladi, seu liguminis farinam reducere teneantur in Ciuitate, seu Burgis Veronæ, vnde acceperint, quod si non fecerint soluant pro quolibet minali.lx. sold. Et prædictum Statutum, & pœnę, & omnia quæ continentur in eo habeant locum super facto olei, ita quod vbi dicit vnum minale intelligatur quod idem iuris sit in vna baceta olei. Eo saluo quod vnaquæque persona sine bulleta portare possit per totum Veronen. Districtum infrascriptas res. Videlicet vnam bacetam olei, medium modium vinij albi, & medium modium vini vermilij, etiam super eodem plaustro vnum minale fructuum arborum, exceptis mandulis, vnum minale farinæ, vnum starium liguminis, vnum starium salis, duos caseos, alea, cepa, semulas, & carnes siccas vsque ad vnam mezenam, lectum vero siue lectos per totum districtum Veronæ licet portare, exceptis ad villas quæ sunt ad confinia Districtus Veronæ. Et quod dominus Potestas possit & debeat dare licentiam portandi lectos qui sunt ad confinia cuilibet petenti, & facienti bonam securitatem de ipsis lectis reducendis ad Ciuitatem Veronæ, ad voluntatem ipsius domini Potestatis.

De blado, vel ligumine non conducendo extra Districtum Veronæ. *Cap. LXXXIIII.*

ITEM Statuimus, quod nulla persona de Ciuitate Veronæ, & eius districtu, aut forensis possit, vel debeat per se vel alium æmere in Districtu Veronæ bladum, vel legumen, causa portandi extra Districtum Veronæ, nec ipsum bladum, vel legumen emptum, vel non emptum, nec aliquod aliud bladum, vel legumen de Ciuitate, vel Districtu Veronæ portare extra ipsum Districtum. Sed nec per ipsum Districtum versus confinia, ad duo milliaria prope ipsa confinia, nec per Lacum Garde sine licentia domini Potestatis. Et qui contrafecerit amittat ipsum bladum, & legumen. Et si conduceret extra Districtum amittat etiam bestias, plaustra, boues, ac naues, in quibus, seu super quibus illud portaretur, & insuper pecunialiter condemnetur, arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ,

tiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate negotij, & conditione personarum, quarum pœnarum dimidia sit Accusatoris, vel Innuatoris.

De carnibus recentibus, vel salitis extra districtum non conducendis. Cap. LXXXV.

ITEM, quod nulla persona ciuis, vel forensis audeat, vel præsummat extrahere, vel extrahi facere extra districtum Veronæ aliquas carnes recentes, vel salitas, sine licentia domini Potestatis, pœna centum soldis, & amissionis dictarum carnium.

De bestiis extra Districtum non conducendis. Cap. LXXXVI.

ITEM Statuimus, quod nulla persona ciuis, vel forensis audeat, vel præsummat conducere vel conduci facere extra districtum Veronæ, etiam cum licentia Datiariorum sine speciali licentia domini Potestatis aliquas bestias, pœna & banno. x. libr. pro bestia grossa, & pro bestia minuta. xx. sol. & amissionis ipsarum bestiarum. Et quilibet sit Accusator, & habeat tertium dicti banni, vnum tertium sit Cameræ Illustris. nostri Domini, & aliud Communis Veronæ, vel Domus Mercatorum, & Artis Lanæ, si Officialis dictæ Domus, vel Artis fuerint inuentores. Saluo quod si aliqua persona iuerit extra Districtum Veronæ cum aliquibus bestijs, vtputa ad inuernandum animo redeundi domum, & ipsas bestias retroduxerit, vel per eum non steterit quominus retroducantur, sed per aliquem casum fortuitum, vel aliquam iustam causam, tunc non teneatur, nec in aliquo puniatur, nec ad aliquod datium redditus, vel exitus teneatur, dummodo prius specialem licentiam habuerit a domino Potestate, & securitatem præstiterit pœnes Cancellarium Communis de reconducendo ipsas bestias, & saluo quod ciues, & habitatores Veronæ, eiusque districtus possint cum runcinis, & runcinabus suis, & alijs iumentis, ac plurimis ire, & redire pro libito voluntatis.

De pecudibus veronensibus non extrahendis. Cap. LXXXVII.

ITEM Statuimus, quod de Territorio veronensi non extrahantur, nec extrahi possint pecudes Veronenses in magna, vel parua quantitate, & quod contrafacientes, & consentientes perdant ipsas pecudes siue earum valorem, & viginti sold. pro quaq; & Datiario qui talem licentiam fecisset, sit pœna perdendi datium, & centum libr. denar. pro quoque datiario, & quaque licentia, siue bulletta. Et quilibet sit Accusator, & habeat tertium dicti banni, vnum tertium sit Cameræ Illustrissimi Dominij nostri, & aliud Communis Veronæ, vel Domus Mercatorum Veronæ, & Artis Lanæ. Et si Officiales dictæ Domus, vel artis fuerint inuentores.

De pecudibus forensibus non conducendis. Cap. LXXXVIII.

ITEM quod pecudes forenses in magna, vel parua quantitate non conducantur, nec conduci possint ad Ciuitatem, vel Districtum Veronæ, neque pro remanendo, neque pro pasculo, seu ibernando, neque pro eas tondendo. Et qui conduxerit, vel conduci fecerit, aut æmerit, aut alio modo habuerit de illis, vel earum lana perdat illas, & illam, & tantundem quantum fuerit valor earum, vel eius. Et qui dederit eis pascua, vel fœnum cadat in pœna. l. lib. dena. & perdat præciū pascuorum, & fœni dati, quæ pœne diuidantur, & applicentur pro tertia parte Accusatori, vel Inuentori, & pro alia tertia Cameræ Illustriss. Dominij nostri, & pro alia Communi Veronæ, vel Domui Mercatorum Veronæ, & Arti Lanæ, si Officiales dictæ, Domus vel Artis fuerint inuentores.

De

De pecudibus Veronensibus non in socedandis, vendendis, donandis, vel aliter alienandis, extra districtum.

Cap. LXXXIX.

ITEM Statuimus, quod nulla persona ciuitatis, & districtus Veronæ debeat insocedare, vendere, donare, nec aliter alienare, aliquas bestias pecudinas in magna, vel parua quantitate alicui personæ, quę velit eas conducere extra Districtum Veronensem, & quę non stet & habitet in Ciuitate, & Districtu Veronę, in & sub pœna.xx.sold.pro quaque bestia pecudina, & amissionis dictarum bestiarum, siue earum valoris. Cuius pœnę tertia pars sit Accusatoris, & quilibet possit esse Accusator, vel inuentor, & quilibet Officialis possit Inuentor esse, & tertia Camerę Illustriss. Dominij nostri, & alia tertia Communis Veronę, vel Domus Mercatorum, & Artis Lanę si Officiales dictę Domus, vel Artis fuerint inuentores. Quinimo quod omnes vendentes, donantes, vel aliter alienantes pecudes, siue bestias pecudinas in Ciuitate, vel Districtu Veronę teneantur, & debeant accipere ab Aemptore donatario, vel alias acquisitore bonam cautellam, seu securitatem, quod ipsas pecudes, seu bestias pecudinas non conducent extra Districtum Veronen. aliter si extra conducerentur dicti vendentes, vel aliter alienantes sint & esse intelligantur in culpa, & teneantur ad pœnam prędictam.

De pecudibus forensibus non accipiendis, nec tenendis in socidum.

Cap. XC.

ITEM quod nulla persona ciuitatis, & districtus Veronę debeat accipere, nec tenere in socedum directe, vel indirecte pecudes alicuius personę forensis, & quę non habitet in Verona, vel eius Districtu, & faciat factiones, & onera cum Communi Veronę, sub pœna tam danti quam accipienti perdendi pecudes, & xxv.libr.denar.pro quaque parte pecudum. Et Notario qui tale instrumentum confecisset libr.decem pro quaq; parte pecudum, & Testibus libr.quinque pro quoque & quaque parte pecudum. Quarum pęnarum tertia pars sit Accusatoris, vel Inuentoris, & quilibet possit esse Accusator. Et quilibet Officialis possit esse inuentor. Alia tertia sit Camerę Illustriss. Dominij nostri, & alia tertia Communis Veronę, vel Domus Mercatorum, & Artis Lanę. Si Officiales dictę Domus vel Artis fuerint inuentores. Et quilibet Officialis Communis Veronę possit inquirere, & astringere ad sacramentum quemlibet qui sibi videbitur astringendus pro inquisitione veritatis.

De pellibus crudis non extrahendis sine licentia & contra littera.

Cap. XCI.

CVM multę pelles crudę extrahantur aliquando de Ciuitate, & Districtu Veronę sub nomine pelliparioru de Venetijs qui facultatem habent extrahendi illas de omnibus terris Dominij per partem Ducalem captam. In. M. cccc. xxxvij. & conducantur Vincentiam, & alio ad moltizandum & confetandum cum magno interesse Ciuitatis, & Artis Pelliparioru Veronę. Ideo ad obuiandum huic fraudi, & pro meliori obseruatione, & executione dictę partis Ducalis. Statuimus quod aliquę pelles crudę non possint extrahi, vel conduci extra Districtum Veronę sub nomine Pelliparioru Venetorum, nisi cum licentia domini Potestatis, de sua Cancellaria scripta, & sigillata, & nisi dicto Officio Cancellarię illa talis persona idoneam dederit securitatem de reportando ab officio Communis Venetiarum ad quod spectata in termino.xx. dierum contra litteram quod dicta quantitas pellium sit conducta, & pręsentata in Venetijs crudarum, & non laboratarum. Quod si non fecerit quicunque in aliquo de pręedictis contrafecerit cadat in pœnam duplicati valoris dictę quantitatis pellium, cuius pœna tertia sit Accusatoris, vel Inuentoris,

uentoris, tertia artis Pelliplariorum Veronæ, & tertia Communis Veronæ. Saluis omnibus Statutis, & prohibitionibus in reliquis.

De lanis nostranis, non extrahendis. Cap. XCII.

ITEM Statuimus, quod de Territorio Veronensi non extrahantur, nec extrahi possint lanæ Veronenses in magna, vel parua quantitate, & quod Ementes, & Vendentes, & conducentes, & aliter Contrafacientes perdant lanam, & ipsius lanæ valorem duplicatum, & Datiario qui talem licentiam fecisset sit pœna perdendi datium & centum libr. denar. pro quoque Datiario, & quaque licentia, siue bulletta, & quilibet sit Accusator, & habeat tertium dicti banni, aliud tertium sit Cameræ Illustris. Do. nostri, & aliud Communis Veronæ, vel Domus Mercatorum, & Artis Lanæ, si Officiales dictæ Domus, vel Artis fuerint inuentores, intelligendo lanas nostranas illas tantum quæ natæ sunt in Territorio Veronensi.

De lanis, telis, & staminibus forensibus non conducendis. Cap. XCIII.

ITEM quod lanæ forenses, telæ, vel staminia forensia in magna, vel parua quantitate non conducantur nec conduci possint ad Ciuitatem, vel Districtum Veronæ, & quod qui conduxerit, seu conduci fecerit, aut æmerit, vel alio modo habuerit perdat illas, & illa, & tantundem quantum valent quæ pœna diuidatur, & applicetur, pro tertia parte Accusatori, vel Inuentori, & pro alia tertia Cameræ Illustris. Do. nostri, & pro alia Communi vel Domui Mercatorum, & Arti Lanæ, si Officiales dictæ Domus vel Artis fuerint inuentores exceptis lanis de Fiandra, & de Sancto Mattheo intelligendo lanas forenses, omnes quæ non sunt natæ in territorio Veronensi.

De alienationibus rerum immobilium prohibitis fieri alicui forensi.
Cap. XCIIII.

ITEM Statuimus, quod aliqua persona cuiusuis conditionis, & status existat non possit, nec debeat vendere, permutare, legare, donare, dotare, aut in testamento, vel alia vltima voluntate, nec etiam vsumfructum relinquere, nec locare vltra. x. annos, nec ad renouandum, nec in feudum dare, nec aliquo alio modo qui dici, vel excogitari possit proprietatem, vel vsumfructum transferre, seu aliquo alio modo causa, vel titulo alienare aliquam rem immobilem positam, seu sitam in aliqua parte, seu loco Ciuitatis, aut Districtus Veronæ alicui qui non sit Ciuis, & Habitator Ciuitatis Veronæ, vel eius Districtus, & de iurisdictione Communis Veronæ, & cum Communi, & hominibus Veronæ non subeat, & faciat onera datias, collectas, & alias quaslibet factiones, & non vadat cum hominibus, & Communi Veronæ prædictis in exercitum caualcatas, & alias quaslibet andatas. Quicquid autem contra huius Statuti prohibitionem quocunque modo, vel causa fuerit attentatum sit ipso iure irritum, & inane. Res quoque alienata, vel relicta ipso facto publico intelligatur, & in Communi Veronæ Officio Prouisorum deueniat in ipsius Communis, proprietate, ac dominio permansura. Insuper quod Venditor precium amittat, & veniat in communi. Et Notarius qui inde fecerit instrumentum scilicet venditionis legati, Donationis, aut testamenti, aut alterius vltimæ voluntatis, vel alterius de prædictis condenetur in dimidia valoris rei, & testes in dimidia eius quo Notarius fuerit condemnatus pro quolibet, & qualibet vice qua fuerit contrafactum. Et de prædictis omnibus, & singulis quilibet sit Accusator, & habeat tertium dicti banni, & teneatur in credentia, & vnum aliud tertium habeat Camera Illustrissimi nostri Dominij, & aliud tertium remaneat in Communi. Et si accusator non interuenerit, prouisor, vel Prouisores Communis Veronæ, aut alius Officialis Communis qui prædicta fieri fece-

rit habeat dictum tertium quod Accusator habuisset. Et hoc Statutum non habeat locum in rusticis forensibus venientibus cũ eorum massaria, & familia ad standum, & habitandum in Districtu Veronę pro laborando terras de dicto Districtu, & saluo quod Clerici succedere possint coniunctis personis tam ex testamento, quam ab intestato prædicto Statuto non obstante.

De Castellis, villis, & podere in confinio positis non alienandis. Cap. XCV.

ITEM quod nulla persona de Ciuitate, vel Districtu Veronæ habens Castellum, villam seu aliud podere in confinio Districtus Veronæ possit illud, vel illam alicui personę, vel communi, Collegio, Vniuersitati alterius Districtus totum, vel totam partem, vel particulam, vendere, impignare, infeudare, locare, dotare, vel aliquo alio modo, seu quouis ingenio alienare. Et si contrafactum fuerit nullius sit momenti, & sit irritum ipso iure. Et insuper, qui contrafecerit in.l.libr. Veronen. condemnetur, & plus, & minus arbitrio domini Potestatis, seu Illustris. Do. nostri, & Curiæ, inspecta qualitate facti, & personarum. Et prædicta locum habeant, tam in præteritis, quam in futuris. Et de prædictis dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum inquisitionem quolibet anno facere teneantur. Et Prouisores communis Veronæ, ac Vicarij dictorum continium, & Massarij villarum singulariter aduertant, & denuncient domino Potestati, & Consilio Deputatorum Veronæ, pœna & banno, ipsis Prouisoribus, & Vicarijs arbitrio ipsius domini Potestatis, & Curiæ, ipsis autem Massarijs.x.libr.de suis proprijs bonis, & quilibet sit Accusator, & habeat medietatem banni.

De possessionibus non laborandis, nec dandis ad laborandum alicui, qui non stet cum familia in Ciuitate, vel Districtu Veronæ. Cap. XCVI.

ITEM quod si aliqua persona, quæ non habitet cum sua familia in Ciuitate, vel districtu Veronæ, non possit laborare, nec laborari facere per aliquam personam, quæ similiter non habitet, prata, terras, seu vineas in Districtu Veronæ. Modo aliquo vel ingenio. Et quod aliqua persona non possit ei dare terras, prata, seu vineas ad laborandum, fine ad mercedem, vel ad fictum. Et qui contrafecerit fruges, & redditus amittat, & in communi Veronæ deueniant, & nihilominus Communi Veronæ condemnetur in decem libr. & plus & minus, arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate personarum terræ, & facti. Et Massarij, villarum, & cuiuslibet loci teneãtur & debeant prædicta denunciare infra mensem domino Potestati, pœna decem libr. pro quolibet & qualibet vice de suis proprijs bonis. Et quilibet sit Accusator & habeat medietatem banni.

Qui venditionem duobus fecerit, & qui rem vendiderit præstationi subiectam, sine domini licentia, vel aliter alienauerit, qualiter puniatur. Cap. XCVII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona de Verona, & eius Districtu venditionem, vel aliam alienationem fecerit alicui personæ, de aliquibus terris, domibus, vel possessionibus seu possessione, de quibus, vel de qua in aliam personam antea fecisset venditionem vel aliam alienationem, condemnetur pro qualibet vice Communi Veronæ in.l.libr. & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis inspecta facti qualitate. Et secundus Aemptor, vel alius Acquisitor primum Aemptorem, seu Acquisitorem impedire nõ possit in possessione dictarum possessionum & terrarum. Si primus Aemptor, vel aliter Acquisitor ipsam alienationẽ sibi factã fecerit publicari in Arẽgo Communis Vero-

Veronæ, infra mensem vel postea quandocunque ante secundam alienationem, vel ea non publicata habuerit pœnes se corporalem possessionem de facto ante ipsam secundam alienationem, Venditor autem, vel Alienator publicata prima venditione, seu alienatione in Arengo, vel non publicata, sed tradita de facto possessione primo Aemptori siue Acquisitori teneatur, & debeat restituere incontinenti prætium, vel id quod recepisset, secundo Aemptori, vel Acquisitori cum omni suo damno expensis, & interesse, quod si non fecerit, quia non potuerit, vel noluerit in carceribus Communis Veronæ detrudatur, ibique permaneat, donec secundo Aemptori vel Acquisitori plenius fuerit satisfactum. Eadem pœna puniatur quæcunque persona domum, terram, vel aliam possessionem, de qua, vel pro qua, liuellum, fictum, vel drictum, vel, aliam præstationem dare teneatur alicui personæ, sine licentia Domini vendiderit, vel aliter alienauerit. Et quod ipsa alienatio, tam iure proprietatis, quam possessionis ipso iure non valeat, & quod dominus Potestas, Iudices, & alij Officiales Communis Veronæ teneantur ipsum, cui dictum fictum, liuellum, drictum, seu quælibet alia pensio præstabatur, inducere de facto in possessione ipsarum rerum, sine aliqua scriptura facienda, vel aliqua iuris solemnitate, & inductum defendere omni detentore expulso.

Qui intrauerit possessionem ab aliquo possessam, quomodo puniatur. Cap. XCVIII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona sua auctoritate, sine licentia Posidentis intrauerit domum seu possessionem ab alio possessam, causa laborandi, vel quid aliud faciendi, condemnetur, communi Veronæ in. x. libr. & amittat laborerium, & vlterius non turbat possessorē in possessione, & restituat fruges, si quas acceperit, eadem pœna puniatur quælibet persona, quæ prædicta fieri mandauerit, aut fieri fecerit, & quod ille, vel illa quæ mandauerit, aut fieri fecerit prædicta puniatur, & condemnetur ex virtute primæ accusationis in communi Veronæ, & actori.

Qui in possessione rei alienatæ intrauerit, quomodo puniatur. Cap. XCIX.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona de cætero intrauerit possessionem, seu tenutam alicuius petiæ terræ, domus, vel alterius possessionis, de qua ipse, vel hi, quorum hęres esset, venditionem, vel aliam alienationem in aliquam personam fecisset, postquam Aemptor vel alio titulo Acquisitor, vel eis Successor rei acquisitæ possessionem, vel tenutam apprehenderit sine licentia eius, qui eam rem acquisierit, vel hęredis, eius, aut successoris, puniatur pro qualibet vice, qua hæc commiserit in. x. libr. & restituat possessionem.

De terris vigris non laborandis sine licentia. Cap. C.

PROVIDERE volentes indemnitati Ecclesiarum, Pupillorum, Viduarum, & aliorum, qui per iniuriam, vel per nouitates occursas, sua forte iura, & instrumenta perdiderunt, & obuiare malitiæ, & vsurpationi maxime rusticorum, Statuimus, quod nulla persona audeat vel præsummat laborare, nec laborari facere aliquam petiam terræ vigram in Districtu Veronen. quæ fuerit vigra per. x. annos antequam in ea sit facta cultura, vel laborerium, & hoc absque licentia domini Potestatis speciali, qui dominus potestas in prebendo licentiam eandem, debeat primo bonam informationem habere cum ciuibus, & Consortibus illius villæ, in cuius pertinentijs fuerint dictę petiæ terræ, vel cum maiori parte ipsorum consortium, prius citatis coherentibus. Et cum ipsis bene informare de ipsa licentia danda, vel non danda ipsi petenti, velle laborare petiam terræ vigræ. Et si quis contrafecerit pro quoque campo, & quaque vice in. L. libr denar. paruorum, & in

ratione campi condemnetur, cuius pœnæ medietas sit Accusatoris. Et quilibet possit esse Accusator, & teneatur in credentia. Et insuper, quod dicta talis persona ex dicto laborerio non intelligatur aliquam possessionem ciuilem, vel naturalem acquisiuisse, vel ius aliquod habere in dictis terris, & vltra amittat omnes expensas, & laborerium, & melioramentum factum nullo obstante temporis cursu. Et hoc locum habeat in præteritis, præsentibus & futuris.

Die Iouis.xiiij.Decembris.M.cccc.lviij.in Consilio.xij.&.L.Deputatorum præsente magnifico domino Potestate.

Pro Statuto de terris vigris non laborandis sine licentia, posito in tertio libro.

CVM videatur dictum Statutum nimiam continere difficultatem, & rigorem, vadit, pars, quod illud reformetur. Primo vt citari sufficiat coherentes nominatim, si sunt, & si non sunt, tūc sufficiat in villa illius pertinentiæ, vel loco fieri proclamatio, per quam in genere citentur sua interesse putantes. Item quod pœna minuatur, & sit in libr.x.pro quoque campo, & plus, & minus, arbitrio domini Potestatis, & Curiæ, inspecta qualitate loci, & facti ac conditione personarum.

Et quod hæc reformatio locum habeat in præteritis, præsentibus, & futuris, posita per dominos prouisores communis Veronæ, & capta de ballotis. xxxvij. pro, &. xi. contra.

Subinde per Ioannem Donatum de Odonibus vnum de.xij.super dicto Statuto cum dicta reformatione, suprascripta posita fuit pars, quod addatur quod istud Statutum & reformatio non habeat locum in disuigrantibus terras proprias vel conditicias, quantum ad licentiam petendam, & ad pœnam. Capta de ballotis.xxxij.pro, &.xvi.contra.

De pœna cauantis, seu extirpantis Terminos de confinibus alicuius. Cap. CII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona cauauerit, seu extirpauerit, vel extirpari seu cauari fecerit manualiter de confinibus, Terminos alicuius emendet pro qualibet vice.xxv.libr.pro quolibet Termino, & Terminus in suo statu reddigatur. Si vero cum aratro, & non fraudulenter cauauerit, aut extirpauerit, tunc dicta talis persona teneatur ea die, vel sequenti denunciare illis personis tenentibus, & laborantibus terras confinantes dicto Termino, vel ad domum suæ habitationis, qualiter dictum Terminum cum aratro extirpauerit non fraudulenter. Et quod ipsum Terminum, siue Terminos paratus est reponere suis expensis, in suo pristino statu, quod si non fecerit, puniatur in centum soldis & nihilominus dictum terminum, siue Terminos in suum pristinum statum suis expensis reducere teneatur.

Ne aliquis Colonus peruertat possessionem Domini, sed teneatur illam Domino demonstrare. Cap. CIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona, quæ manifestauerit tenere, & possidere aliquam possessionem, vel domum, vel rem aliquam ab aliqua persona, seu quomodolibet ipsam teneat, aut tenuerit, ab aliqua persona, audeat, vel præsummat manifestare, tenere, & possidere eandem domum, seu possessionem, vel rem pro aliqua persona, nec etiam audeat quotienscunque coram Iudice fuerit requisitus denegare se tenere, & possidere possessionem, vel domum, vel rem pro eo pro quo tenebat, vel pro eo pro quo manifestauit tenere, & possidere, & quod ipsam possessionem, domum, vel rem teneatur sibi demonstrare, vel iudicare cum nouis, & veteribus cohærentijs suis quotienscunque de hoc fuerit requisitus. Et qui contrafecerit puniatur in amissione omnis iuris quod haberet in ea, si dominus voluerit. Et insuper in vigintiquinque lib. & minus, arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis. Insuper denegatio, vel secunda manifestatio nullum faciat præiudicium ei, a quo primo tenebat, nisi hoc fecerit voluntate eius a quo tenebat

nebat, vel præcepto domini Potestatis, seu Iudicum, vel Consulum communis Veronæ facta per eum prius denunciatione possessori.

Quod Laboratores terrarum teneantur denunciare dominis quando possessiones fuerint occupate. *Cap. CIIII.*

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona laborauerit, seu tenuerit aliquas terras possessiones, domos ab aliqua persona ad fictum, drictum, seu liuellum, & dicta domus, terra seu possessio fuerit occupata in totum, vel in partem ab aliqua alia persona Communi Capitulo, seu Vniuersitate, vel si aliqua tenuta accepta fuerit de prædictis incontinenti infra.xv. dies, ex quo Idem Laborator, prædicta sciuerit, seu scire potuerit. Idem Laborator teneatur hoc domino, a quo tenet dictam terram, domum, seu possessionem denunciare pœna, & banno.x.lib. Pro quolibet & qualibet vice. Insuper, & damnum quod Domino exinde euenerit, restituere teneatur. Si vero dictus Laborator quocunque modo occupauerit de aliena terra, & possessione sibi cohærente, condemnetur arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis inspecta qualitate negocij & personæ.

De designatione fienda per Massarios, & homines villarum de terris & possessionibus cum fuerint requisiti. *Cap. CV.*

ITEM Statuimus, quod quotiescunque dominus Potestas Iudices communis Veronæ, vel alij Officiales miserint præcipiendo ad postulationem alicuius Vicarijs, siue Massarijs, seu Hominibus alicuius villæ, vel loci, quod debeant designare aliquas terras, vel possessiones alicui, vel aliquibus, quod eas eidem, vel eisdem debeant designare in pœna, & banno.x.libr.pro quolibet, & qualibet vice, & plus, & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis inspecta qualitate personarum, & facti.

Ne occasione alicuius designationis impediantur, vel deuastentur possessiones, vel arbores alicuius. *Cap. CVI.*

ITEM Statuimus, quod Communia alicuius villæ, seu alia quæuis persona non impediat nec deuastet terram possessionem, vel arbores in totum, vel in partē, alicuius personæ occasione designationis, quæ fieret pro suo Communi. Sed quiete eam personam possidere permittat, & quod non fiat aliqua designatio in aliqua villa, seu eius pertinentia, in qua ponantur aliquæ possessiones, & arbores alicuius singularis personæ, quod si contrafieret, ipso iure non valeat, & contrafaciens puniatur pro quaque vice, in.xxv.libr. Eo saluo, quod si Commune illius villæ, in terris, domibus, possessionibus, & arboribus, quæ ab aliquo detinentur dicere voluerit se aliquod ius habere, quod tunc in iure ordinario teneatur petere iura sua, idem obseruetur in sortibus circunstantibus Ciuitatem, & Suburbia Veronæ.

De arboribus, & vineis non incidendis, seu extirpandis per Laboratores earum sine licentia domini. *Cap. CVII.*

ITEM Statuimus, quod nulla persona tenens, seu laborans aliquam terram, seu possessionem ad drictum, vel ad fictum ab aliquo, in qua terra, seu possessione sint arbores, seu vineæ, audeat vel præsummat ipsas arbores, seu vineas, vel aliquam earum incidere deuastare, seu extirpare, per se, vel per alios aliquo modo, causa, vel ingenio, sine licentia domini, a quo teneret ipsam petiam, terræ seu possessionem. Et qui contrafecerit, puniatur ad arbitrium domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, & restituat damnum Domino. Saluo quod hoc Statutum non habeat locum in nemo-

ribus, & credatur de dicto damno, dato sacramento Domini, vsque ad quantitatem decem librarum.

Qui tenuerit aliquem qui cum alio ad certum tempus promiserit, quomodo puniatur. *Cap. CVIII.*

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona permiserit alicui personæ stare secum vsque ad certum tempus pro seruiendo ei, & ante tempus completum sine licentia eius recesserit ab eo, quod nulla alia persona ipsam personam, quæ recesserit, debeat recipere, nec tenere, si admonita fuerit, sub pœna .x. librarum, & nihilominus tenere non debeat, & licitum sit ei, a quo sine sui licentia recesserit, ipsum vel ipsam personaliter facere capi & detineri, habita prius licentia a domino Potestate, vel eius Iudicibus.

De alienis laboribus non conducendis, nec retinendis. *Cap. CIX.*

ITEM Statuimus, quod si aliquis Laborator Agricola alicuius Ciuis Veronæ, ab ipso Ciue recedens, alteri ad seruiendum adhæreat præter voluntatem, & consensum primi Patroni si talis Laborator, Agricola eidem primo forte remanserit obligatus, & ipse primus patronus alteri secundo cui ille adhæserit, vt præfertur denunciauerit, quod ipsum Laboratorem non acceptet, & tamen ipsum in retinendo perseuerauerit, tunc & eo casu ipso primo Patrono iurante dictum talem Laboratorem, seu aliquem de sua familia sibi esse ac fore debitorem, & declarante summam debiti, ipse secundus acceptans intelligatur pro ipso Laboratore, & quolibet de sua familia debitum subintrasse, & pro ipso debitore remaneat, & compellatur in totum. Et si postquam sibi secundo Patrono fuerit facta de hoc Statuto denunciatio, dictum Laboratorem acceptauerit, vel acceptatum tenuerit, vt supra per tres dies, postquam sibi fuerit denunciatum teneatur ad prædicta, & insuper ad pœnam centum libr. Communi Veronæ, & plus, & minus arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis.

Qui Canem alterius retinuerit, quomodo puniatur. *Cap. CX.*

ITEM Statuimus, quod si penes aliquam personam inuentus fuerit aliquis Canis alterius personæ, emendet pro quolibet cane .lx. soldos, & restituat canem illi personæ cuius fuerit. Et de hoc quilibet sit Accusator, & habeat medietatem banni.

De Pecorariis quod tenere non possunt oues cum ouibus Domini sui. *Cap. CXI.*

ITEM Statuimus, quod nullus Pecorarius, siue Custos ouium, qui stet cum aliis, possit vel debeat habere, vel tenere oues in ouibus Domini, quod si contrafecerit, amittat ipsas oues, vel Extimationem, & deueniat in Dominum aliarum pecudum, & quod ipse Pecorarius, siue Custos, vel ille qui habet pecudes in socedum, non possit vendere, vel alienare dictas oues, vel aliquam earum sine licentia Domini quod si contrafecerit, condemnetur Communi Veronæ in centum soldos, pro qualibet vice, & plus & minus arbitrio domini Potestatis, & Curiæ inspecta qualitate facti & personarum. Et teneatur oues alienatas, vel earum æstimationem Domino restituere. Ad quam restitutionem Dominus Potestas, & Officiales communis Veronæ teneantur sine aliqua exceptione prædictos realiter & personaliter in continenti compellere.

Quod

Quod Regacii non currant æquos per Ciuitatem. Cap. CXII.

ITEM Statuimus, quòd aliquis Regacius, vel aliter Famulus non debeat currere aliquem æquum in Ciuitate, seu Burgis; & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in lx. soldos; & de hoc quilibet sit accusator, & medietatem habeat banni: Et si non habuerit vnde soluere, ponatur ad catenam Capitelli, vel in carceribus, & ibi moretur ad arbitrium domini Potestatis, & Curiæ.

Qui debitum petierit, vel de quo fuerit satisfactum, quomodo puniatur. Cap. CXIII.

ITEM Statuimus, quòd quicunque petierit debitum, vel aliquid aliud, de quo fuerit satisfactum, puniatur in xxv. libr. & plus & minus, arbitrio domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, inspecta qualitate facti, & personarum.

Qui succubuerit in Accusis, & Denunciationibus, quomodo puniatur. Cap. CXIIII.

ITEM Statuimus, quòd si aliqui de Ciuitate, & Districtu Veronæ, tã Terreri, quam Foresterij de cætero aliquas causas, seu denunciationes fecerint de aliquo, seu aliquibus Maleficijs, vel quasi, vel vetitis per Statuta, & maxime de causis homicidij, furti, robariæ, adulterij, stupri, & incestus, & falsitatis instrumentorum & testium, & de percussionibus, & ferutis, de quibus sanguis exierit. In quibus casibus dominus Potestas arbitrium habet inquirendi, & puniendi, & in ipsis accusis, siue denunciationibus succubuerit, quod puniantur occasionibus prædictis arbitrio domini Potestatis, & ipsius Curiæ, vel maioris partis, saluo qnod sit in mandato domini Potestatis, & ipsius Curiæ, an ille qui fecerit accusationem, fecerit eam fraudulenter, an non.

De pœnis criminum non determinatis per Statuta, in quibus dominus Potestas, seu Iudices communis Veronæ habeant puniri, & de ordine interrogandi in absolutionibus, & condemnationibus faciendis. Cap. CXV.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas, Iudices, & Consules communis Veronæ in criminalibus, in quibus pœna non esset terminata per Statuta, liberum habeant arbitrium puniendi, & non teneantur punire, seu iudicare in prædictis secundum leges, & quod illud arbitrium seruari debeat, quod placuerit domino Potestati, & maiori parti Curiæ, & quod in absolutionibus vel condemnationibus faciendis, primo dominus Potestas suum dicat apparere, & si hoc ei placuerit esse primus qui dicat, secundo eius Vicarius interrogetur, tertio Iudices cõmunis Veronæ. Et postea Iudices, Consules, & quarto Consules layci. Et quilibet de prædictis ordine successiuo, quid sibi videbitur, super prædictis dicere teneatur, banno centum soldorum pro quolibet contrafaciente, quod bannum ipse dominus Potestas ab eis, & quolibet eorum exigere teneatur.

Quæ intelligatur Curia, & quot voces concurrere oporteant in absoluendo, vel condemnando. Cap. CXVI.

ITEM Statuimus, quod vbicunque dictum est de domino Potestate, & Curia, siue cum Curia, intelligatur Curia de domino Vicario, & alijs Iudicibus domini Potestatis, & de Iudicibus Consulibus laycis communis Veronæ, & vbicunque de maiori parte

dictum est, intelligatur continue, etiam si de maiori parte non esset dictum, quod in omnibus absolutionibus, & condemnationibus concurrere oporteant septem voces.

De visitandis Carceratis bis in mense per dominum Potestatem, & Iudicem Maleficiorum. Cap. CXVII.

ITEM Statuimus, quòd dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum teneantur in principio regiminis sui, & dein ceps bis in mense visitare Carceres Communis Vero. & Carceratos in eis, & procurare, salua iustitia absoluere, & dimittere seu condẽnare, & postquam eos, vel aliquẽm eorum in suam fortiam habuerint, infra xv. dies, publicè faciat per Ciuitatem præconizari, & per villam, de qua ille fuerit oriundus, & in contrata, in qua morabatur, & per villam, in cuius territorio maleficium commissum fuerit, si aliquis sit, qui velit aliquid dicere vel opponere ei, qui captus fuerit coram ipso dom. Potestate veniat infra dictum tempus. Et quod ipse dominus Potestas, vel Iudex Maleficiorum habeat arbitrium faciendi prædicta, vt sibi meliùs videbitur, inspecta qualitate personarum, & facti.

Vt dominus Potestas infra duos menses condemnare, vel absoluere teneatur. Cap. CXVIII.

ITEM Statuimus, quod Dominus Potestas, siue Rector teneatur infra duos menses de illis maleficijs, de quibus cognouerit ex officio, vel per denunciationem factam ab aliquo, vel per accusam factam de aliquo reum condemnare, si videbitur condemnandus, vel absoluere, si videbitur, quod condemnatio sit facienda iuxta formam Statuti tertij decimi præsentis libri. Et hoc nisi compositio facta fuerit cum consilio, & voluntate totius Curiæ, vel maioris partis.

De his qui amore Dei de Carceribus relaxantur. Cap. CXIX.

ITEM Statuimus, quod si quis de cætero ob Dei reuerentia bis de carceribus fuerit relaxatus, & postea contingat ipsum tertio similiter relaxari, quod tunc debeat frustigari, & expelli de Ciuitate Veronæ, & eius Districtu, & totiens debeat frustigari, & banniri, quotiens deinceps repertus fuerit in ipsa Ciuitate.

Laus Deo, eiusque Genitrici Mariæ.

Die Veneris. xxv. Nouembris. M.cccc.lxviii. in Consilio. xij. ad vtilia communis Veronæ Deputatorum, præsentibus magnificis Rectoribus.

Pro officio Maleficiorum reformando. Cap. CXX.

PRIMAS Prætoris partes esse criminalium administrandorum curam, vt in qua potissimum cum honorem Dei, & Iustitiæ consistat pax Ciuium, & omnis Reipublicæ salus. Cum igitur magnificus & generosus vir dominus Marinus Maripetro Veronæ Potestas hoc esset exorsus, & significasset non esse super officium Maleficiorum circa processus, tam pendentes, quam expeditos debitam diligentiam, &c. Electi fuerunt infrascripti, qui cum magnificentia sua, & magnifici domini Capitanei, & cum eorum bono Consilio intelligant, & forment Capitula reformatoria, & illa huic Consilio præsentent.

Spectabilis miles Dominus Antonius de Nogarolis.
Egregius legum doctor dominus Bernardus de Brenzono.
Nobilis vir. Ser Leonardus de Peregrinis.
Egregius vir. Ser Ioannes Franciscus de Cepollis.

ITEM in die dominico. xviii. Decembr. M.cccc.lxviij. In Consilio xij. & l. Deputatorum, præsente Magnifico Domino Potestate præfati electi die xxv. Nouembris, tulerunt

iterum ad Consilium infrascriptas reformationes. Et supra vnaquaq; de per se facta disputatione, pro, & contra, posita fuit pars, & capta de singulo, capitulo in singulum, vt vnicuique ascriptum est.

Tenor reformationis. *Cap.* *CXXI.*

IN nomine domini nostri IESV CHRISTI. Sicut oportet ex sententia Aristotelis iudicantibus pauca relinquere propter fragiles, & procliuas hominum passiones, quæ non sine omni lege, & censura facile cohibetur. Ita, & ipsa iudicia scribentibus multo pauciora sunt relinquenda. Notarij.s.officij Maleficiorum, in quibus maxime, totum etiam ipsum officium apud nos multa inordinatione laborare, ac labi inuentum est. Quamuis.n. sint Statuta, vnum in.iij.lib.ad capitula.iij.sub rubrica, quod acta scribi debent in quaternis per Notarios Maleficiorum, & aliud in primo ad capitula.lxxxi.sub rubrica quod omnes scripturæ ad commune pertinentes, consignari debeāt ad officium Prouisorum Communis, eorum officia finita, & quod tamen, nec ipsa Statuta ad remedia sufficiunt, nec ipsi Notarij in eorum stant obseruatione, quoniam multi inueniuntur processus, non modo per folia, ac cedulas diuisi, sed in multis etiam substantialibus mutilati, & quod plus est, quod libri non consignantur, nonnulli processus inueniuntur deficere, & in manibus Notariorum esset totaliter perditos, defectu etiam illorum qui eius rei curam suscipere debuissent, & hoc quidem cum læsione iustitiæ, & derogatione honoris regiminis, non mediocri. Prouidente hæc propterea, & mandante pro sua sinceritate, diligentia, & rectitudine, magnifico, & generoso viro domino Marino Maripetro Veronæ Potestate, sicut in alijs perisque rebus nostris sua magnificentia, tam sapienter, quam fauorabiliter ad bonum publicum se gessit. Simul quidem cum magnifico & generoso æquestris ordinis viro domino Petro Mauroceno Capitaneo, qui & ipse sapientissimus, ac nostræ rei, atque honori, quam facilis huic plurimum causæ tribuit, addendo ad Statuta prædicta nostra, hæc alia etiam de aliquali imitatione Statuti Paduani ordinatur, neque.n. Roma. Respublica Atheniensium leges fuit dedignata.

PRIMO addendo ad Statutum secundum tertij libr. de Notario memoriale ordinatur, quod ipse Notarius vinculo sacramenti, & sub pœna, arbitrio domini Potestatis teneatur, & debeat omni, & qualibet die sessionis in Palatio semel se præsentare cum suo memoriali, ad Banchum Maleficiorum, & ibi sedere tanto quod ipse in suum memoriale transcribat de singulis libris illorum Notariorum, omnes & singulas accusas, denunciationes, quærelas, & inquisitiones illa die, vel etiam præcedenti factas, apud quemcunque de illis Notarijs Maleficiorū, & hoc in effectu earū sicut solet, quoniam præsens etiam ordo, sicut & Statutum intendit, & mandat quod nulla de prædictis mittatur citatio, nisi prius ad hunc librum positis prædictis ponendis, vbi aliter veniret ipsa citatio retardata.

ITEM quod de sex Notarijs, qui per officiales venerabilis Collegij Notariorum, omni anno in principio anni deputantur ad dictum Banchum, secundum formam Statuti.lxviij. in primo libr. tres designentur specialiter nominatim ad scribendum in casibus mere criminalibus, & alij tres in causis de quasi maleficijs. Et illi de quasi non se impediant vllo modo de mero, nec econtra. Sed tamen omnia lucra, & emolumenta dicti vtriusque membri, sint inter ipsos sex communia, & æqualiter inter ipsos sex, sicut ex vno corpore diuidantur & proinde sibi constituant Massarium vnum ex seipsis, super omni præceptione solutionum prædictarum.

ITEM addendo ad Statutum tertium eiusdem tertij libr. ordinatur quod quilibet dictorum trium Notariorum deputatorū ad merum, habere debeat suis expensis singulum librum de cartis trecentis, nec pluribus, nec paucioribus, signatis vnaquaque per numerum ordinarium, & insuper etiam bullam impressam domini Potestatis ab initio dandam Prouisoribus Communis, qui dictam stampam fieri faciant, & imprimant, & in principio ipsius libri debeant ipsi notarij ante omnia ipsum intitulare apponendo millesimū, nomen,

& pro-

& pronomen magnifici Potestatis, & sui Iudicis Maleficiorum, & nomen ipsius Notarij, cum suo signo, prout facit in publicis instrumentis, & subsequenter de quaterno, in quaternum debeant scribere in fine cuiuslibet quaterni, primum verbum sequentis quaterni, vt vera intelligatur continuatio, & super illis tantum scribere debeant omnes & singulas accusas, denunciationes, quærelas, & inquisitiones, defensiones etiam, ac omnia, & singula acta ad illas occurrentia. Et similiter etiam testimonia quorumcunque testium, quos examinari contigerit, faciendo, & signando reportationes, & remissiones actorum sequentium quæ essent in alijs cartis scribendo videlicet in fine illius pagine, quam alia pagina de alia causa sequeretur in hac forma, videlicet requiratur infra in cartis tot, & hoc sub pœna lib. x. pro vnoquoque & vnaquaque vice, & vnoquoque prædictorum omisso.

ITEM addendo ad Statutum secundum tertij libri ordinatur quod dicti Notarij accipere non præsummant aliquam accusam, denunciam, vel quærelam de mero, nisi præsente Iudice Maleficiorum, vel magnifico domino Potestate, sub pœna soldorum centum, pro quolibet & qualibet vice.

ITEM quòd in fine cuiuslibet accusæ, denunciationis, querelæ, & inquisitionis, & similiter defensionis, & cuiuslibet etiam testimonij, vel ante, vel post recepti, Notarius debeat ducere lineam ab vltima syllaba, vsque in finem lineæ, quæ restaret vacua, & sub vltima linea in totum scripta ita prope, quod inter extremam lineam scripturæ, & lineam subductam plus scripturæ addi non possit. Et similiter etiam in fine cuiuslibet lateris cartæ ducat dictam lineam esse, si ex illo latere attestatio, vel alia de prædictis non fuerit completa sub pœna centum soldorum pro qualibet tali linea neglecta, & incontinenti non facta, vt dictum est. Nullam vero abrasuram facere debeant, neque cancellaturam talem, sub qua littera cancellata non possit legi, sub pœna soldorum centum, pro quoque dictis modo prædicto facta, & qualibet vice. Et tamen de omni tali cancellatura, & similiter de quacunque interlineatura, & quacunque additione quæ sit facta in margine libri, debeant subtus lineam prædictam, subductam facere mentionem sub pœna prædicta. Cui tamen subscriptioni, & mentioni dominus Iudex debeat se subscribere, & ipse Iudex prædicta procurare, & inquirere teneatur, ac punire Notarium, qui prædicta non seruauerit, sub pœna ipsi Iudici librarum decem.

ITEM quod Iudex Maleficiorum recipere debeat accusationes, denunciationes, querelas, & eorum defensiones, & magis dicta testium, non in camera, sed ad Banchum tantummodo Maleficiorum, aut in Capella Notariorum, sub pœna librarum centum, ipsi Iudici recipienti, & librarum. l. Tabellioni scribenti pro vnoquoque, & vnaquaque vice, saluo quando Iudex, & aliqui de curia vadunt ad loca Maleficiorum, pro inuestigandis maleficijs ad instruendam causam. Sed post formatam inquisitionem secundum formam Statutorum, vel post institutam accusationem, denunciam, & quærelam, si alii testes erunt recepti examinentur in loco iudicij, vt supradictum est saluo etiam quod propter iustam infirmitatem approbatam per Medicos Communis possint prędicta recipi etiam alibi secundum necessitatem, tamen in præsentia Iudicis. Idem fit Matronis, & Fœminis honestis, dummodo tamen prædictæ omnes & singulæ testificationes sumpte extra locum Officij, transcribantur postea incontinenti in libiũ ordinarium. Ita quod non habeant ad remanendum aliquo modo, nec per aliquod tempus in folijs, quod facere teneantur, sub pęna Notario negligenti librarum. x. pro quaque vice. Sed tam de ipsis folijs testificationũ, quam de defensionibus capitulis, & de aliis, quę producerentur in scriptis, facere debeant filciam, quæ & ipsa suo tempore in armario deponatur, intelligendo quod etiam ipsæ aliæ quæcunque scripturæ productę ad librum incontinenti transcribantur & incontinenti postea infilcentur, sub pœna prædicta.

ITEM addendo ad Statutum. xii. in tertio lib. & ad. xx. In eodem ordinatur, quod Iudex, & Notarius Maleficiorum scribens, facere debeat cuilibet Testi regulariter has saltem interrogationes super quolibet capitulo affirmato per testem. Sed qualiter scit, ipse testis id quod ipse dixit, Vbi fuit de certo loco quærendo de loco loci, quando fuit de tempore,

anno,

anno, mense die, & hora diei, & quibus praesentibus. Quas singulas Iudex diligenter scribi faciat cum singulis responsionibus Testis per notarium, & per illum subduci in continenti virgulam certam, quod nihil abinde addi posit, vt supra in.v.capitulo. Et hoc lecta prius ipsi Testi tota scriptura ad eius claram intelligentiam testificationis suę, antequam inde recedat. Et tunc postea incontinenti Iudex ipse debeat se subscribere in fine cuiuslibet testificationis testis, & in subscriptione sua facere mentionem, si aliqua additio in margine, vel interliniatura, seu cancellatura in aliquo loco per errorem facta erit, sub pœna Iudici, & Notario ommittenti centum soldorum pro qualibet vice, & quolibet de praedictis omisso. Et ea die vel sequenti, quam Testes se presentauerint coram Iudice, & Notario, teneatur ipse Iudex, & Notarius ipsos audire, & eorum dicta scribere, & ipsos expedire, sub pœna sold. c. pro quolibet Teste non audito, & non expedito, & pro quolibet eorum contrafaciente quaque vice.

ITEM pro maiori sinceritate habenda ordinatur, quod omni & quolibet sero, dominus Iudex Maleficiorum de manibus Notariorum suorum reponat dictos tres libros, in vno scrineo tenendo, in capella venerabil. Collegij Notariorum, sub claue ipsius scrinei, quam ipse Iudex teneat penes se, & omni mane resignet eisdem Notarijs suum librum. Et similiter quando itur, colligat, & claudat, & post prandium resignet, & successiue in sero claudat, vt supra, sub pœna cuilibet Notario retinenti, & non consignanti ad scrineum suum librum, vt supra librarum decem, & Iudici totidem non colligenti, & non claudenti dictos libros, vt supra.

ITEM quod finitis dictis libris, & expeditis omnibus processibus illius regiminis in illis tunc ipsi libri collocari debeant in armario, de pluribus caltis, fabricando in Capella prędicta Notariorum cum vno breuio de nomine Potestatis, & de tempore sui totius regiminis super quolibet calto per Prouisores Communis, & super dicto armario sint duę claues, quarum vna stet apud dominum Potestatem, & altera penes Prouisores communis, qui teneantur, & debeant memoriter in mutatione regiminis procurare, quod dominus Potestas exiens consignet intranti dictam clauem.

Verum quia annus, siue tempus regiminis domini Potestatis non compatitur cum anno deputationis Notariorum ordinatur quod dicti Notarij de muda in mudam, pro tempore succedentes posint ac debeant sequi, & continuare libros suorum pręcessorum vsque in finem illius regiminis. Et tunc sub nouo succedente regimine habere & facere nouos libros signatos, & stampitos, vt supra, quia pręsens ordo intendit dictos libros regulari ad armarios de regimine in regimen, pro meliori ordine eorum, & faciliori inuentario processuum sub nomine cuiuslibet Potestatis de per se. Sed Notarii existentes in fine actorum sui libri concludere debeant cum suo signo & nomine suos libros autentice scribendo, finitum esse suum librum, & Notarios succedentes debeant subsequenter intitulare continuationem dicti libri, sub nomine eiusdem domini Potestatis, & eiusdem domini Iudicis, & ipsius Notarij cum suo signo. Et sic procedere & continuare debeant dictos libros suorum praecessorum scribendo in illis tam acta de procesibus pendentibus vsque ad finem eorum, quam alia suo tempore venientia vsque ad finem regiminis illius.

Pro forma autem praesentis temporis ad futurum Notarij proximae Mudae venientis incipiant habere libros, de quibus supra, & illos intitulare sub nomine magnifici domini Potestatis pręsentis per modum superius dictum. Et postea similem intitulationem in eisdem faciant sub nomine successoris, & sic continuent vsque per tempus deputatum ipsorum Notariorum, post qnos aliis succedentes prosequantur vsque in finem regiminis.

ITEM quod omnes, & siugulę condemnationes, tam de Mero, quam de Quasi, antequam in Arengo publicentur, debeant incontrari per Notarium concionum cum memoriali domini Potestatis. De quo quidem incontro, & auscultatione facta, dictus Notarius memorialis scribere debeat super libro Notarij debentis publicare, ad vnamquamque condemnationem legendam, quod sit incontrata, sub pœna legenti pro quaque condemnatione non incontrata sexaginta soldorum.

ITEM

ITEM quod alij tres libri de quasi Maleficijs debeant similiter regulari, quantum est ad scribendum in illis per Notarios, qui & prout sub vnoquoque regimine veniunt deputati, & quantum est ad consignandum illos in fine regiminis ad Notarium seruatorium cum alijs libris de mero, sub pœna non consignati libr.x.

ITEM quod cum omni possibili diligentia recuperentur omnes, & singuli processus, ac libri de officio Maleficiorum omnium temporum præteritorum, quotquot inueniri, & haberi potuerunt auferendo illos de manibus quorumcunque Notariorum olim dicti officij, & aliorum quorumcunq; habentium de illis. Et ipsi reponantur in dicto armario collocando illos per caltos cum breuis illorum regiminum, vt supra, & de ipsis fiat inuentarium, quod stet pęnes Prouisores Communis.

Die Veneris.xx.Octobris.M.cccc.lxix.In Consilio.xij.&.l.Deputatorum præsente magnifico domino Potestate.

Pro reformatione officii Maleficiorum. *Cap. CXXII.*

DOMINVS Ioannes Franciscus de Cepollis Prouisor Communis, intimauit isti Consilio, qualiter ipse videns non fuisse per Notarios Maleficij, neque etiam de præsenti in pratica positos ordines reformationis factæ sub regimine proximæ præcedenti. Conuocauit in sessionem illos Ciues reformatores, & Gastaldionem, ac Sacristam Notariorum pro intelligendo defectus, & difficultates, siue impedimenta, & pro renouando illa, si possibile videbatur, & qualiter eis videtur, quod magnificus dominus Potestas possit infrascriptum adiungere mandatum, & ita ipse dominus Potestas de voluntate huius Consilij commisit ipsum mandatum tenoris infrascripti, videlicet.

LEONARDVS Contareno Veronę Potestas pro Illustriss. Ducali Dominij Venetiarum, &c. Cum Consilio.xij.ad vtilia communis Veronæ Deputatorum, & ex requisitione spectabilium virorum. Ser Ioannis Francisci de Cepolis, & Ser Tebaldi a Capella communis Veronæ Prouisorum intendentium, ad obseruationem, & praticam reformationis factæ, sub regimini magnifici Domini Marini Maripetro per Consilium.xij.&.l.Deputatorum, die.x.octauo Decemb.M.cccc.lxviii. super libris, & processibus officij Maleficiorum &c.Colligentes, & dirigentes ipsos ordines in suam veram, & propriam practicam, quæ magis intentioni respondeat. Hoc insuper edicto mandamus tenore præsentium domino Iudici nostro Maleficiorum, & successoribus suis, egregijsque, & prudentibus viris venerabilis Collegij Notariorum Veronæ, quod saluis omnibus alijs ordinibus dictæ reformationis faciant specialiter cum omni cura, & diligentia obseruari, & practicari, vt infra.

Primo apud Notarios dicti officij ex vna parte, & Notarium memorialis ex altera, quod ipse Notarius solicite colligat omni die, & in suo memoriali habeat reportaras omnes, & singulas accusas, denũciationes, quærelas, & inquisitiones. Et quod ipsi Notarij de ipsis non mittant foras citationes, nisi de prius positis ad dictum memoriale &c.sicut in primo capitulo continetur.

ITEM quod tres Notarij ad processus de mero Maleficio facere, & habere debeant vnum alium librum, super quo separatim ponant casus de mero atroci.i.de criminibus importantibus pœnam sanguinis, vel perpetui banni, sicut est de furto, robaria, rapina, raptu mulieris, homicidij, incendij, incestus, sodomiæ sacrilegij, & falsi. Et in ipsos libros extendere omnes suos processus. Alium autem singulum librum habeant de alijs casibus de per se non atrocibus, secundum formam capituli sui.

Finis Statutorum Libri Tertij.

INDEX CAPITVLORVM TERTII LIBRI.

HAEC SVNT STATVTA OFFICII Magnificorum, & de ordine procedendi in causis criminalibus.

HAEC

HAEC SVNT STATVTA DE POENIS.

communis

HAEC SVNT STATVTA DE DAMNIS DATIS.

HAEC SVNT STATVTA DE REBVS prohibitis conduci extra & intra Districtu Veronæ.

Finis Tabulæ Tertij Libri.

STATVTORVM MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

Liber Quartus.

HAEC SVNT STATVTA IVDICIS, & aliorum Officij Procuratorum Communis Veronæ.

De officio Procuratorum communis Veronæ, & eius forma. Cap. I.

STATVIMVS, & ordinamus, quod officium Procuratorum communis Veronæ sit, & esse debeat, principaliter de, & super blado, pane, vino, oleo, caseo, carnibus, & piscibus, quibuscunque alijs victualibus, ac de, & super quibuscunque pertinentibus ad grassam, & ponderibus, ac mensuris victualium, siue grassæ, ac de & super mysterijs, personis, & rebus ipsius grassæ, & ad grassam pertinentibus. Item de & super omnibus vijs, & stratis, & porticibus, & locis publicis Ciuitatis, & Burgorum Veronæ. Et similiter de & super poncellis, stillicidijs, & omnibus ædificijs. Et generaliter de, & super omnibus, & singulis, quæ per Statuta huius quarti libri ordinantur. Pro forma autem & executione dicti officij. Statuimus, quod singulis sex mensibus in Consilio.xij.&.l.deputatorum eligi debeant per scrutinium, & plures ballotas more solito infrascripti Officiales, videlicet vnus Iudex Procuratorum communis Veronæ, duo eius Consiliarij, duo Milites Procuratores, & per venerabile Collegium Notariorum, quattuor Notarij, & per ipsos Iudicem, & socios cum Prouisoribus Communis vnus Massarius.

De Iudice Procuratorum, & eius officio. Cap. II.

IVDEX Procuratorum sit de Collegio Iurisconsultorum communis Veronæ, & hic habeat & habere debeat eam iurisditionem, & potestatem, quæ sibi per Statuta communis Veronæ est tradita. Et ita quod in iudicando nulla pœnes Milites Procuratores remaneant. Et insuper habeat etiam eam, quæ in Priuilegio Illustrissimi nostri Dominij continetur, dato die vltimo Septembris indictione tertia. M. cccc. xxxix. bis omni die sedere debeat ad tribunal suum in Palatio communis Veronæ, saltem per vnam horam de mane, & tantundem in vesperis, sub pœna amissionis.xx. sold.de suo salario, pro quaque vice irremissibiliter auferenda, & officio Prouisorum Communis applicanda.

Personaliter, & non per substitutum dictum officium debeat exercere, & si aliter factum fuerit, ipso iure non valeat, nisi iusta & legitima causa intercesserit discutienda, & approbanda per dominum Potestatem.

Summarie & expedite cognoscere, & procedere possit, ac debeat, omni die ac tempore feriato, & non feriato, præterquam in honorem Dei, placitis, locatis, & non locatis, pulsata campanella, & non pulsata, tam pro iure reddendo, quam alia causa.

Pro signandis autem, & deliberandis condemnationibus, absolutionibus, & cancellationibus teneatur & debeat, saltem bis in mense, & totiens, quotiens opus fuerit conuocare

uocare per vnum ex Viatoribus Consiliarios suos & inter ipsos tres examinare processus. Et sic in absoluendo, cancellando, & condemnando sequi teneatur consilium illorum vel saltem alterius eorum, qui secum concordet, & concurrat in sententia, aliter autem quicquid ab eo factum fuerit, sit irritum & inane. Expediuisse quoque per absolutionem vel condemnationem, vel cancellationem, teneatur ante terminum sui officij, omnes inuentiones Militum Communis saltem factas vsque ad. xv. dies proximè præcedentem finem officij, sub pœna soluendi de suo processibus non expeditis, applicanda communi Veronæ ad officium Prouisorum.

Vltra admonitionem factam per Militem ei, contra quem facta fuerit inuentio, si ad eam non venerit, teneatur ipse Iudex citari facere ipsum reum per vnum ex Viatoribus, quod veniat ad se defendendum a tali & tali inuentione, & quicquid aliter fieret, non valeat ipso iure, pro qua quidem citatione in Vrbe & Burgis non possit Viator vltra vnum marchetum habere. In Districtu vero pro quolibet milliari vnum soldum, & minus arbitrio Iudicis, inspecto numero personarum citandarum, aut pignerandarum. Vachetam habere debeat, in cuius principio sit scriptum manu Prouisoris Communis Veronæ, quod cartas habet, & cum signo paruo communis omnes illæ cartæ sint signatæ, super qua tali vacheta in consonantia de manu propria, & non per alium in summa rei scribere teneatur omnes inuentiones, denunciationes, accusationes, & similiter condemnationes, & absolutiones siue cancellationes. Et finito eius officio dictam suam vachetam dicto Prouisori præsentare teneatur infra octo dies incepturos post sindicatum, sub pœna. xxv. libr. denar. applicanda vt supra. Curare debeat sub eadem pœna, quod præsentatis sibi inuentionibus, denunciationibus, & accusationibus, eodem die præsentationis, vel sequenti, vnus de Notarijs stabilibus eas ordinate sua manu, & per alium scribat in memoriali a sententijs absolutionum, aut condemnationum factis per dictum Iudicem, cum duobus Consiliarijs suis, vel vno ex eis, vt supra appellari non possit, vel de iniquitate dici maximè, cum ante præsentes ordines non appellabatur. Sed ipsi Iudex, & Consiliarij sindicari possint per magnificum dominum Potestatem singulis diebus, & totiens quotiens voluerit, vsque per vnum mensem post finem officij. Executioni autem mittere possit dictas sententias, & condemnationes suas, & omnes iussiones, & multationes suas pignera tamen quæ auferri faciet vendere non possit suo arbitrio. Sed ea consignari faciat Massario pignerum Veronæ, & vendi secundum ordines dicti officij vsque ad integram satisfactionē, iurare debeant in manibus domini Potestatis suum officium administrare bona fide, & sine fraude secundum ordines suprascriptos, & Statuta communis Veronæ. Salarium habeat. xvi. libr. denar. in mense quas sibi ipsi soluere non possit, sed solutionem accipere debeat a Massario dicti officij, sub pœna amissionis salarij, & insuper. xxv. libr. denar. applicanda, vt supra. Finitum sit, & esse intelligatur eius officium finitis sex mensibus suis, nec vlterius prætendatur. Sed de nouo Iudice per Consilium prouideatur. Vachare autem debeat ab eodem tantum officio per xviij. menses.

De duobus Consiliariis Iudicis Procuratorum eligendis, & de eorum officio. Cap. III.

CONSILIARII Iudicis Procuratorum, sint duo Ciues scientes legere, & scribere, quorum officium incipiat, duret, finiat, & vacet cum Iudice suo, ab hoc officio tantum. Iurare similiter debeant, salariumque habere octo libr. denar. in mense pro quoque eorum delegare sese inuicem non possint, quouis modo, nec per substitutum dicto officio inseruire. Sed personaliter venire teneantur ad tribunal dicti Iudicis saltem bis in mense, & totiens, quotiens opus esset, & sibi per dictum Iudicem, vel eius parte mandaretur. Et examinandis processibus inuentionum, accusationum, denunciationum, quærelarum, seu inquisitionum perseuerare, & in illis expediendis, & signandis fidele consilium bona fide, & sine fraude præbere. Curent in primis, & inspiciant diligenter, an inuentiones sint præ-

tibus suas inuentiones incontrent incontinenti, & in consonantia auscultet. Librum actorum habeant, & teneant, in quo omnes defensiones, capitula, examinationes testium, acta, & actitata pertinentia ad dictum Officium Militum, & connexa, & dependentia scribant ordinate prout fieri debet. Commune sit dictum officium inter ipsos quattuor Notarios, per modum, quod omnia lucra & emolumenta prouenientia ex scripturis, & laboribus ipsorum Notariorum perueniant ad manus alterius dictorum Notariorum, qui astare debeat coram Iudice Procuratorum, & postmodum diuidenda inter ipsos quattuor Notarios.s. quemlibet eorum pro sua virili portione. Qui Notarius recipiens dictas solutiones, sit Massarius, & de ipsis computum ordinatum tenere teneatur, vt res melius, & sine fraude procedat. Et liceat ipsis Notarij accipere pro fideiussionibus, quæ fiunt in principio anni. v. sol. pro quaq; attento quod sic est de consuetudine, & quod onerose sunt. Et de alijs scripturis tantum accipere pro suo lucro, & mercede, quantum eis permittitur, & taxatur per Statuta communis Veronæ, & non plus. Moderando tamen, quod de illis inuentionibus, de quibus absolutio, aut cancellatio sequatur, nihil accipere debeant, sed solummodo de illis, de quibus condemnatio sequetur videlicet tres soldos, pro qualibet tantum. Et similiter pro quaque accusa, & denunciatione, & de dicto testis, videlicet tres sol. pro quaque & quoq;, siue ex dictis denunciationibus, vel accusationibus sequatur, absolutio, siue condemnatio, attento quod in dictis casibus interueniat partis alterius interpositio. Salarium insuper habere debeant vltra dicta emolumenta ipsi quatuor Notarij libr. v. dena. pro quoq; singulo mense percipiendas a Massario dicti officij de condẽnationib. eiusdẽ officij.

De Massario, & de eius Officio. *Cap. VI.*

MAssarius dicti officij sit, & constituatur alter ex Notarijs Stabilibus, qui videbitur dicto Iudici, & Consiliarijs, & Militibus, & Prouisoribus communis Veronæ, vel alteri eorum cum prædictis. Qui Massarius tenere debeat bonum, & ordinatum computum de omni intrata, & expensa dicti officij, & nihil exbursare sine mandato dicti Iudicis, & Consiliariorum subscripto per eos; sub pœna soluendi de suo. Ita tamen, quod liceat dictis officialibus diuidere inter se condemnationes, & nomina debitorum, vsq; ad summam crediti cuiuscunq;, si hoc facere maluerint in præsentia tamen Prouisorum Communis, vel alterius eorum. Rationatores autem Communis deputentur per Consilium prædictum, qui singulis sex mensibus calculent, & concludant rationes dicti officij, & residuare debitores dicti officij, qui non soluerint, aut non remansferint alicui ex ipsis officialibus assignati super vno libro specialiter deputando, ac deinde officio Prouisorum communis Veronæ consignando. Si vero pecuniæ exactæ non sufficerint, ita quod non possint pro salarijs, vel alijs expensis dicti officij satisfieri, tunc finito tempore dicti officij solui debeat cuilibet ex dictis officialibus pro rata, & de eo quod habere restarent, remaneant dicti officiales in tali casu creditores dicti officij, & ipsis satisfieri debeat in sequenti tempore de pecunijs dicti officij, quæ superint solutis primo officialibus, & expensis dictis temporis.

HAEC SVNT STATVTA de his quæ spectant Officio Procuratorum communis.

Dies festos custodiri oportere. *Cap. VII.*

CVM reliquis iustitiæ partibus, tum maximæ religionis, ac pietatis cultu nostra Ciuitas stabit. Propterea Statuimus, quod nullus audeat dies festos maiestati Altissimi dedicatos vllis manualibus operibus prophanare, hos intelligimus quicunq;, sunt dies de præcepto Ecclesiæ populo in dicti, & ij quos Reuerendissimus dominus Episcopus cum Clero, vel cum Consilio Ciuitatis, vel ipsum Consilium cum domino Potestate ordinauerit, sicut in primis sunt dies

sancti Zenonis protectoribus nostri, & dies sancti Petri Martyris Veronensis, in quibus singulis diebus ita dedicatis, nulla persona præsummat suas stationes tenere apertas, nec in apertum laborare in Ciuitate, aut Burgis, sub pœna cuicunque masculo. xl. soldorum, & mulieri. xx. sold. & quilibet possit esse accusator, & habeat medietatem banni. Saluo quod liceat teneri vnam de Becharijs Pontis Noui apertam secundum formam Statuti. Et pro necessitate infirmorum liceat cuicunque spiciario ad requisitionem Medicorum aperire eius stationem causa dandi & faciendi medicinalia, & non aliter, sub pœna prædicta. xl. sol. Et si contigerit aliquam diem ex prædictis celebrandis venire in diebus Mercati, videlicet, Iouis vel Sabbati, quod liceat Merzarijs, & Apothecarijs tenere apertum medium hostium suarum stationum vsque ad horam nonam, & non vltra non exponendo tamen aliqua mercimonia. Et si etiam habitarent in domibus vbi eorum stationes tenent, liceat eis tenere hostia stationum, seu domorum aperta pro vsu domus. Et illud idem intelligatur de districtualibus Veronæ, qui dictis diebus solemnium festiuitatum laborare, vel carizare non præsummant sub dicta pœna.

De Confallonis Artium sub quibus quilibet de Mysterio ire debeat. Cap. VIII.

ITEM quod quælibet Mysteria, siue Artes habere teneantur & debeant vnum Confallonum ad suum insignæ, sub quo quilibet de dicta Arte & Mysterio debeat se reducere, & ire in processionibus, & in alijs quotienscunque, ex parte domini Potestatis admoniti fuerint in Gastaldiones venire cum Confallonis suis sub pœna ipsi Gastaldioni, & Arti, siue Mysterio non habenti Confallonum suum centum soldos, pro quaque vice. Et cuilibet de dicta Arte non existenti sub dicto suo Confallono soldos quinque, & Gastaldioni non existenti sol. xx. quæ omnes pœne exigantur per officium procuratorum communis Veronæ.

De donariis non portandis alicui sponsæ, nec repetendis a marito. Cap. IX.

ITEM Statuimus, quod aliqua persona non debeat inuitare aliquas personas ad portandum dona alicui sponsæ, pœna, & banno decem librarum, pro qualibet persona contrafaciente. Eadem pœna puniatur quælibet persona inuitata, quæ iuerit ad portandum dicta dona. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatē banni, & teneatur in credentia. Et Iurati Contratarum Veronæ, & Massarij villarum teneantur Iudici Maleficiorum eodem die, vel sequenti denunciare, si fiat in Ciuitate, & infra quintum diem, si fiat in villis pœna centum soldorum pro quolibet Iurato, & Massario de eorum proprijs bonis. Et dominus Potestas, & Iudex Maleficiorum per sacramentum teneatur de prædictis facere inquisitionem omni studio, & solicitudine sua, & quod aliqua mulier, vel eius hæres non possit petere marito, vel eius hæredi restitutionem de aliquibus donarijs eidem mulieri factis, seu portatis, tam ex parte viri, quam ex parte mulieris. Sed ipsa donaria sint, & esse intelligantur mariti, vel eius hæredis matrimonio dissoluto, excepto annulo vel anulis, cum quo, vel quibus semel, vel pluries mulier fuerit guadiata, qui esse debeant ipsius mulieris, si per mortem mariti Matrimonium fuerit dissolutum.

De funeralibus, qui ritus & expensæ vitandæ sunt. Cap. X.

AD euitandum inutiles expensas, quæ plerunque etiam inuoluntariæ fiebant occasione corporum defunctorum. Statuimus & ordinamus, primo quod nulla fœmina vadat post aliquod corpus, nec cum aliquo corpore alicuius defuncti, exceptis corporibus puerorum septem annorum, vel abinde infra. Ad quæ corpora puerorum sole mulie-

mulieres possint ire, & nullus homo vadat, nisi portantes sub pœna.lx. soldor. pro quolibet, & qualibet contrafaciente, & quaque vice.

ITEM, quod nulla persona, occasione alicuius defuncti, debeat se lugubriter strauestire de nouo excepta vxore defuncti, & filijs masculis, & Nepotibus masculis, ex filio prędefuncto, pœna & banno, pro quolibet & qualibet vice.l.libr.denar. Et quod non dentur velli alicui personæ, nisi vxori, & filiabus, & nepotibus, ex filio prædefuncto, pœna & banno, pro quolibet, & qualibet vice decem libr.denar.

ITEM quod nullum corpus alicuius defuncti de nouo vestiatur, nec discoopertũ portetur, exceptis corporibus militum, & doctorum decretalium, legum, & physicę, & indutis habitum religionis, pœna & banno pro quolibet & qualibet vice.l.libr.denar.

De exigendis legatis, siue relictis, ad pias causas, & ad quorum officium prædicta spectent. Cap. XI.

ITEM Statuimus, quod si aliqua persona reliquerit aliquid pro anima sua pauperibus CHRISTI vel carceratis Veronæ, vel venerabilibus locis, vel ad alias pias causas, quod Iudex Procuratorum, & ipsi milites procuratores teneantur, & debeant ex suo officio bona fide, & sine fraude, suo sacramento luere post mortẽ testatoris, vel alius ordinatoris illud relictum ab hæredibus ipsius, si inde fuerint per quancunque personam requisiti. Et postea assignare debeant illis, quibus a testatore, vel alias ordinatore commissum fuerit distribuendum. Et facere, & procurare, quod pauperibus, seu carceratis, seu Ecclesiis, vel locis, suprascriptis distribuatur secundum defuncti voluntatem, prius recepta bona securitate de ipso relicto secundum voluntatem defuncti distribuendo infra vnum mensem, ex quo fideicommissarijs illud relictum fuerit assignatum. De qua relicti distributione ipsi fideicommissarij ostendere teneantur dicto Iudici, & Procuratoribus publicum instrumentum, cui vel quibus dictum relictum distribuerint. Quod si non fecerint, condemnentur ipsi fideicommissarij communi Veronæ pro quolibet eorum, & pro quolibet relicto.in xxv.libr.den. Et nihilominus distribuere teneantur, & fidem facere vt supra. Et quod ipsi Iudex, & Procuratores teneantur, & debeant prædictum legatum, seu relictum distribuere, vbi fideicommissarij non fuerint instituti inter pauperes Ciuitatis, & Districtus Veronæ, siue secundum defuncti voluntatem. Et prædicta adimplere teneantur, & effectui mandare infra duos menses continuos a tempore sibi factæ requisitionis de prædictis, vel aliquo prædictorum. Et super prædictis dicti Iudex, & Procuratores procedere possint, & debeant summariæ sine libelli datione litis contestatione, & sine aliqua scriptura inde facienda, nullaque iuris, & Statutorum solemnitate seruata quolibet tempore feriato, & non feriato, & quod acta per eos nullo remedio appellationis, nullitatis, vel restitutionis possint infringi. Hoc etiam facere teneantur Iudices domini Potestatis, & alij Iudices, & consules communis Veronæ, a quibus hoc fuerit requisitum.

De ludo & barataria. Cap. XII.

PRO nostra in DEVM reuerentia perseuerantes, & exequentes partem captam, die decimooctauo Nouembris anni. M. cccc. xxiiij. in vniuersali consilio totius anni Ciuitatis Veronæ cum additione rasoneriorum contratarum per voces centum, & septuagintaquinque in totum, nulla in contrarium existente, tempore regiminis generosi, & splendidissimi æquestris ordinis viri græci, ac latini eloquij doctissimi domini Francisci Barbari pro Illustrissi. Dominio nostro Venetiarum, tunc Veronæ Potestatis. Quod dum Datium Baratarię, quod ab antiquo erat in communi Veronę, & creditur per maiores nostros fuisse introductum, non quidem ad turpem quæstum faciendum, sed ad corruptos mores, & scandala prohibendum, modo esset turpiter degeneratum cum

certis adulterinis ordinibus, & obseruationibus permissiuis, per quas laxate erant habene cupientibus ludere, permittendo sibi loca, & modum, ex quibus frequentabantur ludi. Vnde iacturæ, rapinæ furta, blasfemiæ, homicidia, plerunque proueniunt, & omnes boni mores corrumpuntur, & per consequens illicitus quæstus proueniebat in communi. Et cum ipsum datium sublatum sit de Ciuitate, & districtu Veronæ tanquam spina pestifera, & penitus abrogatum, nec amplius reducatur, & prouideatur ne de cætero ad taxillos ludatur cum ordinibus prohibitiuis, & pœnalibus, vnde pœnæ ille incantentur & exigantur ad licitum communis Veronæ prouentum. Quærentes igitur ex nostra religione non tam simpliciter vtile quàm etiam honestum.

Statuimus primo, quod nulla Persona terreria, vel forensis debeat per se, vel per alium ludere, vel ludi facere ad taxillos in Ciuitate, vel in Districtu Veronæ, sub pœna decem soldorum denar. tam ludenti quam ludere facienti, pro quoque & quaque vice, quæ pœna in nocte duplicetur. Et Hospes, & quælibet alia persona, quæ dederit receptaculum Ludentibus ad taxillos siue in Ciuitate, siue in Districtu Veronæ, in eius domo, hospicio, vel taberna, statione, siue fontico, aut in alio quocunque loco & modo, cadat in pœnam. xxv. libr. denar. pro quoque & quaque vice, quæ pœna in nocte duplicetur, & quilibet qui suprasteterit ludo condemnetur in tribus libr. denar. pro quaque vice. Et si accusauerit alios ludentes, vel suprastantes, vel aliter contrafacientes ordinibus istis absoluatur a pœna sua. Et insuper participet de pœnis Accusatorum, quæ secundum ordines præsentes Accusatoribus applicentur, quæ pœna in nocte duplicetur. Et quicunque mutuauerit ad ludum taxillorum denarios, vel taxillos, vel aliud cadat pro quoque, & quaque vice in pœna. x. libr. Et insuper perdendi denarios, & quæcunque mutuasset, quæ deuenire debeant, in communi Veronæ, & restituendi libere sine aliqua restitutione, vel solutione, pignera, quæ recepisset, quæ pœna in nocte duplicetur. Et qui ludendo perdiderit, aut lucratus fuerit, si accusauerit eum, vel eos, cum quibus luserit, vel qui receptaculum dederint, seu qui suprasteterint, seu qui ad ludendum mutuauerint, absoluatur a pœna sibi irrogata, & lucretur tertiam partem pœne illatæ, illis qui ab eo accusati fuerint. Et si perdiderit, & accusauerit vt supra, quod perdiderit, ei restituatur per eum, vel eos, qui ludendo vicerint, seu lucrati fuerint.

ET si dictus Accusator ludendo lucratus fuerit, possit retinere lucratum, & nihilominus vltra illud lucretur, & participet de pœnis contra Accusatos impositis, vt supra dictum est. Et si quis recusauerit aperire hostium, siue tabernam, stationem, fonticum, aut alium quemcunque locum, qui non sit domus suæ habitationis officialibus inquirentibus baraterios, aut ludentes ad taxillos, cadat in pœnam. xxv. libr. denar. pro quoque, & quaque vice, & in nocte, in duplum intelligendo tamen, quod per hoc non liceat illis de nocte inquirere, quibus licentia eundi de nocte concessa non est. Et quod vnusquisque teneatur aperire tempore diurno etiam domum, suæ habitationis, huiusmodi, inquirentibus, ipsis habentibus secum iuratum Contratæ cum vno vicinio, aut duos ex vicinis, vel similiter Massarium villæ cum vno de villa, vel duos ex ipsa villa, sub pęna quinquaginta lib. denar. & standi vnum mensem in carceribus communis Veronæ.

ET qui fuerint condemnati de ludo, aut de ludendi loco dato, vel permisso, aut de suprastando realiter, & personaliter compellantur soluere quod si non haberent vnde soluere, immergantur ter in Lauello Capitelli ad sonum tubæ, aut stent in carceribus communis Veronæ per duos menses in eorum electione.

ET quæcunque dicta sunt de ludo, taxillorum, eadem intelligantur de ludo bischatiæ, & quocunque alio ludo fortunæ, & etiam ad Cartesellas, & intelligatur ludus bischatiæ, & fortunæ ad cartesellas prohibitas, qui videbitur Iudici Procuratorum communis Veronæ, & consiliarijs suis. Et vt ordines isti plenius obseruentur, ex nunc sit commissum Militibus, Procuratorum communis Veronæ, quod omni studio, & solicitudine teneantur, & debeant omni tempore de die, & de nocte, vt supra perquirere per omnem locum, & per omnē modum, omnes, & singulos ludentes, & contrafaciētes ordinibus, & tam in Ciuitate, quàm

quàm in Districtu Veronæ, & contra eos inuentiones facere denunciandas Iudici Procuratorum Communis Veronæ ea die, vel sequenti, si fuerit in Ciuitate, & infra octo dies, si fuerit in Districtu, a tempore inuentionis factæ. Qui Milites inuentores lucrentur medietatem pœnæ, in quam condemnabitur quilibet inuentus per eos, & alia dimidia applicetur communi Veronæ, exigenda per Prouisores dicti Communis. Possint etiam Milites dominorum Rectorum Veronæ, & Domus Mercatorum inquirere, & inuentiones, ac denunciationes facere, & de prædictis contra quoscunque ludentes, & contrafacientes ordinibus istis. Et Vicarij villarum, & Capitanei ad vetita, simili modo possint inquirere, & inuentiones & denunciationes facere; quas ipsi Milites, & Vicarij, & Capitanei assignare debeant præfato Iudici Procuratorum infra dictos terminos, vt supra dictum est, singula singulis referendo.

ET lucrentur tertiam partem pœnarum, in quibus condemnabuntur dicti Ludentes, vel aliter contrafacientes per ipsos inuenti, & denunciati vt supra, & aliæ duæ partes sint Communis Veronæ exigendæ per dictos Prouisores communis Veronæ, vt supra dictum est. Et dicti Ludentes, & Contrafacientes causam habeant pertinaciter persistendi in ludo, & contrafaciendi possit contra eos semel, & pluries, eodem, & diuerso loco, & die, & per eundem, & diuersos officiales, & diuersis locis fieri inuentiones, denunciationes, & accusationes, & per eundem, seu diuersos Denunciatores, vel Accusatores, singula singulis congrue referendo.

ET quod Iudex Procuratorum Communis Veronæ sit, & esse debeat Iudex competens, ac cognitor & decisor super omnibus & singulis inuentionibus, denunciationibus, & accusis, quæ fient de & super prædictis, & inquisitiones contra eos denunciatos ex officio suo, formare, & punire, & condemnare habeat cum duobus Consiliarijs suis quoscunque inquisitos inuentos, & denunciatos, vel accusatos contrafacientes ordinibus prædictis, secundum præsentes ordines, & procedere summarie & de plano, & quolibet die & tempore, feriato, & non feriato, vsque ad sententiam, & executionem inclusiue, & nullius inuenti, denunciati, accusati, vel inquisiti defensionem admittat, nisi prius habita ab eis fideiussione de iudicio sisti, & de expensis soluendis. Quam fideiussionem, si aliquis de prædictis præstare noluerit, vel non poterit, carceribus intrudatur, nec admittatur ipsorum inuentorum, accusatorum, denunciatorum, vel inquisitorum procurator, neque aduocatus aliquo modo, vel ingenio, & non possint aliqui condemnati pro prædictis, vel aliquo prædictorum appellare quærellare, supplicare, vel integrum restitutionem implorare, & si fecerint non audiantur, nec aliquo remedio adiuuentur contra prædicta, vel aliquod prædictorum. Et si quis de prædictis iudicibus, vel officialibus vllo modo vel ingenio prædicta non obseruauerit, vel in fraudem prædictorum ordinum aliquid commiserit, vel contrafecerit, cadat in pœnam centum libr. denar. pro quoque & quaque vice, irremissibiliter auferendam applicandamque Communi Veronæ, vt supra.

De Capsellariis a festa expellendis de Ciuitate.
Cap. XIII.

ITEM Statuimus, quod nullus Capsellarius a festa de ijs videlicet, qui vadunt cum capsis vendendo confortinos, schaletas, cielas, & similia, quæ pueri vocant festam debeant intrare, vel stare in Ciuitate Veronę, & quod nullus debeat eos in sua domo tenere vel hospitari, sed de ipsis debeat incontinenti expellere, & qui contrafecerit pro quolibet & qualibet vice, in centum soldos puniatur.

Hoc idem Statutum etiam continetur in primo libro Statutorum communis Veronę ad capitula. xxxviij.

De duodecim Hominibus eligendis, qui debeant inquirere, & decernere omnia pertinentia Communi Verona. Cap. XIIII.

ITEM Statuimus, quod Prouisores, & sindici Communis Veronæ in principio cuiuslibet decennij, incipiendo de mense Ianuarij proximæ futuri. M.cccc.li.teneantur, & debeant cum consilio domini Potestatis, & xij.ad vtilia Communis Deputatorum eligere. xij.bonos, & legales Homines Ciuitatis Veronę, qui Prouisores cum ipsis.xij.hominibus sacramento astrictus, infra duos menses, postquam ipsi iurauerint, debeant, inquirere, decernere, & designare omnia, quę pertinent Communi Veronę, in Ciuitate, Burgis, & Districtu.

De pœna illius, qui occupauerit Lissinum, aut nemora Lissinorum. Cap. XV.

ITEM Statuimus, quod nulla persona occupet Lissinum, nec nemora, quę sunt in montibus Lissini Communis Veronę, & qui contrafecerit puniatur, pro quolibet & qualibet vice, in.xxv.libr.denar. & totum quod occupatum fuerit, reddigatur in communi Veronę.

Quod affictationes, quæ fieri debent pro Communi Verona, fiant ad incantum. Cap. XVI.

ITEM Statuimus, quod omnes affictationes, quę fieri debent pro Communi Veronę de aliquibus bonis, seu rebus Communis Veronæ, fieri debeant per prouisores Communis Veronę secundum suum Officiū, vel per Procuratores Communis Veronę secūdum etiam suum officium ad publicum incantum, & in tribus diuersis diebus, antequam talis affictatio alicui deliberetur, & tunc in tertio incantu posit, & debeat fieri & dari plus offerenti. Data prius noticia Consilio.xij.&.l. deputatorum de duobus incantibus iam factis, & de tertio faciendo, si forte videretur ipsi Consilio, aliud vel aliter esse faciendum. Quo casu seruari & executioni mandari debeat per dictos Prouisores, vel Procuratores modus, & forma in ipso Consil. deliberata, aliter autem dictę affictationes non valeant ipso iure.

De possessionibus, & iuribus Communis manifestandis, & locis publicis non occupandis. Cap. XVII.

ITEM Statuimus, quod quicunque indebite tenuerit de possessionibus, vel iuribus communis Veronę, si eas, & ea non manifestauerit in communi Veronę, puniatur in duplo valore reis occuparę, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Eadem pœna puniatur quicunque aliquid de Flumine publico, aut de stratis, seu Vijs, aut publicis locis occupare prę sumpserit. Et vltra arbitrio Iudicis procuratorum, & Consiliariorum suorum inspecta loci qualitate, & ad relaxandum de facto locum occupatum omnibus, remedijs compellatur, non obstante aliquo temporis cursu, ad quę dominus Potestas suum brachium, & vires dare teneatur.

De possessionibus in Communi Verona manifestatis non auferendis sine causa cognitione. Cap. XVIII.

ITEM Statuimus, quod si aliqua possessio manifestata fuerit in cōmuni tamquam communis Veronę, siue quod debeat ipsi Communi sub aliquo quocunque nomine, vel causa pertinere, non posit, nec debeat auferri ipsa possessio, nisi primo cognita fuerit

ratio dictæ possessionis, ad quem spectat de iure, dummodo ille qui teneret, seu possideret ostenderit se possidere. Quę quidem cognitio esse debeat summaria. Et illę qui iniustæ manifestauerit dictam possessionem in Communi condemnetur in.x.libr.pro quoque, & quaque vice ipsis manifestatoribus, suis citatis ad defendendum manifestationes per eos factas, si adesse voluerint. Et prædicta causa, agatur cum ipsis manifestatoribus, & non cum Prouisoribus, aut Sindicis Communis Veronæ. Sed ipsi Prouisores, vel Sindici possint, si volerint ipsi causæ adesse. Et quod ipsi manifestatores si conuicti fuerint non iuste manifestasse condemnentur in omnibus expensis factis in iudicio occasione dictæ manifestationis illi, qui obtinuerit in lite.

De præmio dando manifestantibus loca, & iura Communis occupata.
Cap. XIX.

ITEM Statuimus; quod Prouisores Communis Veronæ, & milites procuratores teneantur inquirere, & inquiri facere contra quoscunque occupantes loca Communis & alios occultantes iura communis, & intuendo, & recuperando loca & iura operam pro viribus dare. Et quilibet possit denunciare, & lucretur duos sold. pro libra pretij, vel rei ex dicta denunciatione recuperatæ, & teneatur in credentia. Et si quis de possidentibus dicta loca sentiret se grauari, possit habere recursum ad dominum Potestatem pro suo iure tuendo.

De picturis Sanctorum in portis faciendis. *Cap.* XX.

ITEM Statuimus, quod in portis omnibus vrbis Veronæ apertis, vel quæ pro tempore aperientur fieri, & depingi debeant imagines dominæ sanctæ MARIAE Virginis matris Domini, cum ipso eius Filio in brachijs, & Sancti ZENONIS Protectoris nostri, & sancti PETRI cum clauibus in manu, & sancti CHRISTOPHORI.

De lignamine Palatij, & Domus Nouæ non incidendo. *Cap.* XXI.

ITEM Statuimus, quod nulla persona debeat incidere de lignamine Palatij Communis, Veronæ, & Domus Nouæ, banno.lx.sold. denar. & medietas sit Accusatoris.

De lignamine Pontium, & rerum Communium non incidendo.
Cap. XXII.

ITEM Statuimus, quod nullus debeat incidere de lignamine Pontium, & rerum Communium in banno.lx.soldo. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Idem intelligatur de omnibus Communibus sedilibus, & locis Ciuitatis, quod Burgorum Veronæ, quibus publice homines vtuntur cuiuscunque sint banno prædicto, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De salesandis, & reaptandis Plateis Mercati, & Pischariæ, & certis stratis. *Cap.* XXIII.

AD decoram faciem Ciuitatis, & communem vtilitatem. Statuimus, quòd Platea mercati fori, & Platea Pischariæ, & similiter infrascriptę Stratę. Videlicet Strata qua itur versus pontem Nauium, vsque ad Clauicam Leonum, & Strata qua itur a mercato fori, siue a sancto Thoma versus portam Braidæ. Et strata Cambiorum a porta Bursariorum, vsque ad ecclesiam sanctę Anastasię, & strata a Capitello versus Athesim, vsque ad Clauicam debeant accuratę & diligenter de quadrellis, seu lapidibus salesari,

& sale-

& salesatas bene manuteneri, & reaptari de tempore in tempus, taliter, quod aquæ vndique possint currere extra dictum Mercatum, & Plateam. Et similiter omnes aliæ stratæ Ciuitatis, indigentes refectione, seu reparatione refici, & reparari continue debeant. Et specialiter strata, qua itur, a Ponte nauium, vsque ad Flumesellum directæ, & strata qua itur a Ponte nouo, vsque ad Pontem sancti Vitalis. Et quod ad officium Procuratoris, Communis Veronæ spectat procurare, & suprastare, vt prædicta fiant, & vt ipsis Plateis, & Stratis salesatis, ipse & earum quælibet ad expensas Communis Veronæ manuteneantur; Saluo quod si culpa, vel facto alicuius ipse stratæ deuastarentur Procuratores ipsi debeant dictas stratas facere reaptari ad expensas illorum quorum facto facta esset ipsa deuastatio. Et quod Procuratores Communis Veronę superesse debeant omnibus laboreriis Communis Veronæ, quæ fient in Ciuitate, & Burgis Veronæ, & ad prædicta omnia & singula facienda dominus Potestas Veronæ suum fauorem, & auxilium præstare teneatur.

De Beuratorio, siue vado de subtus a Ponte Nouo aptando, & salesando.
Cap. XXIIII.

ITEM quod Beuratorium, siue Vadum, quod est desubtus a Ponte Nouo apud Plateam Pischariæ vocatam antiquitus Plateam Maiprem, debeat bene aptari, & salesarii, ac manuteneri, taliter, quod equi, & aliæ bestiæ commode duci, & ire possint ad bibendum ad ripam Athesis, & ad prædicta dominus Potestas suum auxilium, & fauorem præstare teneatur.

De terreno proiecto in stratis, & porticibus, remouendo, & de ipsis stratis, & porticibus ponendis, ad liuellum.
Cap. XXV.

ITEM ordinamus, quod Milites Procuratores Communis Veronæ in principio sui officii cum Prouisoribus Communis Veronæ, vel cum duobus de numero .xii. Deputatorum assumendorum de tempore in tempus, ex omni Muda intrante, qui prouisoribus communis Veronæ, & Iudici Procuratorum videbuntur, & cum inzignerio, si opus esset debeant circuire vrbem, & per eam vndique diligenter, inquirere, ac perspicere omnes defectus, qui essent in stratis, & porticibus dictæ Vrbis, occasione alicuius terreni proiecti nunc, & in præteritum per aliquam personam quouismodo, & alliuellare dictas stratas, & porticus, ac remoueri facere dictum terrenum, expensis illorum qui proiecissent, seu proiecti fecissent, ac portari ad ripam Athesis, vel quo sibi videbitur, si poterit fides, & probatio haberi de prædictis quod si non possent, tunc expensis illorū, ante quorum domus esset, aut expensis Contratæ, prout discretioni dictorum Militum, & electorum melius de iure videbitur, procedendo in prædictis per sacramentum Vicinorum, & aliarum personarum, & cum impositione pœne, prout sibi videbitur. Et prædicti duo Electi non possint refutare, sub pœna arbitrio Iudicis Procuratorum imponenda.

ITEM quod prædicti duo Electi cum Militibus auctoritatem habeant inquirendi occupantes indebite iura Communis Veronæ in stratis, aut locis publicis, aut aliter quouismodo, & ingenio.

ITEM quod ad prædicta dominus Potestas suum fauorem & brachium dare teneatur.

De non proiiciendo terrenum in stratis. Cap. XXVI.

ITEM Statuimus quod de cętero nemo audeat ponere, seu poni facere aliquod terrenum in stratis publicis, aut porticibus, sine licentia Militum Procuratorum, & duorum electorum, vt in Statuto supra proximo continetur, sub pœna de vno plaustro terreni, & ab in-

& abinde infra viginti sold. & abinde supra pro quoque plaustro, viginti sold. & quod omnino remoueat dictum terrenum sub eadem pœna. Et hoc etiam si esset euidens vtilitas reparationis stratarum. Intelligendo sub vocabulo terreni etiam de calcinatio, & glara, & letamine, in quam pœnam incurrat etiam, quicunque faciens cauare pro canipa, aut puteo dimitteret dictum terrenum supra strata vltra tres dies, aut nòn bene in totum leuaret, & non relaxaret stratam seu porticum mundam, vel mundum sicut prius. Item quod suprascriptæ pœnæ compræhense tam in præsenti Statuto, quam in proximo superiori applicentur pro dimidia communi Veronæ, & pro alia dimidia dictis quatuor Officialibus executoribus.

ITEM quod ad prædicta dominus Potestas suum fauorē & brachium dare teneatur.

Quod Clauice per quas currit aqua ad Athesim, aptentur expensis Contratarum. Cap. XXVII.

ITEM Statuimus, quod Procuratores Communis Veronæ faciant, & procurent, quod Clauice per quas currit aqua ad Athesim fiant, & aptentur expensis Contratarum & Domorum sentientium commodum, quotiens opus fuerit, quod si non fecerint perdant de eorum salario.x. libr. denar.

Quod de vaso Athesis a Ponte Nouo superius, lapides, quari, & glara non remoueantur. Cap. XXVIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona debeat accipere, nec accipi facere nec remouere de vaso Athesis, neque de ripis a Ponte Nouo superius aliquos lapides, neque quaros, neque aliquid de glara, siue glaris ipsius Athesis, neque de glara siue vaso vbi sunt arbores a Ponte Pignolo Sanctæ Mariæ in organis superius, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in centum soldo. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De Pischeriis in Athesi non fabricandis. Cap. XXIX.

ITEM Statuimus, quod nullæ Pischeriæ possint, nec debeat in flumine Athesis, nec in eius ripis fabricari, nec teneri, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xxv. libr. denar. quarum medietas sit Cameræ Illustrissimi nostri Dominij, & alia Officij Iudicis Procuratorum. Et quod insuper omne tale opus, & ædificium totiens, quotiens demoliatur, expensis ipsius contrafacientis. Et quod licentia talis Fabricæ, seu Pischeriæ vllo modo concedi non possit. Et si concessa fuerit, non valeat & impetrans cadat in pœnam.xxv. libr. denar. applicandarum, vt supra, & nihilominus dictam Pischeriam tenere non possit, sub pœna prædicta, & demoliantur, vt supra, & si quæ factæ sunt ex toto demoliantur.

Quod in flumine Athesis nulla turpitudo proiiciatur, nec Coria ponantur. Cap. XXX.

ITEM Statuimus, quod nulla persona proijciat, nec proijci faciat de die in flumine Athesis, vel in ripis eius, a penello Sancti Zenonis superioris infra, vsque ad murum de Campomartio sanguinem, guadum, aquam guadi, vel cendratam guadi, molticium, vel sauonatam, nec coria aliqua scarnare super ripis Athesis, nec coria aliqua ponere, præterquam in aqua mortua, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.x.lib. denar. Et etiam prędicta locum habeant in Caliarijs aptantibus coria, & non debeant proijcere calcinaria, nec aquas calcinariorū in dicto flumine Athesis, pœna & banno prędicto.

Ne

Ne coria recentia ſiccentur, & laborentur in ſtratis publicis, ſed in Ripa Atheſis, & ne morticinia in ſtratis proiciantur.
Cap. XXXI.

ITEM ordinamus, quod nulla perſona ſcarnet, ſeu ſcarnari faciat aliqua coria aliquarum beſtiarum, nec pelles, pecudum, agnorum, ſeu caſtronorum in vijs publicis Ciuitatis Veronæ nec ipſa coria recentia laboret, nec faciat laborari in dictis vijs, nec ipſa coria recentia iacere permittat in ſtratis publicis Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, nec tenere ea debeat ſuper pontibus Ciuitatis extra Beccharias ad ſiccandum, nec ſtercora, ſeu morticinia in ipſis ſtratis publicis proijcere, ſed ipſa coria recentia tantum ſiccentur & laborentur in ripa Atheſis. Videlicet a ponte Nautum, vſque ad murum Campi Marcij, vel etiam in Flumeſello Campi Marcij, vel alibi extra Ciuitatem pœna & banno quadraginta ſoldo. pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice, & amiſsionis dictorum coriorum, & quilibet ſit accuſator, & habeat medietatem banni.

De aqua fluminis Portarum Braidæ, & Rafioli intus, non auferenda, nec deturpanda. Cap. XXXII.

ITEM Statuimus, quod nulla perſona poſsit, nec debeat impedire curſum aquæ, ſiue Flumeſelli qui per clauicam, ſiue clauicas caſtri veteris, & Sancti Zenonis Oratorij, ex Atheſi diſcurrens a parte exteriori, muri dupli, verſus cittadellam intrat inter portam Caſtri Veteris, & portam Braidæ, per ſubterraneum Archiuoltum in foſſam a parte interiori, & eſt maximo commodo multis contratis, maximè Sanctæ Mariæ ad fractam, Feraboum, Falſergi, Sancti Nicolai, Sanctæ Agnetis intus, Sancti Petri in car. & braidæ, & quod pro aliqua cauſa, non poſsit, nec debeat auferri, nec minui, nec lauari, nec laborari in ea aliqua coria, vel coramina, niſi lauarentur, aut laborarentur a porta Rafioli inferius ſub pœna centum ſold. pro quoque & quaque vice.

De aqua flumeſeli non deturpanda, & de eius cuſtodia.
Cap. XXXIII.

CVM aqua flumeſelli fluentis a Monte Aureo, per contratas Sancti Nazarij, & Sancti Pauli, vſque Campummarcium communis Veronæ, vtilitatem non modicam afferat ipſi Communi, & ſingularibus perſonis contratarum Sancti Nazarij, & Sancti Pauli, & Sancti Vitalis, & alijs perſonis & etiam Muri noui de foris, & Commune ſit poculum perſonarum prædictarum, merito conuenit ipſam aquam in ſua puritate ſeruari, & etiam a nemine deturpari. Quapropter hoc edicto omnibus prohibemus quod nulla perſona a continentibus ædificijs contratæ Sancti Pauli, & Campomarcio ſupra, vſque per totum alueum Flumeſelli decurrentis a terra Montorij, & abinde citra audeat, vel præſummat in aqua ipſius Flumeſelli in aliquo loco ponere coria, neque pelles beſtiarum, nec ipſa coria, ſeu pelles lauare, nec geſtare, nec mingere, nec ſanguinem ſalaſatorum, vel beſtiarum, proijcere, nec pellium ſcarnaturas, nec aquam calcinariorum, coriorum, ſeu pellium, nec moltizorum, in ea proijcere, nec apud ipſum Flumeſellũ per tres perticas habere aliquod coraculum, dugale, ſeu foſſatum, per quod poſsit in ipſa aqua aliquid de prædictis, vel aliud turpe decurrere, nec aliquod vas calcinatorium coriorum, ſeu moltizorum, nec biſcotarum ponere, vel habere, ſeu tenere, vel lauare in dicta aqua, nec morticina in ea proijcere, nec aliquod aliud turpe in ea habere, ſeu tenere, vel iactare, de die, de nocte, pęna & banno pro quolibet, & qualibet vice, & capitulo ſupraſcripto. c. ſold. denar.

ITEM quod nulla perſona audeat vel præſummat in ipſa aqua lauare, nec lauari facere de mane, vſque ad tertiam petias infantium, ſeu alias turpes, ſeu inquinatas petias, nec cendratas, ſeu filum cendrate proijcere, nec lauare, nec ſauonum, nec aquam ſauoni proijcere, nec

re, nec pannos fauonatos, nec lanam in ipsa lauare, nec buellas, nec stercora eorum lauare. Sed liceat cuicunq; prædicta tantum facere post tertias. Et contrafacientes puniantur pro quolibet, & qualibet vice, & quolibet capitulo in quinquaginta soldis. Et quilibet de prædictis sit accusator, & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia. Et credatur ei cum sacramento, & vno teste similiter celato.

ITEM quod nulla persona audeat vel præsummat astringere dictum uasum, nec illum, nec aquam illius impedire, vel auferre pœna & banno librarum x. denar. pro quoque & quaque vice, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia. Et ei credatur vt supra. Saluo iure Monasterij Sancti Nazarij, pro vno molendino, quod habere possit, secundum quod habet adiacens domibus dicti Monasterij prope pontem. Et saluo iure aliorum quorũcunq; habentium iura clauicarũ accipiendi certis diebus de dicta aqua. Quod Statutum dominus Potestas, & Iudex dugalium, & sortium Procuratorum prout ad cuiuslibet eorum officium spectabit vinculo sacramenti faciat obseruari, compellendo Saltuarios Montori, & Saltuarios regulæ Portæ sanctæ Mariæ in organo. Et Iuratos prædictarum contratarum, quod per sacramentum sui officij, & pœna & banno xx. sold. eis & cuique eorũ auferendo, quolibet mense bis ad minus, debeant inquirere, & videre per singulas habitationes, & ortos circunstantes, si aliquod factum est, vel fit contra hoc Statutum. Et quos inuenerint contrafacere, vel fecisse, eadem die vel sequenti denunciare dicto Iudici. Insuper etiam teneatur ipse Iudex quolibet mense, semel ad minus facere inquiri per suos officiales, & secrete per singulas habitationes, quæ sunt supra ipsum flumesellum, si aliquod factum est, vel fit contra prædicta. Et generalem etiam inquisitionem faciat quandocunque opus esset vinculo sacramenti. Teneatur etiam dominus Potestas, & maxime Iudex Procuratorum admonere dominum Abbatem Monasterij Sancti Nazarij, quod diebus singulis festiuis leuet omnes portas sui molendini ab ipso molendino taliter, quod aqua vndecunque directe, & libere fluat in Campummarcium sine aliquo obstaculo.

HAEC SVNT STATVTA super fonte Ciuitatis.

De aqua Ridi decurrentis a Contrata Auesa non auferenda, nisi certis diebus, & noctibus. Cap. XXXIIII.

CVM fons qui oritur in contrata Auesæ, pœnes Monasterium Camaldulense, & laudabili maiorum industria, atque expensa, decurrit ad Ciuitatem in Platea Mercati fori Veronæ, sit maximo commodo, & decori Ciuitatis. Statuimus quod quicunque acceperit, seu abstulerit aquam Ridi decurrentis a Contrata Auesæ ad Ciuitatem Veronæ, de alueo suo emendet centum soldo. Communi Veronæ pro qualibet vice, nisi in dominicis diebus, aut in festis Apostolorum, & sanctę Mariæ matris domini, exceptis illis qui haberent rationem, vel Potestatem auferendi causa reficiendi molendina sua. Et illi qui acceperint tempore concesso, accipiant cum verbo & licentia Iudicis Dugalium, & sortium communis Veronæ. Et teneantur etiam reficere vadum vnde aquam abstulerint cum designatione, & præcepro dicti Iudicis Dugalium & sortium, sub pœna prædicta. Ita quod ipse Iudex possit & debeat dare parabolam vnicuique accipiendi medietatem aquæ prædicti Riui in noctibus prædictorum dierum & festiuitatum, & alia medietas decurrat per vasum illius Ridi. Cuius banni supradicti, medietas sit Communis Veronæ, & alia medietas sit accusatoris. Et de hoc quilibet sit accusator, & manifestationes fieri debeant coram Iudice ad officium Dugalium, & Sortium deputato. Saluo eo quod ille de Sancto Georgio possint accipere aquam dicti ridi a domo.q.marci de gentilino, vsque ad domum.q.domini Odorici

riti Decorato sine aliqua poena, & Banno. Et nihilominus Iudex Dugalium, & Sortium accipere possit dictum bannum. Et si ipse Iudex contra formam praesentis Statuti, dederit alicui licentiam de dicta aqua accipiendi, exceptis diebus, & noctibus dierum infrascriptorum concessis, videlicet dierum dominicorum. Apostolorum, & Sanctae Mariae Matris Domini, quod ipse Iudex emendet de suo dictum bannum centum soldo. communi Veronae. Et quod ipse Iudex procurari facere teneatur, ne fiat contra praedicta, modis omnibus, quibus melius poterit.

De duobus Suprastantibus dicti Fontis eligendis. Cap. XXXV.

ITEM Statuimus, quòd quibuslibet sex mensibus in Consilio. xij. ad vtilia Communis Veronae Deputatorum cum additione aliorum. xij. Ciuium de habentibus spinas a dicto fonte per dictos deputatos assumptorum eligi debeant duo Ciues bonae conditionis, & reputationis, de his qui habent fontem in domo, sine aliquo salario, qui vltra Milites Communis specialiter superesse debeant regulationi, & manutentioni dicti Fontis supra videndo, & examinando ab origine illius vsque in dictam Plateam omnes defectus & impedimenta, & prouidendo, ac prouideri faciendo, tam per manifestationes faciendas, per ipsos contra personas damnificantes, vel impedientes, quam per laboreria vtilia, & necessaria facienda tam in alueo, quam in canono, siue canonis, pro reparatione & manutentione dictae commoditatis, & decoris, de quibus quidem laborerijs conferre prius debeant cum Prouisoribus Communis, & cum duobus Militibus Procuratoribus Communis, & illa exequi, & fieri facere secundum quod per dominum Potestatem, & dictum Consilium vel alios per eos deputatos fuerint deliberata, nisi aliud & aliter ipsi domino Potestati, & Consilio. xij. & L. Deputatorum videretur faciendum & ordinaretur quod tunc seruari, & exequi debeant.

De vno Magistro fontium eligendo. Cap. XXXVI.

ITEM quòd in dicto Consilio. xxiiij. Videlicet. xij. Deputatorum, & additionis, de quo supra in proximo Statuto continetur. Eligatur vnus Magister peritus in regulando, aptando, & manutenendo dictum fontem, qui habere & tenere debeat apud se vnum Socium, siue Coadiutorem etiam peritum in dicto exercitio Fontium, & qui iurare debeat in manibus domini Potestatis, recte, & fideliter suum officium facere, & ordines Fontium obseruare, & habere debeat pro suo salario vltra. xx. libr. quas recipit, siue vltra illud quod recipit a Camera Illustrissimi nostri Dominij in Verona. Videlicet decem libr. denar. in mense. Et alius. lx. libr. denar. in anno. Videlicet. v. libr. denar. in mense expensis Ciuium habentium fontem in domo de. x. soldo. qui solui debent quolibet anno pro quaque spina, quae spinae sunt in summa ducentum, & lx. vel circa, de quibus exigentur librę centum & xxx. in anno.

Quod Prouisores Communis exigant omni anno x. sold. pro spina ab habentibus fontes, & soluant. Cap. XXXVII.

ITEM quod per Prouisores Communis Veronae exigantur omni anno per totum mensem Martij dictae centum, & xxx. libr. denar. ab habentibus spinas in ratione. x. soldo. pro quaque spina, de quibus soluant dicto Magistro fontis, cum eius Socio, seu Coadiutore. v. libr. denar. in mense vltra illud quod recipit, vel recipiet a Camera, vt dictum est, & restum quod erit. lxx. libr. expendatur in aptando, & manutenendo dictum fontem de plombo, lignaminibus, muris, lastis, ac cisternis, & alijs.

De

De modo tenendo per Magistrum fontis in aptando canonum magnum, & canones communes. Cap. XXXVIII.

ITEM quod dictus Magister Fontis, & socijs, seu coadiutor teneantur & debeant pro salario suo bene, & diligenter aptare, & manutenere canonis dicti Fontis, tam videlicet canonum magnum, quam alias. Canonos communes pluribus domibus apprehensos in dicto canono magno in cauando, cooperiendo, saldando, & de nouo reficiendo, ac emendando, & plombum laborando, & alia quæque faciendo sine alio lucro, prouisione, vel salario, quotienscunque & vbicunque, & quandocunque opus erit. Eo saluo quod si expedierit aliquando in aliquo loco aliquid fieri pro reficiendo aliquam partem dictorum canonorum, de plombo nouo, seu de muris, vel lastis, pro reficiendo cisternam, vel de lignaminibus, pro leto canoni super Ponte Petre, vel pro magisterio murorum, & lastarum, pro ponendo lignamina, & lastas, in opere; quod illud plombum lignamina muri, laste, & magisteria, soluantur expensis dictorum Ciuium habentium fontes de resto dictorum decem sold. recuperandorum pro quaque spina vt supra. Eo saluo, quod si aliqui Ciues haberent opus refici facere, vel emendare aliquem suum canonum proprium a suo galeto intra, vsque ad spinas suas, qui forte essent marcidi, vel fissi, vel fracti, vel aliter quod illud fiat per dictum Magistrum, vel coadiutorem expensis eorum, qui tali laborerio indigerent.

Quod Magister, vel coadiutor non cooperiant aliquod laborerium a se factum, nisi prius visum & laudatum. Cap. XXXIX.

ITEM, quod dictus Magister, & coadiutor postquam fecerint aliquod laborerium in dictis canonis & fonte illud non cooperiant, nisi prius visum fuerit, & laudatum per Milites Communis Veronæ, vel alterum eorum, & per dictos duos Ciues suprastantes, vel alterum eorum, & si contrafecerint teneantur suis expensis discooperiri & recoperiri facere ad omnem mandatum dictorum Militum, & suprastantium.

Ne aliquis alius quàm dictus Magister & coadiutor de magisterio dicti fontis se impediat. Cap. XL.

ITEM quod nullus alius Magister, neque alia aliqua persona possit, aut audeat aliquo modo, vel ingenio laborare, nec laborari facere, circa dictum fontem, & canonos, nec de aliquo laborerio dicti fontis, & canonorum, nec de galetis, seu spinis, & canonis singularium personarum se aliqualiter impedire, sine dicti Magistri, & dictorum suprastantium, & Militum Procuratorum licentia, pœna & banno decem libr. denar. pro quoque & quaque vice. Cuius dimidia sit dicti Magistri, & alia dictorum suprastantium, siue Militum, qui fuerint inuentores.

De non concedenda spina fontis alicui personæ, vel domui, nisi per duas partes Consilii, & de pœna Magistri contrafacientis, & domini domus inducentis. Cap. XLI.

ITEM Statuimus quod aliqua persona dicti fontis concedi non possit, nec debeat alicui personæ, vel domui non habenti illam, nisi per dominum Potestatem, & per duas partes Consilij. xij. & .l. Deputatorum, & tunc dicta talis persona soluere debeat officio Prouisorum communis in vtilitatem communem canoni maioris, & dicti fontis. xxv. libr. denar. Et si præter contradictam formam, vel modum aliqua persona conduxerit, seu conduci fecerit in domum suam aliquam spinam dicti fontis cadat in pœna libr. centum denar. applicanda pro vno tertio Communi Veronæ officio Prouisorum, & alio tertio duobus suprastantibus fontium, & pro alio tertio ad reparationem dicti fontis, etiam exigenda

per dictos Prouisores, & quod dicta spina de facto abscindatur, & auferatur à dicta domo, Magistro autem qui dictum opus fecisset, sit pœna periurij, & aliarum centum librarum applicandarum, vt supra, & Magister pro discipulo, siue coadiutore teneatur.

Quod omnes spinæ fontis ponantur ad liuellum. Cap. XLII.

CONSORTIBVS fontium paria debent esse commoda, sicut & onera. Propterea Statuimus, quod omnes & singulæ spinæ fontis quarumcunque domorum, poni debent ad iustum liuellum. Et qui abassauerit dictum liuellum, vel aliunde aquam abstulerit, vel aliter fraudauerit, cadat in pœnam.lx. sold. pro prima vice. Et centum soldo. pro secunda vice, &.x.libr.denar. pro tertia. Et quod insuper ad ipsam tertiam vicem, spina & canonus dicti fontis totaliter abscindatur, & auferatur de dicta domo, nunquam de cætero reponenda, nisi per nouam concessionem Consilij.xij.&.l. Deputatorum, & cum solutione ordinaria tanquam de nouo fonte. Et quod dictum est de prima, secunda, & tertia vice. Intelligatur cum interuallo trium dierum inter vnam condemnationem, & aliam siue vnam inuentionem & aliam. Et hoc tam dicti suprastantes fontium, quam dictus Magister, & Milites Procuratores communis Veronæ vinculo sacramenti inquirere teneantur & qui eorum inuentor fuerit, vel alius qui extiterit accusator, habeat medietatem dictarum pœnarum, & alia medietas cadat ad vtilitatem dicti canoni magni ipsius fontis, & ad prædicta dominus Potestas suum brachium, & fauorem dare teneatur.

De foratoriis faciendis in dicto fonte. Cap. XLIII.

ITEM quod fiant foratoria in locis necessarijs, expensis communibus spinarum, de collecta.x. sol. pro spina, vt supra ipsis Magistro, & coadiutore laborantibus plombū, tam pro foratorijs faciendis, quam pro spinis ponendis ad liuellum, quàm etiam pro quocunque laborerio vtili, vel necessario pro dicto fonte, sine aliquo alio salario.

Quod habentes fontes non permittant aquam exire ex eis, nisi quantum sibi sufficiat. Cap. XLIIII.

ITEM ordinamus quod nulla persona habens fontem in domo, permittat aliquo modo exire aquam ex dicto suo fonte, nisi quantum sit conueniens, & sit necessarium, ad hoc vt etiam alij Consortes sui possint omni hora, & tempore de aqua sufficienter habere, sub pœna.xx. sold.denar. pro quoque & quaque vice applicanda, pro tertia parte officio Procuratorum, siue Magistro fontium, si Magister fuerit inuentor, & pro alia tertia ad vtilitatem canoni magni, & pro alia tertia dictis suprastantibus.

Quod aqua non permittatur exire super stratas per habentes fontes. Cap. XLV.

ITEM quod nulla persona Ciuitatis, & Burgorum Veronæ habens spinam, siue spinas fontis permittat aquam dicti fontis aliquo modo, vel tempore exire domum suæ habitationis, & decurrere in stratam publicam. Et qui contrafecerit condemnetur pro prima vice in sold.xx. pro secunda in soldo.xl. & pro tertia in soldo.centum. Et quod dictum est de prima, secunda, & tertia vice, intelligatur cum interuallo trium dierum inter vnam condemnationem & aliam, siue vnam inuentionem, & aliam. Et de hoc Milites Procuratores vinculo sacramenti inquirere teneantur, & prædictarum pœnarum tertia sit officio Procuratorum, & alia cadat ad vtilitatem canoni magni prędicti fontis, & alia dictis suprastantibus. Et ad prædicta dominus Potestas suum brachium, & fauorem dare teneatur.

De puteis curandis per Iuratos Contratarum per totum mensem Aprilis. Cap. XLVI.

ITEM ordinamus, quod quilibet Iurati Contratarum Ciuitatis, & Burgorum Veronæ habentium Puteos teneantur & debeant ipsos Puteos bene curare, & purgare, & curari & purgari fecisse per totum mensem Aprilis, taliter quod aqua dictorum Puteorum sit bene purgata, & clara, & bona, expensis suæ Contratæ, & immediate de ipsa purgatione & curatione fidem facere per Rasonerios dictæ suæ Contratæ ad officium Procuratorum Communis, pœna & banno. xx. soldo. pro quoque Iurato, & quaque vice. Et si post dictam curationem, & purgationem aliqua morticinia, vel stercora, vel aliquid putridum in dictos Puteos deijcerentur, teneantur ipsi Iurati sub eadem pœna iterum facere curari dictos Puteos, & purgari, & mondificari dictam aquam expensis illorum, qui taliter deturpassent, si sciri poterit. Ita quod parentes, & alij pro suis liberis, & omnibus de sua familia teneantur, & si sciri non poterit, tunc prædicta fiant expensis dictæ Contratæ, vt supra.

Quod in lauello apud sanctum Georgium nulla persona debeat lauare pannos, vel aliquam facere turpitudinem. Cap. XLVII.

ITEM ordinamus, quod nulla persona debeat lauare pannos, vel proijcere, seu facere aliquam immundiciam, siue turpitudinem in lauello, siue beuratorio facto apud sanctum Georgium, pœna & banno. x. soldo. pro qualibet persona, & qualibet vice. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De molticiis non tenendis circa Plateam Mercati, & de pellibus similiter non squassandis. Cap. XLVIII.

ITEM Statuimus, quod nullus Pelliparius, nec Cartarius, nec alius Conficiens pelles posit, nec debeat molticium facere, nec tenere in stationibus, neque in domibus positis. Quantum est a porta Borseriorum, vsque ad Ecclesiam Sanctæ Anastasiæ, & quantum est ab Ecclesia Sanctæ Euphomiæ, vsque ad clauicam Broili Sanctę Anastasiæ, & quantum est a longum Platee per stratam regalem versus Pontem Nauium, vsque ad Clauicam Leonum, & quantum est per transuersum Platee, super bina Pellipariorum, vsque ad Clauicam Contratæ Clauicę, & ad Pontem Nouum, nec similiter super aliquibus alijs stratis regularibus, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in centum soldo. & plus, & minus arbitrio Iudicis Procuratorum cum Consiliarijs suis, nec etiam squassare, nec batere pelles in aliquibus de prænominatis vijs, sub pœna. x. sold. pro quolibet, & qualibet vice, & Magister pro discipulo teneatur. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De sanguine a tinctoriis non portando de die, nec tenendo in apertum. Cap. XLIX.

ITEM quod nulla persona portet, nec portari faciat, nisi in diluculo, aut crepusculo sanguinem a Beccharijs ad tinctorias, nec Tinctores illum tenere debeant in apertum, sed taliter in Secessum locum, quod visum, vel olfatum hominum non offendat, sub pœ-

pœna.x.libr.denar. pro quoque, & quaque vice, de quibus, quilibet sit accusator, & lucretur tertiam partem dictæ pœnæ, & teneatur in credentia.

De fenestris, siue busis a canipa cooperiendis. Cap. L.

ITEM ordinamus, quòd qualibet persona Ciuitatis, & Burgorum Veronæ habens aliquam fenestram, siue busam, luminariam, a reuolto, vel canipa super stratam, seu viã communis, aut etiam vicinalem, vel introitum teneatur, & debeat ipsam fenestram siue busam cooperire, & coopertam tenere cum vna grada de ferro, vel de lignamine forti, taliter quod pueri, vel alij non possint in eis cadere, nec aliquis in eis se abscondere, pœna & banno centum sold. pro quoque, & quaque vice.

Vt sedilia, & latrinæ cooperta maneant. Cap. LI.

ITEM Statuimus, quod nulla persona Ciuitatis, Castelli, vel Suburbiorum in Ciuitate Veronæ Castello, & Burgis habeant, & habere debeant latrinam, vel sedilæ aliquod nisi fuerit coopertum, exceptis sedilibus, & latrinis quæ sunt supra flumen Athesis. Et qui contrafecerit puniatur in.x. libr. denar. communi Veronæ, pro qualibet vice, & quolibet termino elapso, quo eadem non fecerit cooperiri si fuerit denunciatum, vel præceptũ.

De scanciis faciendis taliter, quod aqua ipsarum vadat subtus terram. Cap. LII.

ITEM ordinamus, quod scancia, siue seclaria Domus Nouæ Communis Veronæ per quam descendit aqua Coquinæ taliter ordinetur, quod aqua vadat subtus terram, & omnes aliæ Scanciæ Ciuitatis Veronæ aptentur modo supradicto per illos, quorum sunt domus sub pœna centum sold. pro quolibet, & qualibet scancia.

De eodem. Cap. LIII.

ITEM, quod nulla persona habere debeat, nec teneat aliquam, scanciam, seu aquarolum, vnde projciatur aqua, vel alia turpitudo super aliqua strata Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, & qui contrafecerit, & aquam per dictos aquarolos projecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in Sexaginta sold. & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod Vrbs Veronæ bis in anno purgetur. Cap. LIIII.

ITEM, quod Milites Procuratores Communis Veronæ operam dare debeant, quod bis in anno omnes Stratæ, Viæ, & Plateæ totius vrbis Veronæ cenno, & luto purgentur, scilicet semel in Hyeme, & semel in Aestate. Et Strata quæ incipit a capite Pontis Sancti Vitalis, & inde directè extenditur per Viam Nouam, vsque ad portam Episcopi, & etiam Strata quæ incipit a porta Muri Noui, prout extenditur, vsque ad dictam Portam Episcopi, per sex vices in quolibet anno mundetur leuando, & asportando ex eis lapides, cennum, & lutum expensis illorum, qui domos habent super dictis Stratis. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xx. soldo. Et prædicti Procuratores Communis Veronæ sacramento teneantur prædicta, inquirere & dare operam, vt sic attendatur, quod si non fecerint, perdant de suo salario pro quolibet centum sold. & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Et quod cennum, vel lutum, quo Vrbs purgabitur, portetur in Campummarcium, quod si factum non fuerit Milites Procuratores amittant pro quolibet de suo salario centum sold. Qui eadem pœna superstans plaustrorum puniatur. Et in singulis prædictis dominus Potestas fauorem, & subsidium præstare teneatur.

De letamine Palatii, & Mercati Fori proiiciendo in Campummarcium. Cap. LV.

ITEM, quod dominus Potestas, & Procuratores Communis Veronæ procurare, & facere teneantur, quod totum letamen Mercati, & Palatij deferatur, & conducatur in Campummarcium, vel alio. Et infra.xv.dies per ipsum Campummarcium spargatur.

Vt Theatrum, siue Arena clausum, vel clausa permaneat, & de pœna illius, qui portas, vel murum fregerit, & ne quid in ea turpe fiat. Cap. LVI.

CVM multa hactenus maleficia in Theatro, siue Arena commissa sint, & ipsa Arena sit ædificium memoriale, & honorificum Ciuitati, quod propterea mundum tenendum est Statuimus, quod dictum Theatrum, siue Arena claudi debeat, & clausum teneri, & claues portarum eius in Massaria Communis Veronæ apud Massarium Communis ponantur, & stent. Et si quis fregerit portas, vel murum ipsius Theatri per vim, puniatur in.xxv. libr. denar. pro quoque, & quaque vice. Eadem pœna puniatur quicunque distrueret aliquem de gradibus, siue schalinis, vel moueret, aut faceret cadere aliquem quarum, vel alias petras, pro asportando ipsa Arena, & quod totum suis expensis reficere teneatur. Et si quis de cætero in ipsam Arenam, vel circa eam carizauerit, seu portauerit, & proijcerit aliquod terrenum, vel lutum, vel aliud simile, puniatur, pro quoque, & quaq; vice in centum sold. & ad exportandum omne ipsum terrenum, vel lutum. Qui vero in eo fecerit aliquam turpitudinem, puniatur in.x. sold. Et de prædictis omnibus & singulis Iurati Contratarum circunstantium, & commorantes in dicta Arena teneantur curam habere, & denunciare eadem die, vel sequenti officio Procuratorum Communis Veronæ, banno ad voluntatem dictorum Procuratorum auferendo, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem infrascriptarum pœnarum. Et Procuratores Communis Veronæ infra.xv.dies sui officij teneantur inquirere per couatos habitantes, si inuenerint aliquem habentem cloacham, vel fossam, vel scapham discurrentem in dicto Theatro, vel Arena, quod faciant eas claudere. Et qui in termino sibi dato non clauderent. Emendent centum sold. communi Veronæ, & claudant, & ipsas clausas teneant.

De Meretricibus, & Roffianis, vbi stare debeant, & de signo suæ turpitudinis portando. Cap. LVII.

ITEM, quod omnes Meretrices, & Roffianæ publicæ stare debeant in Arena, & si alibi reperte fuerint stare, condemnentur in.x.libr.denar. pro quaque communi Veronæ, & pro quaque vice, & si in domo alicuius reperta fuerit stare aliqua Meretrix, seu Roffiana, de qua sit publica vox & fama, quod sit Meretrix & Roffiana, illæ cuius est domus condemnetur in centum sold. totiens quotiens eam retinuerit, & quod nulla Meretrix seu Roffiana publica audeat ire per Ciuitatem, vel Burgos Veronæ aliquo modo, vel causa nisi habuerit super humerum vnam bindam pignolati albi, latam digitis quattuor, & longam quantum est altitudo pignolati, quæ super ipso humero ante, & retro bene appareat, sub pœna.lx.sold.pro quoque, & quaque vice. Roffiani autem publici portare debeant vnum sonagium in capite, vel super humero ligatum, & bene apparentem, & resonantem, sub pœna prædicta & de omnibus prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De scopaturis, siue scouaugiis, non proiiciendis in viis. Cap. LVIII.

ITEM ordinamus, quod nullus ante domos suas, nec alibi in vijs publicis, seu vicinalibus, nec in porticibus, nec in Plateis proijciat scopaturas, seu scouaugias, seu terrenum,

sub pœna.xx.sold. pro quoque & quaque vice, quæ pœna duplicetur, si aliquid de prædictis deiectatum esset supra personam alicuius, cuius pœne medietas sit accusatoris, & alia communis. Et si quis haberet ante domum aliquid de prædictis, vel aliquod aliud impedimentum, per quod via impediretur, illud debeat tollere infra tertium diem, pœna & banno prædicto, totiens quotiens contrafecerit. Et nihilominus de admisso condemnetur. Et dominus, siue domina familiæ teneatur pro pueris, & famulis suis maioribus tamen decem annis.

De aliqua turpitudine non facienda, nec deiectanda in Mercato Fori, nec in Palatio Communis, nec in Domo Mercatorum, nec in stratis, & locis publicis. Cap. LIX.

ITEM Statuimus, quod nulla persona de die, nec de nocte faciat aliquam turpitudinem in Palatio Communis Veronæ superius, vel inferius, nisi in locis deputatis, nec in Mercato Fori, nec sub Domo Mercatorum, nec sub stationibus Palatij, aut Domus Mercatorum, aut alijs circa Ipsum Mercatum, nec sub domo, vbi venduntur petiæ pignolatorum, nec in Platea Sancti Marci, nec in via Portelli, quæ venit super Plateam Dominationis, nec in Braida Veronæ, nec in stratis publicis Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, nec in plateis, aliquibus, neque in stratis per quas itur ad Ecclesiam Sancti Zenonis in monte, nec similiter deiactare aliqua stercora, seu budellas, seu lauaturas, seu aliquam aliam turpitudinem in stratis publicis, seu in troilis, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in.l. sold. & minus usque ad.xx. sold. arbitrio Iudicis Procuratorum, & Consiliariorum suorum. Inspecta qualitate facti & loci, præter id quod si supra personam alicuius aliquid de prædictis deiectatum fuerit, puniatur in duplo persona, quæ id commisisset. Excepto quam si esset aqua munda de qua puniatur arbitrio prædicto. Inspecta qualitate, & conditione personarum & facti, & quod dominus, siue domina familiæ domus in quolibet prædictorum casuum teneatur, etiam pro pueris, & eorum famulis maioribus.x. annis, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De asinis, aut aliis bestiis non ligandis in Mercato Fori, nec circa illud. Cap. LX.

ITEM Statuimus quod nulla persona ligare debeat, nec ligatum tenere in Mercato fori, nec in Curtiuo Palatij Communis Veronæ, nec introitibus ipsius Palatij nec super portelli, nec super Platea Sancti Marci, nec super via Pignolatorum, nec alibi circa Plateam Mercati Fori aliquem asinum, vel aliam bestiã, sub pœna.xx. sold. pro quaque bestia.

De porcillis non tenendis in stratis & viis publicis, & de porcabus, & porcellis non tenendis in Ciuitate, seu Burgis. Cap. LXI.

ITEM Statuimus, quod nulla persona teneat porcillem in stratis, & vijs publicis, & in Mercato Fori Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, & qui contrafecerit puniatur in.xx. sold. Et nihilominus dictam porcillem remouere teneatur, & quod nullus in Ciuitate & Burgis porcas a porcellis tenere debeat, pœna prædicta.

De porcis Ecclesiæ Sancti Antonii, & aliis non tenendis in Ciuitate, seu Burgis distractis, seu discurrentibus. Cap. LXII.

ITEM porci cuiuscunque sint etiam de Sancto Antonio non possint per Ciuitatem Veronæ, seu Burgos discurrere, immo omnes, vel in Ciuitate, & Burgis non teneantur, vel claui teneantur, sub pœna amittendi ipsos porcos.

De

De Mercato Fori non impediendo, vel occupando cum caßonis, vel dischis. Cap. LXIII.

STATVIMVS, quod nulla persona debeat impedire, vel occupare Plateam Mercati Fori Veronæ cum cassonis, dischis, cistis, storijs, nec cum aliqua alia re, nec stare ibi ad vendendum contra formam Statutorum, & ordinum, sub pœna. lx. sold. pro quoque, & quaque vice. Saluo quod portantes ad vendendum super dicto Mercato herbas, fructus, pullos, & pisces, recentes ibi stare, & vendere posint impune, dummodo non sint Reuendaroli, aut Reuendarolę, quibus sit prohibitum, vt supra. Item quod conducentes ad fictum aliquem de dictis locis Plateæ dicti Mercati, non posint tenere dischos, clausos, nec banchos, nec cassonos, qui sint cooperti, nisi de storijs, aut tenendis altis tantum modo sex pedibus. Item quod dictos dischos, banchos, seu cassonos cum dictis tenendis, & storijs conductores eorum exportati fecisse debeant, de ipsa Platea omnibus diebus sabbati, & vigilijs solemnium festiuitatum. Videlicet in sero campanam Palatij pro Aue Maria. Et qui contrafecerit puniatur in centum sold. pro quolibet, & qualibet vice. Item quod conductores dictorum locorum non debeant conducere, nec tenere dictos dischos, banchos seu cassonos, nec aliquas alias res super dicto Mercato in aliquibus diebus solemnium festiuitatum. Et qui contrafecerit puniatur in centum sold. pro quolibet, & qualibet vice. Saluo quod Zauafcarij, & Zauafcariæ herbarum, Fructuum, Pullorum, & Venditores Piscium Salitorum, & Panis posint tenere quolibet die suos cassonos, & tendas in dicta Platea Mercati Fori a Capitello infra, exceptis diebus Natalis, & Paschę cum duobus diebus sequentibus. Et qui contrafecerit puniatur arbitrio Iudicis Procuratorum, & consiliariorum suorum.

Quantum caßonum stationi porrigi posint extra muros in Platea Mercati Fori, & quantum alibi, & de voltis domus Mercatorum non impediendis. Cap. LXIIII.

ITEM ordinamus, quod nullus Campsor, siue Scapizator, siue Merzarius, siue quilibet alius Artifex cuiusuis conditionis, qui sint circa Plateam Mercati Fori, intelligendo etiam subtus Domum Mercatorum tenere debeat aliquem dischum, seu cassonum, banchum, seu bancham, neque aliam rem porrectam, extra muros suarum stationum vltra quattuor pedes. Et qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice, in centum sold. & reducat exporrectum ad modulum quattuor pedum tantum. Tenentes autem stationes super vijs publicis venientibus ad dictam Plateam Mercati Fori, tenere non debeant aliquid de prædictis exporrectum extra muros ipsarum stationum, vltra tres pedes, sub pœna prædicta. In alijs autem locis Ciuitatis, & Burgorum Veronæ sit in arbitrio Iudicis, & Consiliariorum, & Militum Procuratorum, vel maioris partis asignandi quantitatem exporrecti, dummodo non excedant mensuram trium, vel quattuor pedum, vt supra. Et nihilominus per talem asignationem, nec per concesionem, aut permisionem præsentis Statuti, aliqua persona posit acquirere, nec intelligatur acquisiuisse ius, seu facultatem aliquam exporrigendi aliquid de prædictis extra muros suarum stationum in magna, vel parua quantitate. Sed de omnibus stationibus tam in Platea, & circa Plateam Mercati Fori, quam in vijs, & alijs locis Ciuitatis, sit semper in arbitrio communis Veronę remoueri faciendi omne exporrectum, extra muros earum, & illud permittendi, si & prout & quantum sibi melius videbitur, & placuerit. Item quod Volte Domus Mercatorum, tam in pilastris suis, quam inter vnam columnam & aliam, & tam intus, quam extra, stare debeant libere, & expedite absque aliquo impedimento, sub pœna. lx. sold.

pro quoque occupante, vel impediente, & quaque vice ad remouendum omne impedimentum.

De ponticellis de nouo non fabricandis, & veteribus non fulciendis, & de altitudine coperturarum. Cap. LXV.

ITEM ordinamus, quod aliqua persona in Ciuitate, & Burgis Veronæ fabricare non debeat, nec faciat aliquod ponticellum ad suam domum super aliqua via publica, seu etiam vicinali, nec iam factum aliquo modo fulcire, nec reficere in aliqua eius parte, sine licentia domini Potestatis cum Consilio. xij. & .l. ad vtilia communis Veronæ Deputatorum, quæ licentia dari non possit, nisi per duas partes dicti Consilij. Et si quis contrafecerit cadat in pœnam de ponticello nouo.l. libr. denar. de veteri vero. xxv. Et quod siue nouum, siue vetus fuerit, totum debeat sibi de facto deijci & demoliri incontinenti non intelligendo prædictis de ponticellis, & podijs, quæ essent de lastis cum ferrata, dummodo & ipsa sint ad decorem Ciuitatis, arbitrio Prouisorum Communis Veronæ, & Iudicis Procuratorum cum Consiliarijs suis, & Militibus procuratorū, & altitudinis a terra quindecim pedum. Quæ quidem altitudo quindecim pedum haberi, & obseruari debeat etiam in quibuscunque stillicidijs, & alijs coopertutis exporrectis super vias, sub pœna. x. libr. denar. pro quoque contrafaciente, & quaque vice, & quod tales coopertura, & stillicidia de supra vijs remoueantur incontinenti, aut sibi de facto deijciantur. Exceptis stillicidijs, & coopertutis in Platea Mercati fori, & circa ipsam Plateam quibus altitudo permittatur secundum loci opportunitatem arbitrio prædicto. Item quod omnia, & singula ponticella, si qua sunt transuersantia vias publicas, seu vicinales de vna domo ad aliam illa debeant incontinenti remoueri, aut de facto demoliri, tanquam vsurpatio, & occupatio communis aeris, & publici iuris, & quod nunquam de cætero licentia de talibus concedi possit, nec debeat, & si concessa fuerit, non valeat, & impetrator cadat in pœnam centum libr. applicanda pro dimidia Cameræ Sancti Marci, & pro alia dimidia officio Procuratorum Communis, & quod tale opus quandocunque imperpetuum de facto demoliatur in totum, & ad prædicta omnia, & singula dominus Potestas suum fauorem, & brachium dare teneatur.

De orticinis non tenendis ad balconos super viis. Cap. LXVI.

ITEM quod nulla persona teneat aliquem orticinum constructum de lignamine, super balconis, seu ponticellis, seu quandocunque positos extra murum domus, super stratis, & vijs, tam publicis, quàm vicinalibus Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, sub pœna xx. sold. pro quoque & quaque vice, & ad remouendum infra tres dies a die præcepti dictos orticellos.

Quod domum coopertam de paleis nullus teneat in Ciuitate, seu Burgis. Cap. LXVII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona possit, seu debeat habere, nec tenere aliquam domum coopertam de paleis, in Ciuitate, seu Burgis Veronæ intra muros ipsius Ciuitatis, & qui contrafecerit puniatur, pro quolibet, & qualibet vice, in.lx.sold. & ipsam domum, vel tollat, vel de cupis cooperiat.

Si incen-

Si incendium ortum fuerit in Ciuitate, qui ad illud currere debeant, & denunciationibus ab incendio tehendi per contratas, & de immunitate Portitorum.

Cap. LXVIII.

ITEM quod si contigerit aliquod incendium apparere in Ciuitate Veronæ, & propterea campana Communis sonata fuerit quæ tamen sonari non possit sine licentia domini Potestatis, quod tunc quilibet, exceptis ribaldis, furibus, & hominibus malæ famæ ad dictum incendium ire possit, & currere sine pœna. Et viatores communis Veronæ tunc teneantur venire confestim ad Palatium, & se præsentare domino Potestati, siue vni ex Militibus eius pœna, & banno .lx. sold. pro quoque, & quaque vice. Si autem non fuerit sonatum ad campanam, tunc ad dictum incendium aliquis currere non possit, nec debeat, exceptis viris religiosis, magistris, manariæ, Ferrarijs, Murarijs, Portitoribus cuiuscunque conditionis existant, & propinquis illorum vbi esset incendium, & personis stantibus in Contrata incendij, & in Contratis ibi proximis circunstantibus. Et qui contrafecerit puniatur, pro quolibet, & qualibet vice in .x. libr. denario. Sed pulsari possit, & debeant, etiam ad Campanam Capellæ illius Contratæ, vbi ignis apparuerit. Et quod proinde quælibet Contrata Ciuitatis, & Burgorum Veronæ habere semper debeat vnam tinam, siue lauellum lapideum, & illud continue teneatur plenum aqua, & duas schalas bonas, & longas, & duos granfionos, & quattuor secures, & duos pichos, & vnam lumeriam cum xij. ballotis, pœna & banno, pro quolibet guaita .lx. sold. Et qui Iurati Contratarum teneantur ad dictum incendium præsentare vnam situlam, pro quaque familia suæ Contratę. Et quilibet requisitus ipsam situlam dare teneatur. Et quod Magistri Manariæ, & Murarij similiter teneantur currere ad ipsum ignem cum securibus, & alijs vtilibus armis ad ipsum ignem extinguendum. Et quod dicti Portitores teneantur statim cum brentis, & aqua currere ad ignem, & conducere aquam, & alia facere, quæ sibi per dominum Potestatem, vel eius Nuncium imponerentur. Et etiam conducere aquam ad dictum ignem extinguendum, licet sibi non fuerit impositum, & ibi stare, donec dictum incendium fuerit extinctum. Et prædicta facere teneantur, pœna pro quolibet, & qualibet vice in centum sold. Et quod dicti Portitores a brentis non teneantur, nec debeant soluere onera, & factiones cum communi Veronæ, excepto quam de Contratis, & puteis Contratarum. Et quod ipsi Portitores teneantur ducere aquam ad lauellum Capitelli, quotiens per dominum Potestatem, vel eius Nuncium fuerint requisiti banno prædicto.

De damnis impune faciendis propter incendium. Cap. LXIX.

ITEM, quod si aliquod incendium acciderit in Ciuitate Veronę seu Burgis, quod liceat vnicuique propter dicti incendij periculum Euitandum domum propinquam igni destruere, & commune Veronę teneatur damnum illius, cuius fuerit dicta domus resarcire.

De furnis villarum quantum debeant a domibus distare. Cap. LXX.

ITEM, quod propter incendij periculum euitandum, omnes & singuli Furni villarum, & locorum districtus Veronæ debeant separari esse, seu distare a domibus per sex perticas. Et qui furnum contra prædicta habuerit condemnetur in centum soldis. Exceptis furnis, qui sunt in domibus muratis coopertis de cupis, seu iuxta ipsas domos.

Quod

Quod campana deputata occasione Magistrorum, & Operariorum omni die pulsari debeat horis ordinatis. Cap. LXXI.

ITEM ordinamus, quod quolibet die summo mane debeat pulsari ad funem Campanæ quæ nuncupatur Marangona per vnam vicem bono modo in longum, ad quem sonum Campanæ omnes Magistri, & Operarij cuiuscunque Artificij, & quocunq; nomine censeantur, laborantes ad præcium, teneantur, & debeant esse in suis laborerijs, & deinde non se recedere, nisi prius pulsata Campana in occasu solis, & quilibet contrafaciens puniatur in quinque sold. pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & credatur sacramento accusatoris.

De mercede, & salario Magistrorum manariæ, murorum, & coopertoriorum Domorum, & Operariorum suorum. Cap. LXXII.

ITEM, quod dominus Potestas, & Iudex Procuratorum communis Veronæ debeant prouidere, & operam dare, vt Magistri Manariæ, Murorum, & Domorum Coopertoriorum ab initio quadragesimæ, vsque ad festum omnium Sanctorum, pro singulis diebus non accipiant vltra.xv. sold. habita comestione, & supra se.xviij. soldo. a festo vero omnium Sanctorum, vsque ad intratam quadragesimæ vltra.xij. sold. habendo comestionem, & supra se.xv. sold. si inde fuerint requisiti. Et Magistrum contrafacientem. in.lx. sold. pro qualibet vice multare debeant, si inde fuerint requisiti, & supradicti Magistri habere, & percipere debeant pro mercede sua illud idem salarium in die, si laborauerint communi Veronæ, vel in seruitio communis Veronæ. Et quod Operarij habere debeant in quolibet prędictorum casuum medietatem eius quod suprascriptis Magistris est taxatū.

Quod Magistri manariæ, vel muri incepto per eos vno laborerio vni personæ, non se intromittat de alio alterius personæ. Cap. LXXIII.

ITEM Statuimus, quod nullus Magister Manariæ, nec de Muro postquam inceperit laborare alicui personæ, possit nec debeat se intromittere in aliquo alio laborerio, donec compleuerit laborerium prius inceptum, absq; licentia illius personæ, cui laborauerit. Et qui contrafecerit puniatur in vigintiquinque libr. denar. pro quolibet, & qualibet vice. Et ipsum laborerium nihilominus compellere teneatur, & quod dictis Magistris fiat solutio de suo salario, secundum formam Statutorum communis Veronæ, & quod dominus Potestas, & alij Officiales, & Iudices communis Veronæ, possint & debeant summarie cognoscere de prædictis, sine aliqua scriptura inde facienda, quolibet tempore feriato, & non feriato, placitis locatis, & non locatis, & omni cauillatione, & iuris solemnitate cessante.

Quanto precio vendi debeat milliare quadrellorum, & cuporum, tabuletarum, & mensura calcinæ. Cap. LXXIIII.

ITEM Statuimus quod nullus Fornaserius possit vel debeat vendere milliare Quadrellorum, & milliare Cuporum, & milliare Tabuletarum, & milliare Pouinetarum & similium, & Mensuram Calcinæ vltra quantitatem ordinatam, vel ordinandam in calmerio faciendo quolibet medio anno per dominum Potestatem, &.xij. ad vtilia communis Veronæ Deputatos, & pro ipsis præcijs in dicto calmerio contentis dicti Fornaserij teneantur, & debeant suis expensis extrahere de sua fornace, & mensurare, & dare, & contrafacientes puniantur, pro quolibet, & qualibet vice, & quolibet milliari dictarum rerum in centum sold. denar. & restitutionis eius, quod vltra acceperint & pro mensura calcinæ.xx.

cinæ.xx. sold. & credatur accusatori cum vno teste, & quod quilibet etiam de prædictis sit accusator, & habeat medietatem banni, & quod dominus Potestas cum.xij. ad vtilia Deputatis teneatur quibuslibet sex mensibus facere calmerium de prædictis.

Ne aliquis superstans, seu Notarius pro communi Veronæ super aliquo laborerio positus seruitium, vel promissionem accipiat.
Cap. LXXV.

ITEM ordinamus, quod aliquis Superstans, siue Notarius positus super aliquo laborerio pro communi Veronæ faciendo accipiat per se, vel aliam interpositam personam seu accipi faciat aliquem dena.vel aliquid aliud loco denar.vel aliquod seruitium, seu promissionem alicuius denar. vel seruitio ab aliquo communi, seu ab aliqua persona pro aliquo communi, vel ab aliqua singulari persona occasione inueniendi operas, seu plura pro ipsis communibus, vel singulari persona, vel remittendi eis operas, seu plaustra, quæ laborent, vel laborare debeant in dicto laborerio. Et qui contrafecerit pro qualibet vice amittat & soluat communi Veronę denarios quos receperit, & æstimationem illius rei & seruitij quam quod loco denar. receperit. Et insuper pro qualibet opera, & quolibet die.x. sold. & pro quolibet plaustro, & quolibet die.xx. soldos pro banno communi Veronæ soluat. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Vt nulla persona det, vel promittat aliquid alicui suprastanti, vel Notario alicuius laborerii pro communi Veronæ faciendi.
Cap. LXXVI.

ITEM, quod nulla persona debeat dare aliquid, vel promittere alicui Suprastanti, vel Notario pro communi Veronæ posito super aliquo laborerio, nec aliquod seruitium causa inueniendi, vel remittendi ei operas, vel plaustra, quæ laborarent, vel laborare debeant in dicto laborerio. Et qui contrafecerit dicta pœna & simili modo puniatur, vt supra in proximo præcedenti capitulo continetur. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De suprastante, vel Notario qui concesserit operam, seu plaustrum alicui.
Cap. LXXVII.

ITEM, quod nullus superstans, vel notarius positus pro communi Veronæ super aliquo laborerio, possit, & debeat alicui personæ concedere aliquam operam, seu plaustrum, de illis qui laborarent, vel laborare debent in dicto laborerio. Et si contrafecerit soluat pro banno, pro qualibet opera in die.x. sold. & quolibet plaustro in die.lx. soldo. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De pœna illius, qui cum plaustro, vel persona exiuerit de laborerio cum licentia, vel sine licentia. *Cap. LXXVIII.*

ITEM, quod nulla persona, quæ personaliter, vel cum plaustro laboret, vel laborare debeat in aliquo laborerio, pro communi Veronę faciendo exeat, vel vadat de dicto laborerio ad laborandum personaliter, vel cum plaustro alicui personæ cum licentia suprastantis, vel notarij dicti laborerij, & etiam sine eorum, seu alterius eorum licentia. Et qui contrafecerit pro opera puniatur pro quolibet die in.x. soldis, & pro plaustro in.lx. sold. in die. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod

Quod nemo pro suo seruitio petat ab aliquo suprastante, vel Notario aliquod plaustrum, vel operam. Cap. LXXIX.

ITEM, quod nemo pro suo seruitio petat, vel peti faciat ab aliquo suprastante, vel notario pro communi Veronæ posito super aliquo laborerio, aliquam operam aliquod plaustrum de laborantibus, vel laborare debentibus in dicto laborerio. Et qui contrafecerit puniatur pro qualibet opera, quam petierit in.x.sold. & quolibet plaustro in quadraginta soldis, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De vecturis equorum. Cap. LXXX.

STATVIMVS, quod nulla persona possit recipere pro vecturis alicuius equi, vel equæ, pro prima die vltra.x.sold.per districtum, & vltra.xv. sold.extra districtum, & pro qualibet alia die, siue per districtum, siue extra districtum sex sold. & non vltra: Et qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice, & quolibet equo, vel equa in lx. soldo. Et si aliquis acceperit equum, vel vecturam per districtum Veronæ, & ipsum equum duxerit extra districtum, teneatur conductor locatori de vectura satisfacere hoc modo videlicet pro prima die.xxv. soldo. & pro quolibet alio die octo soldo. Et si dictus equus conductus, tam per districtum, quam extra moriretur culpa conductoris, teneatur conductor locatori damnum dicti equi emendare. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Et quod dominus Potestas, siue Iudex procuratorum vinculos sacramenti teneantur compellere prædictos dantes equos ad vecturam ipsos equos dare cuilibet petenti. Et ambasciatoribus, & nuncijs communis Veronæ euntibus in seruitio dicti communis, quocunque iuerint pro dicto precio, quotienscunque opportunum fuerit. Et per ipsos ambasciatores, seu nuncios, seu alias personas requiretur ab ipso domino Potestate, vel Iudice.

Ne intermediator equorum accipiat vltra id, quod est sibi concessum, vt infra. Cap. LXXXI.

ITEM, quod aliquis intermediator, vel cozonus equorum, non debeat accipere ex vtraque parte de equo valente centum librarum, & inde superius vltra.xx.sold. & inde inferius vsque ad quinquaginta libr.decem sold. & inde inferius.v. soldos. Et qui contrafecerit, duplum eius quod habuerit eidem auferatur, & in communi mittatur. Et quod dominus Potestas, Iudex procuratorum, & alij officiales communis Veronæ teneantur & debeant compellere sacramento emptores equorum, & equarum ad postulationem venditorum dicere veritatem precij dati in equo, vel equa empta, & si inuenerint vltra dedisse, quam ipsi venditores recepissent, intermediatoribus, siue cozonis, quod illud quod intermediatores vltra acceperint, compellant restituere venditoribus in duplum, & in communi Veronæ in centum sold. pro quolibet, & qualibet vice condemnetur. Et idem intelligatur, quod locum habeat in venditoribus, & intermediatoribus omnium aliarum rerum intermediatarum siue venditarum. Et credatur sacramento dicti emptoris, inspecta qualitate personæ, & precij, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & quod eodem modo credatur venditori de precio, quod dedit, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De martello, tanalea, ferris, & clauis ab equis per Massarios villarum tenendis. Cap. LXXXII.

ITEM, quod massarij cuiuslibet villæ districtus Veronę debeant quolibet tempore tenere octo ferros ab equis & sexaginta clauos, & martellum cum tanalea a ferrando, ad hoc, vt equitantes per ipsas villas, si opus ibi fuerit possint emere ab ipsis massarijs

de ipsis

de ipsis clauis, & ferris, & ferrare suos equos, pœna & banno.lx. soldo. pro quolibet & qualibet vice. Et quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod laboratores terrarum ad drictum non debeant colligere, battere, seu tiblare fruges earum, nisi per prius, per duos dies ante collectionem denunciauerit domino. Cap. LXXXIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona laborans, seu tenens terras, vineas, & oliuas, seu alias possessiones ad medium, tertium, quartum, quintum, vel aliquo alio modo ad drictum, de quibus dare teneantur certam partem frugum domino debeant colligere, nec battere, nec tiblare fruges, fructus, vel redditus ipsarum terrarum, & possessionum, nisi prius denunciauerit per duos dies ante ipsam collectionem illi personæ, seu personis, a qua vel quibus tenent ipsas terras, seu possessiones, seu domui, & familiæ suæ; ad hoc, vt ipse dominus vadat, vel mittat eius nuncium super ipsam collectionem, batationem, & tiblationem, & qui contrafecerit condemnetur communi Veronæ in sexaginta soldo, pro banno, pro qualibet vice, & ad restituendum ipsum domino, cui dare tenetur certam partem frugum tantum. Videlicet quantum ipse dominus iurauerit suum esse damnum. Et ad hoc sine aliqua quæstione facienda dominus Potestas, Iudex procuratorum, & quilibet alius, Iudex, & officialis communis Veronæ teneatur ipsum qui tenebatur dare certam partem frugum recepto sacramento domini condemnare, & pro condemnato habere & ipsam sententiam executioni mandare aliquibus exceptionibus non obstantibus, & hoc idem intelligatur de tenentibus prata, de quibus tenentur dare certam partem fœni. Et quod laboratores infra triduum, teneantur & debeant portare partem domini omnium frugum ad domū domini in illa terra, seu villa, in cuius districtu, seu pertinentia est terra laborata. Saluis semper omnibus pactis inter dominum, & laboratorem factis, & hoc antequam ipsi laboratores suam partem extrahant de campis. Et si quis contrafecerit pro qualibet vice soluat communi Veronæ lx. sold. Et de prædictis credatur solo sacramento domini, & de ipsis possit cognosci quolibet die feriato, & non feriato, campanella pulsata & non pulsata, & placitis locatis & non locatis.

Quod ille qui acceperit ad fictum campaneam publicæ faciat proclamari quantum accipere voluerit pro quaque falce, quæ segabit in ea. Cap. LXXXIIII.

ITEM Statuimus, quod quilibet, qui acceperit ad fictum campaneam Veronæ a ciuibus, quorum illa est antequam aliqui intrent in ea ad segandum, teneatur publiceæ proclamari super capitello mercati fori, & ad domos campaneæ, quod ille qui accepit campaneam, vult & intendit habere tantum pro omni falce, quæ segabit in ea. Et quilibet pro prædicto precio possit intrare libere dictam campaneam ad segandum, & postea non possit plus accipere. Et si dictam cridam facere recusauerit postea in petendo prætium a segatoribus audientia eidem omnino denegetur.

De letis & massariciis, quod extrahi possint de Ciuitate ad villas sine datio, & bulleta. Cap. LXXXV.

ITEM Statuimus quod liceat vnicuique Ciui & Habitatori Veronæ portare, seu conduci facere de Ciuitate ad villas Districtus Veronæ pro suo vsu & Familiæ suæ, sine aliquo datio, vel bulleta, suos letos drapamenta & massaricias. Eaque similiter reducere ad Ciuitatem pro libito voluntatis, & quod dominus Potestas possit & debeat dare licentiam

tiam

tiam cuilibet volenti portare, seu portari facere extra Districtum Veronæ letos, & plumacios cum apparamentis suis, faciendo bonam securitatem de prædictis reducendis ad Ciuitatem Veronæ absque solutione aliqua, tam pro extrahendo, quam pro reducendo.

De Datiariis, quid agere, & a quibus abstinere debeant. *Cap. LXXXVI.*

ITEM Statuimus, quod Conductores Datiorum, Gabellarum, seu aliarum rerum, quæ locantur per commune Veronæ, siue per Illustrils. Dominium nostrum Venetiarum, siue & alios quoscunque non audeant, nec præsummant aliquo modo, vel ingenio exigere, vel extorquere ab aliqua persona, vltra id quod exigere debent ex forma Statuti, seu prouisionum, vel pactorum super eiusdem datijs, gabellis, mudis, seu alijs rebus ordinatorum, seu ordinandorum, pœna & banno. x. sold. pro quoque soldo, & in ratione sold. eius quod indebite extorquerent, & in restitutione eiusdem illi personæ, vel personis, cui vel quibus illa fuissent extorta, nec aliquid exigere, nec extorquere occasione alicuius accusationis vel denunciationis, quas fecissent seu facere possent, occasione dictorū datiorū, gabellarum, seu aliarum rerum prædictarum, & quod infra tertium diem si fuerint in Ciuitate, & Burgis, & infra octo dies si fuerint in villis debeant accusare & denunciare omnes & singulas personas, quæ per eos, seu per officiales suos reperte fuerint, siue sciuerint facere, vel committere contra Statuta, vel pacta sua, quod si non fecerint condemnentur in tantum quantum, illi quos omitterent accusare condemnari deberent, quas accusas, denunciationes, & processus facere teneantur & debeant coram Iudice Datiorum, vel Iudice Procuratorum Communis Veronæ, cum Notarijs prædictorum officiorum & viatoribus communis Veronæ, sub pœna. x. libr. denar. pro qualibet vice, & quod non debeant, nec possint mittere pro aliquibus Massarijs, seu Rectoribus villarum, vel locorum Veronen. vt sibi reddant aliquas rationes occasione dictorum Datiorum, gabellarum, mudarum, & aliarum prædictarum rerum, nec ab eis aliquid extorquere, sub pœna prædicta, & restitutionis omnium damnorum & expensarum, quas propterea substinerent, & quod infra tertium diem ex quo conduxerint dicta datia & gabellas, siue mudas debeant dare in scriptis omnes cum socios suos coram Iudice Procuratorum communis, banno. x. libr.

HAEC SVNT STATVTA super Mercato Bladorum.

De eligendo vno Massario in Mercato Bladorum, & eius Officio. *Cap. LXXXVII.*

PRIMO Statuimus, quod Mercatum Bladorum esse, & fieri debeat, sicut solet in Curtiuo Palatij communis Veronæ, & quod super eo constituatur omni anno vnus Massarius Ciuis bonæ conditionis & famæ eligendus per Scrutinium, & plures ballotas in Consilio. xij. & .l. deputatorum more solito, cui omnia & singula blada, quæ in ipsum Mercatum conducuntur, debeant præsentari scribendo per eum super libro ordinato ad paginam eius cuius erunt.

Promittere autem teneatur & debeat ipse Massarius antequam intret officium, & cum bonis & idoneis fideiussoribus satisdare de mille libr. denar. pœnes Cancellarium Communis de bene, & diligenter suum officium exercendo, & præstando indemnitatem omnibus Ciuibus & personis de suis bladis in dictum Mercatum conductis.

Additum die. xxviij. Nouembris. M. cccc. lix.

Quod quando Mercatum est sine deputatione Massarij venditores bladorum præstare teneantur pœnes Cancellarium Communis idoneam securitatem de ducentis libr. denario.

pro

pro quoque tamen de reddendo bonam rationẽ vnicuique de bladis suis & pecunijs inde prouenientibus. Vendere autem siue vendi facere teneatur per suos venditores & famulos blada quarumcunque personarum, pro pretijs per ipsas personas taxatis, & proinde tenere faciat cumulum, seu aceruum bladi cuiuscunque personæ separatum de per se, ita quòd bladum vnius personæ, non misceatur cum blado, vel grano alterius personæ, super quo quidem aceruo sit positus baculus cum scripta in capite declarante pro quanto prætio bladum dari & vendi potest. Rationem quoque, & computũ cuiuscũque personæ tenere debeat ipse Massarius. Videlicet libros, & quaternos ordinatos de recepto, & vendito, quos cuicunq; de die in diem ostendere, & exhibere teneatur, & receptos denarios consignare, & soluere ad voluntatem petentis.

De custodia quoque, & periculo dicti frumenti, grani, & bladi, ac de facto dictorum venditorum seu famulorum suorum, præterquam de casibus fortuitis teneatur.

Tres autem famulos ad minus, & tot quot sufficiant alios, quàm eius præcessor habuerit tenere debeat salario periculo, & expensis suis pro dicto officio exercendo.

Et pro salario suo pro se, & dictis suis famulis quotcunq; fuerint vltra numerum trium habeat & habere debeat commoditatem trium dena. Veronen. paruorum pro quolibet minali frumenti & cuiuslibet alterius grani, secundum quod accipitur de præsenti, & prout per tempora præterita est obseruatum. Liceat tamen cuicunque personæ vendere per se, aut per interpositam personam de suis bladis in dicto Mercato, intelligendo tamen, quod illa interposita persona, non possit vendere, nisi pro vna persona tantum, sub pœna. x. lib. Et nulla alia persona quàm prædictæ possint stare in dicto Mercato ad vendendum alienum bladum, sub prędicta pœna.

Aemere vero non audeat, nec præsummat ipse Massarius per se, vel alium directe, vel indirecte bladum alicuius personæ in dicto Mercato aliquo modo vel causa, vel etiam extra dictum Mercatum causa reuendendi, sub pœna priuationis ab officio prædicto, & ab alijs officijs communis Veronæ per decem annos, & L. libr. denar. applicandarum officio Prouisorum Communis Veronæ. De quibus non possit fieri donum, remissio, vel suspensio, veruntamen medietas dictæ pœnæ sit accusatoris, & teneatur in credentia. De caltis palis numeralibus, storijs, & alijs necessarijs se fulcire suis expensis teneatur. Et illa omnia finito officio consignare suo successori, qui pro ipsis incontinenti soluere manualiter teneatur secundum æxtimationem communiter faciendam, & ita de successore in successorem obseruetur.

Quod nulli liceat æmere bladum, vel legumen causa reuendendi.
Cap. LXXXVIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona de Ciuitate, & Burgis, & Districtu Veronæ, audeat æmere bladum, vel legumen in Mercato Bladorum Veronæ, nec in alijs Mercatis publicis Districtus Veronæ, causa reuendendi, & qui contrafecerit perdat bladum, & condemnetur in. xxv. libr. denar.

Quod semolæ non vendantur in Mercato fori, nec emantur causa reuendendi.
Cap. LXXXIX.

ITEM Statuimus, quod surfures, siue semolæ non vendantur in Mercato Fori. Et qui contrafecerit, soluat pro banno. x. sold. pro quolibet, & qualibet vice, & quod nullus ęmat surfures, siue semolas causa reuendendi, banno. xx. soldo. & amissionis semolarum, pro quolibet, & qualibet vice. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod nulla persona debeat suum Bladum remouere de Mercato, donec venditum fuerit, exceptis forensibus cum licentia. Cap. XC.

ITEM Statuimus, quod postquā præcia bladorum sunt, & esse debent in libertate vendentium, nulla persona quæ conduxerit, seu conduci fecerit bladū, vel ligumen in mercato Bladorum occasione vendendi, audeat vel præsummat portare illud, vel partem eius, seu portari facere extra Mercatum. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in.xx. sold. & bladum amittat. Saluo quod si aliquis Forensis de alieno districtu conduxerit bladum vel legumen in dictum Mercatum occasione vendendi, dictū, bladum, vel legumen non potuerit totum, vel partem vendere, liceat ei illud quod sibi ad vendendum remanserit conducere extra Mercatum habita prius licentia a domino Potestate. Saluo quod qualibet persona possit portare, & exportari facere de Mercato bladū quod remanserit vsque ad vnum minalle, si vltra non remanserit.

Quod nullus Mollinarius, seu portitor bladi possit stare supra bladum dum venditur, nisi vocatus fuerit. Cap. XCI.

ITEM Statuimus, quod nullus Molinarius, nec alius Portitor blaui stare debeat supra bladum dum venditur, nisi vocatus fuerit ab illis, qui vendunt & æmunt bladum occasione conducendi, vel portandi bladum ad ipsum Mercatum, vel de ipso Mercato. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in.x. soldis.

Quod nulla persona æmat in Mercato bladum, vel legumen si de ipso habuerit in domo, nisi vt infra exceptis Pistoribus. Cap. XCII.

ITEM Statuimus quod nulla persona de Ciuitate, & Districtu Veronæ audeat, seu præsumat æmere per se, vel per alium aliquo modo, vel ingenio bladum aliquod, vel legumen in Mercato bladorum, si de ipso blado, vel legumine habuerit in domo, vel alibi duo minallia, vel vltra bladi, & vnum minalle leguminis, vel vltra. Si vero vltra prædictas quantitates non habuerit, liceat in Mercato æmere quattuor minallia bladi, & vnum minalle leguminis simul, & semel in ebdomada, & non plus sine licentia domini Potestatis. Saluo quod Pistores Ciuitatis, & Burgorum Veronæ possint æmere quolibet die duo minallia bladi pro faciendo panem ad vendendum, & non vltra si simile bladum in domo vel alibi non habuerint, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in.xx. sold. pro quolibet minalli bladi, & pro quolibet minalli leguminis, & in ratione minallis, & starij. Et quod qualibet persona possit æmere vsq; ad duo minallia bladi, & vnum minalle leguminis, & non vltra in Mercatis villarum Districtus Veronæ, si de simili blado, vel legumine in domo sua, vel alibi non habuerit banno prædicto.

De illis qui abscondunt bladum, vel legumen. Cap. XCIII.

ITEM Statuimus, quod si in domo aliqua repertum fuerit bladum, vel legumen reconditum aut positum subtus terram, seu aliquo loco ibidem, vel alibi, qui locus verisimiliter arbitrio domini Potestatis, vel eius cui commisent suspectus appareat, puniatur habitans in ipsa domo, & qui dictum bladum, vel legumen sic poni & recondi fecerit, vt dictum est in centum libr. denar. & dictum bladum, & legumen deueniat in Commune Veronæ, & plus, & minus arbitrio domini Potestatis, inspecta conditione personæ, & qualitate facti.

De

De Blado, & aliis victualibus non portandis extra Ciuitatem sine licentia domini Potestatis, & quae ac quantae res portari possint per Districtum Veronae sine licentia. Cap. XCIIII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona deferat, seu portari faciat extra Ciuitatem, & Burgos Veronae sine licentia domini Potestatis bladum, farinam, & legumen, vinum, oleum, salem, & carnes, seu aliqua alia victualia. Et si detulerit, seu deferre inuentus fuerit, vsque ad duo minallia bladi, vel farinae, seu leguminis, rem amittat, & pro quoque minalli, & in ratione minallis in decem soldis communi Veronę condemnetur. Et si vltra duo minallia bladi, vel farinae, seu leguminis deferre inuentus fuerit, seu detulerit, rem ipsam amittat, & pro quolibet minalli, & in ratione minallis communi Veronae condemnetur in. xx. sol. & hoc habeat locum vsque ad decem minallia. Si vero vltra. x. minallia detulerit, siue inuentus fuerit deferre rem ipsam amittat, & in. xl. sold. pro quolibet minalli, & in ratione minallis communi Veronae condemnetur. Et praedicta locum habeant si praedictae res non portantur extra Districtum vel apud Confinia Districtus Veronae ad duo millraria, eo saluo quod Molendinarij, qui habent Molendina in suburbijs, vel apud Ciuitatem, seu Burgos Veronę possint ipsum bladum, vel legumen portare ad ipsa Molendina pro macinando. Cuius bladi, vel leguminis farinam reducere teneantur in Ciuitatem, seu Burgos Veronae vnde acceperint, quod si non fecerint soluant pro quolibet minalli. lx. sold. Et prędictum Statutum & pœnę & omnia quę continentur in eo habeant locum super facto olei. Ita quod vbi dicit vnum minalle. Intelligatur, & idem iuris sit in vna baceta olei. Eo saluo quod vnaquęque persona sine bulleta portare possit, per totum Districtum Veronę infrascriptas res. Videlicet vnam Bacetam olei, medium modium vini albi, & medium modium vini vermilij, etiam super eodem plaustro vnum minalle fructuum arboris, exceptis mandulis, vnum minalle farinę, vnum starium leguminis, vnum starium salis, duos caseos, alea, cepas, semolas, & carnes siccas, vsque ad vnam mezenam, letum, vero, siue letos per totum districtum Veronę liceat portare, exceptis ad villas, quae sunt ad confinia Districtus Veronae, & quod dominus Potestas possit, & debeat dare licentiam portandi letos ad villas quae sunt ad confinia cuilibet petenti & facienti bonam securitatem de ipsis letis reducendis ad Ciuitatem Veronae, vel ad voluntatem ipsius domini Potestatis.

De Blado, vel legumine non conducendo extra Districtum Veronae. Cap. XCV.

ITEM Statuimus, quod nulla persona de Ciuitate Veronae, vel eius Districtu, aut Forensis possit, vel debeat per se, vel alium emere in districtu Veronae bladum, vel legumen causa portandi extra districtu Veronae, nec ipsum bladum, vel legumen ęmptum, vel non ęmptum, nec aliquod aliud bladum, vel legumen de Ciuitate, vel districtu Veronę portare extra Districtum ipsum. Sed nec per ipsum Districtum versus confinia ad duo milliaria prope ipsa confinia, nec per Lacum Gardę sine licentia domini Potestatis, & qui contrafecerit amittat ipsum bladum, & legumen, & si conduxerit extra Districtum, amittat etiam bestias, plaustra, boues, ac naues, in quibus, seu super quibus illud portaretur, & insuper pecunialiter condemnetur arbitrio domini Potestatis, & totius curię, vel maioris partis, inspecta qualitate negocij, & conditione personarum. Quarum pœnarum dimidia sit inuentoris, vel accusatoris.

De securitatibus faciendis per Nauterios, & molinarios ad officium Procuratorum Communis Veronæ. Cap. XCVI.

ITEM Statuimus, quod omnes Nauterij, & Officium Nauteriorum exercentes in Ciuitate, & Districtu Veronæ, Caraterij, & Bestiarij, & etiam Molendinarij Ciuitatis, & Districtus Veronæ, in principio cuiuslibet anni per totum mensem Ianuarij, vel infra mensem post eorum introitum ad aliquod dictorum exercitiorum teneantur, & debeant facere bonam, & idoneam securitatem.xxv.libr.denar. pro quolibet coram Iudice Procuratorum Communis Veronæ de non conducendo, seu portando bladum, vel legumen, vel farinam, nec alium vetitum extra Districtum Veronæ. Sed nec per Districtum versus confinia ad duo miliaria prope ipsa confinia absque licentia domini Potestatis, & de bene, & fideliter exercendo officium & mysterium suum. De obseruando omnia Statuta communis Veronæ pertinentia ad exercitia eorum, sub pœna libr.v. denar. Et quod Domini Molendinorum non possint nec debeant aliquem Molendinarium tenere in suis Molendinis, qui non sit laycus, & qui non fecerit dictam securitatem. Quod si non contrafecerit, omnes condemnationes, & banna quas dicti Molendinarij propterea incurrent soluere teneantur.

A quibus Molinarij vltra furtum farinæ abstinere debeant. Cap. XCVII.

ITEM quod nullus Molinarius deferens farinam super Asino, vel alio Iumento debeat ascendere ad sedendum super illa, nec etiam permittat Asinos ire per porticus Ciuitatis, & Burgorum Veronę, & si plueret cooperiat saccos farinæ, & si aliquis contrafecerit.x. sold.pro omni vice, & capitulo soluere teneatur, nec debeat miscere aliquid cum blado sibi dato ad macinandum, vel farina, nec saccum balneare banno.lx. sol. pro quolibet & qualibet vice.

De Molinariis, & pœna non bene macinantis bladum, & non reddentis debitam farinæ quantitatem. Cap. XCVIII.

ITEM Statuimus, quod omnes Molendinarij teneantur, & debeant bladum sibi a quacunque persona datum ad macinandum bene macinare. Et in eadem quantitate reddere farinam dicti bladi, & si aliquis Molendinarius furtum fecerit de farina, aut de blado ei dato, vel eam deuastauerit, siue corruperit, puniatur in.lx.sold. pro omni vice, & in restitutione damni. Et quod de ipso damno credatur sacramento illius qui damnum habuerit, si ipse de eo querellam fecerit infra. xv. dies a die portare sibi farinæ ad domum suam, de quo die etiam stetur iuramento ipsius damnificati. Si etiam ipse Molendinarius ad videndum iurare contra se in dicto termino citatus fuerit. Et tunc non aliter aliquis de tali defectu, seu damno conquerens audiatur, nec Molinarius ipse ad aliquam emendationem compellatur. Liceat autem Molinario pro sua macinatura, & pro omni suo labore conducendi, & reconducendi accipere vigesimum vnum bladi. Liceat etiam accusatori antequam de damno iurauerit accusationem Molendinario remittere, quo casu vlterius contra ipsum Molendinarium non procedatur.

De granfiono tenendo per quemlibet Molinarium in suo Molendino. Cap. XCIX.

ITEM Statuimus quod in quolibet Molendino posito in flumine Athesis haberi, & teneri debeat continuè vnum Granfionum cum bona & longa pertica, & si contrafactum fuerit, puniantur Molendinarij ipsius Molendini, pro quolibet & qualibet vice in.x.sold.

Et qui-

Et quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & alia medietas sit officij Procuratorum Communis Veronæ.

Quod duo Molendina, vnum ante aliud in flumine Athesis nemo habeat a Ponte Nouo superius, & de tortegiis, & foueis a pegola.
Cap. C.

ITEM Statuimus quod a ponte Nouo, vsque ad pontem petre nullus debeat, nec possit habere, nec tenere, nec de nouo ædificare Molendina.s.vnum ante aliud in bina per transuersum in flumine Athesis, & qui contrafecerit amittat molendinum, & soluat.xxv. libr.denar.pro pœna communi Veronæ, & nihilominus molendinum remouere teneatur, & quod Tortegie Molendinorum sint longe a ripa, siue a muro ripæ antiquitus appellato Muro Corzorum per octo pedes & non vltra, & quod foueæ, quæ fiunt causa colandi pegolam ab impegolando pontonos, cum fuerint impegolati, ipso die impleantur per ipsos qui fecerint illas fieri in banno centum sold.pro quolibet & qualibet vice. Et quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De Ratis, & Zatis ducendis per flumen Athesis de die, & non de nocte, & quod ducentes cridare debeant antequam appropinquent molendinis. Cap. CI.

ITEM Statuimus, quod omnes Radaroli, & omnes ducentes ratos, seu zatas, & nauim per Athesim, teneantur, & debeant eos, vel eas ducere in die, & non in nocte, & teneantur ac debeant alta voce exclamare ter a longe antequam propinquent Molendinis, ita quod Molendinarij bene possint sua molendina ad terram trahere, & qui contra prædicta vel aliquod prædictorum fecerint, emendent damnum quod fecerint illis, quorum fuerint Molendina, & in.xl.sold.pro quolibet eorum Officio Procuratorum condemnentur.

De Ratis, seu Zatis extrahendis de flumine Athesis infra.viii.dies postquam fuerint ad ripam. Cap. CII.

ITEM Statuimus, quod radaroli & quælibet alia persona conducens, vel conduci faciens Rates, vel Zatas per flumẽ Athesis, postquam cum illis peruenerint ad Ciuitatem Veronæ, teneantur, & debeant ipsam Ratem, vel Zatam facere discargari, & remoueri de aqua infra octo dies, postquam peruenerint ad Ciuitatem Veronæ suburbia, & si per aliquem contrafactum fuerit contrafaciens in.x.libr.denar. puniatur, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod Radaroli teneant inclauata lignamina, quæ sunt erecta apud muros.
Cap. CIII.

ITEM, quod quilibet Radarolus, & quælibet alia persona vendens lignamina existentia extra eorum stationes, quæ forent erecta apud muros vel parietes, debeant illa inclauata & instangata tenere, taliter quod occasione alicuius venti, vel alterius casus illa cadere non possint, Et hoc sub pœna cuilibet contrafacienti sold.xx.pro qualibet vice.

De lignis ab igne non amendis in Ciuitate causa reuendendi.
Cap. CIIII.

ITEM Statuimus, quod nullus Radarolus, nec alia quęlibet persona ęmat in Ciuitate, vel Burgis Veronę ligna ab igne causa reuendendi postquam ad Ciuitatem conducta fuerint, pœna & banno.xx.soldorum pro quoque plaustro, & quaque vice.

De circulis non æmendis causa reuendendi. Cap. CV.

ITEM ordinamus, quod nullus conducens circulos ad reuendendum in Ciuitate Veronę debeat eos vendere alicui, quem verisimiliter sciat, quod vellet illos reuendere, nec aliquis debeat circulos ęmere in Mercato Fori, nec alibi in Ciuitate, nec Burgis, nec circa Ciuitatem per quinque milliaria causa reuendendi, pœna & banno.xx.sold.pro quoque fasso, siue macio circulorum, & amittendi ipsos circulos, cuius pœne medietas sit accusatoris.

De palis a vineis larzii, & picii faciendis bonis, & sufficientibus, & quod non vendantur ligati. Cap. CVI.

ITEM, Statuimus, quod venditores palorum larzii, & picii, & gnatarum picij a vineis debeant eos & eas facere bonos grossos, & sufficientes, & pali a vineis quadrati esse debeant longitudinis.vij.pedum ad minus, & non debeant eos vendere ligatos, nec in fasis pœna & banno.xx.sold. pro quolibet & qualibet vice, & pro quolibet capitulo suprascripto.

HAEC SVNT STATVTA super pane vendendo, & Pistorum.

De Pistoribus quod facere debeant bonum panem ad vendendum, & bene coctum, & signatum proprio signo, & quod panem alterius Pistoris non vendant. Cap. CVII.

PISTORES, & Pistrices Ciuitatis, & Burgorum, & districtus Veronę teneantur, & debeat facere, seu fieri facere bonum & pulchrum Panem venalem, & bene coctum, & bene sasonatum. Et ipsum sigillare, seu sigillari facere cum vno sigillo, in quo sit excisum nomen ipsius pistoris & pistricis, pœna.xx.sold.pro quoque, & quaque vice, nec debant ipsum sigillare siue signare cum alieno signo, siue sigillo, pœna centum sold. Et quod nullus Pistor nec Pistrix debeat vendere Panem non sigillatum suo sigillo, siue signo, nec vendere panem alterius Pistoris, seu sigillatum cum signo vel sigillo alterius, & qui contrafecerit puniatur Officio Procuratorem Communis Veronę, pro quolibet, & qualibet vice in centum soldis.

Quod nullus Pistor Panem minus pensa falsum, vel loiosum vendat, ipsumque pesare volentibus ostendat. Cap. CVIII.

ITEM quod nullus Pistor, nec Pistrix facere debeat Panem venalem minus pensa, siue falsum, vel loiosum, & qui cōtrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xl. sold.

teneatur etiam sub eadem poena ipsum Panem ostendere Militibus Communis eum pesare volentibus.

De Pane mato, siue buffeto. Cap. CIX.

ITEM quod Panis matus, siue buffetus fieri debeat de duabus vncijs tantum minus quam fiat panis solidus, siue de bulla pro quanto capit eius valorem. Et quidem de frumento nostrano, pulcher, albus, bene coctus, & bene fasonatus. Et qui contrafecerit puniatur pro quoque capitulo, & quoque contrafaciente & quaque vice in.xl.soldis.

De calmerio, & pracio Panis venalis. Cap. CX.

CVM opus fuerit præcium panis venalis augeri vel diminui Pistoribus calmerium hoc modo fiat, videlicet quod præcio quo minale frumenti, tunc communiter vendetur computato præcio maiore, cum mediocri superaddantur sold.x.pro dacio macine in pastatura, coactura, venditione, alijsque expensis, & lucro pistoris, & tota summa exinde prouenient fit præcium vnius minallis panis, intelligendo de quoq; minalli frumenti seu farinæ. Pistores dare posse & debere libras septuaginta panis pulchri bene cocti, & bene fasonati diuidendas in tot binas de panibus sex pro quaque, quot prouenient ex antedicto præcio in ratione soldorum duorum pro qualibet bina.

HAEC SVNT STATVTA super Tabernarijs, & vino vendendo.

De Tabernariis quod agere, & a quibus abstinere debeant. Cap. CXI.

STATVIMVS & ordinamus, quod omnes & singulæ personæ Ciuitatis, & Burgorum, & Districtus Veronæ, quæ voluerint vendere, vel vendi facere vinum ad minutum, antequam ipsum vinum ponant ad manum, faciant bonam & idoneam securitatem officio Procuratorum Communis Veronæ. xxv. lib. quod ipsum vinum vendent, vel vendi facient cum iustis, & rectis mensuris, & bullatis pro dicto Officio. Et quod attendent, & obseruabunt bene & legaliter omnia, & singula, quæ in Statutis conditis super Tabernarijs, & vino vendendo continentur, & facient ipsum sigillari sigillo, communis Veronæ per Sigillatores ad hoc deputatos, & si quis vendiderit vinum ad minutum, non facta dicta securitate, puniatur in. x. libr. denar. Et facta dicta securitate, sigillatoque vino, liceat vnicuique personæ vendere, vel vendi facere suum vinum per se, & per suum Famulum & quancunque aliam personam in domo sua vel aliena ad minutum cum mensuris de vitro, stagno, vel alio metallo, videlicet cum medio quarterio, & mezeta iustis & bullatis cum bulla Communis Veronæ, & etiam cum fiallis & Bochaletis vitreis iustis ad mensuram stagni, intelligendo iustam mensuram ad nodum siue groppum ipsius fialle seu bochaleti dando, & mensurando cum prædictis mensuris, secundum voluntatem & requisitionem Aementium vinum. Quas omnes mensuras quilibet vendens vinum ad minutum teneatur & debeat habere, & tenere in domo seu Taberna in qua vinum venditur. Cum alijs autem mensuris seu vasis vinum vendere, seu mensurare non debeant, pœna. x. lib. denar. & facere teneantur bonam mensuram omnibus Aementibus vinum, & si dictas mensuras in domo, vel Taberna non habuerint, vel si habuerint, & eas ostendere recusauerint, vel si bonam mensuram non dederint, seu vinum dederint minus mensura, seu dictas fiallas aut Bochaletas mensurare recusauerint cum mensura stagni, puniantur pro quolibet & qualibet vice.in.lx.sol.& quod dicti Tabernarij habere & tenere debeant omnes spinas vegetum exi-

stentium in taberna seratas & sigillatas bulla communis Veronæ; & similiter coconum vegetis vini quod venditur ad minutum, banno. lx. sold. sed vegetibus musti non teneantur vsque ad festum sancti Martini coconum apponere.

Quod post tertium sonum Campanæ vinum non vendatur, & hostia Tabernarum a mane vsque ad sero stent aperta. Cap. CXII.

ITEM, quod nulla persona vendens vinum ad minutum, debeat vel possit date, seu vendere de ipso vino alicui personæ post tertium sonum Campanæ, pœna, & banno. lx. sold. pro quolibet & qualibet vice. Et Aementes seu Vendentes, puniantur pro quolibet vice in. xx. sold. & tenere debeant hostia tabernarum aperta a mane vsque ad sero, ad hoc vt omnes de ipso vino volentes possint ipsam Tabernam intrare, & de ipso vino accipere, banno centum sold. & minus arbitrio Iudicis.

Quod Brentas cum aqua copertas Tabernarii teneant. Cap. CXIII.

ITEM quod quilibet Tabernarius, seu Tabernaria tenere debeat Brentam, siue Brentas coopertas, in quibus teneant aquam mundam pro lauando miolos & vasa, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in decem soldis, & quilibet sit accusator & habeat medietatem banni.

Quod nullum dischum, seu obstaculum, Tabernarii teneant ante hostium. Cap. CXIIII.

ITEM quod dicti Tabernarij non teneant aliquem dischum, seu aliquod obstaculum ante hostium Tabernæ, vel vegetem, ita quod omnes volentes vinum, possint ipsum videre quando extrahitur de vegete, pœna & banno. xx. soldorum.

Quod nulla persona adaquare vinum debeat, postquam fuerit sigillatum, & quod in eadem Taberna de duobus vinis albis, & de duobus vermiliis, simul non vendatur. Cap. CXV.

ITEM quod nulla persona vendens vinum ad minutum postquam sigillatum fuerit, debeat ipsum adaquare, deuastare, nec in aliquo deterius facere aliquo modo, vel ingenio banno. xxv. libr. Nec etiam debeat vendere seu vendi facere in eadem domo siue Taberna, vel Canipa simul, & eodem tempore de duobus vinis albis, nec de duobus, vermilijs, nec ea facere sigillari, & qui contra prædicta vel aliquod prædictorum fecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in. x. libr. denar. Saluo quod de vno vino albo, & vno vino vermilio, & eodem tempore vendere possint.

Quod miolos & coppas mensura maiores Tabernarij habere teneantur. Cap. CXVI.

ITEM quod prædicti Tabernarij habere teneantur & debeant ad suas Tabernas Miolos, seu Bochalos, & Coppas maiores debita mensura bullatas, seu bullatas. Ita quod vinum mensuratum non possit expandi, pœna & banno duorum sold. pro quoque Miolo Bochalo siue Coppa, & quod insuper eis frangantur, & si dicta occasione quod magni non fuerint prædicti Tabernarij fuerint denunciati, quod vnum fuerit minus mensura, excusatio eorum non admittatur.

Quod

Quod nullus Tabernarius debeat vinum de spina colligere, nisi cum Brentello à duobus fundis. Cap. CXVII.

ITEM quod nullus Tabernarius tenere debeat subtus vegetem, ex qua vinum vendit, schuelerium, schuellam, concham, seu vasaoram, nec aliquod aliud vas magnum vel paruum pœna & bannio .xl. sold. pro quoque & quaque vice. Saluo quod tenere possit vnum Brentellum, cum duobus fundis foratum foraminibus paruis.

Quantum & pro qua quantitate solui debeat datium de vino ad minutũ. C. CXVIII.

ITEM quod de datio vini quod venditur, soluatur datium Officiali dicti Datij, & quod de sola quantitate vini, quod erit in vegete deducta securitate, soluatur Datium prædictum.

Quod panem male coctum, minus pensa, vel sine sigillo nullus Tabernarius teneat. Cap. CXIX.

ITEM quod nullus Tabernarius, seu Tabernaria Ciuitatis, & Districtus Veronæ, tenere debeat in domo sua panem male coctum, vel minus pensa, vel sine sigillo causa vendendi, & qui contrafecerit, emendet pro banno quoque & quaque vice .lx. sold. Eo saluo quod possint habere regressum contra illum, vel illam, qui vel quæ sibi vendidisset, seu ab alio comparasset.

De portitoribus, quod habeant spinas in Brentis, iuxta clauos, & de modo mensurationis. Cap. CXX.

ITEM Statuimus quod Brenti siue Zerleti Portitorum vini habere debeant spinas iuxta clauos mensurarum suorum Brentorum, & vinum habeatur mensuratum esse, cum ab vtraque parte spinæ ipsius Brenti, vel zerleti exierit de dicto vino, & non aliter, & qui contrafecerit, emendet viginti soldos pro banno, & de hoc quilibet sit accusator. Cuius pœnæ medietas sit communis, & alia accusatoris, & quod quando portant vinum Brenti sint coperti sub stanga de copertis ligneis, & similiter Zerleti sint coperti, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in xx. sol. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De vino quod conducitur in Mercato fori, quod portitores vini debeant illud mensurare & vendi facere, & quantum accipere debent. Cap. CXXI.

ITEM ordinamus quod Portitores vini teneantur & debeant mensurare & vendi facere vinum conductum super Mercato Fori ad vendendum, & de mensura & venditura dicti portitores accipere non debeant vltra sex sold. denar. pro quoque plaustro, & in ratione plaustri pœna & banno cuilibet contrafacienti pro quolibet plaustro, pro prima vice .lx. sold. pro secunda, centum sold. pro tertia .x. libr. denar. & priuationis ab arte portandi per triennium cuius banni medietas sit accusatoris.

De vino Ciuium, quod Portitores vini debeant illud mensurare & vendi facere, & quantum accipere debeant. Cap. CXXII.

ITEM, quod Portitores vini teneantur, & debeant mensurare, & vendi facere vinum Ciuibus, & habitatoribus Veronæ, & de mensura, & venditura dicti Portitores acci-

pere non debeant, vltra.xij.sold. denar.pro quoque plaustro, & inratione plaustri, pœna & banno cuilibet contrafacienti pro quolibet plaustro, pro prima vice.lx. sold.pro secunda, centum sold. pro tertia.x.libr.denar. & priuationis ab arte portandi per triennium, cuius banni medietas sit Accusatoris.

Quod Portitores non faciant aqua vinum in domibus a Torcularibus. *Cap. CXXIII.*

ITEM, quod nullus Portitor, nec alia persona possit, nec debeat facere aqua vinum, siue aquarolum in domibus a Torcularibus. Et qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xx.sold. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quantum Torculatores vuarum accipere possint. *Cap. CXXIIII.*

ITEM, quod Torculatores vuarum, non possint nec debeant petere, nec exigere vltra duos sold. pro descargando, & quattuor sold. pro torculando vnoquoque plaustro, vuarum, & pro asetando vegetes & inuascIando vinum dictarum vuuarum, sub pœna dupli.

De vino non emendo in Mercato Fori causa reuendendi. *Cap. CXXV.*

ITEM, quod nulli Portitores a vino, nec aliqua alia persona æmat vinum quod conducatur super Mercatum Fori, causa illud reuendendi, nec etiam mercatum faciant cum conductoribus dicti vini in dicto Mercato, nec extra ipsum Mercatum, sed dictum Mercatum vini permittant facere Aemptores, & Venditores intra se, pœna & banno. lx. sol. pro quolibet & qualibet vice. Liceat tamen cuilibet Portitori dictum mercatum facere, dummodo ab Aemptoribus vocati fuerint.

HAEC SVNT STATVTA super Becharijs, & carnibus.

De Becbariis, & eorum securitate præstanda. *Cap. CXXVI.*

STATVIMVS, & ordinamus, quod quilibet Becharius, & quælibet alia persona, qui seu quæ voluerit exercere artem Becharię, & vendere carnes ad minutum, teneatur & debeat quolibet anno in principio anni per totum mensem Ianuarij facere bonam & idoneam securitatem Communi Veronæ. xxv. libr. denar. coram Iudice Procuratorum communis Veronæ de vendendo suas carnes secundum formam Statutorum & ordinamentorum communis Veronæ. Et de attendendo, & obseruanda omnia, & singula, quæ in Statutis Communis Veronæ super facto Bechariorum, & carnium conditis continentur. Quam securitatem facere teneantur, pro se & omnibus Vendentibus carnes ad suas Becharias. Et si quis carnes vendiderit, seu exercuerit artem Becharię, non facta dicta securitate, condemnentur communi Veronæ, pro quolibet & qualibet vice in.x.libr.denar. declarato pro Tabernarijs Districtus Veronæ, quod si Tabernarius facit etiam Bechariam in sua Taberna sufficiat vna sola securitas.xxv.libr. denar. pro Taberna, & Becharia simul.

Quod in diebus solemnibus, & dominicis Becharia non teneantur aperte, nisi vna. *Cap. CXXVII.*

ITEM, quod Becharij omnibus diebus faciant carnes cuiuslibet generis ad hoc, vt populus abundantiam habeat earum, exceptis diebus Dominicis, & alijs diebus solemnibus

bus de præcepto Ecclesiæ seu Ciuitatis in quibus vna Becharia tantum per vicem & sortem inter Becharios tenentes Becharias iuxta Pontem Nouum, stare debeat aperta, & facere, & vendere carnes, & qui alius repertus fuerit tenere suam Becchariam apertam, condemnetur in centum soldis.

Quod Becharii occidere debeant in suis Becchariis, & non alibi illas bestias quas in illis vendere volunt. Cap. CXXVIII.

ITEM quod quilibet Becharius teneatur, & debeat occidere bestias, quarum carnes vendere voluerit in Becharijs suis, vbi dictas carnes vendere voluerit, & de ipsis carnibus dare, & vendere vnicuique personę volenti æmere ad suam voluntatem, secundum modum & formam, & præcium ordinatum pro Communi Veronæ, pœna & banno.lx. sold. pro quolibet & qualibet vice. Et quod nullus Becharius tenere debeat in macello carnes, quæ sint venditæ, banno centum sold.

De carnibus non inflandis & de non ponendo in pellibus, sanguinem, calcinam, vel vrinam. Cap. CXXIX.

ITEM, quod aliquis Becharius, non posit, nec debeat sufflare, vel sufflari facere in aliquam bestiam pecorinam, seu caprinam, vel alterius cuiuscunque conditionis causa ipsam sconflandi, vel aliud faciendi, nec habere, seu tenere ipsas carnes in suis becharijs inflatas, seu sconflatas, & quod non posit, nec debeat in pellibus dictarum bestiarum ponere, seu poni facere aliquem sanguinem, calcinam, vel vrinam. Et qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.lx.sold. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Et eidem credatur cum vno teste, & teneatur in credentia.

Quod carnes non teneantur in pelle, sed extra Becharias super Zochis incise. Cap. CXXX.

ITEM quod quilibet Becharius interfecta bestia, cuiuscunque generis bestia fuerit, statim remouere debeat a dicta bestia mortua pellem, nec tenere modo aliquo in Becharijs carnes in aliqua pelle, vel extra Becharias, vt quæ non sunt recentes posint recentes apparere, pœna.lx. sold. pro quaque vice, & quaque bestia. Sed eas carnes tenere debeant in eorum Zochis incisas extra Becharias, pœna & banno ad arbitrium Iudicis Procuratorum cum consiliarijs suis.

Quod carnes bouinæ non teneantur, nisi de vna bestia bouina super zocho. Cap. CXXXI.

ITEM quod nullus Becharius Ciuitatis, & Burgorum Veronæ super Zocho becharię vbi habet carnes bouinas, tenere debeat, nisi solum de vna bestia bouina. Et qui contrafecerit puniatur in centum sold. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni. Et eidem credatur cum vno teste, & teneatur in credentia.

Quod Becharii relinquere debeant signum, & tenere non incisum a membro illius bestiæ, cuius carnes volunt vendere. Cap. CXXXII.

ITEM quod quilibet Becharius vendens, seu vendere volens carnes porci, vel castroni teneantur, & debeat habere, & tenere signum dictæ bestiæ non incisum a membris, & tantum

tantum de pelle, & pillis quod bene cognosci possit genus ipsius bestiæ, siue de qua bestia sint carnes ipsius, ita quod quilibet volens æmere possit cognoscere, quod sint de masculo, pœna & banno centum sold. pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia, ad quam condemnationem quilibet ex Socijs illius Banchæ insolidum teneatur.

Ne carnes prædictæ portentur ad domum per Becharios, nec teneantur absconsæ.
Cap. CXXXIII.

ITEM, quod nullus Becharius deferre præsummat carnes prædictas ad domum suam vel alio vltra eas, quæ sibi & suæ familiæ comedere sufficiat vna die, vel eas tenere in scrinijs, vel camarellis absconsas. Et qui contrafecerit pro omni vice puniatur in lx. sold.

De carnibus morbosis, seu porcarum, seu ouium non vendendis in Becharijs.
Cap. CXXXIIII.

ITEM quod nullus Becharius nullaque persona vendere debeat carnes morbosas, carnes porcarum, carnes ouium siue pecudum, nec etiam tenere in Becharijs suis de dictis carnibus, nec aliquam de dictis bestijs viuam, vel mortuam, nec in eorum stallis, seu domibus, pœna & banno. xxv. lib. dena. pro quolibet capitulo, & quolibet Bechario, & qualibet vice. Sed ipsas carnes porcarum, & ouium sinceras vendere possint super pontes, & extra portas Ciuitatis, & longe ab ijs Becharijs, vbi venduntur bonæ & pulchræ carnes. Et quilibet sit Accusator & habeat medietatem banni. De carnibus vero fetentibus condemnetur Becharius pro quaque vice centum sold.

De carnibus non aptandis ad pinguedinem alterius bestiæ, & quod nullus vendat carnes vnius bestiæ, pro alia, & de collo, seu capite cum aliis carnibus non vendendo. *Cap. CXXXV.*

ITEM quod quilibet Becharius vendens carnes, & mysterium Bechariorum exercens, vendere debeat bonas, & pulchras, & recentes carnes, nec debeat ipsis apponere seu aptare de pinguedine alterius bestiæ, nisi de ea, cuius fuerit, nec debeat aliquas carnes vendere pro carnibus de castrono, nisi fuerit de castrono, nec aliquas carnes nisi pro illa bestia de qua fuerit, pœna decem libr. denar. pro quolibet, & qualibet vice. Et si soluere non posset, stet in carceribus, nec exinde possit exiri nisi ipsa condemnatione soluta, nec debeant vendere carnes alicuius bestiæ a spallis in antea seu collum ipsius bestiæ, nec caput, nec pedes, nec intestina, nec testiculos cum alijs carnibus mixtos, seu mixtas, nec etiam ad pensam, sed per se separatim vendere possint. Et qui contra prædicta fecerit puniatur, pro quolibet & qualibet vice, in centum soldis.

De pinguedine bestiæ non vendenda, nisi secundum carnes ipsius bestiæ.
Cap. CXXXVI.

ITEM quod nullus Becharius, & nulla persona debeat vendere pinguedinem alicuius bestiæ, nisi secundum eum modum & formam quo venduntur carnes bestiæ, de qua fuerit accepta illa pinguedo, excepta pinguedine porcorum, & banno centum sold.

Quod

Quod etiam mediam lib. carnium & de quocunque loco bestia ementi placuerit Becharii dare teneantur. Cap. CXXXVII.

ITEM quod quilibet Becharius dare & vendere teneatur vnicuique personæ æmere volenti etiam mediam libram de qualibet carne cuiuslibet bestię, quam habuerit, banno. lx. sold. & plus ad voluntatem ęmentis & de quo loco bestiæ ęmenti placuerit, sub pœna prædicta.

Quod Becharii dare teneantur de carnibus ad voluntatem petentibus non iungendo de alia bestia. Cap. CXXXVIII.

ITEM quod quilibet Becharius teneatur, & debeat dare, & vendere ad minutum cuilibet personę volenti Aemere de illis carnibus, quas ęmptor voluerit, & non debeat apponere seu adiungere carnes alterius bestię mixtas illis carnibus sed solummodo darę debeat de carnibus illius bestię purę, quas Aemptor postulauerit. Et si persona a Bechario petierit quod sibi debeat dare & vendere de carnibus, & dixerit per suum sacramētum coram Iudice Procuratorum, quod Becharius ille noluerit sibi dare credatur ei, & teneatur in credentia. Et soluat dictus Becharius. xl. soldos pro banno.

De carne minus pensa, qualiter puniatur. Cap. CXXXIX.

ITEM si quis Becharius, vel eius Discipulus vendiderit carnes minus pensa, condemnetur pro omni vice in. xl. sold. Et Becharius pro suo Discipulo soluere teneatur.

De prouisione omni mense habenda, quanto precio carnes vendi debeant, & de pœna transgredientium Becharioram. Cap. CXL.

ITEM quod Prouisores Communis Veronę singulis mensibus examinari & prouideri faciant per Consilium. xij. Deputatorum, cum licentia & Pręsentia domini Porestatis, pro quanto posśint carnes cuiuslibet conditionis dari. Et faciant deliberari pro quanto pręcio ipse carnes vendi debeant. Et id quod per ipsum dominum Potestatem, & Consilium. xij. fuerit ordinatum debeat per ipsos Becharios obseruari, pœna & banno. xxv. libr. & minus arbitrio Iudicis, & Consiliariorum pro quoque contrafaciente, & quaque vice. Et de pręd ictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & ei credatur cum vno teste, & teneatur in credentia.

Quod Becharia transferantur super flumen Athesis, iuxta Piscbarias. Cap. CXLI.

ITEM Statuimus quod Bechariæ quæ indecenter sunt super strata, qua itur a ponte nouo ad Plateam Dominationis, transferri debeant expensis Communis Veronæ, super ripam Athesis, & in illa Platea, quæ est iuxta banchas. Pischariæ inter Pontem nouum mediante vado, & hospicium Ciconiæ, & quod ipsis sic translatis, nulla de cætero Becharia esse posśit super strata prædicta, & hoc secundum commisśionem nobis ab Illustrisśimo nostro Dominio factam per suas litteras datas quinto Decembris septima indictione. M. cccc. xiij. Et alias trigesimo Augusti in dictione. xi. M. ccccxxxij.

De Reuenditoribus porcorum, & carnium siccarum. Cap. CXLII.

ITEM quod nulla persona debeat vendere carnes siccas aspersas, vel ablutas, seu reuenutas in locis humidis & friscuris, in banno centum sold. & plus inspecta carnium quantitate.

HAEC

HAEC SVNT STATVTA super Porcis, & Mezenis.

De porcis conductis in hospiciis Veronæ ad occidendum, & vendendum, portandis ad banchas Mercati Fori, siue Mezenis eorum. *Cap. CXLIII.*

STATVIMVS quod quælibet persona terreria, vel forensis, quæ conduxerit, aut conduci fecerit aliquos porcos in hospicijs Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, causa eos occidendi, & vendendi in Mercato Fori, teneatur & debeat ipsos porcos, siue mezenas eorum, postquam mortui fuerit, portare seu portari facere ad banchas in Mercato Fori, vbi venduntur mezenæ, a primo sono claueriæ, ad quam pulsator summo mane vsque ad horam tertiarum, pœna & banno centum sold. pro quoque porco, & l. sold. denar. pro quaque mezena, & quaque vice, & quaque persona.

De signandis porcis, & mezenis. *Cap. CXLIIII.*

ITEM Statuimus, quod conductor Datij bancharum Mercati fori, teneatur & debeat incontinenti signare omnes porcos, & mezenas, dummodo portare fuerint in dicto Mercato Fori super gambis anterioribus cum vno gladio signo crucis pro prima die. Et similiter pro secunda die teneatur signare dictos porcos super dictis gambis anterioribus, pro secundo signo crucis prope primum signum crucis, ad hoc vt possit cognosci per emptores, quibus diebus dictæ mezenæ portare fuerint in dicto Mercato Fori, pœna & banno, lx. sold. pro quaque mezena & quaque vice.

De signo porcarum castratarum. *Cap. CXLV.*

ITEM Statuimus, quod nulla persona terreria vel forensis præsummat portare, neque portari facere aliquas mezenas porcarum castratarum sine signo, videlicet quæ non habeant setas super spallas & super cossas excoriatas ad dictas banchas mezenarum in Mercato Fori, sub pœna, & banno. xx. sold. denar. pro quoque & quaque vice.

De scroffiis non mactandis, neque vendendis. *Cap. CXLVI.*

ITEM Statuimus, quod aliqua persona mactare non audeat, nec mactari facere pro vendendo, nec mortuam vendere, nec vendi facere aliquam porcam scroffam, nec carnes eius, sub pœna x. libr. dena. pro quoque & quaque porca, applicanda pro tertia parte accusatori, si fuerit accusator. Et pro alijs duabus partibus officio Procuratorum communis. Et si quis pro vsu suo mactare voluerit, teneatur & debeat licentiam accipere a dicto officio Procuratorum, ne fraus fiat, sub pœna. lx. sold. applicanda vt supra.

De non exportandis mezenis, aut porcis de Mercato vsque ad xxii. horam. *Cap. CXLVII.*

ITEM Statuimus, quod nulla persona quæ conduxerit porcos, aut mezenas in dicto Mercato fori causa vendendi audeat vel præsummat exportare dictos porcos, aut mezenas de dicto Mercato fori, vsque ad xxij. horam pœna & banno lx. sold. denar. pro quoque & quaque vice, & quaque mezena, & hoc non habeat locum quando tempus est pluuiosum.

De non

De non portandis Porcis, nec Mezenis in Mercatũ, nisi secunda die. Cap. CXLVIII.

ITEM Statuimus, quod qualibet persona, quæ conduxerit Porcos, aut Mezenas in Mercato Fori Veronæ, possit & debeat ipsos Porcos, aut Mezenas, postquam pulsatum fuerit ad vigesimam secundam horam, exportare seu exportari facere de dicto Mercato dummodo ipsas, & ipsos non vendiderit in prima die, ac etiam possit, & valeat ipsos Porcos, & Mezenas reducere seu reduci facere in dicto Mercato fori, pro secunda die, & si ipsos & ipsas non vendiderit, ipsa secunda die signata, vt supra, possit ipsos & ipsas exportare de dicto Mercato, nec debeat amplius reducere nec vendere in dicto Mercato, nec alibi, pœna centum soldorum denar. pro quoque & quaque mezena, & quaque vice.

Reformatum & additum die.xxi. Decembris.M.cccc.li.per Consilium, quod qualibet Mezenas semel positas in Mercato omnino vendi oporteat tertia die, nec possint ipsa tertia die modo aliquo exportari de Banchis, vel mercato, nisi in veritate venditæ, sub pœna pro quaque mezena non vendita, vsque ad vigesimam secundam horam, quod sit perdita. Et proinde signari debeant etiam tertia die, tertia cruce.

Quod Portitores Mezenarum non stent circa Banchas. Cap. CXLIX.

ITEM Statuimus, quod Portitores Mezenarum nullo modo audeant, vel præsummant stare ad Banchas super quibus venduntur Mezenæ in dicto Mercato, sed debeant stare longe a dictis Banchis per quattuor perticas longas sex pedibus, pro quaque pertica. Eo saluo, quod possint appropinquare ad dictas Banchas, causa portandi Mezenas, dummodo vocati fuerint per Aemptores, banno.xx.sold.denar. pro quoque & quaque vice.

Quod nullus æmat in Mercato, nec alibi Mezenas causa incanipandi, seu reuendendi. Cap. CL.

ITEM quod nulla persona terreria, vel forensis præsummat æmere in Mercato fori, nec alibi Mezenas causa ipsas incanipandi, seu reuendendi, pœna & banno.lx.sold.pro quaque mezena, & quaque vice, & in amissione dictarum Mezenarum.

Quod nullus Becharius vadat in hospicia ad æmendum Porcos. Cap. CLI.

ITEM quod nullus Becharius audeat aliquo modo ire ad aliquod hospicium vbi occiduntur Porci causa æmendi aliquem de dictis Porcis, viuum vel mortuum, pœna & banno.x.libr.denar.pro quoque & quaque vice. Et si repertum fuerit aliquem Becharium fuisse ad aliquam de dictis Hostarijs, intelligatur iuisse causa æmendi quamuis ibi repertus fuerit non æmere.

Quod nullus Becharius æmat carnes porcinas ad Capitellum. Cap. CLII.

ITEM quod nullus Becharius, audeat vel præsummat æmere carnes porcinas ad Capitellum, siue in Mercato Fori, per se vel per alium, pœna & banno centum soldorum pro quoque, & quaque vice, & quaque mezena. Et de prædictis quilibet sit accusator & habeat medietatem banni, & eidem credatur cum vno teste, & teneatur in credentia.

De Salcicijs, & Brigaldis, intestinis Porcorum non vendendis per aliquem Forensem. Cap. CLIII.

ITEM Statuimus, quod aliqua persona non subiens, & non attendens cum communi Veronæ, factiones & onera, & non habitans in ipsa Ciuitate, cum tota massaricia & familia,

fici, sub pœna Magistro Torculi Proprietario, vel Conductori libr. xxv. denar. pro quaq; solla dictorum ossium, & Laboratori, seu Famulo cuilibet dicti Torculi libr. x. quarum pœnarum, dimidia sit inuentoris, accusatoris, vel denunciatoris quibus credatur cum iuramento suo, & vno teste, & teneatur si voluerit in credentia, & alia dimidia sit Cameræ Illustriss. Dominij nostri, & Communis Veronæ pro fabrica Palatij siue pro alijs Fabricis dicti Communis. Et si quis eorum qui contrafecerit, accusauerit aut denunciauerit, sit ipse absolutus a pœna sua, & nihilominus lucretur dimidiam pœne eorum qui contrafecerint, & Vicarij villarum ac eorum Famuli possint esse inuentores, ac inquisitores de prædictis, immo teneantur ipsi Vicarij per se & famulos atque alios diligenter inquirere de prędictis, & possint ipsi Vicarij & eorum Nuncij, ac Milites Communis Veronæ, & domus Mercatorum Veronæ facere aperiri Torcularia, & alia quæcunque loca vbi suspicionem haberent de prædictis, quod si recusabitur aperiri, ibi intelligatur fraus, esse, & cadant illi recusantes siue Magister Torculi in pœnam fraudis & delicti commissi, videlicet in pœnam. xxv. libr. applicanda vt supra, & prædictæ inuentiones accusæ & denunciationes deferantur ad Banchum Iudicis Procuratorum Communis Veronæ.

Quod nulla Venditrix olei, siue fructuum, vel herbarum, pueros teneat in brachio, nec eos spiochiare debeat, nec filare.
Cap. CLXVIII.

ITEM quod nulla persona Venditrix olei, vel Fructuum, vel herbarum, vel alterius rei quæ comedatur, debeat tenere Pueros in brachio, prædicto vendendo, nec Pueros spiochiare, neque filare, neque inaspare, neque pectinare caput sibi vel alij sedendo, vel stando ad stationes seu loca, vbi suas merces vendunt. Et quælibet quæ contrafecerit puniatur pro qualibet vice in quinque soldis.

De Zauascariis, vbi stare debeant in Mercato. Cap. CLXIX.

STATVIMVS quod Zauascariæ, vel Zauascharij fructuum arborum volentes stare in Mercato Fori ad vendendum, stare debeant in vna bina vltra Capitellũ per quattuor perticas, & abinde supra versus Cambios, & non infra, pœna. xx. sold. pro quolibet contrafaciente & qualibet vice, & non debeant permixtim cum Villanis in ordine stare pœna prædicta.

De eodem. Cap. CLXX.

ITEM quod nulla Zauascharia, & nulli Reuenditores seu Reuenditrices, nec alia persona debeat cum mercibus impedire nec stare, sicut vadit via quæ venit a Platea dominorum Rectorum, & transuersat Mercatum versus Capitellum. Et qui contrafecerit pro omni vice in. xx. soldo. puniatur, exceptis Zauascharijs Leguminum recentium quæ stare debeant ab angulo Capitelli versus Anthenam.

De eodem. Cap. CLXXI.

ITEM, quod nulla Zauascharia, vel Zauascharius debeat stare ad vendendum sub portis, nec iuxta portas Ciuitatis, & Pontium per duos passus. Sed stare debeant si soluerint, ad vendendum iuxta muros Ciuitatis, sub pœna viginti soldorum pro banno, & in amissione rerum.

De vua non vendenda in Mercato Fori, nec in Ciuitate, nisi de pergola. Cap. CLXXII.

ITEM quod nulla persona debeat conducere in Mercato Fori aliquam vuam, nec per Ciuitatem, neque per Burgos, causa vendendi, nec ipsam vendat alicui personæ in Ciuitate & Burgis nisi fuerit vua lugiana, vel de pergola, aut varonum vel brumesta. Et qui contrafecerit, puniatur pro vnaquaque vice in.xx.sold.& in amissionẽ vuæ & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & quod æmptores etiam teneantur ad dictum bannum.xl.sold. soluendum pro quolibet & qualibet vice, & in amissione vuæ, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quod nullus Medicus vendat Confectiones, nec Syrupos, nec habeat Merzariam, nec Societatem in ea, nec in aliquo Merzario conuentionem. Cap. CLXXIII.

ITEM Statuimus, quod nullus Medicus Physicus possit vel debeat vendere Species, Confectiones, Syrupos, nec alias Potiones, seu Decoctiones, per se vel per interpositam personam, nec Merzariam tenere in domo sua, nec alibi per se, vel per interpositam personam nec societatem habere cum aliquo Speciario, vel Apothecario de mittendo infirmos seu eorum nuncios ad Apothecam ipsorum occasione alicuius luchri ipsi Medico applicandi, & quod nullus Apothecarius audeat, vel præsummat promittere, vel sine promissione dare aliquid aliud alicui Medico, sub illa occasione, vt Medicus mittat Infirmos, vel eorum Nuncios ad stationem dicti Apothecarij. Et qui fecerit contra prædicta, vel aliquid prædictorum, condemnetur pro quolibet & qualibet vice in libr.xxv. denariorum, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia.

Quod Iudex Procuratorum teneatur omni mense inquisitionem facere de Syrupis, & aliis Potionibus corruptis Merzariorum. Cap. CLXXIIII.

ITEM Statuimus, quod Iudex Procuratorum, teneatur & debeat quolibet mense semel cum vno ex Militibus Procuratorum Communis,& cum duobus Medicis vel alijs Hominibus peritis, quos dictus Iudex elegerit, personaliter circuire, & inquirere per stationes Speciariorum Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, qui vinculo sacramenti, & banno .x. libr. denar. pro quolibet & qualibet vice, teneatur inquirere, & inquisitionem facere de syrupis, potionibus confectionibus, & alijs decoctionibus, & de alijs quibuscunque medicinis & rebus corruptis. Et si inuenirentur in prædictis stationibus, prædicta vel aliquod prædictorum corrupta vel corruptum, teneantur & debeant in viam publicam effundere,& ipse Apothecarius condemnetur in.lx.sold. pro quolibet ex prædictis corrupto, & de prædictis nihilominus quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De illis qui faciunt candellas de sepo, & Ballotas, & quid agere,& a quibus se abstinere debeant. Cap. CLXXV.

ORDINAMVS quod quælibet persona vendens Candellas de sepo, teneatur dare & vendere cuilibet personæ æmere volenti de ipsis Candellis libram earum, & in ratione libræ pro tanto precio, pro quanto Becharij tenentur vendere, siue pro quanto ipsi a Candellis æmunt ab ipsis Becharijs, vel Mercatoribus pinguedinem, siue grassum, de quo fiunt dictæ Candellæ, & pro tribus denarijs paruis vltra dictum prçcium pro qualibet libra, & in ratione libræ candellarum & dicere teneantur personæ æmenti de quo grasso sint dictæ candellæ, & quod in ipsis candellis vel sepo vel grasso Candellarum non ponant seu misceant aliquod grassum seu vnctum Porcorum seu lardum de Porcis, seu Porcabus,

nec rasam

nec rasam nec aliquid aliud. Et quod nulla persona debeat collare sepum, seu grassum, nec facere candellas, seu ballotas in Ciuitate, & Burgis Veronæ, nec ponere in Candellis aliquem stopinum veterem. Et si repertum fuerit positum esse in candellis aliquem stopinum veterem, vel de bambasio veteri, puniatur in.x. sold. pro qualibet libra Candellarum sic falsificatarum, & quod nulla persona audeat exportare Candellas, vel sepum siue grassum, aut ballotas extra Districtum Veronæ licentia domini Potestatis. Et qui contra prædicta, vel aliquod prædictorum fecerit, puniatur pro Candellis venditis vltra dictum prætium, vel si amentem non certificauerit de quo grasso sint dictæ Candellæ, puniatur & condemnetur Communi Veronæ pro qualibet libra Candellarum, & in ratione libræ, & pro qualibet vice in.xx sold. Et pro eo quod collauerit dictum sepum, vel grassum, & Candellas fecerit, vel ballotas de die, condemnetur in.xl.sold. pro quolibet & qualibet vice, nisi prædictas ballotas fecerit de mandato domini Potestatis Veronæ. Et quod portantes extra Districtum Veronæ prædicta vel aliquod prædictorum sine licentia domini Potestatis, puniatur in centum sold. pro quolibet & qualibet vice, & in amissione dictarum rerum. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia, & ei credatur cum vno teste bonæ famæ. Insuper Milites Procuratores communis Veronæ, quolibet anno bis ad minus inquirere teneantur in vinculo sacramenti de prædictis.

Quod res pertinentes ad grassam vendi debeant ad pondus libræ grossæ.
Cap. CLXXVI.

ITEM ordinamus, quod Anguillæ sallitæ, Caricæ, Capari, Auellanæ, risi, Amigdalæ, & cuiuslibet alterius conditionis grassæ, vendi debeant ad pondus libræ grossæ decem & octo vnciarum subtilium pro libra grossa, sub pœna cuilibet contrafacienti.xl. sold. pro quaque vice. Saluo quod Anguillæ non excedentes pondus sex vnciarum, vendi possint ad pondus & sine pondere in arbitrio vendentium.

De Mensuris a blado, & Plombinis, ac Ballanciis omni mense cercandis, & assazandis per Milites Communis cum Bullatore. Cap. CLXXVII.

ITEM Statuimus, quod Milites Procuratorum Communis Veronæ vinculo sacramenti simul cum Bullatore Mensurarum, qui tenet Bullam Communis Veronæ, & ipse Bullator cum eis teneantur & debeant omni mense semel circare videre, & examinare, assazare, & approbare omnes Mensuras bladi, quibus personæ vtuntur in Mercato Fori, si sint iustæ, & ad iustas Mensuras, & bullatæ Bulla Communis ordinata vt esse debent, & Mensuras si quas reperierint iniustas, seu non bullatas Bulla Communi præsentare Iudici Procuratorum Communis Veronæ, pœna.lx.sold. pro quolibet & qualibet vice. Item eodem modo teneantur & debeant semel omni mense circare, examinare, assazare & approbare Plombinos Becchariorum, & Carnarolorum, & Ballanzollas Pistorum, & Marchas eorum, & aliorum Mysteriorum vtentium Plombinis, Ballanzollis, & Marchis ad vendendum seu videndum aliquid, si sint iusti & iustæ, & ad iustam pensam & bullatæ Bulla Communis ordinata, vt esse debent, & Plombinos, Ballanzollas, & Marchas si quos, vel si quas iniustos, vel iniustas, aut non bullatos, seu non bullatas Bulla Communis reperierint, præsentare suo Iudici debeant prædicto banno.lx.sold. pro quolibet & qualibet vice.

De Ballanciis vendentium carnes siccas, vel mercimonia, quod habere debeant clauum, qui teneat iouetam rotundum, & de chordis non tenendis ad illas.
Cap. CLXXVIII.

STATVIMVS quod quælibet persona vendens caseum, vel carnes siccas, vel aliqua sua mercimonia cum Ballancijs habere debeat Ballancias, quæ habent clauum qui

teneat iouetam rotundum, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in xx. soldis, & quod non debeant habere nec tenere aliquam chordam ad ipsas Ballancias, nisi chordam a ioueta, pœna prædicta.

De Mensuris a blado bullandis, & quod Mensuræ cum quibus uenditur in Mercato sint ferratæ. Cap. CLXXIX.

ITEM Statuimus, quod omnes mensuræ bladi bullari debeant omni anno bulla ordinata pro Communi Veronæ, pœna & banno .lx. sold. pro qualibet mensura & vice. Et quod si quis vendiderit cum minalli, Stario, Quarta, Media, Quarta, seu Quartarolo non bullatis vt supra, soluat pro banno Communi Veronæ .lx. sold. pro quaque mensura, & quaque vice, ac illud intelligatur de mensuris Molendinariorum, & Tabernariorum non bullatis Bulla prædicta. Item quod nullus vendat, seu vendere debeat in Mercato Fori cum Minalli, Stario, & Quarta, quæ non sint ferratæ, cum vno ferro transuersato in medio Mensuræ, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice, & qualibet mensura non ferrata in .lx. sold. communi Veronæ, & de prædictis quilibet sit accusator & habeat medietatem banni, & alia medietas sit Communis Veronæ.

De Castellatis quolibet anno bullandis tempore Vindemiæ, & de pœna Carizantis uuas cum Castellata minus mensura. Cap. CLXXX.

ITEM Statuimus quod quælibet Castellata prima vice, quæ conducetur cum vuis ad Ciuitatem Veronæ, debeat bullari Bulla ordinata Communis, & non reconduci foras, non bullata, pœna & banno pro qualibet vice. lx. sold. & si quis dicta prima vice in antea carizauerit per Ciuitatem, & ante vel post carizauerit per Districtum vuas cum Castellata non bullata vt supra, vel etiam cum Brentis Portitorum vel portauerit cum bestijs sine bulla prædicta pro quolibet & qualibet vice soluat pro banno .lx. sold. Item quod si quis vuas alteri dandas carizaret cum Castellata, quæ esset vel teneret minus mensura, condemnetur pro quolibet & qualibet vice in .x. libr. Et de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quantum accipere liceat pro bullandis Castellatis & aliis Mensuris, & quomodo ipse Mensuræ bullari debeant. Cap. CLXXXI.

ITEM Statuimus, quod non liceat alicui accipere vltra .xij. denar. pro qualibet scotatura vel abolatura alicuius Vegetis, siue Castellatæ, mensurando cum aqua suis expensis, & si fuerit tantum scotata, & non mensurata cum aqua, debeat accipere octo denar. & de qualibet scotatura Brenti medij Modij, quatt. dena. & de qualibet alia mensura tam blauæ, quam aliarum rerum, & inde inferius accipere debeat duos denar. si fuerit tantum scotata & staerata, & si fuerit staerata & scotata cum rasaura vel refondatura, accipere debeat sex denar. & si contrafecerit, puniatur pro qualibet mensura in centum soldo. Communi Veronæ, & si reperiretur Bullatorem bullasse aliquam Brentam, Vegetem, seu Castellatam, & aliud quodcunque vas bullandum, quod esset plus vel minus debita mensura, condemnetur in .x. sold. pro qualibet Castellata iniusta, & in .xx. soldo. pro quolibet alio Vase, vel mensura, & quod quælibet Castellata debeat in fundo anteriori bullari, iuxta zimam ipsius Castellatæ, ita quod Bulla ibi impressa tangat ipsam zimam, & eodem modo & forma bulletur in fundo posteriori, pœna & banno .lx. soldo. pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice. Et quod omnes Mensuræ bladi bullentur in tribus locis super orocuiuslibet Mensuræ apertæ superiori, vbi non est fundus, banno prędicto. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De

De Brento habendo cum Castellata per Carizatorem uuarum, & de spinis ac suspiraminibus ad Castellatam non habendis. Cap. CLXXXII.

ITEM ordinamus, quod quilibet Bubulcus carizans Castellatam, debeat secum deferre & habere vnam Brentam, in qua possit extrahere & ponere de vua Castellatæ, si bulliret, & quod nulla Castellata de cętero habeat aliquod suspiramen, nec aliquam spinam. Et si haberet spinam, quod sit taliter mutillata & incisa, quod non possit extrahi. Et si quis contra prędicta, vel aliquod prędictorum fecerit puniatur pro quolibet capitulo & qualibet vice in viginti soldis. Et de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De Venditoribus uuarum, quod expensis suis conduci faciant uuas ad domos æmptorum. Cap. CLXXXIII.

ITEM quod quęlibet persona, quę vendiderit vuam tempore vindemię in aliquibus locis Districtus Veronæ, teneatur & debeat ipsam vuam conducere Veronam, seu conduci facere ad domum Aemptoris, vel ad aliam domum, quam Aemptor ipse voluerit, expensis proprijs venditoris, & qui prędicta facere recusauerit, puniatur pro quolibet plaustro, & in ratione plaustri in.lx.sold. & de soma & in ratione somę in.x.sold.pro quolibet & qualibet vice, & nihilominus conducere, vel conduci facere teneatur ipsam vuã, & de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, nisi pactum fuerit in contrarium factum.

Infra quantum tempus Venditor uuarum petere debet pracium ab Aemptore. Cap. CLXXXIIII.

ITEM quod quælibet persona, quę vendiderit, & tradiderit vuam alicui personę, postsit pręcium ipsius vuæ petere ab Aemptore infra sex menses. Postquam ipse Aemptor eam acceperit, quibus elapsis pręsummatur ipsum Aemptorem soluisse, si allegabitur esse factam solutionem, & tunc vltra dictum tempus Venditor ipse non audiatur.

De Venditoribus uini, quod suis expensis conducant illud ad Ciuitatem. Cap. CLXXXV.

ITEM quod quęlibet persona, quę vendiderit vinum in aliqua villa, vel loco Districtus Veronę teneatur & debeat conducere, seu conduci facere ipsum vinum in Ciuitate Veronę ad domum Aemptoris, expensis ipsius Venditoris, & ipsum vinum facere debeat mensurari ad domum Aemptoris. Et qui contrafecerit, pro quolibet Plaustro, & ratione Plaustri, & pro quolibet & qualibet vice in.lx.sold. & pro Soma & in ratione Somæ in.xx.sold. & de prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, nisi pactum fuerit in contrarium factum.

Quod Carizatores uuæ uel uini non debeant hospitari in aliqua uilla, uel domo, Cap. CLXXXVI.

ITEM quod nullus Bubulcus, siue Carizator vuę vel vini possit nec debeat hospitari in villa suæ habitationis, nec alibi in domo, vel curtiuo alterius villę seu Contratę. Sed venire debeat continue Veronam per stratam rectam cum ipso Plaustro ad domum illius cuius erit dictum vinum, vel vua, sub banno centum sold.pro quolibet contrafaciente. Et prędictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Ne quis discargare debeat ligna, verzias, rapas, & cepas.
Cap. CLXXXVII.

ITEM Statuimus, quod nulla persona debeat discargare ligna, verzias, zuchas, rapas, & cepas cum erunt cum plaustris in Ciuitate Veronæ, vel Suburbijs pro vendendo. Sed omnia prędicta debeant tenere in plaustris ad vendendum, & super plaustra. Et qui contrafecerit, emendet pro vnaquaque vice.xx.sold. pro banno, & amittat ligna, verzias, zuchas, rapas, & cepas. Et dominus Potestas, & Procurator non possint nec debeant dare licentiam alicui contrarium.

Quod ducentes plaustra per Ciuitatem, & Suburbia, non vadant super Plaustro, & quod teneant manum ad timonem. Cap. CLXXXVIII.

ITEM Statuimus quod Bubulci, vel alij qui plaustra ducunt, ire non debeant super Plaustra per Ciuitatem, & Burgos Veronæ. Et Bubulci ex quo sunt in Ciuitate, & Burgis, debeant tenere manum ad Timonē Plaustri, & diligenter præcauere, ne damnum aliquod detur per Plaustrum, & Boues alicui personæ, vel bestiæ, pœna.xx.sold.pro quolibet, & qualibet vice, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & si quod damnum daretur per sui negligentiam, illud resarcire teneatur, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & Dominus pro Famulo teneatur.

HAEC SVNT STATVTA super fœno, & paleis vendendis.

De vno Suprastante Plaustrorum fœni, & palearum eligendo, & de eius officio.
Cap. CLXXXIX.

STATVIMVS quod singulis sex mensibus in Consilio.xij. & L. Deputatorum eligi debeat per Scrutinium, & plures ballotas, vnus Ciuis bonæ conditionis & famæ, qui sit Superstans Plaustrorum fœni, & palearum, quę in Ciuitate & Burgis Veronæ conducuntur ad vendendum, cuius officium sit secundum ordines & capitula infrascripta, videlicet primo quod nulla persona debeat discargare, neque disfacere plaustrum fœni, sed illud in Plaustro vendat integraliter, & qui contrafecerit perdat.xx.sold. pro banno.

ITEM quod nulla persona conducat ad vendendum in Ciuitate, & Burgis Veronę Fœnum apparatum, neque mistum de alio diuerso fœno. Et qui contrafecerit, emendet .xx.sold. pro qualibet vice.

ITEM quod si aliquod Plaustrum fœni, vel palearum conductum ad vendendum in Ciuitate, vel Burgis Veronę repertum fuerit falsum, quod conducens condemnetur in.lx. sold. & in amissione fœni, vel Palearum pro quaque vice. Et si maliciose oneratum fuerit condemnetur dictus Conducens in.x.sold. pro quoque Plaustro fœni. & sold.x. pro quoque Plaustro Palearum intelligendo falsum quando habet bonam apparentiam ab extra, & aliud sit ab intra.

ITEM quod aliquod Plaustrum Fœni seu Palearum non possit teneri ad vendendum in Mercato Fori, nec super pontibus, nec in aliquibus stratis venientibus ad ipsos pontes. Sed tantummodo in Plateis Braidę Glarę Sancti Pauli, & alijs Plateis, pœna.x. sold. pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice. Saluo quod ad prędictam pœnam non teneantur, qui eundo, vel redeundo vendidissent.

ITEM quod nullus Reuendarolus Fœni, & Palearum audeat, vel pręsummat ęmere fœnum vel Paleas conductas ad vendendum in Braida, vel alibi in Ciuitate, vel Burgis, &

quod

quod nec ipsi Reuendaroli, nec alij, nisi ij quorum est Fœnum vel Paleę, & Carratores conducentes se impediant de aliqua messetaria, vel mercato Fœni, vel Palearum in Ciuitate, seu Burgis Veronę, sub pœna .xx. sold. denar. pro quoque & quaque vice.

ITEM quod dictus Superstans teneatur & debeat fideliter & diligenter omnibus diebus & maximè in diebus Mercati prouidere & rancurare super Braida Veronę, & super alijs Plateis Ciuitatis & burgorum, si plaustra Fœni, & Palearum venalia sunt debito modo onerata. Et si in illis est facta aliqua malitia, vel falsitas, quę plaustra bene & diligenter examinare debeat, ac palpare intus, & extra.

ITEM quod dictus Superstans teneatur, & debeat vinculo sacramenti facere inuentiones & manifestationes suas ipsarum inuentionum dare ea die, vel sequenti, officio Iudicis Procuratorum Communis Veronę, cum sufficienti declaratione nominum, & pronominum inuentorum & causę.

ITEM quod dictus Superstans habere debeat pro sua prouisione, & mercede vnum soldum & sex denar. pro quolibet Plaustro Fœni, vel Palearum conducto ad vendendum in Ciuitate, & Burgis Veronę, & non vltra, sub pœna quadrupli & priuationis ab officio. Et insuper etiam habere debeat tertiam partem omnium condemnationum, quę ex dictis suis inuentionibus, & denunciationibus sequentur.

ITEM quod dictus Superstans aliquo modo, vel ingenio non possit, nec debeat aliquam messetariam Fœni, vel Palearum exercere, nec se de aliquo mercato fœni vel Palearum impedire, neque pro se, aut alio de illis emere in Ciuitate, & Burgis Veronę, sub pœna centum sold. pro quaque vice, cuius dimidia sit accusatoris.

Additum die .xviij. Iunij. M. cccc. lxvi. Quod plaustra debeant taliter carigari, quod conduci possint sine ligamentis de circuncirca. Et aliter onerata conduci non possint ad vendendum in Ciuitate, vel Burgis ligata, nisi cum solo Preolo ante, & retro, non autem circuncirca, nec cum asside in fundo, nec cum schaionis, aut fraschis, nec cum aliquo alio fulciente, & sustentante fœnum, sub pœna libr. quinque pro quoque plaustro, cuius dimidia sit accusatoris, & teneatur in credentia, firmis remanentibus omnibus alijs ordinibus dicti officij.

De Lignis, Fœno, Calcina, & Somis Carbonum vendendis in Platea Braidæ, & Glaræ.
Cap. CXC.

ITEM Statuimus quod nulla persona Ciuitatis Veronę, vel eius Districtus cum plaustro Lignorum, Calcinę, Fœni, seu Somis Carbonum impedire debeat Pontes, seu Stratas Pontium Ciuitatis, neque Mercatum Fori, sed nec per ipsum Mercatum transitum facere cum prędictis Plaustris, & Somis in diebus Iouis, & Sabbati vsque ad horam Nonę. Sed ipsa, Ligna, Calcinam, fœnum, & Somas Carbonum vendere debeat in Plateis Braidę, Glarę Sancti Pauli, Sanctę Anastasię, & in alijs Plateis, pœna .x. sold. pro quolibet contrafaciente, & quaque vice. Saluo quod ad prędictam pœnam non teneantur, qui eundo, vel redeundo prędicta vendidissent. Eo saluo quod liceat prędictis plaustris & somis transire mercatum fori, etiam in diebus & horis mercati per caput platęę ipsius mercati super strata Aurificum, & Garzariarum.

De pœna illius, qui Braidam in die Iouis vel Sabbati occupauerit.
Cap. CXCI.

ITEM Statuimus quod nullus impediat Braidam die Iouis, vel Sabbati cum Lana, vel Panno, seu Pellibus aliquo modo. Et qui contrafecerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in .xl. soldis.

De pœna celantis, uel mutantis nomen. *Cap. CXCII.*

ITEM quod quęlibet persona requisita teneatur & debeat dicere officialibus Communis Veronę nomen & supranomen suum, & non negare seu mutare sibi nomen suum, pœna arbitrio Iudicis Procuratorum.

Quod quilibet requisitus ab Officialibus Communis Veronæ permittat mensurari uinum, & pesari carnes, quas æmisset. *Cap. CXCIII.*

ITEM Statuimus quod quilibet, qui æmisset vinum, vel carnes, seu aliquid aliud ad minutum requisitus ab officialibus Communis Veronæ, teneatur & debeat per sacramentum sibi ostendere & permittere mensurari, seu pesari, & dicere quantitatem & prętium, quantum constauerit, & ducere eos ad illum a quo æmerit, & ostendere sibi Venditorem, si ibi erit, pœna & banno arbitrio Iudicis Procuratorum.

Quod cuilibet liceat accusare facientem contra Statuta prædicta. *Cap. CXCIIII.*

ITEM quod liceat cuilibet accusare, & denunciare quamlibet personam facientem contra prædicta ordinamenta, seu aliquod prædictorum, & medietas bannorum sit accusatoris, vel denunciatoris qui teneatur in credentia, & alia medietas sit Communis, exceptis Militibus Procuratoribus Communis.

Quod omnes pœnæ super dictis ordinamentis impositæ sint arbitrio Iudicis Procuratorum cum Consiliariis suis. *Cap. CXCV.*

ITEM quod prędictę pœne in dictis ordinamentis & quolibet eorum superius impositę intelligantur, & esse debeant ad voluntatem & arbitrium Iudicis Procuratorum & Consiliariorum suorum. Et si in eis, vel aliquo eorum appareret, vel diceretur esse aliqua ambiguitas vel obscuritas quod reducatur ad intellectum & declarationem ipsius Iudicis, & Consiliariorum, & quod eorum arbitrio non extendatur ad plus, quam in ipsis Statutis continetur. Sed ad minus inspecta negocij & personarum qualitate.

Finis Libri Quarti Statutorum.

INDEX CAPITVLORVM QVARTI LIBRI.

HAEC SVNT STATVTA IVDICIS & aliorum Officij Procuratorum Communis Veronæ.

Quod

HAEC SVNT STATVTA
super Fonte Ciuitatis.

De

Ne

HAEC SVNT STATVTA super Mercato Bladorum.

Quod

HAEC SVNT STATVTA super Pane vendendo & Pistorum.

HAEC SVNT STATVTA super Tabernariis & vino vendendo.

HAEC SVNT STATVTA super Piscibus, & Pischarolis.

HAEC SVNT STATVTA super Fœno, & Paleis vendendis.

Finis Tabulæ Quarti Libri.

STATVTORVM MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE.

LIBER QVINTVS.

HAEC SVNT STATVTA Officij Dugalium, & pertinentium ad illud.

De duobus Iudicibus Dugalium eligendis, & eorum officio. Cap. I.

STATVIMVS & ordinamus, quod omni anno in principio mensis Nouembris, videlicet antequam, fiat Scrutinium Vicariorum, fieri debeat in Consilio. xij. &.l. Deputatorum Veronæ per Scrutinium & plures ballotas more solito, electio duorum Ciuium bonæ reputationis, & intelligentiæ, qui sint Iudices Dugalium totius Veronensis Districtus, vnus videlicet citra Athesim, & alter vltra secundum quòd inter se concordes fuerint, aut per dominum Potestatem fuerit de citra, & vltra declaratum, & assignatum per vnum annum. Incipiendo primo Ianuarij cum salario.xxviij.libr.denar.in mense pro quoque eorum percipiendo, videlicet.xxij.libr.x.sol.a camera Illustrissimi nõ.Do.&.v.libr.xij.sol.vi.denar.a Communi Veronæ iuxta solitum. Quorum Tribunal stet in Palatio Communis Veronæ, & eorum officium sit de, & super aggeribus, & Aggerinis Athesis, & aliorum Fluminum, ac de, & super Dugalibus, & eorum brachijs. Et similiter de, & super Clauicis, Vijs, siue Stratis, Pontibus, Fontibus, Torrentibus, siue Prognis Veronæ districtus. Quod videlicet vterque eorum in sua iurisdictione debeat ex suo officio diligenter inquirere & prouidere, defendere, & manutenere prædicta, & ea facere aptari seu refici, & in bono, aconcio tenere vbicunque & quotiensunque opus fuerit expensis illorum ad quos spectat secundum mores, & consuetudines, ac ordines & Statuta Ciuitatis Veronæ, & alia faciendi pro exercitio, & executione prædictorum. Et proinde teneantur, & debeant in primis duobus mensibus equitare & facere circas suas per Districtum Veronæ, & deinde semel in mense, vel saltem singulis duobus mensibus, & omni tempore excrescentiæ Athesis circare, & visitare Aggeres Athesis, & alia loca in quibus & quotiens necesse fuerit. Et quotiensunque fuerint per Massarios, vel consortes villarum requisiti, & similiter mittere etiam Notarios suos quotiensunque opus fuerit, & vocare possint, ac secum ducere tam de Ciuibus, quam Districtualibus, qui sibi instructi, & experti videantur. Qui singuli requisiti teneantur sibi auxilium, & consilium impartiri, & iurisdictionem habeant contra negligentes, inobedientes, seu contrafacientes prædictis, seu alicui prædictorum inuentiones, & inquisitiones faciendi accusas, & denunciationes recipiendi de, & super prædictis, & alijs ad prædicta sui officij pertinentibus. Cognoscendi quoque, & terminandi, absoluendi, & condemnandi, præcipiendi, & banna imponendi, multandi, & puniendi, & alia pro suo officio faciendi, secundum ordines & Statuta communis Veronæ, de quibus obseruandis & de omni suo officio bene & fideliter exercendo iurare debeant ante introitum sui officij in manibus domini Potestatis.

De quattuor Notariis Dugalium eligendis, & de eorum officio. Cap. II.

ITEM quod dicti Iudices habere debeant quattuor Notarios, videlicet duos pro quoque qui sibi omni anno in principio anni deputentur eligendi per Scrutinium, & plures

ballotas in consilio. xij. & l. Deputatorum per vnum annum sub vno Iudicatu tantum, & vacare debeant ab eodem tantum per vnum alium annum, qui teneantur, & debeant vnus ipsorum, & etiam ambo si necesse foret cum vno Iudice, & sine suo Iudice ad omne dicti Iudicis mandatum equitare pro suo officio exercendo. Et scribere omnes prouisiones Aggerum & Dugalium, & omnia alia pro dicto officio opportuna, & omnes inuentiones, inquisitiones, accusationes, & denunciationes, de Dugalibus Aggeribus, Pontibus, Clauicis, & Stratis, Fontibus & Prognis solummodo, & non de alijs. Et ea die, vel sequenti, postquam reuersi fuerint ad Ciuitatem Veronæ, teneantur & debeant tam dicti Iudices, quam Notarij dare, & assignare Massario dicti Officij omnes inuentiones, & inquisitiones, accusationes, & denunciationes, ac omnes processus, quos & quas fecerint, vel receperint. Et similiter omnes accusas quas receperint ad dictum Banchum, etiam si non equitauerint, & omnes processus per ipsos faciendos occasiones dicti officij, sub pœna. x. libr. denar. pro quoque & quaque vice. In quam pœnam incurrat etiam dictus Massarius quotienscunque non denunciauerit domino Potestati si prædicta non fuerint sibi consignata, vt supra, & dictas accusas, denunciationes, inuentiones, & inquisitiones, teneantur & debeant dicti Notarij scribere super libro ordinario penes ipsum Massarium existente, sub pœna prædicta. Et quod dictus Massarius ex officio suo habeat libertatem, & bailiam inquirendi, & examinandi libros & scripturas dictorum Notariorum quandocunque voluerit pro suo libito voluntatis, & si quid fraudis inuenerit, teneatur illud incontinenti denunciare domino Potestati, sub pœna prædicta.

De vno Maßario Dugalium eligendo, & de eius officio. Cap. III.

ITEM quod ad dictum officium Dugalium deputetur vnus Massarius, qui sit Ciuis Veronæ bonæ opinionis & famæ, vir discretus ætatis annorum. xxv. ad minus eligendus per Scrutinium, & plures ballotas in Consilio. xij. & l. Deputatorum more solito, cuius officium durare debeat per vnum annum sub vno iudicatu tantum. Et tenere debeat ipse Massarius, bonum & ordinatum computum omnis introitus, & expensæ dicti officij Iudicis vtriusque, & specialiter exigere teneatur & debeat omnes quantitates pecuniarum de cancellationibus inuentionum, & de condemnationibus, laudationibus, pœnis, & alijs quibuscunque & quotcunque ad dictum officium suum spectantibus, prout infra declaratur. Et possit ac debeat executionem committere, & facere contra quoscunque non soluentes, sine tamen aliquibus expensis commissionum, & scripturarum, nisi vt infra, & bonũ computum tenere debeat de omnibus pecunijs, quæ ad eius manus peruenerint pro toto dicto officio Dugalium, tam citra quam vltra Athesim tenendo singulum computum de per se. Et de pecunijs quas recipiet debeat soluere, & satisfacere Notarijs & sibi singulo mense de suis salarijs, quæ infra declaratur. Et restum quod supererit assignare domino Camerario Veronæ, pro Illustrissimo nostro Dominio completo officio dictæ suæ Massariæ, seruata tamen & impleta prius forma proximi sequentis Statuti.

De salario Notariorum, & Maßarii Dugalium. Cap. IIII.

ITEM quod dicti Notarij, & Massarius Dugalium habere debeant pro suo salario libr. xx. denar. pro quolibet Notario, & quoque mense, & dictus Massarius libr. xij. denari in mense, & de dictis salarijs dicti Notarij, & Massarius debeant esse contenti, nec vltra possint accipere aliquid ab aliqua persona, vel Communi pro suo itinere, nec laborare nec de aliquibus scripturis quæ fierent ex officio dictorum Iudicum, nisi in casibus, vt infra præmissis, nec aliquod donum vel munus recipere possint, nec debeant nisi esset esculentum vel poculentum, quod in proximo prodigatur, & si in fine officij non fuerit solutum dictis Notarijs, & Massario tunc suppleatur eis de eo, quod si quod superetit ex dicto

dicto officio anno sequenti, videlicet satisfactis prius Officialibus dicti sequentis anni, & sic successiue de anno in annum, ita tamen quod qui sunt priores, præferantur in solutione pro rata suorum salariorum super dicto residuo.

De salario Inzigneriorum. *Cap. V.*

ITEM quod omnes Inzignerij, qui per dictos Iudices fuerint requisiti pro faciendo aliquas prouisiones aliquorum laboreriorũ pro dicto Officio, seu etiam laudationes ipsorum laboreriorum factorum, debeant cum ipsis Iudicibus equitare ad omnem ipsorum requisitionem, & habere debeant pro sua mercede xxv. sol. pro quoq; & quaq; die, & expensas pro victuris Equorum tantum, & deinde suis expensis, tam pro se, quam pro equis seruire teneantur. Et nihil aliud vltra sold. xxv. in die & victuram equi, neque de laudationibus, nec aliter accipere possint, nec debeant. Qui denarij soluantur eisdem per massarium dicti officij.

Quod nihil vltra salaria sua Iudices, Inzignerii, Notarii, & alii Officiales Dugalium recipiant. *Cap. VI.*

ITEM quod dicti Iudices, Inzignerij, Notarij, & Massarij Dugalium, contenti esse debeant suis salarijs, & nihil vltra salaria recipere possint, vel debeant, nisi in casibus permissis per Statuta, sub pœna perdendi totum, quod recepissent, & tantundem de suo, cuius pœnæ medietas sit accusatoris, & alia medietas deueniat in Officium, & soluatur Massario. Et eadem pœna puniatur quilibet qui dedisset, quæ pœna soluatur Massario, & deueniat in Officium nisi ipse qui dedisset denunciauerit antequam per alium fuerit denunciatum. Quo casu a sua pœna sit absolutus, saluo semper, quod si coram dictis Iudicibus, vel aliquo ipsorum, aliqua quæstio moueretur, vel fieret inter aliquas personas, vel communia, de aliquibus spectantibus ad dictum officium. Quod Notarij dicti officij, possint & teneantur scribere omnia acta quæ fierent inter partes, & sibi satisfacere fieri possint de suis scripturis, quæ fierent in contentioso Iudicio, secundum quod alij Notarij ad ciuilia deputati accipere possunt, & non vltra nec aliquam aliam solutionem pro aliquibus alijs scripturis occasione sui officij, nec pro aliquo suo itinere vel aliquibus personis, seu Communibus accipere possint nec debeant, & teneantur scribere in quaternis omnia acta eorum quæ facient occasione dicti sui officij, sub pœna centum soldorum pro quoque, & quaque vice.

De modo tenendo per Iudices, & Notarios Dugalium circa eorum officium. *Cap. VII.*

ITEM Statuimus & ordinamus, quod pro vna strata deuastata vno Dugale non sgarbato, seu aterrato, & vno Ponte fracto, & vno Aggere rupto, vel aliter deuastato super vna communitate, quod vna sola inuentio, seu inquisitio fiat pro quoque. Et si plures personæ tenerentur ad aptationem rei deuastatæ, & formentur tales inuentiones, seu inquisitiones contra Communia, & Homines Villarum, & Locorum, super quorum pertinentijs defectus apparebit, & contra ipsa Communia, & Homines procedatur per dictos Iudices, & eorum Officium, & compellantur ipsa Communia, & homines dictos defectus reaptare non obstante, quod aliquæ aliæ personæ ad dictam aptationem tenentur secundum aliquas consuetudines dictarum Communitatum, habentibus semper ipsis Communibus, & hominibus regressum contra Damnatores, & alios quoscunque, qui ad dictam aptationem tenerentur.

De modo procedendi per Iudices, & Notarios Dugalium Cap. VIII.

ITEM Statuimus & ordinamus, quod dicti Iudices postquam inuentiones aliquas inquisitiones, vel denunciationes, de ijs quæ ad eorum Officium spectant, vt supra declaratur, fecerint, vel receperint super ipsis inuentionibus, inquisitionibus, & denunciationibus, procedere teneantur & debeant hoc modo, videlicet quod teneatur & debeant præcipere Massarijs villarum, vel Locorum vbi defectus apparebit, quod infra terminum per ipsos Iudices Statuendum prout ipsorum Iudicum arbitrio videbitur ipsi Massarij cum eorum Communibus, & Hominibus debeant aptasse, & aptari fecisse defectus in eorum Communitate, & pertinentia repertos. Et de ipsis aptationibus fidem fecisse dictis Iudicibus, vel eorum Officium infra aliud tempus ordinatum. Et si dicti Massarij, & homines prædicta adimpleuerint, videlicet quod aptauerint & fidem fecerint ad terminos ordinatos a prædictis inuentionibus, inquisitionibus, vel denũciationibus, absoluãtur soluendo prius Massario dicti Officij tres sol. paruo. pro cancellatura cuiuslibet inuentionis denunciationis, vel inquisitionis. Si autem fuerint inobedientes, videlicet quod non aptauerint, vel si aptauerint, & fidem non fecerint, tunc Massarius dicti Officij Dugalium faciat eos bina vice citari per Viatorem, vel aliter, quod veniat ad suas defensiones faciendas super inuentionibus, denunciationibus vel inquisitionibus contra eos factis. Et si iterum indurato capite contumaces fuerint, tunc per dictos Iudices condemnentur in quantitatibus, secundum ordines & prouisiones, ac Statuta Communis Veronæ, & vltra condemnationem soluat Massario quattuor sol. paruorum pro qualibet inuentione, inquisitione, vel denunciatione. Et si contingeret contra aliquam particularem personam pro datijs soluendis, seu pro prædictis, vel aliquo prædictorum procedi, vel condemnari, quod talis persona pro faciendo se cancellari postquam fecerint debitum suum soluat dicto Massario, si fuerit pignerata pro datia, duos sold. Si vero pro alia causa non fuerit condemnata tres sold. & si fuerit condemnata quattuor sold.

Quod causæ Officij Dugalium summarie cognoscantur, & terminentur. Cap. IX.

ITEM quod si aliqua quæstio oriretur inter aliquas personas, Communia, vel vniuersitates occasione eorum, quæ ad dictum Officium spectant, dicti Iudices possint cognoscere, terminare, & expedire summarie, requisitis illis tamen quos res tangent sine aliquo strepitu, & Iudiciorum solemnitate ad suum bonum arbitrium.

De laudationibus Aggerum, & Dugalium qualiter fieri debeant. Cap. X.

ITEM Statuimus, quod facta prouisione alicuius Aggeris, siue dugalium, vel stratæ, seu Pontis, vel Clauicæ, vel aliorum reaptandorum, seu faciendorum vel reparandorum, & ipso Laborerio facto, seu completo, interesse debeat ad laudationem dicti laborerij Iudex Dugalium, & Inzignerius & quattuor vel sex Ciues Consortes, quos negocium magis tanget, & de illis qui soluent maiorem quantitatem denar. pro reparatione Dugalium, seu reparatione Pontis, vel Stratæ, seu Clauicæ, & aliorum inspecta qualitate & pondere facti, seu negocij qui ciues Consortes simul cum dicto Iudice, & inzignerio laudent, & approbent laborerium factum, si bene factum fuerit secundum prouisiones ordinatas, & laudabile sit. Aliter autem non laudetur, donec secundum prouisionem completum & perfectum fuerit, & aliter facta laudatione non valeat.

Quid

Quid & quantum exigi debeant de laudationibus Aggerum, seu Dugalium, & aliorum, & a quibus, & quando: Cap. XI.

ITEM Statuimus, quod factis laudationibus de aliquibus Aggeribus, siue Dugalibus vel alijs Laborerijs perfectis, quæ affictarentur, seu affictabuntur, siue dantur ad faciendum ad incantum per dictos Iudices Dugalium Communia villarum, vel aliæ quæcunque singulares personæ, quæ ipsa laboreria conduxerunt & fecerunt, seu fieri fecerunt, teneantur & debeant, de & pro ipsis laudationibus soluere Massario Officij Dugalium vnum, sold. pro quaque libra affictationis dicti Laborerij. Et hoc habeat locum tam in factionibus, seu refectionibus Aggerum, Ruptarum, Pctnellorum, & Palificatarum, quam in refectionibus Stratarum, Pontium, & Clauicarum, & aliorum Laboreriorum quæ fierent, & affictabuntur per officium Iudicum Dugalium. Et aliud nihil soluere debeant conductores talium Laboreriorum Iudicibus Inzignerio, Massario, seu Notario Dugalium, nisi ipsis Notarijs pro mercede instrumentorum pro laudationibus ipsorum laboreriorum, de quibus instrumentis dicti Notarij accipere possint pro sua mercede vt infra, videlicet de instrumento laudationis cuiuslibet laborerij affictati, vel non valoris seu expensæ, vel extimationis. xxv. libr. vel abinde infra. xv. sold. Abinde vero supra, vsque ad. l. libr. xxx. sold. A. l. vero supra, vsque ad centum libr. xl. sold. Abinde vero supra vsque ad trecentas lib. lx. sold. Et inde vero supra vsque ad quingentas libr. quinque libr. A quingentis vero supra vsque ad mille octo libras, & ab inde supra cuiuscunque quantitatis sit, decem libr. denar. & quod dictus Massarius habere debeat pœnes se incontrum omnium prouisionum, quæ fient de omnibus laborerijs faciendis & affictationibus siue locationibus factis per dictum Officium Dugalium, ne fraudetur, vt debitum exigere possit pro satisfatione laboreriorum, quæ soluere tenentur vt supra, quod incontrum dicti Notarij Dugalium eidem Massario scribere & dare teneantur.

De vno Libro memoriali, siue Campiono omnium Dugalium principalium tenendo. Cap. XII.

ITEM Statuimus, quod dicti Iudices teneantur & debeant habere vnum Librum membranum memoriale pro quoque in quo sint descripta omnia Dugalia magistra cum suis brachijs ad quæ currant aquæ pluuiales, siue aliæ aquæ, & in quo etiam sint descriptæ Copulæ villarum debentium Aggeres Manutenere, quos libros dicti Iudices teneantur & debeant in fine sui officij Successori suo consignare, & quod debeant dare copiam ipsorum librorum Prouisoribus Communis Veronæ, quæ copia continue stare, & esse debeat penes dictos Prouisores, sub pœna centum sold. pro quoque & quaque vice.

Quomodo Datia pro Officio Dugalium imponantur. Cap. XIII.

ITEM Statuimus quod omnes Datiæ imponende per dictum Officium pro Dugalibus, & alijs laborerijs imponantur de voluntate Consortium, vel aliorum, quos res tanget, vel maioris partis. Et de licentia domini Potestatis, vel eius Vicarij, & si aliter fieret imponentes pro quoque in. x. libr. denar. puniatur. Et nullus ipsas Datias soluere compellatur, & quod ipse Datiæ exigantur per vnum Massarium eligendum per Iudicem Dugalium, & Consortes, vel alios quos negocium tanget siue maiorem partem. Et quod in qualibet licentia scribenda deponendo aliqua Datia exprimantur & declarentur omnes causæ, & quantitates, pro quibus ipsa Datia imposita est, & etiam nomina Exactorum, siue Massarij eiusdem, & diem quando ipsa datia data fuit eis ad exigendum. Et eodem modo scribatur rubrica rotuli, siue quaterni ipsius Datiæ exigendæ. Et quod de qualibet Datia imponenda fieri debeant per Notarium dicti Officij duo libri cum descriptione Camporum ad ipsas Datias contribuentium, quorum alter stare debeat penes Pro-

fine custodia, quod tunc & eo casu Dominus, vel Domina dictarum bestiarum teneantur in duplum eius, quod supradictum est. Et nihilominus etiam ad refectionem dicti damni, & ad solutionem dictæ pœnæ.

Quod Communia villarum debeant semel in anno sgarbare, & incidere herbas, spinas, & canellas Dugalium. Cap. XVII.

ITEM Statuimus, quod Communia dictorum locorum, super quorum pertinentijs posita, & facta sunt ipsa Dugalia, & Brachia, teneantur, & debeant semel in anno de mense Maij, vel Augusti sgarbare, segare, & incidere herbas, spinas, cesas, canellas, & alia lignamina, quæ essent in Alueo ipsorum Dugalium. Et similia existentia in dictis Dugalibus, & eorum ripis dictorum Dugalium, & brachiorum per tres pedes circuncirca, pro qua parte ipsasq; inde extrahere, & exportare longe a dictis per duas perticas, & hoc in pœna & sub pœna. x. libr. pro quoque Communi ea facere recusanti, pro quoque Dugali, & quaque vice. Et nihilominus facere teneantur, & illud idem intelligatur de Dugalibus omnibus, siue Ductibus Fontium seu Aquarum Viuarum, quia per ipsos etiam ductus, aquæ pluuiales dilabuntur.

Quod Sepes fiant pœnes dicta Dugalia, vbi essent vada a bestijs per personas habitantes penes ipsa Dugalia. Cap. XVIII.

ITEM Statuimus, quod vbicunque fuerint dicta Dugalia, debeat construi ante domos illarum personarum penes quas transirent dicta Dugalia suis expensis vnam Sepem altitudines trium pedum, in pœna, & sub pœna v. sold. pro quaque pertica, & nihilominus facere teneatur. In alijs vero locis communibus dictarum villarum, vbi necesse fuerit dictas Sepes, debeat fieri per Communia villarum & manuteneri sub pœna prædicta.

Quod prope ripas Dugalium ad tres pedes non aretur, neque zappetur. Cap. XIX.

ITEM Statuimus, quod nulla persona cuiuscunque conditionis existat, audeat vel præsummat arare, zapare, fodere, detrahere, seu plantare, seu aliquod laborerium facere iuxta dicta Dugalia per tres pedes, pœna & banno libr. decem denariorum pro quoque & quaque vice.

De terreno riparum non splanando, nec remouendo. Cap. XX.

ITEM Statuimus, quod nulla persona cuiuscunque conditionis existat, audeat, vel præsummat splanare Ripas dictorum Dugalium, nec remouere, vel asportare de terreno riparum dictorum Dugalium, & Aggerum, in, & sub pœna librarum decem pro quoque & quaque vice.

Quod Dugalia, & Clauicæ stent aperta, & a quo incipiendum sit ad facienda, vel purganda Dugalia. Cap. XXI.

ITEM quod dicti Iudices faciant & procurent, quod omnia Dugalia, & Clauicæ Districtus Veronæ stent aperta, & apertæ atque expedita, ita quod aqua liberum habeat decursum. Et quod si aliquis clausisset, seu claudi fecisset, seu clausum detineret aliquod Dugale, vel Clauicam, illud & illam faciant aperiri, vel in statu debito reponi, expensis eius qui ipsum, vel ipsam clausisset, vel claudi fecisset, vel clausum detineret. Et quod si aliquod Dugale deberet de nouo fieri, vel factum esset, debeat semper incipi fieri, & purgari a capite inferiori veniendo superius per ordinem.

Quod

Quòd Strata, Pontes, Dugalia, Clauicæ reficiantur, & ad quorum expensas debeant ipsa laboreria fieri. Cap. XXII.

ITEM quod dicti Iudices solicite debeant Procurare, quod Stratæ, Dugalia, Clauicæ pontes reficiantur, & manuteneantur per totum Districtum Veronæ, & etiam de nouo fiant, vbi euidens vtilitas, vel necessitas imminet, cum consilio illorum qui de dictis Contratis noticiam, siue peritiam habeant in quibus hæc fieri debet. Et prædicta laboreria tam in faciendo, quàm in reficiendo seu manutenendo, fiant ad expensas omnium personarum Communium, vel vniuersitatum capitulorum, siue Collegiorum, ad quorum vsum, vtilitatemque prædicta spectabunt. Et si Possessores agrorum ad ipsas expensas tenerentur in totum, vel in partem, tunc fiat collatio pro modo, siue quantitate agrorum. Et possessores pro his agris, quos possident teneantur si habeant vtile dominum tantum, siue etiam possideant suo nomine, & quod si haberet vnus directum dominium, alius vero vtile & possideat, quod tantum habens vtile compellatur. Et quod quælibet persona capitulum, & Collegium quæ tenerentur, vel ratione vtilis, vel ratione prædiorũ conferre ad collationem ipsarum expensarum ad id compellantur omni priuilegio, & exceptione reiectis. Et si aliquis clausisset, vel aliter occupasset aliquas vias, compellantur per ipsos Iudices suo arbitrio ipsas vias in pristinum statum reducere expensis illius qui eas clauserit, vel aliter occupauerit. Insuper etiam claudens, vel occupans condemnetur per ipsum Iudicem in centum sold. Et de prædictis dicti Iudices etiam inquirere teneantur.

De Beuratoriis Dugalium custodiendis in locis in quibus videbitur Iudicibus Dugalium, & Vicariis villarum. Cap. XXIII.

ITEM Statuimus, quod Beuratoria, in quibus bestiæ debent ire ad bibendum, debeant construi & ordinari in locis in quibus melius videbitur Iudicibus Dugaliũ, & Vicarijs illarum villarum, vbi fient dicta Beuratoria necessaria facienda in quolibet Dugali.

Quod omnes Habitatores villarum compellantur laborare ad Aggeres, Stratas, Dugalia suarum pertinentiarum. Cap. XXIIII.

ITEM quod dicti Iudices teneantur omnes habitantes in villis cuiuscunque conditiones facere laborare ad Aggeres, & Stratas, Clauicas, & Dugalia positas, & posita in suis villis seu quorum vsus & vtilitas ad eos seu eorum Communia spectarent, quotiens viderint expedire, & specialiter ad Aggeres, vbi de inundatione timetur aquarum.

De modo tenendo specialiter in Aggerum Athesis reparatione, & refectione. Cap. XXV.

ITEM Statuimus, quod Iudices Dugalium in principio sui officij, teneantur, & debeant exigere, & prouidere omnes Aggeres Athesis, vterque a parte officij sui. Et similiter Aggeres Busedi ab vtraque parte dicti Busedi, qui etiam sunt Aggeres Athesis, & videre, atque examinare illa loca Aggerum, quibus erit necesse prouidere de repeonaturis, aut releuaturis, & ordinare illam prouisionem hoc modo videlicet, quod prius prospectis omnibus Aggeribus, æxtimare & apreciare faciant expensam omnium illorum Aggerum, qui erunt eleuandi & repeonandi à parte sua & facta summa totius dictæ expensę, quæ pro anno illo sui officij videbitur necessaria ipsam expensam diuidere, & diuidendo assi-

aſsignare debeat cum præſentia & conſenſu Prouiſorum Communis Veronæ, vel alterius eorum illius communitatibus, quas pro anno illo elegerit aggrauandas, ita quod habeant etiam dictę facturæ Aggerum pro rata æſtimi ſui pro valore illarum prouiſionum non habendo reſpectum ad perticas, id eſt ad menſuras. Sed ad valorem æſtimationis totius illius expenſæ. Cum hoc ſit quod prouiſio eleuandi, & reparandi Aggeres ſit maior in vno loco, quam in alio. Et quod prædicti Iudices ſolicitare, & ſtudere, atq; omnẽ diligentiam adhibere debeant, quod dictę prouiſiones, & laboreria perficiantur in tempore ſui officij, atque laudentur. Et ſecundum quod de die in diem dictæ prouiſiones, & laboreria complebuntur per Communitates, quibus aſsignata fuerit, teneantur facere illas Communitates creditrices, vnamquanque ſuper libro magno de per ſe, qui nominabitur Memoriale Aggerum de ea quantitate pecuniæ, pro qua laborauerint dictis Aggeribus. Et dicendo in ſua partita. Communitas talis habere debet pro tot perticis vnius reponaturę, aut eleuaturę factę in tali Aggere talis pertinentię, & talis Contratę extimatis quęlibet pertica libr. tot. capit libr. tot & ſequi prout & quemadmodum dabitur ordo & inciunt erit factum dicto libro, & dictus liber remanere debeat ad Officium Prouiſorum Communis Veronę. Et Iudices prædicti Dugalium teneantur facere, quod Notarij ſui Officij ſcribant ad rationes dictarum Communitatum tales expenſas in creditum earum ſemper aduocando vnum ex Prouiſoribus Communis, qui intereſſe debeant ad videndum, quid ſcribendum eſt ſuper dicto memoriali. Et videndo ſcripturam quam fecerit Notarius Iudicis in præſentia ſui Iudicis cum quaterno quem portauerit ab officio Dugaliũ, & quia contingere poſsit aliquas Communitatęs, plus & minus laboraſſe, etiam ſecundum ratam ſuam, vt æqualitas ſeruetur per Iudices Dugalium cum Prouiſoribus Communis ſingulo quinquennio, debeant diligenter videre, & examinare rationes, & Communitates, quæ plus rata ſua feciſſent facere creditrices, vt in occurrentibus laborerijs in futurum æqualitas ſeruari valeat. Et quæ non feciſſent facere, cogantur ad ratam, & æqualitatem aliarum, quæ plus feciſſent, & etiam ſi occurrerent expenſæ & reparatio generalis circa Aggeres. Idem modus, & æqualitas ſeruetur, & ſupradicta contenta in capitulis prædictis teneantur perficere, & adimplere Iudices qui erunt per tempora, ſub pœna libr. centum in ſuis proprijs bonis applicanda Communi Veronæ, & non poſſendi admitti ad aliquod officium Communis Veronæ per annos decem.

ITEM quod quandocunque continget, vel neceſſe erit fieri aliquam Palificatam, ſiue Penellum, pro ſubſtentatione, & conſeruatione Aggerum, Iudicis Dugalium, qui in tempore ſui officij iuxta ordines conſuetos incantauerint, & locauerint aliquam Palificatam, ſeu Penellum alicui perſonæ ſecundum prouiſionem quam fecerint & locauerint, teneantur fieri facere dictum opus ad prouiſionem locationis in Incantu contentam, & ſuper eſſe ipſe, ſiue ſuus Notarius, ſiue vnus ex Conſortibus illius loci Ciuibus, & de melioribus quando Columnę Penellorum & Palificatarum figentur. Ita quod nulla poſsit figi, abſque pręſentia vnius illarum trium perſonarum, ſub pœna Iudici qui contrafecerit libr. v. pro quaque Columna, quę pœna veniat in Communi Veronę, & ſi fuerit Accuſator, habeat medietatem dictę pęnę, & fiant expenſę victus perſonis, & equis per copulas, quę tales Aggeres habent cuſtodire.

ITEM quod Iudices Dugalium teneantur impleri facere per Copulas oẽs Penellos, & Palificatas, qui & quę ſunt in Flumine Atheſis, & in futurum fient, vel Sepes fieri facere per eaſdem Copulas, ſub pœna x. libr. pro quaque Palificata, aut Penello ipſi Iudici, quę pœna veniat in Communi Veronę. Saluo quod ſi oſtenderit non omiſſum per ſui negligentiam, vtputa quia condemnauerit illas Communitates, quę ad tale opus obligatę ſunt, ſit abſolutus a dicta pœna.

ITEM quod Iudices Dugalium teneantur omni anno ante exitum Officij ſui ſolidare, & concludi facere rationes Penellorum, Ruptarum, & Palificatarum quę fieri, & perficere fecerunt tempore ſui officij, ne conductores illarum remaneant debitores denar. ſibi datorum pro parte laborerij ſibi locati, & hoc ſub pœna non poſſendi habere ſalarium, quod

habent

habent a Communi quattuor mensium vltimorum, quod sibi retineatur, donec fecerint quod supradictum est, & hoc locum habeat in laborerijs perfectis & laudatis, & si non completum fuerit laborerium per eum locatum Iudex subsequens teneatur facere compleri per suum præcessorem locatum sit, & teneatur ad conclusionem dictarum rationum sub pœna, vt supra dictum est.

Ne Iudices Dugalium, aut Notarii partem habeat in aliquo laborerio. Cap. XXVI.

ITEM quod aliquis Iudex Dugalium, vel Notarius dicti Officij non possit, nec debeat per se, vel alium, directæ, vel indirectæ habere partem in aliquo laborerio, quod per suum officium fieri contingit tam Dugalium, Aggerum, Penellorum, Palificatarum, & Ruptarum quàm aliorum laboreriorum, sub pœna librarum centum in suis bonis proprijs, cuius medietas sit Cameræ Illustriss. Dominij nostri, & alia Communis Veronæ exigenda per Prouisores Communis, & si fuerit accusator, habeat tertiam partem pœne, & aliæ duæ partes diuidantur vt supra, & vltra hoc, sub pœna perpetue priuationis omnium officiorum, & beneficiorum Communis Veronæ.

Quod aliquis non teneat Molendinum in flumine Athesis pro macinando, nisi fecerit Penellum de lignaminibus, vel de salicibus. Cap. XXVII.

ITEM Statuimus, quod aliqua persona Terreria, vel Forensis cuiuscunque conditionis existat, non audeat, vel præsummat tenere aliquod Molendinum pro macinandum in Flumine Athesis nisi palificauerit, vel fecerit Penellum de salicibus, vel alijs lignaminibus longitudinis Pontoni dicti molendini ad minus, & altitudinis æqualiter cum ripa, siue Aggere Athesis fortibus, & bene fixis in Alueo penes Aggerem, siue ripam in opposito dicti sui molendini, ne dicta Ripa, vel Agger deuastetur, vel ruat defectu dictorum Molendinorum pœna & banno. x. li. dena. pro qualibet vice, & quolibet Molendino, & refectionis damni à pontono paquariæ infra, pro quoque contrafaciente, & quilibet sit accusator, & habeat quartam partem banni. Et aliæ tres partes exigantur per Massarium dicti Officij Dugalium, modo antedicto contento in Statuto posito sub rubrica, quibus applicentur condemnationes pro Officio Dugalium.

Ne quis pischari audeat in vallibus Tombæ, & in infrascriptis aliis. Cap. XXVIII.

ITEM pro conseruando aggeres illesos, & aggerinos pœnes Busetũ. Statuimus quod nulla persona cuiuscunque conditionis existat, audeat, vel præsummat pischari, seu pischari facere, nec etiam tenere aliqua instrumenta ad pischandum apta infrascriptis pischerijs, videlicet Ronchi Tombæ superioris & inferioris, Porcillarum, Zerpę, & Ruspeclanæ Casellarum, & Fonzanæ, sub pœna centum librar. denario. & standi sex mensibus in carceribus Communis Veronæ, & quod Communia in quorum pertinentijs sunt ipsæ Pischeriæ teneantur præsentare, & consignare huiusmodi pischatores & tenentes instrumenta ad pischandum apta in ipsis Pischerijs, sub pœna ducentarum libr. pro quoque Communi, & vlterius quod si dicti Aggeres, & aggerini rumpentur, & communia in quorum pertinentijs dicta ruptio fieret, damnatorem non præsentarent, tunc dictum damnum suis proprijs expensis reficere teneantur. Saluo tamen in prædictis iure cuiuscunque personæ, quod haberet in Pischerijs antedictis.

De

De Buseto, & fossatis palludis. Cap. XXIX.

ITEM quod dominus Potestas, vel Iudex Dugalium non permittat fieri, nec esse per fossatum Buseti, vel per illum qui venit ab insula, qui reddit in fossatum Buseti aliquam Rostam, vel aliquod impedimentum, nec patiantur aliquo modo, quod aqua palludis per prædicta fossata discurrens impediantur, seu restagnetur; quo minus libere absque obstaculo discurrat, & vadat in Athesim, & si quid contrafactum est, vel erit destrui & expediri faciant, & si quis inuentus fuerit impedisse, seu fecisse contra prædicta, eum in.x. libr. multare debeant, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & alia medietas sit Communis.

De strata qua itur de Epeia ad villam Blondarum aptanda & leuanda per certa Communia: Cap XXX.

ITEM quod Strata qua itur de Epeia vsque ad villam Blondarum, aptari & leuari debeat per Communia Porzillarum, Blondarum, Zerpæ, Caualponi, Albaredi, Zumellæ, Baldariæ, Coloniæ, Præsanæ, Sabloni, Minerbij, Corigiani, Sancti Stephani, Bonadici, Cuchi, Orti, & per alia Communia quæ vterentur per dictam stratam.

De fossato Flumeselli villa Sabloni cauando & mundando. Cap. XXXI.

ITEM quod fossatum quod dicitur Flumesellus quod tenet caput supra villam Sabloni, & inde inferius vsque ad Ecclesiam sancti Sebastiani de præsana, & inde inferius secundum quod vtile videbitur faciendum, debeat mundizari, & cauari, taliter quod aqua sine aliquo impedimento inde fluat. Ad quod laborerium faciendum Communia, & Homines Zumellæ, Baldariæ, Coloniæ, Sabloni, villę, Cuchi, Albaredi, Casellarum, siue Chain, Minerbij & Præsanæ præcise teneantur, & ad illud perficiendum, Iudex Dugalium attendere teneatur; & dominus Potestas auxilium & fauorem dare.

De fossato Gambaldoni, Moraticæ, & villæ Pictæ reficiendo, & expediendo. Cap. XXXII.

ITEM quod Iudex Dugalium teneatur & debeat facere cauari fossatum Gambaldoni in Territorio Moraticæ, & villæ Pictæ, quod est vltra Esseuum, & Tegionum expensis omnium qui de eo sentiunt commodum pro rata bobulcæ siue campi, & ipsum cauatum omni tempore manuteneri, & faciat fieri super ipso fossato duos pontes, vbi melius videbitur expedire. Quod si non fecerint, perdat de suo salario.xxv. libras.

De Alueo Fluminis Noui, & quod omnes volentes ponere Molendina in eo securitatem faciant de restituendis damnis. Cap. XXXIII.

ITEM quod non possit, neque debeat fieri, neque esse Aedificium in toto Alueo Fluminis Noui, quod vehementiorem faciat aquam a Bagnolo inferius in toto Districtu Veronæ nisi Molendina cum Pontonis, & quæ ad vtilitatem ipsorum Molendinorum pertineant, arbitrio bonorum Magistrorum, nisi forte fuerit pōs sine fraude, & quod illi qui habuerint Molendina in bampaoro, cogantur facere securitatem idoneam penes Officium Dugalium Communis Veronę restituendi damnum cuilibet patienti, & si a Molendino suo superius rupturam fecerit, & de Alueo exierit, teneatur dominus Potestas, siue

Iudex

Iudex Dugalium dammum facere restitui Pacientibus; & quod omnes volentes ponere, seu ducere, vel duci facere aliqua Molendina in dicto Flumine in aliquo loco vbi non sint solita esse postea Molendini, teneantur facere bonam & idoneam securitatem penes Officium Dugalium de restituendis omnibus damnis quæ darentur Communibus & singularibus personis occasione dictorum Molendinorum., & teneantur ripas ex vtraque parte ita munire, quod propter ipsa Molendina non posit aliquod damnum dari circunstantibus terris, pœna centum sold. denar. & nihilominus teneantur ad ipsorum damnorum æmendationem, & ad id constringantur præcise per dominum Potestatem, & eius Delegatum, vel eius Iudicem Dugalium secundum quod fuerint requisiti.

De Progno vallis Paltenæ cauando, & mundando, & latitudine ac Pontibus eius.
Cap. XXXIIII.

ITEM quod Prognus, qui currit per vallem Paltenæ, sit & esse debeat latus. xx. pedibus, & altus secundum quod spectat ad ipsius latitudinem; & quod Iudices Dugalium qui pro tempore fuerint, de septennio in septennium teneantur facere dictum Prognum cauari & mundari, & etiam quotiens requisiti fuerint per Homines, quibus spectat vtilitas cauationis dicti Progni, faciant ipsum cauari., & mundari si videbitur fore necessariũ & vtile, & pontes qui sunt super Ipso progno debeant esse lati uiginti pedibus, & nulla Pilla sit in medio alicuius Pontis ad hoc, vt aqua melius fluat, & non agurgetur, & quod ripa dicti Progni non cauetur per Homines habentes iuxta Prognum per tres pedes prope Bancham ipsius Progni, quæ Bancha esse debet duobus pedibus expedita ab vtraque fossati parte dicti Progni, & quod nulla persona præsummat transire dictum Prognum cum personis & bestijs, nisi per Pontes, qui sunt supra illum, & hoc in banno. x. sold. pro quolibet transeunte cum persona, & qualibet vice, & centum sold. cum equo, &. x. libr. cum plaustro, & qualibet vice, & qui cauauerit ripam dicti progni, quæ debet esse tribus pedibus ab vtraque parte, puniatur in. x. libr. & quod Communia uillarum vallis Paltenæ teneantur, & debeant curare, & manutenere, & reaptare dictum Prognum si aliquo loco rumperetur, seu vastaretur in suo Districtu seu pertinentijs, secundum quod ipse prognus vadit seu discurrit per Districtum seu pertinentiam cuiuslibet villæ. Et idem de pontibus intelligantur.

Vt Prognus de Nigrario reducatur in Alueum veterem.
Cap. XXXV.

ITEM quod Iudex Dugalium teneatur, & debeat facere fieri per Homines totius Vallis Pullicellę, quod Prognus decurrens per Vallem Nigrari, & inde inferius reducatur per Alueum veterem. s. in pristinum statum vbi decurrere solebat.

De Aquaductu qui venit a Sancto Fidentio non deuastando.
Cap. XXXVI.

AEDIFICIVM, siue Aquæductum illius fontis, qui venit a sancto Fidentio, si quis, vel si qua persona deuastauerit, vel impedierit, pro vnaquaque vice in. lib. x. & in damni restitutione puniatur reaptando ipsum Aquæductum in pristinum statum. Si vero Aquæductus fontis prædicti fuerit deuastatus, Malefactore non inuento, seu soluere & reficere damnum nequiente, quod Communia Mizolarum, & Noualiarum ipsum damnum reficere teneantur.

De

De aqua Fontium Poiani, & sanctæ Mariæ in Stellis de suo vaso non extrahenda.
Cap. XXXVII.

ITEM quod Iudex Dugalium infra duos menses introitus sui officij, teneatur & debeat facere, & procurare, quod aqua Fontis Poiani vadat per congruum & consuetum vasum ad Prognum. Ita quod pro excundo de vaso non faciat damnum, & teneatur procurare, & facere, quod illud damnum non accidat, & quod illi qui reperirentur trahere aquam de Vaso, vel rumpere Vasum. Ita quod per eum aqua non curreret, soluant pro banno pro quolibet, & qualibet vice centum sol. Communi Veronæ, & damnum restituant patienti, seu patientibus, & quilibet sit accusator; & habeat medietatem banni, alia medietas sit Communis Veronæ, & quod Commune, & Homines Poiani teneantur, & debeant facere, & procurare diligenter, ne dicta aqua extrahatur, siue tollatur de dicto suo vaso, & teneantur soluere dictũ bannum si non manifestauerint illas personas, quæ, & quotiens extraherent, siue tollerent dictam aquam de dicto vaso, habendo postea regressum contra illas, idem intelligatur de aqua fontis sanctæ Mariæ in Stellis, quæ non remoueatur de Alueo veteri. A Lauello sanctæ Mariæ in Stellis vsque ad Lauellum de Vendri, & si remota esset, reducatur in alueo veteri.

De aqua Flumesselli de Montorio non impedienda vsque in Campummarcium.
Cap. XXXVIII.

ITEM quod tam dominus Potestas, quam Iudex Dugalium, & Sortium, & Procuratores Communis Veronæ, teneantur operam dare, quod aqua Flumesellæ de Montorio decurrentis per Plateam ad Ciuitatem Veronæ in Campummarcium, non auferatur, nec impediatur, nec eius Vasus astringatur, vel impediatur, & si quando esset impeditus expediatur, & si contrafactum fuerit, emendetur Communi Veronæ. x. libr. pro vnaquaque vice, & quilibet sit accusator & habeat medietatem banni, & teneatur in credentia, & credatur ei cum sacramento, & similiter cum vno teste celato. Saluo quod Monasterium sancti Nazarij habere possit in eo vnum Molendinum secundum quod habet adiacens Domibus dicti Monasterij prope pontem & saluo iure quoruncunque aliorum habentium iura Clausicarum accipiendi certis diebus de dicta aqua.

De fonte Mezanarum, quod aqua illa dirigatur per terram Lauanei ad Turrim del Vago. Cap. XXXIX.

ITEM quod Iudex Dugalium debeat solicite attendere, & Procurare, quod tota aqua Fontis Terræ de Mezanis, quæ nascitur sub Ecclesia, vel penes, Ecclesiam sancti Ambrosii de Mezanis, vadat & discurrat per bonum, & congruum vasum ad Terram Lauanei a plano, & deinde ad Turrim Vagij, de qua vero aqua nulla persona cuiuscunque conditionis existat aliquo modo, vel causa audeat, vel præsummat accipere, nec extrahere extra Vasum suum, nec rumpere, vel deuastare dictum Vasum, pœna, & banno centum sold. pro quolibet & qualibet vice. Cuius medietas sit inuentoris, & alia medietas Communis Veronæ, & de hoc quilibet sit accusator. Saluo quod quælibet persona habens prata contigua ipsi Vaso dictæ aquæ quæ sint solita aquari possit & valeat impune accipere de dicta aqua, causa aquandi dicta sua prata diebus Sabbati in vesperis vsque ortum solis diei sequentis, & dicta hora claudere Clauicas suas, nec amplius accipere debeat de dicta aqua, ita tamen quod saltem discurrat continue per dictum vasum tanta aqua, quod Molendina possint laborare, & qui contrafecerit puniatur Pœna prædicta, & quod communia, & Homines prædictarum villarum.s. quælibet pro suo communi teneantur & debeant manutenere dictum vasum liberum, & expeditum atque integrum super suas Campaneas, & custodire & defendere ne deuastetur, & ne dicta aqua de Vaso extrahatur, ac manife-

manifestare, & denunciare omnes & singulas personas & bestias facientes contra prædicta, quod si facere recusauerint, soluere teneantur suprascriptam pœnam, & emendare damnum, habendo regressum contra damnatores.

De aqua Masere aptanda omni anno ante Klendas Maij. **Cap. XL.**

CVM aqua Masere sit multũ vtilis, & famosa, & multæ personæ terreriæ, & foresteriæ ob sanitatem corporis ad eam veniant. Statuimus quod pro honore Communis Veronæ, & vtilitate personarum venientium ad Balneum dictæ aquæ, prædicta Masera & aqua debeat mundezari & refici, ac aptari pro Communi Veronæ, secundum quod melius videbitur expedire omni anno ante klendas mẽsis Maij, & refectionem & aptationem eius Maserę, Communia & Homines Calderij, Porcilarum, Suauij, Collegnolæ, & Illaxij teneantur.

ITEM quod nulla persona, audeat, vel præsummat ponere in dicto Balneo linum, causa macerandi nec aliquod aliud imponere vel facere in eo quod habeat ipsum Balneum vel aquam deturpare, vel minuere, sub pœna centum soldorum pro quoque & quaque vice. Cuius pœnæ medietas sit accusatoris.

Quod Iudices Dugalium habeant solicitare, & procurare quod prædicta fiant. **Cap. XLI.**

ITEM Statuimus quod Iudices Dugalium Communis Veronæ, teneantur & debeant ad minus bis in anno, videlicet de mense Marcij, & Augusti ire ad videndum prædicta & solicitare quod prædicta executioni mandentur in omnibus, & per omnia, vt superius dictum est.

De coadiuuando officio Iudicum Dugalium per dominum Potestatem, & per alios. **Cap. XLII.**

ITEM quod dominus Potestas teneatur, & debeat coadiuuare officium dictorum Iudicum & eisdem auxilium darę quotiens fuerit petitum, & quotiens opus erit, & quando Iudices dicti aliqua iusta causa interueniente non possent alicui operi faciendo, vel examinando superesse quod possint & teneantur committere alicui ex Consortibus, vel habitatoribus dictæ Terræ vbi ipsum laborerium fieri debet de consilio bonorum virorum qui noticiam habẽt illius Contratæ, vel etiam alicui alij secundum quod viderit expedire, qui tales teneantur dictis Iudicibus intendere vel obedire, sub pœna quæ ipsis Iudicibus videretur illis talibus imponenda.

Qualiter condemnationes pro officio Dugalium fieri debeant. **Cap. XLIII.**

ITEM Statuimus, quod omnes condemnationes, quæ fient, seu fieri debent occasione dicti Officij vsque ad summam libr. x. fieri debeant per dictos Iudices. Abinde vero supra per dominum Potestatem, & totam Curiam Iudicum & Consulum, seu maiorem partem ac ipsos Iudices Dugalium, & scribantur per Notarium Dugalium in concione Communis Veronæ non legantur & tamen eandem vim habeant & executionem, ac si lectæ & publicatę essent in Arengo, & quod omnes condemnationes, quæ per ordines præsentes ad dictum officium applicantur per massarium dicti officij exigantur.

Quibus applicentur condemnationes pro officio Dugalium. **Cap. XLIIII.**

ITEM Statuimus quod de omnibus condemnationibus, quæ sequentur ex omnibus inuentionibus, vel inquisitionibus, accusis, seu denunciationibus, quę fient per dictũ Officium

ficium. quarta pars totius condemnationis sit inuentoris, siue sit Iudex, Notarius, vel alia quæuis persona, & aliæ tres partes, deueniant ad dictum Officium, & exigatur tota condemnatio per Massarium dicti Officij, & postea assignetur sua quarta pars inuentoribus, & de isto soluantur salaria pro Notarijs, & Massario supra ordinata, & quicquid superent solutis prius ipsis Massario, & Notario de suis salarijs prædictis assignetur domino Camerario præfatæ. Do. nostræ seruata semper prius forma superioris Statuti positi sub rubrica de salario Notarij, & Massarij Dugalium, & isto casu liceat Notarijs quotienscunque fuerint inuentores, vel aliquas inuentiones fecerint, quas vigore Statutorum dicti officij facere possint, quotienscunque contingat eos pro suo officio, siue pro suo Iudice equitare de omnibus quę fierent contra ordines suos spectantibus officio dictam quartam partem condemnationum lucrari vltra salarium aliquo ordine in contrarium non obstante. Vbi vero contingat Iudicem cum Notario equitari, & aliquas inuentiones per eos fieri, tunc quarta pars condemnationum sit Iudicis & Notarij.

Quod prædictæ pœnæ exigantur per Vicarios postquam sibi denunciatum fuerit, & quibus debeat assignari. *Cap. XLV.*

ITEM Statuimus, quod prædictæ pœnæ de inuentionibus prædictis quæ fient per Dugalerios vel saltuarios in villis exigantur, & exigi debeant per Vicarios dictorum Cōmunium, & dictorum locorum infra. x. dies a die postquam fuerit denunciatum per dictos Dugalerios, siue saltuarios electos. Quarum quidem pœnarum sic exactarum, videlicet quarta pars sit & esse debeat dicti Vicarij. Alia quarta pars sit Dugaleriorum, seu Saltuariorum, seu alterius cuiuscunque personæ denunciatis prædicta, & aliæ duæ partes sint officij Dugalium, & exigantur per Vicarios, & mittantur quolibet mense, sub pœna dupli Massario dicti officij Dugalium. Quod si dictus Vicarius facere recusaret, seu per ipsum staret quod non fieret vt dictum est, quod tunc & eo casu condemnetur in Communi Veronæ in. x. libr. pro quoque & quaque vice. Et nihilominus facere teneatur. Si vero debitor, siue denunciatus vel accusatus non esset sub iurisdictione illius Vicarij, alius Vicarius, sub cuius iurisdictione fuerit illos exigere & mittere teneatur, sub pœna prædicta, & infra dictos terminos a die factæ sibi denunciæ.

De scripturis officii Dugalium relinquendis per Notarios penes dictorum officium. *Cap. XLVI.*

ITEM quod omnes Notarij ad Officium Dugalium deputati, teneantur & debeant relinquere Officio Dugalium omnes libros Dugalium, quos fieri fecerit suus Iudex, videlicet descriptiones camporum, expensæ, datiæ impositæ pro aliquo Dugali, & rationes conductorum Dugalium, qui illa conduxerint ad fodendum, & similiter omnes scripturas Aggerum, & omnia acta pertinentia dicto Officio, quæ scripturæ & præsertim ille pro quibus completa sunt laboreria, reponi debeant in Sacristia dicti officij in Armario ibi ordinando sub duabus clauibus, quarum vna stet penes Iudices Dugalium, & altera penes Prouisores Communis Veronę scribendo in superficie parmulæ titulum illius libri, & similiter teneantur dimittere dicto Officio mandata Dominorum, quæ pro Dugalibus contigerint exigi per Banchum Cambiatoris, & hoc sub pœna cuique Notario contrafacienti xxv. libr. denar. Veronen. paruorum, cuius pœnæ medietas sit Cameræ. S. d. nostræ, & alia Communis Veronæ exigenda per Prouisores Communis, & si fuerit accusator habeat terciam partem pœnę, & teneatur in credentia, & aliæ duæ partes diuidantur vt supra, idem intelligatur & fiat in Notario, & de libris Officij Sortium.

HAEC SVNT STATVTA OFFICII SORTIVM & Regularum circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ.

De Iudice Sortium eligendo, & de eius officio. Cap. XLVII.

STATVIMVS & ordinamus, quod omni anno in principio mensis Nouembris, videlicet antequam fiat scrutinium Vicariorum, fieri debeat in Consilio xij. & L. Deputatorum Veronæ per Scrutinium, & plures ballotas more solito, electio vnius Ciuis bonæ intelligentiæ, & reputationis, qui sit Iudex Sortium, & Regularum existentium circa Ciuitatē, & Burgos Veronæ per vnum annum. Incipiendo primo Ianuarij, cuius tribunal stet in Palatio Communis Veronæ, & eius Officium sit bene & diligenter facere omnibus temporibus custodiri & regulari Sortes, & Regulas extra Ciuitatem Veronæ circumcirca existentes, quæ quidem Sortes, & Regulæ sunt omnes illæ quæ non sunt de pertinentiis alicuius Villæ, vel Domorum Campaneæ, & facere aptare per illos ad quos spectat stratas, pontes, puteos, cesas, & Dugalia, siue fossata quandocunque & vbi opus fuerit ac necessarium, & per ipsas Sortes, & Regulas equitare cum Saltuarijs earum, & cum vno Notario inuentiones facere, ac inquisitiones formare, manifestationes quoque accusationes, & denunciationes recipere contra quoscunque damnum dantes in ipsis Sortibus cum personis, plaustris, & bestiaminibus, vel aliter facientibus contra ordinamenta Communis Veronæ super prædictis Sortibus, & Regulis, & contra illos procedere per omnes suprædictos modos, seu aliquem ex eis, & ipsos punire, & condemnare secundum formam ordinum ac Statutorum Communis Veronæ, maximè disponentium de Sortibus, & Regulis Ciuitatis, & Districtus Veronæ, & quod omnes volentes accusas vel quærellas proponere de aliquibus damnis datis in dictis Sortibus illas coram dicto Iudice Sortium, & non coram alijs facere teneantur.

De duobus Notariis sortium eligendis, & de eorum officio. Cap. XLVIII.

ITEM quod dictus Iudex habere debeat duos Notarios, qui sibi omni anno in principio anni deputentur per venerabile Collegium Notariorum, & per vnum annum sub vno iudicatu tantum, & vacare debeant ab eodem tantum per vnum alium annum, qui debeant sub dicto Iudice scribere omnes inuentiones, inquisitiones, accusas, denunciationes, & manifestationes, & omnes dicti Iudicis absolutiones & condemnationes super libro ordinario & similiter omnes alios Processus, omniaque acta ad officium pertinentia, qui etiam teneantur cum dicto suo Iudice, & etiam sine eo secundum quod ipse Iudex mandauerit equitare foras per dictas Sortes, & inuentiones facere, sicut ipse Iudex potest quando esset præsens.

Qualiter condemnationes pro Officio Sortium fieri debeant. Cap. XLIX.

ITEM quod omnes condemnationes quando fient, seu fieri debent occasione dicti Officij Sortium vsque ad summam libr. x. fieri debeant per ipsum Iudicem. Abinde vero supra per dominum Potestatem totam Curiam Iudicum & Consulum, seu maiorem partem, ac ipsum Iudicem & scribantur per Notarium dicti Officij Sortium, & in Concione Communis Veronæ non legantur, & tamen eandem vim habeant & executionem, ac si lectæ & publicatæ essent in Arengo.

De parte condemnationum quam recipere debent Iudex, & Notarii sorcium. *Cap. L.*

ITEM quod de omnibus condemnationibus, quę fient de his quæ ad dictum Officium spectant Camera Veronæ Illustris. nostri Dominij debeat habere dimidiam, & Iudex aliam dimidiam, vbi dictus Iudex fuerit inuentor. Si vero Iudex non fuerit inuentor, sed saltuarij, Notarij, vel alij tunc inuentores habeant quartam partem, & Iudex quartam partem remanente alia dimidia Cameræ. Et possit Notarius cum Saltuario manif. stare quoscunque reperierit damnum dantes, vel aliter contrafacientes in dictis sortibus & regulis, etiam in absentia Iudicis quotienscunque Iudex non adesset: Et similiter de omnibus condemnationibus, quæ fierent pro accusationibus, denunciationibus, vel inquisitionibus, camera, habere debeat dimidiam & Iudex aliam habeat dimidiam, & Notarij possint, ac debeant recipere solutionem scripturarum suarum secundum formam Statutorum, & si Iudex simul cum Notario & saltuarijs aliquam fecerit inuentionem, talis inuentio Iudici solum attribuatur, si vero Notarius cum Saltuario sine Iudice aliquam fecerit inuentiouem talis inuentio Notario solum attribuatur, si vero Saltuarius inuentionem, seu manifestationem fecerit sine Iudice, & Notario, tunc Saltuario, siue Saltuarijs attribuatur talis inuentio siue manifestatio, & quilibet Saltuarius possit in præsentia vnius testis fide digni manifestare, ad quæ quidem banna, & condemnationes exigenda & exigendas in totum, dictus Iudex vinculo sacramenti teneatur sine aliquo litigio, & illas atque illa consignare per partes prædictas, vt supra.

Quo tempore electio gastaldionum fideiussorum, & saltuariorum sortium, & regularum circa Ciuitatem fieri debeat, & quo tempore eorum officium incipiat. *Cap. LI.*

ITEM Statuimus, quod de cætero electio Gastaldionum & Fideiussorum Sortium, & Regularum terrarum & possessionum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, fiat quolibet anno de mense Decembris, videlicet infra primos. xv. dies ipsius mensis, & electio Saltuariorum, vel Iuratorum ipsarum Sortium fiat postea infra. xv. dies, sequentes, quorum officium incipiat in klendis Ianuarij sequentis, & duret per totum annum, & quod ipsi Gastaldiones teneantur ipsos Saltuarios, & Iuratos electos dare in scriptis Iudici Sortium infra octo dies dicti mensis Ianuarij ita quod in qualibet Sorte sint, & eligantur duo Saltuarij, seu Iurati ad minus, qui Saltuarij, seu Iurati possint & debeant manifestare, ac denunciare omnes personas & bestias quas inuenerint damnum dantes in dictis Sortibus, tam suis quam alienis, & in qualibet ipsarum Sortium, seu facientes contra Statuta & ordinamenta ipsarum, & per hoc Statutum dicti Saltuarij, siue Iurati non possint, nec debeant intrare alienas Sortes, nisi occasionibus prędictis, nec etiam teneantur damna emendare, quæ in alienis Sortibus fierent, de quibus non essent Saltuarij, seu Iurati, & si dicti Gastaldiones non dederint dicto Iudici in scriptis ipsos Iuratos, siue Saltuarios ad terminum supradictum puniantur pro quolibet in. xx. soldis, & nihilominus ipsos in scriptis dare teneantur.

Qui non possunt esse gastaldiones, nec fideiussores in sortibus. *Cap. LII.*

ITEM quod nullus possit, nec debeat eligi Gastaldio, nec Fideiussor aliquarum Sortium, & Regularum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, nisi sit Ciuis, & Habitator cum massaricia & familia Ciuitatis, & Burgorum Veronæ, & cum ipsa Ciuitate, & Burgis faciat onera, & factiones secundum quod alij Ciues, & habitatores Veronæ faciunt, & nisi habeat terras & possessiones in illis Sortibus, & si contrafactum fuerit, pro infecto habeatur ipso iure, & electores puniantur pro quolibet & qualibet vice

 in. xx.

in xx. sol. Electus vero qui acceptauerit, in. xl. sol. & ab illo cesset Officio. Et illi intelligantur habere terras, & possessiones in illis Sortibus, quæ habent in eis terras proprias, vel conductas in perpetuum, vel ad decem annos, vel abinde supra, vel aliter habeant ius in re.

De pœna Gastaldionis, & Fideiussoris refutantium electionem. Cap. LIII.

ITEM si quis in Gastaldionem vel Fideiussorem alicuius Sortis, vel Regulæ fuerit electus, & electionem acceptare, seu officium facere recusauerit, emendet viginti sold. & tamen acceptet officium.

Per quantum tempus cessare debeant Gastaldiones, & Fideiussores. Cap. LIIII.

ITEM quod nullus Gastaldio, nec Fideiussor debeat stare in Officio Gastaldiæ, nec Fideiussoriæ, nisi per vnum annum, & ab ipsis Officijs cessare debeant ipsi, & quilibet de sua familia per duos annos, & si aliquis vel plures eos confirmare voluerint, emendent pro banno. xx. sold. pro vnoquoque & vnaquaque vice.

Quod Gastaldiones curent per xv dies antequam exeant de officio eligantur alii Officiales in suis sortibus. Cap. LV.

ITEM quod Gastaldiones Regularum, seu Sortium, teneantur & debeant operam dare vt. xv. diebus antequam exeant eligantur & ordinentur alij Gastaldiones & Officiales in prędictis Regulis, seu Sortibus, & hoc ad voluntatem Consortium, & qui contrafecerit puniatur in. xl. sold. pro vnoquoque & vnaquaque vice.

Quod nullus de sancto Michaele in Campanea possit esse Officialis Sortium. Cap. LVI.

ITEM quod nullus Habitator Sancti Michaelis in Campanea, a porta Episcopi extra, vsque ad Sanctum Martinum Bonalbergum in Sortibus, quæ sunt a parte superiori & inferiori inter vtraque loca, possit esse Officialis dictarum Sortium, vel alicuius earum, & si eligeretur, electio non valeat, & Electores condemnentur in centum sold. pro quolibet & qualibet vice, & hoc vbi alij commode habere possint.

De custodia Sortium, & regularum per Iudicem Sortium adhibenda, & de admonitione facienda Gastaldionibus Sortium, & de manifestationibus faciendis. Cap. LVII.

ITEM quod Iudex Sortium, & Regularum Communis Veronæ, teneatur & debeat omni Ebdomada ter ad minus, si fuerit in Ciuitate, tre personaliter circando Sortes, & Regulas Ciuitatis Veronæ, & cum omni diligentia perquirere omnes personas damnũ dantes in eis, & circare illis horis & temporibus, quibus melius crediderit expedire, vt Damnatores facilius inueniantur, & si aliquo iusto impedimento, non posset prædicta ex se facere, debeat mittere de suis Notarijs ad prędicta exequenda, vt sic Sortes, & Regulæ diligenter custodiantur, & debeat admonere Gastaldiones, & Saltuarios, vt bonam faciant custodiam, banna ponere & pręcepta facere secundum quod suo Officio crediderit expedire, & quælibet singulares personę ab eo vel eius Officialibus requisitæ, teneantur, ire cum dicto Iudice, & eius Officialibus, & eis pręstare auxilium, consilium, & fauorem, & quod omnes manifestationes, quæ fient per Saltuarios, & Gastaldiones, & alias personas in dictis Sortibus, & Regulis circa Ciuitatem, fient coram dicto Iudice, & non alibi.

De

De custodia facienda per Saltuarios in Sortibus, & Regulis circa Ciuitatem, & de immunitate sibi concessa. Cap. LVIII.

ITEM quod Saltuarij Sortium, & Regularum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, teneantur & debeant stare continue in Sortibus in quibus fuerint Saltuarij constituti de die & de nocte a Kalendis Iunij vsque ad vindemias factas villarum Sortium de quibus fuerint Saltuarij, & quod infra dictum tempus, prædicti Saltuarii non compellantur ad aliquod officium, seu personale munus subeundum pro Communi Veronæ, nec aliquam custodiam Murorum Ciuitatis, aut alicuius Fortilicij Ciuitatis, vel Districtus Veronæ, nec ad alias custodias nocturnas faciendas, & dicto tempore se non debeant a dictis Sortibus separare, nisi occasione faciendi suas manifestationes, vel alia iusta de causa, & si dicta occasione voluerint se a dictis Sortibus separare, semper vnus eorum remaneat in Sorte causa sui Officij exercendi, & incontinenti factis manifestationibus suis, debeat ad suam Sortem custodiendam redire. Facta vero vindemia dicti Saltuarij non sint astricti stare in dictis Sortibus de nocte, sed quilibet ipsorum ire teneatur ad suas Sortes custodiendas, omnique die circuire, & circare vsque ad alias Kalendas Iunij, quod si non seruauerint puniantur pro quolibet & qualibet vice in x. sold. pro tempore quo stare debent continue de die & de nocte, pro alio vero tempore quo tenentur ire tantum in v. sol. & nihilominus damna emendare teneanrur.

De saltuaria soluenda Saltuariis Sortium circa Ciuitatem, & quod infra duos menses debeant sibi de ea facere solui. Cap. LIX.

ITEM quod de cætero Saltuarijs Regularum, & Sortium terrarum, & possessionum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronę fiat solutio Saltuarię in denariis tantum per Laboratores ipsarum terrarum & possessionum, secūdum quod fuerit ordinatum per Laboratores, & Consortes earum, & si in aliis rebus dicta solutio fieret, soluentes & accipientes pro quolibet & qualibet vice, puniantur in centum sold. Et si dicti Saltuarii acciperent pro Saltuaria vltra id quod ex forma præsentis Statuti accipere deberent puniantur pro quolibet & qualibet vice in centum sold. & in restitutione eius quod vltra acceperint facienda ei cui accepissent, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, ad quam solutionem Saltuariæ dictis Saltuarijs faciendam. Iudex Sortium omnes debentes soluere realiter & personaliter compellat summarie sine aliqua scriptura facienda & eos pignerari faciat realiter & personaliter sine aliqua citatione, si de hoc fuerit requisitus infra duos menses a die exitus officij dictorum Saltuariorum, infra quos quilibet Saltuarij teneantur & debeant petere & exigere omnem eorum saltuariam. Aliter autem, eis postea audientia non præbeatur, & præsummatur Debitorem soluisse, si solutionem allegauerit.

Quod nullus Consors, nec alia persona præter Saltuarios stet in nocte in aliqua Sortium circa Ciuitatem sine licentia. Cap. LX.

ITEM quod nullus Consors, nec aliqua alia persona præter Saltuarios debeat stare de nocte in aliqua dictarum Sortium existentium circa Ciuitatem, & Burgos sine licentia Gastaldionis, vel Fideiussoris earum, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in xx. soldis, & quod dictam licentiam prædicti Gastaldio, vel Fideiussor dare non possit, nisi sit iusta causa dandi.

Quod terra, & possessiones circa Ciuitatem, & Burgos non existentes in Sorte, ponantur in Sorte. Cap. LXI.

ITEM quod omnes, & singulæ terræ, & possessiones existentes circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ quæ non sunt in Sorte aliqua, ponantur & recipiantur in Sorte proximiori ipsis terris & possessionibus, aut domini, & laboratores earum, in ipsis terris & possessionibus Sortem per se faciant, pœna & banno.xl.sold. pro quolibet vice. Et quod Iudex Sortium vinculo sacramenti de prędictis inquisitionem facere teneatur & punire eos qui prædicta non obseruauerint. Et hoc Statutum non habeat locum in Ortis, & Viridarijs coniunctis, & propinquis Domibus Contratarum Ciuitatis, & Burgorum Veronæ.

Quæ terræ, & possessiones intelligantur esse circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ. Cap. LXII.

ITEM declaramus & Statuimus, quod omnes terræ, & possessiones, & sortes & regulæ earum quæ sunt iuxta Ciuitatem, & Burgos Veronæ, & non sunt de pertinentia alicuius villæ, vel Domorum Campaneæ Veronæ, intelligantur esse circunstantes ipsi Ciuitati, & Burgis Veronæ.

Quod Bestiæ Caprinæ non pasculentur in Sortibus circa Ciuitatem, nec in cæsis earum. Cap. LXIII.

ITEM quod nullo modo Bestiæ Caprinæ possint pasculare in Sortibus terrarum & possessionum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, nec in cęlis ipsarum Sortium pœna & banno.xl.sold. pro Sclapo & inde inferius, & centum sold. pro malga. Saluo quod qualibet persona veniens de villa ad Ciuitatem Veronæ cum Bestijs Caprini causa vendendi, vel alia causa possit veniendo cum illis per viam publicam, & rectam ad veniendum uersus Veronam pasculare in cælis ipsius viæ ab ea parte ipsarum cæsarum, quæ est a latere ipsius viæ.

De Vua acerba, vel matura non portanda, habenda vel tenenda. Cap. LXIIII.

ITEM quod nulla persona debeat deferre, seu portare, aut habere, vel tenere Vuam acerbam, vel Maturam de suis vineis, vel alienis, de suis tamen possit deferre habere & tenere vsque ad tres arzimos, & non vltra, & qui contrafecerit pro quolibet & qualibet vice, & pro quolibet arzimo in.v.sold. puniatur, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & quilibet possit habere, portare, & tenere, & vendere quantum voluerit de infrascriptis Vuis suis tantum, videlicet luiana, brumesta, varono, & alijs Vuis de pergola, & quod tempore Vindemiæ qualibet persona possit deferre habere, & tenere de suis Vuis quando vindemiantur quantum voluerit.

De aliqua Vua non conducenda in Mercato, nec alibi extra vineas causa vendendi, nisi fuerit vua de pergola. Cap. LXV.

ITEM quod nulla persona debeat conducere ante Vindemiam aliquam Vuam in Mercato Fori, nec per Ciuitatem, neque per burgos, neque per villas, neque per alia loca extra vineas causa vendendi, nisi fuerit vua de pergola, aut varones, seu brumeste, siue luianæ, & qui contrafecerit, pro vnaquaq; vice in.xx.sold.& in amissione vuæ puniatur, Et quod emptores etiam teneantur ad dictum bannum soluendum. xl. sold. pro quolibet & qualibet vice, & de prędictis omnibus quilibet sit accusator, & habeat medietatē banni.

De

De Damnatore eaplendo, & de pœna personali eidem inferenda si condemnationem pecuniariam non soluerit ad terminum.

Cap. LXVI

ITEM quod si quis cum persona damnum dederit in aliqua dictarum Sortium, vel Regularum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, siue in ortis, siue in viridarijs Ciuitatis, & Burgorum. Iudex Sortium teneatur & debeat vinculo sacramenti, & pena.x.libr. ipsum personaliter capi facere iuxta posse, & in carceribus Communis Veronę detrudi, & ibi eum facere permanere donec condemnatus, vel absolutus fuerit, nisi bonam, & idoneam securitatem fecerit de eo quod appareret ipsum puniri, & condemnari debere. Et si per sententiam condemnatus fuerit Communi Veronæ, & dictam condemnationem non soluerit infra.x.dies, ac etiam damno passo non emendauerit incontinenti dictis.x.diebus elapsis submergatur ter in aqua Lauelli Capitelli, & post modum ponatur, & stet ligatus ad catenam Capitelli per vnum diem cum illa re, siue rebus, quam vel quas accepe rit, seu de quibus damnum dederit, vel cum de similibus rebus, & tamen per hoc non intelligatur esse ab emendationem damni absolutus. Si vero secundo damnum dederit in prędictis Sortibus, seu Regulis, ortis, seu viridarijs, similiter capiatur, & in carceribus Communibus Veronæ detrudatur, & ibi stet donec condemnatus vel absolutus fuerit, nisi bonam, & idoneam dederit securitatem vt supra. Et si condemnabitur vt supra, & non soluerit ad terminum vt supra, quod incontinenti elapsis dictis.x.diebus vt supra, prædictæ pœnæ inferantur eidem, & insuper circa Capitellum Foriter frustigetur. Et tamen per hoc non intelligatur esse ab emendatione damni absolutus. Si vero tertio, vel inde superius damnum dederit vt supra, condemnetur realiter & personaliter arbitrio domini Potestatis inspecta qualitate, & conditione personæ, ac delicti, & nihilominus damnum reddat patienti. Si vero dicta persona quæ damnum dederit, vt supra, capi non poterit, vel coram Iudice non comparuerit, immo tanquam contumax passa fuerit se condemnari, & post ipsam condemnationem peruenerit in fortiam Communis Veronæ, nisi dictam condemnationem soluerit infra tertiam diem postquam in fortiam peruenerit, submergatur, & Frustigetur & ponatur, & stet ligatus ad catenam per vnum diem, & reddat damnum, si vero iterato passus fuerit tanquam contumax condemnari de prædictis, & postmodum in fortiam Communis Veronæ peruenerit, puniatur realiter, & personaliter ad arbitrium domini Potestatis, & reddat damnum.

De aqua ridi decurrentis a contrata Auesæ non auferenda, nisi certis diebus, & noctibus. Cap. LXVII.

CVM Fons qui oritur in Contrata Auesę penes Monasterium Camandulensem & laudabili maiorum industria atque expensa decurrit ad Ciuitatem in Plateam Mercati Fori, sit maximo commodo, & decori Ciuitatis: Statuimus quod quicunque acceperit, seu abstulerit aquam Ridi decurrentis a contrata Auesę ad Ciuitatem Veronæ de Alueo suo, emendet centum sold. communi Veronæ pro qualibet vice, nisi in Dominicis diebus aut festis Apostolorum, & sanctę Marię Matris Domini, exceptis illis, qui habe ent rationem vel potestatem auferendi causa reficiendi Molendina sua, & illi qui acceperint tempore concesso, accipiant cum verbo, & licentia Iudicis Dugalium, & Sortium Communis Veronæ, & teneantur etiam reficere vadum, vnde aquam abstulerint cum designatione præcepto dicti Iudicis Dugalium, & Sortium, sub pœna prædicta. Ita quod ipse Iudex possit, & debeat dare parabolā vnicuiq; accipienti medietatē aquę prędicti ridi in noctibus prędictorū dierum, & testiuitatū, & alia medietas decurrat per Vasū illius Ridi, cuius banni sui vero scripti medietas sit Cōmunis Veronę & alia medietas sit Accusatoris, & de hoc quilibet sit Accusator, & manifestationes fieri debeāt corā Iudice ad officiū Dugaliū, & Sortiū

 depu-

deputato, saluo eo, quod illi de Sancto Georgio possint accipere aquam dicti Ridi a Domo q. Marci de Gentilina, vsque ad Domum.q.domini Odorici de Corato, sine aliqua pœna, & banno. Et nihilominus Iudex Dugalium, & Sortium accipere possit dictum bannum, & si ipse Iudex contra formam præsentis Statuti dederit alicui licentiam accipiendi de dicta aqua, exceptis diebus, & noctibus dierum suprascriptarum concessis. Videlicet dierum Dominicorum, Apostolorum, & sanctæ Mariæ matris Domini, quod ipse Iudex emendet de suo dictum bannum centum sold. Communi Veronæ, & quod ipse Iudex procurari facere teneatur, ne fiat contra prædicta modo in omnibus quibus melius poterit.

HAEC SVNT STATVTA Communia regulis, & sortibus, tam circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, quam in districtu, & tam Officio Iudicis Sortium Veronæ, quam Vicariorum uillarum.

Quod cuilibet liceat suum regulare, & de modo, & forma regulandi, & saltuaria soluenda. Cap. LXVIII.

ITEM quod vnicuique liceat quolibet tempore regulare suas terras, vineas, & oliuas, prata, & ortos, nemora, glaras, & paludes. Et si aliquis voluerit contradicere. Nihilominus valeat regulare, donec quæstio fuerit determinata non præiudicando alicui partium in possessione, vel quasi, & quod regulare volentes non possint nec debeant ponere, siue regulare possessiones quas habent in pluribus villis, & pertinentijs in vna regula, nec sub vno Gastaldione. Sed licitum sit quibuslibet personis regulare, siue in sortem ponere quicquid solummodo habent in pertinentia cuiuslibet villæ, seu Curiæ, & pertinentiæ per se, & non aliter, & si aliter regulauerit, ipso iure non valeat talis regula. Et quod illi de ipsa regula teneantur & debeant soluere Saltuarijs saltuarias dictæ regulæ de nouo factæ custodientibus, & non alijs secundum consuetudinem & ordinamenta Communis Veronæ ipsarum regularum.

De securitate per Saltuarios facienda. Cap. LXIX.

ITEM quod quilibet Saltuarius, vel Saltuarij teneantur & debeant in principio sui officij facere securitatem suo Vicario, si fuerint in villis, vel Iudici Sortium si fuerint circa Ciuitatem. x. libr. pro quoque de bene custodiendo & saluando bona Sortis, & Regulæ, & attendendo præcepta ipsius Vicarij siue Iudicis, & similiter præcepta Gastaldionis, & Fideiussoris eius facta ad voluntatem Consortium dictæ Sortis Regulæ, & de reddendo damnum factum in Sorte, siue Regula vnde nescirent reddere rationem, vel dare Malefactores qui damnum fecissent, & hoc ad terminum sibi datum per dictum Vicarium, vel Iudicem, & hoc in banno. xx. sold. pro vnoquoque & quaque vice, & nihilominus dictam securitatem facere teneantur.

Quæ arma Saltuarii portare possint. Cap. LXX.

ITEM quod dicti Saltuarij a domo sua eundo ad dictas Sortes custodiendas in ipsis Sortibus stando & inde redeundo ad domum suam, possint impune portare, habere, & tenere infrascripta arma, videlicet, rangonum, lanceam, cultellam, scutum, vel rotellam, colatium, bacinellum, vel cerueleriam, nullo autem modo, arcum, nec balistam.

Quod

Quod quilibet Gastaldio, Sortis, & Regulæ scribi faciant in libro omnes manifestationes, & intratas ac etiam datias, & reddere de prædictis rationem.
Cap. LXXI.

ITEM quod quilibet Gastaldio cuiuslibet Sortis, & Regulæ, teneatur, & debeat facere scribi in libro Sortis, seu Regulæ omnes datias impositas per eos cũ consortibus ipsarum Sortium, & Regularum, & etiam omnes manifestationes & intratas, quæ ad eorum manus peruenerint, & causas pro quibus dictę datiæ fuerint impositæ, & infra xv. dies post exitum sui officij reddere de prædictis rationem, & dare, ac signare omnes rationes, & res pertinentes ad Sortem, vel Regulam nouo Gastaldioni infra dictum tempus, quod si facere recusauerit, puniatur pro quolibet & qualibet vice in. xx. sold. & nihilominus prædicta incontinenti facere teneantur.

Infra quod dies dare debeant manifestationes. Cap. LXXII.

ITEM quod Saltuarij, siue Iurati teneantur & debeant suas manifestationes damnorum & bannorum facere, & dare suis Vicarijs, si fuerint in villis siue Iudici Sortium, si fuerint circa Ciuitatem infra octo dies a tempore damni dati, siue damni commissi, nec in se eas, nec aliquam earum retinere debeant, nisi iusto impedimento retinerent, pœna & banno.lx.sold. pro quolibet & qualibet vice, & restitutione damni & banni, & nihilominus dictam manifestationem facere teneatur.

Quod dies damni dati, siue banni commissi scribantur per Notarium Iudicis Sortium, vel Vicarii villarum in manifestatione. Cap. LXXIII.

ITEM quod Notarius Iudicis Sortium, vel Vicarij villæ, qui manifestationes scribere teneatur scribere diem in libro manifestationum, in quo die damnum datum fuerit, vel bannum commissum, & si dies ipse non fuerit ita scriptus, manifestatio facta non præiudicet manifestatis, & absoluantur, ac absoluti sint ipso iure a dictis manifestationibus, non obstante aliquo Statuto in contrarium loquente.

De pœna Saltuarii facientis furtum, aut celantes manifestationes.
Cap. LXXIIII.

ITEM quod si quis Saltuarius, vel Iuratus alicuius Sortis, vel Regulæ, uel aliqua persona de Familia sua aliquod furtum fecerit in eadem Regula, & Sorte de aliquibus rebus Sortis aut alicuius Consortium, aut consenserit damnum aliquod, seu celauerit aliquam manifestationem, puniatur in.xl. soldo. pro quolibet vice, & in emendatione banni, & damni, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

Quid liceat agere Saltuariis, & Dominis rerum in inuentione damnorum.
Cap. LXXV.

ITEM quod licitum sit Saltuarius, & dominis terrarum, & possessionum existentium circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, & ortorum & viridariorum existentium in ipsa Ciuitate, seu Burgis, & similiter in ortis & viridarijs villarum, si non cognouerint damnum dantem in eis clamare, & illum capere & detinere, donec nomen illius sciuerit, & si fuerit persona suspecta possint illum ducere in fortiam domini Potestatis, si fuerit in Ciuitate, vel circa eam, aut Vicarij, si fuerit in villis, aut sibi pignus auferre. Et si bestias inuenerint sine custode cognito, liceat ipsis eas capere, & officio dicti Iudicis vel Vicarij pręsentare, & si Saltuarij in prędictis fuerint negligentes ad restitutionem damni in duplũ condemnẽtur, de quo

de quo tamen postea contra damnum dantem posſint habere regreſſum, & quod nullus per ſe vel per alios audeat ſeſe opponere dictis capientibus, vel capere volentibus aliquam perſonam vel beſtiam de prædictis, aut ipſam perſonam retinentibus, pœna & banno centum ſold. pro quolibet & qualibet vice, & ad prædicta omnia facienda & complenda, quilibet requiſitus teneatur & debeat præſtare auxilium, & fauorem, banno.lx.ſold.pro quolibet & qualibet vice.

Quid Saltuari in ſuis manifeſtationibus dicere & declarare teneantur. Cap. LXXVI.

ITEM quod Saltuarij in ſuis manifeſtationibus, dicere & declarare teneantur quantitatem fructuum, vuarum, blauarum, & aliarum rerum quam viderint accipi, ſeu acceptam eſſe per aliquam perſonam manifeſtatam per eos, & diem damni dati, & locum vbi, damnum datum fuerit, quod ſi non fecerint, puniantur pro quolibet & qualibet manifeſtatione in.xx.ſold.& emendet damnum paſſo non tollendo per hoc, quin ipſi Saltuarij facere debeant etiam manifeſtationes de ſolo banno commiſſo contra Statuta, etiam ſine damno.

Ne Saltuarii ducant aliquam perſonam per Sortem, ſua auctoritate. Cap. LXXVII.

ITEM quod nullus Saltuarius debeat ſecum ducere aliquam perſonam per Sortem, ſua Auctoritate abſque licentia Gaſtaldionis, & Fideiuſſoris, aut Iudicis vel Vicarij. Et qui contrafecerit, emendet.xx ſold. pro quoque & quaque vice, quam licentiam dicti Gaſtaldiones, ſiue Iudex & Vicarius, niſi iuſta cauſa dare poſſint.

Quod quilibet Manifeſtatus qui comparuerit, ſtare debeat in fortia Communis Veronæ, donec depoſuerit, vel ſatiſdederit de condemnatione & damno. Cap. LXXVIII.

ITEM quod quicunque repertus fuerit dare vel manifeſtatus aut dediſſe damnum, vel aliter contrafeciſſe Statutis, ſi comparuit coram Iudice Sortium, vel Vicario villæ, ſtare debeat in fortia, & virtute Communis Veronæ, donec abſolutus, vel condemnatus fuerit, niſi officium bene aſſecurauerit, vel per depoſitum vel per pignus vel per fideiuſſorem de condemnatione ſoluenda Communi, & de mendo ſiue damno reſtituendo, & qui damnum receperit. Si vero non comparuerit infra terminum eidem aſsignatum, tunc iterum ad alium terminum citetur. Et adhuc non comparens de eo, de quo fuerit manifeſtatus, habeatur pro confeſſo, & contra ipſum feratur ſententia, niſi ante ſententiam venerit mandatis dicti Iudicis vel Vicarij pariturus.

Quod Manifeſtati conſtringantur officium aſſecurare antequam in defenſione audiantur, & quod manifeſtatus ab vnotantum Saltuario iurando contrarium abſoluatur. Cap. LXXIX.

ITEM quod ſi aliqua manifeſtatio facta fuerit per iuratos, ſiue Saltuarios alicuius fortis, ſeu Regulæ, tam de exiſtentibus circa Ciuitatem, & Burgos, quam in villis, ſiue per quemcunq; alium qui poſsit manifeſtare, ille vel illi qui manifeſtati fuerint viſa publica ſcriptura ipſius manifeſtationis antequã ipſius manifeſtati aliqua ratio audiatur, conſtringatur offi. ũ aſſecurare per depoſitũ, vel pignus, vel ſatiſdationem de condemnatione & damno, ſecundũ formã ſupraſcripti Statuti, & eius poſtea ratio audiatur. Si vero per vnũ iuratũ, aut ſaluat. ũ ſolũ facta fuerit manifeſtatio alicuius, & manifeſtatus iurare voluerit, &

iurauerit

Iurauerit non fecisse, nec dedisse damnum neque ita esse, tunc absoluatur sine aliquo grauamine eidem faciendo, nisi ipse Iuratus, aut Saltuarius, vel Gastaldio Sortis, aut Regulæ, seu Massarius villæ probauerit, ita verum esse vt in manifestatione continetur saltem per vnum bonum, & idoneum Testem in Iudicio productum præsente Aduersario, vel legitime citato.

Quod manifestationes dari debeant Iudici, vel ipsi Vicario, & permittant eorum exempla haberi. Cap. LXXX.

ITEM quod Saltuarij, siue Iurati Sortium, & Regularum existentium tam circa Ciuitatem, & Burgos, quam in Villis, & omnes alij qui ex forma Statutorum possunt manifestare, Sacramento teneantur, & debeant suas manifestationes facere Iudici Sortium siue Vicario Villæ penes eius Notarium, qui Iudex, & Vicarius permittat eorum exempla accipi per personas & bestias manifestas præstita prius per eas securitate, vel per depositū, vel per pignus, vel per fideiussorem de condemnatione & damno secundum formam Statuti supradicti, & per Gastaldiones dictarum Sortium, & Regularum, siue per ipsos Saltuarios, aut per Massarium, vel alium Scribanum Communis Villæ, siue aliqua solutione de hoc facienda Notario dicti Iudicis, vel Vicarij, & si dicti Saltuarij; vel Iurati penes alium, aut aliter suas manifestationes fecerint aut dederint, cadant in pœnam lx. sold. pro quoque & quaque vice.

De exemplo manifestationis dando cuilibet Manifestato. Cap. LXXXI.

ITEM quod teneantur dicti Iudex, & Vicarij vinculo Sacramenti, & banno centum sold. ante aliquam defensionem recipiendam a Manifestato, dari facere ipsi Manifestato exemplum ipsius manifestationis, & nomen manifestatoris, siue manifestatorum, & diem & locum ipsius manifestationis siue petatur. Data prius bona securitate per Manifestatum, secundum qualitatem ipsius manifestationis delicti, & damni, & secundum formam Statutorum prædictorum.

Vt omnes Bestiæ extra damnum, & sortes pasculentur. Cap. LXXXII.

ITEM quod omnes Bestiæ possint extra damnum & extra sortes pasculare, & quod nullus possit cum Bestijs in vijs Sortium, siue Vicinalium pasculare sine licentia Iudicis Sortium, aut Vicarij Villæ. Item quod nullus possit cū suis bestijs pasculare in suis blauis, nec herbam facere, vel pasculare in suis pratis sine licentia dicti Iudicis vel Vicarij danda cum scientia Saltuariorum. Item quod nullus possit in alienis blauis, vineis, oliuis, & alijs fructibus arborum alterius pasculare, nec in alienis pratis siue terris herbam facere, sine licentia dominorum & Iudicis sortium, aut Vicarij cum scientia Saltuariorum. Itē quod tempore quo prata segantur quilibet possit cum suis bobus cum quibus debet fœnum carizare, pasculare impune in pratis de quibus carizabitur. Item quod quælibet persona possit cum suis bestijs pasculare, & herbā facere in vijs publicis, & alijs uiis extra Sortes, & etiam in vigris, & strepolis extra Sortem, & damnum, & hæc intelligantur vbi non sunt vineæ, neque oliuæ. Item quod quælibet persona possit herbam saluaticam facere supra suum in Sorte, & extra Sortem. Liceat autem cuilibet cum suis bestijs pasculare, etiam sine licentia prædicta in suis pratis proprijs vel conducticijs segatis, & amplius non secandis illo anno.

In quibus locis Sortium, & Regularum, & cum quibus bestiis, & quando Consortes supra suum posiint pasculare. Cap. LXXXIII.

ITEM quod quælibet persona ex dictis consortibus, posiit in dictis Sortibus, & regulis pasculare cum suis Bestijs bouinis, & aliis bestiis maioribus super suo tantum, & non super alieno.s. in vigris strepolis, & terris vacuis, & etiam in suis vineis cum illis bestijs, cum quibus deberent in die vindemiæ vuas vindemiatas ipsarum vinearum carizare, existente semper cum dictis bestijs Idoneo custode, & si dictæ Bestiæ bouinæ non essent suæ, dumtamen cum ipsis laboraret, vel carizare deberet vuas vindemiatas vt supra, tunc eo die in eis Sortibus, siue Regulis posiit in dictis locis pasculare vt supra dictum est, & hoc non obstante aliquo Statuto in contrarium loquente.

De Bestiis non tenendis de nocte in Sortibus. Cap. LXXXIIII.

ITEM quod nullla persona super suo, nec super alieno, debeat tenere de nocte aliquas Bestias minores aliqua occasione, nec etiam Bestias maiores, nisi causa cum dictis Bestijs maioribus laborandi, & qui contrafecerit, puniatur de Bestijs minoribus vsque ad sex, & inde inferius pro qualibet, in quinque sold. & de Sclapo in centum sold. & de Malga in x.libr. De Bestiis vero maioribus pro qualibet in.xx. sold.& qui eas ibi teneret in xl. sol. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De bestiis maioribus damnum dantibus, & custodibus earum, qualiter puniantur. Cap. LXXXV.

ITEM quod si aliqua Bestia magna inuenta fuerit in dictis Regulis, seu Sortibus, seu in aliqua earũ faciens damnũ in Blauis seu leguminibus in vineis & oliuis, & in aliis rebus fructiferis, guado, roza, lino, roso, & caneuo pro vnaquaque, reddat in die. x.sold. in nocte vero duplum, & reddat damnum patienti secundum quod erit per Consortes, seu Existimatores constitutos ordinatum, & illi qui cum dictis Bestijs inuentus fuerit, puniatur in.x.sold. pro vnoquoque, & quaque vice in die, in nocte vero duplum. Si autem pasculauerit in pratis dictarum Sortium, siue Regularum, emendet pro vnaquaque vice in die.v.sold.& in nocte duplum, & reddat damnum. Et Custos qui cum eis erit, puniatur. v. sold. in die, & in nocte duplum. In vigris vero qui non secantur, nec soliti sunt secari, & in vacuis alienis ipsarum Regularum, & emendet pro qualibet vice in die.xxx.denar.& in nocte duplum, & reddat damnum vt supra. Ita tamen quod ille cuius erit illa Bestia, non teneantur soluere, nec reddere de dicto damno dato seu æxtimato, nisi tantum quantum verisimile sit ipsam Bestiam dare potuisse illa vice, seu vicibus, quibus inuenta, seu manifestata fuerit damnum dedisse. Residuum vero dicti damni restituatur per Commune villæ, vel Saltuarios vel alias personas, quę ad hoc de iure tenerentur, & hoc idem intelligatur in omnibus & singulis aliis Statutis loquentibus de damnis per Bestias datis.

De Bestiis minoribus scilicet de Sclapo Ouium damnum dantibus, & quot Oues intelliguntur esse Sclapum, & quot Malga. Cap. LXXXVI.

ITEM quod de Bestiis minoribus.s. de Sclapo Ouium si inuente fuerint in dictis Regulis, & sortibus, seu aliqua earum pascentes, seu damnum facientes in blauis, seu leguminibus, vineis, oliuis, & aliis arboribus fructiferis, & garzonis, seu guado, vel roza, roso, lino, & caneuo emendet in die. xl. sold. in nocte vero duplum, & reddat damnum patienti,

patienti, secundum quod erit extimatum, vt supra. Et Pecorarij qui cum eis erunt, emendet. x. soldo. pro quoque in die, in nocte vero duplum, & Sclapum Ouium intelligatur esse a sex superius vsque ad quadraginta. Abinde vero supra intelligatur, & dicatur Malga Ouium.

De Malga Ouium damnum dante. Cap. LXXXVII.

ITEM de Malga Ouium quæ inuentæ fuerint in dictis Regulis, seu Sortibus pascentes, aut damnum facientes in dictis blauis, leguminibus, vineis, & oliuis, & in alijs arboribus fructiferis, & garzonis, guado, & roza, lino, & roso, & caneuo, emendet pro qualibet vice in centum sold. in die, in nocte vero duplum, & reddat damnum patienti, secundum quod erit extimatum vt supra, & Pecorarij qui cum eis erunt, emendent pro quolibet in die. x. sold. in nocte vero duplum.

De sex minoribus Bestiis, vel abinde infra damnum dantibus. Cap. LXXXVIII.

ITEM quod si sex vel abinde infra de prædictis Bestijs minoribus inuentæ fuerint in prædictis blauis, seu rebus facientes damnum seu pascentes, seu euntes per dictas Regulas vel Sortes emendet pro vnaquaque duos soldo. in die, in nocte vero duplum, & reddat damnum Patienti vt supra. Et qui cum eis erit, emendet. x. soldos in die, in nocte vero duplum.

De Capra Hyrco damnum dantibus. Cap. LXXXIX.

ITEM quod si Capra, vel Hyrcus inuenti fuerint in vineis, oliuis, & alijs arboribus, fructiferis, ortis, & viridarijs dictarum Regularum, & Sortium, quia est animal prædictis magis damnosum, emendet pro qualibet vice. xx. sold. in die, in nocte duplum, & reddat damnum Patienti secundum quod extimatum fuerint vt supra, & Pecorarius, siue Caprarius qui cum eis erit emendet. xx. sold. in die, in nocte duplum, in blauis autem & alijs prædictis rebus dictarum Regularum, & Sortium vt supra, emendet in die pro qualibet v. sold. in nocte duplum, & reddat damnum Patienti secundum quod erit extimatum vt supra, & Pecorarius, siue Caprarius qui cum eis erit emendet. x. soldo. in die, in nocte vero duplum.

De Bestiis minoribus prædictis ouinis & caprinis damnum dantibus in uigris, & herba saluatica, & pratis. Cap. XC.

ITEM quod si Bestiæ minutæ videlicet, ouinæ, caprinæ inuentæ fuerint in dictis Regulis, & Sortibus pascentes, seu damnum facientes in vigris, & herba saluatica, in die de Sclapo emendet. x. sold. & de Malga. xxxx. sold. & vsque ad sex, & inde inferius. xij. denar. pro quaque, & in nocte duplum, & reddat damnum patienti. Si vero in pratis solitis secari reperiantur vt supra, emendet in die de Sclapo. xx. sold. de Malga. lx. sold. & vsq; ad sex, & inde inferius duos sold. pro quaque, & in nocte duplum, & reddat damnum vt supra, & pecorarij siue Caprarij qui cum eis erunt in pratis, tantum emendet. x. sold. pro quoque in die, & in nocte duplum, & Sclapum Caprarum siue Hyrcorum intelligatur esse a sex superius vsque ad. xl. a. xl. vero supra intelligatur esse Malga.

De Anseribus damnum dantibus. Cap. XCI.

ITEM quod si Anseres alicuius personæ damnum dederint in blauis, leguminibus, vineis, & herbis ad manducandũ, & in ortalibus positis tam in Ciuitate, & Burgis Veronæ

ronæ quam in districtu, quod illa persona cuius essent, puniatur pro quolibet ansere & qualibet vice in .xij. denarijs, & damnum reddatur. Et de prædictis stetur sacramento eius qui damnum substinuerit cum probatione vnius testis.

De porcis damnum dantibus. *Cap. XCII.*

ITEM quod de quolibet Porco, & Porca puniatur in duobus sold. in die, & in nocte duplum pro qualibet vice, & reddat damnum Patienti. Et Porcarij qui cum eis erunt emendet quilibet .v. sold. pro quaque vice in die, in nocte duplum. Et prædicta locum habeant tantum quando inuenirentur in vigris, & herba saluatica. Si vero in blauis, leguminibus, vineis, & quibuscunque alijs rebus fructiferis, garzonis, guado, roza, roso, lino, & caneuo, & alijs rebus esui aptis reperiantur, emendet pro quolibet porco sold. v. & reddat damnum vt supra, & Porcarius, siue Porcarij emendent pro quolibet .x. sold. in die, & in nocte duplum.

Quod qualibet persona cuius essent bestiæ facientes contra Statuta pro suis famulis, seu custodibus teneatur. *Cap. XCIII.*

ITEM quod quęlibet persona cuius essent Bestiæ cuiuscunque generis facientes contra Statuta, & ordinamenta Communis Veronę pro dictis Regulis, & Sortibus, teneatur & debeat emendare ac soluere damna, & banna pro suis Famulis, seu Custodibus ipsarum Bestiarum secundum quod in ipsis Statutis, & ordinamentis continetur. Saluo, quod si Dominus dictum suum Famulum, seu Custodem condemnatum dederit, & præsentauerit in fortiam Communis Veronę, videlicet Iudici Sortium, aut Vicario villę infra terminum condemnationis soluendæ, tunc ipse Dominus ad ipsam condemnationem soluendam, & restitutionem damni faciendam pro dicto suo Famulo, seu Custode taliter condemnato minimè teneatur.

Qui manifestari non possunt, & qui damnum dedisse intelligantur. *Cap. XCIIII.*

ITEM quod nullus numero septem annis posit, nec debeat manifestari nec teneri in aliquo banno Sortium, & Regularum, tam Districtus Veronę, quam etiam circa Ciuitatem & Burgos Veronæ, licet reperiatur contra ordinamenta fecisse, & quod nulla persona posit, nec debeat manifestari in stratis publicis, nec in aliquo alio loco nisi reperiretur in Regulis, & Sortibus fecisse, & facere contra Statuta, & ordinamenta ipsarum Regularum, & Sortium siue Communis, & persona a septem annis supra, quę per aliquem, vel aliquos qui posint manifestare, inuenta fuerit in stratis publicis, vel in alijs quibuscunque locis dictarum Regularum, & Sortium, tam Ciuitatis quam Districtus, ducere, seu portare, vel habere ligna, herbas saluaticas, seu domesticas, vuas, seu alios fructus, vel aliquod aliud accepisse, vel fecisse contra Statuta, seu ordinamenta dictarum Regularum, & Sortium, siue Communis Veronæ, intelligatur facere & fecisse, & damnum dedisse in dictis Regulis, seu Sortibus, nisi dicta persona dictis Saltuarijs, vel alijs, qui manifestare possunt requirentibus parata fuerit custodire, & ostenderit manifeste locum proprium, vel quem saltem teneat vel laboret, de quo loco dictas res acceperit, & potuerit iuste accipere, vel vnde ad eam iuste peruenerit, quod si non fecerit puniatur secundum Statuta, & ordinamenta dictarum Regularum, & Sortium, siue Communis, & emendat damnum passo secundum quod fuerit extimatum.

De

De pœna celantis nomen, & supranomen suum. *Cap. XCV.*

ITEM quod si fuerit inuenta aliqua persona per Saltuarios, vel Vicarium, aut Iudicem, vel per aliquem alium, qui ex forma Statutorum manifestare potest damnum dare in terris seu possessionibus, aut rebus alienis, vel aliquod committere, vel facere contra formam Statutorum, & celauerit vel mutauerit, vel etiam dicere noluerit nomen suum vel cognomen, vel nomen, & cognomen Domini sui, puniatur in centum sold. pro qualibet vice.

De pœna illius, qui cum persona damnum fecerit de blauis vel leguminibus. *Cap. XCVI.*

ITEM quod si aliqua Persona fecerit, seu inuenta fuerit in dictis Regulis, seu Sortibus faciens damnum de blauis, & leguminibus puniatur de Fasso, vel minus Fasso in.xl. sol. de Soma in centũ sol. de Plaustro in.x.lib. in die, & in nocte duplum, & emendat damnum vt supra. Eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prædicta, vel aliquod prædictorum, & ille cuius esset Nauis, teneatur damnum datum soluere pro illis qui in dicta Naui essent, habendo regressum contra dictos Damnatores pro quibus solueret.

De pœna facientis damnum de herba saluatica. *Cap. XCVII.*

ITEM quod si aliqua persona fecerit, seu inuenta fuerit in dictis Regulis, seu Sortibus faciens damnum de herba saluatica puniatur de Fasso vel minus Fasso in decem soldo. de Soma in.xx. sold. de Plaustro in.lx. sold. in die, & in nocte duplum, & reddat damnum Patienti vt supra, eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prędicta, vel aliquod prędictorum & ille cuius esset Nauis, damnum datum soluere teneatur pro illis qui essent in dicta Naui, habendo regressum contra Damnatores pro quibus solueret.

De pœna facientis damnum de herbis ad manducandum, cœpis, fructibus, aleis, leguminibus, & alijs comedilibus. *Cap. XCVIII.*

ITEM quod si aliqua persona fecerit, seu inuenta fuerit in aliqua dictarum Regularum, & Sortium faciens damnum de herbis ad manducandum, seu fructibus, seu cœpis, aleis, & scarlognis, seu leguminibus in tauellis aut granis ipsorum, vel alijs rebus comedibilibus, emendet de Canistro, & inde inferius.xx. sold. de Sacco.xl. sold. de Soma.lx. sold. de Plaustro.x. libr. in die, & in nocte duplum, & reddat damnum vt supra. Et illud idem intelligatur de garzonis, roso, guado, roza, lino, & caneuo, & seminibus eorum, & de alijs quibuscunque seminibus, & eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prædicta vel aliquod prædictorum, & ille cuius esset Nauis, teneatur damnum soluere pro illis qui in dicta Naui essent, habendo regressum contra illos Damnatores pro quibus solueret.

De arboribus plantonis, postillis, & ramis arborum, & cesis non incidendis, cauandis, destirpandis, seu deuastandis. *Cap. XCIX.*

ITEM quod si aliqua persona inuenta fuerit in aliqua prædictarum Sortium, & Regularum, cauans, distirpans seu incidens arborem fructiferam seu aliquem plantonum oliuarum, aut aliquem postillum substinentem vineam, vel fecisse aliquod de prædictis puniatur in die de qualibet arbore, vel plantono oliuarum, seu postillo substinente vineam in centum sold. & in nocte duplum, & reddat damnum patienti pro qualibet vice. Si vero ra-

mum

tinum alicuius arboris fructifere inciderit, seu ruperit vel aliter deuastauerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xx. sold. in die, in nocte vero duplum, & reddat damnum. Eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prędicta, vel aliquod prędictorum, & ille cuius esset Nauis teneatur damnum datum soluere pro illis, qui essent in dicta Naui habendo regressum contrà illos Damnatores pro quibus solueret.

ITEM de qualibet arbore non fructifera, & de cesis, emendet in die.xx.sold.in nocte duplum, & reddat damnum vt supra. Si vero cauauerit, seu inciderit vel distirpauerit, aut aliquo alio modo deuastauerit aliquem plantonum alicuius arboris non fructifere, puniatur pro quolibet & qualibet vice in.x. sold. in die, in nocte vero duplum, & reddat damnum. Si vero plantonum alicuius arboris fructifere prater plantonum oliuarum puniatur pro quolibet & qualibet vice in.xx.sold. in die, in nocte vero duplum & reddat damnum. Eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prędicta vel aliquod prędictorum, & ille cuius erit Nauis teneatur damnum datum soluere pro illis qui essent in dicta Naui habendo regressum contra dictos Damnatores pro quibus solueret.

De pœna illius qui inciderit, vel extirpauerit, seu destruxerit alienas vites, seu de Palmitibus earum. *Cap. C.*

ITEM quod si qua persona inciderit vel extirpauerit, seu destruxerit alienas Vites existentes in dictis Regulis, & Sortibus, aut ortalibus, seu viridarijs Ciuitatis, & Burgorum & villarum Districtus Veronæ puniatur pro quolibet & qualibet vice de qualibet Vite incisa, vel extirpata, seu destructa a decem Vitibus infra in.lx.sold. in die, in nocte vero duplum. Abinde vero supra puniatur realiter & personaliter arbitrio domini Potestatis & totius Curiæ vel maioris partis, inspecta qualitate, & quantitate damni, & conditione personæ & reddat damnum Patienti secundum quod fuerit æxtimatum, si vero inciderit de Palmitibus ipsarum vitium puniatur de fasso & minus Fasso in.lx. sold. de Soma in centum sold. Abinde vero supra ad arbitrium domini Potestatis, & totius Curiæ, vel maioris partis, nisi prædicta omnia fecissent de licentia Domini ipsarũ Vinearum, & Gastaldionis, & de prædictis omnibus & singulis, quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De lignamine Vinearum non accipiendo seu deferendo. *Cap. CI.*

ITEM quod si quis intrauerit in aliquam prædictarum Sortium, siue Regularum, & de lignamine acceperit, emendet de Fasso, & minus fasso.xx.sol. de Soma. xl. sol. de Plaustro centum sold. in die, & in nocte duplum, & reddat damnum, & si aliqua persona inuenta fuerit accipere, seu accepisse aut deferre de lignaminibus Vinearum, siue suarum, siue alienarum, videlicet a prima die mensis Madij, vsque ad Klendas mensis Marcij sequentis, emendet pœnam, & bannum supradictum. Eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prædicta vel aliquod prædictorum, & ille cuius esset Nauis, damnum datum soluere teneatur pro illis qui essent in dicta Naui, habendo regressum contra dictos Damnatores pro quibus soluerit, & de prædictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, si vero alicui qui non habet Vineas, vel arbores inuentum fuerit lignamen in domo habere, vel circa, vel curia vel alibi, teneatur reddere rationem vnde & quomodo illud habuerit, si inde per aliquem Officialem vel Consortem fuerit requisitus, & si rationem non reddiderit præsummatur illud abstulisse damnose, & priori conquærenti de eodem damno de prædicto lignamine sibi inuento satisfacere compellatur, tanquam si constiterit eum damnum dedisse, & quilibet præsummatur damnum dedisse, qui vineas, vel fructus non haberet in illa parte, in qua abstulerit de illis, nisi de licentia domini illius loci vnde abstulisset, & hoc fecisset, de qua licentia iuramento ipsius Domini stetur.

Quod

Quod nulla persona supra dorsum portet de aliquibus lignaminibus ab occasu solis, vsque ad ortum, & quod nullus Operarius veniens a laborerio portet secum aliqua ligna. Cap. CII.

ITEM quod nulla persona audeat vel præsummat ducere, seu portare supra dorsum ad domum, vel alio de aliquibus lignaminibus suis, vel alienis, ab occasu solis, vsque ad ortum solis sequentis diei, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in. xx. sold. & quod nullus Operarius veniens a laborerio alicuius audeat secum ducere aliqua ligna de dictis Sortibus, banno prædicto, & de prædictis omnibus quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & credatur Accusatori cum vno Teste, & cum sacramento.

De pœna accipientis, seu incidentis de lignis Nemorum. Cap. CIII.

ITEM quod si aliqua persona inciderit, vel inuenta fuerit incidere, seu inuenta fuerit accipere de lignis Nemorum alicuius personæ dictarum Regularum, seu Sortium, vel alicuius Communis, seu Vniuersitatis Districtus Veronę, puniatur de Fasso, vel minus Fasso in. x. sold de Soma in xx. sold. de Plaustro in. xl. sold. in die, & in nocte duplum, & reddat damnum patienti. Eadem pœna puniatur qui cum Naui commiserit prędicta vel aliquod prædictorum, & ille cuius esset nauis, damnum datum soluere teneatur pro illis qui essent in dicta Naui, habendo regressū contra dictos Damnatores pro quibus soluerit.

Quod nulla persona intret in aliquam prædictarum Sortium, & Regularum sine licentia. Cap. CIIII.

ITEM quod si aliqua persona intrauerit in aliquam prædictarum sortium, siue Regularum sine licentia Gastaldionis, & Saltuariorum, emendet pro vnaquaque vice in die, x. sold. & in nocte duplum, & reddat damnum, & per hoc Statutum non intelligatur esse alicui personæ prohibitum intrandi terras, & possessiones quas habent, seu laborant in dictis Regulis, seu Sortibus, & quod dictam licentiam dicti Gastaldiones, seu Saltuarij dare non possint alicui personæ intrandi dictas Regulas, seu Sortes, nisi iusta causa dandi.

De pœna euntis per alienam terram, sine licentia Domini. Cap. CV.

ITEM quod si quis iuerit cum Persona, & Bestijs, siue cum Plaustro, aut Plouo, vel sine, per alienam terram sine licentia Domini, emendet de persona quinque sold. & de bestijs sine Plaustro, vel Plouo quinque sold. pro quaque de Bestijs cum Plaustro, vel Plouo, x. sol. pro quaque, & qualibet vice in die, & de nocte duplum, & reddat damnum.

De pœna intrantis ortum, broilum, seu viridarium vel clausuram alicuius sine licentia Domini. Cap. CVI.

ITEM quod nullus intret ortum, broilum, seu viridarium, vel clausuram alicuius sine licentia Domini illius rei, vel eius vxoris, vel Filij adulti, & si in aliquo prædictorum fuerit contrafactum, puniatur Contrafaciens, in lx. sold. & in restitutione damni, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De pœna intrantis in alienis blauis, & leguminibus, vineis, lino, & roza, causa sparauerandi. Cap. CVII.

ITEM quod nulla persona debeat intrare in alienis blauis, leguminibus, vineis, milio, panico, milica, lino, & roza, causa sparauerandi. Saluo quod nobiles Ciues Ciuitatis Veronæ videlicet illi tantum qui sparauerium habuerint, intrare possint in prædictis occasione prædictam, & non alij, & si quis contrafecerint, puniatur in.c.sold. pro quolibet & qualibet vice, & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De Cazatoribus, Ciuitatoribus, & Oselatoribus puniendis intrantibus alienas terras frugibus in eis pendentibus. Cap. CVIII.

ITEM quod nullus Venator, Ciuetator, vel Aucupator, intrare debeat terras alienas frugibus pendentibus in ipsis terris, causa cazandi, Ciuitandi, vel oselandi, seu alia de causa quæ esset contra ordinamenta Regularum, & Sortium, & si quis contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.lx.sold. & quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & per hoc Statutum derogetur in aliquo superiori proximo Statuto.

De vindemiantibus, seu accipientibus de vuis alicuius dictarum Sortium, & Regularum. Cap. CIX.

ITEM quod si aliqua persona vindemiauerit vel acceperit seu inuenta fuerit vindemians, uel accipiens de vuis dictarum Regularũ, & Sortiũ, emendet de Canestro, & inde inferius. lx. sold. de Soma centum sold. de Plaustro libr. x. in die, in nocte vero duplum, & reddat damnum patienti. Eadem vero pœna puniatur qui cum Naui commiserit prædicta, vel aliquod prædictorum, & ille cuius esset Nauis teneatur damnum datum soluere pro illis de Naui, habendo regressum contra illos Damnatores pro quibus soluerit.

De vindemiantibus, seu facientibus Mustum ante diem vindemiæ. Cap. CX.

ITEM quod nulla persona de Verona, & Districtu possit, nec debeat vindemiare, neque Mustum facere in Brentis, neque in Situlis, aut similibus ante diem vindemię faciendæ, & ordinandæ per Gastaldiones, & Consortes Sortium, & Regularum, & Massarios Villarum cum voluntate consortium, nec etiam accipere vuam in canestris, nec alijs vasis nec gremijs nec Rocijs nec aliquo alio modo de suis vineis nec alienis, & qui contrafecerit puniatur in.lx.sol.s. ille qui vindemiauerit, sed qui Mustum fecerit, puniatur in centum sol. & in vtroque casu in amissione vuarum, & restituat damnum Patienti, & Saltuarij teneantur sacramento accusare facientes contra prædicta, banno prędicto pro quolibet & qualibet vice, & de hoc quilibet sit accusator, cuius banni medietas sit Communis, & alia Accusatoris, & hoc Statutum intelligatur, & obseruetur remota omni consuetudine de Vindemijs interdicendis, & alia quæ in contrarium essent.

Quod nulla persona post Vindemiam illius terræ peractam teneat vuam causa faciendi Mustum. Cap. CXI.

ITEM quod nulla persona debeat tenere, vel habere vuam in Domo sua, vel alibi in aliqua terra post vindemiam illius terræ peractam, nisi in corcinis suspensam, vel in stangnis, vel alibi publicæ causa saluandi, sine fraude, & non causa faciendi Mustum, & si quis vuam tenuerit absconsam, vel causa faciendi Mustum habuerit post Vindemiam peractam vt dictũ est, vel quocunque modo fecerit contra prędicta vel aliquod prędictorum, pro qualibet vice, & quolibet capitulo puniatur in centum sold. & vuam amittat, & quilibet

quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & qui emerit dictam vuam, emendet pro qualibet vice centum sol. & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & alia medietas sit communis, & quod nulla persona posait, nec debeat aliquo modo, vel ingenio facere nec fieri facere Mustum, neque vindemiare vuas in aliquo vase de suis vineis, nec de alienis ante Vindemiam ordinatam per Gastaldiones, & Consortes Sortium, & Regularum, & Massarios villarum, cum voluntate Consortium, & qui contrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in centum soldo. & in amissione vuę, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, & alia medietas sit Communis.

De Laboratoribus vinearum ad drictum, quod non audeant portare vuas de ipsis vineis. Cap. CXII.

ITEM quod nulla persona die Vindemię vinearum, nec ante ipsam diem audeat, vel presummat de die, vel de nocte per se vel alios, portare, seu portari facere aliquo modo vuas de vineis quas laboraret ab aliqua persona ad drictum, die vero Vindemię posait portare, seu portari facere de dictis vuis cum licentia Domini a quo laboraret dictas vineas, vel eius Nuncij, & aliter non, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet vice in.lx.sold.in die, & in nocte duplum, & reddat damnum Patienti, & de hoc quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, steturque sacramento Domini cum probatione vnius testis.

De Spigatoribus quo tempore non debeant intrare in campos frugum. Cap. CXIII.

ITEM quod nullus Spigator, vel Spigatrix debeat intrare in campos blauorum, vel leguminum, donec Coue non fuerint ligate, nec in vineas donec non fuerint vindemiate, nec etiam in vineas alicuius Sortis, donec omnes vineę illius Sortis non fuerint vindemiate, nec in oliuis, donec oliuę non fuerint collectę. Et qui contrafecerit detineatur personaliter, & conducatur in fortiam Communis Veronæ.s.officij Iudicis Sortium, vel Vicarij ville, & pro quolibet & qualibet vice, puniatur in.x.sol.& quilibet sit accusator & habeat medietatem banni.

De Vindemiatoribus qui vindemiant alicui personæ, quod non portent vuas ab ipsis vineis. Cap. CXIIII.

ITEM quod Vindemiatores alicui personæ vindemiantes, non audeant, nec presumant portare, seu ducere vuas a vineis quas vindemiassent, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet, & qualibet vice in.xx.sold.& reddat vuas cui abstulisset nisi ipsas duceret, seu portarent ad Domum illius personę cui vindemiassent, & quidem de eius scientia, & mandato, & de hoc stetur sacramento illius cui vindemiassent.

Quod liceat Gastaldioni, & Fideiussori vindemiare per vnum diem ante suos Consortes. Cap. CXV.

ITEM quod liceat Gastaldioni, & Fideiussori vindemiare per vnum diem ante suos Consortes, pluribus autem ex Consortibus dictæ sortis. Iudex vel Vicarius posait dare licentiam uindemiandi si placuerit Consortibus dictæ Sortis.

Quod quilibet Gastaldio faciat simul esse omnes consortes causa ordinandi Vindemiam per quattuor dies ante Vindemiam. Cap. CXVII.

ITEM quod quilibet Gastaldio teneatur, & debeat facere simul esse omnes Consortes causa ordinandi vindemiã per quattuor dies ante Vindemiã, & tunc sint appellati omnes Consortes, & qui cõtrafecerit, puniatur pro quolibet, & qualibet vice in. xx. sol. quæ vindemia fieri non posset nisi elapsis quattuor diebus ab eo die, quo ipsa vindemia fuerit ordinata. Saluo quod propter hoc non derogetur his quæ in superiori proximo Statuto continentur.

De pœna cauantis, seu extirpantis Terminos de confinibus alicuius. Cap. CXVII.

ITEM quod si aliqua persona cauauerit, seu extirpauerit, seu extirpari, seu cauari fecerint manualiter de confinibus Terminos alicuius, emendet pro qualibet vice.xxv. libr. pro quolibet Termino, & Terminus in suo statu redigatur. Si vero cum Aratro, & non fraudulenter cauauerit, seu extirpauerit, tunc illa talis persona teneatur illa die, vel sequenti denunciare illis personis tenentibus, & laborantibus terras confinentes dicto Termino, vel ad Domum suæ habitationis, qualiter dictum terminum cum Aratro extirpauerit non fraudulenter, & quod ipsum Terminum, siue Terminos paratus est reponere suis expensis in suo pristino statu, quod si non fecerit, puniatur in centum sold. & nihilominus dictum Terminum, seu Terminos in pristinum statum suis expensis reducere teneatur.

De pœna cauantis in fossatis alicuius, vel alibi in Regula, seu Sorte causa faciendi cream seu accipiendam menaizam. Cap. CXVIII.

ITEM quod nulla persona tam de Consortibus, quam alienis debeat fodere in fossatis alicuius personæ, vel in stratis publicis, seu vijs consortalibus seu vicinalibus seu alibi in dicta Regula, vel Sorte occasione faciendi creã, seu faciendi menaizam, & qui contra prædicta fecerit, emendet pro unoquoque & unaquaque uice pro fossato.x. sold. de stratis uero publicis seu vijs consortibus, aut uicinalibus, ut supra.lx.sold. & reddat damnum patienti, & de prædictis omnibus quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni.

De pœna facientis fossatum, seu scolantis, aut cauantis, ita quod aqua aliis damnum faciat. Cap. CXIX.

ITEM quod si quis fecerit fossatum, vel scolauerit, uel foderit, uel fodere fecerit, ita quod aqua damnum fecerit in alienis terris, uel pratis, seu blauis, seu in aliis rebus, emendet in die.x.sold. & in nocte duplum pro quolibet, & qualibet uice, & reddat damnum, & dictum fossatum in pristinum statum reducatur expensis eius qui illud fecerit, seu fieri fecerit, banno prædicto.

De fossatis communibus mundandis, & cauandis, & sæpibus reficiendis si alter ipsorum voluerit. Cap. CXX.

ITEM quod si aliqui Consortes inter se habuerint fossatum commune in confinibus prædiorum suorum, & alter ipsorum uoluerit mundari, uel cauari facere fossatum, quod alter compellatur pro parte sua, idem facere uel soluere expensas cauature pro parte sua, si hoc necesse fuerit. Idem intelligatur si aliquis habuerit fossatum in parte superiori quod fossatum consueuit deriuare ad terram uel fossatum inferioris Vicini, si Vicinus superior uoluerit cauare fossatum suum indigens cauatura, quod inferior Vicinus similiter

teneatur

teneatur cauare, vel cauari facere suum fossatum, ita quod aqua libere possit decurrere dummodo prædictis supetant facultates ad prædicta facienda. Hoc idem obseruetur in sepibus reficiendis in confinibus casamentorum, ortorum, siue aliorum prædiorum.

Quod quilibet Consors possit fossatum facere, seu cauare longe a Termino per vnum pedem, fornaserii vero per duos pedes. Cap. CXXI.

ITEM quod quilibet Consors possit facere fossatum, seu cauare a termino longe per vnum pedem, & si contra hoc fecisset, remoueatur ad petitionem Gastaldionis, & qui contrafecerit, puniatur in.xx. sold. & si factum fuisset reducatur in suo statu.s.impleatur. Sed fornaserij cauantes terrenum pro Fornacibus stare debeāt longe a termino per duos pedes, sub pœna.xl.sold.& reducendi quod fecissent in pristinum statum.

Per quantum spacium arbores & vineæ plantari debeant longe a Termino confinium, & de cæsis. Cap. CXXII.

ITEM quod quælibet Consors, seu quælibet alia persona volens plantare aliquam arborem fructiferam, vel non fructiferam, illam debeat præsentare longe a Termino confinium per tres pedes, & non minus; vineam vero si plantare voluerit, ipsam plantare possit, & debeat longe ab ipso termino per vnum pedem, & non minus, & si aliqua arbor fructifera, vel non fructifera nasceretur prope dictum terminum infra dictos tres pedes, quod ipsa debeat extirpari per eum, in cuius terra nata fuerit infra tres dies, postquam eidem præceptum fuerit, & qui contrafecerit, emendet.xl.sold.pro quolibet & qualibet vice & arbore, & ipsas arbores remouere teneatur, exceptis cæsis quæ possint in confinibus plantari quæ tamen ascendere non possint in altitudinem vltra quantitatem. viij. pedum, & hoc Statutum futuris det formam negocijs & non ad præterita reuocetur, & non habeat locum in cæsis existentibus prope vias, nec in Nemoribus.

De pœna ponentis Ignem in Campanea, vel in terris, uel in rebus. Cap. CXXIII.

ITEM quod si aliqua persona posuerit, seu inuenta fuerit ponere Ignem in Campanea Veronæ, vel in Pratis, seu Terris cum vineis, vel sine vineis, seu cum oliuis, seu alijs arboribus fructiferis siue Nemoribus, aut stipulis siue blauis, aut alijs rebus in Districtu Veronæ, emendet pro vnoquoque & quaque vice centum sold. & reddat damnum Patienti secundum extimationem factam de eis damnis, nisi dicta talis persona licentiam habuisset a Iudice Sortium, vel Vicario villæ, & non fecerit damnum.

De quibus credatur vni Consorti cum vno Teste, & sine teste, & vsque ad quantitatem. Cap. CXXIIII.

ITEM quod vni Consorti cum vno idoneo Teste credatur cum sacramento in manifestando, & eius manifestationi stetur, & credatur, de damni vero quantitate ipsi Consorti aut Domino rei cum dicto Teste, & iuramento credatur, & stetur vsque ad quantitatem, seu valorem.lx.vsque vero ad quantitatem.xx.sold.credatur vni Consorti, aut Domino rei cum sacramento sine aliquo Teste de damno sibi dato inspecta qualitate, & conditione ipsius Consortis, & Domini.

De duobus Consortibus, aut pluribus inuenientibus personas, seu Bestias facientes damnum. Cap. CXXV.

ITEM quod si duo ex Consortibus vel plures ex eis simul aliquam personam, seu Bestias de supradictis inuenerint facientes damnum in dictis Regulis, seu Sortibus, aut aliter contrafacientes, puniatur secundum regulas factas siue Statuta Communis Veronæ iurando, & affirmando per sacramentum ita esse.

De vno Saltuario, cum vno Consorte iurante, quod eorum manifestatio valeat, ac si ambo essent Iurati, siue Saltuarii. Cap. CXXVI.

ITEM si vnus Saltuarius solus aliquam personam, seu Bestias supradictas inuenerit facientes damnum contra regulas ordinatas, & aliquis ex Sortibus foret secum, qui Consors illud ita esse verum affirmauerit per sacramentum coram Iudice vel Vicario citato Aduersario, manifestatio eorum valeat, & teneat, ac si ambo essent Saltuarij, seu Iurati.

De vno Saltuario, cum vno Famulo Iudicis, vel Vicarii iurante quod eorum Manifestatio valeat. Cap. CXXVII.

ITEM quod si vnus Saltuarius solus cum Famulo, siue Viatore Iudicis Sortium, aut Vicarij villæ inuenerit facientes damnum, vel contra regulas ordinatas, & ipse Famulus, siue Viator illud sacramento affirmauerit, talis Manifestatio valeat & teneat, & super ipsa procedatur.

De Iudice, vel Vicario solo, quod eius Manifestatio valeat vsque ad summam libr. trium. Cap. CXXVIII.

ITEM quod Iudex Sortium, & quilibet Vicarius villæ etiam solus possit manifestationes facere de bannis, & damnis datis vsque ad summam. lx. sold. soldorum, & eis sine alio iuramento credatur vsque ad dictam summam.

Quod quilibet Consors debeat venire, seu mittere ad Sortem quando simul erit. Cap. CXXIX.

ITEM quod quilibet Consors alicuius Sortis teneatur, & debeat venire, seu mittere ad sortem quando simul erit coadunata per præceptum Gastaldionis, & Fideiussoris, seu Iudicis, vel Vicarij, & qui contrafecerit, emendet pro vnoquoque, & vnaquaque vice duos soldos.

Quod nullus Consors debet se a Sorte separare quando simul erit coadunata. C. CXXX.

ITEM quod nullus Consors se debeat a sorte separare, quando simul erit coadunata sine verbo, & licentia Gastaldionis, & qui contrafecerit, puniatur pro vnoquoque & quaque vice in duobus soldis.

De pœna Consortis qui Fideiussorem pignerari permiserit pro suo facto. Cap. CXXXI.

ITEM quod si quis Consors permiserit Fideiussorem pro suo facto pignerari quod non attendisset præcepta Gastaldionis aut Iudicis, vel Vicarij, emendet pro vnoquoque & vnaquaque vice. x. sold. & postea attendat.

De

De pœna Consortis qui permiserit de se reclamum fieri pro negotio Sortis.
Cap. CXXXII.

ITEM quod si quis Consors permiserit reclamum de se fieri pro aliquo negocio ad Sortes pertinente de eo quod recusasset præcepta Gastaldionis, aut Iudicis, vel Vicarij coram domino Potestate & suis Iudicibus, seu Iudicibus Consulibus Communis Veronæ, & placitum amiserit, seu deseruerit, emendet pro vnoquoque, & vnaquaque vice.xl. sold. & postea attendat, & inde si sacramentum in dicta causa fuisset factum de sacramento Gastaldionis puniatur in.xx.sold. de sacramento Fideiussoris in.x.sold. de quolibet alio sacramento in.v.sold. si causam illam amisisset, vel deseruisset.

Quod nullus Consors debeat suam herbam dare alicui ad faciendum, nisi prius data noticia Gastaldioni, vel Fideiussori.
Cap. CXXXIII.

ITEM quod nullus Consors dare debeat suam herbam alicui personæ ad faciendū nisi prius dixerit Gastaldioni, vel Fideiussori, & qui contrafecerit puniatur pro qualibet vice in.x. soldis.

Quod quilibet Gastaldio possit & debeat ponere occulte Iuratos supra Saltuarios.
Cap. CXXXIIII.

ITEM quod quilibet Gastaldio possit, & debeat ponere ad suam voluntatem occulte Iuratos supra Saltuarios, qui possint, & debeant custodire, & saluare omnes res in dictis Regulis pro tempore nascentes, & qui possint & debeant omnes facientes contra Regulas manifestare, & Iudex Sortium, vel Vicarius, vel alius Iudex deponendo supra Saltuarios in ipsis Regulis, seu sortibus nullo modo se intromittat.

De pœna Consortis qui fecerit dedecus Gastaldioni, vel Fideiussori vel dismentiuerit eos. Cap. CXXXV.

ITEM quod si quis Consors fecerit dedecus, vel dismentiuerit Gastaldionem, aut Fideiussorem exercendo officium Sortis in.xx.sold. pro.quolibet, & qualibet vice puniatur, & postea attendat præceptum Gastaldionis.

De pœna consortis qui dismentiuerit aliquem ex Consortibus coram Gastaldione, vel Fideiussore. Cap. CXXXVI.

ITEM quod si quis Consors dismentiuerit aliquem ex Consortibus coram Gastaldione, vel Fideiussore, emendet pro quolibet, & qualibet vice decem soldos.

De pœna consortis qui fregerit verba Gastaldionis quando arengauerit.
Cap. CXXXVII.

ITEM quod si quis ex Consortibus Regulæ fregerit verba Gastaldionis quando arengauerit inter Consortes, puniatur pro omni vice, & pro quolibet in duobus sold.

De pœna illius qui impediuerit Consortem surgentem ad dicendum.
Cap. CXXXVIII.

ITEM quod si quis ex Consortibus surrexerit ad rengandum, siue dicendum de nego ciјs Sortis, & aliquis impediuerit, emendet pro quolibet & qualibet vice duos sold.

De pœna illius qui iussus facere recusauerit. Cap. CXXXIX.

ITEM quod si Gastaldio præceperit in Sorte, quod omnes quiescere, & tacere debeat, dum ille qui dixerit dicere voluerit de factis Sortis, nec suum dictum rumpere vsque ad finem dicti sui, & aliquis contrafecerit, emendet duos sol. pro quoque & quaque vice.

De pœna Consortis qui percusserit Gastaldionem, vel Fideiussorem.
Cap. CXL.

ITEM si quis ex Consortibus percusserit Gastaldionem, vel Fideiussorem suum officium exercentem, emendet pro vnoquoque, & quaque vice centum soldos.

De pœna Consortis, qui alium Consortem percusserit in Sorte coadunata.
Cap. CXLI.

ITEM si quis ex Consortibus percusserit aliquem ex Consortibus coram Gastaldione, vel Fideiussore in Sorte coadunata, emendet pro vnoquoque & vnaquaque vice. xl. sol. & hoc intelligatur occasione Sortis.

Quod nullus Consors secum ducat vltra tres personas in Sorte, siue Regula.
Cap. CXLII.

ITEM quod nullus Consors debeat secum ducere vltra tres personas in Sorte, seu Regula, nisi de licentia Gastaldionis, vel Fideiussoris tantum supra suum, & qui contrafecerit puniatur quinque soldis pro quolibet & qualibet vice, & Consors teneatur pro illis personis soluere, quas secum duxerit.

De vno Libro memoriali habendo per Iudicem Sortium, & quemlibet Vicarium villæ in quo Notarii eorum Manifestationes scribant, & quid prædicti facere debeant. Cap. CXLIII.

ITEM ordinamus, quod Iudex Sortium, & quilibet Vicarius villæ teneantur habere penes se vnum Librum memorialem, in quo eorum Notariј teneantur manifestationes omnes scribere quæ fierent & fieri vellent per Saltuarios ipsarum Sortium, seu Regularum, & omnes alios qui secundum Statuta, & ordinamenta manifestare possint de ipsa, qua dicta Manifestatio fuerit facta, ad quæ fieri facienda, dictus Iudex, & Vicarіј vinculo sacramenti, & banno libr. x. teneantur, & Notarіј qui neglexerint vel omiserint facere prædicta, condemnentur pro quolibet & qualibet vice in. lx. sold. & plus & minus, inspecta qualitate negocіј, & quod dicti Tabelliones nullam recipiant solutionem a Saltuarіјs, seu aliјs personis manifestantibus, quæ manifestare possint secundum formam Statuti, nec a Gastaldionibus, seu Fideiussoribus ipsarum Sortium, & Regularum pro scribendis manifestationibus, seu scripturis ipsarum manifestationum, nisi solummodo a manifestatis, & si contigerit aliquem Manifestatum ab aliqua manifestatione absolui, quod expensæ ipsi Manifestato restituantur per manifestantem seu Manifestantes, teneantur etiam dicti Iudex &

dex & Vicarij vinculo sacramenti infra mensem ex quo sibi facta fuerit Manifestatio inquirere, & absoluere, vel condemnare Manifestatum cum restitutione damni seu aestimationis ipsius damni facienda ei qui damnum passus fuerit, & cognoscere ac procedere possint & debeant contra Malefactores ex officio suo omni die feriato, & non feriato, exceptis ferijs solemnibus in honorem Dei introductis, & Summarie, & sine aliqua iuris solemnitate & sine aliqua scriptura inde facienda, data dilatione ipsi Manifestato octo dierum, & non vltra ad sui defensionem & probationem faciendam, nisi iusta causa esset dictum tempus prorogandi, & si dicta causa subesset prorogationi, tunc dictus Iudex, & Vicarij ipsum tempus vsque saltem ad alios octo dies, & non vltra possint prorogare.

De inquisitione facienda per Iudicem, & Vicarios contra Damnatores. Cap. CXLIIII.

ITEM quod dictus Iudex fortium, & quilibet Vicarius teneantur & debeant inquirere a Consortibus & ab alijs quibuscunque personis, quas voluerint pro inueniendo omnes, & singulas personas, de quibus esset vox, & fama, quod essent, vel fuissent consueti damnatores in aliqua Sorte dictarum Regularum, & Sortium existentium tam circa Ciuitatem, & Burgos Veronae, quam in Districtu, & si quos reperierint facere, vel fecisse damna in dictis Sortibus, seu Regulis, de quibus alias puniti, seu condemnati non fuissent puniant, & condemnent eos pro vnoquoque, & vna quaque vice secundum Statuta, & ordinamenta Communis Veronae pro ipsis Regulis, & Sortibus facta.

De commissionibus committendis per dictum Iudicem & Vicarium. Cap. CXLV.

ITEM quod dictus Iudex & Vicarij ad postulationem Gastaldionum ipsarum Sortium & Regularum, & Massariorum villarum teneantur & debeant commissiones generales committere pignerandi omnes debentes aliquid dictis Sortibus, seu Gastaldionibus, seu Communibus occasione dictarum regularum, & sortium sine aliqua citatione facienda; quas commissiones teneantur etiam facere Dominis, quibus damnum fuisset datum pro damno sibi dato.

HAEC SVNT STATVTA LOQVENTIA de Regulis & Sortibus villarum tantum Districtus Veronae.

Quod quilibet habens possessiones in villis possit Iuratos & Saltuarios ponere ad manifestandum. Cap. CXLVI.

ITEM quod quilibet tam de Ciuitate quam de villis Veronae habens Possessiones in Villis Districtus Veronae possit Iuratos, seu Saltuarios ponere, qui possint & debeant omnes Personas, & Bestias manifestare facientes damnum, & contra regulam, vel regulas ordinatas & qui erunt secundum regulas supradictas Manifestati damnum emendare & restituere debeant, & bannum soluere secundum quod de alijs rebus superius nominatis.

De saltuaria soluenda Saltuariis villarum, & quod infra duos menses debent sibi de ea facere solui. Cap. CXLVII.

ITEM quod de caetero Saltuarijs Communium omnium villarum Districtus Veronae pro saltuaria blauarum, leguminum, & aliarum frugum, & redditum terrarum aratoriarum & laboratoriarum, vinearum, oliuarum, & pratorum non existentium in sorte, fiat solutio ipsius saltuariae per Laboratores earum in denarijs tantum, videlicet. vi. denarijs paruulis tantum pro quoque campo, pro alijs vero terris, & possessionibus villarum existentibus in sorte fiat solutio saltuariae Saltuarijs ipsarum sortium, similiter tantum in denarijs per Laboratores ipsarum terrarum secundum quod per Consortes ipsarum sortium fuerit ordinatum, & si in alijs rebus dicta solutio fieret soluentes, & accipientes pro quolibet, & qualibet vice puniantur in c. sol. & si dicti Saltuarij acciperent pro saltuaria vltra id, quod ex forma praesentis Statuti accipere deberent, puniantur pro qualibet vice in. c. sold. & in restitutione eius quod vltra acceperint, facienda ei, cui accepissent, & de praedictis quilibet sit accusator, & habeat medietatem banni, ad quam solutionem saltuariae dictis Saltuarijs facienda Vicarius omnes debentes soluere realiter, & personaliter compellat summarie, sine aliqua scriptura facienda, & eos pignerari faciat realiter, & personaliter sine aliqua citatione, si de hoc fuerit requisitus infra duos menses a die exitus officij dictorum Saltuariorum, infra quos quilibet Saltuarij teneantur, & debeant petere, & exigere omnem eorum saltuariam, aliter autem eis postea audientia non praebeatur, & praesummatur Debitorem soluisse, si solutionem allegauerit.

De modo & forma dandi, & ponendi Saltuarios terris, pratis, vineis, oliuis, & nemoribus. Cap. CXLVIII.

ITEM quod si aliqua persona de Verona, & Veronensi Districtu regulauerit, & regulari fecerit vel in sortem ponere voluerit terras, prata, vineas, oliuas, aut nemora & Saltuarios habere non poterit qui velit ipsam Regulam, vel Sortem custodire, quod tunc Massarius, Commune, & homines ipsius villae in pertinentia, cuius dictae possessiones regulate, seu in sortē positae fuerint, teneātur & debeant dare Saltuarios cuilibet petenti bonos, & legales homines ipsius terrae, ad dictam regulam custodiendam, seu sortem, quod si facere recusauerint, tunc Vicarius dicti loci possit & debeat ipsos Massarios, Commune, & Homines constringere ad supradicta compellenda, tam die feriato, quam non feriato, & si terrae, vineae, prata, oliuae, & nemora, vel aliae possessiones quae esset de iurisdictione alicuius villae inhabitare laborarentur & regularentur seu in sortem ponerentur, quod Massarius, Commune, & Homines, villae proximioris illius villae inhabitate teneantur, & debeant petenti dare bonos, & idoneos Saltuarios, pro custodiendo ipsam Regulam, seu Sortem, quod si facere recusauerint, dictus Vicarius eos constringere teneatur vt supra. Hoc addito, & expressim dicto quod nullus possit banna imponere dictis regulis, nisi de voluntate & consensu dicti Vicarij, ad cuius officium, & iudicium omnia banna & manifesta siue denunciationes dictorum Saltuariorum deferantur.

De custodia facienda per Saltuarios in Sortibus, & Regulis villarum. Cap. CXLIX.

ITEM quod Saltuarij Sortium, & Regularum existentium in villis vbi sunt etiam vineae, vel oliuae, teneantur & debeant stare continue in Sortibus, de quibus fuerint Saltuarij constituti de die, & de nocte a Kalendis Iunij, vsque ad vindemias factas illarum Sortium, de quibus fuerint Saltuarij & dicto tempore se non debeant a dictis sortibus separare, nisi occasione faciendi suas manifestationes, vel alia iusta causa, & si dicta occasione voluerint se a dictis Sortibus separare, semper vnus eorum Saltuariorum remaneat in Sorte

causa officij exercendi, & incontinenti factis suis manifestationibus, debeant ad suam Sortem custodiendam redire, facta vero vindemia, dicti Saltuarij non sint astricti stare in suis Sortibus de nocte, sed quilibet ipsorum ire teneatur ad suas Sortes custodiendas, omnique die circuire & cercare vsque ad alias Kalendas Iunij. Quod si non obseruauerint, puniantur pro quolibet & qualibet vice in. x. sold. pro tempore quo debent stare continue de die & de nocte, pro alio vero tempore, quo tenentur ire tantum in die in. v. sold. & nihilominus damna emendare teneantur. Vbi vero non sunt vineæ, nec oliuæ, dicti Saltuarij ire teneantur omni die ad suas Sortes, & Regulas custodiendas, & ipsas cercare & circuire, vt supra banno. v. sold. pro quolibet & qualibet vice.

Ne saltuarii Sortium Villarum vim faciant vt pignera dentur sibi.
Cap. CL.

ITEM quod Saltuarijs non liceat auferre pignera vi, ab illis qui Regulam fregerint sine commissione Vicarij, illa autem quiete, & voluntarie accipere possint, nisi tempore inuentionis quando damnum dantes essent alterius iurisdictionis.

Vt damna denuncientur Dominis prædiorum per Saltuarios. Cap. CLI.

ITEM quod omnes, & singuli Saltuarij Regularum, & Sortium terrarum, & possessionum Districtus Veronæ, per se vel per alios pro eis, teneantur denunciare Dominis prædiorum de quibus Saltuarij sunt, aut Domui, aut Familiæ suæ damna, quæ ipsi Domini ignorarent eis data in ipsis prædijs, & dare Damnatores infra. xv. dies a tempore damni dati. Quod si non fecerint, teneantur damnum emendare eis quibus fuerit illatum, secundum quod fuerit æxtimatum, vel secundum quod fuerit probatum data electione ipsis damnum passis probandi, vel faciendi extimari. Et quod Iudex Sortium, vel Procuratorum Communis Veronæ, vel Vicarius villæ teneatur ipsos Saltuarios, & earum securitates compellere, ad emendationem ipsorum damnorum, secundum quod fuerit probatum, vel æxtimatum, nisi ipsi Saltuarij darent Damnatores, & manifestationes de eis legitime factas, quę damna a dictis Saltuarijs peti possint solummodo infra duos menses continuos, a tempore quo ipsi Domini sciuerint dictum damnum esse datum. Et de scientia, & ignorantia credatur, & stetur sacramento ipsorum Dominorum, & hoc non obstante aliquo Statuto in contrarium loquente nisi aliter de scientia legittime probaretur.

De regulis, & bannis, ac manifestis non alienandis. Cap. CLII.

ITEM ꝙ Cõmune vel Officiales alicuius villæ, non possint, nec debeant vendere nec locare, seu pigneri obligare, seu aliquo modo alienare regulas, vel banna, & manifesta sui Communis, & quicquid contrafactum fuerit sit ipso iure nullum, & totum ad Commune illius villæ perueniat, restituendo pro rata temporis pręcium, & qui contrafecerit, emendet pro banno centum sold. & de hoc quilibet sit Accusator, cuius banni medietas sit Communis, & alia Accusatoris.

Qualiter, & in quo loco Gastaldiones, & Fideiussores vendere possint herbam saluaticam suarum Sortium, & Regularum. Cap. CLIII.

ITEM quod Gastaldiones, & Fideiussores cuiuslibet Sortis, siue regulę, cum voluntate, & consensu omnium Consortium ipsarum Regularum, & Sortium, vel maioris partis possint vendere herbam saluaticam ipsius Sortis, vel Regulę, quibus voluerint, non obstante contradictione Massarij, & communis villæ, in cuius pertinentia ipsa Sors, siue Regula fuerit & ipsa venditio fieri debeat in publica Regula, siue sorte tantum, & præcium

inde redactum detur in manu Fideiussorum dictarum Regularum, & Sortium, seu cuiuslibet earum, & inter eos consortes pro rata camporum diuidatur in quam sint omnes Consortes, vel maior pars cuiuslibet Sortis ponatur in vtilitatem dictarum Regularum, & Sortium secundum quod Consortes fuerint concordes, & si aliter fieret venditio de dicta herba saluatica, talis venditio ipso iure non valeat, & venditores, siue venditor puniatur in centum sold. pro quolibet & qualibet vice Communi Veronæ, & in restitutione prætij facienda ei qui dictam herbam æmisset, saluo quod nullo modo, vel ingenio dicti Gastaldiones, vel Fideiussores possint vendere herbam saluaticam, eorum locorum dictarum Regularum, & Sortium in quibus essent vineæ, vel oliuæ. Et qui contrafecerit puniatur in decem libr. Communi Veronæ.

Ne in pratis, seu vineis, & ortis Hominum Ciuitatis Veronæ cum Bestiis pasculentur. Cap. CLIIII.

ITEM quod Homines villarum, vel alij nullo modo, vel tempore possint nec debeant cum aliquibus Bestiis pasculare in pratis, seu vineis, vel oliuis, vel blauis, vel ortis, seu viridarijs Hominum Ciuitatis Veronæ, sitis tam in villis quam circa Ciuitatem, & si quis contrafecerit pro omni tempore debeat emendare banna & damna secundum regulas & Statuta Communis Veronæ.

In quibus locis Consortes villarum Ciues Veronen. cum suis Bestiis possint impune pasculare. Cap. CLV.

ITEM quod Consortes villarum Ciues Veronæ possint impune cum suis bestijs pasculare extra damnum super Communia Campaneas villarum, de quibus Consortes fuerint sicut terrerij faciunt dictæ villę, non obstante aliquo Statuto in contrarium loquente.

In quibus locis liceat Consortibus impune pasculare. Cap. CLVI.

ITEM quod omnis Consors, siue qualibet persona commorans in villa aliqua, possint cum suis Bestijs quas tenent in illa pasculare in Campanea illius villæ extra damnum non obstātibus Statutis seu Regulis in contrarium factis per suas villas, & quod Consors aliquis seu aliqui de aliqua villa Burgo, vel castello, siue loco, non possit, nec debeant cum suis Bestijs pasculare in Districtu alterius villæ, castelli vel loci, in damnum, vel extra damnum, & tamen quod per hoc iurisdictione alicuius non præiudicetur.

Quod qualibet villa Districtus Veronæ teneatur habere gregem porcorum. Cap. CLVII.

ITEM quod qualibet villa Districtus Veronæ teneatur, & debeat habere & tenere Gregem porcorum, & Porcarum, ita quod omnes habentes Porcos, seu Porcas in villa mittant eos ad dictum Gregem, alioquin teneant eos Porcos, & Porcas in domibus, vel curtiuis suis clausos, & inde exire non permittant, banno pro quolibet porco & qualibet vice. v. sold. in die, in nocte duplum, & de hoc quilibet sit accusator & habeat medietatem banni.

De Operariis Laborantibus ad prætium in Campanea alicuius villæ quando debent esse, & quantum stare in laborerijs. Cap. CLVIII.

ITEM quod Rustici operarij mercede conducti, qui vadunt ad laborandum in campanea alicuius villæ, vel alibi per Sortes, & Regulas, debeant esse in locum laborerij, ante ortum

ortum solis, & inde non discedant usque ad occasum solis, & portent secum id quod necessarium eis fuerit, pro esu & potu, & qui contrafecerit puniatur pro quolibet & qualibet uice in.x.sold. & de hoc quilibet sit accusator & habeat medietatem banni, & specialiter Saltuarij siue Iurati Sortium, & Regularum teneantur manifestare quemlibet contra prædicta facientem.

Ne Vicarii villarum post exitum officii accipiant banna. *Cap. CLIX.*

ITEM quod Vicarij Villarum non possint nec debeant exigere aliquid occasione bannorum, seu regularum ab Hominibus illius uillæ, cuius fuerint Vicarij occasione sui officij, postquam exierint de officio, nisi habuerint pignus ipsi uel Massarij uillarum uel nisi tempore sui officij contra eos processerint, eo saluo quod si occasiones propter quas mulctæ siue taleæ factæ sunt euenerunt, vel euenerint infra.xv.dies ab exitu sui officij, quod ipsi Vicarij eas possint exigere, licet pignus non habuerint, uel contra eos non processerint.

Inter quos, & pro quanto vtilitas dictorum bannorum manifestationum, & condemnationum diuidatur. *Cap. CLX.*

ITEM quod medietas bannorum ipsarum manifestationum, & condemnationum sit Vicarij uillæ & alia medietas sit communis, & Hominum ipsius uillæ quam medietatem suam ipse Vicarius possit exigere per se si uoluerit, aut permittere, uel facere ipsam exigi simul cum alia medietate communis arbitrio ipsius Vicarij.

HAEC SVNT STATVTA generalia Villarum, & Vicariatuum.

De vno bono Massario sibi eligendo per singula Communia villarum, & aliter ipsa Communia, & quilibet de ipsis communibus pro dicto Massario teneantur qui etiam intelligatur esse Sindicus sui Communis. *Cap. CLXI.*

COMMVNIA uillarum, & Locorum singula teneantur, & debeant eligere unum bonum Massarium, qui bene attendat, & obediat, & non dissipet pignera in suis manibus consignata, & si aliter fecerint teneantur ipsa Communia, & homines ipsorum Communium ad debita pignerum. Et de prædictis possint insolidum realiter ipsa Communia, & singulares de Communitatibus conueniri. Nec liberentur nisi Debitorem ad carceres Communis Veronæ conduxerint, uel pignera designata conduxerint in manibus Massarij pignerum Veronæ. Quo facto ipsa Communia & homines liberentur, & ulterius molestari non possint. Et in omnibus casibus prædictis dicti Homines, & Communia regressum habeant realem, & personalem contra Debitores, quorum prætextu fuerint molestati etiam si regressus de facto non fuerit datus. Et quilibet Massarius pro suo Nuncio teneatur. Qui etiam Massarij sint, & intelligantur Communitatum Sindici ad lites, ad agendum, & defendendum.

De una Securitate generali facienda per Massarios uillarum in principio regiminis. *Cap. CLXII.*

ITEM quod omnes Massarij, & Communia uillarum teneantur, & debeant in principio regiminis domini Potestatis, videlicet infra mensem, facere vnam bonam, & ido-

neam Securitatem pro eorum uillis secundum qualitatem, & quantitatem uillarum coram domino Potestate Veronæ, de attendendo, & obseruando præcepta domini Potestatis, & suorum Iudicum, & officialium, & de emendando damna, & robarias quæ fierent in eorum uillis, & pertinentijs, & de non accipiendo, nec permittendo in eis ad totum suum posse aliquos Rebelles Illustriss. nostri Dominij, nec Bannitos Communis Veronæ, nec Barros immo potius de capiendo illos, & omnes alios Malefactores, & conducendo illos in fortiam domini Potestatis pro posse suo, & quod dictæ Securitate sint generales, & durent per unum annum. Et quod Iudices, & Notarij, & cæteri Officiales Communis Veronæ non possint, nec debeant accipere alias Securitates a dictis Communibus seu dictis suis Massariis pro illis uillis. Et quod dominus Potestas teneatur facere attendi, & obseruari omnia prædicta, & admonere in primo mense sui regiminis omnes suos Iudices, & Officiales, quod aliam Securitatem a dictis Communibus non accipiant, & si quis Iudex, seu Notarius siue quispiam alius Officialis contrafecerit soluat pro unaquaque vice centum sold.

Quod Communia villarum nullam faciant Adunantiam, siue Consilium sine licentia sui Vicarij. Cap. CLXIII.

ITEM quod aliqua Communia, & Homines Communis Veronæ audeant, nec præsummant facere aliqua adunantiam suorum Hominum, nec Vicinarum siue consilium, sine licentia Vicarij ad hoc ut ipse possit interesse, uel suum Notarium mittere, & quod ipsa Communia similiter non possint aliquam Datiam ponere sine licentia ipsius Vicarij, & Communia quæ contrafecerint in aliquo prædictorum cadant in pœnam libr. xxv. & Massarius aut alius qui uocauisset aut uocari fecisset uicinam, siue Consilium, aut proposuisset de Datia imponenda, uel eam exegisset, cadat in pœnam libr. x. denar. pro quoque, quarum pœnarum tertia sit accusatoris, & tertia ipsius Vicarij, & alia tertia Cameræ Illustriss. nostri Dominij, & ubi non sit accusator illa tertia ueniat in Communi Veronæ.

De extimis faciendis in uillis, & qua forma fieri debeant, & de Datiis imponendis. Cap. CLXIIII.

ITEM quando extimum nouum in aliqua uilla, uel Loco Districtus Veronæ fieri debuerit, Statuimus quod Massarius illius uillæ, uel Loci cum licentia sui Vicarii teneatur & debeat congregari facere suam Viciniam, & omnes citari ad domum suam, in qua duæ partes intersint uicinorum masculorum in extimo uillæ scriptor. x. & viij. annorum & inde superius vsque ad septuaginta annos ad minus, & inter vicinos dictæ terræ faciant eligi ad breuia, seu fabam sex bonos, & legales homines dictæ terræ. s. duos minoribus, duos de mediocribus & duos de maioribus qui sex cum electi fuerint modo prędicto incontinenti, si presentes fuerint vel die sequenti coram Vicario, vel delegato suo iurare debeant ad sancta Dei Euangelia bona fide, sine fraude facere extimum nouum suę terrę, & ipsum complere infra. x. dies postquam electi fuerint, vel amplius tempus si Vicinię vel maiori parti placuerit. Et extimare omnes personas debentes facere, & soluere Datias, Onera & factiones cum dicto Communi, & Hominibus, & omnia sua bona mobilia, & immobilia possessiones & iura exceptis domibus muratis, & cupatis, quas inhabitant, & tenent ad vsum suum & familię suę, & non debeant se extimare, sed postea extimentur modo prædicto per tres extimatores tantum eodem modo electos infra. v. dies ex quo electi fuerint, possit tamen vnaqueque vicinia secundum quod magis esset populosa eligere extimatores plures numero, vtputa tres de maioribus, & tres de mediocribus, & tres de minoribus, dummodo in tribus dictis gradibus seruetur ęqualitas, & facere suum extimum per tres mudas extimatorum abijciendo postea maiorem & minorem extimi quantitatem, & retinendo mediocrem, siue etiam per quinque mudas extimatorum abiiciendo similiter maiorem, & minorem,

minorem, & intertiando postea tres mediocres, in quibus quidem casibus idem modus seruetur in extimando postea dictos extimatores, quod quidem extimum taliter factum duret per vnum annum proxime venturum dantes licentiam dictis extimatoribus eligendis quod ponere possint ad sacramentum omnes personas quas voluerint dictę Terrę, & cuiuslibet alterius Districtus Veronæ pro inueniendo bona possessiones, & iura personarum soluere debentium cum ipsa terra cognoscentes quod si qua persona cessauerit dicere, & manifestare dictis extimatoribus omnia sua bona vt superius dictum est, omnium quæ cessauerit manifestare eis quarta pars deuenire debeat in Commune villę banno. xxv. libr. pro qualibet persona contrafaciente, & quod omnes Datiæ, quæ de cætero fuerint imponendæ in ipsa villa ponantur, & poni debeant pro libr. sui extimi, cętera autem onera & factiones Operariorum, Armatorum, Plaustrorum, Vastatorum, & aliorum qui in faciendo consistant ponantur & poni debeant, secundũ voluntatẽ maioris partis ipsius Viciniæ.

Quod singuli Vicariatus habeant quintum librum Statutorum. Cap. CLXV.

ITEM quod quælibet Potestaria & Vicariatus Districtus Veronę habere continue debeat vnum Librum in membranis, cum parmulis in quo sit descriptus quintus liber Statutorum Communis Veronæ incipiendo a pagina posita sub rubrica, hæc sunt Statuta communia Regulis, & Sortibus, tam circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, quam in Districtu, & tam officio Iudicis Sortium Veronæ, quam Vicariorum villarum, qui Liber stare debeat penes Potestatem, vel Vicarium dicti Loci de Successore in Successorem consignandus, & quilibet Potestas, & Vicarius, qui in introitu dicti officii sui dictum librum ad officium non inuenerit, & sibi non consignaretur teneatur & debeat statim scribi fieri facere vnum per modum prædictum expensis Communitatum sui Vicariatus.

Generalia omnium pręsentis Statutorum voluminis.

Quod prædicta Statuta omnibus aliis Statutis debeant derogare quæ prædictis obstarent. Cap. CLXVI.

ITEM statuimus & ordinamus, quod nulla persona audeat, vel præsummat interpræetari vel aliquam extensionem facere contra Statuta in præsenti volumine Statutorum scripta, & posita, nec eis, nec alicui prædictorum aliquem extrinsecum intellectum dare. Sed prædicta omnia & singula Statuta prout iacent inuiolabiliter obseruentur, sine aliqua extensione, interpretationi, vel aliquo extrinseco intellectu, in & sub pœna centum libr. pro quoque, & quaque vice, & quod vbicunque dicitur de masculo intelligatur per omnia de fœmina esse dictum.

Ne contra sanctam Ecclesiam, & eius libertatem, ac personas Ecclesiasticas prædicta statuta valeant. Cap. CLXVII.

AD Dei riuerentiam, Matrisque eius & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Statuimus & ordinamus quod omnia Statuta & ordinamenta compilata siue posita & scripta ordinanda & compilanda siue ponenda, & scribenda de cætero in Libris Statutorum siue postarum Communis Veronæ loquentia, siue continentia aliqua, quæ sint, vel esse possint contra S. Ecclesiam, vel Ecclesiasticam libertatem, seu Ecclesiaticas personas ipso iure sint cassa, & vana, & irita, & nullius efficaciæ ac valoris, & abrogata ipso iure pænitus haeantur.

Laus

Laus Deo omnipotenti eiusq; suæ Genitrici Virgini Mariæ.

FRANCISCVS Foscari dei Gratia Dux Vene. &c. Nobilibus & sapientibus viris Zachariæ Triuisano doctori de suo mandato Potestati, & Antonio Venerio Militi Capitaneo Veronæ, & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum, per egregium legum Doctorem dominum Petrumfranciscum de Iustis. Oratorem vestrum ac illius fidelissimæ Communitatis nostræ Veronę nobis præsentata fuerunt Statuta de licentia nostra reformata, vobis Potestate pręsente sub nomine nostro, & supplicatum vt illa approbare & confirmare dignaremur, nos vero dictæ Communitati in cunctis conuenientibus complacere volentes, ipsa Statuta tenore præsentium cum nostro Consilio Rogatorum duximus confirmanda, & approbanda, reseruato tamen arbitrio, & libertate nobis in eis addendi, & minuendi, corrigendi, & mutandi, vt de tempore in tempus nobis conueniens esse videbitur.

Datum in nostro Ducali Palatio. xi. Octobris Indictione. xiiii. M. cccc. L.

Finis Libri Quinti Statutorum Magnifi. Ciuitatis Veronæ.

INDEX CAPITVLORVM QVINTI LIBRI.

HAEC SVNT STATVTA OFFICII DVGALIVM, & pertinentium ad illud.

HAEC SVNT STATVTA OFFICII SORTIVM, & Regularum circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ.

HAEC SVNT STATVTA

Communia regulis, & sortibus, tam circa Ciuitatem, & Burgos Veronæ, quam in Districtu, & tam Officio Iudicis Sortium Veronæ, quam Vicariorum villarum.

HAEC SVNT STATVTA LOQVENTIA de Regulis & Sortibus villarum tantum Districtus Veronæ.

HAEC SVNT STATVTA generalia Villarum, & Vicariatuum.

Generalia omnium præsentis Statutorum voluminis.

Laus Deo omnipotenti, eiusq; suæ Genitrici Virgini Mariæ.

Finis Tabulæ Quinti Libri.

PRIVILEGIA

CAE.

MAG. CIVITATIS VERONAE.

CVM DIVERSIS PARTIBVS, ET DECRETIS ILLVSTRISS. DVC. DOM. VENET.

Priuilegium a Bulla aurea capitulorum promissorum, per Illustriss. Dominium nostrum Venet. suæ fidelissimæ Communitati Veronæ tempore adepti eiusdem Ciuitatis Dominij.

NOS Michael Steno Dei gratia Dux Venet: &c. Vniuersis & singulis præsens nostrum Priuilegium inspecturis facimus manifestum, quod cum Magnificus & potens D. Franciscus de Gonzaga Mantuæ &c. Imperialis Vicarius Generalis, & nostri Exercitus terrestris tunc contra Veronam Capitaneus generalis, ac strenus, & generosus Miles. D. Iacobus de Verme carissimus, & honorabilis Ciuis noster, & nobiles & sapientes viri Gabriel Aimo Miles Gubernator, Iacobus Suriano Miles, Rossus Marino, Barbonus Mauroceno Prouisores in dicto Exercitu. Ante introitum, quem fecerunt nostro nomine in Ciuitate prædicta promisserint Communitati, & Ciuibus dictæ Ciuitatis capitula infrascripta, quæ postea egregij, & spectabiles Milites, D. Peregrinus de Cauolongis, Veritas de Veritatibus, Ioannes de Pelegrino, Aleardus de Aleardis, Petrus de Sacco, Paulus Philippus de Fragastorijs, & Ioannes Nicola de Salernis, ac eximius legum Doctor. D. Iacobus de Fabris iurisperiti D. Ioannes de Castro, & Bartholomæús de Carpo. Necnon nobiles, & sapientes viri Petrus de Caballis, Dominicus de Ciserchis, Thomæus de Caliarijs, Clemens notarius de Insulo, Gaspar de Quinto, Leo de Confalonerijs, Tebaldus de Broilo, Nicolaus de la Capella, Roffinus à Campanea, Pasius de Guarientis, & Zeno de Nigrellis, omnes honorabiles Oratores, & Sindici, & Procuratores dictorum Ciuium, & Communitatis Veronen. ad nostram præsentiam transmissi, datúri nobis Dominium dictæ Ciuitatis, & ob hanc, & certas alias causas per publicum nostrum Priuilegium confirmari eisdem supplicarunt, nos cognoscentes quòd honor Principis honesta perquirentis amonet, & ratio publicæ vtilitatis exposcit, vt per bellorum duces causa exposcente promissa, firmitatem obtineant, illaq; præcipue quæ per confirmationis peritæ suffragium auctoritas principalis accipiat cum auctoritate nostrorum Consiliorum ipsa omnia Capitula infrascripta, & secundum quòd per ipsos nostros Capitaneum, & Nobiles promissa fuerunt prædictæ Communitati, & Populo Veronensi nobis subdito, & fideli, tenore præsentis nostri Priuilegij duximus confirmanda, intendentes, & mandantes omnibus nostris Rectoribus, & officialibus, qui sunt, & per tempora fuerint in nostra Ciuitate Veronę, quatenus ipsa capitula, & eorum quodlibet inquantū ad ipsos, & ipsorum quemlibet spectat, & pertinet, ac spectabit, & pertinebit eisdem Ciuibus, & Communitati debeant inuiolabiliter obseruare.

Tenor autem Capitulorum prædictorum est in hac forma.

PRIMO quod omnes, & singuli tam Ciues, quàm alij quomodolibet commorantes, & habitantes in Ciuitate Veronæ, conseruentur salui illesi, & indemnes ab omni iniuria

fac-

saccomano, vel præda, vel violentia, quæ posit occurrere, vel euenire occasione acquisitionis dictæ Ciuitatis Veronę, & si quid in contrarium occurreret, & contra inferentem iniuriam debita ultimo insurgat, & damnum passum restauretur.

ITEM quod nullus Veronensis, vel alius, cuius status, aut conditionis existat propter aliquam causam, siue veram, siue falsam, quæ quouis modo vsque in præsentem diem alicui posit opponi, ascribi, vel imputari, nunc aut in futurum, puniatur, aut iniurietur, seu male tractetur, aut in confinibus aliquibus extra Ciuitatem Veronæ, seu Districtum ponatur, immo equo, & pari libramine absque suspicione, nulla habita consideratione, quod tempore præsentis Dominij aliqui fuerint functi, & fungantur de præsenti aliquibus honoribus officijs, aut dignitatibus omnes fauorabiliter pertractentur.

ITEM quod omnia membra Ciuitatis more solito reintegrentur cum Ciuitate, & si forte propter aliqua pacta, & promissiones aliqua membra ab ipsa Ciuitate habeant remanere separata, aut remota, quod Ciues habentes bona possessiones, & iura in illis locis, Castris, Terris, aut Villis sic separatis debeant, & possint dictis suis bonis vti, & gaudere, ac redditus, & prouentus inde prouenientes pro libito possint ad Ciuitatem Veronæ absque iniunctione alicuius oneris, aut grauaminis perinde conducere, ac si ipsa membra sic remota cum Ciuitate responderent, & prout etiam, & quemadmodum ante Guerram facere soliti erant.

ITEM quod in Ciuitate, & districtu Veronæ non posit, nec debeant nunc, & in futurum imponi aliquod Onus similis Grauamen, aut in directæ aliquod extraordinarium exigi, nisi solum quod ordinarie, & ex Datijs vsitatis, & consuetis percipi potest, & solet ipsos introitus ordinarios, ac Datia per modum alicuius conditionis, nec etiam per modū alicuius imprestiti taleæ, seu collectæ a Ciuibus, aut Districtualibus quoquomodo, aut tempore aliquid nomine Illustris. Du. Dominij Vene. auferendo. Sed tamen exigente aliqua necessitate si per præfatam dominationem Vene. requireretur a Veronensibus subsidium personarum quod tunc illis personis, quæ sic mitterentur per pręfatam Illustris. Dominationem prouideatur de stupendio more aliorum qui tunc in expeditioné forent conferendo & contribuendo.

ITEM quod omnes Veronenses, & Vicentini qui super Veronen. habent, tenent, & possident aliqua bona iura honores, aut iurisdictiones quouis legitimo titulo acquisita gaudeant & gaudere possint dictis iuribus bonis honoribus, ac iurisdictionibus, & in ipsorum tenuta possessione, vel quasi debeant manuteneri & conseruari, prout sunt, & erant in amissione Ciuitatis tempore Dominij Ducis Mediolani.

ITEM quod omnes Veronenses habentes possessiones, & bona in Vicentia, & super Vicentino Districtu & e conuerso omnes Vicentini habentes possessiones, & bona in Verona, & super Veronensi districtu vtantur & gaudeant dictis suis possessionibus prout faciebant ante præsentem Guerram, & de fructibus & redditibus ipsarum possessionum, debitum ius reddatur & fiat illis ad quos spectat, non obstante aliquo interdicto seu suspensione, occasione pręsentis guerræ emanatis, & recisis quoque omnibus Contractibus, & Distractibus & huiusmodi bonis, & possessionibus in præiudicium illorum ad quos, seu quas de iure spectant, & pertinent quolibet celebratis, si qui facti, aut celebrati forent.

ITEM quod omnia Statuta Ciuitatis Vero. & Domus Mercatorum inuiolabiliter obseruentur, & secundum formam dictorum Statutorum contra Inquilinos, Decimales, Laboratores, & partiarios de fructibus, & redditibus, ac residuis temporum elapsorum Ciuibus Veron. debitum ius reddatur & fiat, non obstante aliqua promissione facta in præiudicium Ciuium, quibuscunque Rusticis. Si tamen Debitores propter occursas guerras forent minus habiles ad soluendum, quod iuridice dare debent, inspecta qualitate personarum sit in arbitrio statuere terminos competentes Debitori, infra quos creditor ius suum consequatur.

ITEM quod omnia Officia Ciuitatis Veronæ, exceptis Potestaria Ciuitatis Veronæ, & officijs merum & mixtum imperium habentibus, nec non Officiis requirentibus Guardam,

dam, seu Custodiam, quæ quidem Officia pro libito conferenda reseruare potest Illustriss. Dominatio præfata & in compensationem huiusmodi Officiorum Veronensibus ad hæc idoneis in alijs suis Ciuitatibus & locis præfata Dominatio potest per tempora prouidere permittantur regi, & gubernari per eius Veronenses, & illos duntaxat, qui cum Ciuitate substineant scuffas, onera & factiones & quia Illustriss. Du. Dominatio nostra de beneficijs ecclesiasticis se non intromittit, quinimo dispositioni sanctissimi Domini nostri Papæ & alijs Prælatis Ecclesiæ dimittit illud, quod requiritur super hoc promittere non possumus, sed offerrimus quod Illu. Du. Dominatio penes præfatum Dominum Papam ipsos Veron. recommissos habebit.

ITEM ne Ciuitas Veronæ ex huiusmodi submisione fienda prælibatæ Ducali dominationi efficiatur solito carior, & Populus Veronensis restrictus viuere cogatur, quod prouideatur & ordinetur vt nulla victualia conducantur, nec extrahantur extra districtum Veron. nisi prius Ciuitati fuerit vberrimę prouisum, & taliter satisfactum, quod de huiusmodi victualibus non capiat indigentiam Populus Veronensis.

ITEM cum ferre omnis substantialis, bonitas, & restauratio Ciuitatis Veronæ consistat in Mercantijs, & maxime in Lanificio ad hoc, nec ex huiusmodi submisione vt pręfertur, fienda ipsa Ciuitas bellorum calamitatibus fore collapsa deducatur ad infima. Sed vt sub brachio pręfatæ Dominationis nedum restauretur, sed subcrescat vberius, ex qua quidem re etiam ipsa Ducalis Dominatio augmentatione introitus dictæ Ciuitatis post amplas laudes, quæ inde sequentur per tempora de die in diem maxima percipit commoda, & emolumenta requiritur, vt infrascripta concedantur, videlicet quod nulla libertas Ciuitatis circa expeditionem & extractionem quaruncunque Mercantiarum vltra solitum restringatur. Sed vti prius cuicunque liceat nulla iniecta necessitate per vnũ locum magis, quam per alium, quascunque suas Mercantias mittere, conducere, vendere, & expedire.

ITEM super Domo Mercatorum nullus ponatur Officialis nisi Veronẽsis, & per omnia conseruentur Statuta, & consuetudines dictæ Domus, & quibuscunque Veronensibus conducere volentibus pannos & alias ad Ciuitatem Venetiarum permissum sit ipsas ibidem vendere, & expedire ad numeratas pecunias, absque quod cogatur alias res seu mercantias, nisi spontaneę ipsas recipere voluerit insolutum accipere. Liceat præterita quibuscunque Veronensibus volentibus mercantias facere, & exercere in Ciuitate Venetiarum vendere, & æmere, & alias mercantias cuiuscunque conditionis facere, & quemadmodum faciunt Ciues veneti intus. In præmissorum autem fidem, & euidentiam pleniorem, præsens priuilegium nostrum fieri iussimus, & bulla nostra aurea communiri. Datum in nostro Ducali Palatio anno Dominicę incarnationis, Millesimo, quadringentesimo quinto mensis Iulij die. xvi. Indictione. xiiii.

Aliud Priuilegium a Bulla Aurea aliorum Capitulorum ab eodem Illu. Dominio promissorum.

NOS Michael Steno Dei gratia Dux Venetiarum &c. Vniuersis & singulis pręsens nostrum Priuilegium inspecturis facimus manifestum. Quod cum egregij, & generosi milites dominus Pelegrinus de Caualongis, Veritas de Veritatibus, Ioannes de Pelegrinis, Aleardus de Aleardis, Petrus de Sacco, Paulus Philippus de Fragastorijs, Ioannes Nicola de Salernis, ac eximius & legum doctor, dominus Iacobus de Fabris, & domini Ioannes a Castro, & Bartholomeus de Carpo iurisperiti, nec non nobiles, & circunspecti viri, Petrus de Caballis, Dominicus de Ciserclus, Thomeus de Caliarijs, Clemens notarius de insulo, Gaspar de Quinto, Leo de Consalonerijs Tebaldus de Broilo, Nicolaus de la Capella, Roffinus a Campanea, Passus de Guarientis, ac Zeno de Nigrellis, honorabiles Oratores Ciuium, & Communitatis, Ciuitatis nostræ Veronæ, vltra alia capitula per nos, vt apparet per nostrum Priuilegium eisdem traditum concessa, & confirmata porrexerint, & dederint nostro Dominio certa alia capitula, quæ ipsi petebant

Commu-

Communitati prædictæ concedi per nos, & de speciali gratia confirmari. Nos cognoscentes quod Ducalis solij nostri dignitas laude decoratur, & gloria, cum se subiectis beniuolam exhibet, ipsorumque petitionibus gratiosum præstat assensum, augemus tamen pro ad fidem fidelibus, & cæteros ad bonum exemplum huiusmodi prouocamus cum auctoritate nostrorum Consiliorum super dictis Capitulis prouidimus in hac forma.

Et primo super primo per quod Oratores prædicti petebant, & supplicabant, quod venditiones factæ per D. Franciscum de Carraria, vel alios suo nomine Ciuibus, & Districtualibus Veronensibus siue sint originarij, siue priuilegio, valeant, & teneant, ac manuteneantur, & conseruentur, eisdem &c. Quod pro conseruatione honoris nostri, cancellentur, cassentur, annulentur, & irritentur omnes dictæ venditiones factæ per ipsum Dominum Franciscum, vel alios suo nomine, sed ex nostra benignitate, & gratia speciali, volumus quod omnibus illis Ciuibus Veronensibus, & districtualibus Veronæ, siue sint originarij, siue ex priuilegio acquisito a duobus annis præteritis retro, dummodo illi qui sint Ciues priuilegio soliti sint subire, subierint, & subeant onera & factiones & scuffas cum Communi Veronæ, omnibus illis videlicet ex prædictis, qui dictas venditiones legittime fecerint a die. xxij. Septembris. Millesimi. cccc. quarti vsque ad diem. xix. Iunij inclusiue de millesimo quadringentesimo quinto, & qui soluerint aut totum precium, aut partem precij restituatur de pecunia, quæ quomodolibet pertinet in Factoriam nostram Veronæ, vel in manibus nostrorum Officialium Veronensium, tota pecunia soluta per ipsos pro dictis emptionibus in hunc modum videlicet quod a die Natiuitatis Domini proxime incipiendo soluere, & sic de die in diem prosequendo solutionem vsque vnum annum tum proxime futurum restituantur, & restitutæ esse debeant integraliter omnes quantitates pecuniæ quæ sunt a ducatis. l. infra quę tota dicitur posse esse circa ducatos sex. M.ccc. in personis circa trecentis quinquaginta, quæ tamen solutio, & restitutio fiat per texeras quæ proijciantur de quarterijs Veronæ, & quas fuerit primus de dictis Quaterijs primo habeat solutionem, & successiue secundus, & sic de alijs, tota vero alia quantitas dictæ pecuniæ a ducatis. l. supra reficiatur & soluatur in annis sex proxime futuris, de pecunijs quæ peruenient in dictam nostram factoriam, & in manibus nostrorum Officialium Veronen. quoquomodo incipiendo primum annum a dicto die Natiuitatis proximę videlicet omni singulo anno sextam partem dictæ quantitatis pecuniæ a ducatis. l. supra, quæ sexta pars detur & restituatur per ratam soldum & libram habere debentium.

Ad secundum capitulum per quod petebant integre satisfieri de bonis Factoriæ Veronę, omnibus habere debentibus a Curia præfati domini Francisci ex causa quacunque, & habere debentibus a communi Veronæ de intratis Communis Veronæ. Deliberauimus pro habendo plenariam, & sufficientem informationem superinde scribere, & mandare Rectoribus, & prouisoribus nostris Veronæ, quod debeant diligenter & particulariter inquirere pro quibus causis prædicti tales dicunt habere, & qui sunt illi qui habere debent, qua informatione habita respondebimus, & prouidebimus superinde prout nobis iustum videbitur.

Ad tertium capitulum, per quod requirebant, quod officia Notarii Stabilis super Domo Mercatorum Veronæ, & militis dictę domus dentur ad breuia singulis sex mensibus prout dantur alia officia, & quod reclamationes dictæ Domus remaneant Notario dictæ Domus secundum quod declaratur per Statuta Domus prædictæ, deliberauimus complacere eis, & volumus complacere eis, & volumus complacere iuxta suam requisitionem, non obstante quod iam bono tempore citra seruatum esse in contrarium sentiamus.

Ad quartum capitulum continens, quod omnes, & singulæ mercantiæ, denarij, credita, res, & bona intromissa, & restata, vel aliter acceptatam in Ciuitate Venet. quam Mantuæ, Ferrariæ, Vicentiæ, vel alibi, aut in earum Districtibus, Ciuibus vel Habitatoribus Veronę eisdem libere restituatur &c. Deliberauimus, non obstãte, quod talis intromissio, & arestatio vel bonorũ occupatio per nos, vel de nostro mãdato facta licita & honesta fuerit, & ad restitutionẽ intromissorũ & occupatorũ minime teneamur, quod oĩa bona mercantiæ,

cantiæ, denarij, credita, & quæcunq; res alię nostro nomine intromissę, & arestatæ vbicunque libere restituantur illis Ciuibus, & habitatoribus Veronæ, quorum sunt si extabunt, si autem haberi non possent, quia venditæ forent restitui, & dari eisdem debeat pecunia, & valor extractus de rebus, & mercibus antedictis.

Ad quintum capitulum, per quod petebant quod deberemus eis confirmare Datium, & concessionem Datij Barataria Communis Veronæ olim sibi concessi per Ducem Mediolani, & quod tertia pars omnium condemnationum fiendarum in Communi Veronæ per Officiales Palatij Communis Veronæ in pecunia in Communi Veronæ pro certis expensis occurrentibus dicto Communi vtputa in mittendo Ambasciatores ad nostrum Dominium, & in donando caualarijs, & nunciis mittendis, & alijs expensis &c. non obstante quod pręcedenti videamus expensam Communis Veronę introitibus satis maiorem, tamen volentes illi Communitati complacere in his quę honeste possumus etiam cum incommodo nostri Communis, deliberauimus consentire sibi, & complacere de Datio Barataria Communis Veronæ prædicti, vt de introitibus illius possint facere expensas secundum quod superius continetur.

In præmissorum autem fidem, & euidentiam pleniorem præsens nostrum Priuilegium fieri iussimus & Bulla nostra aurea pendente muniri.

Datum in nostro Ducali Palatio anno Dominicę incarnationis Millesimo Quadringentesimo quinto, Indictione.xiii.die.xvi. mensis Iulij.

Pacta cum magnifico Domino Mantuæ super Fortiliciis & Terris Veronensibus. Pischeriæ, Castellarij, Villempentæ, Hostiliæ, & Belfortis.

MICHAEL Steno Dei Gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Rosso Marino de suo mandato Potestati, Petro Arimunde Capitaneo, ac Lodouico Mauroceno, & Socijs Prouisoribus Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Significamus vobis, quod in. M.cccc. vi. indictione. xv. die. xxix. mensis Octobris, deliberatum fuit per nos, & nostrum Consilium, vt infra scribitur, & sic responsum fuit Magnifico Domino Mantuæ videlicet. Cum Magnificus Dominus Mantuæ fecerit aliquas petitiones. Illu. nostro Dominio super aliquibus tangentibus Ciuitatem nostram Veron. secundum quod in capitulis suis, quorum effectus hic inferius continetur, & pluries coram dicto nostro Ducali Dominio comparuit idem Dominus Mantuæ, allegando, & substinendo iura, quæ ipse asserebat habere pro locis & Castris Veron. Districtus, quæ ipse tenet, & possidet, & viceuersa pro parte Ducalis Dominij, siue Ciuitatis Veronæ allegatum, & responsum fuerit id quod apparuit honestum, & conueniens, tandem factis pluribus disputationibus & examinationibus super infrascriptis materijs, & specialiter visis Scripturis, Priuilegijs, & Testificationibus allegatis, & productis pro parte Ciuitatis Veronæ fuit deliberatum per Collegium dominorum Consiliariorum Capitum de.xl. & Sapientum Consilij, & sic responsum eidem. D. Mantuæ,

Primo super primo capitulo, per quod Dominus Mantuæ requirit an Dominum nostrum uel.c. quod homines terrarum Pischeriæ, Castellarij, Villempentæ, Hostiliæ, & Belfortis, tractari debeant a nostro Dominio, nostrisque Officialibus in Verona, & Territorio Veronensi tanquam Veronenses an tanquam Mantuani, & forenses, & deliberatum fuit per suprascriptum collegium, & sic responsum Domino Mantuę, qui remansit contentus, quod omnes Ciues, & Habitatores Veronæ Castrorum, & Districtus habentes bona, possessiones, & iura in terris, & territorijs Pischerię Castellarij, Villempentæ, Hostiliæ, & Belfortibus, debeant, & possint dictis suis bonis vti, & gaudere, ac redditus & prouentus inde prouenientes pro libito possint libere absque iniunctione alicuius oneris aut grauaminis extrahere, deinde & conducere ad Ciuitatem Vero. prout erant so

liti facere, & similiter ac versauice omnes Homines dictarum Terrarum, & locorum supranominatorum habentes in Verona, Castris, & Districtu bona, possessiones, & iura debeant & possint dictis suis bonis uti & gaudere, ac redditus, & prouentus inde prouenientes, possint pro libito libere absque iniunctione alicuius oneris, aut grauaminis extrahere, deinde & conducere ad dictas terras, & loca, prout erant soliti facere. Pro mercantijs vero, & alijs rebus, quæ conducerentur per Veronenses ad dictas terras, & loca supranominata, vel de ipsis extraherentur per eos, & quæ conducerentur per Homines dictarum Terrarum, & Locorum supranominatorum, vel ad Castra, vel super Districtum Veronę, vel de ipsis extraherentur per eos, soluantur datia consueta, videlicet Veronenses Datia, & Gabellas Magnifici Domini Mantuæ, & Homines dictarum Terrarum, & Locorum supranominatorum Datia, & Gabellas Ciuitatis Veronæ, cum hac declaratione tamen, quod si antequam Ducalis Dominatio haberet Veronam, dicti Homines de Verona, & Locorum soluebant aliquod Datium in Verona de cupis, quas extraherent de Verona pro portando ad dicta loca sua pro suo vsu, soluere debeant etiam nunc illud idem. Si vero nihil soluebant, nihil etiam de cætero soluere teneantur. Pro personis vero, equis, plaustris, bobus vtriusque dictarum partium euntibus, & redeuntibus de Verona ad dicta Castra, & loca, & de dictis Castris, & Locis Veronam nihil soluatur, sed possint, & debeant Officialibus bulletarum præsentari, vel Rectoribus, aut Vicarijs sicut fit, & obseruatur de alijs intrantibus, & exeuntibus.

Super secundo capitulo, per quod dictus Magnificus Dominus Mantuæ requirebat, quod quæcunque res quæ per Lacum Gardæ ducerentur ad terram Pischeriæ, non impedirentur, nec arestarentur per Capitaneum Lacus Gardæ, sed seruarentur consuetudines solitæ, & quod nihilominus Ducalis Dominatio determinaret, prout ei iustum, & rationabile videretur, deliberatum fuit per Ducale Dominium, & suprascriptum Collegium, & sic fuit data responsio dicto Magnifico Domino Mantuæ, quod Lacus Gardæ erat, & est ciuitatis nostræ Veronæ, & per consequens nostri Ducalis Dominij Venetiarum, & ad Dominium Venetiarum siue Ciuitatem nostram Veronę spectabat custodia ipsius Lacus, & spectat, ac etiam exactio Datiorum, & introituum ipsius Lacus pertinet, & spectat Ciuitati nostræ Veronæ, & per consequens nostro Dominio, & propterea nostrę intentionis erat, & est, quod quilibet conducens mercantias, & alias res per Lacum de partibus superioribus ad aliquam Terram, vel Locum partium inferiorum dicti Lacus, vel de aliqua Terra, vel Loco partium inferiorum ad aliquam Terram, vel Locum partium superiorum, soluere debeat datia consueta nostræ Ciuitatis Veronæ in vna ex terris vel locis nostri Ducalis Dominij sitis super dictum Lacum, & si non soluit in primo, possit soluere in secundo, & si non soluit in secundo possit soluere in tertio, & sic successiue ad vltimum locum nostri Dominij & solutis Datijs Ciuitatis nostræ Veronæ possit ire quo sibi placuerit sine aliquo impedimento. Si vero eundo ad partes inferioris dicti Lacus transiret Lazisium ab vno latere, vel Sermionum ab altero latere, non solutis Datijs Ciuitatis nostrę Veronæ, habeatur & tractetur & intromitti, & capi possit, & debeat pro contrabanno per Capitaneum vel alios custodientes Lacum pro Ducali nostro Dominio Venetiarum, de quo contrabanno fiat secundum consuetudinem hactenus obseruatam, & similiter obseruetur contra illos, qui eundo ad partes superiores transirent Malsesinum vel confinia solita, non solutis Datijs Ciuitatis nostræ Veronæ, & vltra prædicta intelligantur etiam reseruatæ omnes aliæ præeminentiæ, & iurisdictiones, quas solita est habere Ciuitas nostra Veronæ siue Capitaneus, & custodientes Lacum Gardæ contra illos qui irent per transuersum dicti Lacus ad Loca districtus Brixiæ, vel ad aliquem alium Locum, quibus præeminentijs propter supradicta non intelligatur derogatum esse.

Super tertio capitulo, per quod Dominus Mantuæ prædictus dicebat possessionem de Caualcasellis esse sub iurisdictione, & de pertinentijs Pischeriæ, per Ducale nostrum Dominium, & Collegium fuit eidem D. Mantuæ ostensum, quod dicta possessio erat locus separatus a Pischeria, & regimini Ciuitatis Veronæ suppositus, qui Dominus Mantuæ remansit

sit contentus, & respondit quod habebat verum esse sicut dicebat nostrum Dominium.

Super quarto capitulo per quot præfatus D. Mantuæ requirebat, quod Homines Castellarij de Lacusello non molestaretur per Officiales nostri ducalis Dominii pro decimis possessionum, quas homines prædicti possident in Contrata de sparauerijs asserendo dictam possessionem esse extimatam in Communi Castellarij, & ad ipsos Homines pertinere pleno iure, fuit datum responsum per ducale Dominium, & Collegium, quod dicta decima erat, & est de iurisdictione Monzambani, & non Castellarij de Lacusello. Qui.d. Mantuæ audiens rationibus allegatis, superinde, respondit, quod ius est quod Homines Castellarii de Lacusello Laboratores super Territoris Monzanbani soluant decimam Monzambano, & e conuerso.

Super facto terreni, quod est inter Turrim de medio, & Turrim de Molendino, & super aliquibus pratis, nemoribus, & vallibus quod terrerij habent.s.prata, nemora, & valles sunt de iurisdictione, & pertinentiis villæ de Ronchanoua districtus Veronæ, & confinãt cum pertinentiis Hostiliæ. Ducalis Dominatio concessit Magnifico. D. Mantuæ, quod ipse, & Filij sui donec tenebunt, & possidebunt Hostiliam, possint vti frui dictis terris, nemoribus, & vallibus, & eorum redditibus sine contradictione vel aliquo alio impedimento Hominum dictæ villæ de Ronchanoua, saluo tamen iure singularium personarum, & etiam possint Homines dictæ villæ de Ronchanoua accipere & habere ligna pro suo vsu secundum consuetudinem. Verumetiam non possint dicti D. Mantuæ nec Filij sui, nec aliquis alius pro eis ædificare, vel ædificari facere in suprascriptis Locis aliquod Fortilicium. Quare mandamus vobis quatenus omnia suprascripta in quantum ad vos spectat obseruare, & obseruari facere inuiolabiliter debeatis facientes eadem in actis vestrę Cancellarię ad memoriam futurorum registrari.

Datum in nostro Ducali Palatio die v. mensis Nouembris Indictione. xv. M.cccc.lxi.

Terminatio Ducalis cum Magnifico Domino Mantua, Fouea fisseri fiat.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux venetiarũ &c. Nobilibus, & sapientibus Paulo viris Rhenerio de suo mandato Potestati, & Georgio Cornario Capitaneo Veronæ fidelibus dilectis salutẽ, & dilectionis affectum. Fuerunt ad præsentiam nostram honorabiles Viri Gabriel de Veritatibus, & Federicus de Zacharijs Ciues, & fideles nostri Veronæ. Per vos & illam nostram fidelissimam Communitatem huc missi pro illo Laborerio, quod Magnificus. D. Mantuæ facere intendebat, quos audiuimus, audiuimus quoque Oratorem præfati Magnifici. D. ad nos pro ea causa transmissum. Intellectis itaq; omnibus, quę dicti Gabriel, & Federicus prudentissime retulerunt, ac cæteris quæ per partem alteram allegata fuerunt, omnibusq; ad materiam pertinentibus bene consideratis. Deliberauimus secundum opinionem illius nostræ fidelissimæ Communitatis, quod illud laborerium non sit in aliquo modo fiẽdum, quia in maximum damnum, & detrimentum non solum Territorij nostri Veronensis, sed & plurimorũ aliorum Locorum nostrorum concerneret, sic quæ diximus præfato Oratori Magnifici D. Mantuæ, qui sicut certi reddimur intellecta natura facti remanebit de hac nostra deliberatione contentus.

Data in nostro Ducali Palatio die.xxv. Octob. M.cccc.xxviii.

Tertium priuilegium super vnione membrorum, & officiis, & aliis.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Victori Bragadino de suo mandato vice Potestati, & Thomæ Duodo Prouisoribus Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Ad nostram fuerunt præsentiam egregij fideles nostri. d. Madius de Madiis famosus vtriusq; iuris doctor, ac Gabriel de Veritate, Bartholomeus de Pelegrino, ac Desideratus de Pedemor

montibus Oratores illius fidelissimæ nostræ Communitatis Veronæ, nobisq; porrexerunt infrascripta quinq; capitula, ad quorum quodlibet respondimus cum nostro Consilio Rogatorum, & additionis, prout inferius videbitis contineri.

Et primo ad primum sic inquiens, quod multi Ciues confugerunt propter atrocem Pestem ex infecta Ciuitate per varias villas Territorii Veronensis, & alia Loca prout cuique commodius fuerat, firmiter tenentes secundum affirmationem Magnificorum Rectorum. Dominum Mantuanum esse filium vestræ inclitæ Dominationis. Ecce autem quòd post paucos dies Mantuani hostis exercitus prius visus quàm auditus fuit præsertim ad plura ex ipsis locis, ex quo ipsi Ciues sic peruenti, & intercluſi ad Vrbem cum suis, Familiis venire nequierunt, quamuis eorum aliqui fuerint litteris Magnificorum Rectorum inuitati, quod vtique sua sponte fecissent si potuissent, vt simul nobiscum sinceram eorum fidem erga Maiestatem vestram declararent, sicut nonnulli commodum loci ac temporis habentes fecerunt, & quamquàm ex eis plurimi maximam fecerint instantiam hosti Mantuano pro repatriando, nihil tamen ab eo imperare potuerunt, iam machinante quod de eis facere intendebat. Quinimmo eos inuitos, & pro viribus repugnantes, ipse sua vi, ac malis, & varijs artibus in Exercitum suum coegit, & seduxit. Proinde clementia Serenitatis vestræ, quæ videt, & dolet nobiscum hoc letale, vulnus, quod Hostis noster laceratis membris nobis fecit in capite per iniquam tot Ciuium nostrorum rapinam. Dignetur illud medella suæ gratiæ resanare, & languentem, atque afflictissimam Ciuitatem vestram consolari, & erigere optatissima suorum Ciuium restitutione & vnione ad statum vestrum, ne Ciuitas tam intrinsecam diuisionem & fides nostra cum duros labores quottidianarum suspicionum veniat ad reportandum cum destructione ipsius Ciuitatis, & gloria Hostis nostri, & fundamento vanæ spei & male voluntatis suæ. Respondemus quod dispositi intercessionibus, & precibus illius fidelissimæ Communitatis nostræ annuere, sumus contenti acceptare, & ex nunc acceptamus ad gratiam illos pro quibus in capitulo supplicant, & intercedunt, ita tamen quod veniant, & stent pro præsenti a Padua citra, & gaudeant bonis suis, & quanto citius venient tanto gratius nobis erit.

Ad secundum continens, quod Lenacum, & Portum, & omnia alia membra seu omnia alia Castella Terræ, & Loca quæ tempore præterito, & maxime tempore illorum de la Scala Potestariæ dictioni, & Imperio Veronæ respondebant, re integrentur & vnita remaneant cum Ciuitate in quibus Hostilia, & Pischeria, & omnia alia loca per Dominum Mantuanum, & alios occupata comprehendantur, cum per vestram Serenitatem fuerint acquisita. Regantur quoque prædicta & omnia alia Loca, & personæ Territori Veronen. Statutis, & ordinibus Ciuitatis tam factis, quam fiendis, & respondeant Ciuitati in refectionibus æstimorum lanium Veronensium in onere salis leuandi in descriptionibus pecudum in factis lanarum & lanificij, in factis aggerum & dugalium generis cuiuscunque, & in cunctis alijs muneribus & oneribus publicis pariter & eodem modo cum alijs locis & personis territorij Veronensis, non obstantibus in singulis prædictis aliquibus eorum prætensis consuetudinibus Statutis, ordinibus, literis, sententiis, priuilegijs, exemptionibus, confirmationibus, & aliis quibuscunque in contrarium tam generaliter quam specialiter loquentibus in fauorē alicuius personæ, vniuersitatis, aut loci etiā si verba vel clausulas derogatorias haberent, quæ habeantur præsentibus pro expensis, & specialiter reuocatis, sic enim suadet honestas, & cuncta iura sic fuerunt pro magna parte primę promissionis vestri Dominij, quibus stantibus quæque contraria debent annullari. Respondemus quod quamquam omnibus consideratis sicuti ipsi clare intelligunt res fuisset differenda, tamen quia inclinati sumus semper facere ea quæ grata sint illi fideli nostræ Communitati sic suis exigentibus fidelibus, & laudabilibus operibus, contenti sumus vt fiat, quemadmodum in capitulo supplicatur, exceptis tamen illis de Valle Policella, ac de Montaneis Carbonorum & Ronchatę, quos intendimus priuilegiare cum tempore prout examinatis priuilegijs quæ habebant, & alijs occurrentibus nobis videbitur, & hortamur vt rem hanc velint habere quam secretiorem fieri potest, Declarantes tamen, quod vt certi reddimur eos

etiam

etiam intelligere. Colonia in prædictis non includatur.

Ad tertium huius tenoris, quod omnia officia Ciuitatis, & districtus Veronæ, excepta Potestaria, & Capitaneria, & Camerlengaria ipsius Ciuitatis, & Officijs Custodiorum, pontium, portarum, & fortiliciorum, tam Ciuitatis, quam districtus, quæ remaneant in dispositione vestri Dominij gerantur, & administrentur per Ciues Veronæ subeuntes cum dicto communi factiones, & onera, & per consilium Ciuitatis conferantur, in quibus comprehendatur Capitaneus vetiti citra, & vltra Athesim, & Lacus Gardæ, & specialiter Leniaci, & porti, & pertinentiarum, siue quocunque nomine censeantur officia iurisdicenti expensis ipsarum Communitatum Leniaci, & porti, & pertinentiarum, sicut fit in reliquis locis Districtus Veronæ, & similiter Hostiliæ, & Pischeriæ, & aliorum locorum Veronensium per Dominum Mantuanum, & alios occupatores. Quæ omnia reintegrentur, & veniant in Communi, non obstantibus aliquibus priuilegijs, prouisionibus, seu pactis eisdem de Leniaco, & porto, & alijs locis Communitatibus, & personis factis per Dominum Mantuanum, aut alios per tempora præterita tam generaliter, quam specialiter loquentibus in fauorem alicuius personæ, vniuersitatis, aut loci, etiam si verba, vel clausulas derogatorias haberent, quæ habeantur præsentibus pro expressis, & specialiter reuocatis. Respondemus quod dispositi ad honores, & commoda fidelissimorum Ciuium nostrorum Veronen. contenti sumus, vt fiat quemadmodum petitur excepto quam de Capitaneo de vetitis propter inconuenientias, & errores euitandos, ac Officio Bulletarum Veronæ, quæ duo nobis reseruamus, vt nobis videbitur ac excepta electione Vicarij vallis Pollicelle, quam volumus remanere ipsis fidelibus nostris eiusdem vallis iuxta formam priuilegiorum suorum. Sed prædicta etiam secreta habeantur. Verum declaramus, quòd cum Deo placebit, quod habeamus Leniacum, sit reseruatum nobis arbitrium vltra Vicarium per Communitatem Veronæ ad eum locum mittendum, mittere in Capitaneum ipsius loci vnum nostrum Nobilem, qui habeat custodiam illius loci, & præsit stipendiarijs, & hoc idē dicimus de Pischeria, & Hostilia, si ad manus nostras peruenerit.

Ad quartum ita continens, cum per Statuta & longam consuetudinem Ciuitatis continue sint deputati pro Curia domini Potestatis octo Consules Ciues, videlicet quattuor Iuristæ, & quattuor alij Ciues, cum salario xx. librarum, denar. Veronen. pro quoque eorū quibuslibet sex mensibus, & illud a certo tempore citra fuerit per Prouisores vestri Dominij subtractum, quæ subtractio quodammodo extinguit tam horribile, & fructuosum officium. Propterea dignetur serenitas vestra dictum salarium reducere percipiendum iuxta solitum in pecunijs prouenientibus de taleis per dictam Curiam signandis cum sit iustum, vt qui altari seruit, de altari debeat viuere.

Ad quintum & vltimum sic inquiens, quod ad obuiandum iniustitijs, & ad amputandum inconuenientia quæ fiunt contra Ciues, & Districtuales pro ponderibus, & mensuris, & alijs per duos Milites potestatis, qui forenses, & nimiū auidi impuniti vadunt de multis grauaminibus, a quibus particulariter pauperes non possunt aduersum illos coram vestra dominatione reclamare, & contra quæ probatum est iam annis triginta aliud non esse remedium, nisi istud quod supplicatur, videlicet quod Serenitas vestra mandare dignetur, quod Milites Potestatis, qui de duobus possent reduci in vnum pro executionibus iustitiarum, non possint nec debeant se de ponderibus, & mensuris, & alijs pertinentibus ad grassam impedire, quod erit incredibile contentamentum, & subleuamen Ciuium, & districtualium vestrorum. Sed ea iurisdictio, & arbitrium sit militum Communis Veronæ, qui Ciues subiacebunt quotidiano sindicatu Potestatis, & correctioni bonorum, & eorum inuentiones, eorumq; & aliorum accusationes, denunciationes, & querellæ de prædictis produci debeant ad officium Iudicis Procuratorum Communis Veronæ, per quem fiant absolutiones, & condemnationes prædictæ ad Banchum suum, & dictæ condemnationes deueniant amodo, non ad Cameram vestram sed ad Commune Veronæ, de quibus soluere teneatur ipsis militibus Communis Veronæ de suis salarijs quibuscunque contrarijs non obstantibus. Respondemus, quod intenti quibuscunque honoribus, & commodis Ci-

uium,

uium,& fidelium nostrorum Veronensium contenti sumus, vt fiat sicut in ambobus ipsis capitulis continetur.

Mandamus igitur vobis cum nostro Consilio suprascripto, vt suprascriptas nostras concessiones obseruare debeatis,& facere inuiolabiliter obseruari. Facientes has nostras litteras in actis Cancellariæ vestri regiminis ad futurorum memoriam registrari,& registratas ipsi Communitati restituere & assignare.

Datum in nostro Ducali palatio die vltimo mensis Septembris Indictione III. M.cccc. xxxix.

Confirmatio omnium priuilegiorum Illustriss. Duc. Domi. Venetiarum.

LEONARDVS Lauredanus Dei gratiæ Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris, Aloysio Contareno de suo mandato Potestati Veronæ, & Ioanni Paulo Gradenico Prouisori nostro generali ibidem existenti,& successoribus suis. Fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum: Magnifici Domini Ioannes Philippus Malaspina Marchio, Galeotus de Nogarolis æques,& Comes Augustinus de Iustis, Comes Ioannes Franciscus de Biuilaquis Comes; Spectabiles Doctores D. Hieronymus Brauus, Guglielmus Guarientus, Petrus Franciscus de Braida, Gabriel de Peregrinis, nec non Egregij Frãciscus Brenzonus, Leonardus de Lischa, Carolus de Caballis, Franciscus Baialotus, omnes Ciues,& honorabiles Oratores: Quos Magnifica, & fidelissima Communitas Veronæ, de ipsius Ciuitatis recuperatione alijsq; prosperis successibus nostris, gratulaturos ad nos misit, functo gratulationis officio, nonnullas petitiones nobis porrexere. Quarum tenor est infrascriptus: Quibus cum Senatu nostro respondimus die octauo Maij nuper decursi vt infra: Serenissimo Principe,& Illustriss. Signoria, gli Oratori de la fidelissima Città vostra di Verona producono al conspetto di vostra Illustriss. Signoria, gl'infrascriti Capituli, & supplicano, che per il suo Eccellentiss. Cõseglio se degni essaudirgli,& espedirgli, ad honor, commodo,& gaudio publico de la detta vostra deuotissima Cõmunità,&

Primo che inuiolabilmente siano osseruate le leggi, statuti, si communi, come de la casa de Mercadanti, ordeni, parti, decreti,& cõsuetudini sue in niuna parte offese, & con quelle si regga ogni loco del Territorio Veronese, che integramente siano conseruade le sue iurisdittioni, immunità, officij, concessioni, priuilegij,& ogni altra sua ragion, senza diminutione, o derogatione alcuna,& in tutto,& per tutto restituide, conseruade, confirmade,& da nouo concesse, in quel medesimo stado, esser,& grado che se attrouauano nel infelice giorno de la mutation del Dominio.

Ad primum volentes in cunctis omnibus quæ à nobis honeste fieri possunt gratificari,& complacere illi Magnificæ,& fidelissimæ Communitati. Sicuti semper fecimus, sumus contenti,& ita cum Senatu approbamus, & confirmamus omnia priuilegia, concessiones, immunitates, iurisdictiones,& officia. Nec non omnes leges, statuta, ordines,& decreta, tam Ciuitatis, quàm Domus Mercatorum, quæ à nobis antea cum Consilijs nostris concessa, seu confirmata fuere, ita vt in cunctis omnibus Communitas ipsa sit, in eo iure, statu, condictione,& esse, in quibus erat ante hoc proximum bellum anni 1509. Exceptis tamen Vicariatu Lasiorum,& Capitaneatu Lacus Benaci, qui concessi fuerunt per Consilium nostrum decem Fidelissimis,& de Statu nostro optime meritis.

Secundo, chel sia al tutto reintegrado,& vnido ogni membro, officio, & loco, che per questi disturbi,& reuolution di guerre fusse stato in tutto, o in parte diuiso,& separado, dal corpo de la Città, ò Territorio Veronese, ouer ad altri concesso, o per alcun modo transferido,& tal Loci,& persone in tutte le cose si gouernano,& rispondano a la Città, & Territorio, per gli Statuti, ordeni,& decreti di essa Citta, come prima ritornando,& rimettendo le cose,& cadauna d'esse in tutto,& per tutto in quel medesimo grado, stato,& esser, che se ritrouauano, si nel tempo antecedente come nel infelice giorno de la mutation del Dominio.

Ad secundum insuper. Quia fidelissimis nostris Leniaci, & Porti, ob eorum fidem, deuotionem, nec non optimas operationes erga Dominium nostrum. Concessimus cum nostro Consil. Rogat. quòd sint separati à Ciuitate Veronæ, & iustum, & conueniens sit pro honore Dominij nostri obseruare ea quæ promisimus. Propterea volumus quòd locus ipse Leniaci, & Porti remaneat, & sit separatus a Ciuitate Veronæ sicuti erat in prima acquisitione Anni 1405.

Tertiò, che essendo si ne la Gardesana, come in altri luochi del Veron. Territorio prohibito, ouer interditto, & sequestrado à molti Cittadini Veronesi lo scuoder suoi fitti, dritti, parre, datij, decime, iurisdittione, & altre sorte intrade, & per quanto si dice de mandato de la sublimità vostra, sia remesso ogni prohibition, & interditto talmente, che ditti Cittadini possino liberamente scuoder ditte sue intrade, & redditi di cadauna condition senza suspension ò impedimento alcuno.

Ad tertium circa autem introitus, qui sunt tam in Gardesana, quàm in alijs locis Territorij Veronensis, Quos sequestratos fuisse dicunt, iam prouidimus, & ordinauimus. Quod omnes liberentur, & ita factum fuisse non dubitamus, tamen in gratificatione illius fidelissimæ Communitatis de nouo iubebimus quod omnes huiusce modi sequestrationes leuentur, vt Ciues illi gaudere, & frui possint introitibus suis.

Quarto che trouandosi quel vostro exhausto, & calamitoso Populo, & il mendico deserto, & abandonato Contado Veronese, constituido in estrema inopia, & calamita per le continue grauezze, prede, captiuità, depopulation, & vniuersal deuastation de possessioni, & campagne, destruttion de animali, incendij, & ruine de casamenti, infirmità, trucidation, & morte de homini, danni intolerabili, danni incredibili, se non despiacesse, ò non fusse molesto da questo Pientissimo Dominio donargli, & concedergli qualche essention, & restauro, per soccorso, & subleuation de sue miserie, ouer almen hauerlo per humilmente raccomandato al manco cargo di grauezze sia possibile. Saria cosa molto gloriosa in recognition de la fede nostra, opera misericordiosa, & elemosina a Dio gratissima.

Ad quartum autem ad exemptionem quam petunt pro Territorio Veronensi, Nos semper fumus habituri rationem beneficij, & commodi ipsius Territorij, & prouidebimus, vt in posterum non grauentur plus debito, sed tantum contribuant ad onera quantum pro eorum viribus honeste ferre poterunt.

De sententiis, & processibus factis tempore quo Ciuitas Veronæ erat sub Dominio aliorum Dominorum.

Die sexto Iunii 1517. in Rogatis.

QVVM Spectabiles Oratores Magnificæ Communitatis nostræ Veronæ egerint gratias Dominio nostro de expeditione Capitulorum suorum, supplicauerintq; vt pro maiori eorum satisfactione prouideatur etiam, & terminetur circa sententias latas, ac actus factos per Iudices alienos tempore quo Ciuitas ipsa Veronæ erat sub Dominio aliorũ Dominorum, & quum sit conueniens satisfacere, præfatæ petitioni, & supplicationi dictæ Ciuitatis nostræ. Propterea vadit pars. Quod auctoritate huius Consilij omnes processus, acta, & sententiæ ciuiles, tempore quo Verona occupabatur ab alienis Dominis latæ per Iudices de Collegio iuris consultorum Communitatis Veronæ ordinarios, deputatos ad Tribunalia consueta, ac etiam legittime deputatos, à quocunque superiore: In quos partes voluntarie consenserint, tam ex capite suo, quàm de consilio sapientis, iuxta formã iuris, & Statutorum Communis Veronæ remaneant in eo statu, & esse, quo reperiuntur, nisi dictæ sententiæ, uel processus agitati fuerint contra aliquem necessaria vel probabili causa absentem, saluo iure cuicunque grauato dicendi de nullitate, vel appellandi, non obstante quòd sententia transiuerit in rem iudicatam lapsu temporis conformitate sententiarum

rum vel aliter, & causa ipsa nullitatis, seu appellationis decidatur. Consilio sapientis, si ab aliqua partium fuerit petitum, iuxta formam Statutorum Veronæ, non intelligendo tamē in his appellationes, seu cognitiones seutentiarum quæ appellationes, seu cognitiones spectarent Rectoribus nostris Veronæ.

Sententiæ autem late per Iudices alienos ex capite suo, tantum nec non sententię criminales sint reuocatæ, & nullæ. & pars Consi. nostri Rogat. in hoc firma remaneat.

Declarando tamen quòd si super aliquibus sententijs, aut actis factis per Rectores nostros, & super decisione nostrorum Consiliorum cognitum, & iudicatum fuisset per Iudices de Collegio vel alios delegatos. Tale iuditium, & cognitio ipso facto sit nullum. Quare auctoritate Consilii nostri Rogatorum mandamus, vt singula in his responsionibus nostris contenta obseruetis, ab omnibusq; obseruari ad vnguem, & inuiolabiliter faciatis registrabitisq; hæc omnia in Cancellaria vestra ad futurorum memoriam, quo & ipsi cuncta similiter obseruent, & exequantur.

Datum in nostro Duc. Pallatio die xxij. Indictione quinta M. D. X V I I. Præsentes autem registratas prædictę Magnificæ Communitati restituentis.

DE OBSERVATIONE PRIVILEGIORVM PRIMAE adeptionis, & terminatorum per consilia.

NICOLAVS Trono Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Antonio Erizo de suo mandato Potestati Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum significamus vobis quòd in nostro Consilio x. die nono Iulij 1455. Capta fuit Pars tenoris infrascripti. Licet per formam Partium, & ordinum nostrorum captorum in isto Consilio optime sit prouisum circa obseruationem priuilegiorum, & promissionum factarum Communitatibus, Terrarum, & Locorum nostrorum tempore acquisitionis earum, tamen sicut clarissimę videtur per Auditores nouos, vel tanquam Sindicos, vel tanquam Aduocatores quæsitum fuerit, & de præsenti quęratur varijs vijs, & medijs, & sub diuersis coloribus contrafieri, facientes intromissiones, suspensiones, & declarationes, quas per expressum non debent contra priuilegia, & promissiones prædictas, & contra formam Partium captarum in isto Consilio, ex quo vt quærellæ plurimæ, & lamentationes, quæ quotidie fiunt ante Dominium, & capita huius Consilij amodo cessent, ordinetur & captum sit. Quod ipsi Auditores, vel tanquam Sindici vel tanquā Aduocatores de cætero non possent aliqualiter se impedire, aut vllo modo facere contra contenta in Partibus suprascriptis sub pœna ducentorum ducatorum auri cuilibet eorum, quā ab eis, & quolibet eorum quilibet Aduocatos Communis exigere debeat sine aliquo Consilio, totiens quotiens fuerit contrafactum, & nihilominus id, quòd per dictos Auditores, vel tanquam Sindicos, vel tanquam Aduocatores fieret, vel factum foret sit nullius vigoris vel valoris, Rectores autem Ciuitatum nostrarum sub pęna ducatorum ducentorū in suis proprijs bonis pręsentem ordinem nostrum obseruent, & faciant inuiolabiliter obseruari aliqua intromissione, vel suspensione non obstante, & vt Auditores noui per ignorantiam se excusare non possint addatur hic ordo in capitulari suo. Item 1476. xix. Martij in dicto Consilio x. Captum fuit quòd Auditores noui, & veteres sub pœna Ducatorum ducentorum in suis propris bonis non possint de cætero aliqualiter, retractare suspendere, vel impedire, ea, quæ per aliquod Consilium nostrum capta, & ordinata fuerint. Et si contra hoc scriberent, vel mandarent Iudices, & officiales, atque Rectores nostri non obediāt sed scribant Dominio nostro, & Aduocatoribus Communis, vt præmissa seruentur, & faciant obseruari, Mandamus vobis cum dicto Consilio x. quòd infrascriptos ordines nostros in eo quòd ad vos spectat obseruare, & obseruari facere inuiolabiliter debeatis.

Datum in nostro Ducali Palatio die viii. mensis Maij Indictione quinta 1472.

D. RECTORES NON OBEDIANT D. ADVOCATORIB. Scribentibus contrà deliberata per consilia Illustriſs. Dominij.

M. CCCC. LXIIII. Die xi. Iulij in Conſilio Decem.

QVVM firmamentum noſtri Status conſiſtat in firma obedientia rerum, quæ per noſtra conſilia capiuntur, & deliberantur, & nihil ſit periculoſius, aut pernitioſius in libero Statu noſtro, quam permittere aliquem Ciuem per ſuam auctoritatem, aut pro ſuo officio, aut alio quouis modo retractare, ſuſpendere, vel impedire id, quod per Conſilia noſtra Maiorum, aut Rogatorum, aut x. aut xl. deliberatum, aut terminatum ſit. Et quoniam Aduocatores Communis, & aliquando vnus eorum qui iurauerunt principaliter ſeruare Partes captas in Conſilijs, inceperunt pro ſua auctoritate ſcribere Rectoribus, quòd ſuſpendant executionem earum rerum, quæ per Conſilia iudicata, & deliberata fuerunt, & aliquando ordinare, & executiones aliter quàm per Conſilium iudicatæ fuerunt, ac deliberatæ. Vadit Pars, quòd huiuſmodi moribus periculoſus vlterius non procedat, quòd Aduocatores Communis, aut aliquis eorum non poſsint de cætero retractare, ſuſpendere, vel impedire id, quod per Conſilium terræ captum, ordinatum, aut deliberatum fuerit, ſub pœna ducatorum centum auri pro quolibet eorum, aut faciant illum, vel illos notari in libro debitorum ante Dominium, quam pœnam ſi infra xv. dies non ſoluerint, ſint extra Officium, & incurrant pœnas, ac ſi refutaſſent officium, quæ pœna veniat in Cameră Conſilij x. Et ſi capta fuerint negligentes, poſsint, & valeant ſuccedentes, & quilibet eorum illam a Capitibus negligentibus exigere. Et inſuper addatur omnibus iudicibus, ac officialibus Venetiarum, atque Rectoribus de extra, quòd ſi contra partes, & ordines captos in Conſilijs aliquid ſibi mandabitur vel ſcribetur per Aduocatores Communis ſine Conſilijs, ipſi non debeant obedire, ſed ſcribere Dominio, & Capitibus Conſ. x. Verum ſi Aduocatoribus, vel alicui eorum videbitur, pro libertate, vel auctoritate, quam fortaſsis haberent, pro ſuo officio eſſe faciendam aliquam prouiſionem, declarationem, ſuſpenſionem, aut retractationem alicuius partis, vel ordinis, id fieri poſsit cum Conſilijs ſecundum libertatem Aduocatoribus conceſſam, tam per leges, quàm per capitulare ſuum, & non per ſe ipſos. Declarando tamen ex nunc, quod in iſto Conſilio x. dicti Aduocatores non habeant maiorem libertatem, quàm hucuſque ſibi conceſſa eſt.

PRIVILEGIORVM PRIMAE ADEPTIONIS, Sententiarum latarum in Arengo, Sententiarum conformium, & Conſilij ſapientis obſeruantia ſpectat D. Capitibus Illuſtriſsimi Conſilij Decem.

M. D. XXXIII. xxx. Iulii in Conſilio Decem.

QVESTO Conſilio ha ſempre dimoſtrato grandiſsimo deſiderio per le prouiſioni, che di tempo in tempo ſono ſtate fatte, che l'auttorità de i Capi di eſſo Conſiglio non ha ogni giorno impedita da moltiplici controuerſie de i particolari, come al preſente ſegue, per l'oſſeruantia de i Priuilegi conceſsi alle Cittadi in prima acquiſitione, conceſſa a i Capi di queſto Conſiglio. La quale oſſeruantia de detti priuilegi in prima acquiſitione è conueniente ſia oſſeruata, & eſſequita: Ma eſſendo ſtato ſapientiſsimamente prouiſto per lo noſtro maggiore Conſiglio al primo d'Aprile dell'anno 1487. che contenendoſi in tutti detti Priuilegi conceſsi alle Communità, che oſſeruar ſi debbi gli Statuti, e conſuetudini de

dette Communitadi, sopra i quali Statuti, e consuetudini nascono ogni giorno molte liti, e controuersie: Però l'osseruantia de detti Statuti, e consuetudini è stata concessa a gl'Auogadori nostri di Commune: La qual cosa deuendosi per dignità de i Capi di questo Consiglio osseruare.

L'anderà parte, che per auttorità di questo consiglio la deliberatione di detto maggior consiglio dell'anno 1487. sia in tutto, e per tutto osseruata, & che solamente l'osseruantia di i Priuilegi, Promissioni, e Concessioni fatte alle Communitadi in prima acquisitione rimanga (come la è concessa) alli Capi di questo Consiglio. E tutte le differentie, che si trattano sopra li Statuti, e consuetudini delle Cittadi contenute n'i Priuilegi suoi, siano rimesse à i Magistrati, a quali s'aspetta per le leggi, & ordeni nostri. Et questo non ostando parti, lettere, ouero mandati de i Capi del predetto Consiglio, che fussero in contrario. Eccettuate le sententie date in Arengo, Le due sententie conformi, & Consiglio de sauij. Et i Secretari di questo Conseglio siano tenuti ogni volta, che si trattarà de simili cause, commemorare à i capi di questo Conseglio la presente Parte, sotto pena di priuatione, & sia letta ogni primo di del mese, e posta sopra la tolella con l'altre parti, che regolano l'audientia de i Capi di questo Consiglio.

De Statutis Ciuitatum obseruandis per Aditutores Nouos sententiarum. in causis appellationum.

QVONIAM pro parte Communitatis nostrę fidelis Paduæ nobis supplicatum fuit vt detur in causis appellationũ, quę coram nostris Auditoribus nouis interponuntur per Ciues, & districtuales Paduæ quandoq; non proceditur secundũ formã Statutorum Ciuitatis nostræ Paduæ, quæ per nostrum Dominium confirmata fuerunt, dignaremur mandate quod Statuta ipsa obseruarent.

Vadit Pars quod auctoritate huius Cons. Aud. No. Iniungatur quod in illis causis ciuilibus quæ coram eis interponentur tam per fideles nostros Paduanos, quam per quoscunque alios Subditos nostros, & fideles aliarum terrarum nostrarum de nouo acquisitarũ obseruare debeant Statuta terrarum præfatarum sub pœna libr. centum pro quoque ipsorum in propriis bonis exigenda per Aduocatores nostros Communis quibus hæc committatur.

De non appellando à Sententiis latis per prætores Domus Mercatorum ad D. Auditores nouos Sententiarum.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Paulo trono de suo mandato Potestati & Vito de Canali Capitaneo Veronæ & successoribus suis fidelibus, & dilectis salutem, & dilectionis affectus comparentes ad præsentiam Dominij nostri Egregij & sapientes viri Madius de Madijs legum Doctor & Bortholamęus de Peregrinis fideles Ciues nostri Veronæ Oratores illius nostræ fidelis Communitatis Veronæ aliqua capitula nostro Dominio præsentauerunt petentes nomine Communitatis prædictæ per nos ea confirmari quare attenta continentia, & capitulo um ipsorum tenore ad ipsa capitula cum nostris Consil s Rogatorum, & additionis die x iiii. Ianuarij præsentis nostras fecimus responsiones vti inferius particulariter con.inetu 1 8 nor autem ipsorum Capitulorum talis est &c.

Primo quod per Statuta, & ordines antiquos Domus Mercatorum Veronæ prohibetur appellare, à sententijs latis per prætores Dictæ Domus Verum Serenitas vestra per decretum suum ordinauit, quod à sententijs latis, per ipsos Prætores excedentibus summam decem libratum denariorũ appellari, possit ad Dominum Potestatem, & Camerarios Veronæ & sic hactenus dictæ appellationes per præfatum Dominum Potestatem, & alterum

ex Camerarijs examinatæ, Cognitæ, & terminatę fuerunt nouissimæ autem aliqui litti gioli appellationes interposuerunt ab huiusmodi sententijs ad Dominos Auditores nouos sententiarum quas ipsi Auditores audire volunt, contra ordines prædictos, quare vestræ Seren. supplicatur quod dignemini mandare quòd in facto dictarum sententiarum Domus Mercatorum seruetur id quod solitum est obseruari, & quod Auditores vestri prædicti de talibus sententijs, & earum appellationibus se non intromittant declarando quicquid in contrarium fieret nullius esse valoris, vel momenti. Respondetur, quod appellationes fiant ad Dominum Potestatem & Camerarios Veronæ tantum sicut in capitulo continetur & quod Auditores nostri sententiarum se de huiusmodi sententijs factis & faciendis non se debeant aliqualiter impedire sed seruetur id quod alias per Dominium nostrum extitit, vt prædicitur ordinatum.

Data in in nostro Duc. Palatio die. xxvii. mensis Ianuarij Indictione septima M.cccc. xxviii.

De non appellando à reuocationibus contumatiarum.

FRANCISCVS Donato Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Ioanni Lipomano de suo mandato Potestati, & Marc'antonio Georgio Capitaneo Veronæ, & Successoribus suis fidelibus, dilectis salutem, & dilectionis affectum. Vi significamo, come heri nel Senato nostro è stata presa parte dell'infrascritto tenore, cioè. E così honesta la dimanda fatta dalla Magnifica, & fideliss. Città di Verona alla Signoria nostra per il mezo di Spectabili Ambasciatori suoi, D. Marc'Antonio Vilmercato, & D. Zuanbattista Maran Dottori, sì come dalla supplicatione hor'hora letta si è inteso, che non si deue mancare sì per conseruatione della giustitia come per sodisfattione, & contento di essa Città di esaudirla.

Però l'anderà Parte, che per auttorità di questo Consiglio sia preso, che non sia licito ad alcuno contra l'antiqua & osseruata consuetudine di quella Città appellarsi dalla reuocation delle sententie & dechiaratione fatte in contumatia senza cognitione della causa, & non intese le ragione delle parti, ma osseruar si debba quello, che si è osseruato per il passato, di che ne sia data notitia à quelli Rettori nostri, & successori. Per il che con l'auttorità de soprascritto Senato vi commettemo, che dobbiati osseruare la soprascritta parte, & fare, che inuiolabilmente da tutti sia osseruata, & esequita facendola registrare nelli atti di quella Cancellaria à memoria delli Successori.

Data nostro Duc. Palatio die. vij. Nouembris Indict. viij. M.D.xlix.

De sententiis in appellabilibus ad Dominos Auditores sententiarum. Pars prima.

FRANCISCVS Foscari, Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus & sapientibus viris Petro Bembo de suo mandato Potestati, & Barbono Mauroceno doctori Capitaneo Veronæ, & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum, Denotamus vobis cum nostro Consilio decem, quod in dicto Consilio ordinatum, & Statutum fuit. M.cccc. xlix. die. xxiiii. Ianuarij, quod pro obseruatione promissionum factarum Communitati nostræ Veronæ, Auditores sententiarum, vel tanquam Sindici, vel tanquam Aduocatores in tali officio non possint de cætero intromittere, nec se impedire de causis in appellabilibus, videlicet latis in arengo, nec de sententijs criminalibus, & de possessione turbata, & de damnis datis &c. Item de sententijs executorijs, nec de cædulis pignorationum, nec de executionibus sententiarum. Item nec de sententijs latis de Consilio sapientis. Item nec de causis quæ habuerunt duas sententias conformes. Item nec de sententijs compromissorijs quoniam reduci debent ad arbitrium boni viri. Item nec de causis quæ transierunt in rem iudicatam a quibus sine gratia non potest appellari.

Item

Item nec de officialibus, & Maſſarijs Cõmunitatis quorum malefacta per Sindicos Communitatis debent Iudicari, & ad Poteſtatem appellatio deuolui. Item nec de Officialibus ſuper foreis qui per commiſsionem Poteſtatis, & Capitanei faciunt officium. Item nec de officialibus Cameræ pignerum, quorum punitio ſpectat ad Poteſtatem. Item nec de Officialibus falitorum ab exercitu. Item nec de ſententijs Vicariorum villarum quorum appellationes ſpectant Poteſtati. Item nec de inſtrumentis venditionum quę facta ſunt infra dimidium iuſti precij quoniam id ſpectat Poteſtati, & quod omnia facta aut executa, aut intromiſſa quomodocunque contra formam Statutorum Veronæ per prædictos Auditores, vel tanquam Sindicos, vel tanquam Aduocatores reuocentur, & retractentur in ſtatum quo erant antequam Auditores intromiſiſſent, & quod de cætero de prędictis, vel de ſimilibus quæ eſſent contra conceſsiones & Statuta, & priuilegia Communitatis prædictæ dicti Auditores non debeant ſe impedire, niſi id ſibi ſpecificæ committeretur per noſtrum Dominium. Item etiam in eodem Conſilio.x.captum fuit die.xvij. Auguſti.M.cccc.lii. quod Auditores, & Sindici debeant obſeruare pacta, & conceſsiones Communitatis noſtræ Veronæ & non contrafacere pro ſuo officio vllo modo, ſub pœna duca. mille pro quolibet exigenda per Aduocatores Communis, & quemlibet eorum vel per quemlibet dominum de nocte ſine vllo conſilio. Mandamus itaque vobis cum dicto Conſilio Decem, quod ſub pœna duca. centum in veſtris proprijs bonis exigenda per Aduocatores Communis ſuper prædictis cauſis in his videlicet quæ ad iudicium veſtrum ſpectare poſſent debeatis obſeruare, & ius, & iuſtitiam miniſtrare ſecundum formam Statutorum Veronæ, & conceſsionum noſtrarum non obſtantibus intromiſsionibus ac alijs quibuſcunq; quas Sindici prædicti feciſſent, & debeatis has noſtras litteras pro ſucceſſorum veſtrorum memoria in Cancellaria Veronę facere regiſtrari.

Data in noſtro Ducali Palatio die.xxi.Decembr. indictione tertia.M.cccc.liiii.

De ſententiis in appellabilibus ad Dominos Auditores, Pars ſecunda.

LEONARDVS Lauredanus Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus & ſapientibus viris Bernardo Bembo doctori & equiti de ſuo mandato Poteſtati, & Ioanni Mocenigo Capitaneo Veronę & Succeſsoribus ſuis fidelibus dilectis ſalutem & dilectionis affectum. Quoniam inter alios Oratores aliarum Ciuitatum noſtratum ad præſentiam noſtram, & Capitum Conſilij noſtri.x.comparantes Oratores iſtius fideliſsimæ Ciuitatis noſtræ Veronæ comparuerunt eximius doctor.D. Siluester Rambaldus, & Gabriel de Placentia reuerentur indoluerunt exponentes quod licet alias per hoc Conſilium in.M.cccc.xlix.M.cccc.liii.M.cccc.lv. captum, & deliberatum fuit quod pro obſeruatione Priuilegiorum Statutorum & promiſsionum factarum ipſis Ciuitatibus Auditores noſtri noui ſententiarum, vel tanquam Auditores, vel tanquam Sindici, vel tanquam Aduocatores non poſsint ſe intromittere de cauſis inappellabilibus, nec de ſententijs latis de Conſilio Sapientis, tamen Auditores ipſi Videntes non poſſe intromittere ſententiam latam de Conſilio Sapientis intromittunt actum per quem Rector, vel Poteſtas committit aliquam cauſam Conſilio Sapientis ſiue publicationem ſententiæ vel aperitionem Conſilij ſiue præceptum ad committendum cauſam ex quo ſequitur vt ſi quando talis actus poſtea per Conſilium incidatur id fit cum ſecutis, & dependentijs, & per conſequens ſententia de Conſilio ſapientis lata nullum ſortitur effectum, nec ſententia ipſa habere poteſt ſuam executionem. Et ſimiliter facta vna ſententia de Conſilio Sapientis videntes ſe non poſſe obtinere aut ſaltem dubitantes, quod non fiant duæ ſententiæ conformes. Appellant a ſecunda commiſsione facta per Poteſtatem, ad Auditores præfatos, ita quòd finis videri non poteſt in litibus & per tales indirectos modos priuilegia & Statuta conceſſa Ciuitatibus, & decreta Conſilij noſtri. x. non veniunt habere locum, & propterea ſupplicauerint taliter prouideri, quod ceſſare habeant huiuſmodi modi diſpendioſi, & alieni ab intentio-

ne ordinum prædictorum captorum in præfato Consilio nostro. x. quare vt præfata fidelissima Communitas nostra Veronæ restet in iustitia huiusmodi petitionis bene contenta, & satisfacta ob meritum inconcussæ fidei suæ cum præfato Consilio nostro. x. Sub die. xxiiii. instantis Deliberauimus, & prouidimus, quod de cætero dicti Auditores vel tanquam Auditores, vel tanquam Sindici, vel tanquam Aduocatores non possint se impedire, nec admittere aliquam appellationem tam ab aliqua terminatione, seu prouincia quæ fieret per Rectores nostros, quod aliqua causa committeretur Consilio Sapientis quam ab omni, & quocunque alio actu consequente ipsam commissionem, & omnis intromissio quæ in hoc fieret fit, & intelligatur nulla. Verum si forte circa prædicta, vel aliquod prædictorum, aliqua ex partibus litigantibus iam appellasset vel causam aliquam Consilio, vel Collegio remisisset ob lapsum temporis trium mensium quæ non esset iam per Consilium, vel Collegium expedita nulla eis per Auditores & capita de. xl. & præsidentes Collegii audientia prębeatur, sed talis appellatio, seu remissio fit ipso iure nulla, & habeatur perinde ac si nunquam interposita fuisset, & præsens ordo sese extendat etiam ad omnes alias Ciuitates nostras, saluis tamen, & reseruatis Statutis & ordinibus Ciuitatum loquentibus, super causis Ecclesiarum Pupillorum miserabilium personarum. Executio vero & obseruantia suprascripti ordinis cōmissa est Capitibus Consilij nostri. x. has autem nostras registratas ad successorum memoriam præsentantibus restituite.

Data in nostro Ducali Pallatio die xxvi. Octob. M. cccc. x.

De causis committendis pars capta in Consilio Rogatorum, sub data litterarum Ducalium die quarto Decemb. Indiction. ix. M. cccc. xxix translata in Statutum ad capitula. cvii. secundi libri sub rubrica de habendo consilio in qualibet quæstione &c. Et hac posita ad robur dicti Statuti, vt quantum est ipsi Statuto conformis in suo vigore permaneat.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus & sapientibus viris Bartholomęo Nani de suo mandato Potestati Veronæ & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Inclinati supplicationibus illius fidelis communitatis nostræ Veronæ quæ per sapientem virum Gasparem de Aleardis Oratorem suū nuperime nobis supplicari fecit, quòd cū alias per Oratores suos inscriptis nobis porrigi fecisset infrascripta capitula, & ordines factos, & reformatos per ipsam Communitatem cum consilio, deinde cum consensu, & de Consilio Rectorum nostrorum super modo reddendi ius in causis ciuilibus pro abbreuiatione litium, & expensarum partibus quæ de cætero habeant litigare dignaremur ipsa capitula, & ordines confirmare, & approbare cum nostris Consilijs Rogatorum, & additionis ipsa capitula, & ordines infrascriptos, & omnia in illis contenta tenore præsentium duximus confirmandos, & approbandos reseruato nobis in dictis nostris Consiliis arbitrio, & libertate addendi corrigendi, mutandi, & diminuendi prout de tempore in tempus secundum occurrentia conueniens apparebit. Tenor autem dictorum capitulorum & ordinum talis est videlicet.

Primo inherendo & declarādo Statutum Communis Veronæ positum in secundo libro ad capitula. cvii. sub rubrica de habendo consilium in qualibet quæstione, ordinamus quòd omnes lites, seu quæstiones ciuiles in quibus ferenda sit diffinitiua sententia, vel vim diffinitiuæ habens cum fuerit a partibus requisitum, vel altera earum debeat committi per Dominum potestatem Vicarium Iudices, ac Iudices Consules Communis Veronæ Consilio Iurisperiti de Collegio Aduocatorum Veronæ secundum quod Consilium ferri debeat sententia, & quicquid aliter factum fuerit ipso iure non valeat, & sententia taliter lata nullam mereatur executionē, & partes reuertātur in illis statu & esse in quibus erant tempore

petite

petite commissionis ad Iurisperiti Consilium, & nihilominus pars pro qua lata fuisset talis sententia si se intra triduum non remouerit a dicta sententia & omni fauori qui sibi ex ea prouenire possit non renunciauerit, teneatur vigore huius ordinis alteri parti in expensis in quibus pars pro condemnato habeatur quæ declarentur per sacramentum partis cui refici debeant præmissa Iudicis taxatione. Et volentes omnino honorem Domini Potestatis, & dignitatē regiminis conseruare, prouidemus quod omnes causæ & quæstiones ciuiles quæ coram Domino Potestate, vel eius Vicario, vel delegato verterentur cum fuerit a partibus requisitum vel earum altera vt supra debeant per ipsum Vicarium, seu Delegatum committi Consilio Iurisperiti, cuius Consilium sequi teneatur vt supra in proximo capitulo continetur. Ad quam quidem commissionem faciendam ipse dominus Potestas compellere debeat ipsum Vicarium, seu Delegatum, & quocunque nomine censeatur, a cuius sententia pars grauata appellare possit ad dominum Potestatem qui ipsam appellationem, & nullitatis causam in omnibus casibus in quibus appellatio, seu nullitatis causa per Statuta, vel ordines est permissa audire, & in ea procedere possit & debeat, & eam vt supra committere Consilio Iurisperiti assumendi secundum ordines infrascriptos, & secundum Consilij tenorem causam, & quæstionem terminare, quæ si fuerit confirmatoria cum prima transeat in rem iudicatam, nec ab ea possit vlterius appellari, sed si fuerit diuersa a prima & a dicta terminatione seu diffinitione per diuersam partem appellatio fuerit interposita eam cognoscere & audire, & tandem terminare & diffinire possit & debeat cum Consilio Iurisperitorum assumendorum secundum ordines infrascriptos & quicquid contrafactum fuerit ipso iure non valeat.

Ab omnibus vero alijs sententijs diffinitiuis, vel vim diffinitiuarum habentibus, & a quibus per Statuta liceat appellare latis per alios Iudices, & Iudices Consules Communis Veronæ seu de Consilio, siue absque Consilio Iurisperiti, puta quia non fuerit per aliquam partem petitum haberi Consilium Iurisperiti vel aliter de iuri necessitate, seu partium voluntate sibi remanserit causa decidenda possit, & debeat appellatio, seu nullitas deuolui ad dominum Potestatem, eius Vicarium, & ad alios Iudices domini Potestatis reseruata appellanti electione coram quo ex prædictis appellationem, vel nullitatem prosequi maluerit, & ad requisitionem appellati eligere Iudicem appellationis teneatur appellans, quem si non elegerit infra dies. x. tunc immediate continuos sequentes tam feriatos quàm non feriatos ipse appellatus eligere eum possit & causam appellationis & nullitatis prosequi.

Et releuare intendentes in quantum fieri potest litigantes ab inutilibus expensis ordinamus quod litigantes non possint nisi vnum Aduocatum pro quoque habere in tota causa principali, & primæ appellationis quem declarare teneantur ad petitionem Iudicis, vel partis in causa vero secundæ appellationis in tertia instantia possint habere vnum Aduocatum tantum pro parte de iis qui remanserint in Collegio Aduocatorum vltra consultores quibus causa commissa fuerit in quorum numero Aduocati etiam interuenire possint illi qui consuluissent in causa principali primæ appellationis. Declarando tamen quod pars succumbens propter terminationem primorum consultorum maioribus non grauentur expensis, & in causis committendis nullum possint dare suspectum, sed dare teneantur suos Confidentes cum fuerint per Iudices, vel partem requisiti & tot Confidentes dare teneantur pro quaque partium, & si concurrent in plures quòd vnus eligatur ad sortem cui causa committatur, & si non concurrerent quòd eligatur singulus per qualibet partem de Confidentibus ambarum partium, de quibus duobus vnus eligatur per sortem cui causa committatur, & hoc habeat locum tam in causa principali quam primæ appellationis, vel nullitatis ab altero litigantium interpositæ, quòd si etiam diuersa pars semel appellarit in casibus per Statuta permissis, vt supra tunc considerantes quòd vbi maius est periculū ibi cautius est agendū, & hæc est tertia inīa, quæ vigorem rei iudicate habitura, est ordinamus quod talis appellatio diffiniri debeat secundum Consilium trium Iurisperitorum de Confidentibus partium assumendorum de Collegio Aduocatorum Veronæ existentium in vrbe Veronæ, vel Districtu remotis Aduocatis, & Consultoribus principalis causæ, &

fæ, & primæ appellationis, & quod per duos ex tribus fuerit consultum firmum sit & Ius dicens illud sequi teneatur, quod si de tribus duo non erunt in opinione concordes, sed in toto vel in parte aliqua vel capitulo essent discordes suas opiniones circa illud in quo forent discordes referre teneantur domino Potestati, & illud quod approbauerit dominus Potestas cum vno de ipsis tribus valeat, & per dominum Potestatem, & quemlibet alium Iudicem coram quo quęstio pendebat executioni mandare, nec ab eo vlterius posfit appellatio interponi alicui, & quòd si aliqua partium peremptoriæ citata vel requisita quod suos det Confidentes fuerit contumax seu eos dare recusauerit quod tunc dominus Potestas eam quæstionem vni ex Confidentibus alterius Partis committere teneatur, & si fuerit secunda appellatio vtsupra tribus Confidentibus alterius Partis committere teneatur, in omnibus autem, & singulis supradictis casibus in quibus trium Iurisperitorum Consilium requiritur ipsi iurare teneantur in manibus domini Potestatis se iustum iudicium in consulendo secuturos, quibus salarium alias vni consultori taxatum duplicetur, & inter eos æqualiter diuidatur. Qua commissione causæ sic facta nullum circa instantiam, vel alia sibi præiudicium generetur, si tamen ipsi Consultores, vel ex eis aliquis in negligentia aliqua depræhenderetur, dominus Potestas debeat sibi terminum, & pœnam imponere pro expeditione causæ, & pœnam irremissibiliter exigere. Verum si per dominum Potestatem eiusq; Vicarium aliqua fereretur Sententia diffinitiua, vel vim diffinitiuæ habens in aliqua causa, vel quæstione ciuili excedente summam seu valorem lib. c. absque consilio Iurisperiti vel quia non fuerit per aliquam partem petitum vel aliter de iuris necessitate, vel de voluntate partium sibi remanserat decidenda appellatio, vel nullitas dictæ Sententiæ si appellare vel nullam dicere permissum sit ex forma Statutorum deuoluatur ad Auditores Nouos sententiarum. Quare cum prędictis nostris Consilijs Rogatorum, & additionis scribimus, & mandamus quatenus ordines suprascriptos, & capitula effectualiter exequi, & obseruare debeatis, facientes has nostras litteras in actis Cancellariæ vestræ ad futurorum memoriam registrari.

Data in nostro Ducali Palatio die iiii. mensis Decemb. Indict. viii. M.cccc.xxix.

De consilio sapientis Pars Aluerota, in Excelso Consilio Decem capta, die. xxiiii. Ianuarii. M.cccc.xlix.

DE consilio autem Domini Alueroti in illo puncto cum quo consulit, quod Potestas non potuerit illum hominem facere carcerari, nec dare securitatem cancelletur illud verbum, & punctus tantum quia volumus quod dicti, vel sapientes, vel Deputati ad vtilia quocunque titulo, vel auctoritate, vel sensu fungantur non habeant vllo tempore, vel vllo casu aliquam auctoritatem, bailiam aut sensum quo possent, vel audeant aliquam sententiã vel nominationem Potestatis, vel aliquem actum etiam minimi valoris quem Potestas in scriptis, vel oretenus fecisset, reuocari vel infringere, vel confirmare vllo modo, nec vlla ratione, nec in sententijs, vel alijs actibus ipsorum Sapientum, vel Deputatorum ad vtilia, vel aliorum officialium de cætero dicatur quod habent Tribunal, quoniam istud verbum tribunal conuenit soli Potestati, sed dicatur ad solitum Banchum sui iuris.

De agendo Veronæ contra Veronenses, Saluo pro Contractibus Venetijs factis. 1435. vltimo Martii. In Rogatis.

AD secundum continens. Quod à certo tempore citra multi Ciues, & habitatores Veronæ requiruntur per diuersos magistratus Ciuitatis Venetiarum pro causis ciuilibus, & in iis vocantur, videlicet per Iudices Curiæ de mobili, Curiæ de Proprio, Curiæ Petitionum, & alios similes: Qui vocantur Venetias coram eis ad eorum Officia ad instantiam diuersarum personarum de Venetijs, & aliunde, quod omnino inconueniens, quia

quia personæ non debent trahi ad iudicium extra iurisdictionem, & domicilium suum. Et quia Actor sequitur Forum rei, Et non è contra. Proinde supplicatur, Quod Serenitas vestra dignetur prouidere, & mandare hoc nullo modo, nullaq; via fieri, ne dicti fidelissimi nostri frusteutur laboribus, & expensis contra iuris debitum. Nam Rectores vestri Veronæ sufficientes sunt cuique iustitiam ministrare. Atque petentibus, & requirentibus ministrare, coram quibus Rectoribus Veronenses conueniendi sunt, non coram iudicibus Venet.

Respondeatur, quod pro debitis, & mercatis, & contractibus factis Venetijs possint Venetiis conueniri, sed pro alijs rebus conueniri debeant Veronæ coram Potestate nostro Veronæ, qui pro tempore erit. Et illud idem seruetur in omnibus alijs locis nostris ex parte Terræ.

De non trahendo aliquem extra forum suum, Venetias nisi pro contractibus Venetiis factis.

ANDREAS Gritti Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Andreæ Posculo de suo mandato locumtenenti patriæ fori Iulii, & Successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis, quod die sexto instantiis in Consilio nostro Rogatorum capta fuit Pars tenoris infrascripti, videlicet Indoluit Dominio nostro Orator fidelissimæ nostræ Patriæ Fori Iulij quod multi Subditi illius Territorij trahuntur in iudicium ad hanc vrbem nostram contra formam partis captæ in hoc Consilio die vltimo Martii. 1435. qua Statutum fuit, quod subditi Terrarum, & locorum nostrorum non traherentur extra Forum suum ad veniendum huc in iudicium, nisi pro debitis & contractibus factis in hac vrbe. Cumq; id cedat graui impensę, & damno prædictis ipsius patriæ nostræ, supplicauit velimus prouidere eis opportune. Et ideo cum ita iustitiæ, & honestati conueniat, quòd fiat non solum pro ipsis, sed etiam in genere pro omnibus alijs subditis nostris.

Vadit pars, quod confirmando Partem suprascriptam diei vltimi Martii. 1435. quę ad vnguem debeat obseruari, vt in ea auctoritate huius Consilii ipsi addatur, quod aliquis subditus noster tam dictæ Patriæ Fori Iulii, quàm omnium aliarum Terrarum, & locorũm nostrorum, etiam pro scriptis, siue aliis contractibus, qui dicant, a chi presentarà, non factis in hac Vrbe nostra, non possit trahi huc in iudicium, nec possit scribi per aliquod officium huius vrbis Rectoribus, & magistratibus extra ipsam, nisi miserit exempla contractuum, & causarum propter quos & quas debeat citari aliquis, inclusa in literis citationum. Et ipsi Rectores, aut magistratus non sint obligati exequi citationes ipsas, nisi pręmissis expressis. videlicet, pro scriptis. & contractibus tantummodo factis in hac vrbe, vt dictum est. Vlterius, quia introductũ est, quòd à multis, & maxime Hebreis pro solutione eius, quod debent diuersis Officijs huius vrbis assignantur illi quorum creditores sunt pro creditis contractis quouismodo extra hanc vrbem & ipsi postea citantur ad veniendũ huc in iudicium coram dictis officijs. Iccirco, vt prouideatur iisdem huic inconuenienti. Captum sit, quod etiam pro dictis creditis, quæ assignabuntur Officijs, aliquis Subditus noster non possit trahi extra Forum suum, sed debeat seruari in omnibus vt supra. Omnes autem citationes causa prædictarum scripturarum, aut contractuum, & etiam creditorum, quæ assignata essent officijs, non factorum in hac vrbe, quæ in ipsa penderent in iudicio, suspensæ sint, ita vt amplius non procedatur hic in ipsis, sed remittantur quisque citatorum suo Foro competenti, vt iustum est. Quare auctoritate suprascripta Mandamus vobis, vt suprascriptam partem, & contenta in ea obseruetis, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciatis. Facientes has nostras ad successorum memoriam in actis istius Cancellariæ registrari, & registratas præsentanti restitui.

Dat. in nostro Ducali Palatio die 7. Iunii Indictione 12. 1524.

De

De contractibus illicitis. Lex vendramina.

ANDREAS Vendraminus Dei gratia: Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Federico Cornario de suo mandato Potestati & Iacobo Marcello Capitaneo Veronæ, & successoribus suis. Fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum, semper abhominati sumus impium & malignum genus hominum qui contempto diuino, & humano iure vsuris suis, & malis artibus ad summam miseriam, & calamitatem redigere pauperes non desistunt rodendo illos vsque ad viuum proprijs substantiis priuando, & denique mille malis eos inuoluendo, volumusq; quod contra huiusmodi ius fieret & prouideretur quo labes ista & pestis vt sic dicamus reprimeretur, atque extingueretur, sed quia quantum intelligimus morbus iste latius propagatus viget solito magis quippe quòd vsuræ passim exercentur, vsuris, & precijs excessiuis tam bladorum, quàm aliarum rerum contractibusq; illicitis & ementitis priuantur pauperes omni substantia, mulieres viduæ suis spoliantur dotibus, fames inducitur disperatio incutitur multaq; alia dictu nedum facto fœda fiunt cum prouocatione dire cuiusdam vltionis nisi prouideatur, moti indignitate, & impietate rei scribendum vobis duximus atque committendam & delegandam causam ipsam, volentes, & mandantes cum nostro Collegio vt diligenter inquirere, & seueriter procedere debeatis per omnes vias, & modos publice proclamari faciendo singulis quibuscunque mensibus, semel die mercati, tam istic, quam in Castellis istius Territorii ad se præsentandum omnes tam mares, quàm fœminas qui se de istis vsuris quærentes precijs illicitis, & ementitis contractibus grauarentur administrando omnibus ius summarium, & expeditum nulla ratione habita alicuius scripti, chirographi, instrumenti, & cuiuscunque alterius carte, & documenti aut litterarum nostri Dominii in fraudem impetratarum sola rei veritate inspecta. Nos ideo rem istam delegandam vobis curauimus, vt non ad Auditores Sententiarum. Sed ad nos delegantes si qui appellare voluerint deuoluatur, erit igitur diligenter strenue, & magnanimiter vestrum officium facere pro honore Dei, pro iustitiæ satisfactiones, & pro subleuatione pauperum fidelium nostrorum, has autem nostras ad successorum memoriam in actis regiminis vestris registrari facite.

Data in nostro ducali Palatio die. ix. Februarij Indictione. xi. M.cccc.lxxvii.

De paciscentibus de re litigiosa. MCCCCLXXXV. die xiiii. Nouembris in Rogatis & est in libro Reginæ foglio 157. in officio Aduocariæ.

INTRODVCTA est quædam pessima, & enormissima consuetudo per nonnullos Subditos nostros litigantes, tam in hac nostra Ciuitate, quàm in Terris, & locis Dominij nostri, quòd adhuc pendente iudicio non deciso, ad hoc quod alia pars subcumbat, & in longum litigium, laboribusq;, & expensis magis fatigetur de re, de qua inchoatum est iudicium, siue sit stabilis, siue mobilis faciunt instrumenta Potentiori pecunijs, amicis, & parentibus, & sæpissime per hoc faciunt Iudices vbi talia deuoluuntur vacillare, & aliquando proferunt sententias iniquas, ad graue damnum, & iacturam alterius partis, & contra honorem Dei, & Dominij nostri: Ad quod est pœnitus prouidendum.

Vadit Pars, quòd de cætero non liceat, nec licitum sit alicui personæ cuiusuis status, gradus, & condictionis existat, pendente iudicio de aliqua re stabili, vel mobili, de ea re facere alteri personæ instrumenta publica, vel priuata, aut alterius maneriei, vel patuiri de ea, & hoc in pœna cadendi de omni suo iure, quod habet in tali re alienata, seu patuita. Quæ omnia ipso iure intelligantur esse acquisita per alteram partem, & vltra cadat ad pœnam ducatorum quingentorum, Medietas sit accusatoris, si habuerit interesse, & quarta pars veniat in nostrum Dominium, & quarta pars Aduocatorum nostrorum Communis.

Et quòd

Et quòd tale instrumentum, seu pactum, cum omnibus exinde secutis, sit nullum, nullius efficaciæ, vel momenti. Et teneantur Rectores de extra quicquid secutum fuerit occasione prædicta retractare. Et mandetur Aduocatoribus quatenus præsentem Partem obseruent, faciantq; Inuiolabiliter obseruari, & habeat locum per totum Dominium nostrum à parte Terræ, & addatur in capitulari.

De ementibus res litigiosas. M. D. XXXIII. Die. xix. Aprilis in Rogatis, Die xx. suprascripti in maiori Consilio.

ANCORA che chiaramente se intenda, & per le leggi sia statuido, che alcuno, sia chi esser si voglia, non possa per precio alcuno assummer in se, ne comperar lite, & cose litigiose: tamen da certo tempo in qua sono molti non stimando l'anima sua, ne apprecian do l'honor, & manco le leggi, & ordeni nostri, che publicamente comprano liti, & cose litigiose, & assummono le cause in se, dando à coloro, di chi sono, quella parte gli pare, o veramente fanno patto insieme di spender loro in le liti, & faticarsi con hauer parte del acquistato, ouero fanno patto di difender la lite, & diffinita quella hauer vn tanto, che si chiama pactum de quota, facendo, & a bocca, & in scrittura cose, in vero contra ogni douer, & iustitia, & contra il buon viuere, & dannosa alli cittadini, & sudditi nostri, al che essendo da prouedere.

L'andarà parte, che salue le leggi, & ordeni sopra ciò disponenti, & à questo non repugnanti sia statuido, & preso, che se alcun Nobile, Cittadino, & Suddito nostro di questa Città di Venetia, & di tutte le terre, & luoghi nostri da terra, & da mare, & cadauno altro, sia chi esser si voglia, comprarà cosa litigiosa, così mobile, come stabile, torra lite in se patezando d'ispedirla, oueramente farà patto di defender quella, & insieme hauer parte dello acquistato, ouer denari, & similiter ogn'altro patto qualitercunq;, & quomodocunque imaginar si possa per causa di cose litigiose, ouer liti, si auanti el principiar delle cause, come principiate, & non finite, così de stabile, come di mobile, & denari, ò di qualunque altra cosa, che dir, & escogitar si possi sotto alcun color, modo, o ingegno, cada alla pena di esser bandito di questa città, & di quella città, ò luogo, doue commettesse tal misfatto per anni cinque, & essendo nobile nostro per detto tempo etiam non posi hauer officio, beneficio, consiglio, ò rezimento alcuno, & debba pagar ducati trecento, vn terzo de quali sia de l'accusator, vn terzo di Auogadori de Commun, ouer di quello Rettor del loco doue fusse fatto il mancamento, & l'altro terzo sia del Arsenal nostro, & sel sarà Cittadino, ò Aduocato non posi parimente per anni cinque, ne in questa Città, ne in altro luoco della Signoria nostra, hauer officio, ne beneficio alcuno, ne aduocar, pagando similiter i ducati trecento vt supra, & ogni vendita, atto, scritto, & patto, si in scrittura, come à bocca siano cassi, & nulli, & de niun valor come se fatti non fussero, ritornando il tutto in pristino essere, & non essendo obligato il venditor restituir cosa alcuna à quelli, che hauesse comprato la lite, medesimamente tutti simili atti, scritti, & patti fatti auanti la presente parte se intendino, & debbano esser tagliati, & nulli, si come dispone la parte del di xiiii. Nouembre 1485. laquale (ancora che non si troui registrata in la Cancellaria nostra) tamen debba sortir il suo effetto, ne si possa delle presenti cose far gratia, dono, remissione, ne compensatione, saluo se la parte non sarà posta per la maggior parte di Consiglieri, Capi de quaranta, & Sauij dell'una, & l'altra mano, & presa per le tre parti delle balotte di questo consiglio congregato da cento cinquanta in suso, & sia mandara questa parte per le dette Città, & terre nostre posta in le cōmissioni di Rettori nostri, & registrata nell'officio dell'Auogaria, ma non se intendi presa se etiam la non sarà posta, & presa nel nostro maggior Consiglio.

1533. die xx. Aprilis posita, & capta fuit in maiori Consilio.

De

De Reductione contractuum ad rationem sex pro centenario.

FRANCISCVS Donato Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus & sapientibus viris Iacobo Antonio Aurio de suo mandato Potestati, & Hieronimo de Legge Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis, quod hodie in Consilio nostro Rogatorum capta fuit Pars tenoris infrascripti videlicet. Hà la Magnifica, & fidelissima Communità di Verona presa nel suo Consiglio vna parte per causa di regolar gli eccessiui precij delle robbe, che si pagano per gli affitti fatti con danari, & co'l patto di affrancarsi per vtile, & commodo della Città, & Territorio, si come dalla lettura di essa questo Conseglio hà particularmente inteso, & hauendo fatto per gli Spectabili Oratori suoi humilmente supplicar la Signoria nostra per la confirmatione sua, non si die mancar di essaudir vna cosi honesta dimanda.

Però, l'anderà Parte, che per auttorità di questo Consiglio. La parte presa nel Consiglio della predetta Magnifica Communità sotto di xix. Febraro proximo passato in la materia sopradetta sii confirmata, & approbata, commettendo alli Rettori nostri di Verona presenti, & successori, che la debbino inuiolabilmente osseruar, Tenor autem Partis captæ in Consilio Ciuitatis Veronæ est infrascriptus. Attese le sauie ragioni dedutte copiosamente in questo maggior Consiglio, per le quali si deue ad ogni modo far alcuna prouisione sopra gli eccessiui precij delle robbe, che si pagano per gli affitti fatti con danari, & co'l patto di affrancarsi, Inherendo alla mente del Serenissimo Dominio nostro dechiarita col suo Eccellentiss. Conf. de Pregadi nella terminatione fatta sopra vna reduttione de simili affitti sotto di xxi. Settemb. 1551.

L'anderà parte posta per gli Spectabili Proueditori di Commun, & Consiliò di xii. che tutti gli affitti predetti fatti con denari, & co'l patto di liberarsi, per qual si sia persona, siano redutti à danari à ragion di sei per cento, & che gli Affittuali, & Conduttori siano tenuti in termine di anni cinque dapoi l'approbatione della presente Parte di liberarsi da gli affitti predetti con la esborsatione di cauedali in danari, altrimenti passati detti cinque anni corrino affittuali à ragion di sette per cento, fin tanto, che se affrancaranno giusta la forma de gli instrumenti delle loro locationi. Et sia statuito, che nell'auenir non si possino con altro modo far contratti de tali affitti, eccetto che nella forma di sopra dechiarita à ragion di sei per cento al piu à danari. Dechiarando etiam, che circa gli residui fin'hora corsi non se habbi per la presente Parte à far alteration alcuna, ma gli habbino à pagar giusta la forma delle locationi, transattioni, & limitationi fatte nelli anni passati per il Sereniss. Dominio. Et per questa Città.

Quare auctoritate suprascripti Consilij mandamus vobis, vt suprascriptam Partem obseruetis, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari, & in actis Cancellariæ vestræ ad futuram memoriam registrari faciatis.

Datæ in nostro Duc. Palatio die ix. Maij Indictione xi. 1553.

Publicatæ fuerunt die Sabbati xx. Maij 1553. Veronæ.

De non soluentibus Liuellos, quod non cadant a iure suo.

ANDREAS Vendraminus Dei gratia Dux Venetiarum. Nobilibus, & sapientibus viris Paulo Lauredano de suo mandato Potestati Montis silicis, & Successoribus suis fidelibus dilectis, & dilectionis affectum, supplicatione fidelis nostri Marci Gallo de villa Auancij Pronumiæ Paduani Territorij, percepimus ipsum diu simul cum Iacobo eius fratre inuestitum fuisse iure liuelli a quodam magistro Bono de Flumine de iuribus camporum trigintasex vel circa positorum in contrata de Legabure pro annuo liuello modiorū trium frumenti, vnius agni, mestellorum quattuor vini, & libr. iiii. casei, quem Liuellum ipse debitis tēporibus singulis annis, tam ipsi bono quàm suis hæredibus soluit, vsqueque

inter

inter ipsos fratres facta fuit diuisio dictorum camporum trigintasex, de quibus ei solummodo tetigerunt campi sex, cum obligatione liuelli stariorum quattuor frumenti ad mensuram Paduanam, & vnius paris gallinarum, quem liuellum soluere debet Bartholomæo de Flumine, qui intendens creditorem esse pro Liuellis occursis annorum quinque obtinuit duas sententias conformes ipsum cecidisse a iuribus suis, & ob hanc causam vult dictũ Marchum qui dictos sex campos in sudore vultus sui, & cum maximo sumptu meliorauit eis spoliare, & priuare eum totaliter a iuribus suis humiliter implorando per nos de opportuno remedio prouideri. Quare compatiẽtes eidem pauperi, intellecta quoque responsione vestra, & habita ratione quod in similibus nunquam pati volumus, etiam in bonis Ecclesiasticis quemquam diu tenuerit agrum aliquem iure liuelli quem sumptibus, & laboribus suis meliorauerit sic de facto spoliari sed quòd tantum soluat liuellos non solutos sicq; in ista causa dicimus esse obseruandum, mandamus vobis quòd vigore ipsarum sententiarum ipsum non priuetis iure vtilis Dominij dictorum camporum sex sed tantum eundẽ Marcum compellatis ad soluendum eidem Bartholomæo liuellos non solutos, & etiam futuros singulis annis iuxta formam instrumenti liuelli, & si ipse bonus tenet se grauatũ compareat coram nobis, has autem nostras ad futurorum memoriam registrari faciatis, & registratas præsentanti restitui.

Data in nostro Ducali palatio die xxx. Augusti Indictione ix. M. cccc. lxxvi.

De lectis linteaminibus & reliquis ad lectum spectantibus.

CHRISTOPHORVS Mauro Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus, & sapientibus viris Alexandro Marcello de suo mandato Potestati, & Ludouico Bembo Capitaneo Veronæ, & successoribus suis salutem, & dilectionis affectum. Nouimus vos diligentissimos, & solertissimos ad exigendum pecunias nobis debitas, ex quo venitis apud nos, & merito commendandi sed quia compatientes subditis nostris non intendimus secum vti seueritate seu inhumanitate, & informati sumus officiales quos misistis vt exigerent à fidelibus nostris suapis, voluerunt a soluere debentibus accipere vsque ad lectos vt in certis videtur contra mentem nostram, volumus & mandamus quatenus restitui prouideatis dictos lectos, capazalia, linteamina, & cooperturas, & reliqua ad lectum spectantia quia talia maxime conferunt ad monumentum dictorum fidelium nostrorum ac natorũ suorum, & dare opportunos ordines, vt in futurum talia, ac etiam animalia ab opere nullatenus accipiantur.

Data in nostro Ducali pallatio die xv. Nouembris indictione xiiii. M. cccc. lxv.

Pro possessionibus debitorum pro datiis uendendis, & si uendi non possunt ponantur in communi pro medietate estimationis earum.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus, & sapientibus viris Victori Bragadino de suo mandato Potestati, & Thomæ Michael Capitaneo Veronæ fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis quod in nostris consilijs rogatorum, & additionis capta fuit pars infrascipti tenoris videlicet, cum Rectores nostr[illegible] Veronæ [illegible] cum bona solicitudine exigere pecunias debitas Cameræ nostræ, deinde a debitoribus veteribus significauerunt nostro Dominio quod inter dictos debitores sunt aliqui qui renentur occasione datiarum, & alijs de causis pars quorum non habet vnde soluere de bonis mobilibus, & positis per ipsos Rectores ad incantum de bonis stabilibus ipsorum non reperitur aliquis qui velit ea emere, vnde consulunt Dominij nostrum Dominium superinde debite prouideatur sicut alias in simili [illegible] parentes cum magna

Vadit pars quod auctoritate huius consilij mandetur Rectoribus [illegible] Y instantia

positis ad incantum illis possessionibus dictorum debitorum qui aliter non haberent vnde soluere, si non reperirentur emptores earum dicti Rectores debeant facere ipsas tales possessiones extimari, & pro medietate pretij æstimationis prædictæ ipsas poni faciant in nostro communi, cum hac conditione quod illi quorum possessiones fuerint taliter positæ in commune habeant terminum ad exigendum eas de mensibus sex, quo termino elapso, si dictæ possessiones non fuerint redemptæ debeant esse, & remanere libere nostro communi, non intelligendo in hoc illos debitores qui forent debitores cameræ nostræ prædictæ causa datiarum Lanzearum. Quare cum prædictis nostris consilijs rogatorum, & additionis vobis scribimus, & mandamus quatenus dictam partem, & contenta in ea inuiolabiliter obseruari facere debeatis.

Data in nostro Ducali palatio, die vltimo Martij Indictione iij. M. cccc. xxv.

De Præscriptione triginta annorum. Pars prima.

AVGVSTINVS Barbadico Dei gratia: Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Francisco Fuscareno de suo mandato Potestati, & Dominico Marino Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis. Quod in nostro Consi. Rogatorum die quarto instantis capta fuit pars tenoris infrascripti, videlicet. Studuit semper Dominium nostrum tenere, & conseruare subditos suos quietos, & pacificos, & tollere quæcunque inter eos, aliquam dissensionem, & disceptationem afferre possent, propter quod in M. cccc. lxi. per Consilium x. Decretum fuit, quod omnes ciues Paduani, & Rauenates, & alij qui in illis ciuitatibus, & territorijs nostris possidebant bona quæ fuissent illorum qui dominabantur ciuitates ipsas, seu quæ aliquo modo ad nostrum Dominium pertinere possent non molestarentur nec modo aliquo contra eos fieri posset inquisitio, Impræsentiarum autem Oratores fidelissimæ Communitatis nostræ Veronæ interuenientibus fidelissimis nostris D. Siluestro Rambaldo, & Egre. V. Georgio Summarippa Nuncijs ipsius fidelissimæ communitatis nostræ supplicauerunt, quod pro auferenda quacunque materia, & occasione maliuolis, & scandalosis hominibus malignandi, & vt illi fideles Ciues nostri aliquando intelligant, & certiores sint possidendi pacificæ quod suum est, dignetur Dominium nostrum statuere, vt qui per aliquod tempus congruum possiderunt domum aliquam seu possessionem molestari nequeant sub prætextu quod fuerint bona Rebellium Dominij nostri, & cum sit honestum, & conueniens pacifico victui ipsorum fidelium nostrorum prouidere.

Vadit pars quod Auctoritate huius consilij statuatur quòd oēs illi, qui per annos triginta pacificæ, & quietæ possiderunt domus vel possessionem aliquam in Ciuitate, & Territorio Veronensi intelligantur, & sint veri & legitimi possessores, nec contra eos possit inquiri, aut aliqualiter molestari debeant. Nec sub specie quod fuerint bona rebellium. Nec sub vllo colore, forma, vel ingenio, sed pacifice, & quiete possideant sicuti omnis æquitas exposcit, sicut factum fuit per Paduanis, & Rauenatibus, & vltimatæ pro Brixiensibus, ac etiam pro patria nostra Fori Iulij. Quare auctoritate prædicta mandamus vobis, vt suprascriptam partem, & contēta in ea obseruare, & obseruari facere inuiolabiliter debeatis. Has autem ad successorum memoriam registrari facite, & præsentanti restituite.

Data nostro Duc. palatio die x. Decembris Indict. xi. M. cccc. xcii.

De Præscriptione triginta annorum. Pars secunda.
1496. xi. Iunij in Cons. X. cum additione.

SVNT in hac vrbe nostra. Iam diu Oratores Fidelissimarum Ciuitatum nostrarum Pa... Veronæ, Taruisii, & Fori Iulij omnes conquerentes verbis plenis amaritudine, & ... confiscationibus contra eos factis, & circa hoc adducentes plurima ...tia, & disordines, secutos, & secuturos, nisi cōuenienter prouideatur. Iccirco.

Idcirco. Cum nihil sit æque odiosum ac scandalosum rationibus notissimus vnicuiq; huius Consilij quam huiusmodi materia confiscationum sitq; in primis & ante omnia rescidenda radix quæ parit tàm malos fructus remouendaq; facilitas a nostris ministris deueniendi ad tales actus sine expressis & euidentissimis rationibus, vt subditi nostri potius sentiant benignitatem, & liberalitatem status nostri quàm timere habeant seueritatem & rigorem alicuius nostri repræsentantis.

Vadit pars quod primum confirmatis saluis & reseruatis ac in suo robore & vigore permanentibus, omnibus & singulis partibus, ordinibus & legibus in hac materia deliberatis, tam per hoc, quàm per Cons. Rogatorum, & maxime, ac potissimum illis quæ volunt ac statuunt non posse confiscari, nec etiam aliquo modo inquiri aut procedi, super possessionibus & bonis quibuscunq; Domi. nostri, Pacificæ possessis per annos. xxx. quę quidem partes, & leges cum omni plenitudine debeant cum omnibus suis capitulis & cōdictionibus in eis appositis & declaratis ad Paduanos Veronēses, Brixienses, Rauenates, ac Foroiulienses, sed etiam ad omnes alios fideles subditos nostros indifferenter, adeo quod super prædictis per 30. annos pacificæ possessis, non solum fieri posset aliqua confiscatio, sed nec acceptari quidem aliqua denuntia, aut conscientia, quæ porrigeretur alicui magistratui nostro. Captum præterea & firmissimæ Statutum additum & ordinatum sit de cætero auctoritate huius Cons. cum additione, quantum ad bona nostri Dominij vsurpata, & possessa citra annos 30. quod in talibus causis per nullum Rectorem aut officialem nostrum, cuiuscunq; generis tam intus quam extra hanc ciuitatem nostram procedi aliquo modo possit nisi seruato ordine infrascripto videlicet. Quandocunque fiet denuntia manifestatio aut propalatio aliqua bonorū nostri Dominij ab aliquo vsurpatorum a dicto tempore annorum 30. citra, tunc Rectos siue officialis siue alius cui talis denuntia facta fuerit teneatur illam præsentare aut præsentari facere capitibus huius Cons. Cum omnibus alijs scripturis quæ simul cum denuntia præsentatę fuissent aut allegatę, & in hoc casu ipsi capita videre & examinare debeant diligenter ipsam denuntiam & scripturas eis præsentatas, & si eis videbitur talem manifestationem esse rationabilem, & non contrauenire legibus & ordinibus in hac materia disponentibus. Tunc venire possint & ponere huic Consilio inter Collegio, de dando facultatem, & libertatem Rectoribus, aut Officialibus quibus res denntiatæ fuissent procedendi per iustitiam & iuxta eorum conscientias ad illos actus prolationes & sententias quæ ipsis videbuntur, factis autem sententijs & processibus si ab ipsis sententijs a parte sententiata prouocatum, & appellatum fuerit denuo ipsi processus, & sententiæ pręsentari debeant capitibus antedictis, qui teneantur illas deducere ad Cōsil. inter Colleg. Et si ex forma processus, & scripturatū præsentatarū post denūtiā, & ab ambabus partibus productis constiterit non fuisse contrafactum partibus & ordinibus suprascriptis, & maxime circa præscriptionem annorum 30. in eo casu per idem Cōsilium dari, & deputari debeat illud vel illa Cons. vel Collegia auditura vel determinatura super appellatione dictarum sententiarum, & actuum sicut conueniens fuerit iudicatum iuxta qualitatem, & importantiam rerum, & aliarum circunstantiarum interuenientium, debeatq; hic modus inuiolabiliter obseruari. Et dæmum vt eis modis in confiscationibus procedatur cum omni consideratione, & maturitate. Captum quoque & Statutum sit quod nullus officialis nostræ huius ciuitatis facere possit per se solum aliquo modo forma vel ingenio aliquam sententiam pertinentem confiscationibus sed fieri possint & debeant ipsi actus pro maiori parte illius magistratus aut officialium cui, Denuntia facta fuerit aut manifestatio, seruato tamen ordine suprascripto. Cui nullo pacto liceat confieri.

De præscriptione triginta annorum. Pars Tertia. in Eccellentissimo Cons. x. cum addit. sub anno. 1506. die. 19. Maij.

QVONIAM, Oratores fidelissimæ Patrię nostræ Fori Iulij ad præsentiam Dominij nostri primum, & subsequenter capitum huius consilij comparentes cum magna

 instantia

instantia supplicarunt pro infrascripta reformatione partis capte in hoc consilio cum ad dit. 1496. 11. Iunij & per quam datus modus Rectoribus nostris de extra, & officialibus nostris de intus seruandus super denuntijs illis factis. De illis, & Contra illos qui dicunt ab annis triginta infra vsurpasse & in se conuertisse, possesiones, & bona spectantia Domi nio nostro & omni iure bene consentanea ea propter.

Vadit pars, quòd salua & reseruata parte prædicta 1496. in reliquis omnibus partibus suis vt iacet addatur & in tantum iuxta eorum supplicationem reformetur. Siquidem ali qui Rectores vel officiales nostri tam intus quàm extra non possint de cætero habere licen tiam ab hoc consilio procedendi contra aliquam personam aut formandi processum occa sionibus in prædicta parte dictis super aliquibus bonis nisi prius citatis & auditis in con tradictorio iuditio possessoribus bonorum de quibus agi prætenderetur. Et coram capi tibus huius consilij, primo & ante omnia admitti debeant probationes possessorum vo lentium probare se vltra annos triginta possedisse & alia de iuribus suis ad informationem capitum huius consilij pro obseruatione partis prædictæ.

De Præscriptione triginta annorum Mand. Clariss. D. Capitum Illustriss. Consilii Decem.

NOS capita Illustriss. Consilij. x. vobis dominis officialibus rationum veterum & suc cessoribus mandamus che in materia delle denuntie, che fin'hora fussero state date al l'officio vostro, ò che si dessero per l'auenir circa de beni della Signoria nostra, ò com munali vsurpati, debbiati osseruar inuiolabilmente la parte del predetto Illustriss. Cons. del 1496. & 1506. non accettando denontia, ne procedendo ad atto de sorte alcuna, se non con li ordeni contenuti nelle ditte parte, & facendo registrar il presente mandato nell'of ficio vostro.

Data die. 18. Nouembris. 1557.

Similes sopra le camere, rason noue, & tre Sauij.

D. Polo Cornar.
D. Giustinian Contarini. } Capita Illustriss. Conf. x.
D. Marc'antonio da Mula.

Illustriss. Conf. x. Phebus Capella Secretarius.

De Præscriptione triginta annorum terminatio Dominorum Capitum Illustriss. Cons. x.

LI Eccellentiss. Signori capi del Illustriss. Conf. di. x. alditi li interuenienti per. D. Ora tio Sacramoso da vna parte, liquali richiedeuano, che per loro Eccellentiss. Sig. fosse determinato & commesso alli officiali alle rason noue che non debbano proceder sopra la denuntia data contra di esso Sacramoso al prefato officio di hauer occupati beni commu nali percioche è per lui, è per l'Illustre. S. Theodoro Triultio, è per altri suoi auttori tali be ni sono stati acquistati, & possessi qnietamente è pacificamente già longo tempo, di mo do che stante le leze del preditto Illustriss. Conf. di. x. in materia de prescriptione, non die no ne possono esser molestati da alcuno. E da l'altra alditi li officiali alle rason Noue, insie me con li Aduocati Fiscali liquali adduceano molte ragion per mostrar la prescriptione in tal caso non hauer luogo, & etiandio che non era passato il tempo delli anni trenta, dalla occupatione, & vsurpatione delli predetti beni in qua. Omnibus bene consideratis che am be le parti antedette hanno voluto addur & allegar, & vedute le leze in questa materia, hanno terminato & cosi determinano è dechiarano, che per li beni communali la protet tion delli quali aspetta al predetto Eccellentiss. Conf. di. x. liquali fossero stati occupati da l'Illustre Sign. Theodoro, ouero dal Sacramoso antedetti dal 1523. in qua, nel qual tempo

esso

detto Sig. Theodoro hebbe l'instrumento del suo acquisto, Li predetti officiali alle Rason noue possano e debbano proceder, & seruatis seruandis ministrar iustitia. Per li beni veramente Comunali, ouero altramente del Illustris. Dominio che dalli predetti Triultio è Sacramoso, ouero suoi auttori fossero stati possessi quietamente è pacificamente auanti il 1523. & auanti l'acquisto antedetto, loro Signori alle rason noue, non possano ne debbano proceder, ne inquietar il predetto Sacramoso. Quanto veramente appartiene ad altri beni che non fossero communali, ne altramente spettanti al Illustr. Dom. loro Eccellentiss. Sig. hanno licentiate le parte dal Tribunal suo.

Data Die 19. Augusti 1553.

D. Marcus Zantani.
D. Aloysius Contareno. } C. C. X.
D. Mapheus Venerio.

Franciscus Rubeus Duc. Not. Exam.

De præscriptione triginta annorum terminatio Dominorum Capitum Illustriss. Consi. X.

GLI infrascripti, Eccellentiss. Sig. Capi del Illustriss. Cons. de x. aldito Iacomo Borgetto con li soi Aduocati, & etiandio li Spectab. Oratori della Magnifica Città de Verona D. Christophoro Fracastor, & Alessandro Capella per interesse de la loro Città, & conseruation de suoi Statuti, rechiedenti che in execution de le leggi del prefato Illustriss. Cons. & maxime quella del 1496. 11. Zugno, & 1506. 19. Mazo, sia imposto alli Signori sopra le Camare che non debbano proceder sopra la accusatione al loro officio data per li interuenienti per il commun de Sermion sotto di 4. del mese di Decembr. proximo passato, per laquale hanno denontiato al loro officio lui tenir Campi cento in circa de beni communali, contra la forma de la parte preditta nel Cons. de Pregadi sotto di 28. Zugno proximo passato.

Attento il longissimo possesso de esso rechiedere, secondo la forma de le ditte leggi come in quelle, da vna parte. Et da l'altra alditi li nontij de detto Commum con li Aduocati soi, & Etiandio l'Auocato Fiscale i quali dimandauano douer esser licentiato il predetto Iacomo Borgetto, & la legge 1557. 28. Zugno douer esser exequida, per molte raggion è cause per loro addutte. Omnibus bene cõsideratis cometteno à voi Sig. Proueditori sopra le Camare che sopra la detta accusatione ouer denontia non debbiate proceder:

Data die 17. Februarij 1557.

D. Franciscus Minio.
D. Andreas Sanuto. } Cap. Cons. X.
D. Hieronimus Superantio.

Il Tenor della Denontia prædetta.

In executione de la parte de l'Eccellentiss. Cons. di Pregadi vltimamente presa in materia de Beni communali sotto di 28. Zugno proximo passato allaqual se habbia relatione. Cõpareno li homeni del Commun di Sermion dauanti de V. S. Mag. & Clariss. Proueditori sopra le Camare, denontiamo M. Giacobo Borgetto Cittadin di Verona hauer, & posseder campi 100. in circa, nel Territorio de Sermion in la Contrà de la Ferra, & la Campuzza fra li soi confini liqual campi sono Beni communali, li vsufrutti de liquali per ogni raggion, & legge di questo Illustriss. Dom. spetta, è spettar deue à detto Commun instan

Y 2 de &

do, & adimandando sopra ciò, esserli fatto per V.S. Eccellentiss. bona & sumaria giustitia, alla bona gratia de laqual humilmente si raccomandano. Et questo però senza preiudicio d'ogni altra sua competente raggione, sopra essi campi quomodocunq; & qualitercunq;.

Die 4. Septemb. 1557.

Presentata in officio super Camaris per Sier Danielem Zaffellum nomine Communis Sermionis Territorij Veronensis. Et hoc in executione partis Eccellentis. Cons. Rogatorum circa Bona Communalia.

Sebastianus Iordano officij super Cameris auscult. & subscr.

De aqua ducenda.

FRANCISCVS Foscari Dei Gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Petro Bembo de suo mandato Potestati & Barbono Mauroceno, Doctori Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Fuerunt ad præsentiam nostram Eg. D. Antonius de Petegrinis, & D. Bartholomæus de Cepollis, V.I.D. Oratores illius fidelissimæ Communitatis nostræ, supp. confirmari duos ordines, per ipsam communitatem captos, primum super Aqueductibus, siue Seriolis, pro adaquando possessiones, & loca fidelium nostrorum Veronen. Secundum de pannis, cuius ponderis, & longitudinis, esse debent quos his inclusos vobis, mittimus. Quare eos ordines, cum nostro consilio rogatorum confirmauimus, ad beneplacitum nostri Dominij reseruato tamen nobis arbitrio, de tempore in tempus addendi, diminuendi, & corrigendi ac permutandi, vt nostro Dominio videbitur. Mandamus itaque vobis, cum dicto Consilio quatenus dictos ordines obseruetis, & faciatis inuiolabiliter obseruari, prout iacent.

Data in nostro Ducali palatio, die xxvii. mensis Augusti Indict. iii. M.cccc.lv.

Tenor autem Statuti siue ordinis de aqua ducenda sequitur.

STATVIMVS, & ordinamus, quòd liceat cuilibet personæ, ciui, vel districtuali, Veronæ, & cuilibet communi, collegio, & vniuersitati territorij Veronæ, extrahere aquã de flumine publico causa adaquandi, dummodo non extrahat in damnum iurium illarum personarum, quæ præoccupassent aquam, vel de aqua fluminis prædicti, vel successorum talium personarum in iure præoccupationis dicti fluminis. Dummodo extrahat cum licentia Magnificorum Dominorum Rectorum Veronæ, si extrahere voluerit. De Tartaro siue Teghono, qui D. Rectores habeant videre quòd non extrahatur tanta aqua quòd tollatur securitas feralij Territorij Veronen. Ac liceat cuilibet personæ, vel communi, vt supra, quamcunq; aquam, in qua habeat ius, vel per alium non occupatam, ducere per possessiones alienas, seu terras cuiusuis status, dignitatis, & conditionis existat, dummodo talis ductor, vel ducere volens dictã aquam, soluat, vel paratus sit soluere cum effectu terrenum, quod occupabitur dicta occasione, in duplum illi, seu illis, communi, & collegio, seu vniuersitati, & singularibus personis, quorum, seu quarum est dictum terrenum, cuiuscuis status, conditionis, & dignitatis existat, secundum æstimum faciendum per amicos communes, ad hoc communiter eligen. ad requisitionem illius, cuius est terrenum, quam æstimationem ducens, seu ducere volens dictam aquam soluere teneatur, & debeat in duplum, vt supra, antequam laboret, seu laborare faciat in terreno alieno, occasione prædicta, nisi esset de voluntate expressa illius, cuius esset dictum terrenum. Qua solutione facta, vel parata fieri cum effectum, quælibet persona, commune collegium, vel vniuersitas cuiusuis status, conditionis, vel dignitatis existat, per cuius, vel quorum terras, seu pos-

possessiones dictam aquam duci vellent, vt supra, teneatur, & debeat efficaciter concedere, vel vendere, per instrumentum publicum tali ducenti, vel ducere volenti dictam aquam de terreno suo necessario occasione prædicta. Si vero persona, commune, collegium vel vniuersitas, per cuius, vel quorum territorium duceretur, vel duci vellent aquam, recusaret facere prędicta, D. Potestas, & quilibet ius dicens D. Potestatis, ad hoc requisitus, teneatur, & debeat iuris remedijs omnes, & singulos cuiusuis status, & conditionis existant, compellere ad concedendum, faciendum, & obseruandum prædicta, ac concedere, & mandare, quòd dicta aqua duci possit, per possessiones, & terras cuiuslibet, cuiusuis dignitatis, & conditionis, vt supra existat, recusantis facere prædicta. Quæ concessio loco tituli, semper habeatur, & sit, & esse intelligatur, facto tamen deposito, de valore duplo dicti terreni, quod occuparetur occasione prædicta, pœnes idoneam personam. Quo deposito facto liceat cuilibet ducenti vel ducere volenti dictam aquam, laborare vel laborari facere in terreno alieno, cuiusuis, sit vt supra occasione prædicta. Et si ille cuius esset, dictum terrenum conquereretur de damno, tunc ducatur aqua semper cum minori damno ducentis siue ducere volentis dictam aquam, & illius, seu illorum, per cuius, vel quorum territorium duceretur iuxta laudum faciendum per amicos communes ad hoc communiter eligendos ad instantiam conquærentis. Si vera aliqua persona, commune, collegium, vel vniuersitas hinc retroduxissent aquam, per territorium alienum, & ille cuius esset dictum territorium prohibere vellet, ne dicta aqua de cætero duceretur, per ipsum territorium liceat ducenti aquam prædictam soluere prædictum terrenum. In duplo æstimo, vt supra. Liceat, & cuilibet personæ, communi collegio, & vniuersitati, vt supra ducere quemcunque aquam vt supra ad transuersum aquas, vel seriolas alienas. Dummodo dicta aqua ducatur de subtus, cum bona volta lapidea, vel quadrelorum, vel de supra, cum bono canali. Et si contingat voltam lapideam prædictam, vel quadrelorum fieri velle de subtus aquam seriolam, vel aquas alienas, liceat volenti facere prædicta, claudere, & recludere dictas aquas, & seriolam. Et eas sic tenere clausas, donec dicta volta erit completa, & perfecta. Soluendo tamen damnum, quod sequeretur ex dicta arrestatione, & aqua non labente pro illo tempore, quo dicta occasione reclusa maneret, & vltra hoc teneatur, & debeat idoneæ satisdare, quod manutenebit, & conseruabit opus, quod denuo fieri contingat. In tali statu, & gradu, quod per ipsum opus nouum faciendũ, nullatenus impediatur decursus primæ aquæ, quin labatur, & decurrat, modo, & forma, quibus labebatur, & decurrebat, antequam inchoaretur fieri opus denuo faciendum, & hæc omnia, & cum refectione expensarum damnorum, & interesse, & prædicta fieri possint, & debeant, sine contradictione alicuius personæ, cuiusuis status, dignitatis, & conditionis existat. Et quod D. Potestas, & quilibet officialis suus ad hoc requisitus teneatur, & debeat prædicta contenta in presenti Statuto, concedere obseruari, & executionem mandari facere, summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, Saluo, quod prædi Statutum, non vendicet sibi locum in personis volentibus ducere aquam ad alia loca, non subiecta territorio Veronen.

Itẽ quod quælibet persona, cõmune, collegiũ, vel vniuersitas ducẽs, vel quę de cętero ducet aquã per terrã alienam, teneatur, ac debeat facere, & curare cum effectu. Quod ex dicta aqua talis terra, per quã duceretur, nõ fiat iniuria, vel deterioretur, aliàs teneatur soluere & resarcire damnum, & interesse, quod sequeretur in dicta petia terræ, ex tali aqua, arbitrio, & laudo amicorum communium, ad hoc cõmuniter eligendorum, aut emere talem petiam terræ precio competenti, arbitrio dictorum amicorum, & hoc sit in arbitrio damnum passi.

De Bladis extra Veronam ac eius districtum non extrahendis.

AVGVSTINVS Barbadico Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus & sapientibus viris Petro Lauredano de suo mandato Potestati & Vicecap. Veronæ & successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Opportuna prouisione occurrere volentes super eo quòd frumenta & blada ex territorijs & locis nostris non exportentur extra dictionem nostram, cum consequenti in comodo & penuria tam ciuitatis

nostræ Vene.quam fidelissimorum populorum nostrorum, cum nostro consilio.x. sub die xix. instantis, deliberauimus & prouisimus in hunc modum.

Primo namque reuocauimus & sic cum eodem consilio volumus & mandamus vt in locis publicis istius ciuitatis pro reuocatis publicari faciatis omnes licentias tam per prouisores nostros bladorum quàm per Dominium nostrum, cum collegio quàm per capita consilij nostri. x. præfati vsque ad hunc diem factas & concessas tam ciuibus nostris quàm omnibus aliis siue sint communitates siue ciues terrarum & locorum nostrorum de possendo extrahere frumenta & blada de loco ad locum hoc est de territorio ad territorium sic quòd ab isto de huiusmodi licentiæ non valeant nec debeant amplius obseruari nec posthac concedi vllo possit modo.

Insuper cum eodem consilio nostro.x.deliberauimus, & ita vobis districtæ imponimus atque mandamus vt non concedatis alicui & sit qui esse velit licentiam extrahendi siue extrahi faciendi frumenta blada minuta vel legumina generis cuiuscunque de illo districtu & territorio Veronensi pro aliquo alio districtu sub pœna indignationis consilij nostri. x. præfati,& priuationis in medietate ab illo regimine,illis vero qui contrafacerent amissionis bladorum & tantundem valoris & standi vlterius per annum in carcere clauso pro omni vice & licentię quæ quoquo modo apparerent vel fierent per aliquem rectorem nostrum contra hoc, non valeant pœnis superius expressis, & ita proclamari faciatis in locis solitis regiminis vestri.

Proclamari insuper in eisdem faciatis quòd nemo sit qui esse velit non audeat nec præsumat extrahere,siue extrahi facere frumenta,blada, vel minuta prędicta de terris & locis nostris pro locis alienis & forensibus, sub pœna furcharum si contrafacerent, vel conduxisse comperti vel probati fuerint, & sic debeat auctoritate præfati consilij nostri. x. exequi & obseruari contra culpabiles in prædictis & propterea volumus, & cum eodem consilio nostro strictissimę vobis mandamus id quod etiam alijs Rectoribus nostris scripsimus & mãdauimus, vt videlicet in omnibus locis passibus opportunis apponere debeatis illum ordinem, & tales custodias fieri, quòd non possit contraueniri intentioni præsentis ordinis, non augendo propter hoc impensam aliquam Dominio nostro, sed exercendo in hoc illos Capitaneos ad vetita, & alios officiales obligatos obuiationibus huiusmodi contrafacientibus dando sibi partem illis spectantem ex talibus inuentionibus quos facient declarando vobis nos pro inuiolabili obseruatione præsentis nostræ intentionis scripsisse & districtæ mandasse omnibus Rectoribus & Castellanis locorum nostrorum, qui sunt in nostris confinibus vt nullam licentiam quæ fieret per aliquem nostrum Rectorem non debeant attendere vel obseruare, sed contra factores exequi præsentem ordinem, & sic publicari vt supra faciatis. Excludentes tamen & sic pro exclusis declarari & publicari vt supra faciatis ab hoc ordine omnia illa frumenta blada & minuta quę ex ciuitatibus & terris nostris conducerentur, in hanc ciuitatem nostrã Venetiarum quibus nulla fieri possit inhibitio quominus extrahantur,& conducantur huc Venetias has autem &c.

Data in nostro Ducali Palatio die.xxiiij.Iulij.M.cccc.1.Indictione quarta.

De Bladorum precio non limitando, ac non impediendo quod domini decimarum sua blada exigant.

HIERONIMVS Priolus Dei gratia Dux Venetiarum,&c. Nobilibus, & sapientibus viris Francisco Bernardo de suo mandato Potestati & Nicolao Gritti Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum.

Hauendo noi benissimo considerato la supplicatione,che ne hanno presentato li Magnifici Conte Antonio dalla Torre D. Nicolò Lauezola Cauallier, & D. Nicolò di Maffei, dottor Oratori di quella Magnifica & fidelissima communità nostra del tenor che vedereti dalla copia qui occlusa, che è conforme à quello,che ne hanno anco supplicato gli interuenienti per quel Reuerendo Clero circa la limitatione del precio delle biaue, che si vendano in quella

In quella Città, & el far condur le decime per gli affittuali nel detto mercato senza consi-gnarle alli patroni, Hauendo anche veduto quello, che in questo proposito fù deliberato nel Senato del 1417. dil che vi mandamo medesimamente copia. Se siamo resoluti di com-metteroui con l'istesso Senato, come facciamo per queste, che non debbiate limitar precio alcuno delle biaue, che si habbino à vender in quella Città, ma lassatele vender al precio, che coreranno di tempo in tempo: Quanto veramente alle decime di quel Territorio à fine che li patroni di esse possano hauer biaue della qualità, che li conduttori sono obliga-ti à darli, volemo, che le lasciate scuoder da detti loro patroni secondo l'ordinario così da i secolari, come ancho da gli Ecclesiastici, facendo però voi condur in essa Città nostra quella quantità di biaue, così di esse biaue, come de altra sorte, che vi parerà necessaria pos sendo poi, se occorrerà, farne metter nel mercato quella quantità, che à voi parerà per il bisogno de detta Città da esser venduta senza limitatione, come è detto.

Data in nostro duc. palatio die xxv. Iunij Indict. iij. M.Dlx.

De officialibus. Pars Rogatorum.

PASQVALIS Maripetro Dei gratia Dux Venet. &c. Nobilibus, & sapientibus vi-ris Nicolao Marcello de suo Mandato Potestati, & Nicolao Superantio Capit. Vero-næ, & successoribus suis fidelibus dilectis, salutem & dilectionis affectum. Significamus vo bis quòd in nostro consilio rogatorum die. xxviii. Ianuarii proximæ præteriti, capta fuit pars infrascripta, videlicet. Quoniam officium nostrum est vt in omnibus iustitia ministre-tur, quæ fieri non extimatur, nisi quod iuste decretum est, iuste exequatur etiam, & pro-pter corruptellas in terris & locis nostris introductas, contra mentem & scientiam nostrã, & quibuslibet creditoribus non satisfit & continuis expensis afflictiones adduntur afflictis debitoribus & satellites aluntur calamitatibus & sanguine pauperum.

Vadit pars quòd milites comestabiles viatores, baroerij, & omnes alij, qui ad exigendum fuerint deputati quouismodo accipere, seu habere non posint, nisi pignus, vel debiti so-lutionem, expensas vero itineris nullo modo accipere posint nisi de eo quod pignoraue-rint, & has expensas habeant a creditoribus vel massarijs vendentibus pignora, quæ ta-men expensæ ponantur ad rationem debiti, sub pena priuationis officij, & standi per vnum diem in berlina irremisibiliter, non posint quoq; præfati executores ire in possesionem sub eadem pœna.

Item non posint accipere vltra taxã limitatam per Statuta sua, seu per ordines ciuitatis sub eadem pœna quam taxam nullus Prætor vel Iudex posit committere plures quam tres commisiones, nec notarius notare sub pœna cuilibet contrafacienti duc. centum & priuationis officij, quas commisiones faciant iuxta modos & ordines per Statuta sua de-claratos, vel qui per consilia determinabuntur cum præsentia & consensu Rectorum & ta-xa commissio firma & valida perduret vsque ad totius causæ expeditionem siue debiti exa ctionem quare cum præfato consilio mandamus quòd hanc partem & deliberationem no-stram obseruetis & faciatis inuiolabiliter obseruari, faciendo eam in locis solitis vestri regi-minis publice proclamari, ac etiam significando eam Rectoribus siue Officialibus & vi-cariis illius territorij nostri, vt omnibus nota sit, & denique volumus quod partem ipsam in illa cancellaria nostra & in alijs locis, vbi opus fuerit ad futurorum memoriam, regi-strari faciatis.

Data in nostro ducali Palatio die tertio Februari Indict. sexta. M.cccclvii.

De solutionibus viatorum. Declaratio partis prædictæ.

PASQVALIS Maripetro Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Carolo Marino de suo mandato Potestati, & Nicolao superantio Capitaneo

Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Intelleximus quantum fidelis ciuis noster Ioannes Donatus de Odonibus nobis exposuit pro parte illius nostræ fidelissimæ communitatis circa declarationem per nos fiendam de parte in consilio nostro rogatorum diebus superioribus capta pro impensis parcendis pauperibus subditis debitoribus, & quamuis pars ipsa per se clara sit & alia non exigat interpretationem tamen declaramus esse contentos vt prima & secunda vice qua viator ibit pro pignorando debitorem habeat in ciuitate marchetos duos pro qualibet, & extra ciuitatem grossetum vnum, & denarios exburset creditor ante tractum, & ponat ad computum debitoris sicut est iustum Declaramus præterea, vt si quis ad postam vt aiunt mittere voluerit ad pignorandum quemquam, id facere valeat cum solutione per Statuta declarata soluenda per creditorem vt supra partem autem consilij nostri rogatorum, cui in nihilo derogatum esse volumus, propter huiusmodi declarationes quæ ad eius robur factæ sunt ad vnguem obseruate, & obseruari facite.

Data in nostro Ducali Palatio, die.xxiij. Martij indict. septima. M.cccc.lviii.

De compromissis & sententijs Arbitrariis factis more Veneto, & in appellabiliter. Pars prima. 1433. Die 20. Octobris in maiori consilio.

CONCIOSIA le differentie fra nostri cittadini che si termina per via de arbitri sia honor della terra & vtilità di nostri & pur l'occorre che in le sententie fatte per arbitri si hauerà Zudesi & auditori che tagliano, ouer intrometteno quando son fatte le ratification & questo sie cason che molti non si comptomette & anche che i arbitri refudi onde per proueder secondo l'honor nostro.

L'andara parte che in le sentētie arbitrarie che si farà per cōpromessi i quali de cetero son celebradi & fatti de rason & de fatto che de quelle cose che son fatti i compromessi i Zudesi nostri senza altro respetto sia tegnudi de confermarle, & i nostri auditori non le possa intrometter saluo se auanti la ratification de quelle sententie i ditti Zudesi arbitri ò la mazor parte de quelli dicesse esser sta inganadi, & hauer tolto error in questo caso i nostri Zudesi, & aldidori possi Zudegar come iusto gli parerà non obstante la presente parte in ogni altro caso sia obseruada ne in contrario per alcun modo si possi far ouer Zudegar saluo sempre l'officio di Auogadori de commun in le cose che appartien al suo officio & contra la presente parte non si possa far gratia nome per sie conseglieri è tre caui. 35. de quaranta è do parte de gran conseglio.

De compromissis & sententiis Arbitrarijs factis more Veneto, & in appellabiliter. Pars secunda.

1437. Die primo Septembris in maiori Cons.

CVM ordini de Iudicibus arbitris quotidię contra fiat per aliquas indirectas vias in dispendium, & damnum maxime illorum bonorum ciuium, qui per viam arbitrorum, & communium amicorum, cupiunt littibus & discordijs finem dare.

Vadit pars quòd pro compromissis hucusque factis, & qui de cætero fierent tam de iure quàm de fatto & tam de iure tantum pro quibus tres Iudices concordes aut duo tantum concordes habeant arbitrium sententiandi licet vnus Iudicum ad preces alicuius non veniat aut renuntiet compromissum iam sibi acceptatum si alij duo erunt concordes possint non obstante absentia aut refutatione tertij diffinire & terminare in causa sicut eorum conscientiæ per arbitrium sibi datum videbitur, & quodcunque per libertatem sibi datam

factum

factum fuerit per duos eorum valeat & aliqua exceptatio vel obiectio quæ fieret contra id quòd dicti duo fecissent iuxta suum arbitrium non posſit allegari, & fortaſsis in compromiſſo erit electus vnus Iudex pro parte cum conditione quòd si non fuerint ambo concordes accipere debeant vnum tertium iam nominatum in compromiſſo si forte alter amborum noluerit amplius audire cauſam aut refutabit arbitrium in compromiſso: contentum tunc alter Iudex intrare & audire debeat cauſam ſimul cum tertio qui in compromiſſo nominatus fuerit pro tertio & quodcunque per illos latum fuerit iuxta libertatem arbitrij ſibi dati, & contenti in ipſo compromiſſo quæ de iure & de facto valeat.

Capta. 1433. Die 8. Ottobris.

De compromiſsis & ſententiis Arbitrarijs factis more Veneto, & in appellabiliter. Pars tertia. 1444. Die 10. Maii in moiori Conſilio.

CVM pro ſedandis diſcordijs ciuium factus fuerit ordo de compromiſsis qui ſi ſeruaretur ſecundum intentionem eſſet optima & ſalutifera cauſa remouendarum differentiarum, & litium quæ aliquando in noſtro palatio per aliquos cauillosos fiunt immortales, & & quoniam ordini prædicto contrafit per quandam nouam cautellam, nam cum in fine illius ordinis dicatur. Quod Iudices palatij ratificent ſententias ipſorum arbitrorum niſi arbitri prædicti vel eorum aliquis diceret in iudicio cœpiſſe errorem, occurrit aliquando quòd poſtquam arbitri poſuerunt finem longis litibus, & longis differentijs cum ad ratificationem deueniendum eſt ſi vnus arbitrorum aut pro complacentia alicuius partium aut pro alia cauſa dixerit iudicio cœpiſſe errorem etiam ſi eſſet in quadam parua particula omnes aliæ partes ſententiæ quæ cognitæ & iudicatæ ſunt bene ſtare & bene iudicatum eſſe ex illo paruo errore qui ab vno iudicatum allegantur reuocantur & lites & diſcordiæ ille quæ ſopite ſunt ſuſcitantur de nouo, neceſſe eſt ſuper hoc prouidere.

Vadit pars quòd de cætero ſi quis iudicum arbitrorum ante ratificatam ſententiam dixerit iudicio ſe cœpiſſe errorem iudicare & facere debeat ſicut pro ſuo officio videbitur, ſed in alijs partibus ſententia arbitrorum firma ſit, & a Iudicibus ratificetur iuxta formam ordinis de compromiſsis quę in omnibus alijs partibus ſuis firma ſit pręterquam in parte prędicta & ſit iſta pars ligata cum ſtricturis, & condictionibus contentis in parte de compromiſsis & mittatur ad iudicatus palatij & ad auditores ad quos ſpectat reſeruata tamen auctoritate, & libertate officij Aduoc. communis tam in hac parte quam etiam in alia parte de compromiſsis.

De compromiſsis, & ſententis arbitrariis factis more Veneto. & in appellabiliter. Pars vltima. 1553. Adi. 14 Zenaro.

CHE alla leze di queſto conſeglio delli compromeſsi del 1444. adi. 10. Mazo ſia aggionto, & dechiarito, che quando la maggior parte dei Iudici Arbitri diranno non hauer preſo error li Iudici ordinarij ſiano tenuti ratificar la ſententia, & Iudici arbitri debbano fra termine de giorni otto dappoi che ſaranno rechieſti per il comādador ad inſtantia d'vna delle parte andar dalli Iudici ordinarij & dir ſe haueranno preſo error, & non andando nel termine ſopradetto la ſententia ſia ratificata come ſe haueſſero detto non hauer preſo error. Et eſſendo de iure, & de fatto reſti inappellabile, & ſia commeſſa la ſopraditta lezze & quelle del 1433. di 20. de Otobre 1437. primo Septembre, 1466. 20. de Marzo che trattano di compromeſsi, & ſententiæ arbitrarie alli conſeruatiō, & executori delle lezze allequal trouando eſſer contrafatto in quello però che non foſſe ſta iudicato per li conſegli

stgli fin'hora ouero che nel auenir si contrafacesse debbano retractar ogni intromissioni & atti che contra quelle fossero fatti facendo restituir li caratti,& ogni altra spesa che fusse seguita cosi da Iudici come Nodari, & altri & altratanto più per pena da quelli che per l'auenir contrafaranno, & similmente siano comesse con le istesse pene a detti conseruatori le lezze, & ordeni presi in questo consiglio. adi. 5. di Nouembre prossimamente passato

De oneribus per Ciues Verona non subeundis cum Communibus villarum Teritorii.

1545. Die 6. Nouembris in colllegio. 25. videlicet. x. Sapientum Senatus, & xv. adiunctorum in executione partis eiusdem Senatus Diei vltimi Martii. 1541.

ESSENDO stati vditi in contradittorio da questo collegio in execution della parte dell'Eccellentiss. Senato di vltimo Marzo 1541. per molti giorni in longissime dispu tationi ad saturitatem li fideli Antonio de Lodouico da Cisano Battista di Speciari da Bardolin, Pieroantonio Gambon Not. da Bardolin, Benedetto de Simon di Bonmartini da Malsesena, Francesco de Capistran de Garda, Luca del Papa di Peschiera, & Francesco de Zuan Rossetto de Torre interuenienti per tutti li cõmuni della Gardesana dall'acqua, & di Peschiera con li Nob. homini D. Francisco Malipetro, & D. Bartolomeo Soranzo loro Auocati producẽdo le infrascritte sue dimande, & instando l'approbatione, & admissione di quelle come giuste, & honeste, da vna parte. Et li Spect. & Eccellenti Dottori D. Nicolo di Maphei D. Marcho Pignolato, D. Marc'antonio de Vilmercato, & D. Allegro di Carteri Oratori della Magnifica communità de Verona, & li prudenti, Zuan Canoua agente, Pelegrin da Zeuio Sindico, & Monte da Soaue Nodaro del Territorio Veronese, insieme con Pelegrin De Sorio, Bortolamio de Martinello da Ponti Bernardo Massagrando da villa Franca, Ventura del Soldà da Castellaro Capi di Colonello di esso Territorio con li loro auocati videlicet l'Eccellente D. Iacobo Bonfio Dottor, &. D. Camillo Triuisano, contradicendo tutti vnitamente, & instando per l'osseruantia di Statuti, & ordeni di essa Magnifica commuņità, & per la longissima, & antiquissima consuetudine che le soprascritte domande non siano admesse ma reiettamente come ingiuste, & dishoneste dall'altra, & essendo stati veduti, & ben considerati li Priuilegij Statuti, transattion, & tutte le altre scritture produtte, & la oblatione de ditti interuenienti per la Gardesana, & Peschiera soprascritte & ben inteso tutto quello che ambe esse parti hanno voluto dedur, & allegar a fauor delle ragion loro, e conueniente decider & poner quel fin à tal differentia, che la giustitia ricerca, però,

L'andarà parte, che per osseruantia di Statuti, & ordeni della soprascripta Magnifica, & fidelissima Città de Verona sia preso, & deliberato vt infra videlicet, Che'l primo capitulo delle predittte dimande produtte per l' interuenienti per la Gardesana dell'acqua, & Peschiera sia insieme con ditta loro oblatione reietto, & reprobato in tutto & per tutto, si come inhonesto, & non conueniente,

——— 17
——— 1
——— 2

Tenor

Tenor ditti primi Capituli petitionis suprascriptorum videlicet.

Primo che per V. Eccellen. Sign. sia terminato, che tutte le possession, & altri beni stabeli de li nostri Communi della Gardesana dall'acqua, i quali per qualunque modo son sta translatadi in Cittadini de Verona, salte dal 1516. in qua che si recuperò la Città de Verona per questo Illustriss. Dominio, & che del ditto tempo faceuano le fattion con li nostri communi della Gardesana, & che de cetero se acquistaranno siano obligati, & sottoposti de cetero à tutte le fation & angarie real con li communi de ditta Gardesana doue saranno situati li detti beni.

Circa el secondo capitulo de ditte domande, sia preso che entrando li homeni della Gardesana dall'acqua; & Peschiera nella transattion fatta del 1538. tra la Mag. Communità de Verona, & suo Territorio, & confirmata del 1541. habbino quell'istesso beneficio circa li susidij che ha il resto del Territorio Veronese.

——————	20
——————	0
——————	0

Tenor ditti secundi capituli videlicet.

Quanto spetta alli susidij che noi della Gardesana debbiamo hauer il beneficio della sententia delli Clariss. Rettori de Verona dal tempo de ditta dechiaratiō in qua fatta del 1539. fra essa Magnifica Città & Territorio alla qual è conforme lo accordo fatto con il Territorio del 1544. & non volendo sia dechiarito che se faci l'estimo delli beni tra noi, come è conueniente.

Che il terzo capitulo, ouer dimanda circa la boaria sia in tutto reietta, & reprobata come inhonesta, & non conueniente.

——————	17
——————	2
——————	1

Tenor supraditti tertii capituli videlicet.

Che li Cittadini di qualunque sorte, & altri che faranno lauorar, ouer haueranno terre a boaria siano obligati per la parte colonica a tutte l'angarie del ditto colonato si come dispo neno le lezi, & ordeni de questo Illustriss. Dominio.

Quanto al quarto capitulo sia preso che entrando loro della Gardesana dall'acqua, & Peschiera nella soprascritta transattion, siano alla condition del resto del Territorio Veronese.

——————	19
——————	1
——————	0

Tenor suprascritti quarti capituli videlicet.

Che quelli Cittadini che hanno aquistà la ciuilità per incolatum, & che dapoi se sono transferiti ad habitar loco, & foco in li communi nostri della Gardesana questi tali, & soi descendenti siano obligati con tutti li soi beni ad ogni cargo, & fation con ditti communi iusta la parte del 1501. la qual debba esser inuiolabilmēte osseruata, & similiter li districtuali creati Cittadini per priuilegio, & sui descendenti che non hanno habitato in la Città

iusta

dusta la dispositione della ditta parte del 1501. questi tali siano priui de ciuità, & depennati del campion della Città, & debbano far le fattion con li soprascripti communi. Quanto mo alli forestieri creati cittadini per priuilegio, debbano esser obseruati li ordini circa ciò disponenti.

Circa al quinto, & vltimo capitolo, ò vero dimanda sia preso che entrando li ditti dalla Gardesana dall'acqua, & di Peschiera nella sopraditta trasattione siano alla conditione del resto del Territorio Veronese.

——————— 18

——————— 0

——————— 2

Tenor suprascritti quinti capituli videlicet.

Che tutti li originarij delli Communi soprascritti liquali sono andati ad habitar alla Città debbbano esser stimati, & far le fattion loro, & sui descendenti per li beni sui con gli soprascritti communi, iuxta la forma delli Statuti della Magnifica Città de Verona.

Datum iuramentum in Collegio.

CRIMINALES.

CONTRA CANCELLARIUM MAGNIFICI Domini Capitanei de caualcatis pro maleficijs factis per stipendiarios.

MANDATO Magnifici & Generosi D. Nicolai Cauco hon. Auditoris noui sententiarum & sindici a parte terrae communis Vene. habentis libertatem à Magnificis Dominis collegijs suis absentibus committitur Magnifico Domino Capitaneo Veronae, quatenus obseruet & obseruari faciat Statutum Disponens pro caualcatis Iudicis Maleficiorum & cancellarius ipsius Nagnifici Domini Capitanei pro homicidijs stipendiatorum non possit accipere aliquod salarium a communitatibus. Sed a malefactoribus tantum, & omnem molestiam factam communitatibus Minerbij & sancti Zenonis per Cancellarium ipsius Domini Capitanei pro tali causa debeat remouere & non permittat aliquo modo ipsa communia molestari sub poena duca. centum.

Data Veronae die. xvi. Octobris. M.cccc.liiii.

De contumacibus quando haberi debeant pro conuictis.

IOANNES Mocenico Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Antonio Donato militi de suo mandato potestati Veronae, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum, Significamus vobis, quod hodie in nostro consilio Rogatorum capta fuit pars tenoris infrascripti videlicet: Reformatum est per maiorem partem consilij fidelissimae communitatis nostrae Veronae, videlicet per ballotas xxviij. ex numero xl. qui ad praedictum consilium conuenerant Statutum disponens quòd contumaces requisiti, & banniti pro maleficio habeatur pro confessis, vbi non ingeritur poena sanguinis vel personae positum in volumine Statutorum communis Veronae libro. 3. capitulo. 9. Et quoniam huiusmodi reformatio sapiens, grauis, iustitiaeq; conueniens est. Et propterea nobis merito grata esse debeat.

Vadit pars, quòd auctoritate huius consilij suprascripta reformatio authenticetur, & confirmetur supplendo ad omnem defectum, qui in numero ballotarum posset allegari

& hac

& hac adhibita correctione, & modificatione, quòd vbi dicitur, quòd stetur arbitrio Potestatis Veronæ, & totius curiæ, vel ad minus per nouem voces quoniam per huiusmodi numerum magis posset difficultari iustitiæ ministratio, quàm per consuetum numerum; dicatur, quòd stetur arbitrio Potestatis nostri cum curia, & consulibus ciuitatis cum consueta libertate in cæteris omnibus casibus, in quibus solummodo requiruntur septem de curia, & sic imponatur præsenti potestati successoribus suis, vt huiusmodi reformationem, & nostram correctionem obseruent, & faciant inuiolabiliter obseruari, verum declaretur, & firmiter Statuatur, quod numerus consulum qui sunt octo vltra Potestatem Vicarium, & Iudices augeri nullo modo posit ad amputandum omnem causam impediendæ, vel retardandæ iustitiæ. Quare auctoritate suprascripta mandamus vobis, vt suprascriptam partem, & in ea contenta obseruare, & obseruari facere debeatis facientes has nostras ad futurorum memoriam registrari. Tenor autem suprascriptę reformationis talis est videlicet.

Cum ig omnibus terris potissime principalibus Illustris. Duc. Do. nostræ Venetiarum, & earum, laudabili consuetudine obseruetur in casibus criminalibus, quòd delinquentes ei tati legitime contumaces banniantur, & cōdemnentur diffinitiue, & præcise ad pœnam limitatam per formam suorum Statutorum, & maximæ quando delictum probatum est, prout conuenit omni iustitiæ debito ad expurgandas prouincias malis hominibus, & ad terrorem omnium qui male viuere cupiunt, & præcipue in alma ciuitate Veronæ ex forma certorum suorum Statutorum seruetur contrarium, quia ex nullo delicto etiam enormissime, & liquidissime probato, quis continuax bannitur, & condemnatur diffinitiue, & præcise, sed solum ad inquirendnm quæ res quantum dissona sit ab omni iustitiæ debito, & quot inconuenientia ad ducere potest omnibus sanæ mentis notissimū est. Et inter cætera prorsus videtur vanum, & rationi alienum, quod ponantur ad inquirendum futuris temporibus per varias intentiones, & subterfugia, delicta, quæ in præsen tiarum clarissime constant esse vera. Cum itaq; pro obseruatione iustitiæ, & pro honore, ac dignitate huius Magnificæ Communitatis Veronæ, quæ inter cæteras vrbes digna est, & famosa conueniat, & pro debito super hac re salubriter prouidere. Idcirco in Dei nomine.

Vadit pars, Quot Statutum disponens, quot contumaces requisiti, & banniti pro maleficio habeantur pro confessis, vbi non ingeritur pœna sanguinis vel personæ, &c. positum in volumine Statutorum communis Veronæ libro tertio capitulo nono reformetur. Quod non solum locum habeat quando ex ipso delicto Veniret imponenda pœna pecuniaria sed etiam quando veniret imponenda pœna corporalis, etiam vsque ad mortem inclusiue, & hoc quando vltra contumaciam citati constaret, de delicto perpetrato per ipsum citatum per probationes luce meridiana clariores & ipsi delinquenti nullus in aliquo casu relinqueretur locus defensionis, de quo stetur Arbitrio Magnifici Domini Potestatis Veronæ, & totius curiæ cognoscendum vel ad minus ✠ per Nouem voces totius ipsius curię, & ita intelligatur esse reformata alia Statuta loquentia de homicidijs & alijs delictis. Correcti per septe vt fugia

Datę in nostro Ducali palatio die xx. Octobris Indict. xiiii. 1480.

De annullatione intromissionis a proclamate facta per Dominos Aduocatores.

LEONARDVS Lauredano Dei gratia Dux Vene. &c. Nobil. & sapientibus viris Francisco de Garzonibus de suo mandato Potestati, & Dominico Contareno Capitaneo Veronę & successoribus &c. Significamus uobis quod sub die 29. Decembris proxi. prgteriti in nostro Cons. X. capta fuit pars tenoris proxime subsequentis uidelicet. Quod pars capta in Cons. 1494. die 27. Octob. disponens quòd lata sententia appellari non possit, a citationibus, proclamationibus uel aliis, quibuscunq; actibus prgcedentibus, sententias, factis & contentis in processibus, extendatur in omnibus & per omnia ut iacet, & subiisdem pœnis, & stricturis locum habeat, & in proclamationibus, quæ fierent ante factam

ctam signaturam, vel sententiarum publicatam seu latam in Arengo per Rectores nostros habentes curiam. Intromissio vero facta per q. V. Nob. Sier Franciscum Mauroceno doct. & Equitem olim Aduocatorem communis sub die. 14. Octob. 1507. de proclamate facto iussu Nob. viri Sier Aloysij Maripetro Potestatis tunc nostri Veronæ; per quod proclamati fuerunt Bernardus de Castellanis & socij de Leniaco pro causa mortis. q. Hieronymi Franciscoti vt modo est lectum remaneat annullata, & haberi pro non facta mandetur, hoc per expressum declarato quòd post factas, & publicatas condemnationes, non intelligatur propter hoc præclusa via condemnatis, possendi ire per viam gratiæ, quo circa cũ prædicto cons. nostro. x. mandamus vobis vt intromissionẽ olim Aduocatoris de quà supra habeatis, & haberi mandetis, & faciatis pro annullata perinde ac si nunquam facta fuisset, cum omnibus literis scriptis eiusdem. Has autem &c.

Data in nostro Duc. Palatio die xi. Ianuarij Indict. xij. 1508.

De signaturis non mittendis Aduocatoribus, & quod appellari possit a sententiis nimis mitibus, & absolutoriis.

FRANCISCVS Donato, Dei gratia, Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Ioanni Lippomano, De suo mandato Potestati, & Marc'antonio Georgio Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis, salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis, quòd heri in consilio nostro Decem, cum additione, capta fuit pars tenoris infrascripti videlicet. Fu del M.D.xxxi. alli 19. de Luglio in questo consilio con ottima intentione à maggior dechiaratione delle leze 1444. è del 1508. & per più fermarle, & roborarle insieme, con tutte le altre leze disponenti à fauore di ben amministrare la iustitia tanto necessaria, per estirpare li tristi, & far che i buoni habbino quieto, pacifico, & sicuro viuere prouisto, che le sententie late in publico arengo fossero in appellabile, come etiam per li precedenti ordini era disposto, in questa parte tantum derogando doue li Rettori, ouer altri de la sua corte participassero vtilità per le condannason fatte il che fu prudentissimamente aggionto. Ma perche è fatta sinistra, & scandalosa interpretatione doue, dice in essa parte, queste formal parole, che fatta, che sia, & in publico arengo promulgata alcuna sententia de Rettori, nostri, che hanno corte, dapoi essa sententia, & condennatione insieme, con tutti, & qualunque atti præcedenti quella si de signatura, come de citatione, & altro siano, & se intendino esser inappellabile &c. Per l'astutia, & cauillatione delli defensori delli rei, sono impetrate littere dalli Auogadori nostri de Commun, che imponeno alli Rettori nostri, che proseguiscano in far li processi, vsque ad signaturam inclusiue, & quelli gli debbano mandar con suspension che non procedatur, volendo essi rei che per esser detto quella parola si di signatura, che possino quella auanti la publicatione della sententia farsi mandar, & farsi loro Auogadori incompetentemente giudici di quello, che aspetta esser giudicato dalli Rettori, & suoi Assistenti. Absurdo grandissimo, & inconueniente à destruttione della parte del 1492. di 30. Auosto fatta ad instantia della Magnifica, & fidelissima communità nostra di Verona, del che se dogliono grauamente, & con ogni modestia gli Oratori delle Magnifice, & fidelissime Città nostre di Verona, & Vicenza, quali hora si trouano in questa città per questo effetto cioè per quella da Verona il Mag. Conte Vguzon Giusto, & gli Eccellenti Dottori D. Biuilaqua di Bibilacqui, & D. Giouanne Guariente, & il Spect. D. Nicolò Lanczola, & per quella da Vicenza gli Eccellenti Dottori D. Galeazzo Feramoscha, & D. Nicola di Negri, & etiam con ogni modestia ne è sta querelato dalle altre nostre Città, & douendosi rifecare vn tanto abuso è al tutto da prouedere.

Però l'anderà parte, che iuxta la dispositione d'essa leze di 30. Auosto, la qual sia in omnibus confirmata de cætero non possino gli Auogadori nostri scriuer alli Rettori nostri, che mandino le signature, ne essi Rettori debbino vbbidire tal littere. Ma ben quando saranno rechiesti, habbino à mandare le copie delli Processi iuxta la dispositione de la parte

presa

presa nel maggior. Conf. del 1530. all'Vltimo di Decembrio, & se ne fossero state, fin qui mandate, lequal non fossero anchor espedite, nelli conf. debbano esser mandate alli Rettori, acciò che per le loro conscienze, con le corte sue, & consolarie, doue sono iuxta la dispositione delle leze, & ordeni nostri, & Statuti di esse Città, habbino à far raggion, & giustitia, & quando fosse altramente fatto sii per gli capi di questo consiglio, & per cadaun di loro inciso, & depennato ogni atto à quanto di sopra e detto, repugnante. Et la presente parte, sii registrata nell'vfficio nostro, della Auogaria, & mandata à tutti gli Rettori nostri, che hanno corte, confirmando etiam tutte le altre parte in questa materia, & riseruando sempre la via della gratia, & possendosi appellare dalle sententie troppo miti, & absolutorie. Quare authoritate suprascripti consilij mandamus vobis, vt suprascriptam partem obseruetis, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari, & in actis Cancellariæ vestræ ad successorum memoriam, registrari faciatis.

Data in nostro duc. Palatio die. xxij. Iunij Indict. septima, 1549.

De Bannitis ad inquirendum quando transeant in diffinitiuam, & contra aliquem non procedatur nisi præcedant probationes, aut inditia Pars prima.

ANDREAS Griti Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus, & sapientibus viris Petro Trono de suo mandato Potestati, & Marco Gabrieli Capitaneo Veronæ & successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Significamus vobis quod die 21. instantis in Consil. nostro rogatorum capta fuit pars tenoris infrascripti videlicet. Essendò in alcune Città & loci nostri per li Statuti ordinato che quando vien data querella ouer fatta inquisition contra alcunò per qualche delicto quelli siano citati, ouer proclamati a far le sue difese i ditti Statuti per quello che per la experientia si vede & si osserua in le ditte terre & loci nostri sono durissimamente interpretati, però che quando l'occorre qualche rixa ò manchamento di qualunque sorte, che quando alcuno vien ferrito, ouer morto è in liberta, dell'accusator nominar in la querella, ò denontia tutti quelli che lui vol, & per li Rettori tutti quelli che vien nominati in esse denontie, sono proclamati à far le sue diffese. Ancora che cōtra loro nō se trouino inditij ne alcuna probatione & el più delle volte assai de qlli che sono proclamati, & sono senza colpa alcuna, nō se presentano, chi per nō hauer notitia delle proclame, ouer non esser nelli loci, doue sono proclamati, & chi per altre cause, & à questo modo occorre, che quando li Rettori nostri voleno expedir simil casi, quelli che trouano esser innocenti & senza alcuna colpa, tamen sono proclamati, & nō cōparsi à far le sue diffese nō li possendo assoluer per la absentia sua determinano, & sententiano che se per alcuno tempo veniranno nele forze se debbia inquirir contra loro, si che quelli i quali sono innocēti & senza alcuna colpa se intēdino esser Banditi ad inquirendum & perche dapoi 1504. adi 16. Octobrio fù preso in questo consiglio, che tutti tali banditi ad inquirendum se in el termine de mesi sedeci dapoi compito el Rettor che hauesse fatta la sententia i non se haueranno presentati habeantur pro confessis ita che a loro fosse dato il supplicio della morte, & per altre nostre leze, e Statuito che le sententie absente siano inappellabile, & a questo modo grande numero de subditi nostri persone miserabile, & maxime delli territorij nostri sono banditi & anchora che i siano innocenti, & senza colpa non hanno refugio cum el mezo della iustitia di purgar la sua innocentia, & però essendo necessario proueder.

L'anderà parte che per auttorità de questo Conseglio, la parte predicta de di xvi. Octobr. 1504. la qual dispone che i banditi ad inquirendum habbiano termine de mesi 16 dapoi finito il Rezimento di quello li haria condennati di apprensentarsi aliter &c. vt in ea. Sia Reuocata & annullata quanto aspetta per li homicidij puri, & altri casi simplici ne li quali cetero se debbi obseruar in tutte le terre & loci nostri. Quello che se obseruaua auanti il prender della ditta parte, Verum per li homicidij pensati & casi

atroci

atroci essa parte del.1504.habbi à restar nel suo vigor cum questa correttione che doue la dice delli banditi non comparendo passati li. 16.mesi &c. habeantur pro confessis sia dicto, che i se habbiano per banditi diffinitiue come alla qualità lor meritamente conuien. Et per rimouer ogni corruptella introdutta in le ditte terre, & loci nostri per la mala interpretation che vien data a li Statuti di alcune di esse terre & loci, come, è, di sopra dicto che tutti li accusati siano proclamati anchor che fusseno innocenti da mo sia preso che in le denuntie & querelle che saranno date alli Rettori nostri contra alcuni contra i quali non fussero inditij ò probatione quelli tali non siano proclamati. Ma ben se debbano proclamar quelli contra li quali fussero inditii ouer probatione per li quali inditij o probation apparesse a li ditti Rettori per Iustitia douerli proclamar, quare auttoritate soprascritta mandamus vobis vt suprascriptam partem & omnia in ea contenta obseruetis & ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciatis, illam ad omnium inteligentiam in locis consuetis publicæ proclamari facientes.

Data in nostro Duc. Palatio die vltimo Martij Indict.xij.1524.

De Bannitis ad inquirendum quando transeant in diffinitiuam, & contra aliquem non procedatur nisi præcedant probationes aut Inditia, Pars secunda.

ANDREAS Griti Dei gratia: Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris, Paulo Nani de suo mandato Potestati & Marco Gabrieli Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis Salutem & dilectionis affectum. Significamus vobis, quòd heri in nostro consilio rogatorum capta fuit pars tenoris infrascripti videlicet. Fu deliberato per questo conseglio adi.21.Mazo prox. preterito sotto honesto velame che la parte de di 15.Octobrio.1504. disponente che li banditi ad inquirendum non se præsentando in termine de mesi.16.dapoi finiti li rezimenti de quelli da i quali fusseno sta condennati se hauesseno per confessi &c.vt in ea, sia reuocata & nulla per quanto spetta alli homicidij puri & altri casi simplici circa i quali se debba seruar quello che auanti se obseruaua, ma li effetti, che tal deliberation ha produtto, & produce, sono cattiui, & del tutto contrarij, si alla iustitia, come al honor del stato nostro: Perche molti Banditi ad inquirendum, hauuta intelligentia & conuention con altri banditi per casi simili & maiori che li hanno dato denari, se hanno fatto prender da quelli essendo certi de aiutarse cum diuersi mezi, & sono sta assolti si li captori per hauerli presentati come etiam li ditti presi, & ogni di anchora più seguiranno de questi inconuenienti & disordeni, che sono de pessima, qualità se non li sia prouisto come è necessario far, essendo oltra de ciò data à tutti simili banditi ad inquirendum occasion de differir la presentation sua, à, quel tempo, che li parà più congrua, & al proposito suo de esser cum li modi che ben sano trouar absolti senza pena, benche i siano in colpa cum displicentia del nostro Signor Dio, ofension della iustitia & dishonor del stato nostro, & però.

L'andera parte che per auttorità de questo conseglio sia reuocata la suprascritta parte de di. 21. marzo prox. passato, & la ditta de di 15. Ottobrio. 1504. sia retornata nel suo pristino vigore, si che la sia, & debba esser obseruata, & hauer executione iuxta la sua continentia, & doue la dice che i banditi ad inquirendum habbiano termine à presentarsi de mesi.16. da poi finiti li rezimenti de quelli Rettori che li habbia condennati, se intendi de cetero esser termine de anni do, cum aditione etiam del infrascritto capitulo vltimo della predita parte de 21 Marzo cioè, che in le denuntie, & querelle, che saranno date alli Rettori nostri contra alcuni contra i quali non fusseno probation, ò, inditij, quelli tali non siano proclamati, ma se debbano proclamar quelli contra i quali fussero probation, ò inditij, per le qual probation ouer inditij apparesse à i detti Rettori nostri douerli proclamar, quare auctoritate suprascripta mandamus vobis vt suprascriptam partem, & omnia contenta

tis in ea obseruetis, ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciatis facientes has nostras Publicari ad omnium notitiā & in actis istius cancellariç ad futurorum memoriam registrari.
Data in nostro duc. palatio die. 19. Iunij Indict. xii. M.D.xxiij.

De non appellando à sententiis ad inquirendum, sed tantum liceat supplicari.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Petro Bembo de suo mandato Potestati Veronæ, & Barbono Mauroceno Doct. Capita .eo, & successoribus fidelibus dilectis salutem. Denotamus vobis quòd in nostro Cons. x. diem 3. Iulij, pręsentis captum & deliberatum fuit quod in illa communitate nostra ad informationem omnium in locis solitis publicari debeant partes infrascripte vna videlicet capta in maiori Conf. die 20. Martij 1446. super appellationibus sentētiarum criminalium ad inquirendum. Altera capta in inclito cons. x. cum additionibus, die 2. Maij nuper prateriti, tenor autem partis captæ in maiori consilio. talis est videlicet. Conciosia che le appellationi delle sententie criminal fatte ad inquirendum siano molto disconueniente, & specialmente in le terre & lochi nostri per i Statuti delle qual questo è deuedado non obstante i qual Statuti par che de tal sententie sia chi aldeno le appellationi in scandalo de tutti i nostri subditi che desiderano di ben viuere, & mo da nouo vno messo della Magnifica communità di Verona ne habbia fatta singular querela come de cosa atta à indur confusione & impazzo che giustitia far non si possa.

L'anderà parte che de cetero non si possa appellar da cadauna sententia fatta ouer che sarà da qui auanti ad inquirendum per nostri Rettori di quelle Città, terre, & lochi che per Statuti, ouer priuilegij questo sia deuedado, in pena de duc. 100. d'oro à cadauno che de cetero intrometesse, laqual pena ciascun Auogador per si solo, & senza altro conf. possa scoder da altri Auogadori, o Sindici che intrometesse, & nientedimanco simil intromission con le sue dependentie niente vaglian, come se mai fatte non fossero. Non intendendo in questo le intromission gia fatte allequal non giouarà ne nuoce la presente parte. Ma perche el potria alle volte occorer caso estremo degno [illegible] de simil cose [illegible] di tal sententie ad inquirendum, in tal caso per mezo di [illegible] possi supplicar allaqual gratia sia necessario hauer. 6. conseglieri. 3. caui de xl. & [illegible] gra. conf. è altramente non se possa far sotto pena de duc. 200. a chi metesse parte de sminuir le ditte pene, & leze se le ditte gratie separatamente in gran conf. [illegible] li Auogadori habbiano materia de esaminar le ditte gratie, & ben intenderle [illegible] de loro sia tenuto in renga dir il sentimento suo, & siano contà le balotte, & non si possa far con manco che con li dui terzi delle balotte, che quel zorno alle proue sarāno [illegible]. Et se alcuno della cancellaria presumerà scriuer, presa, ouer nelli atti della cancellaria ouer di fuori per littere altra simil gratia, non osseruati questi modi, sia priuato in perpetuo dell Cācellaria & paghi lire mille lequal tutte siano delli Auogadori fin giorni 15. doppò fatta la conscientia dellequal cose possano far l'essecutione, senza altro conf. passati gli detti 15. giorni siano delli Cattaueri per altri giorni. 8. Deinde de i Signori di notte, dellequal pene pecuniarie & personale non si possi far dono gratia, remission ne compensation, ouero interpretatione, ò altre dechiaratione, sotto le pene & streture contenute nella parte noua de i contrabandi. Tenor partis capte in consilio. x. talis est.

Quod auctoritate huius consilij committatur expresse Aduocatoribus nostris communis & eorum cuilibet præsentibus & futuris quod sub pœna duc. 100. quilibet eorum in suis proprijs bonis, teneantur & debeant ipsam legem captam in maiori consilio ad literam prout iacet facere obseruari nec permittere quòd per aliquē aut consilium aut socium siue Aduocatorem aut Sindicum aut aliquem alium fit, qui esse velit tàm per viam saluorum conductorū, quàm litterarum Duc. suspensionum, & per omnem aliam viam, & modum, quod cogitari possit ipsi legi aliqualiter contrafiat, exigendo a contrafacientibus pœnam in

ipsa lege contentam. Insuper teneantur ipsi Aduocatores, sub eadem pœna diligenter inquirere, si a die captæ partis prædictæ aliqualiter contra ipsam legem fuerit factum, cassando, irritando, & annullando vigore istius consilij omne, quod inuenerit fuisse factum contra ordinem prædictum, & exigendo pœnam ab ipsis qui contrafecissent, & accusatores, & conscientiam de prædictis facere volentes audiat sub eadem pœna, & si prædicti Aduocatores, & eorum aliqui fuerint negligentes in obseruando prædicta aut quoquo modo cōtrafecerint, capita huius consilij faciant notare ipsos Aduocatores, & quemlibet eorum, super libro debitorum communis de pœna ad quam propterea inciderunt, & sollicitando exactionem quousque soluerint quas omnes pœnas exigant ipsi capita quæ veniant in camera Cons. x. & exequantur præsentem ordinem retractando, & annullando totum quod factum fuisset contra ipsum secundum legem, & præsentem ordinem, quæ pars reuocari non possit, nec contrafacientibus aliqua gratia fieri nisi per duas partes istius cons. cum tanta additione, quanta nunc est, quare cum d. nostro cons. x. vobis mandamus quod suprascriptas partes, diebus Statutis, horis debitis & locis solitis vestri regiminis, nostram, deliberationem prædictam publicari faciatis, & de receptione, & publicatione prædictarum debeatis capita prædicti cons. x. per vestras literas aduisare, & si super contentis in partibus suprascriptis vobis fieret conscientia aliqua debeatis, subito Aduocatores nostri cōmunis aduisare.

Data in nostro Duc. Palatio die. x. Iulij Indict. iij. 1455.

De non appellando a signaturis, resseruata via gratiæ.

AVGVSTINVS Barbadico Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Marc'antonio Mauroceno equiti de suo mandato Potestati, & Iacobo Leono Capitaneo Veronæ & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum Spect. & Egreg. Domini Ioannes de Beuilacquis eques Dominicus Guanterius Andreas de Peregrenis & Omnibonus de Braida Doctores Oratores istius fidelissimę communitatis nostræ Veronæ ad præsentiam capitum consilij nostri decem comparentes post productionem & lectionem partium captarum in nostro cons. x. in 1449. xxiiij. Ianuarij & 1455. 24. Septembris per quas fuit solenniter Deliberatum. Quòd à sententijs latis in arengo non possit appellari, sic etiam disponentibus ordinamentis eiusdem ciuitatis per Dominium nostrum tempore fœlicis acquisitionis eiusdem ciuitatis sibi confirmatis modeste, & reuerenter indoluerunt de noua, & mala à modico tempore citra (vt dicunt) introducta cōsuetudine per reos alicuius culpæ siue excessus criminalibus, qui scientes à sententijs factis in illa consularia, & postea publicatis in arengo non posse appellari, nisi per viam gratiæ, habent modum per indirectum facere ipsas condemnationes appellabiles, siquidem ad officium Aduocatorum nostrorum communis prouocant, & appellant à signatura condēnationis ante illius publicationem, & per hunc facillimum modum veniunt ad beneficium appellationis contra intentionem ordinum consilij nostri decem præfati, & ordinamenta dictę ciuitatis, supplicātes ijdem Sp. Oratores de opportunitate remedij prouideri. Quare pro obseruatione constantissima & inuiolabili prędictorum ordinum cons. nostri decem super eo, quòd sententiæ condemnatoriæ latæ in arengo esse debeant inappellabiles &c. cum pręfacto cons. decem deliberauimus, & prouidimus & sic per pręsentes vobis declaramus capium & prouisum esse, quod de cætero ab huiusmodi signaturis condemnatorijs non possit appellari: sicuti non potest earum publicationem. Verum reseruatum sit semper prædictis condemnatis possendi ire per viam gratiæ iuxta ordines captos in eodē cons. nostro decem. Quocirca cum antedicto cons. nostro decem vobis mandamus, vt suprascriptam nostram & ipsius consilij deliberationem obseruare, & obseruari facere debeatis inuiolabiliter. Has autem nostras in actis istius cancellariæ vestræ registrari faciatis & registratas præsentantibus restitui.

Datæ in nostro ducali palatio die penultimo mensis Augusti. Indict. xi. 1492.

De

De non appellando ab actibus interlocutoriis, post sententiam diffinitiuam in arengo latam.

1494. 29. Octobris in consilio decem.

PER hoc consilium sub 1492. 30. Augusti. Ad supplicationem, & grauamen oratorum fidelissimæ communitatis Veronæ, indolentium quod per Aduocatores communis & Syndicos nostros, contraueniebatur strictissimis partibus, & ordinibus huius consilij. 1449. 1445. per quos cautum est, & strictissime inhibitum, quòd a sententijs criminalibus, in publico arengo promulgatis, non possit appellari, nisi per viam gratiæ, siquidem incœperant intromittere signaturas condemnationum ipsarum promulgatarũ, captum, & prouisum fuit, quòd ab huiusmodi signaturis, appellari non posset, sicut non poterat, non potest, post ipsarum publicationem, quod fuit, & est benefactum. Verum quoniam cessante illa via, & modo, inuenta est alia via, & modus per quem huiusmodi sententiæ, quas hoc consilium voluit, esse inappellabiles, quandoque reuocantur, siquidem etiam Aduocatores, & Syndici intromittunt proclamata, & citationes factas, reis, & illas introducunt, & incidunt in consilijs nostris, & faciunt, quod condemnationes latæ in arengo, reuocatæ, & nullæ remaneant, per dependentia, quod non est vllo modo tollerandum, attento etiam quòd de huiusmodi contrafactionibus inter alias nouissime conqueritur, & dolet fidelissima communitatis Brixiæ, per Oratorem suum, & cum multa instantia reuerentia supp. prouideri. Ea propter.

Vadit pars, quòd pro inuiolabili, & inconcessa obseruatione intentionis ordinum prædictorum captorum in hoc consilio concernentium, etiam obseruantiam priuilegiorum, & concessionum fidelissimarum communitatum, & locorum nostrorum, Auctoritate huius consilij captum, & prouisum sit, & ita mandatur inuiolabiliter obseruandum, quòd sicut à dictis sententijs criminalibus latis, in arengo per rectores nostros, habentes curiam & à, signaturis non potest appellari ita additum, & Statutum sit, quòd postquam dictæ sententiæ in arengo latæ fuerint, non possit postmodum appellari, à, citationibus, vel proclamationibus, vel alijs quibuscunque actibus præcedentibus, & sententijs factis, & contentis in processibus & hic ordo sese extendat ad alias ciuitates nostras, & omnis intromissio, quæ facta fuisset, vsque ad hunc diem, & adhuc non foret per consilia expedita, subiaceat præsenti ordini, & per capita mandetur depenari, & aboleri cum reuocatione omnium secutorum, & factorum vigore talium intromissionum verum reseruatum semper sit prædictis condemnatis possendi ire per viam gratiæ, iuxta ordines captos, in hoc consilio, & presens pars ponatur, & iniungatur in capitularibus Aduocatorum nostrorum communis & Aud. nostrorum Nouorum. Et notificetur Rectoribus nostris Brixiæ, & successoribus. Capitibus autem huius cõsilij ex nunc commissum sit, quòd omnes actus, in quibus contigerit contraueniri, per dictos Aduocatores nostros communis, vel Syndicos, possint, vti libertate sibi ab hoc consilio concessa, in reuocando & depennari, & annullari faciendo. Absq; alio consilio, quicquid contra intentionem præsentis ordinis fuisset intentatum, vel factum. Aduocatores verò, & Syndici contrafacientes in prædictis incurrant in pœnam Statutam per ordines huius consilij 1455. applicandam cameræ huius consilij.

De non appellando à sententiis latis in arengo & aliis actibus, præterquam à condemnationibus pecuniariis ad participandum.

ANDREAS Griti Dei gratia Dux Venet. Nobilibus, & Sapientibus viris Federico Rhenerio de suo mandato Potestati, & Marco Barbadico Capitaneo Veronæ & success. &c. Significamus vobis quòd die 19. mensis præsentis capta fuit pars in cons. nostro. x, tenoris infrascripti quare auctoritate huius cons. mandamus vobis vt quantum ad vos attinet,

tinet exequi & ab omnibus obseruari facere debeatis tenor autem talis est.

L'anderà parte che saluo in tutte le leze, & ordini circa la condennatione, & sententie condennatorie fatte in arengo & altre sopra ciò disponente, & à questo conformi sia da mò à più abondante cautella per auttorità di questo conf. preso & dechiarito, che fatta che sia, & in publico arengo promulgata alcuna sententia de Rettori nostri che hanno corte, da poi essa publicatione, quella sententia, ouer condennatione insieme con tutti è qualunche atti precedenti quelli si de signatura come de citation & altri, siano & esser se intendano inappellabili, & ogni intromissione che fosse fatta in contrario de ciò sia nulla, & per cadauno delli capi di questo Consiglio possa, & debba esser cassa, & fatta depenar come nulla, Restando però sempre aperta à cadauno la via de adimandar gratia con le debite solennitade. Et in vn solo caso etiam la sententia fatta ouerche si farà in publico arengo, possi esser appellabile quanto alla parte pecuniaria tantum: Doue ciò è per quella ne fosse cōdennatione de denari delli quali essi Rettori, ouer la lor corte, & Cancellieri, Comestabile, ouer Caualier venissero à participar & non altramente, & questo per rimouer del tutto vna escogitata corruttella de farsi lecito intrometter tutte le condennationi ad diuidendū che è cosa penitus absurda, & la presente deliberation sia posta nelle comision de tutti li Rettori nostri che hanno corte, & registrata etiam nel officio delli Auogadori de commun, & delli Auditori noui che la debbano osseruare.

Data in nostro Duc. palatio die. 22. Iulij Indict. 4. 1531.

De supplicantibus reaudiri per viam gratiæ.

HIERONIMVS Priolus Dei gratia Dux Vene. &c. Nobilibus, & sapientibus viris Hieronimo Zane de suo mandato Potestati & Nicolao Gritti Capitaneo Veronæ & successoribus fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Vi mandamo in questa vna parte presa hoggi nel nostro maggior conf. la qual vi commettemo con l'auttorità di esso consiglio che dobbiati inuiolabilmente essequir, & far essequir da ogn'vno, à chi spetta.

Datæ in nostro Ducali palatio die. xxx. Octob. Indict. 3. M.D.lviij.

1559 alli 29. Ottobrio in gran conf.

E introdutta vna graue corrutela in pregiudicio della giustitia, che li scelerati homeni poi, che senza timor del Signor Dio, senza alcun rispetto al ben, & sicuro viuer, hanno commesso diuersi delitti, si lasciano condennar absenti con speranza quando col tempo hanno acquistato fauor alle lor cause di ottenir gratia di esser realditi, oltra, che la maggior parte de simil tristi non si curano di dimandar la gratia, se non dapoi che sono retenuti, & che si deueno essequir le condennationi loro, essendo stati fra tanto de continouo dentro li confini, commettendo di compagnia de altri banditi diuersi mancamēti, come alla giornata s'intende, & de più se la gratia trà li conseglieri, & capi de quaranta pende vna ò due volte, scorrendo de industria mesi, & anni senza farla reballotar, & espedir, espettando co'l beneficio del tempo maggior fauor, ouero occasione di poter fuggir di preggione, & con tal mezi indiretti, vengono à sospender, che per li Rettori nostri di fuori, & per li magistrati de questa città non sia data essecutione alle sententie & condennationi loro & alle deliberationi delli consegli nostri, Al che essendo da proueder per consolatione & sicurtà delli boni, & per spauento, & pena delli tristi.

L'anderà parte, che cadaun bandito, ouer condannato absente per qual si voglia delitto così per li magistrati & consegli nostri di questa Città, come per li Rettori & representanti nostri de dette terre, & luoghi del Dominio nostro tanto da terra, quanto da mare, che

nell'aue-

dell'auenir dimandaranno gratia di esser realditi, cosi quelli, che fussero retenuti, come non li retenuti, siano obligati dopò il presentar la supplicatione alla Signoria nostra hauer fatto risponder alla supplicatione di quelli, che serà ordinato, che rispondeno, & ballotar le gratie tutte le volte ordinate dalle leggi, & espedir del tutto tra gli consiglieri, & capi di quaranta quelli che seranno condennati per li magistrati ouer consegli di questa Città, in termine de vn mese, quelli condennati da parte di terra per li Rettori in termine de mesi dui li condennati dalli Rettori, da parte de mar dal Quarner in quà in termine de mesi tre, dal Quarner fino à Corfù inclusiue in termine di sei mesi, & da Corfù in là in termine d'vno anno, douendo li consiglieri & capi de 40. nelli termini predetti hauer data espeditione de esse gratie sotto debito di sacramento & pena de duc. cento per cadauno, & il Secretario, che hauerà in mano la gratia, sia tenuto sotto pena di ducati cinquanta recordar tal espeditione cosi rechiesto, come non rechiesto dalli interessati, passati veramente li termini sopradetti non si possi per alcun modo ballotar più essa gratia, ma siano obligati li magistrati di questa Città, & li Rettori de fori, à chi apartenerà far dar essecutione irremissibilmente alle sententie & condennationi sue, & alle deliberationi dalli consegli nostri, presa poi dalla Signoria nostra frà li termini predetti alcuna simil gratia, siano obligati l'interessati farla spedire nelli altri consegli di 40, & maggior in termine di sei mesi all'hora prossimi, douendosi però espedir la gratia in quel Consiglio di 40. nel qual sarà stata principiata à ballotar secondo la forma delle leggi passato il qual termine sia nulla la gratia ne si possa ballotar, & siano essequite le lor condennationi, come è ditto sopra, Et acciochè li predetti habbino commodità di far espedir esse gratie nelli termini assignati di sopra, sia preso che li magistrati di questa Città, Rettori di fori & altri, che haueranno à risponder alle suplicatione debbono hauergli risposto in termine de giorni quindese, dopoi che li serà stà presentato l'ordine della Signoria nostra, che habbino à risponder sotto pena de ducati cento, siano anco tenuti li capi de quarantia ciuil vechia sempre, che li presentate simil gratie farle ballotar li primi penderi, auanti tutte le altre, sotto debito di sagramento, & pena de ducati cento per cadauno, & il nodar di essa quarantia, se non raccordarà ogni pender ad essi capi la presente parte, & l'espeditione di tal gratie cascha à pena de ducati cinquanta, similmente siano tenuti li consiglieri, & capi di quaranta sotto le pene predette far po ner queste gratie auanti tutte le altre nel maggior consiglio, & all'istessa conditione siano tutti quelli che fino al giorno presente sono retenuti, & quelli de chi le gratie pendeno à la Signoria nostra, ouer à gli altri consegli, & acciò, che sia data la debita essecutione alla presente parte, possa, & debba cadauno delli Auogadori nostri di commun sotto debito di sacramento scoder le pene sopradette senza altro cons. da chi contrafarà, la mittà della qual sia de chi farà l'essecutione, & l'altra mittà dell'accusator, qual sia tenuto secreto sia publicata la presente parte sopra le scale di S. Marco, & de Rialto mandata à quelli magistrati, & consegli à chi spetta in questa Città, & à tutti li Rettori de fori, con ordine, che la faciano publicar nelli luoghi soliti, & registrar nelle loro Cancellarie & sia posta nelle commissioni delli successori acciò che li sia data la debita essecutione.

Die vltimo Ottobris. 1559.

Publicata fuit super scalis Riualti pre Bernardinum.q. Iacobi præconem publicum.

Die. 8. Nouembris. 1559.

Publicata fuit super scalis S. Marci pre Ioannem Zapam præconem.

Publicati die. 2. Settembris 1559. Veronæ.

De condemnationibus a Rectoribus factis per eos non alterandis.

M.cccc.lxi. Die iiii. Iulii in Maiori Consilio.

QVIA plerique nostri Rettores, & quasi omnes de condemnationibus, quas suo tempore faciunt, ante complementum eorum remittunt in parte, & toto sicut eis videtur,

tur, quod est contra omnia iura mundi, quia postquam Iudex sententiam tulit, siue bene, siue male functus est officio suo, nec habet libertatem mutandi, vel reuocandi in parte, vel toto sine licentia superioris.

Vadit pars quod addatur in commissionibus omnium Rectorum, quòd de omnibus condemnationibus, quas facient in suis regiminibus, non possint postquam eas fecerint se impedire in remittendo, vel reuocando in toto, vel parte vllo ingenio, siue forma, & si consilium &c.

Quod retenti liberati & relaxati non soluant expensas. In commissione D. Potestatis ad cap. 85.

OBLIGATVS es sub vinculo sacramenti obseruare & obseruari facere quod quotiens acciderit liberari, relaxari aliquem captum precedente suspitione, & denuntia aliqua Vicarius, Iudex, vel Cancellarius, Notarij scribe, Comestabiles baroeriorum, socij milites, & quicunque alij officiales deputati ad criminalia non habeant, nec accipere debeant aliquo modo solutionem, seu emolumentum aliquod dicta de causa, si reperti non fuerint culpabiles, dicti comprehensi sub pœna priuationis suorum officiorum.

De inuentionibus quæ fiunt de nocte.

FRANCISCVS Foscari Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus, & sapientibus viris Francisco Barbo de suo mandato Potestati, & Danieli Victuri Capitaneo, Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis Affectum, Considerantibus nobis per quandam partem captam in nostro consilio rogatorum & additionis de mense Iulij nuper elapsi, de qua vobis & nostri ciuium dedicatis, per quàm datur certus ordo circa officium & Iurisdictionem Potestatum & Capitaneorum terrarum & locorum nostrorum a parte terræ pro delictis nocturnis multæ occurrerunt differentiæ & confusiones contra Statuta & ordines ciuitatum nostraram, volentes ad hoc ita clare, & congrue prouidere, quod omnis ambiguitas & error cesset declaramus nunc & Statuimus cum dicto nostro consilio rogatorum & additionis sic quæ de cætero volumus obseruari quod inuentiones quæ fierent de nocte per sotios & famulos seu stipendiarios & officiales sub obedientia Capitaneorum terrarum & locorum nostrorum deputatos de armis, & de illis qui vadunt de nocte absque lumine contra formam ordinum nostrorum spectent & pertineant ad Capitaneos terrarum nostrarum, qui pro talibus inuentionibus puniri & condemnari sicut ex eorum officio descriptioni suæ videbitur omnia autem delicta, & inuentiones quæ fierent de nocte contra ciues terrarum & locorum nostrorum cuiuscunque conditionis existant remittantur & remaneant ad punitionem arbitrium & iurisdictionem Potestatum nostrorum ipsarum terrarum qui procedant & faciant sicut ius, & iustitia suadebit, mandamus itaque vobis cum dicto consilio quatenus hunc ordinem, & prouisionem non obstante suprascripta parte de mense Iulij prædicti capta obseruari & exequi de cætero debeatis quantum ad vos, & vtrunque vestrum pro vestro officio pertinebit.

Data in nostro ducali palatio die.iiii. Ianuarii Indictione. xiii. M.cccc.xxxiij.

De adunatione personarum.

M.cccc.lxvi. die xvi. Septembris in consilio decem.

VADIT pars, quòd si quis fecerit adunationem hominum ad malum finem cadat de libr. mille & quicunque ad aliam adunationem iuerit cadat de libr. centum paruorum, & vt obediatur nomine nostri Dominij, quicunque nudauerit arma contra officiales vbicunque & quandocunque facientes officium suum nomine nostri Dominij, aut nomine capitum

pitum consilij.x.aut aduocatorum communis aut officij Dominorum de nocte, aut capitum sexteriorum, cadet ad pœnam libr. centum denar. pro arma tracta, & non habendo vnde soluere stet anno vno in carceribus. Si vero fuerit tantum percussus, aut etiam damortuus non fiat ratio super huiusmodi percussione aut morte, si vero aliquis ab extra nuerit arma aut aliter faciet quod homo retentus per custodes fugiat de manibus custodum, aut impediat malefactor vel bannitus non capiatur, cadat ad pœnam libr. ducentarum pro arma tracta, & si a custodibus occidetur vel percutietur, non fiat ratio & si de percussione euadetet etiam puniatur pro temeraria audacia sua contra officiales attentata salua vltra hoc libertate officij capitum consilij nostri.x.& Aduocatorum communis Vene. puniendi pro huiusmodi temerarios homines, quia vt iustitia non habeat locum habenti audaciam tam faciendi adunationem, & cum armis surgere contra facientes officium pro libertate & iustitia terræ nostræ & publicentur.

De bannitis, & eos recipientibus & associantibus.

Die 30. Augusti. 1531. in consilio. x. cum addit.

PER molte, & diuerse deliberationi che siano sta fatte & per questo, & etiam per lo nostro mazor conseglio à fine de expurgar questa Città, & le altre della nostra ditione de la abomineuole, & detestanda generatione de li banditi, non appar anchora à gran gionta che à questo effetto prouisione alcuna sia stata efficace assai. La qual cosa in vero de sum ma importantia se deue procurar con tutti li spriti che debbia succeder si per honor della Signoria nostra, alli cui decreti siano astretti ogni sorte de persone al tutto prestar la debita obedientia, come principalmente per satisfar con la giustitia vniuersalmente alli boni, e proueder al commodo, & quiete di tutti quelli che nel stato nostro desiderano viuer Christianamente, & virtuosamente, & però.

L'Anderà parte che reseruate ogni altra parte in questa materia disponente, & alla presente non repugnante sia aggiunto, preso, & statuito, & cusi publicato in questa Città, & in cadaun'altra delle terre & luoghi nostri da terra, & da mare che tutti indifferenter li banditi già, & quelli che nell'auenir saranno banditi si dalli consegli, & magistrati di questa Citta, come da li Rettori nostri debbiano immediate andar alli sui bandi, & à quelli perseueratamente obedir alla loro condennatione, & non lo facendo, & essendo trouati in loco à loro prohibito per la forma della sententia loro possano esser impune offesi, & morti con el premio istesso alli interfettori che hauer doueriano chi quelli presentassero viui. Ma perche le spale, & fauori che da altri q̃sto hãno banditi sono le cause che li danno cuore, & li mantengono nella disobedientia, per la quale tanti maleficij, & con tanta facilità sono da loro perpetrati, però sia statuito che qualunque de cetero accetterà alcun bandito in casa, ouer in villa, ò altroue, ouer accettato fin'hora de subito non lo licentierà, ma lo tenirà, seguirà, accompagnarà de dì, ò de notte con arme, ò senza arme in loco della sua condennatione prohibito, etiam che il fosse suo coniuncto in stretissimo grado di sangue, incorra immediate, & esser incorso se intenda in la istessa pena del proprio transgressor del suo bãdo che l'hauesse riceuuto, seguito, accompagnato, ouer fauorito, & come equalmente bandito possia esser impune offeso, & morto con la taglia come esso principale. Et la essecutione dell'ordine presente sia commessa alli capi de questo conseglio, & alli Auogadori de commun, & à cadauno de loro senza altro conseglio, & etiam à cadauno delli Rettori nostri de fuori contra quelli contrafattori che se trouaranno nella sua iurisdittione, accioche da ogni parte di mal fattori sentendosi perseguitati dalla giusta vendetta delli sui demeriti cognoscano per necessità conuenir obedir alle sue condannationi.

De Blasfemantibus, Pars prima.

ANDREAS Griti Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Ioanni Contareno de suo mandato Potestati, & Marco Zantani Capitaneo Veronæ & successoribus suis fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Il Reuerendo Episcopo di quella Città, continuando nel ottimo proposito suo di estirpar li vitij de ditta Città & massime la Biastema che è causa di excitare la diuina ira contra le Città, & populo ha scritto sue littere alli capi del cons. nostro di. x. à far quella prouisione, & che possi remediare al pernitiosa, & abominabil corrutella de Biastemar il Santissimo nome de Dio. Vnde essendo tal suo riccordo sta da noi accettato molto volentieri & vi affirmiamo esser gratiss. Habbiamo con el cons. nostro di. x. Statuito le pene contra li Biastemadori non solamente in questa Città, & in Verona, ma in tutte le Città & lochi nostri come qui appresso vederete commettendoui con il predirro cons. che dobbiate far publicar la infrascripta deliberatione contra li Biastematori come in quella si contiene facendo registrar le presente nella Cancellaria nostra, & essequendo la deliberation con quella diligentia che si togli via questo pessimo vitio, come seguira se voi puniretti li Biastematori come in dette deliberation è statuito delle qual darete notitia alli Rettori delle Castelle, à voi commesse per la inuiolabil osseruantia sua. Che non sia alcuna persona nelle Città terre & luochi nostri sia de che grado, stato, condition & esser si vogli ardisca Biastemar ne maledir il nome de DIO, & Signor nostro IESV CHRISTO & la sua Madre Gloriosa VERGINE MARIA, Ne in vilipendio loro parole vituperose dir ne particularmente ne in genere sotto nome della corte Celestiale ne espressamente ne per alcun colore ò forma de parole per alcun modo ouer ingenio che li contrafattori di questo Santissimo ordine oltra le altre pene statuire nelli Statuti & ordeni della Città & terre nostre cadino ad irremissibil pena de pagar lire. 400. de piccoli e star anno vno in preson seradi, & exilio de' ditte Città nostre, & destretti per anni cinque & se saran subditi nostri oltra la pecuniaria pena soprascritta, & oltra le preson & exilio della Città, & destretto doue se trouaranno per ditto tempo siano etiam banditi delle Città, & patrie loro & de suoi territorij per ditto tempo li forestieri veramente de aliena ditione oltra la pena pecuniaria antedirta sia per ditto tempo exuli de quelle Città doue si trouaranno & de tutte terre & lochi del Dominio nostro & se li delinquenti seranno persone mendichi & vagabondi che non hauessero da pagar ne et in speranza che altri pagasse per loro sia in tal caso commurata la pena in quella altra pena corporale parerà alli Rettori nostri oltra la quale, le altre pene cioè preson exilio taglia &c. restino ferme che da tutti li sopradetti rompessero li Bandi lori habbi chi le prenderà & condurà in le preson tanto di taglia, quanto saranno sta le condenason loro pecuniarie, & questi tal condennati stiano sei mesi in preson seradi liqual compiti non siano però relaxadi se prima non haueranno pagato la pena, & taglia loro lequal pagate & relaxati termino al bando, & hoc totiens, & quotiens, quelli veramente fussero sta condennadi contumaci & absenti mai se intendino hauer principiato il bando loro, saluo che dopoi haueranno pagato le condannason loro preditte. Che parendo alli Rettori nostri la preuarication commessa, & le persone preuaricante esser di condition tale che meritassero maggior animaduersione che la sopradetta ordinaria punition non obstante le sopradette determinate siano condennati gli delinquenti de più seuera punition per la grauità, & enormità delle biastemme per le condition della persona per il loco per il tempo & altre circunstanre grauante il delitto minor pene veramente de le sopra' expresse dar non si possino, che à quelli che saranno stà vna volta condennati del infrascritto delitto siano duplicare tutte le pene sopraditte, se in quello la seconda fiata recascasseno. Et se la terza volta recidiuasseno come à incorrigibili & impenitenti tutte le pene preditte siano triplicate, che tutti quelli che accusaranno tal scelestissimi delinquenti siano tenuti secretissimi sotto debito di sacramento con tutti quelli mezi & modi & pene che si obseruano in le materie secretissime de stado. Se cossi loro accusadori vorano, & hauer debbano per la parte à loro spectante, la mitta delle pene pecuniarie sopraditte si nel primo come nel secondo è terzo caso, da

so, da esser pagate delli beni delli delinquenti se ne saranno sin minus delli denari della Signoria nostra & non se trouando beni delli delinquenti, essendo loro carcerati non siano mandati a bando ne quello mai comenzi se prima non haueranno pagato come è sopradetto, & se li accusadori fussino incorsi in delitto de biasteme siano assolti fino al giorno delle accusation che fesseno d'alcun altro biastematore, tutte le altre veramente biasteme dei Santi, e Sante, siano puniti da d. Rettori si come per consciencia loro gli parerà.

Datæ in nostro ducali palatio die.xxiii.Iunij Indict. vij. M.D.xxxiii.

De blasfemantibus. Pars secunda.

PETRVS Lando Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Nobilibus, & sapientibus viris Delphino Delphino de suo mandato Potestati, & Marc'antonio Fuscareno Capitaneo Veronæ, & successoribus suis Fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum: Per ouiar alli scandoli, & inconuenienti già incomenciati sentirsi nelle terre nostre per non si seruar quella secreta credenza, che si doueria delli nomi di quelli che acusano li biastematori, è stà presa parte nel cons. nostro di: x. che nelle lettere, & luoghi nostri si possino denunciar li biastematori, etiam con denuntie contrasignate, senza metterui il nome dell'accusator, come si fà in questa Città nostra, con questa expressa però dechiaration, che in tal caso denuntia non se intenda prouata, saluo per tre testimonij al manco, possendo occorer, che in quella il proprio accusador si habbi à notar per testimonio, nel qual modo sarà satisfatto alla giustitia, & alla securtà del denuntiante, & perche dalli accusati, vt plurimum erano fatte le defese per procuratori, sotto protesto di statuti delle Città, non essendo conueniente, i se habbino in consideratione, oue si tratta del honor del Signor Dio, è stà preso etiam insieme, che non obstante tali Statuti non possino de cetero esser admesse per procuratori le deffese de quelli, che che saranno accusati di blasfemie si che se pretendendo tale attione di desesa, il habbino à far personalmente: Però con el detto cons. nostro di.x. vi commettemo, che dobbiate far osseruar, & che si osserui la continentia soprascritta della ditta, parte, facendo publicarla à notitia di ogni vno, & registrar in quella Cancellaria.

Datæ in nostro Duc. Palatio die prima Septembris Indict. prima. 1542.

Publicata Veronæ die martis xii. Settembris. 1542.

De Falsaris.

PETRVS Lando Dei gratia Dux Vene. Nobilibus, & sapientibus Viris Delphino Delphino de suo mandato Potestati, & Marc'antonio Fuscareno Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Vi mandamo la parte presa nel nostro mazor conseglio contra gli falsarij, & vi commettemo che la facciate publicar nelli loci soliti, & registrar nella cancellaria, & essequirla ad vnguem, come in quella se contien.

Data in nostro Duc. Palatio die 23. Decembris Indict. prima. 1542.

De Falsariis.

M. D. xlii. Die vltimo Nouembris in maiori Cons.

FRA li delinquenti sommamente odiati dalle legge, sono connumerati li falsarij perche da questi non sono sicuri, ne anche li innocenti, & quelli che attendeno à viuer con timor de dio, & della giustitia, perche con falsità loro insidiano l'honor, la facultà, & la vita delli homeni, confundeno, & resisteno alla giustitia, liberando con sacramenti falsi, li delinquenti dal coltello de quella, & questo numero è tanto cresciuto de falsarij, che con grandissima facilità ogn'vno si serue de loro, de modo che li tristi con maggior sicurtà si conducono

ducono a commetter homicidij, & altre scelerita; Al che essendo necessario proueder di maggior valida prouisione de quella, che è statuita dalle legge, & ordeni nostri per reprimere, & radicare, vna cosi pessima generation de homeni.

L'andera parte che se de cetero alcuno in questa Citta & destretto, ò in alcun loco, & terra nostra si da parte de terra, come da mare deponera, ò fara deponer dolosamente el falso in alcuna causa, cosi Ciuile, come Criminale, farà, vsarà, produrà, ò farà produre alcun instrumento, ò scrittura falsa, sia per qual minima causa, & importantia esser si voglia gli sia tagliata la màn dritta, & la lingua appresso, si che'l non possi più parlar. Se veramente la causa sopra la qual hauera deposto ò fatto deponer el falso, fatto, ò produtto, ò fatto produr instrumento scritto, ò scrittura falsa, sara tale, che importi la vita dell'homo, si in liberarlo dalla morte, come in hauer voluto fargela dar indebitamente, all'hora gli sia tagliato la testa, & questo non obstante alcun Statuto, legge, ordine ò priuilegio di quel loco, doue fusse commesso el delitto, alqual in questa parte tantum sia pienamente, & ex toto derogado, & li consiglieri, Capi de quaranta, Auogadori de commun, & ciascuno altro, che hauesse auttorita di metter parte non possino metter alcuna minor, sotto debito di sacramento, & di pagar ducati cinquecento quali senza altro conseglio gli possino essere tolti per ciascun del collegio nostro, & applicati all'Arsenal, & sia posto in le commissiõ delli Rettori nostri, quali sotto l'istessa pena siano tenuti di essequirla inuiolabilmente.

Et sia publicata in questa Città, & tutte le terre, & luoghi nostri, si da parte de terra, come da mare, & registrata nelle Cancellarie a piena, & perpetua intelligentia d'ogn'vno.

Publicata Veronæ die Veneris de mane 29. Decembris. 1542.

De Furibus.

La parte sopra li Ladri posta per li Magnifici Capi di Quaranta superiori, & presa nell'Eccellentiss. maggior Consiglio alli 25. Nouembre. 1544.

E ACCRESCIUTO talmente in questa Citta nostra il numero de Ladri, & Robbatori di borse, come de diuerse altre sorti di ladronezzi, che hormai e cosa difficillima à guardarsi da questi giotti. E però da prouedere, attento che nella promisione di maleficij, il capitulo nel quale e constituito le pene alli ladri, è detto che se'l sara in conscientia delli Giudici, chi essi ladri habbiano patito quelle pene, che in quelli se contiene, gli debbano accrescere la pena come in quello. Et perche malamente il Giudice può intendere se'l ladro inanci a lui menato, altre volte habbia patito tal pena, & maßimamente, che i ladri, che sono condannati di fuori, vengono ad habitar in questa nostra Citta, i quali non possono essere conosciuti. Però,

L'andara parte che sia aggionto ad esso Capitulo, che oltre le pene in quello contenute. La prima sia al ladro tagliate via del tutto ambe due le pupille delle orecchie, & la seconda volta siagli tagliata la cimma del naso, acciò questi siano signati, a demonstratione del primo, & secondo furto. Et per lo terzo furto, sia di che summa si voglia, da valor de ducati cinque in suso sia appiccato per la golla, & da ducati cinque in giuso siangli cauati tutti doi gli occhi. Et perche i nostri officiali di notte non hanno auttorita di far sangue, per la presente legge possano, & debbano alli ladri, che per lo suo officio saranno ispediti far fare li soprascritti signali. Et etiam i Giudici de Proprio far fare a quelli, che per loro officio saranno ispediti, & similmente i Rettori nostri di fuori, oltre le pene per li suoi Statuti Statuite, far far debbano i prefati segnali a simili ladri, acciò venendo in questa terra siano conosciuti per ladri. Ne si possano essi signali, ò dimostratione ad alcuno, etiam sia chi esser si voglia per li nostri officiali di notte ne Giudici de Proprio perdonare, ma siano à tutti fatti. Et a quelli veramente che fin hora sono stati condannati per ladri, se de cetero saranno presi, e trouati colpeuoli siangli tagliate le pupille delle orecchie, & la cimma del

naso

naſo, & la ſeconda volta ſe ſaranno preſi ſiano appiccati per le canne della gola, ſe'l furto ſarà da ducati, cinque in ſuſo, & da ducati 5. in giuſo cauati tutti duoi gli occhi. Aggiongendo libertà ad eſsi officiali di notte, che poſſeno inquirere, & punire quelli che mandaranno, ouer daranno recapito a tali Ladri, & che tengano pratica, commertio, ouero intelligentia con loro à fine che ſi diuenga alla eſtirpatione de queſti triſti, & ſcelerati ponendo il nome, cognome, & nome del padre di detti Ladri, ſi per la prima, come per la ſeconda condănaſone in Raſpa acciò che ſempre ſiano trouati, & conoſciuti p ladri. La qual parte ſia mandato alli Giudici de proprio, & alli Officiali noſtri di Notte da eſſere Regiſtrata nelle prouiſsion di Maleficij, & ſia poſta etiam nelle commiſsioni de li Rettori di fori, & publicata ſopra le ſchale di San Marco, & Realto ad intelligentia de ogn'vno. Et la preſente parte non ſe intenda preſa ſe la non ſarà poſta, & preſa nel noſtro maggior Conſiglio.

De Furibus Morariorum.

LEONARDVS Lauredanus Dei gratia Dux Vene. &c. Nobilibus & ſapientibus viris Petro Contareno de ſuo mandato poteſtati, & Andreæ Cornelio Capitaneo Veronæ, & ſucceſſoribus ſuis fidelibus ſalutem & dilectionis affectum. Cognoſcentes nos quòd neque latere arbitramur quanta vtilitas ex vſu ſerici agro iſti noſtro Veron. proueniat, neque ſine commodo Dominij noſtri non vulgari qui cum diſplicentia affecti ſumus cum intellexerimus à pluribus cum graui quærella clamati arbores mores in agro iſto plantatas quottidie euelli & aſportari de territorio in territorium, vel de loco ad locum alium, & fures iſtiuſmodi in dies maximo cum damno iſtorum fidelisſimorum noſtrorum multiplicari, nam ipſe mori fructifere ampliarentur quantitas ipſius ſerici in paruo temporis ſpacio proculdubio mirum immodum poſset abundare. Quamobrem vt ipſo tanquam theſaurus totius populi Veron. cuſtodiri poſsit ac de bono in melius augeri vtque tales peruicioſi fures vti publici inimici condigne puniantur. Decreuimus cum ſenatu noſtro, & ita per vos & ſucceſſores veſtros volumus inuiolabiliter obſeruari, quòd de cetero ſi quis repertus fuerit damnum aliquod intuliſſe in ortis broilis & alijs poſſeſsionibus terris quibuslibet agri Veronen. cuiuſcunque perſone cauando incidendo frangendp vel aſportando arbores prędictas moros, aut conduxiſſe conducere vel portare vel aliter quomodocunque ferre ad loca aliqua tam propinqua quàm longinquo cuiuſcunq; fuerint, tam in territorio quam, extra aliquam magnam ſeu paruam quantitatem ex arboribus prædictis ad vendendum aut aliter quomodocunq; vel ad domos, & habitationes, aut de loco ad locum habeatur & intelligatur pro damnatore illarum rerum reportatarum vt ſupra. Et condemnetur in lib. xxv. denar. paruo. pro quolibet & qualibet vice accuſatori pro qua veritas habebirur applicandam, & ſit ſecretus, & quilibet poſsit accuſari, & ſi talis condennatus non haberet vnde ſolueret, condemnatio pecuniaria ſoluatur per communitatem Veronæ. Et vlterius fuſtigetur in die mercati ab vna porta ad alteram longinquiorem, & ſubdito ad locum iuſtitiæ ſolitum conductus tribus ignitis bullis ſancti Marci in fronte bulletur, taliter vt euidenter appareant, & ad emendationem damni, vt liquidabitur. Ad quas quidem penas incurrent & incurriſſe intelligantur & irremiſsibiliter puniantur, bracenti & cæteri omnes quocunque nomine appellentur qui terras non habent nec laborant caſu quo in eorum domibus reperiantur habere aliquam quantitatem dictarum arborum & ſit in libertate & facultate cuilibet volentis perquirere in domibus, & curtiuis quarumcunq; perſonarum de arboribus prædictis, & ſi quis recuſauerit perquiri habeatur pro damnatore, & puniatur pœnis ſupraſcriptis, & quicunq; habens notitiam & ſcientiam de aliquo huiuſmodi damnatore, & delinquente teneatur & debeat illum aut illos delinquentes accuſare, aliter habeatur pro participe illorum damnorum, & puniatur & puniri debeat pœnis ſupraſcriptis, & ſi erunt plures damnatores & ſocij & vnus alterum vel alios accuſauerit ſit pœnitus abſolutus ab omni punitione & pœna illius delicti, & habere debeat pœnam aut pœnas pe-

cuniarias vt supra, & sit secretus vt prædictum est. Et quòd procedatur & Inquiratur ∫∫ per prædictis contra delinquentes per vos, curiamq; vestram & alios Rectores seu Vicario agi Veronensis has autem literas publ. ad vniuersalem notitiam facietis ad futuram memoriam in ista Cancel. vestra registrari.

Data in nostro ducali palatio, die.xxix. Martij Indict. viij. M.cccc.v.

De Sacrilegis.

FRANCISCVS Donato Dei gratia dux venetiarum &c. Nobilibus & Sapientibus viris Dominico Mauroceno equiti, & Andreæ Rhenerio Capitaneo Veronæ, & successoribus suis fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum, Signifi. amus vobis, quòd die xv. mensis Iulij proxime præteriti in cons. nostro rogatorum capta fuit pars tenoris infrascritti videlicet.

L'anderà parte che per auttorità di questo conseglio sia preso, & firmamente deliberato, che li delinquenti che nelli templi & luoghi sacri di tutte le Città terre, & luoghi del Dominio nostro cosi da terra come da mar commetteranno alcun delitto, per il qual debbano esser puniti criminalmente, non possino esser puniti de minor pena, che di bando, ouer de seruir alla galea alla catena per quel tempo, che alli Rettori & giusdicenti nostri parerà conuenir alla giustitia, secondo la qualità del delitto, & oltra tutte le altre pene siano tenuti, & astretti alla satisfattione della spesa, che si farà per reconciliar la giesa & loci consecrati da lor violati, & profanati come è conueniente, & la presente parte sia mandata alli Rettori nostri sopradetti & posta nelle lor commissioni, acciochè gli sia data la debita essecutione per seruitio del Signor Dio consolatione, & beneficio delli boni, & honor del stato nostro, quare auttoritate supraditti consilij mandamus vobis, vt dictam partem, & omnia in ea contenta obseruetis, faciatisq; ab omnibus, ad quos spectat inuiolabiliter obseruari, nec non ad omnium notitiam in locis solitis publicari, & has nostras ad successorum memoriam registrari.

Datæ in nostro duc. palatio die primo Augusti Indict. quinta. M.D.xlvij.

De Excutientibus Sclopos.

M.D.liii. Die.xxi. Octobris in Consiglio.X. cum additione.

SE ben per molte leggi, & ordeni nostri sono stati prohibiti sotto grauissime pene li archibusi da ruoda, & altre simile arme, nondimeno si vede che quasi tutti li homicidij sono commessi con detti archibusi ò schioppi, dalli quali difficilmente si può guardarsi, però essendo necessario far sopra di ciò più gagliarda prouisione.

L'anderà parte che, salue & riseruate tutte le leggi & ordini che deuedano il portar, & tenir le ditte arme secondo la continentia loro, sia aggionto, che se alcuno nell'auuenire discharghera, si in questa Città, come in cadauna terra ò luogo del Dominio nostro schioppo, o archibuso di sorte alcuna contra di alcuno altro, ancora che non lo ferisse, se'l si potra hauer ne le mano sia immediate appicato per la gola, & tutti li beni suoi siano confiscati, & se'l non si potrà hauer sia, & se intenda bandito di questa Città, & de tutte le terre, & luoghi nostri, si da terra, come da mar, & de nauilij armati & disarmati, & tutti li beni suoi siano confischati, & se romperà il confine, & serà preso sia appicato per la gola, con taglia à quello ò quelli che lo prenderanno, & daranno nelle forze nostre, de lire mille, & à quelli, ò che lo amazzeranno uelle confini, de lire ottocento, & in questa Città sia commessa la essecutione alli Auogadori nostri de commun, & fuori alli Rettori nostri, non li possendo esser diminuita la detta pena da alcuno, ne fatta gratia di sorte alcuna se non per parte posta per tutti li conseglieri & capi, & presa con li cinque sesti delle balotte di questo conseglio, & in caso che da quelli che hanno da essequir la presente deliberatione, non

gli

gli fusse data la debita & compita essecutione in ogni sua parte si possi dar la denontia alli capi di questo conseglio li quali debbano sotto debito di sacramento farli dar essecutione integramente senza altro conseglio.

Et la presente parte non si possi suspender, riuocar, ne interpretar, saluo con parte posta per tutti li conseglieri & capi, & presa con li cinque sesti delle balotte di questo conseglio.

Et la parte sopradicta sia publicata in questa Città, & nelle altre terre, & luoghi nostri, si da terra come da mare per intelligentia di alcuno, & mandata al'officio della Auogaria, & alli Rettori per la debita essecutione sua.

De Agressoribus domorum & viarum, facientibus varia delicta.

HIERONIMVS Priolus Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Francisco Bernardo de suo mandato Potestati, & Alexandro Barbo Capitaneo Veronæ, & successoribus fidelibus dilectis salutem, & dilectionis affectum. Vi man damo nelle presenti inclusa la copia della parte presa nel Cons. nostro di.x.& zonta sotto li 16. del mese di Decembre prossimamente passato in materia di coloro, che commettono homicidij pensati, & altri delitti attroci, come in quella, & vi commettemo con li capi del detto cons. che dobbiati farla publicar nelli luoghi soliti di quella Città, & in tutti li Castelli, & Vicariati di quel territorio à notitia de tutti, facendola registrar nelle vostre, & nelle Cancellarie di essi Castelli, & essequendo inuiolabilmente quanto in essa parte si contiene.

Datæ in nostro Duc. palatio die.iii. Ianuarij Indict. iiij. M.D.lx.

Essendo cresciuta l'audatia, & sceleratezza de molti huomeni, che non temeno cosi soli, come con adunatione d'altri scelerati, sicarij, banditi, è non banditi con insidie è tradimenti commetter detestandi eccessi con molta offesa di N.S. DIO, è della giustitia & cô perturbation de chi desidera quietamente viuere. Però essendo necessario far prouisiòn tale, che per timore di non essere in alcun modo sicuri tali huomeni s'astengano da tante scelerità.

Anderà parte, che se alcuno, ò solo con insidie, & apostatamente, ò in compagnia con altri andarà alla casa di alcuno, ouero in altro luogo, cosi in questa Città, è distretto, come in ogn'altra terra, è luogo del Dominio nostro à commetter homicidio, sforzo, ratto, incendio è star alla strada, ò far simili delitti, immediate commesso il detto delitto è ritrouato in flagranti crimine, essi possano in quell'instante esser impune presi, è morti ancora in luoghi alieni in caso che subito commesso il delitto fussero in fin la perseguitati & chi quello, ò quelli darà viui nelle forze della giustitia, ò vero amazzarà ancora in terre aliene, come di sopra guadagni tutte le armi, i caualli, i danari, è le robbe, che i delinquenti presi viui, ò morti, à quel tempo con essi si trouassero hauer appresso di loro insieme co'l terzo del tratto de beni de i delinquenti, liquali tutti subito li siano confiscati è gli altri dui terzi siano diuisi secondo il consueto, & se quello, ò quelli, che li prendessero ò amazzassero come di sopra fussero banditi ancora di tutte le terre & luoghi del Dominio nostro eccetto per questo côseglio sia anco vno di essi assoluto dal suo bãdo ò nõ essendo quello ò quelli in bãdo possano cauar vn'homo dalli soprascritti bãdi & se sarà per alcuna villa, ò cõmune preso, ò morto alcuno delli delinquenti soprascritti, appresso tutti i detti beneficij, siano anco fatti essenti da ogni personal fattione per quel tempo, che parerà al collegio nostro meritar l'opera, & il valor loro, & se vno compagno di quelli del delitto amazzarà l'altro suo compagno debba immediate conseguir vno delli bandi dechiariti di sopra, è tutte le altre vtilità è beneficij sopradetti, è resti libero, e assoluto da quella pena, nellaqual per cagione de tal delitto potesse incorrere, Non potendo però mai il principal auttore ouero mãdante, di tali delitti cõseguir beneficio alcuno, è se sarà alcuno, che accusi, ò per opera sua faccia, che vno de delinquenti sopradetti sia preso, ò morto, come di sopra, habbia la mittà del terzo de beni cõfiscati, de i quali non ve ne essendo, habbia lire. 500. de contadi immediate dalla cassa di

questo

questo Conf. de danari deputati alle taglie, & sia lui, e la famiglia sua, con laqual habitasse per anni dieci essente da ogni fattione personale, & possa portar le armi in vita sua. Et il beneficio de liberation de bando & altri beneficii promessi per la presente parte, siano dati per li casi che sequiranno in questa Città per lo conseglio de.xl. criminale solamente & non per altri è per li casi, che seguissero di fuori, siano dati per quelli Rettori solo che hanno corte, che saranno più vicini al luogho, doue fusse seguitato il caso & la presente parte sia publicata in questa Città è nelli luoghi del dominio nostro; è posta nelle commissioni de tutti Rettori, à fine che la essequiscano, & la faccino ogni anno publicar.

Adi. xviii. di Decembre. M.D.lx. publicata per Francesco che fu di Piero, commandador sopra le Scale de Rialto, & xix. del presente per Francesco di Simone commandador sopra le scale di San Marco.

Publicatę die sabbati. xi. Ianuarii 1561. super platea Veronæ.

F I N I S.

INDEX PRIVILEGIORVM

MAGNIFICAE CIVITATIS VERONAE & diuersarum Partium, & Decretorum Illustriss. Dominij Venetiarum.

De

CRIMINALES.

De

FINIS.

Registrum.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnes sunt Quaterniones, præter a quæ est Ternio.

VERONAE,
Apud Sebastianum à Donnis. M. D. LXXXII.
De Licentia Superiorum.